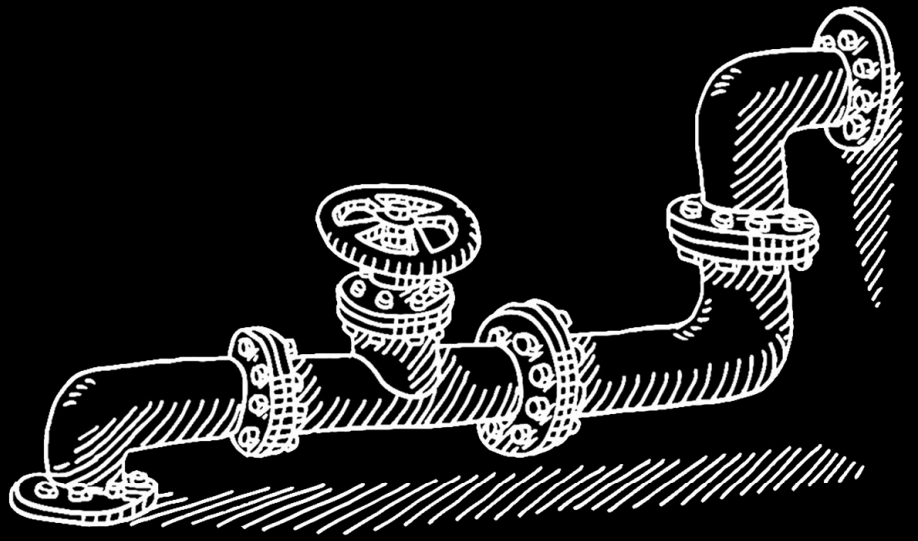

Heikki Poroila

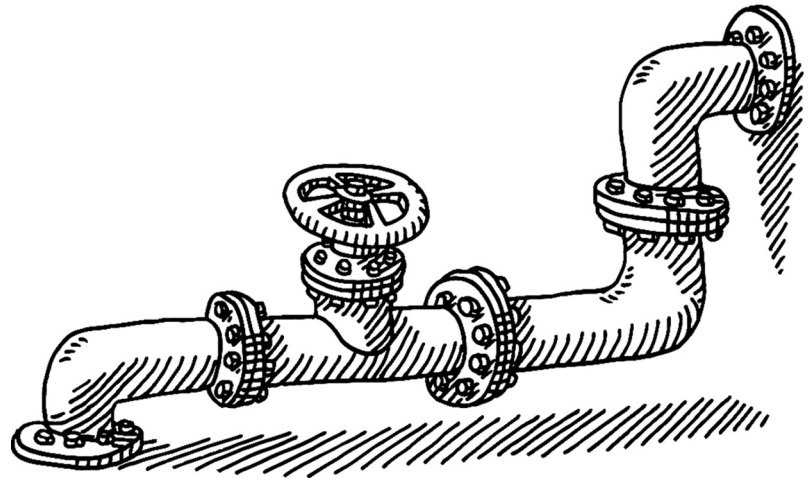
Varaventtiili

Blogikirjoituksia

2014-2017

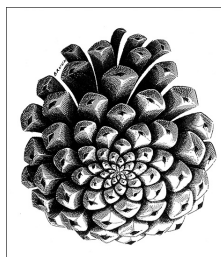

Heikki Poroila

Varaventtiili

Blogikirjoituksia
2014-2017

Honkikirja 2017

Kustantaja ja julkaisija

Honkikirja

© Heikki Poroila

2014-2017

Kari Leppälälle

04

Poroila, Heikki

Varaventiili : Blogikirjoituksia 2014 – 2017 / Heikki Poroila. – Helsinki :
Honkikirja, 2017. – 344 s. – ISBN 978-952-68711-1-0 (PDF)

ISBN 978-952-68711-0-3 (nid.)

ISBN 978-952-68711-1-0 (PDF)

Tviittiä pitempiä ajatuksia

Perustin blogin *Heikin varaventiili* toukokuussa 2014. Olin edellisenä vuonna lopettanut kymmenvuotisen kirjoitusurakan musiikki- ja musiikkikirjastoaiheiden *Heikin blogin* parissa. Tiesin siis suunnilleen, mihin olin ryhtymässä. Nimeen ”varaventiili” päädyin tutkiskeltuani omia motiivejani, joista päällimmäisenä oli usein tarve päästää virtuaalista höyryä kiihtymisen kuumentamasta kallostaa. Mieltä vaivaavasta asiasta kirjoittaminen on itselleni tapa käsitellä aihetta niin, että pääsen siitä sillä hetkellä irti. Julkinen kommentti on aina myös mielenilmaus, henkilökohtaisen vastuun toteuttamista sananvapauden puitteissa.

Valitsin kirjoitussarjan selitykseksi lauseen ”Twitterin maksimin ylittäviä pohdintoja maailmasta, joka ei suju kuten pitäisi.” Olin harjoitellut nopean ja usein kiihkeän reagoinnin pelkistämistä 140 merkkiin helmikuusta 2013 lähtien. Twitter sopi minulle, mutta ei riittänyt. Aluksi kirjoitin vaihtelevan pituisia tekstejä, mutta syistä, joita en pysty edes itselleni selittämään, blogikirjoituksieni muodoksi vakiintui kolmeen osioon ryhmitellyn yhdeksän kappaleen kokonaisuus. Olen siitä kyllä myös poikennut, mutta yllättävän harvoin. Minulla on taipumus puhua ja kirjoittaa liikaa, joten tällä kaavalla pyrin myös pitämään monisanaisuuttani kurissa.

En ole erityisen laajasti perehtynyt edes suomalaiseen blogikirjoitusten maailmaan. Kun aloitin [Heikin varaventiilin](#), seurasin epäsäännöllisesti vain muutamia kirjastoalaan liittyviä blogeja ja hiukan säännöllisemmin **Pekka Gronowin** kirjoituksia. En etsinyt kirjoittamisen mallia, enkä sellaista ainakaan tietoisesti ole ottanut, vaikka tiedän, että ystäväni ja luokkatoverini **Kari Leppälän** blogi *Tichyn kosminen kulttuurilaari* vakuutti minut lopulta siitä, että mistä tahansa aiheesta voi syntyä mielenkiintoinen teksti. Linjasin kyllä alusta lähtien, ettei mikään aihepiiri ole sinänsä kielletty. Silti kirjoitukset liittyvät lähinnä niihin aiheisiin, jotka koen joko yleisesti tärkeiksi tai sitten itselleni läheisiksi muista syistä.

Monet kirjoitukset ovat syntyneet reaktiona lukemaani tietokirjaan, harvemmin kaunokirjallisuuteen tai musiikkiin. Niistä en mielelläni kirjoita ja jos kirjoitan, foorumi on joku muu. Huomaan reagoineeni kärkkäästi myös ajankohtaisiin asioihin, joista monet ovat ajankohtaisia edelleen ja ansaitsevat siksi paikan tällaisessa koosteessa. En ole muuttanut kirjoituksia muuten kuin nolostuttavan lukuisia kirjoitusvirheitä korjaamalla (blogialustan oletusfontti on onnettoman pieni). Joissakin tapauksissa olen jatkanut pohdiskeluja. Nämä kohdat olen merkinnyt alkuperäisestä tekstistä erottuvalla fontilla. Alkuperäisiä kuvituskuvia en ole ottanut tähän kirjaan sivumäärää pidentämään.

Paperista puheen ollen: luontoa pieneltä osaltaan tuhoava ratkaisu painaa verkkotekstejä paperille johtuu siitä, ettei Kansalliskirjaston ylläpitämään Fennica-tietokantaan luetteloida blogien kaltaisia kirjallisia teoksia. Itse olen sitä mieltä, että ainakin suhteellisen vakiintuneet sarjat tulisi lisätä kansallisbibliografiaan siinä missä vähäiset painotuotteet. Pidän vanhentuneena ja kulttuurihistoriallisesti kestävämmänä sellaista ajatusta, että vain paperille painetuilla ja siinä muodossa julkaistuilta kirjallisilla sisällöillä on paikka kansallisbibliografiassa.

Julkaisin ensimmäinen kirjoituksen *Mihin psykopaatteja tarvitaan?* lauantaina 24. toukokuuta 2014 kello 11.50. Nyt kolme vuotta myöhemmin kirjoituksia on kertynyt jo yli 200. Mahdollinen lukija joutuu itse arvioimaan, onko tällaisessa mitään mieltä. Itse jatkan samalla uralla ainakin toistaiseksi, joten ehkä joskus ilmestyy myös *Varaventiili II*.

Helsingin Viikissä huhtikuussa 2017

Mihin psykopaatteja tarvitaan?

Viaton ihminen kysyy, miksi evoluutio ei ole karsinut ihmisen geenipoolista psykopaatteja. Kun asiaa rupeaa pohtimaan, menettää viattomuutensa, mutta toisaalta myös looginen vastaus löytyy yllättävän helposti. Psykopaattisille persoonallisuuksille on runsaasti kysyntää.

Olin pohdiskellut psykopaatin ekologisen lokeron ongelmaa aikaisemminkin, mutta vasta **Hannu Lauerman** pääosin erinomaisen kirjoituskokoelman *Hyvän kääntöpuoli* (WSOY 2014) luettuani palaset naksuivat rimpuilematta paikoilleen.

Kukaan ei tykkää empatiakyvyttömästä lähimmäisestä, mutta kun tykkääminen vaihdetaan hyödyntämiseksi, tilanne muuttuu. Maailmassa on yllättävän paljon rakenteita, joissa psykopaattiselle tunnejärjestelmälle on hyötykäyttöä. Eivätkä nuo rakenteet ole missään kaukana, vaan jokaisen ihmisen elämässä.

Ääripäässä ovat ne väkivaltakoneistot, jotka voivat suoraan hyödyntää ihmistä, jolle ei tuota mitään vaikeuksia tuottaa elolliselle oliolle tuskaa ja kärsimystä, joka pystyy tunnonvaivoitta surmaamaan lähimmäisensä ja joka ei kärsi jälkikäteisistä traumaattisista oireista. Armeijat, poliisi, tiedustelupalvelut, ns. puolisoitilaalliset väkivaltayksiköt ja rikollisuudella elävät organisaatiot eivät voi rakentaa toimintaansa pelkästään psykopaattien varaan, mutta sopivasti ohjatuille psykopaattisille yksilöille on pysyvä tarve.

Aihetta on varmasti vaikea tutkia, mutta rikollisista tällaista tietoa on tarjolla ja siellä puolella psykopaattisten persoonallisuuksien osuus on varsin korkea. Uskon, että samanlaista keskimääräisestä yli menevää esiintymistä löytyisi myös laillisten väkivaltajärjestelmien piiristä. Omat varusmiespalvelukokemukseni esimerkiksi toivat kokemuspiiriin kantahenkilökuntaa, jonka kohdalla näin jälkikäteen arvioiden olisi hyvin voinut puhua psykopaattisista asenteista. Mutta eipähän näitä tutkita ja jos tutkitaan, ei varmasti kerrota.

Toinen keskeinen elämänalue, jolla psykopaattisesta tunnekylmyydestä lienee pysyvää hyötyä, on liike-elämä. Monen ”kivikovan saneeraajan” psykologinen syväanalyysi voisi paljastaa muitakin empatiakyvyn puutteesta kieliviä kykyjä kuin vain viattomien potkimisen työttömyyskoristoon. Oletettavasti myös suurista taloudellisista arvoista päätettäessä on hyötyä siitä, ettei mieli tutise riskejä otettaessa. Ainakin on kätevää, jos riskialttiin päätöksen voi delegoida alaiselle, joka ei rupea murehtimaan mahdollisia ikäviä seurauksia.

Kolmanteen koriin sijoitan juristit ja poliitikot. Kummassakaan ammatissa ei voine pitkään pärjätä olemalla täysiverinen, **Robert Haren** 20-kohtaisen piirrelistan joka kohdassa ruksin saava psykopaatti. Mutta monista tuon listan luettelemista ominaisuuksista on kummankin työssä epäilemättä myös hyötyä. Tästä lienee hyvin monilla kansalaisilla omakohtaista kokemusta, vaikka toisaalta hyvin moni on myös juuri noiden samojen ominaisuuksien lumossa.

Neljäntenä psykopaattista geenipoolia elossa pitävistä rakenteista mainitsen kaikki ihmisten hyväuskoisuuteen ja taikauskoisuuteen taipuvaisuuden hyödyntämisen varaan rakentuneet organisaatiot kuten järjestäytyneet uskonnot ja uskomushoitoteollisuus. Näihin pätee sama kuin poliitikoihin ja juristeihin, täysiverisiä psykopaatteja ei parane suosia, mutta kyky kämmenten kostumatta ja silmiä räpsyttämättä houkutellessa tavallinen ihminen uskomaan milloin mihinkin huijaukseen. Tätä hyödyllisyyttä ei poista se, että osa tällaisissa organisaatioissa toimivista toimii vilpittömästi.

Edellä kirjaamaani ei pidä lukea niin, että psykopaattisuus olisi mainitsemisani rakenteissa yleistä (paitsi rikollisten keskuudessa, missä syy-seuraus -suhde on hiukan erilainen). Olen tarkastellut asiaa vain tiettyjen luonteenpiirteiden hyödyllisyyden näkökulmasta, eikä listani varmaan ole kattava.

Uskoakseni psykopaattisuuden evolutiivinen selviäminen kuitenkin selittyy tämän monipuolisen hyödyllisyyden avulla, vaikka ei missään tapauksessa liene koko totuus asiasta. Voidaan esimerkiksi ajatella, että psykopaatin lyhytaikainen viehätysvoima ja petkuttamiskyky riittävät hyvin menestyksellisen geenien levittämisstrategian toteuttamiseen. Psykopaattisuus kun ei paista kasvoilta. (24.5.2014)

Sokeana pisteenä ”taistolaisuus”

Meistä jokaisella on sokea pisteensä. Myös sillä, joka on omistautunut sokeiden pisteiden paljastamiseen. **Hannu Lauerma** on tehnyt pitkään arvokasta työtä rikollisuuteen, pahuuteen, psykopaateihin ja moniin muihin ihmismieltä kuohuttaviin aiheisiin liittyvien väärinkäsitysten ja ennakkoluulojen oikaisemiseksi. Hänen tuore kirjansa *Hyvän käänköpuoli* (WSOY 2014) jatkaa tällä tiellä ja romuttaa erinomaisesti perustellen lukuisia kansan keskuudessa eleleviä myyttejä mm. suomalaisen miehen väkivaltaisuudesta.

”Psykiatria ilman psykiatrista tietämystä tarkastelevien tutkijoiden helmasynti on Suomessa ollut se, että omasta tietämyksestä luullaan liikoja. Koska kokonaiskuvaa ei osata hahmottaa, yksittäiset ja hyvinkin kyseenalaiset tietolähteet ja jopa omat kuvitelmat saattavat sanella johtopäätöksiä.” (Lauerma 2014, s. 266) Terävästi sanottu, mutta jostain syystä tämä terveys on kokonaan kadoksissa kirjan luvussa ”Tulipunaista ja sinimustaa”, jossa Lauerma on ryhtynyt poliittisen historian analyttikoksi. Tulos ei mairittele kirjoittajaansa, niin täydellisesti hän edellä siteeraamani kriittisen asenteen on kyennyt unohtamaan.

Lauerman alkuperäisenä pyrkimyksenä lienee ollut vertailla 1930-luvun äärioikeistolaista ajattelua ja 1970-luvun ”taistolaisuutta”, mutta käytännössä hän päätyy toistamaan samoja ennakkoluuloja kuin muutkin ”taistolaisuuden” kriitikot. Tämä on peräti harmillista, sillä juuri Lauermalta olisi voinut odottaa sekä lähdekriittisyyttä että kykyä nähdä asioita vähän syvällisemmin. Latteus seuraa toistaan, eikä edes vertailu ”sinimustaan” ole synnyttänyt uusia oivalluksia.

Jollekulle toiselle kirjoittajalle voisi osan kritiikittömistä yleistyksistä antaa anteeksi iän perusteella. Lauerma on syntynyt vuonna 1961, joten hänellä ei ole omakohtaista kokemusta kommentoimastaan. Juuri kukaan liikkeessä mukana olleesta ei allekirjoita esimerkiksi seuraavia oikeiston vuosikymmeniä harrastamia karkeita yleistyksiä ”liike ilmaisi ihailunsa totalitaariselle Neuvostoliitolle”, ”taistolaiset olivat valmiit hyväksymään väkivaltaiset keinot yhteiskuntajärjestyksen muuttamisessa”, ”taistolaisuus oli militanttia toimintaa, joka erottui selkeästi rauhaa ja rakkautta kaupittelevasta hippiaatteesta”, ”tähän joukkoon kuuluvia leimasi eräänlainen synkeys ja vakaavuus”, ”on ymmärrettävästi perin vaikea suhtautua neutraalisti aikoinaan hyvin näyttävästi ja röyhkeästi esiintyneeseen ryhmään” jne.

Lauerma on perinteisen oikeistotulkinnan tavoin täysin kyvytön tai haluton tekemään eroa 1970-luvulle ja kaikille sen ajan toimijoille ominaisen räikeän vastakkainasettelun retoriikan ja todellisten pyrkimysten välille. Hän on ostanut sellaisenaan oikeistolaisen tulkinnan, joka ei missään vaiheessa ole halunnut mennä pintaa syvemmälle, koska sieltä olisivat alkaneet paljastua ne todelliset syyt niin monen nuoren reaktioille. Ne taas ovat olleet aivan liian vaarallisia julkisesti käsiteltäviksi.

Lauerman asiantuntemattomuus ”taistolaisuuden” edessä ilmenee myös siitä, ettei hän taustoja pohtiessaan osaa edes välillisesti viitata ns. kolmannen maailman liikkeeseen (Tricont & Co), joka kuitenkin oman kokemukseni ja tietämykseni valossa oli opiskelijaliikkeessä hyvin määräävä tekijä. Opiskelijaliikkeen radikalismien synnytti Yhdysvaltain toiminta latinalaisessa Amerikassa ja ennen muuta Vietnamin sota. Se oli täysin ratkaiseva syy useimpien tuntemieni radikaaliopiskelijoiden elämässä, vaikka muitakin tekijöitä toki oli ”isäkapinasta” vuoden 1918 traumoihin.

Lauerman ”synninpäästö” useimmille ”taistolaisille” voi olla vilpittönnä, mutta hän ei tunnu oivaltaneen – ja mistäpä sen tuon ikäinen olisi voinut oivaltaakaan, kun vakavasti otettavaa ja neutraalia tutkimusta ei kerta kaikkiaan ole – sitä valtavaa kuilua, joka erotti ainakin opiskelijamaailmassa ns. johdon näkyvän esiintymisen ja perustason toiminnan. Yhteisiä tavoitteita toki oli, oikeudenmukainen ja tasa-arvoinen maailma kaikille, mutta se mitä käytännössä tehtiin, oli perustasolla aika erilaista kuin se, mihin unestaan herätetty ja ärsyyntynyt porvari reagoi.

Sosialistisen opiskelijaliiton perustasolla tehtiin ihan normaalia yhteiskunnallista työtä, haettiin sitä jälkikäteen miten tahansa demonisoida tai mystifioida. Opiskeltiin, keskusteltiin, jonkin verran politikoitiin ja sen vastapainona juhlittiin, tehtiin ja jaettiin lehtiä ja käytiin lehtipolemiikkia,

tutkittiin oman tieteenalan ideologisia painotuksia (joskus se oli aika vaikeaa) ja nahisteltiin opiskelijajärjestöissä. Suurin ero ”muihin” oli intensiteetissä. SOL:n järjestöissä tehtiin rajusti töitä, ahkerointiin aatteen voimalla ilman henkilökohtaisia etuisuuksia tai edes lupauksia sellaisista. Jokainen myös tiesi, että SOL-aktiivisuudesta oli tiedossa vain ongelmia myöhemmässä elämässä. 1970-luvun maanlaajuinen kattava virkakieltosysteemi tunnettiin opiskelijamaailmassa aika hyvin ja siksi valmistumisen jälkeen haettiin kiltisti syrjä-Suomen virkoja, joihin ei ollut muita hakijoita, se kun oli ainoa tapa saada töitä. Jotkut käänsivät myöhemmin takkinsa ihan tästä syystä, kun ei muuten töitä löytynyt.

Lauerma on ihmeellistä kyllä sortunut ”taistolaisuuden” psykologiaa pohtiessaan samaan miinaan kuin valtaosa porvarillisista kriitikoista. Hän näkee vain pinnan ja senkin yleistäen karkealla tavalla. Hän näkee ihmisten tasollakin vain sen pienen takinkääntäjien ja katujien joukon, joka on saanut auliisti palstatilaa porvarillisilta tiedotusvälineiltä. Yritykset tulkita liikettä muutaman yksilön avulla epäonnistuvat kuitenkin järjestään, koska he eivät edusta ”taistolaisuuden” suurta enemmistöä, joka on asettunut suomalaiseen yhteiskuntaan kuka minnekin ilman sen suurempia ongelmia.

Oliko ”taistolaisuus” edes hurmoksellinen ja epärationaalinen liike, kuten Lauerma pyrkii jos ei todistamaan, niin ainakin korostamaan. Kyllä sellaisia piirteitä oli, mutta minun lähemmin tuntemistani ehkä sadasta ”taistolaisesta” sopii noiden adjektiivien piiriin vain muutama yksilö. Se, että juhlassa ja mielenosoituksissa oli mukana vahvaa yhteishenkeä ja hurmosta, ei tarkoita, että se olisi ollut myös arjen käyttövoima. Ihanteellisiin tavoitteisiin kyllä uskottiin lujasti ja useimmat uskovat niihin edelleen, vaikka eivät välttämättä tee siitä isoa numeroa. Minusta se ei ole hurmoksellisuutta vaan pitkällisen ajattelun tulosta.

Epärealistinen ei ole epärationaalisen synonyymi. Jälkikäteen on helppo arvioida, että ”taistolaisuuden” tavoitteet olivat pääosin epärealistisia, vaikka osavoittoja saatiinkin (kuten Vietnamin sodan lopettaminen). Kommunismin ja sosialismin määrittäminen epärationaaliseksi on taas puhtaasti ideologinen kannanotto, jossa iloisesti sekoitetaan tavoitteet ja teot. Opiskelijaliikkeessä ei ihailtu **Stalinia**, vaikka **Lenin** ja **Che Guevara** saivat symbolisen johtajan roolin kaikkine omituisuuksineen. Omassa piirissä Neuvostoliiton epäkohdista puhuttiin usein hyvinkin railakkaasti, vaikka ulospäin sitä tuettiin. Ei kuitenkaan niinkään sen saavutusten, vaan Yhdysvaltojen vastapainona toimimisen takia ja epäkohdista huolimatta. Tätä faktaa ei oikeisto ole koskaan voinut sietää, joten se on aina kiistetty.

Olimme monissa asioissa sinisilmäisiä, ihanteellisuutemme oli usein sekä naiivia että epärealistista, kuten nuorisolla usein tuppaa olemaan, mutta kyllä se arjen toiminta pohjimmiltaan hyvin rationaaliseen erittelyyn nojasi. Tuota erittelyä – oikeistolaisen politiikan nojautumista suurteollisuuden ja yrittäjien valtaan – eivät vastustajat ymmärrettävästi halunneet avata, siksi strategiaksi valittiin leimaaminen, mustamaalaaminen ja erityisesti 1970-luvun jälkeen suloisien jälkiviisauden valossa äärimmäinen demonisointi. Lauermaakin joutuu vastentahtoisen oloisesti myöntämään, että ne taistolaisten ”synnit” olivat loppujen lopuksi aika vähäisiä, pääosin kyse oli vain ”vastenmielisestä käyttäytymisestä”, mitä ihmettä sillä itse kukin sitten tarkoittaakin. Lauerma kirjaa yhden ainoan esimerkin eli **Matti Rossin** ja **Dénes Kissin** tapauksen. Miten ”taistolainen liike” senkin olisi voinut estää?

Hannu Lauerman ”taistolaiskritiikki” ei ole millään muotoa ainutlaatuista, pikemminkin se on selkeästi jälkijunassa ja vieläpä ilman varsinaisia uusia ajatuksia saati oivalluksia. Olen kiinnittänyt siihen tällaista yhden ihmisen huomiota lähinnä sen takia, että olisin kuvitellut ja toivonut Lauerman kokemuksella ja ajattelukyvyllä varustetun ihmisen kykenevän paljon parempaan. Olen siis odotuksiini nähden pahasti pettynyt.

Lauerman kirjoituksessa toistuu toive siitä, että joku tutkisi ja antaisi vastauksia kysymyksiin. En tiedä, kelpaako mikään edellä olevista, nekin ovat vain yhden ihmisen kokemuksiin perustuvia tulkintoja. Sekin on täysin mahdollista, ettei ”taistolaisuutta” kukaan rupea tutkimaan vielä

pitkään aikaan, koska neutraalia lähestymistapaa ei yksinkertaisesti haluta. Oikeistossa pelätään ehkä aidosti, että joku tutkija perkaa asioita ja osoittaa oikeistolaisen demagogian perusteettomuuden. Eiköhän benzyskowiczien vaikutusvalta vielä siihen riittä, että orastava kiinnostus muuhun kuin demonisointia jatkavaan ”tutkimukseen” jää apurahoitta.

Myös vasemmiston itsensä keskuudessa kiinnostus oman historian perusteelliseen avaamiseen näyttää vähäiseltä. Joillakin saattaa olla oma lehmä ojassa, tehtyjä mokia ei haluta tunnustaa, vaikka sellaiset kuuluvat jokaisen poliittisen liikkeen vaiheisiin. Olen keskustellut asiasta kaltaisten kanssa ja yllättävän monelle riittää, että itse tietää, mitä tehtiin ja mitä ei tehty. Kun en itse näe mitään tarvetta ”hävetä” saati ”pyytää anteeksi” radikaalin opiskelijaliikkeen toimintaa, toivotan tervetulleeksi jokaisen, jota kiinnostaa tutkia 1970-lukua (ja samalla toivottavasti myös 1960-lukua) ilman asenteellisia pullonpohjia.

Kannattaa kuitenkin muistaa, että jos aitoa tosiasioiden selvittämisen halua on, aikalais-tiedon keräämistä ei voi loputtomiin lykätä. Useimmat 1970-luvun poliittiset toimijat ovat jo eläkeikäisiä ja vanhimmasta päästä alkaa viikate heilua ideologiaan katsomatta. Jos Hannu Lauerman ikäiset vähän nuoremmat haluavat saada muutakin kuin toisen tai kolmannen käden informaatiota, sitä pitäisi kerätä nyt. Eikä tyytyä niihin, joiden motiivina on patoutunut katkeruus tai jokin vastaava. ”Taistolaisuus” kun oli toimivien yksilöiden tasolla aivan muuta, se oli kaikkine virheineen ja yllilyönteineen (te virheettömät, heittäkää kivenne nyt!) pääosin upea kokemus. Oikeistolaisten syvä ja leppymätön viha todistavat myös, että oikeilla jäljillä oltiin. (25.5.2014)

Vaalimainonnan tekopyhydestä

On taas sellainen aika vuodesta, jolloin joutuu sietämään vaalimainoksia. En tarkoita niinkään puolueiden yleisiä lappusia, jotka rutiininomaisesti rakentavat ”voittoa” jonkin mainostoimistossa keksityn iskulauseen varaan. Kuka näihin mainoksiin on suhtautunut vakavasti toisen maailmansodan jännittävien vuosien jälkeen?

Itseäni askarruttaa se prosessi, joka saa yksittäisen poliitikon tai sellaiseksi haluavan käyttävän sekä rahaa että vaivaa mainoksiin, joiden tekopyhyden määrä vaihtelee, mutta joita ei voi mitenkään ottaa vakavasti. Onko kysymys mainostoimistojen kyynisen välinpitämättömyyden ja ehdokkaiden sokeuden yhdistelmästä? Vaiko siitä, että ehdokkaat ihan oikeasti uskovat tällaisen hetkellisen itsekehun ja suoranaisten valehtelun vaikuttavan myönteisesti?

Minulla ei ole vastausta, joten pohdin asiaa kahdesta ihan eri näkökulmasta.

Oletan monen poliittisen uran polkijan oppineen, että vilpittömyys ja aitous eivät viime kädessä kannata. Kun työssä joutuu joka tapauksessa valehtelemaan tai ainakin kiertämään totuutta, on järkevämpää rakentaa alusta alkaen äänestysbrändiä, joka tarjoillaan äänestäjille sillä rahasummalla, joka sattuu olemaan käytettävissä. Brändin ominaisuuksista lienee ykkösenä mielikuva ”luotettava minun asioitteni ajajasta”, toisena mielikuva ”jämerästä asiantuntijasta” tai vaihtoehtoisesti ”tavallisen ihmisen asioiden ymmärtäjästä”.

Äänestysbrändin ja todellisen toiminnan välillä ei tarvitse olla mitään loogista yhteyttä, koska äänestäjien suuri enemmistö ei kuitenkaan seuraa päättäjän ratkaisuja saati osaa nähdä niissä itseään koskevaa linjaa. Tiedotusvälineet tekevät tämän äänestäjän puolesta äärimmäisen harvoin eivätkä koskaan ilman poliittisia taka-ajatuksia. Niinpä on ihan turvallista rakentaa brändi, joka on sekä tehokas että tarpeellisilta osiltaan pelkkää mielikuvitusta. Ei kannata kertoa, että ehdokasta vaivaa ajoittainen alkoholiongelma tai että hän ei ymmärrä talouspolitiikasta enempää kuin kissansa, kun tosiasioista voi vaieta.

Toinen mahdollinen selitys vaalimainosten typerään omahyväisyyteen ja teennäisyyteen on se, että mainoksessa päällistelevä ihminen on alkanut itsekkin uskoa siihen valheelliseen kuvaan, jonka poliittinen elämä on muovannut. Tällainen illuusio syntyy helposti varsinkin niille, jotka eivät

tähtää aina vain pidemmälle (malli Katainen) vaan ovat tyytyneet kotimaiseen kaukaloon. Jos vielä on uurastavaa tai puuhastelevaa lajia, jota omaa uraansa suunnittelevat kilvan kehuskelevat tilaa saadakseen, helposti siinä varmaan syntyy tunne, että mähän olen ihan kertakaikkisen mahtava tyyppi!

Silti jätän mahdollisuuden myös sille kolmannelle vaihtoehdolle, että vaalimainokset onkin tarkoitettu mitä hupaisimmaksi viihteeksi meille äänestäjille. ”Parempi Eurooppa syntyy lupaukset pitämällä”? ”Fiksulla intohimolla”? ”Vähemmän mutta parempaa EU:ta”? ”Me kannatamme sinua”? ”Epätoivon Euroopasta toivon Eurooppaan”? ”Koti kuntoon – tuuletusta Eurooppaan”? ”För ett bättre Europa”? Puhumattakaan näistä ”rennoista” poseerauksista, jotka ovat tulleet myös suomalaisiin vaalimainoksiin epäsuomalaisista kulttuureista. Voisivatko ne olla vakavissaan tehtyjä?

Kukaan parlamenttipuolueiden ehdokas ei sano suoraan, että EU on epäonnistunut yhteiskuntakokeilu ja eurokuri yhtä kuin pienen kansakunnan sementtirengas kaulassa matkalla syvään veteen. Ehkä huumori syntyykin juuri todellisuuden ja puheiden välisestä epäsuhdasta, jolla ei ole oikeastaan mitään mittaa.

Vaalimainontaan käytetään joka tapauksessa vuodesta toiseen miljoonia euroja, vaikka olemme tässä suhteessa pahasti jälkijunassa, kun vertailukohtaksi otetaan vaikkapa rikkaan, valkoisen orjanomistajan vapauden kehto Yhdysvallat. Vaikka suurin osa yrittäjistä menettää rahansa takuuvarmasti, täytyy hommassa silti olla jokin mielekkyys, koska se jatkuu vuodesta ja vuosikymmenestä toiseen.

En vain ymmärrä, mikä mielekkyys. Jos ehdokas ei ole rakentanut suhdetta äänestäjiin vaalien välisenä aikana, eikö kaikki mainokseen keräilty itsekehu ole häpeämätöntä valehtelua? Eikö riittäisi numero, nimi, naama ja lause ”Te tunnette tekoni ja pyrkimykseni. Äänestäkää sen mukaan.” (25.5.2014)

2017: Tuoreitten kuntavaalien tyrkytys ja katteettoman itsekehun ylitarjonta saivat minut kehittämään itselleni kuvitteellisin sloganin ”Aktiivinen vain vaalien välillä”.

Vapaan tahdon vankina

Vähän on jäljellä siitä kuvasta, jossa ihminen istuu vain hiukan jumalaansa matalammalla jakkaralla luomakuntaa halliten ajasta ikuisuuteen. Nyt viimeksi uskontojen teurastaja **Sam Harris** (*Vapaa tahto*, Scanria 2013) on käynyt käsiksi filosofeja vuosituhansia askarruttaneeseen kysymykseen ihmisen vapaasta tahdosta. Harrisin käsittelyltä ei vapaasta tahdosta jää jäljelle kuin illuusoiden päättymätön ketju. Entä sitten? kysyy viaton sivullinen, joka ei ole koskaan joutunut vapaasta tahdosta käydyn kiistelyn tulilinjalle, eikä voisi vähempää piitata koko asiasta.

Saattaakin olla niin, että vapaata tahtoa julistaa vähiten juuri se, jolla ei ole mitään menetettävää. Palkkatyön orjallehan koko kysymys kiteytyy taisteluun siitä, saako kesälomansa pitää silloin, kun sää on parhaimmillaan. Mutta oikeasti kysymys on paljon isommista asioista, sillä vain vapaasta tahdosta unelmoivan voi aidosti vangita. Siksi sen deletoiminen ei kerta kaikkiaan sovi monen vallankäyttäjän pirtaan, ei ollenkaan.

Ensimmäisenä barrikadeilla ovat kaikki ihmisen pelottelusta elävät organisaatiot. Synnin ja väärin teon rankaisemisella ihmisparkaa pelottelevan uskonnon näkökulmasta olisi kertakaikkinen kauhistus, jos ihmiset tajuaisivat, etteivät he ole vapaasti valitsemissa synnin ja ei-synnin välillä, vaan asiat riippuvat pääosin tuurista ja sattumasta.

Mitä olisi kristillinen kirkko ilman perisyynnin käsitettä? Sen kaikki haarat saisivat pakata pyhäinjäännöksensä muovikasseihin ja lopettaa toimintansa, jos ihmisellä ei olekaan vapaata tahtoa valita parannus synninteon sijasta. Roomalaiskatolisessa kirkossa tosin oivallettiin jo varhain, että

vain vapaa tahto tehdä syntiä ja parannus uudestaan ja uudestaan on epätäydellisten ihmisten maailmassa toimiva järjestelmä.

Mutta miten toimisi maailma uskonnollisten puuhasteluiden ulkopuolellakaan, jos ihmiset omaksuisivat Sam Harrisin näkemyksen siitä, että vapaa tahto on pelkkä illuusio? Luultavasti aika huonosti. Rikosseuraamusajattelumme menisi kokonaan uusiksi, kun tajuaisimme, ettemme ollenkaan ymmärrä rikosten taustalla vaikuttavia syitä. Kostolta ja ”ansaitulta rangaistukselta” putoaisi pohja pois. Parisuhteidenkin voisi käydä keuheliksi, kun myös se pöljempi osapuoli alkaisi tajuta, että yhteen mennään ja sitä rataa melko pitkälle sattuman ja tuurin avulla, ei millään ”vapaan tahdon ja harkinnan” teräskiskoilla.

Olisin valmis arvioimaan, että Harrisin ääneen sanoman asian laajamittainen sisäistäminen johtaisi ihmiskunnan tuhoon sen nykyisin tuntemassamme muodossa. Tällaisesta sisäistämisestä ei tosin taida olla mitään pelkoa. Liian monella on liian paljon menetettävää, joten asian oivaltaneistakin useimmat pitävät suunsa kiinni ja jatkavat illuusion palvelemista.

Myönnän itsekkin jatkavani monin tavoin elämää vapaan tahdon illuusion varassa (joskaan en yhtä viattomasti kuin aikaisemmin). Haluan edelleen tuntea ärtymystä nähdessäni muiden ihmisten typerää käyttäytymistä. Olisi todella epätydyttävää joutua ajattelemaan, ettei tuokaan pöljä juuri mitään sille voi, että typerehtii. Olisi silti myös kiinnostavaa kuulla, mitä Sam Harris itse arvelee elämästämme tulevan, jos ihmiset lukevat hänen kirjansa ja myös ymmärtävät sen.

Oliko minulla vapaa tahto kirjoittaa tämä teksti? Päättinkö aivan vapaasti julkaista sen? Oliko ollut edes vähäisen vapaan tahdon ilmaisu, jos olisin jättänyt kirjoittamatta ja julkaisematta? Siinäpä se. (25.5.2014)

Lex Beatles ja EU:n syvin olemus

Vuoden 2013 marraskuussa esitettiin Suomessakin eriskummallinen oikeudellinen näytelmä, jonka avulla äänitteiden esittäjien ja tuottajien (= levy-yhtiöiden) oikeuksia pidennettiin 50:stä 70 vuoteen. Alkuperäinen esitys oli ollut 95 vuotta, joten jotkut pitivät ratkaisua jopa ”edistysaskeleena”. Yhdysvalloissa kun on tuo 95 vuotta ollut jo pitkään käytössä.

Näytelmä vietiin läpi sen kummemmin seuraajia kaipaamatta. Eduskunta hyväksyi muutosesityksen 5.11.2013 ja tasavallan presidentti vahvisti laina 8.11.2013. Muutokset tulivat voimaan lähes saman tien eli 15.11.2013. Tällaista pikavauhtia harvemmin esiintyy lainsäädännössä. Mutta nyt olikin tosi kyseessä eli eurooppalaisen suuryrityksen mahdollisuus jatkaa monopolihinnoiteltua rahastustaan. Sen pyhempään ei voi olla.

Laki lanseerattiin aikoinaan paljon viihdykettä tuottaneilla mielikuvilla köyhyyteen vajoavasta Sir **Cliff Richardista**, jonka pankkitiliä varhaisten suosikkilevytysten rojalit eivät enää lihoittaisi, ellei suoja-aikoja pian muutettaisi. Kohde on jokseenkin huonosti valittu, koska kaikki tietävät, että Cliff Richard on miljonääri, eikä todellakaan ole varhaistuotantonsa rojalteista riippuvainen.

Niinpä siinä kävikin niin, että Sir Cliff joutui kiistelyiden takia luopumaan 1960-luvun alkuvuosien tuloistaan ja levyteollisuus määrittelemään lakimuutokselle uuden takarajan. Sitä ei tietenkään koskaan ole sanottu ääneen, mutta jokainen kulttuurihistoriaa tunteva tietää, miksi suoja-aikojen muutos oli pakko saada voimaan vuoden 2013 puolella, kuten sitten nöyrien palvelijoiden kiirehtimisellä tapahtuikin.

Syynä oli maailman neljän suuren joukkoon kuuluvan EMI Recordsin kultamuna eli **The Beatles**, jonka single *Please, please me* julkaistiin 11.1.1963. Jos lakimuutos olisi astunut voimaan vasta vuoden 2014 puolella, EMI olisi joutunut voimattomana katsomaan, kuinka joku röyhkeä halpalevy-yhtiö julkaisee albumin *Please, please me* halvemmalla kuin täyteen hintaan, kuten EMI on

kaikki nämä vuodet tehnyt yhtyeen levyille. Nöyryytystä olisi lisännyt myös albumi *With the Beatles*, joka sekin julkaistiin vuoden 1963 puolella.

Mutta EMI:n lobbaus EU:ssa toimi aiotulla tavalla, vaikka lakimuutoksen kritiikki oli ankaa ja se osoitettiin usein akateemisiin tutkimuksiin ja selvityksiin haitalliseksi niin kuluttajille kuin ääniteteollisuudelle yleensäkin. EMI sai vaatimansa ja näin se voi taas 20 vuotta lisää kerätä voitto- ja monopoli-asemallaan ja sen mukaisella hinnoittelullaan (The Beatles ei ole koskaan ollut alennusmyynnissä).

Miksi tällaisesta kannattaa murehtia, kun mikään ei oikeasti muuttunut, pikemminkin päinvastoin? Ykkösmurhe on se, että jälleen kerran tekijänoikeudellista suoja-aikaa pidennettiin, vaikka tutkimukset osoittavat pitkien suoja-aikojen olen huono asia kaikille muille paitsi oikeudenhaltijoille. On aivan varmaa, että hyvissä ajoin ennen vuonna 2033 EMI käynnistää uuden prosessin, jonka tuloksena EU pidentää suoja-ajan 95 vuoteen, ellei sitä ole muista syistä tehty jo sitä ennen. Suojaajat ovat jo nyt lähes absurdin pituisia, mutta tunnetusti mikään ei tekijänoikeusteollisuudelle ole riittävästi.

Toinen murhe liittyy siihen maaorjuuden kaltaiseen asemaan, jossa Suomi muiden EU-vasallien tavoin on mm. tekijänoikeusasioissa. On yksi lysti, mitä mieltä Suomessa ollaan, tekijänoikeuden minimiehdot määritellään EU:ssa, ei Suomessa. Tällainen lainsäädännön kehittämisen vallan luovuttaminen pois ei ole itsenäisen valtion vaan vasallin tunnusmerkki.

Kolmas syy tuntee huolta tällaisten uutisten äärellä on se valta, joka ylikansallisilla suuryrityksillä on EU:ssa. Mikään määrä tieteellistä tutkimustietoa ei riittänyt, kun toisella puolella oli huolella lobattu EU:n oikeistolainen enemmistö, joka tekee aina kuten suuryritykset määräävät. Minusta on äärimmäisen huolestuttavaa, että jollain levy-yhtiöllä on valta määrätä EU:n pakottavasta lainsäädännöstä. Eikä tilanne näytä mitenkään hävettävän tai edes huolestuttavan suomalaisia päättäjiä, virkamiehiä tai kuluttajia.

Jatkamme siis EMI:n osakkeenomistajia myötäilevällä linjalla hamaan ikuisuuteen.
(1.6.2014)

Pilakuvia sieltä, missä naurukin on mustaa

Olen ollut pitkään siinä käsityksessä, että läntisen maailman vallannut ”poliittisen korrektiuden” kaikkialle lottuva rutto on tappanut poliittisen pilakuvan maailmasta, pois lukien The Onion -sivuston. Onneksi silmiin sattui kirjaston uutusuutuelosta kiintoisan epäkorrekti nimi *Pilakuvia perseestä*.

Into-kustantamo on tehnyt kulttuuriteon ja suomentanut kaksi yhdysvaltalaisen **Mr. Fishin** piirroskokoelmaa. *Pilakuvia perseestä 1 & 2* (Go Fish – How to Win Contempt and Influence People) ovat jokseenkin kovinta kamaa, mitä suomalaiset kustantajat ovat uskaltaneet paperille painaa 2000-luvulla.

Salanimellä Mr. Fish piirtävä on Philadelphiassa asuva toimittaja, joka ilmoittaa, ettei koskaan pyytänyt saada syntyä. Niille, jotka eivät malta odottaa saavansa itse kirjoja käsiinsä, voi suositella alkupalaksi verkkosivuilta löytyviä kuvia. On kuitenkin syytä sanoa ääneen, että jopa Mr. Fish – tai hänen sivunsa tarjoava Truthdig – harjoittavat itesesensuuria. Suomennetuissa kirjoissa näyttäytyy monta luokkaa hurjempi piirtäjä kuin verkossa.

Kahdesta ilmestyneestä kokoelma nro 2 on vielä parempi. Se käy ärhäkästi minkä tahansa valtaa väärin käyttävän kimppuun. Pääkohteena ovat ymmärrettävästi yhdysvaltalaiset presidentit, joista kukaan ei saa Mr. Fishiltä armoa. Mutta eivät saa myöskään paavi, rasisit, kreationistit, israelilainen kiinteistövälittäjä, poliitikot tai kiihkoilevat islamistit. Viimeksi mainittuja Mr. Fish kutkuttelee tutunolaisella kuvalla, jossa turbaanissa muhivan pommin kantaja täytyy itse piirtää numeroituilla katkoviivoilla.

Mr. Fishin kynä taipuu moniin tyyllilajeihin, jotka tukevat sanan purevaa terää erittäin onnistuneesti. Tästä hän on ehtinyt saada palkintojakin. Parasta on kuitenkin se, että sana on aidosti vapaa, kahlitsematon. Mr. Fish on ehdottomasti ja jyrkästi Yhdysvaltain kaikkia hallintoja ja niiden mädännäisyyttä vastaan, mutta ehkä vielä selkeämmin hänen työtään voi kuvata George Orwellin sitaatilla, jota Truthdig pitää esillä: ”Journalism is printing what someone else does not want printed. Everything else is public relations.”

Erityiskiitokset suomenkielisen version kustomoinnista tšekäläisiin oloihin. Kuvassa, jossa työtön istuu maassa vierellään kyltti ”Onko Toivoo töistä?” on toisen sanan fonttikin suoraan Kokoomuksen propagandasta.

Jos haluat yhteyttä Mr. Fishiin, sähköposti on mrfish@truthdig.com. (1.6.2014)

Herravihasta ja vallankumouksesta

Tämänaamuisessa Metrossa toimittaja **Laura Halminen** kiukuttelee ”herravihaajille” tekstillä, josta oli äkkiseltään vaikea tietää, oliko se tosissaan vai rankalla sarkasmilla kirjoitettu. Mutta kyllä Halminen valitettavasti ihan vakavissaan taitaa olla.

Kolumnistia kiukuttaa, kun ”herravihaiset” vain riekkuvat milloin missäkin asussa, mutta eivät saa mitään aikaan. Halminenkin on seurailut tapahtumia jo kaksi vuosikymmentä, mutta ”kunnon muutosta” tämä kaikenvastustajien joukko ei ole saanut aikaan. Hän on pettynyt, koska ”Ehkä Suomi tarvitsee vallankumouksen yhtä lailla kuin 1990-luvullakin”.

Selityksenä Halmisen kolumnin missanneille voi todeta, että hän kertoo itsekin seisiseensä mellakkapoliisin rivistöä vastassa ja huutaneensa, että Suomi tarvitsee vallankumouksen. Tämä järkyttävä hetki lienee ollut sitä 1990-lukua. Kolumnisti nimittäin tervehtyi pikaisesti luettuaan **Stalinin** ja **Castron** ”elämäkerrat” (oletettavasti Radzinkin ja Raffyn kohdettaan vihaavat opukset) ja muutaman ”sotateoksen”.

Halmisen herravihaajiin kuuluvat niin monet, että on liki pakko olettaa kolumnistin siirtyneen mellakkapoliisin ja poliittisen historian pikakurssin jälkeen suoraan Kansallisen Kokoomuksen riveihin (myös Vihreiden oikea laita voisi olla sopiva koti). Sellaista tietenkin sattuu ja sattuu varmaan myöhemminkin. Silti sitä jää ihmettelemään, voiko toimittajaksi päästä näin vähällä yhteiskunnallisella ymmärryksellä ja suomalaisen poliittisen historian tuntemuksella? Halminen ei nimittäin ole ollenkaan ymmärtänyt, mitä hänen taajaan käyttämänsä termi ”herraviha” on meillä tarkoittanut ja mistä se kumpuaa.

Nuori kolumnisti arvelee löytäneensä inhoamistaan aikaansaamattomista rettelöitsijöistä edes yhden yhteisen nimittäjän, mutta aika huonosti tuo herraviha sellaiseksi sopii. Otetaan selkeyden vuoksi listaus kaikista niistä, jotka ovat Halmisen hermoa niin ärsyttäneet, että ovat saaneet maininnan kolumnissa (ei, kiakkovieraita siellä ei jostain syystä mainita): * anarkistinaainen (se Stubbia porvarikapitalistiksi haukkunut) * Nyt saa riittää -mielenosoittajat (kaikki) * Anonymous-naamarit * itsenäisyyspuolue * foliohatut * vasemmistonuoret * oikeistopopulistien äärilaita * Suur-Venäjä -aatteet ihailijat * kannabiksen laillistajat * korpikommunismien kuolemaan pettyneet kansallisvaltion puolustajat * tanssiva city-vasemmisto.

Millä metodilla näiden ryhmien edustajien yhteinen agenda saadaan kasaan, on minulle arvoitus. Halminen kuitenkin moittii ”herravihaisia” siitä, että niillä on pakka levällään ja rahkeita ei riitä edes päätöksentekoon osallistumiseen saati tuon koneiston jyräämiseen. Ehkä on siis jokin tarkemmin määrittelemätön ja ehdottomasti salainen ”vallankumous”, jota Halminenkin salaa toivoo tapahtuvaksi, mutta on niin pahuksen turhautunut, kun omat eivät ole siitä kiinnostuneita ja nämä ”herravihaajat” ovat niin rahkeettomia.

Herravihaa Suomessa on kovin vähän jäljellä, mutta talouden ja politiikan eliitin näkökulmasta se vähäkin on selvä kauneusvirhe. Suomessahan on tehty vain onnistuneita ellei suorastaan fantastisia talouspoliittisia päätöksiä, joten närisijät ovat määritelmän mukaan väärässä – tai ”herra-

vihaisia”, ihan miten vain. Kun politiikan teko on pelkistetty eliitin vaihtoehdottomaksi ainoan oikean tien kulkemiseksi, niitä kansalaisia, joiden näkemyksiin tämä ei sovi, alkaa löytyä yllättävän paljon.

Siitä on kolumnistin kanssa oltava samaa mieltä, että koti- ja ulkomaisen eliitin vastaiset toimet ovat olleet aika hentoisia. Eivät kuitenkaan aivan mitättömiä, jos niistä sentään joku hermostuu. Mutta se varmaan kannattaa miettiä pidemmän kaavan pohjalta, millaista yhteiskuntaa oikein haluaa. Mitään tekemättä on tarjolla ehtaa 2000-lukulaista finanssikeinottelijoiden vedättämää mätökäpitalismia, jossa voitot ovat yksityisiä, riskit yhteisiä.

Jos taas on sitä mieltä, ettei tällainen kapitalismi ole meille kaikille hyväksi, jotain muuta on yritettävä. Laura Halmisen mielestä ”herravihaajat” eivät osaa. Siksi on pakko kysyä, osaisiko Laura Halminen paremmin ja mitä hän ehdottaisi tehtäväksi? (9.6.2014)

Hapetonta hypetystä

Onko **e-kirja** 2010-luvun suurin hukkaan valunut markkinointiponnistus? Emme tiedä, kun vuosia-kin on vielä jäljellä. Hyvä ehdokas se tässä sarjassa joka tapauksessa on.

Verkon kautta käytettävät sisällöt tuntuvat pysyvästi vaikeaselkoiselta innovaatiolta, jollaisena itse asiaa pidän. Ihmisten on vielä suhteellisen helppo mieltää ”melkein samaksi” musiikin kuunteleminen Spotify-palvelusta tai elokuvan katseleminen Netflixistä (tai YouTubesta). Musiikki ja elokuvat ovat sama asia käyttöliittymästä riippumatta, vaikka laatu vaihtelee. Tekstin kanssa asia on paljon monimutkaisempaa. Erittäin paljon monimutkaisempaa.

Vaikka paperille painettu kirja on käyttöliittymänä varsin iäkäs, se on myös toimivaksi hiottu kokonaisuus eikä mitenkään vanhuuttaan kuolemassa. Silti sen kuolemaa odottaa moni, reaktioista päätellen myös turhautuneena ja kirjan sitkeyttä manailien.

Manailijoiden kärkijoukkona on ns. lukulaitteisiin sijoittanut teollisuus (sitä voisi kutsua vaikka kindlekorporaatioksi), joka haluaisi paitsi omat pois, myös avaimet tulevaisuuden tulovirtoihin. Teollisuutta tukevat pontevasti ne, joiden mielestä lineaarinen lukeminen on *so last season* ja itse asiassa tarpeetonta, koska kaikki tärkeä julkaistaan tänään ja huomisaamuna suoraan verkossa.

Moni utelias yksilö on myös tykästynyt lukulaitteisiin ja sähköiseen musteeseen luottaen myyntimiesten puheisiin ja lupauksiin enemmän kuin omaan ihmistuntemukseensa. Esimerkiksi kosmologi **Kari Enqvist** julisti vuoden 2013 lopulla Yliopisto-lehdessä, että ”Paperin lumous murtuu”. Tässä uskossaan hän ei ole yksin, koska myös kirjallisuutta kustantavan teollisuuden piirissä odotetaan kädet täristen sitä hetkeä, jolloin päästään takomaan lisäarvoa verkossa nollakustannuksin.

Helsingin Sanomat ja muut asianosaiset julkaisevat säännöllisin väliajoin juttuja siitä, kuinka e-kirja on ”juuri lyömässä läpi” tai ”tekemässä läpimurtoa”. Tällainen toistuva hypetys toimii, koska ihmiset eivät muista, että ihan samaa luvattiin myös vuosi sitten, eikä silloinkaan ollut kysymys faktoista vaan asianosaisten eli edunsaajien arveluista.

Minusta e-kirjallisuuden näkymät eivät ole perinteisen paperille painetun kaunokirjallisuuden korvaajana kummoisetkaan. Mahdollisuuksia on, mutta todennäköisesti ihan muualla – ja siitä enemmän jossain toisessa kirjoituksessa. E-kirja pärjää huonosti paperiselle kaunokirjalle, koska useimmilta potentiaalisilta ostajilta puuttuu todellinen tarve korvata yksi kerrallaan ostettavat ja luonnollisella käyttöjärjestelmällä toimivat kirjat kokonaisella sähköisellä laitejärjestelmällä. Motivaatioksi ei useimmille riitä, että kirjan voi lukea e-lukulaitteella.

Yhtälöä heikentää vakavasti se, että e-kirja-ala ei pysty tarjoamaan huonosti motivoituneelle kuluttajalle teknisesti vaivatonta ja hinnaltaan edullista tuotetta. E-kirjat ovat riutuneet jatkuvasti päivittyvän lukulaitetekniikan ja kymmenien erilaisten formaattien ikävässä liemessä, jota DRM-suojaukset ja muut ilopillerit eivät ole ainakaan helpottaneet.

E-kirjojen hinnoittelu on omalta osaltaan varmistanut – ainakin Suomessa – sen, että tapahtui mitä muuta tahansa, kukaan ei voi innostua asiasta edullisen hinnan takia. Kustantajien *seppuku*-politiikka selittää varovainen taiteilu paperin ja e-kirjan välissä (kummastakin halutaan maksimaalinen tuotto), mutta järjetöntä se silti on ja jokaisen hype-juttua kirjoittavan toimittajan painajainen.

E-kaunokirjallisuuden perusongelma on kuitenkin siinä, ettei kustantajilla ole riittävästi oikeuksia massajakelun käynnistämiseksi. Tarpeeksi moni kirjailija on jättänyt hyväksymättä kustannussopimukseen sujautetun lausekkeen, jolla tekijä antaa kaikki verkkojakelun oikeudet kustantajalle ilmaiseksi tai sikahalvalla. Kustantajat ovat siinä tilanteessa, etteivät voi yksin sanella verkkomaailman tapahtumia. Se näkyy myös varovaisuutena.

E-kaunokirjallisuus on keskimääräistä enemmän psykologinen asia. Kirjailijan ja lukijan välinen monisatavuotinen suhde on rakentunut fyysisen paperikirjan ympärille ja varaan. Tämän suhteen monia näkymättömiä, mutta silti vahvoja sidoksia ei ammattikosmologikaan välttämättä näe saati ymmärrä. Silti ne ovat olemassa ja hidastavat koko ajan sitä, mikä bisneksen näkökulmasta olisi väistämätöntä.

Vaikka teknologia tuntuu usein vetävän meitä perässään, synnyttävän tarpeita joista emme olleet tietoisia ja suorastaan pakottavan loputtomaan laiterumbaun, e-kirjan kohdalla näin ei näytä käyvän. Vaikka kasvua on, se uutisoitavissa oleva läpimurto ei vaan ole tapahtunut. Ei edes anglosaksisissa maissa, missä tarjolla on sekä enemmän että halvemmalla kuin Suomessa.

Kysymys ei ole ”paperin lumosta” vaan monimutkaisemmasta suhteesta, jota ihminen ei ole kaikilta osin valmis katkaisemaan. Tietosisällöt siirtynevät pääosin verkkoon ja tämän vuosikymmenen aikana. Mutta itse arvelen, että paperille painettu kaunokirjallisuus pitää vielä pitkään asemansa merkittävän ihmisjoukon elämässä. Ei toki kaikkien, mutta niin monen, ettei kirjapainoja kannata sulkea.

Kokonaan toinen asia on, että verkkoympäristöön on jo syntynyt uusia kirjallisen ilmaisun muotoja, joille ei paperin maailmassa ole oikein vastinetta. Luet yhtä sellaista juuri nyt. Palaan siihen myöhemmin. (9.6.2014)

2017: On suorastaan häkellyttävää, että kolme vuotta edellä kirjoitetun jälkeen ei ole mitään tarvetta uusiin arvioihin. E-kirja on yhtä huonossa hapessa vuonna 2017 kuin 2014, pääosin samoista syistä. Kirjojen Spotify-tyyppistä palvelua yritetään siellä sun täällä, mutta heppoisin tuloksin. Esimerkiksi Helsingin Sanomat on vuodesta 2014 lähtien tarjonnut sataa e-kirjaa 9,90 euron kuukausimaksua vastaan. Pienessäkin yleisessä kirjastossa on koko ajan tarjolla kymmeniätuhansia nimekkaita hintaan 0 euroa kuukaudessa. Kustantajat ja Hesarin kaltaiset sivutoimiset yrittäjät eivät kerta kaikkiaan usko, että kuluttaja haluaa maksulliselta palvelulta laajan valikoiman ja mieluiten ei mitään ”ehtoja” ja muita elämää hankaloittavia tekijöitä. Eivät ihmiset kuitenkaan ihan tyhmiä ole.

Kiikari väärinpäin

Kirjallisuuden määristä päätellen politiikka on Suomessa ennen muuta ulkopoliittikkaa. Nuoren kansallisvaltion sijainti Ruotsin itäisenä läänityksenä ja Venäjän läntisenä porttina on tuottanut sekä rikkaan poliittisen historian että vielä rikkaamman tämän historian tulkinnan. Silti ulkopoliittikka on myös tämän päivän työtä, jonka avulla pieni Suomi tulisi pitää hyvissä ulkosuhteissa kaikkiin suuntiin ja ennen muuta kaikkien mahdollisten kansainvälisten konfliktien ulkopuolella.

Tai näin minä 1949 syntyneenä suomalaisena olen ulkopoliittikan tehtävän ymmärtänyt. Tiukkoina oppi-isinä **Paasikivi** ja **Kekkonen**, joiden ns. realistinen käsitys pienen valtion ulkopoliittikasta johdatteli Suomen toisen maailmansodan jälkeisestä kaaoksesta hyviin naapurisuhteisiin ja ehkä vielä enempäänkin: mahdollisuuteen suorastaan edistää kansainvälistä hyvinvointia ja rauhan-tilaa.

Nyt vuonna 2014 joutuu kuitenkin kysymään, onko Paasikiven ja Kekkonen ulkopolitiikasta enää mitään jäljellä. Kun on lukenut ulkoministeri **Erkki** ”Rauhanmerkki” **Tuomiojan** tämänvuotisia linjanvetoja ja aivan erityisesti niitä HS:n keskustelupalstoilla estoitta kehuviin kovan linjan oikeistolaisten kirjoituksia, on pakko todeta, että sekä Paasikivi että Kekkonen on totaalisesti hylätty ja kielletty kolmeen tai useampaan kertaan.

Suomen ulkopolitiikkaa voi luonnehtia mielikuvalla väärin päin pidetystä kiikarista. Kun ulkopolitiikan tekijät katsovat Venäjää, kiikari on niin että kaikki näyttää oikein pieneltä ja etäiseltä. Kun samat toimijat katsovat Yhdysvaltoja ja EU:ta, kiikari käännetään oikein päin ja syntyy illuusio siitä, että nehan ovat ihan lähellä. Kiikarin käyttö ulkopolitiikassa on paha virhe. Realistista kuvaa ei kiikarilla synny, oli se kuinka päin tahansa. Mutta virhe on tietysti tahallinen ja voimakkaasti ideologinen. Siksi kovat oikeistolaiset ihastelevat Tuomiojan kannanottoja, koska ne noudattelevat oikeiston näkemystä maailmasta ja maailmanjärjestyksestä.

Tuomioja sentään teeskentelee EU-keskeisyyttä, vaikka todellisuudessa kaikki mitä hän on tehnyt, tukee Yhdysvaltain pyrkimystä maailman yksiselitteiseen hallintaan. Vielä on Tuomiojalta ääneen sanomatta, että kyllä Suomen täytyy liittyä Natoon. Mutta eiköhän sekin sieltä vielä tulee, kun eläkeikäisen viranhoitointi ei näytä laantuvan.

Paasikiven ja Kekkonen muotoilemaa realismin koulukuntaa tavataan syyttää oikeiston suunnalta Venäjän mielistelyksi ja lännen suuntaan pyllistelyksi. Jostain syystä pyllistely toisin päin ei ole tälle samalla porukalle mikään ongelma, vaikka nyt se takapuoli osoittaa lähinaapurina olevan suurvallan suuntaan. Tai ehkä juuri siksi se ei olekaan ongelma vaan tuntemusten aito ilmaus.

Ulkopolitiikka on aina joko itsekästä tai antautuvaa. Paasikiven ja Kekkonen aikana ulkopolitiikkamme oli selkeän itsekästä, vaikka näytti vain joustavalta. Pidettiin yllä hyviä suhteita Neuvostoliittoon, jotta voidaan maksimoida oma vapaus ja liikkumavara. Minusta tosiasiat näyttävät, että tuo itsekäs joustavuus oli järkevä linja.

Tänä päivänä Suomen ulkopolitiikka on täysin antautunut Yhdysvaltain hallinnon pyrkimyksille (a) hallita koko maailmaa omien suuryritysten voittojen maksimoimiseksi ja (b) ympäröidä vanhasta muistista päävihollisena pidetty oikeistolaisen **Vladimir Putinin** johtama Venäjä Nato- maiden saartorenkalla. Puheissa korostetaan EU:n merkitystä viitekehyksenä, mutta juhlapuhepinnan alla koko ajan valmistellaan Naton täysjäsenyyttä ja itsenäisyyden viimeistenkin rippeiden alistamista Yhdysvaltain suurvaltapolitiikalle.

Ovatko oikeistolaisen ulkopolitiikan tekijät ja tuumailijat sokeita vai pelkästään häikäilemättömiä USA-kortin varaan kaiken laittavia uhkapelureita? On vaikea uskoa, että täyskäännös olisi ollut seurausta ymmärryksen puutteesta. Uskottavampaa onkin, että Tuomioja & Co käänsivät veneen ja siinä samassa takkinsa kylmän laskelmoinnin jälkeen. Tuossa laskelmassa Venäjä on uuden maailmanjärjestyksen häviö, jota ei tarvitse enää ottaa huomioon. Itään sojottavan kiikarin voi pysyvästi asentaa väärinpäin.

Itse en usko, että Tuomioja & Co ovat valinneet oikean hevosen – jos ovat edes oikealla radalla pelaamassa. Vaikka Venäjä olisi missä ongelmissa hyvänsä, se sijaitsee nyt ja tulevaisuudessa Suomen itärajalta. Mikään ei muutu helpommaksi Suomelle sillä, että tuosta rajasta tehdään Naton itäraja.

Venäjän ulkopolitiikka suhteessa Suomeen on ollut häkellyttävän johdonmukaista siitä riippumatta, kuka tai ketkä Venäjällä ovat olleet vallassa. Vain sillä on ollut merkitystä, muodostaako Suomi sumpun perällä sijaitsevalle Venäjälle sotilaallisen uhkan vai ei. Tai ei tietenkään Suomi itse vaan Suomi sotilaallisen hyökkäyksen reittinä. Vain sillä on pitkällä tähtäimellä merkitystä Venäjälle. Juuri siksi Suomen nykyinen ulkopolitiikka suhteessa Venäjään on lyhytnäköistä ja vastuutonta pyllistelyä. EUSA:n nyrkin alta on tietysti näennäisen helppo torua venäläisiä milloin mistäkin syystä ja näyttää sitä kaapin paikkaa, jota Paasikivi ja Kekkonen eivät pitäneet pienelle maalle mahdollisena toimintamallina.

Minusta Suomen ulkopolitiikan vastuulliset toimijat ovat myyneet maamme itsenäisyyden ja perusturvallisuuden – niin miksi? Mikä saa suomalaisen poliitikon nuolemaan raivoisasti niin EU:n suurten maiden johtajien kuin Yhdysvaltain hallinnon takapuolta? Riittääkö palkaksi se, että voi lopultakin näyttää Venäjälle keskisormea pitkään ja perusteellisesti?

On tässä tuleville ulkopolitiikan historian tutkijoille selvitettävää. Ainakin siinä tapauksessa, ettei tässä jouduta Yhdysvaltain ja Venäjän välisen nokittelun tuloksena kokonaan pois maailmankartalta. (20.6.2014)

2017: No ei Tuomioja kuitenkaan Naton kannattajaksi ole kääntynyt, mutta muuten ulkopolitiikkamme on täysin presidentti **Sauli Niinistön** kalseanvarovaisen charmin varassa. Ulkoministeri **Timo Soini** ei ole vielä ehtinyt piipahtaa Moskovassa. Veikkaan, ettei ehdikään ennen siirtymistään palkkiovirkaansa.

#YesTooManyWomenChildrenAndMen?

Suhtaudun kaikkeen väkivaltaan erittäin torjuvasti, joten en voi olla kannattamatta toimia, joilla pyritään vähentämään väkivallan määrää ihmisten maailmassa (luonnon väkivaltaisuuksille meidän ei pidäkään pääsäännön mukaan tehdä mitään). En silti pysty pitämään **#YesAllWomen**-kampanjan lähtökohtia järkiperaisena erittelyn kestävinä. Ensimmäinen perusongelma on katteeton yleistys ("all women"), toinen kokonaisen sukupuolen demonisointi sekä teoriassa että käytännössä.

On ymmärrettävää, että "YesAllWomen" on iskevämpi slogan kuin esimerkiksi "YesTooManyWomen". Se on kuitenkin myös vähemmän todenmukainen. Kaikki maailman naiset eivät ole joutuneet miehisen naisvihan, seksismin tai väkivallan uhreiksi. Osa naisten huonoista kokemuksista on myös muiden naisten aiheuttamaa, ei miesten. Missä määrin tällainen perusteeton yleistys heikentää itse viestiä, se ei ilmeisesti huolestuta niitä, jotka sloganin ovat päättäneet ja ottaneet käyttöön. Se ei luultavasti huolestuta myöskään viestin allekirjoittajia, jotka eivät kuitenkaan edusta kaikkia naisia.

Kaltaistani väkivallattomuutta kannattavaa miestä kuitenkin harmittaa, ettei tärkeästä asiasta voida puhua ilman demonisoivaa ja selkeästi valheellista tunnusta, jota ei voi mitenkään allekirjoittaa syyllistymättä älylliseen epärehellisyyteen.

Naisten kokema väkivalta ja muu huono käytös ovat tosiasioita ja erittäin vakavia ongelmia. Samalla lailla huomiota vaativia ongelmia kuin lasten ja miesten kokema väkivalta. Mutta onko se näitä merkittävämpi ongelma ja jos on, miten asia on mitattu? Tunteenomaisen väittelyn tasolla naisen on helppo puolustautua toteamalla, että vaikka ihan kaikki naiset eivät olisikaan joutuneet miesten uhreiksi, "riittävän moni" on kuitenkin joutunut. Ja vaikka osa naisten kokemasta väkivallasta ei ole miesten aiheuttamaa, pääosa kuitenkin on. Ja vaikka kaikki miehet eivät ole syyllistyneet väkivaltaan naisia kohtaan, "riittävän moni" kuitenkin on yleisen tuomion ansaitakseen.

Minusta tämä logiikka on sekä pahasti ontuvaa että epäoikeudenmukaista. Yhtä ontuvaa ja epäoikeudenmukaista kuin on miesten väittää, että "kaikki naiset" höpsöttävät, puhuvat liikaa, nalkuttavat ja käyttäytyvät muutenkin käsittämättömällä tavalla. Kokonaisen sukupuolen leimaaminen jonkin käyttäytymisen edustajaksi on aina perusteetonta, koska vaihtelu yksilöiden tasolla voittaa yleistyksen.

Auttaako kokonaisen sukupuolen demonisointi edes lyhyellä aikavälillä? Emotionaalisella tasolla epäilemättä syntyy yhteenkuuluvuuden ja myötäelämisen hyviä tuntemuksia, kuten miljoonaluokan osallistuminen osaltaan todistaa. Mutta muuttaako tällainen kampanja jotain siinä todellisuudessa, jossa väkivaltaa ja vihaa esiintyy? Jos kampanjalla halutaan koventaa rangaistuksia, alentaa puuttumiskynnystä tai nostaa yleistä tietoisuutta, tuloksia voi hyvinkin olla saatavissa. Kokonaan toinen asia on, väheneekö ihmiseen kohdistuva väkivalta tätä tietä. Itse olen aika skeptinen, koska kampanja ei edes yritä saada puolelleen esimerkiksi väkivallattomia miehiä.

Minulla ei tietenkään ole helppoja ja yksinkertaisia ratkaisun avaimia. Pitäisin kuitenkin välttämättömänä ryhtyä kiihkottomasti tutkimaan ja erittelemään väkivaltaisten ilmiöiden suhdetta sukupuoleen ja toisaalta sukupuolisuuteen ja vallankäyttöön. Sitä kautta piirtyvä kuva on luultavasti huomattavan paljon monimutkaisempi kuin #YesAllWomen-kampanjan tarjoama.

Ihminen on kykenevä erittäin monipuoliseen ja kekseliääseen väkivaltaan iästä ja sukupuolesta riippumatta. Pienten lasten osoittamaa julmuutta ei oikein haluttaisi myöntää todelliseksi uskonnollisen perisyntin harrastajia lukuun ottamatta. Myös naisten väkivaltaisuus on voimakkaan tabun verhoama asia. Siksi on olemassa vaara, että väkivallan pelkistäminen miessukupuolen aiheuttamaksi ongelmaksi sivuuttaa todelliset syyt ja jää siksi tehottomaksi.

Siksi sanon itse mieluummin #YesTooManyWomenChildrenAndMen. (20.6.2014)

Ukraina, Venäjä, EUSA, Nato ja Suomi

Vladimir Putin sai järjestää olympialaisensa Sotšissa 7.-23.2.2014, mutta heti kisojen päätyttyä Ukrainan aikapommi muutti maailmanpolitiikan tilanteen, mahdollisesti hyvinkin pitkäksi aikaa. Marraskuussa 2013 Kiovassa alkaneet protestit yltyivät sopivasti siihen mittaun, että Venäjän tukema oligarkki lähti lipettiin ja maassa suoritettiin sisäinen vallankaappaus, jonka seurauksena valtaan nousi EU-myönteinen junta. Tämän vallankaappauksen eräänä seurauksena Venäjä otti takaisin **Nikita Hruštšovin** päähänpiston seurauksena Ukrainaan liitetyn Krimin niemimaan. Siitä lähtien propagandasota onkin riehunut kovemmin kuin todelliset väkivaltaisuudet, joita niitäkin on riittänyt.

Totuus tapahtumien kulusta ja mukana häärineistä puuhamiehistä luetaan joskus 20-30 vuoden kuluttua, jos silloinkaan. Mediat ovat sakeanaan väitteitä ja vastaväitteitä, joiden totuudellisuutta on mahdoton kenenkään ulkopuolisen tietää. Silti asenteet ovat olleet alusta lähtien hyvin jyrkkiä ja rajalinjat kireitä. Niin jyrkkiä, etteivät selity ainakaan Ukrainalla itsellään.

Eräs käynnissä olevan propagandasodan yllättävimpiä ilmiöitä on ollut se erittäin nopeasti rakennettu Venäjän vastaisuus, ruskofobia, josta ei ollut olympialaisten aikaan tietoaakaan, vaikka niille vessoille naureskeltiinkin. Muutamassa viikossa Putinin Venäjältä tehtiin ”lännen” vihollinen nro 1, kansojen orjuuttaja tai ties mitä. Ei siitä kuitenkaan ole pitkä aika, kun Putin oli monien ”lännen” johtajien hyvä ystävä, ei vain **Berlusconin**.

Krimin niemimaa ei tilannetta voi mitenkään selittää, vaikka sitä koko ajan tyrkytetäänkin paremman puutteessa todisteeksi Venäjän sotaisista aikeista. Vaikka sieltä löytyisi öljyä merenpohjasta, alue on maailmanpoliittisesti aina ollut Venäjän reviiiriä, eikä Yhdysvallat ole tehnyt asiasta isoa numeroa ennenkään.

Ukrainasta itsestäänkään tuskin on pohjimmiltaan kysymys. Maa on iso ja väkeä on paljon, mutta niin on ongelmiakin. On vaikea pitää uskottavana ajatusta, että EU olisi ollut valmis ottamaan aseellisen selkkauksen riskin vain saadakseen Ukrainan solmimaan kanssaan sopimuksen, joka päästää eurooppalaiset suuryritykset maahan ja tarjoaa läntiseen Eurooppaan miljoonittain alhaiseen tulotasoon tottuneita ukrainalaisia. Varovaisten arvioiden mukaan EU:n täytyisi pumpata Ukrainaan satoja miljardeja euroja ennen kuin voidaan kohtuudella ruveta odottamaan jotain tuottojakin. Ei, Ukraina ei näytä erityisen hyvältä sijoituskohteelta.

Asiat näyttävät kuitenkin ihan toiselta, kun niitä tarkastelee Yhdysvaltain hallinnon, sotateollisuuden ja muiden suuryritysten näkökulmasta. Näille kelpaa jossain muualla maailmassa käyty rajoitettu sota milloin vain. Aina kun soditaan, teollisuus saa tilauksia ja kaaoksen keskellä uusia omistuksia ovat usein yllättävän halpaa hankkia.

Yhdysvaltain pidemmän aikavälin tavoite kiistattomasta maailmanherruudesta ovat epäilemättä myös mukana. Kun Kiinaa on pakko sietää (koska kiinalaiset sijoittajat omistavat pelottavan

suuren osan yhdysvaltalaisista osakkeista), huomio kiinnittyy muihin potentiaalsiin kilpailijoihin. EU pysyy varsin hyvin ruodussa, kun on ne ”yhteiset arvot” ja Nato. Mutta Venäjän painaminen polvilleen on aina tavoite, jota voi yrittää, sillä kylmän sodan lämmittäminen on Yhdysvalloissa helppoa.

Näyttääkin vahvasti siltä, että Yhdysvalloissa on päätetty poistaa maailmanpolitiikan näytämöltä yksi iso toimija eli Venäjä. Tavoitteeseen pyritään montaa eri tietä, joista Ukraina on ollut keskeinen niin propagandan kuin käytännön toimienkin osalta. Mutta miksi juuri Ukraina? Karttaa katsomalla ymmärtää, miksi Yhdysvallat haluaa Nato-renkaaseensa mukaan juuri Ukrainan, joka työntyy syväälle Venäjän ydinalueiden lähelle. Luultavasti strategisesta suunnittelusta vastaavat kenraalit ovat Pentagonissa olleet asiassa aktiivisia, elleivät suorastaan hyperaktiivisia.

Avointa sotaa suurvaltojen välillä ei halua kukaan. Mutta ei sellaista tarvitakaan, jos ”länsimaat” saadaan yhteiseen rintamaan taloudellisiin painostustoimiin ja samalla pidetään huolta siitä, että raskaan sarjan propaganda vyöryy aamusta iltaan kautta maailman. Venäjän solmima kaasusopimus Kiinan kanssa tuli Yhdysvalloille ikävänä takaiskuna, mutta eipä siitä tänä päivänä tarvitse välittää.

Ukrainalaisilla itsellään on vain huonoja vaihtoehtoja. EUSA valitsi maan uudeksi presidentiksi vanhan oligarkin, joka on sitoutunut noudattamaan hänelle annettuja ohjeita. Siinä ei nyrkkeilymenestys auttanut, kun iso raha puhui. Maassa on käynnissä katkera sisällissota (kaikki sisällissodat ovat katkeria), jota pitävät yllä sekä Venäjä että Yhdysvallat, vaikkakin eri syistä. Venäjä tarvitsisi rauhaisan Ukrainan, mutta ei EUSA:n talutusnuorassa kävelevää kiukuttelevaa naapurua. Yhdysvalloille on yksi lysti, mitä Ukrainassa tapahtuu, kunhan maa saadaan liitettyä Naton täysjäseneksi. Mitä pidempään aseellinen selkkäus jatkuu, sen parempi aseellisuudelle ja toisaalta Yhdysvaltain pyrkimykselle todistaa Venäjä syylliseksi suunnilleen kaikkeen.

Ukrainalaisilta itseltään ei ole kysytty eikä tulla kysymään mitään. Kun etukäteen tiedetään, että maa on jakautunut ainakin kahtia, ei kansalaisilla tule olemaan mahdollisuutta valita tulevaisuuttaan vapailla vaaleilla. Varmaan eduskuntavaalitkin joskus järjestetään, mutta luultavasti samalla lailla lopputulos kontrolloiden kuin presidentinvaaleissakin. EU on sitonut arvovaltansa siihen, että Ukraina tekee, kuten länsi käskää. Ei siinä voi päästää kansalaisia äänestämään toista näkemystä valtaan.

Suomessa Ukrainan tapahtumien saldona on ollut ennen muuta jotenkin aisoissa pysyneen russofobian suunnaton räjähdys. Kun ulkopolitiikan kurssia on käännetty vähintään 180 astetta, jokainen vuoden 1944 rajoihin tyytymätön on päässyt ilmaisemaan tuntemuksensa vapaasti ja ns. valtiovallan erityisessä suojeluksessa. Mitään väliä ei ole sillä, että Putin edustaa aatteellisesti lähinnä oikeistolaista ryöstökäpälismia. Ryssäviha on taas sallittua ja osa kansalaisista ottaa tilanteesta kaiken irti.

Varsinainen tavoite on luonnollisesti Suomen liittäminen Naton täysjäseneksi ”Ukrainan kriisin” varjolla. Propaganda ”epäluotettavasta” ja ”laajentumishaluisesta” Venäjästä lyö meteliä viikosta toiseen täysin tosiasioista piittaamatta. Kun vielä Sauli Niinistö on saanut toisen kautensa varmistettua, alkaa silläkin rintamalla tapahtua. (20.6.2014)

2017: Mikään ei ole kolmessa vuodessa muuttunut, vaikka Yhdysvalloissa presidentin tehtäviä hoitaa nykyään Donald J. Trump. Ukrainan sisällissota jatkuu, koska Yhdysvaltain kiinnostus on lopahtanut Ukrainan nopean Nato-jäsenyyden osoittauduttua mahdottomaksi. Ukrainan demokratiakehitystä hehkuttanut länsilehdistö on nykyään kovin vaitonainen, koska korruptio jatkuu entisellään oligarkkien pitäessä tiukasti kiinni omista läänityksistään. Surkein on tietysti tavallisen ukrainalaisen osa. Euroviisujen järjestäminen ei paljon lämmitä, kun talous on kuralla maahan pumpatuista miljardeista huolimatta. Poliittisista syistä kukaan ei uskalla sanoa sitä ääneen, mutta lännen suurieleinen Ukraina-operaatio on ollut täydellinen mahalasku.

Hauskaa pahuutta?

Katsoin äskettäin **Luc Bessonin** ”mustan toimintakomedian” *Mafiaperhe* (The Family, 2013). Wikipedian mukaan se on siis ”action crime comedy”. En pidä rikollisista, enkä heistä tehdyistä ”komedioista”, mutta en voinut vastustaa houkutusta nähdä kolmikko **Robert De Niro**, **Michelle Pfeiffer** ja **Tommy Lee Jones** yhdessä. Kyllä he hyviä näyttelijöitä tässäkin olivat, mutta silti elokuvasta jäi pelkästään ikävä olo, paha maku ja tarve ääneen ihmetellä, mikä muu kuin raha voi saada tunnetun ja tunnustetun ohjaajan tekemään ”komediaa” äärettömän vastenmielisistä, psykopaattisen väkivaltaisista rikollisista.

Eihän Besson tässä minkään uuden äärellä ollut, pikemminkin pitkän karavaanin hännillä. Mutta siinä missä joku **Francis Ford Coppola** näyttää rikolliskulttuurin inhimillisessä yhteydessään moralisoimatta, mutta myös kaikessa kauheudessaan, Bessonin kaltainen flirttailija on katsonut oikeudekseen ”pitää hauskaa” raivohullujen väkivaltarikollisten avustuksella, ei kustannuksella.

Bessonin leffaa ovat haukkuneet muutkin kuin minä. Olin kuitenkin valmis syyttämään Bessonin kaltaisia elokuvantekijöitä muustakin kuin huonojen elokuvien tekemisestä. Tässä nimenomaisessa tapauksessa vastenmielisintä on häikäilemätön pyrkimys huijata katselijaa ajattelemaan, että voi mahdoton, mitä veijareita nuo Manzoniin perheen neljä jäsentä ovatkaan ja miten kamalan vaikeata ulkomaailman on ymmärtää, että eihän nyt todistajansuojeluohjelmassa olevia mafiosoja voi kohdella kuten tavallisia tallaajia.

Perheen tyttärelle Besson on kirjoittanut romanttisen sivupolun, jonka yhteydessä hän on selvästikin halunnut vihjata, että ainakin yhdellä tämän hupaisan perheen jäsenellä on väkivaltaisuuden lisäksi myös kyky rakastua ja rakastaa. Minusta tämä juoni oli niin teennäinen, että pikake-lasin tarmokkaasti. Olin lähinnä huolestunut tytär-Manzoniin miesystävästä, ettei hän vain erehtyisi sanomaan jotain, mikä saa tyttären takomaan tennismailansa kappaleiksi onnettoman sulhon naa-mavärkkiä vastaan

Besson yrittää yksinkertaisesti muuttaa kammottavat väkivaltarikokset naurun aiheiksi. Meidän pitäisi hohottaa hilpeästi, kun mamma-Manzoni tuikkaa paikallisen kaupan tuleen, kun siel-lä ei juosta tukka putkella turistin oikkujen perässä. Tai myhällä ymmärtäväisesti kun pappa-Manzoni hakkaa pesäpallomailalla henkiihieveriin putkiremonttia pitkän kaavan mukaan suunnitte-levan paikallisen ketkun.

Väkivaltaakin voi kuvata koomisesti, jos ohjaaja osaa etäännyttää ja näyttää väkivaltapellet muutenkin kuin pikku sankareina. Besson ei osaa. Osaamattomuuden huippua edustaa se, kuinka nopeasti ohjaaja onnistuu saamaan katsojan vihaamaan koko hemmetin perhettä ja heitä esittäviä näyttelijöitä.

Minun pitäisi varmaan olla ilahtunut siitä, että elokuva ei saanut kehuja oikeastaan keneltäkään. Olen kuitenkin pysyvästi hämmentynyt siitä, että joku rahoittaa tällaisia elokuvia. Joku rahoittaa elokuvaa, jossa pyritään esittämään psykopaattiset väkivaltarikolliset ”uhreina”, joiden onnistuneen koston ja paon pitäisi synnyttää katsojassa myötätuntoa tätä perhettä kohtaan.

Joudun myös kohtaamaan sen tosiasian, että arvostamani yhdysvaltalaiset huippunäyttelijät on näköjään helppo saada näyttämään myös tällaista käsikirjoitusta. Ammattilaisen täytyy tietysti kyetä näyttämään myös kaikkein vastenmielisimpiä tyyppejä, mutta mahtoiko kukaan kieltäytyä kunniaa ennen De Niroa, Pfeifferia ja Jonesia?

Hollywoodin teollisuudessa ja sen hengessä happea imevässä yhteiskunnassa ei ehkä lailla-ni nähdä psykopaattisen väkivaltaiset rikolliset leppoisasti komedioivassa elokuvassa mitään outoa, ei ainakaan moraalitonta. Tällaisia ihmisiä on todellisuudessaakin olemassa, mitä pahaa muka on heitä kuvaavan fiktiivisen tarinan kertomisessa?

Niin, miksi minä tässä tosikkomaisesti murehdin jonkin leffan moraalia. Eikö se nyt ole mitätön asia kaiken maailman hirveyden keskellä, jos yhdessä elokuvassa pidetään hauskaa nosta-malla sankareiksi neljä ympäristölleen hengenvaarallista rikollista?

Olen lopen kyllästynyt siihen, kuinka viihdeteollisuus ehottaa vastenmielisiä rikollisia ”mielenkiintoisiksi” ja ”kiehtoviksi” persoonallisuuksiksi. Onhan se totta, että rikollisten joukossa on myös erittäin älykkäitä ja monisärmäisiä ihmisiä, joiden kuvaaminen on inhimillisesti kiintoisaa. Pääosin väkivaltaan nojaava rikollisuus on kuitenkin huonosti koulutettujen, henkisesti vajaakykyisten ja psyykkisesti sairaiden ihmisten toimintaa, jossa ei ole mitään myönteistä.

Luc Bessonin mafiaperheessä kaikki ovat taitavan häikäilemättömiä, erittäin väkivaltaisia ja erittäin pahasti henkisesti sairaita yksilöitä. Heissä ei ole mitään ihailtavaa, vaikka raivohullu isukki kirjoittelleekin ah niin sympaattisesti muistelmiaan yhdellä sormella vanhaa kirjoituskonetta näpytellen. Kun ohjaaja panee vielä kylmemmän konnan jahtaamaan malliperhettä hengiltä, sosiopaattisuuden ihailu nousee toiseen potenssiin. On jokseenkin kammottavaa huomata kannustavansa kilpailevan mafiaperheen tappajia onnistumaan Manzoniin lahtamisessa.

Juuri tämä on se moraalittomuuden olennainen kohta. Ohjaaja ei halua katsojan näkevän roolihahmoille kirjoitetun ”leppoisuuden” tekopyhyden läpi sitä ilmeistä faktaa, ettei tapahtumissa ole mitään hauskaa, ei mitään oikeudenmukaisuutta, ei vähäisintäkään vastuunkantoa. Ohjaaja näkee vaivaa pitääkseen loppuun asti kiinni siitä valheesta, että ”tämä perhe” on jotain muuta kuin eristyslaitokseen kuuluva joukko sairaita ihmisiä.

Valehteleminen on tuhmaa, harkittu ja laskelmoitu valehteleminen väkivaltaviihteen tuottamiseksi ja myymiseksi on vastenmielistä. Moraalittomaksi se muuttuu, kun elokuvan ohjaaja estää katsojaa näkemästä totuutta ja väkisin vääntää ”hauskaksi” sen, että rikollisperhe viedään verovoeroilla taas johonkin uuteen, viattomaan tapahtumapaikkaan tekemään hirveyksiään.

Hyvän ja huonon elokuvaohjaajan erottaa toisistaan jälkimausta. Kun hirveidenkin tapahtumien jälkeen jää miettimään, mitkä kaikki tekijät saivat nuo tapahtumat syntymään, ohjaaja on laittanut meidät pohtimaan pahuuden ja hyvyyden olemusta ja sitä, millä eri tavoilla ihminen ei ole vapaa tekemään tahtonsa mukaan. Jälkimaku voi olla karvas, mutta se kiihottaa ajatteluamme.

Huono ohjaaja ei vaivaudu monikerroksisuuteen, vaan latoo huumoria, väkivaltaa, romantiikkaa ja adrenaliinimössöä pussiin, huljuttelee hetken ja valuttaa sen jälkeen kurkustamme alas. Ei silloin ole kovinkaan vaikea arvella, että tältä hän se koiranpaskakin varmaan maistuu. (14.7.2014)

Kun vähemmän on enemmän

Ehdin **Ville Suhosen** kehitun luontoelokuvan *Metsän tarina* äärelle vasta nyt, kesälomalla ja kuu-
lokkeet korvilla. Elokuva herätti monenlaisia tuntemuksia. Pääosin myönteisiä, mutta ei pelkästään niitä.

Elokuvan materiaali on upeaa suomalaista luontokuvausta, joka osaa tehdä oikeutta pohjoisen taigan metsäluonnolle. Vaikka en nähnyt elokuvaa isolta valkokankaalta, kuten varmasti parasta olisi, olin erittäin vaikuttunut. Kuten hyvissä luontoelokuvissa aina, myös *Metsän tarinassa* tunki pääsevänsä etuoikeutettuna näkemään sellaista, mikä normaalisti välttelee ihmissilmää.

Minun makuuni elokuvan rytmi ja kuvakerronnan nopeatahtisuus eivät aivan olleet. Olisin monia tilanteita seurannut mielellään paljon pidempään, verkkaisemmin. Mutta ohjaajan näkemyksen mukaan silmiemme edessä oli nopeasti ohikiitävien näkymien virta, jossa pohjoisen luonnon näennäisen yksinkertaisuuden takana oleva monimuotoisuus pitää ehtiä esitellä eri vuodenaikoina. Kuvat ovat kauniita, mutta välillä katsoja hengästy.

Elokuvan ääniraita on vielä hämmäntävämpi tapaus ja tämän pienen kirjoituksen varsinaisen syypää. Ohjaaja on päättänyt yhdistää elokuvaan kolme erilaista äänimaisemaa: luonnon omaa ääntä, elokuvaa varten sävellettyä orkesterimusiikkia ja kahdella ihmisäänellä toteutetun tarinankerronnan. Isän ja pojan dialogi on kohtalaisen onnistunut, vaikka jossain määrin ylidraamaattinen minun makuuni. Pohjolan kansojen monivärinen suhde metsäluontoon tulee siinä kuitenkin kauniisti esiteltyä.

Luonnon oma soundtrack on hetkittäin henkeäsalpaavan vaikuttavaa, mutta vain hetkittäin. Sen nimittäin peittää enimmäkseen alleen **Panu Aaltion** säveltämä orkesterimusiikki tavalla, joka herättää minussa sekä ihmetystä että ärtymystä. En ymmärrä ohjaajan ratkaisua ollenkaan. Paitsi jos kyseessä on ollut epätoivoinen yritys myydä elokuvaa yhdysvaltalaisille katsojille, jotka on totutettu siihen, että kaikki kuvallinen kerronta on emotionaalaisella tasolla alleviivaten selitetty ääniraidan avulla.

Panu Aaltion musiikki on sinänsä taitavasti ja ammattitaitoisesti tehtyä orkesteriviihdettä, joka on myös soitettu hyvin. On kuitenkin mahdoton pitää sitä onnistuneena ratkaisuna tällaisessa elokuvassa. Yhdysvaltalaiseen elokuvaestetiikkaan kuuluu tunnekylläisen musiikin työntäminen kaikkialle, mutta onko niin tehtävä myös suomalaisessa luontoelokuvassa?

Itselleni tulee jakomielinen olo, kun keskellä luonnon pakahduttavaa näytelmää soundtrack pakottaa ajatukseni jonnekin *Tähtien sodan* tai *Sormusten herran* tunnelmiin. En ylipäättään pidä siitä, kuinka musiikilla häikäilemättä manipuloidaan elokuvan katsojaa. Erityisen vastenmielistä se on, kun tarjolla olisi luonnon oma, täydellisen riittävä äänimaailma tämän elokuvan tarpeisiin.

Olisin valmis maksamaan elokuvasta tuplahinnan, jos voisin katsoa sen pelkästään luonnonäänien varassa. Olisin valmis maksamaan elokuvasta vaikka kolminkertaisen hinnan, jos voisin nähdä siitä kahden ja puolen tunnin pituisen hitaamman version ilman ihmisten ääniä ja orkesterimusiikkia. Joskus vähemmän on kerta kaikkiaan paljon enemmän. (3.8.2014)

2017: Olen mitä ilmeisimmin näkemyksineni pienessä vähemmistössä. Panu Aaltio palkittiin vastikään myös musiikistaan elokuvaan *Järven tarina*. Olen senkin katsonut, mutta loppujen lopuksi ilman ääniraitaa.

Sometappajat joukossamme

Tuoreen selvityksen mukaan suurin osa autoilijoista ei piittaa liikenneturvallisuudesta – omasta ja muiden – sen vertaa, että malttaisi olla näpelöimättä kännykkää ajon aikana. Takavuosien käihinä hands free -tekniikan käyttöpakosta tuntuu nyt lähinnä naurettavalta, kun pääongelmana eivät ole enää ajon aikana kädessään olevaan kännykkään puhuvat, vaan ajon aikana Facebookia selaavat ja päivittävät some-riippuvaiset. Heitä on myös paljon, järkyttävän paljon.

Seurasin alkukesästä ratikan ikkunasta epäuskoisena kuskia, jolla oli Mannerheimintiellä koko ajan pädi sylissä tai ratin päällä ja käsi kävi myös ajon aikana. Jos piittaamattomuus on Suomen vilkkaimmin liikennöidyillä paikoilla tätä tasoa, voi vain kuvitella, millä asenteilla ajetaan rauhallisemmilla pätkillä.

Kysymys ei ole tiedon puuttumisesta. Kaikki tutkimukset todistavat, että ihmiselle on todella vaikeaa jakaa huomiotaan monen tärkeän asian kanssa samanaikaisesti. Vaikka liikenteessä toimitaan pitkälle ei-tietoisten refleksien varassa, tulee silti koko ajan vastaan tilanteita, joissa tarvitaan tietoista tarkkaavaisuutta ja kykyä tehdä nopeita päätöksiä tietoisesti. Jos aivot ovat kiinni somessa, liikennetarkkaavaisuus on vähäistä, halusi tai ei. Toisin sanoen kysymys on harkitusta riskinotosta.

Vitsin mukaan hidastelematta isolle tielle porhaltava maalainen tokaisee pelokkaalle matkustajalle ”Ei sieltä ennenkään ole ketään tullut”. Tällä asenteella pääosa sometajistakin on selvästi liikkeellä. ”Olen ennenkin pystynyt selaamaan some-sivuja ajon aikana, eikä mitään ole tapahtunut.” Vaikka perustelu on täysin järjetön ja vastuuton, se näyttää kuitenkin olevan vallitseva käytäntö. Miten muuten voi selittää sen, että ihminen somettaa rutiininomaisesti autoa ajaessaankin?

Jos tällainen käytös olisi vain someriippuvaisten itsetuhoista riskinottoa samaan tyyliin kuin base-hyppääjillä tai mastoihin kiipeävillä, voisi tyytyä puistelemaan päätään. Mutta kun liikenteessä ei kysymys ole pelkästään riskistä itselle. Somea tuijottava kuljettaja kun ei poikkea mitenkään rattijuoposta, joka tappaa viattoman ulkopuolisen viinanhimonsa takia. Liikenteessä riskit ovat aina jaettuina.

Kuulen korvissani huonosta omastatunnosta kumpuavan vastanarinan siitä, että sitä somea ”vain vilkaistaan” eikä se huomio muka oikeasti herpaannu, eiväthän kolaritkaan ole räjähdysmäisesti lisääntyneet. Ehkä asiaan olisikin tartuttu, jos olisivat lisääntyneet. Mutta kun kyse on ”vain” riskin lisääntymisestä, jäädään typerästi odottamaan tuon riskin realisoitumista vastatoimien sijasta. Onnettomuusriski kasvaa siitä riippumatta, mitä riskinottajat itse asiasta ajattelevat. Useimmat tuskin ajattelevat riskejä ollenkaan.

Someajelijoiden mielenmaisemaa ihmetellessä tulevat väkisin mieleen myös tupakansavua ympäristöönsä tupruttelevat ihmiset. Takavuosina joku nikotiinin orjuuden tunnettu puolustelija, olisiko ollut **Aarne Saarinen** tai **Lasse Lehtinen**, yritti lanseerata tragikoomista käsitettä ”huomaavaiset tupakoitsijat”. Eihän siitä tietenkään mitään seurannut, koska suurin osa tupakoitsijoista ajattelee nikotiiniriippuvaisuudessaan vain itseään ja ”huomaavaisuus” on viimeinen mieleen tuleva ajatus.

Olen joillekin äkäisille tupruttelijoille todennut, ettei minulla ole mitään sitä vastaan, että he tekevät hidasta itsemurhaa tupakoimalla, mutta en hyväksy tuon itsekkyyden ulkopuoliselle aiheuttavaa riskiä. Pitäkää se perkeleen myrkkysavu sisällänne ja minä lopetan asiasta valittamisen siihen paikkaan. Sama pätee pitkälle myös näihin someautoilijoihin ja rattijuoppoihin. Menkää ajamaan suljetulle radalle, niin kukaan ei valita. Mutta jos te tulette meidän muiden keskelle tappamaan, varustautukaa jatkuvaan ja vihaiseen protestiin.

Taannoisen selvityksen yhteydessä kävi myös ilmeiseksi päättäjien ja tutkijoiden avuttomuus, kellään ei tunnu olevan hyviä ideoita siitä, millä tavalla puhelinten ja muiden laitteiden aiheuttamaa liikenneturvallisuuden kohonnutta riskiä voitaisiin vähentää. Kukaan ei näytä uskovan valituksen tai kohteliaitten pyyntöjen voimaan. Se onkin ehkä realismia, ainakin jonkinlaista fatalistista mallia.

Tuottamuksellisesta tarkkaavaisuuden heikentämisestä (siis siitä, että puhuu, lukee, kirjoittaa ajon aikana) voidaan säätää ankaratkin seuraamukset. Sanktioilla ei kuitenkaan ole merkitystä, jos niitä ei voida tai haluta valvoa. Todennäköisesti ei voida eikä haluta, ihmisten suuri enemmistöhan tässä on syytettyjen penkillä. Siksi oma ehdotukseni on kaikkiin ajoneuvoihin lakisääteisesti rakennettava **somelukko**, joka estää autolla ajamisen, jos kuljettaja ottaa käteensä kännykän, pädin tai vastaavan. Ehkä siinä järjestelmässä voisi olla handsfree-mentävä porsaanreikä, vaikka näenkin jo edessäni insinöörin, joka suunnittelee salamannopeasti fingerfree-käyttöisen pädin istutettavaksi ratin yläpuolelle.

Oikeasti olen aika pessimistinen. Piittaamattomuus muista tulee lisääntymään autoilijoiden keskuudessa ja vain ilman kuskia määränpähän kulkevat ajoneuvot tulevat ratkaisemaan tämän – ja samalla rattijuoppojen – ongelman. Sitä ennen ratin taakse istuvat someriippuiset tappajat ehtivät surmata satoja viattomia. Ei harkiten murhaamalla, mutta ei se surmattujen omaisia paljon lohduta. (3.8.2014)

Pahat hyvät veljet

Urheiluviihdebisnes ei sinänsä voisi juuri vähempää kiinnostaa. **Hjallis Harkimon** tai **Kalervo Kummolan** naamataulun näkeminen riittää normaalisti refleksinomaiseen kanavan vaihtamiseen tai sivun kääntämiseen. Tilanne muuttuu, kun tuon bisneksen pönkittämiseen käytetään moraalittomin perustein yleishyödyllisten toimijoiden varallisuutta tai suoraan verotuloja. Tilanne muuttuu myös silloin, kun näitä yhteisiä varoja ohjataan kojareille luottamuksellisesta asemasta käsin aitosuomalaisen HV-verkoston avulla (siinä myös naiset lasketaan veljiksi).

Pentti Sainion kirja *Kummolan kääntöpiiri* on huonosti kirjoitettu, mutta tärkeä kirja. Tärkeä siksi, että se edes vilauttaa julkisen valheen takana olevaa häikäilemätöntä saalistusta. Kirja tosin vain vilauttaa, koska kirjan päähenkilöiden keskeisiin periaatteisiin kuuluvat niin salailu kuin

lain määräämien yrittäjän velvollisuuksien systemaattinen laiminlyönti. Faktaa on niukasti, ratkaisevat tiedot ovat Sainion maalaaman kuvan mukaan vain Kalervo Kummolan muistissa. Siellä ne myös pysyvät, siitä ei jää epäilystä.

Sainion teksti jankuttaa, toistelee ja kustannustoimittajan puute huutaa joka sivulla. Tästä huolimatta *Kummolan kääntöpiirin* kuvailema maailma nautitsee lukijan kirjan äärelle. Koijariporukan edesottamukset kun ovat kuin jostain B-luokan veijarielokuvasta: mahtailua, öykkäroivää käytöstä, kaikkialle ulottuvaa vastuuttomuutta ja häikäilemätöntä pelailua muiden rahoilla (joskus satunnaisesti omillakin).

Kautta kirjan huomaa miettivänsä, miten tällainen tragikomedialla on ylipäättään mahdollinen. Millaiseen kiitollisuudenvelkaan kymmenet poliitikot ovat Kummolan suuntaan joutuneet, kun kukaan ei uskalla puuttua asioihin? Pääosin on kysymys Kokoomuksen jäsentenvälisestä, mutta on siellä jokin demarikin liemissä mukana. Kokoomuslaisten bisneskytkennät eivät sinänsä yllätä ketään, mutta niiden kytkentöjen härskiys sentään. Ei taida presidentti **Sauli Niinistö**kään olla ilahtunut läsnäolostaan kirjan kuvaamissa seikkailuissa.

Pelkkä kokoomuslaisuus ei kirjan kuvailemaa kaiken kattavaa HV-järjestelmää selitä. Tärkein yhteinen tekijä on urheilumyönteisyys. Vanhan sanonnan mukaan jokaisessa demokraattisesti valitussa elimessä suurin puolue on aina urheilupuolue. Sainion kirja antaa tälle sanonnalle ikävän näköistä taustatukea. Urheilun kautta syntyneet suhteet ovat kuin vapaamuurariutta, ulkopuolisille näkymätöntä, mutta kaikkialla läsnä olevaa ja kaikkeen vaikuttavaa.

En itse osaa arvioida, onko tämä urheilumuurariveljeskunta vain kuorta vai ovatko aikuiset miehet todella niin vimmaisesti jonkin urheilulajin kannattajia, että ovat valmiit halveksimaan sekä oikeusjärjestelmää että ns. yleistä kohtuutta, kun asioita perustellaan urheilulla. Sainio antaa kyllä monta kertaa ymmärtää, että ainakin urheilua käytetään härskisti hyväksi tilanteissa, joissa pitää ruveta ulkopuolisten tai yhteiskunnan rahaa. Myös sairaat lapset kiedotaan näihin bisneksiin, jos siltä tuntuu.

Sitäkään en osaa arvioida, ovatko kirjan sivuilla esiintyvät ”liikemiehet” edustava otos ammattikunnastaan vain harvinaisen holtiton joukko ihmisiä, joita ei mikään moraali paina ja pakota. Kun lain edellyttämät kirjanpidolliset toimet ovat järjestään hoitamatta, viranomaisille annetaan lain vaatimaa tietoa vain pakon edessä, murusittain ja vuosikausien viiveellä, on mahdoton nähdä näitä toimijoita ”rehellisinä yrittäjinä”. Kun olennaista tietoa myös systemaattisesti salataan sekä viranomaisilta että julkisuudelta, ulkopuolinen ei voi olla pitämättä kuvattua porukkaa muuna kuin jostain syystä vapaalla jalalla operoivana rikollisjoukkona.

Tämä yleiskuva ehkä enemmän kuin mikään yksityiskohta sai Kalervo Kummolan ryhtymään etukäteen sekä naurettavaan ja epäonnistumaan tuomittuun ennakkosensuuriin yritykseen että julkisiin kommentteihin, jotka vain saivat hänet näyttämään entistä selvemmin syylliseltä ihan mihin tahansa, mitä Sainion kirjassa väitetään. Naurettava uhoilu oikeustoimilla oli erityisen epäuskottavaa, kun Kummola on muuten kaikin keinoin pyrkinyt välttämään oikeudellisia prosesseja, joissa asioita joutuu vakuuttamaan oikeiksi seuraamusten uhalla.

Sainion tekstissä on hienoinen pessimistinen alavire. Vaikka hän on osoittaa varsinkin Hjalles Harkimon julkisen kuvan kateettomuuden ja jenkki- & venäläisten miljardöörien rinnalla pikkupojilta vaikuttavien suomalaisten vähäpätöisyyden, Kalervo Kummolan osalta hän joutuu toteamaan, että tämän suhdeverkosto on niin taitavasti rakennettu, ettei Kummola koskaan tule joutumaan vastuuseen tekemisistään.

Tämä onkin kirjan epämiellyttävintä luettavaa. On vaikea sietää ajatusta, että joku Kummolan kaltainen peluri on käytännössä koskematon, koska hänellä on niin paljon HV-kytköksiä joka suuntaan. On surullinen ajatus, että tarpeeksi häikäilemätön peluri voi käyttää miljoonittain verovaroja hankkeisiin, joista kaiken hyödyn korjaavat koijarit, laskun maksavat aina tavalliset kansalaiset, myös urheiluun torjuvasti suhtautuvat. Kaikki tämä maassa, joka kansainvälisissä korruptiotilastois-

sa on aina loistanut parhaassa päässä. Urheiluviihdebisnes ei selvästikään ole ollut näissä mittauksissa mukana.

Valitettavasti vaikuttaa siltä, että Sainio on oikeassa arvellessaan Kummolan olevan lakien ulottumattomissa. Epäselvyyksien lista on niin loputon, että kenen tahansa tavallisemman koirarin kohdalla pilli olisi jossain vaiheessa soinut ja peli loppunut. Ei Kummolan. Hän voi luottaa siihen, että kirjoitti Sainio tai joku mitä tahansa, hänen verkostonsa pitää huolen siitä, että Kummola voi jatkaa puuhiaan julkisuuden ulkopuolella, ilman lakiin tai moraaliin liittyviä pakotteita.

Sainion kirjan julkistamisesta ei paljon ole seurannutkaan. Muutaman lehtijutun jälkeen mädän haju on tuuletettu pois ja kaikki kirjassa syytettyjen penkille vastoin tahtoaan istutetut ovat kuin mitään ei olisi ääneen väitetty. Myöskään oikeuslaitos ei näytä reagoivan Sainion väitteisiin millään tavalla. Ilmeisesti ”yleinen etu” ei ole näissä peleissä uhattuna.

Harkimo-kupla voi puhjeta, mutta Kummola-kupla ei. Toivottavasti näin ei ole ikuisesti. (3.8.2014)

2017: Ei ole puhjennut, ei. Kummolalle myönnettiin vuonna 2016 Suomen liikuntakulttuurin ja urheilun suuri ansioristi ja pääkonsulin arvonimi. Kummola luopui kotoisen jääkiekkoliiton johtamisesta, mutta ei kansainvälisistä tehtävistään. Tosin hyvin on Harkimokin pärjännyt. Kansanedustajaksi Harkimo pääsi vuonna 2015 suurella äänimäärällä. Yleisen oikeustajun vastaisesti hän onnistui myös järjestämään itsensä Veikkauksen hallitukseen, vaikka on samaan aikaan urheilubisnestä pyörittävä asianosainen. Sainiolla taitaisi olla ainekset vaikka kääntöpiirin osaan kaksi.

Soini on Soini on Soini

En juuri lue poliitikkojen itsestään kirjoittamia kirjoja. Jos poliitikolla on motivaatio ja aikaa kirjoittaa itsestään, ura on joko ohi tai se ei etene kirjoittajan haluamalla tavalla. Rehellistä itseanalyysiä on jokseenkin turha odottaa, korkeintaan itsensä ylentämistä pahimpia kilpailijoita piikittelemällä. Ei sellaiseen aikaansa mielellään käytä. Olen kuitenkin lukenut **Timo Soinin** tuoreen kirjan *Peruspomo*. Olin kiinnostunut näkemään, miten itsensä ja maailman ympärillään hahmottaa 2000-luvun **Veikko Vennamo**, Suomen tunnetuin katolilainen ja luultavasti ainoa Millwall FC:n intohimoinen kannattaja. Soinin julkinen imago nojautuu suorapuheiseen rehellisyyteen, joten päätin yrittää.

Peruspomo ei olekaan huono omassa lajissaan. Soinilla on kyky puhua päälauseilla, minkä hän itsekin toteaa monissa tilanteissa ainoaksi järkeväksi reagoititavaksi. Kun tähänastinen pääprojekti eli Perussuomalaiset on myös edennyt kirjoittamisen aikaan hyvin, Soinilla on ollut varaa olla muutakin kuin varovainen sanoissaan. Ei niin, että kirjaa kannattaisi juorumielessä koluta, Soini ei henkilökohtaisia antipatioitaan kovin jyrkästi ilmaise ja korostaa tuon tuostakin pitkää pinnaansa.

Mutta kyllä Soini on suhteellisen avomielinen, hetkittäin ehkä myös enemmän kuin pohjimmitaan on ollut tarkoitus. Tai sitten Soini on harkitusti halunnut antaa itsestään rosoisen ja ”inhimillisen epäjohdonmukaisen” kokovartalokuvan, joka koostuu sekä itsekehuista että -ironiasta. Jälkimmäinen on politiikassa niin harvinaista, että Soinin kohdalla sen myös haluaa uskoa olevan täysin vilpittöntä.

Vaalikoneen perusteella minun tulisi inhota Timo Soinia ja hänen poliittista agendaansa. Se ei ole kovin vaikeakaan, niin armottoman vanhoillisena, konservatiivisena ja antivaseemmistolaisena hän mielihyvin ja ylpeänä esiintyy. Olen silti ollut jo ennen Perussuomalaisen nousua Suomen suurimpien puolueiden joukkoon ollut sitä mieltä, että kritiikki puoluetta ja samalla Soinia kohtaan on ollut suurelta osin heppoista ja ennakkoluuloista, ei analyttistä. Tällaiseen älylliseen epärehellisyyteen ovat syyllystyneet oikeastaan kaikki Soinin kritiikot oikealta vasemmalle.

Timo Soini ei mielestäni myöskään ole populistisi, vaikka hän osaa hyödyntää populistisyytökset sataprosenttisesti. Soini ei nimittäin aidon populistin tavoin ole yhden asian liikemies vaikka

en itsekään osaa *Peruspomon* luetuani sanoa, mitä asioita Soini oikeastaan haluaisi ajaa. Soini leimataan populistiksi, koska hänen tavalleen tehdä politiikkaa ja rakentaa puoluetta ei ole varsinaisesti vertailukohtia – paitsi Veikko Vennamon SMP, joka nykyihmisille on kuitenkin kovin kaukaista historiaa.

Vaikka Soini kertoo monisanaisesti ja osin kertaustyylistestikin asioista, jotka ovat hänelle tärkeitä, on niistä tavattoman vaikeata hahmottaa mitään poliittista linjaa. Paitsi sellaista, joka haluaa välttää leimautumisen niin oikeistoon, keskustaan kuin vasemmistoonkin. Tähän teemaan Soini palaa monta kertaa ja koska hän uskaltaa kirjoittaa ”Minä olen aina rehellinen” (s. 186), otan väitteen todesta. Sehän ei tarkoita, etteivätkö RKP:n ja Kokoomuksen äärioikeistolaiset voisi pitää Soinia piilososialistina ja puna-vihreät äärioikeistolaisena. Mutta Soinilla ei selvästikään ole omalle linjalleen ideologista kiteytystä, vaikka juuri tuon linjan avulla Perussuomalaiset on nykyisen asemansa puolueena saavuttanut.

Timo Soini on menestynyt suomalainen poliitikko, vaikka se perinteinen kruunu, ministerintitteli vielä puuttuu ja saattaa jäädä puuttumaan, jos hinta olisi liian kova. Soini ei nimittäin halua jäädä historiaan miehenä, joka myi periaatteensa upottavan ministerintakapenkin takia. Varmuuden vuoksi hän myös julistaa näitä periaatteellisia kysymyksiä pitkin kronikkaansa. Yhdistelmä on sen verran outo, ettei Soinin ura selity hänen arvoillaan, vaan pikemminkin niistä huolimatta. Kyllä Soini senkin salaisuuden sanoo ääneen: suorat kontaktit ihmisiin, läsnä oleminen ja piittaaminen. Niillä ja vain niillä Perussuomalaiset on kasvanut niihin mittoihin, joihin on kasvanut. Itse asiakysymykset ovat sittenkin olleet sivuosassa, kun ei oppositiosta käsin pääse mitään tekemään paitsi kritisoidaan.

Kovin ristiriitainen ihminen Soini kaikessa avomielisessä rehellisyydessään ja tinkimättömyydessään on. Hän korostaa toistuvasti suvaitsevaisuuttaan (pakkokin Halla-ahon & Co puoluetoverina) ja ongelmatonta kanssakäymistä kansainvälisillä foorumeilla kenen tahansa kanssa. Toisaalta hän osoittaa voimakasta antipatiaa ja inhoa monia ilmiöitä kohtaan, joista voisi mainita esimerkiksi kommunistit, ateistit ja ”suvaitsevaiston”. Soini pitää omia omantunnonkysymyksiään loukkaamattomina, mutta ei tunne estoja puhua ”vettyneistä länsimaisista lurjuksista, jotka eivät usko mihinkään”. Tässä Soini on samalla äärimmäisen ahdasmielisellä kannalla kuin presidentti **Mauno Koivisto**, joka ilmoitti halveksivansa ateisteja, jotka kuvittelevat olevansa suurempia kuin Jumala. Kummaltakaan ei heru ymmärrystä toisen maailmankatsomukselle, kun se on vastakkainen oman kanssa, siis ”selittämätön”. Tässä suhteessa Soini, Koivisto ja fundamentalistiset muslimit ovat täysin samoilla linjoilla.

Soini tosin toisaalla vakuuttaa, ettei ”ole minulle ongelma, jos joku ei usko mihinkään.” (s. 197). Tämän selvän hätävalheen on kuitenkin kirvoittanut oman sanomisen vapauden puolustaminen, ei tarve puolustaa uskonnottoman oikeuksia. Syyllistyyppä Soini myös lapselliseen uskonnottomien puolesta julistamiseen: ”On tietysti niitäkin, joille uskonasiat voivat olla yhdentekeviä, mutta en minä ole vielä sellaista äitiä tai isää nähnyt, joka ei yläkerran hätäapua käyttäisi, jos omalle lapselle on sattunut jotain vakavaa.” (S. 197) Soini on omassa uskossaan sekä luja että täyssokea.

Vaikka Soini haukkuu toistuvasti perinteistä oikeistoa ja ahnetta kapitalismia, hän on ideologisella asteikolla puhdasverinen antivassemmistolainen ja uskonnollisen vakaumuksensa takia vanhoillisempi kuin ehkä muuten olisi. Edes Soinin EU-kritiikki ei pohjimmiltaan kumpua taloudellis-ideologisesta analyysistä, vaan sinänsä perustellusta ja oikeutetusta hirvittävän byrokratian ja tuhlaavaisuuden kritiikistä. Soinille kapitalismi ja kommunismi eivät ole ideologioita vaan elämänarvoja, joiden kohdalla harras katolilainen tietenkin valitsee aina ennustettavalla tavalla. Hänelle vain oikeistodemari on siedettävä vasemmistolainen, demarit ovat ”sosialisteja”, vasemmistoliittolaiset ”kommunisteja” ja kommunistit ”stalinisteja”. Piste.

Timo Soini tietää, että hänen uskonnollinen maailmankatsomuksensa ei edistä hänen suomalaista poliittista uraansa. Mutta hän on myös huomannut, että Suomessa voi olla äärikonservatiivinen katolilainen ilman suurempia ongelmia, joita voisi seurata, jos Soini kuuluisi johonkin protestanttiseen lahkoon. Tällainen lahkolainen Soini ehkä olisikin, ellei hän olisi kohdannut Veikko

Vennamon vastustamatonta kutsua ja kokenut uskonnollista elämystä juuri irlantilaisessa kirkossa. Soinin lapsenomainen uskonnollisuus tulee *Peruspomossa* toistuvasti esiin. Soini tuntuu ihan oikeasti uskovan, että inhimillistä hyvyyttä voi olla vain uskonnon pohjalta: ”Ilman kristinuskoelementtiä olisin aika karsea tapaus. Silloin voisin olla vaarallinen. Kristinuskoo suojaa minua ja yhteiskuntaa. Minulla on sen verran lahjoja, että jos olisin pahan palveluksessa, niin kyllä minä aika perkele olisin.” (s. 183) Itsekritiikki on tässä varmaan paikallaan, mutta miksi täytyy olettaa, että kaikki muutkin tarvitsevat uskonnon tarjoamia hillikkeitä?

Mutta ei Soinin suhtautuminen omaan kirkkoonsa ole pelkästään lapsenomaista. Täysin käsittämättömällä tavalla hän sivuuttaa katolisen kirkon ihanuutta kuvatessaan kokonaan 2000-luvun skandaalit ja kirkon harjoittaman rikollisten suojelun. Hän kuvaannollisesti pesee kätensä, katolisen kirkon teot eivät ole hänen tekojaan, hän vain uskoo. Ehkä tämäkin on sitä Soinin rehellisyyttä, mutta näin sokeasta uskosta jää ulkopuoliselle kitkerä jälkimaku.

Lienee Soinin julkisen imagon kannalta paradoksi, että Perussuomalaisten puheenjohtaja kokee itse olevansa hyvin kansainvälinen ja viihtyvänään parhaiten maailmalla. On ehkä puolittain huumoria, kun Soini pohdiskelee tulevaisuuttaan Yhdysvaltain republikaanisen puolueen kampanjatiimissä, mutta tuskin kokonaan. Yhdysvalloissa Soinilla olisi taatusti ollut mahdollisuudet vaikka mihin, siellähän kiihkeä uskonnollisuus ja politiikka eivät ole mikään kummajainen, pikemminkin päinvastoin. Mitä enemmän asiaa ajattelee, sitä vähemmän Timo Soini itse vaikuttaa perussuomalaiselta (mitä se sitten onkin) ja sitä enemmän aidolta jenkkipoliitikolta. Tämä tuskin on ollut tarkoitus, mutta jos listaa Soinille tärkeät asiat, lopputulos näyttää kyllä lähinnä perinteisen republikaanipoliitikon listalta.

Mutta uskon kyllä, että Timo Soini ei suhtaudu maahanmuuttajiin tai maahanmuuttoon rasisistisesti. Aidosti suvaitsevainen ihminen hän ei kuitenkaan ole, siihen hänellä on liian voimakkaat ja tinkimättömät uskonnolliset arvot, joiden kääntöpuolena on mahdottomuus hyväksyä monia sellaisia asioita, joiden hyväksymistä suomalaisessa yhteiskunnassa pidetään jonkin sortin suvaitsevaisuuden mittarina. Kun ihminen niputtaa kompromissien ulkopuolelle abortin, homoavioliitot ja eutanasian, äänessä on hyvin lyhyessä lieassa toimiva ihminen tiukat silmälaput silmillään.

Euroopan arvoista kirjoittaessaan Timo Soini sanookin suoraan, että ”Liika suvaitsevaisuus hajottaa Euroopan arvopohjan”. Tuo liika suvaitsevaisuus on valjennut Soinille Vatikaanissa, josta käsin hän määrittelee arvopohjaksi antiikin filosofian, roomalaisen oikeuden ja kristillisen humanismin. Näistä kolmesta on Soinin mielestä vaarassa tuo lähinnä tuo ”kristillinen humanismi”. Ei suinkaan siksi, että Soinin kirkko kieltää ehkäisyn, pakottaa papiston selibaattiin, suojelee lastenraiskaajia ja tukee äärioikeistolaisia kommunistiateistien murhaajia ympäri maailmaa. Ei, ongelmana on se, että homot – joita Soinin mielestä ”kukaan ei halua vainota tai sulkea mistään pois” – haaluavat perinteisen avioliiton piiriin.

Timo Soini on älykäs ja osaava poliitikko, jonka suurin uskottavuusongelma eivät ole löysiä puhuvat puoluetoverit vaan Soinin oma ideologia, josta on sinänsä helppo noukkia hyviä ja kannatettavia ajatuksia, realistista suhtautumista maailman moniin ongelmiin ja tervettä epäluuloa perinteisiä poliittisia toimijoita kohtaan. Ongelma syntyy siitä, että nuo noukkitut palat eivät kerro koko Soinista vaan lähinnä siitä puoluejohtajasta, joka haluaa voittaa myös seuraavat valtakunnalliset vaalit.

Soini on terveellä tavalla itserakas. Hän ymmärtää omat kykynsä ja ylivertaisuutensa omassa porukassaan, ehkä koko suomalaisessa poliittisessa toimijajoukossa. Soini on osannut hyödyntää oman ristiriitaisen viestinsä olemalla yhtä aikaa turvallisen konservatiivinen ihmisiä lähellä olevissa asioissa ja sopivan radikaali asioissa, jotka ärsyttävät suomalaisia kaukaa. Hän osaa myös taitavasti miellyttää ihmisiä riittäväällä, mutta ei ylitsevuotavalla tyylillä. Soinilla on erinomainen poliittisen tilanteen taju. Osallistuminen Kataisen sixpack-hallitukseen olisi tuhonnut Perussuomalaisten kannatuksen vuodessa.

On helppo ymmärtää äänestäjää, joka tympiintyneenä ”vanhojen puolueiden” loputtomaan sortteeraukseen näkee Soinissa ja Perussuomalaisissa vaihtoehdon, joka ei välttämättä johda mihinkään, mutta on ainakin periaatteessa olemassa vaalinukkumiselle. Soinin menestys ei ole missään tapauksessa huijausta, mutta onko se koko totuus, onkin toinen asia.

Luultavasti Soini on saanut Suomessa jo kaiken, mitä hän on tavoitellut. Ei hän mikään perinteinen elitisti ole, mutta jos tavoitteita vielä on – sitä Soini vähän kiertelee – ne taitavat olla kansainvälisillä areenoilla. Siellä Timo Soini ei ole ”vain” Perussuomalaisten värikäs puheenjohtaja vaan EU-kriittinen, hyvin verkostoitunut toimija, jonka uskonnollinen vakaumus ei olekaan mikään anomalia vaan pikemminkin ovia avaava hyve.

Timo Soini on suomalaisessa politiikassa outo tapaus, häntä voi samaan aikaan ihailia ja inhota. Soinia ja perussuomalaisia onkin kohdeltu julkisuudessa usein hyvin epäreilusti, mikä on toisaalta satanut laariin, toisaalta synnyttänyt oikeutettua katkeruutta. Monet Soiniin kohdistetut syytökset ovat mielestäni kohtuuttomia, aiheettomia ja asenteellisia.

Siitä ei kuitenkaan pääse mihinkään, että Timo Soini edistää tässä maailmassa monia asioita ja asenteita, joita itse pidän huonoina, osittain jopa pahoina. Hänen vanhoillisuutensa on tunkkaista lajia, kuten yleensäkin taikauskaisista uskomuksista kumpuava konservatiivisuus. Railakas EU-kriittisyys ei pysty peittämään sitä tosiasiaa, ettei Timo Soini ole ideologisesti eri mieltä, EU vain toimii ja sammuttaa väärin.

Jos Timo Soinista tulee joskus suomalainen ministeri, hänen on pakko ruveta toteuttamaan päätöksiä, joista suomalaiset ovat montaa eri mieltä. Vasta siinä tilanteessa nähdään, mistä perussuomalaiset on tehty vai ovatko mistään. Jos Timo Soini purjehtii kansainvälisiin tehtäviin kotoisten sijasta, tämäkin jää näkemättä. Oma veikkaukseni on, että taitaa jäädä näkemättä. Perussuomalaiset on Timo Soini. Ja Soini on Soini on Soini. (3.8.2014)

2017: Jälkiviisasteluun olisi Soinin kohdalla sivukaupalla aineistoa, mutta tydyn toteamaan, että kyllä se ministeri-Audin takapenkki sittenkin oli vastustamaton hillitolppa. Puolue on hallitusvastuun seurauksena sulanut samaksi kääpiöksi, jota perinteiset puolueet pilkkasivat menen tullen. Nyt on Soini jättämässä puolueensa myös konkreettisesti. Uuden kultaisen oksan nimeä emme vielä tiedä, mutta siellä se odottaa Soinia jossain luterilaisen Suomen ulkopuolella.

Rehellisesti ja kiertelemättä, Unkarista

En ole koskaan ymmärtänyt suomalaisen isänmaallisen oikeiston intoa Unkaria ja unkarilaisuutta kohtaan. Kansalliskiihkoinen ”sukulaisuus” on tuntunut vieraalta, vaikka tiedänkin kieltemme yhteisistä taustoista. Olen 1960-luvun alussa lomailnut Balaton-järven rannalla ja herkutellut unkarilaisella salamilla, mutta en koskaan ole erityisemmin pitänyt unkarilaisuudesta. Syytä en ole edes arvaillut, ennen kuin nyt.

Luin kesälomalla **Attila Csernokin** kirjan *Katkennut silta : Unkarin unohtettu historia* (Into Kustannus). Sen jälkeen palaset ovat loksahaneet paikalleen, olen ymmärtänyt 1930-luvun tympeät heimokiihkoilut, vuoden 1956 tapahtumat ja lopulta myös senkin, miksi unkarilaisuus ei ole minuun vedonnut, olivat kielisukulaisia tai ei.

Csernok ei ole kirjailija, vaan tilastotieteilijä ja yritysjohtaja. Hän on elänyt viimeiset 30 vuotta Rio de Janeirossa, mutta pitänyt tiiviitä yhteyksiä Unkariin. Ennen muuta Csernok on rohkea ihminen, joka on uskaltanut käydä läpi Unkarin onnetoman historian keskeisiä vaiheita kansallisen itsekritiikin voimalla ja ei-ammattimaisen historioitsijan ennakkoluulottomuudella. Lopputulos on kiehtovan uusi näkemys tapahtumista, joista Suomessakin on kirjoitettu ja paasattu paljon.

Attila Csernok ei ole kommunisti, mutta ei myöskään patologinen antikommunisti. Hän on aina tavallisten unkarilaisten vähäosaisten puolella, puhuttiin mistä vuosisadasta tahansa. Hänen ideologiansa on lähinnä pragmaattista realismia, ei mitään perinteistä puolue-ismiä. Csernok inhoaa

oman kansansa huonoja puolia: taipumusta kansalliskiihkoiluun, juhlapuheisiin, vihaan muita kansoja kohtaan, luonteen äkkipikaisuutta ja ennen muuta loputonta vanhoillisuutta, halua pitää kiinni jostain tuhatvuotisista muistoista mieluummin kuin tämän päivän realiteeteista.

En muista koskaan lukeneeni yhtä mehevää ja suoraan iskevää kansallista itsekritiikkiä. Csernokin unkarilaisia ei ole helppo rakastaa, hyvä jos heitä voivat naapurikansat edes sietää, niin suurella ja loppumattomalla valheellisella itsetunnolla unkarilaiset on varustettu. Csernok kääntää unkarilaisten niin rakastaman uhrimarttyyrin historian ja roolin loputtomaksi tarinaksi omista eduistaan kiinni pitävän aateliston ja maaseutuporvariston typeryydestä, ahneudesta ja lyhytnäköisyydestä. Sen minkä unkarilaiset ovat historian kuluessa menettäneet, he ovat menettäneet Csernokin todistuksen mukaan silkkaa omaa typeryyttään.

Csernok hallitsee historialliset lähteensä niin hyvin, että kirja on kuulemma ollut myös **Viktor Orbánin** oikeistohenkisessä Unkarissa suuri myyntimenestys. Kirjan viestin voi sielläkin toki helposti torjua, mutta silloin ei ole kiinnostunut ymmärtämään, mitä Unkarissa on tapahtunut ja miksi siellä nyt 2010-luvulla on tilanne, joka muistuttaa lähinnä Saksaa 1930-luvun alussa.

Kirja on erittäin opettavaista luettavaa myös meille suomalaisille, vaikka poliittinen historiamme ei aivan samanlainen ole ollutkaan kuin Unkarissa. Monet Csernokin madonluvut voi silti soveltaa myös Suomen historian vaiheisiin, vaikka ulkopuolinen voi sanoa, että olemme päässeet unkarilaisiin verrattuna vähällä.

Csernok purkaa vastaansanomattomalla tavalla suuren joukon myyttejä. Hän todistaa, että kansallissankari **Lajos Kossuth** on todellisuudessa kaikkea muuta kuin maineensa ansainnut. Uudelleenarvion saavat myös **Imre Nagy**, **Mátyás Rákosi** ja **Miklós Horthy**, vähemmän mairittelevan hekin. Joidenkin kohdalla Csernok haluaa korjata propagandan tuottamaa vääristymää. Erityisesti hän pyrkii rehabilitoimaan **János Kádárin**, joka luotsasi Unkaria vuoden 1956 lokakuun aallon pohjasta aina Neuvostoliiton poliittisen leirin hajoamiseen saakka. Csernokin mielestä Kádár on ainoa 1900-luvun poliitikko, jota hän haluaa kutsua valtiomieheksi.

Suomalaisille lienee vähemmän tuttu Trianonin rauhansopimus, jonka takia Saksan kanssa liittoutunut ja sodan hävinnyt Unkari menetti 60 % alueestaan ja joka synnytti myöhemmän ”ulkounkarilaisten” ongelman – ja suuren kansallisen trauman. Csernok sanoo suoraan, että Trianon oli pitkän ja johdonmukaisen typerän politiikan tulosta, siitä on turha syyttää niitä, jotka Unkarin alueen silppusivat. Csernok myös muistuttaa siitä, etteivät Unkarin feodaaliset vallanpitäjät oppineet tuosta rauhansopimuksesta mitään, vaan Horthyn diktatuuri perustui ajatukseen menetettyjen alueiden valtaamiseen takaisin. Toisen maailmansodan katastrofi – miljoonia kuolleita unkarilaisia ja joutuminen Neuvostoliiton miehittämäksi – oli Csernokin mukaan vääjäämätön seuraus tuhoon johtavasta politiikasta, ei mikään onneton sattuma.

Suomessa laajalti vallassa ollutta myönteisen propagandistista kuvaa Unkarista Csernok ravistelee tuon tuostakin. Itselleni oli ainakin yllätys, että maa oli käytännössä feodaaliylimystön vallassa vielä pitkälle 1900-luvulla. Maailmansotien välisenä aikana – jolloin suomalaiset kansalliskiihkoilijat pitivät unkarilaisia tärkeimpinä sielunveljinään – Unkari oli erittäin vanhoillinen ja teollisesta jälkeenjäänyt maa. Vaikka Csernok pitkin kirjaansa haukkuu unkarilaisia stalinisteja ja Moskovasta tulleita älyttömiä määräyksiä, hän myös muistuttaa siitä, että ilman Neuvostoliiton pakottamaa järjestelmänmuutosta Unkari olisi jäänyt vanhoilliseksi ja takapajuiseksi maatalousmaaksi myös sodan jälkeen.

Lokakuun 1956 tapahtumiin Csernok luo valoa, jollaista en itse ole aikaisemmin nähnyt. Csernok käy tapahtumia läpi armottoman kriittisesti ja osoittaa pääsyylliseksi verenvuodatukseen – joka ei ollut mitenkään välttämätöntä – toisaalta unkarilaisten kiihkomielisyyden, toisaalta Radio Free Euroopen eli paikallisen CIA:n toimiston säälimättömän propagandan, joka yllytti epätoivoisiin tekoihin tuhansia nuoria ja toisaalta brutaaleihin lynkkausretkiin niitä, jotka uskoivat vastoin faktoja siihen, että Neuvostoliitto olisi valmis luopumaan Unkarista. Länsimaisessa propagandakirjoittelussa on mieluusti vaiettu niistä raaosta lynkkausmurhista, joiden kohteeksi joutuivat monet paikalli-

set viranomaiset ja muut siviilit. Ne olivat mahdollisia, koska Radio Free Europe vastuuttomasti ylllytti ja lupaili ”lännen” tukea.

Kuten Trianonin rauhansopimuksen kohdalla, myös vuoden 1956 tapahtumista Csernok toteaa suoraan, että ne olivat unkarilaisten oman typeryyden seurausta. Kuten ennenkin, unkarilaiset eivät halunneet edetä realistisesti, vaan katteeton usko omaan historialliseen rooliin ja ”kohtaloon” sokaisi tuhannet kansalaiset yrittämään mahdotonta. Csernok suree uhreja molemmilla puolilla, mutta ei armahda. Syyllisiä eivät olleet ulkopuoliset vaan unkarilaiset itse.

Csernok ei käsittele 2010-luvun oikeistohallituksen politiikkaa, mutta kaikesta käy ilmi, että hän näkee vain huonoja ennusmerkkejä. Vaikka Unkarin natsipuolue Nuoliristi ei ole – ainakaan vielä – vallassa jollain uudella nimellä, sellaistaakaan kehitystä ei voi pitää Unkarissa mahdottomana. Asukkaiden enemmistö kun toimii edelleen samalla itseriittoisella typeryydellä kuin aiemminkin, uskoen samoihin hengenvaarallisiin myytteihin ja harjoittaen samaa muukalaisvihamielistä politiikkaa kuin aikaisemmin.

Tämä isänmaallisuuden kääntöpuolena esiintyvä jyrkkä muitten etnisten ryhmien torjunta oli itselleni jossain määrin uusi asia. Csernok kuvaa kylmän rauhallisesti, kuinka systemaattisen vihamielisesti unkarilaiset ovat suhtautuneet naapureihinsa (nuoliristiläiset toteuttivat Unkarin juutalaisten joukkomurhan nopeasti ja tehokkaasti) ja kuinka tolkutonta puheet unkarilaisvähemmistöjen huonosta kohtelusta naapurimaissa sen valossa ovat. Nyky-Unkarin rasistisuus ei ole historiallisesti uusi asia, pikemminkin päinvastoin.

Suosittelen, lämpimästi. Varsinkin niille, jotka luulevat jo tietävänsä Unkarista ja sen historiasta kaiken tarpeellisen. (10.8.2014)

2017: Kirjoitukseni eivät ole keränneet vilkasta kommentointia, mutta aina silloin tällöin jotain. Tästä tekstistä sain jopa kehuja.

Vastuussa aina Putin

Miten **Vladimir Putinin** Venäjä olisi voinut välttyä kaikesta siitä syyllisyyden, josta se nyt saa nauttia? Paitsi alistumalla kokonaan EUSA:n [EU ja Yhdysvallat] johtajien tärkeimpiin tavoitteisiin eli Ukrainan liittämiseen EU:n talousalueeseen ja Natoon, Krimin luovuttamiseen Natolle ja mielellään vielä oikein nöyrään EUSA:n valitsemaan Ukrainan johdon kehuskeluun? Täytyykö olla kauhean yllättynyt siitä, että Putinin Venäjä ei tehnyt tätä kaikkea?

EUSA:n johtajat ovat ns. länsimaisten tiedotusvälineiden pontevalla avustuksella onnistuneet rakentamaan tilanteen, jossa vastuu kaikkien maailman ongelmien ratkaisemisesta on aina Venäjällä. Tapahtui mitä tahansa, syyttävä sormi osoittaa Venäjälle ja vastuussa on aina Putin. Jos tämä propagandarakenne olisi totta, Putinin Venäjä olisi maailman kiistaton valtiot, kaikkialla läsnä oleva suvereeni suurvalta. Mutta eihän se tietenkään ole totta, sillä kuten tuo syyttävää sormeja sojottava lehdistö jaksaa muistuttaa: Venäjällä on Italian – tai Hollannin – kokoinen kansantalous.

Ukraina on ollut Yhdysvalloille käsittämättömän menestyksekkäs operaatio. Sotateollisuus hykertelee käsiään, kun aseellinen sisällissota vain pitkittyy. Vaikka jenkkien oma teollisuus ei ihan kaikkia sotimisen hyötyjä lyhyellä tähtämällä korjaakaan (ulkoministeri Kerryn sukulaiset ovat kyllä valmiina sopimuksia kärkkymässä), on millä tahansa rähinällä aina myönteinen vaikutus sotateollisuuden talouteen. Myös Pentagonissa voidaan hykerrellä, Ukraina on Naton näkökulmasta viittä vaille valmis tapaus ja sitä myöten Venäjää ympäröivä Nato-rengas saa merkittävän ja syvälle tunkeutuvan lisäpalasen. Jos siinä imussa joku Suomen kaltainen ”toivoton tapaus” saadaan sekini huijattua Natoon, voitonriemuun on aihetta.

Parasta kaikessa on kuitenkin ollut se, kuinka taka-alalle ovat jääneet ne kiusalliset kuvat, joissa CIA:n johtaja matkustaa rahakassi kädessä Ukrainaun ”antamaan neuvoja” tai äärioikeistolai-

nen ”parlamentaarikko” pieksee hengiltä ukrainalaisen toisinajattelijan. Läntinen tiedotuskoneisto on ostanut nämä operaatiot sellaisenaan ja jättänyt kriitikon tehtävänsä EUSA:n osalta täysin hoitamatta. Lännessä on vain viattomia sivustaseuraajia ja humanitaarisen avun tarjoajia.

Kaikki on selvästi rakennettu sen varaan, että Putinin hallinnosta pystytään – osittain sen omien älyttömien toimien ansiosta – rakentamaan kuva mielettömyytenä, jota voidaan syyttää mistä tahansa ja jonka tuhoutumista kaikki muut kannattavat. Putinin hallinto on hävinnyt propagandasodan, eikä ns. läntinen lehdistö ole kiinnostunut totuudesta, kun tarjolla on kätevä syyllinen kaikkeen.

Venäjällä on Ukrainan ja Krimin suunnalla merkittävät taloudelliset ja sotilaalliset edut valvottavana. Aivan kuten Yhdysvalloilla on Meksikossa, latinalaisessa Amerikassa, Lähi-Idässä, Kauko-Idässä, Euroopassa ja kaikkialla muuallakin. Jonkin älyllisen ajattelun kuoleman seurauksena läntinen lehdistö kuitenkin hyväksyy vain Yhdysvaltain etujenvälvoimän legitimiiksi toiminnaksi, mutta Venäjän kohdalla ei. Selitys on aina sama, se kamala Putin.

Putinin kylmä oligarkkihallinto on vastuussa monesta ikävästä teosta ja päätöksestä Venäjällä. On kuitenkin propagandistista liioittelua puhua Venäjän vaikutusvallasta sen rajojen ulkopuolella. Vaikka Ukraina varmasti virtaakin venäläisiä aseita, ei ole mitään näyttöä siitä, että Putin pystyisi komentamaan itäisessä Ukrainassa toimivia ”separatisteja”. Silti jokainen heidän tekonsa on propagandan tasolla myös Putinin teko. Samalla logiikalla jokainen Saudi-Arabian monarkkien mielivaltainen teko on **Barack Obaman** teko.

Malesialainen lentokone ammuttiin alas sen takia, että Ukrainassa päästettiin valloilleen sisällissota. Vastuu tästä on jossain määrin Venäjällä, mutta ennen muuta EU:n ja Yhdysvaltain johtajilla, jotka rahoittivat ja yllyttivät Kiovan juntan marionetteja välttämään kansallisen sovinnon tietä. EU on pysyvästi tahrinut itsensä ukrainalaisten ja nyt myös lentokoneen matkustajien vereen siitä yksinkertaisesta syystä, että se avusti ja kannusti Ukrainassa valtaan ihmisiä, joiden pitäisi pikemminkin istua vankilassa kuin maan johdossa.

EUSA:n vastuu ei vähene sen takia, että myös Putinin hallinto on toiminut tyhmästi (Krimillä tosin luultavasti ainakin CIA tiesi tasan tarkkaan, mitä tulee tapahtumaan, kun Kiova on valta vaihtunut). Ilman EUSA:n rahaa ja muuta tukea Ukrainassa ei olisi tapahtunut vallankaappaus, ei olisi syttynyt sisällissotaa eikä loppujen lopuksi olisi myöskään malesialaista matkustajakonetta ammuttu alan (tämä lista voi vielä pidentyäkin, sotahan jatkuu).

Ukrainan väkivaltaisuudet olisi kaikki voitu välttää, jos ulkopuoliset eivät olisi päättäneet sotkeutua maan asioihin. Koko prosessihan käynnistyi siitä, että **Viktor Janukovyč** hylkäsi EU:n himoitseman yhteistyösopimuksen. Sen jälkeen käynnistettiin laillisen hallinnon horjutus, joka kulminoitui Janukovitšin pakoon ja vallankaappaukseen. Asia ei siitä miksikään muutu, vaikka tyytymättömyys Janukovitšin hallintoon oli varmasti aitoa, kuten se oli ollut edellistenkin oligarkkien aikana.

Maidan-aukion tapahtumat edustavat klassista lietsomistilannetta, jossa aitoon tuleen heitetään palkattuja rähinöitsijöitä (ainakin Oikean Sektorin tappajissa oli tätä porukkaa, vaikka jotkut varmaan riehuivat ihan vapaaehtoisesti) varmistamaan, ettei tuli pääse sammumaan, ennen kuin tavoite eli vallankaappaus on toteutunut. Kiovan juntan onnettomat puheet ja toimet ovat selvääkin selvemmin marionettihallinnon puheita ja toimia, kun valtaan on nostettu sekä ostettuja että luonnostaan typeriä uhoajia. Tyypillistä on myös se, että demokraattisia vaaleja ei ole kiirehditty järjestämään, ennen kuin vallan vaihdos on saatu toteutettua riittävän laajasti. Presidentinvaali oli demokratian irvikuva, kun ehdokasasettelu oli täysin EUSA:n näpeissä ja äänestysprosentti jäi jonnekin EU-vaalien tasolle. **Porošenko** voi olla vauras suklaaoligarkki, jolla on noin neljännes väestöstä takanaan, mutta silti hän on vain EUSA:n johtoon nostama marionetti, joka tietää sen itsekin.

Umpikuja on ilmeinen, sillä EUSA:n johtajat eivät ole osoittaneet merkkiäkään siitä, että sallisivat Venäjälle kasvot säilyttävää kokonaisratkaisua. Siksi onkin oletettava, että Putinin hallinnon kaataminen on otettu päätavoitteiden rinnalle asiaksi, jota ainakin yritetään jatkuvasti. On silti vaikea

uskoa, että Venäjällä voisi nousta valtaan ryhmittymä, joka olisi valmis alistumaan EUSA:n vaatimukseen. Pahimmillaan Venäjän ahdistelu nostaa siellä valtaan Putinia vielä paljon kansallishenkisemmän johtajan, jolle kolmas maailmansotakaan ei ehkä ole poissuljettu mahdollisuus.

Sen sijaan, että ”lännen” johtajat kokoontuvat säännöllisin väliajoin pohtimaan Venäjän vastaisten pakotteiden kiristämistä, niiden tulisi katsoa peiliin ja tunnustaa, että se oma rooli kriisin pitkittämisessä on ollut aika olennainen. Tällaista itsekritiikkiä ei ole kuultu, vaan kaikki kököttävät yhteisessä rintamassa, josta ei ole koskaan yhdessä päätetty. Siellä on myös **Erkki ”Rauhanmerkki” Tuomioja**, jonka valmius alistua EUSA:n sotapolitiikan myötäilijäksi on suomalaisen poliittisen historian räikeimpiä takinkääntöjä. Sen ovat huomanneet myös suomalaiset äärioikeistolaiset kommentaattorit, jotka ovat nostaneet Tuomiojan uudeksi sankarikseen.

Iso vastuu on myös tiedotusvälineillä, joiden kritiikittömyys EUSA:n toimien edessä on ollut ennen näkemättömän laajaa. On vaikea löytää historiasta tilannetta, jossa lehdistö lähes yksimielisesti tukee EU:n ja Yhdysvaltain sotapolitiikkaa. Kritiikki vaietaan kuoliaaksi, jos se koskaan pääsee edes julki. Skandaaleja ei tutkija, ne vaietaan. Siksi myös tiedotusvälineet ovat osavastuussa siitä, että malesialainen matkustajakone tuhottiin Ukrainan ilmatilassa.

Putinia ei kukaan jää kaipaamaan, mutta Venäjän ajaminen nurkkaan tällä lailla on äärimmäisen vaarallista ulkopolitiikkaa (diplomatian kanssa sillä ei ole enää mitään tekemistä). Yhdysvallat on voinut raakalaismaisesti saartaa Kuubaa yli puoli vuosisataa, koska Kuuba on pieni ja köyhä kolmannen maailman valtio. Venäjä ei ehkä ole voimiensa huipulla, mutta se on silti suurvalta siinä missä Intia, Kiina, Japani, Brasilia tai Etelä-Korea. Ei sitä ole mahdollista sulloa kokoaan pienempään rooliin, oli johdossa ihan kuka tahansa. Räjähdyssaltiluus Venäjällä kasvaa jokaisen ruuvinkierteen jälkeen, haluttiin tai ei. Vastuu tuosta räjähdyksestä tulee olemaan kokonaan Venäjän ulkopuolella. (30.8.2014)

2017: Valitettavasti mikään ei ole muuttunut ainakaan parempaan suuntaan. Maailmanpoliittinen kylmä sota jatkuu ja Donald J. Trumpin valinta presidentiksi uhkaa muuttaa kylmän kuumaksi. Venäjän vastaiset pakotteet eivät näytä toimivan ainakaan siten kuin niistä päättäneet kuvittelivat. Putin istuu paikallaan tiukasti, eikä talustilanteen heikentyminen ole johtanut hänen kansansuosionsa romahtamiseen. Sen sijaan Putin on voinut vastata ulkoiseen uhkaan kiristämällä toimia oman maan vähemmistöjä vastaan. Se onkin lännen pakotteiden ainoa konkreettinen anti tähän. Kannattiko?

Miksi olla antikommunisti?

Ihminen on kehitellyt lukemattomia maallisia ja uskonnollisia ideologioita, mutta niitä vastustamaan tarkoitettuja anti-ideologioita on vain yksi, antikommunismi. Voisiko se olla ihan sattumaa? Kaikki radikaalit liikkeet keräävät tietysti runsaasti vastustajia ja vastustusta, siitä ei ole kysymys. Mutta ei kukaan ole silti määritelmällisesti antianarkisti, antiperussuomalainen tai antinatsi, puhumattakaan nyt sellaisista hupaisista ajatuksista kuin antidemari tai antikepulainen.

Miksi juuri kommunismi ja vain se on synnyttänyt erittäin voimakkaan, ajallisesti kestävä ja monen yksilön henkilökohtaisen elämän tasolla suorastaan pakkomieltteen omaisen anti-ideologisuuden, josta on runsaasti esimerkkejä henkilöhistoriallisissa tutkimuksissa? Kommunismin nimeen vannovat voivat todeta yksinkertaiseksi syyksi ja selitykseksi sen, että kommunismi on maailmaa hallitsevan ideologian eli kapitalismin vaarallisin ja johdonmukaisin vihollinen. **Karl Marxin** ja **Friedrich Engelsin** ääneen lausuma työn ja pääoman ristiriita on edelleen väkevä yhteiskunnallisen aktiivisuuden lähde.

Mutta antikommunisteiksi julistautuvat usein myös monet vasemmistolaisena itseään pitävät ja toisaalta kapitalismiin kriittisesti suhtautuvat äärioikeistolaiset. Antikommunisteja ei näyttäisi äkkiseltään yhdistävän mikään muu kuin tuo antikommunistisuus. Jokin siinä houkuttelee ihmisiä, joiden ajattelu muuten kulkee aivan eri reittejä.

Yksi selitys tällaiseen aika outoon liittoon lienee siinä, että ”kommunismi” on monille pelkkä vastustettava sana ilman sen kummempaa sisältöä saati ymmärrystä. **Stalinin & Maon** mielettömyyksien ansiosta sanaa ”kommunismi” voidaan käyttää puhtaan kauhupropagandan välineenä. Neuvostoliiton ympärille rakennetun sosialistisen järjestelmän romahtaminen puolestaan on tarjonnut mahdollisuuden lopulliseen käsitesotkuun. Yhdysvalloissahan ”kommunismi” on ollut perinteisesti yleisnimitys kaikille Kokoomuksesta vasemmalle oleville aatteille.

Kommunistit ovat itsekin antaneet käsitesotkuille aihetta loputtomilla ideologisilla kiistoiltaan. Käytännössä onkin vaikea löytää kommunismille sellaista määritelmää, jonka voisivat allekirjoittaa kaikki itseään kommunistina tai antikommunistina pitävät. Erityisen suuria ongelmia on tuottanut suhtautuminen Marxin & Engelsin jälkeen tulleiden ideologianrakentajien, erityisesti **Leninin** rooliin. Maailmalla on tunnetusti paljon marxilaisina itseään pitäviä, jotka kuitenkin vastustavat jyrkästi Leninin nimeen yhdistettyjä kommunismin elementtejä kuten proletariaatin diktatuuria ja kommunistisen puolueen yksinvaltaisuutta.

Kirkkojen antikommunismi on oma ja tavallaan helpoimmin selitettävissä oleva erityiskysymys. Marxin toteamus uskonnosta oopiumin kaltaisena kansan taltuttajana on ärsyttänyt erityisesti isoja valtionkirkkoja, joiden nilkka on räikeimmin kalahtanut oopiumpuheista. Erityisesti roomalaiskatolinen kirkko on koko 1900-luvun ajan ollut jyrkän antikommunistinen sekä ideologisesti että poliittisesti. Esimerkiksi Italiassa kirkko on ohjaillut ihmisten äänestyskäyttäytymistä aktiivisen antikommunistisen sanoman avulla,

Jyrkkien antikommunistien joukkoon mahtuvat myös rikollisjärjestöt ja kansallissosialistit, joiden kansanmurhasuunnitelmiin sisältyivät juutalaisten lisäksi myös homot, kehitysvammaiset, romanit ja kommunistit. Yhdysvalloissa tiedetään valtiiovallan käyttäneen mm. Kuuban vastaisissa toimissaan hyväksi rikollisjärjestöjen raivoisaa antikommunismia. **Fidel Castron** hallinnon ensimmäisiä toimiahan oli ollut mafian hallitsemien kasinoiden ja muiden rahanpesuorganisaatioiden kansallistaminen.

Antikommunistisuuden elinvoimaisuus on elävä paradoksi ihan siitä yksinkertaisesta syystä, että vaikka kiihkeät puheet kommunismin lopullisesta hävittämisestä ovat kerta toisensa jälkeen osoittautuneet ainakin pahasti ennenaikaisilta, kapitalismi näyttää olevan selkeästi niskan päällä kaikkialla maailmassa muutamaa pientä poikkeusta lukuun ottamatta. Esimerkiksi Kiina, jossa valtaa pitää tiukasti itseään kommunistiseksi nimittävä puolue, on tällä hetkellä yksi maailman kapitalistisimmista valtioista.

Vaikuttaakin siltä, että antikommunismien suosio ei voi selittyä kommunismin laajalla suosiolla (kannatusluvut kaikissa ns. läntisissä demokratioissa on suhteellisen vähäinen), vaan syytä on etsittävä jostain muusta. Miksi kukaan vaivautuu olemaan antikommunisti nykypäivän maailmassa, jota ohjailee täydellisesti rahan valta, jonka Marx & Engels ennustivat joutuvan antamaan tilaa sosialismille, joka sitten jossain vaiheessa kehittyisi kommunismiksi (”jokaiselle tarpeiden mukaan, jokaiselta kykyjen mukaan”).

Onko antikommunismi loppujen lopuksi vain kätevä yleistyökalu, ideologinen Sveitsin armeijan linkkari siinä loputtomassa taistelussa, joka työn ja pääoman välillä on käynnissä, tykkäsi siitä tai ei? Kun ei kommunismista ole yleispätevää määritelmää, voiko sellaista olla myöskään antikommunismista?

Osa antikommunisteista on luokkakantaisempia kuin kommunistit itse. Heidän vihansa selittyy suoraan sillä uhalla, jonka juuri kommunistiset aatteet kohdistavat heidän yhteiskunnalliseen valta-asemaansa ja kykyyn hallita suuria rikkauksia. Tällainen kapitalistin antikommunismi kumpuaa suoraan inhosta, jota etuoikeutetussa asemassa oleva tuntee niitä kohtaan, jotka haluavat tuon aseman lopettaa. Tässä suhteessa kapitalisti ja mafioso eivät poikkea toisistaan.

Mutta osa antikommunistisuudesta nousee ilmeisesti myös eräistä kiistanalaisista piirteistä, jotka kommunismiin on perinteisesti liitetty, oikeutetusti tai ei. Moni vasemmistolainen on antikommu-

nisti, koska ei voi hyväksyä erityisesti leniniläistä väkivaltaisen vallankumouksen ajattelua. Joillekuille toisille taas kommunististen puolueitten taipumus yksinvaltaisuuteen ja sananvapauden tukahduttamiseen on ylitsepääsemätön este. Antikommunismien ilmiö on näissä tapauksissa siis kommunistien tai sellaisiksi itseään nimittävien omaa syytä.

Olen kuullut monen suusta ajatuksen, että kommunismin tavoitteet ja ihanteet ovat kyllä kannatettavia, mutta menetelmät eivät. Tämä on helppo ymmärtää ja olla aivan samaa mieltä. Ideologisesti jyrkimmät antikommunistit eivät kuitenkaan hyväksy ajatusta yhteiskunnasta, jossa kaikki ovat tasa-arvoisia ja joissa työtä tehdään oman kiinnostuksen perusteella. Tässä mielessä antikommunistitkin jakautuvat kahteen pitkällä tähtäimellä yhteen sovittamattomaan ryhmään. Aidot antikommunistit nimittäin vihaavat kommunistisia ihanteita, eivätkä suvaitse niihin pyrkimistä edes demokraattisin keinoin. (30.8.2014)

Antidigi

Ei, en vastusta digitaalista koodausta tai digitaaliseen koodaukseen pohjautuvia toimintoja tai tuotteita. Itse asiassa olen viihtynyt hyvin digitaalisten äänilevyjen ja tietokoneiden parissa. Silti olen kurkkuaani myöten täynnä ”digitaalista sitä” ja ”digitaalista tätä”, kun kysymys on ennen muuta uudesta jakelutavasta, toimimisesta tietoverkon kautta. Osa digihöpsöttämisestä menee mainosbobien loputtomalle syntilistalle. Kun tarjolla on ollut lyhyt ja ”uudelta” kajahtava etuliite, sen työntäminen kiinni mihin tahansa tulee tältä porukalta luonnostaan. Odotan jännityksellä, milloin markkinoille tulevat digileipä ja -limu. En niistä nauttiakseni, mutta muuten.

Mutta on myös astetta vakavampaa väärinkäyttöä, joka on valitettavan yleistä omassa työympäristössäni eli kirjastojen maailmassa. Tässä on tavallisimmin kysymys siitä, että ”digitaalinen” on tarttunut käsitteen tuntevan puheesta sellaiseen käyttöön, joka kuvittelee tuon maagisen sanan paitsi avaavan oven tulevaisuuden ymmärtämiseen, myös takaavan muiden arvostuksen.

Kun kuulen sanaparin ”digitaalinen kirjasto”, voin olla jokseenkin varma siitä, ettei seuraavaksi puhuta CD- tai DVD-levyistä, peleistä tai ohjelmistotuotteista kirjaston kokoelmassa. Kuitenkin noita digitaalisia tallenteita on ollut tarjolla jo 1980-luvun alkupuolelta asti, joten ainakin sen ikäinen tämä ”digitaalinen kirjasto” varmuudella on.

Osa puhujista kuuluu siihen ei-tekniisesti suuntautuneeseen ihmisten joukkoon, joka ei edes halua tietää, miten asiat toimivat, vaan joille riittää ohje siitä, miten päin ”se jokin” laitetaan laitteeseen. Mutta on vaikea uskoa, että digipöpinässä olisi kysymys vain käsien nostamisesta tekniikan ihmeiden edessä. Sen verran aktiivisesti digitaalisuutta mainostetaan ja siitä puhutaan tulevaisuuden avaimena.

Kun kuka tahansa ihminen katsoo vauraassa teollistuneessa maassa ympärilleen 2010-luvulla, hän joutuu useammin pohtimaan, minkä teknisen laitteen toiminta ei perustu digitaaliseen koodaukseen kuin etsimään digijalanjälkeä. Kyllä sellaisiakin laitteita kotoa löytyy, kuten vasara, vanha leivänpaahdin ja käsisiuhku.

Mutta jos rajoitutaan varsinaiseen viestintä- ja viihdytystekniikkaan, analogisen laitteen omistaja on tänä päivänä todennäköisesti suurten ikäluokkien edustaja tai ainakin tekninen nostalgikko. Melkein kaikki tekniikka perustuu erikokoisiin tietokoneisiin, joille digitaalinen koodi on samassa asemassa kuin happi meille ihmisille.

Siksi olisi täysin perusteltua lopettaa digi-etuliitteen käyttäminen muuten kuin niissä pakotavissa tapauksissa, joissa se aivan oikeasti on yllättävä ja odottamaton tekninen piirre. Siis kuten voileivässä tai aamuteessä.

Kun 99,9 % ihmisistä ei ole oikeasti kiinnostunut digitaalisesta koodaustekniikasta sinänsä – en minäkään –, mistä tämä kaikki hössötys oikein kumpuaa? Uskoakseni taustalla on eräänlainen terminsiirto. Meitä ympäröi nyt ja tulevaisuudessa yhä suuremmissa määrin verkkomaailma kaikkine

palveluineen ja viettelyksineen. Siitä on kyse melkein aina, kun digitaalisuudesta puhutaan. Mutta ”verkko” on meille yhtä arkinen sana kuin ”net” englanninkielisille. Siinä ei ole mitään kiehtovaa, pikemminkin päinvastoin.

Digi-etuliitteen väärinkäyttö alkoi englanninkielisessä maailmassa jo 1990-luvulla (muistan itse tekijänoikeusmaailman vakavalla naamalla lausutun sloganin ”digital future” – se markkeerasi alan ihmisille yhtä aikaa vihattavaa piratismia ja ennenäkemättömiä tulovirtoja), joten ei ole ihme, että 2010-luvun Suomessa ollaan täysillä perässä. Logiikka kai menee jotenkin sillä lailla, että jos britit ja jenkit pitävät käsitettä ”digital” aikaamme sopivana yleiskäsitteenä, keitä me suomalaiset olemme sitä kritisoimaan saati vastustamaan.

Tänä päivänä voi yleensä huoletta vaihtaa sanan ”digitaalinen” tilalle käsitteen ”verkko-”, ja yhtäkkiä puhujan sekavaan viestintään syntyy jotain järkeä (ei tietenkään välttämättä). ”Digitaalinen kirjasto” on todellisuudessa ”verkkokirjasto”, ”digitaalinen media” vastaavasti ”verkon kautta käytettävä media” jne. Hälytyskellojen voi antaa soittaa lähinnä silloin, kun digitaalisen yhteydessä esiintyy sana koodaus jollain kielellä. Silloin asialla saattaa olla sen yhden promillen edustaja, joka käyttää sanaa ”digitaalinen” juuri siinä merkityksessä kuin pitääkin eli kertomaan, että informaatio on koodattu nollilla ja ykkösillä eikä jollain analogisella eksotiikalla.

Tiedän tämän taisteluni turhaksi. Mainosbobien ja asiantuntemattomien johtajien turhamaiset tarpeet painavat tässä maailmassa paljon enemmän kuin selkeyden ja yleisen ymmärryksen vaatimus. Silti kannustan jokaista edes kerran kokeilemaan, kuinka usein käsite ”digitaalinen” oikeasti tarjoaa semanttista lisäarvoa, varsinkin verrattuna tilanteeseen, jossa käytettäisiin käsitettä ”verkko-”. Itse olen huomannut, että IT-tekniikan keskustelun ulkopuolella vaihdon voi tehdä lähes automaattisesti ilman mitään ongelmia, mutta asian ymmärtämisen hyötyessä vaihdosta.

Tarjoan tämän idean vapaasti ja korvauksetta hyödynnettäväksi globaalissa verkkomaailmassa. Olkaa hyvä. (31.8.2014)

2017: Turhaa, täysin turhaa on tämä kielipoliisin hommani ollut. Kaikki on edelleen niin digiä, niin digiä. Ironista tietenkin on, että se on ihan totta, kaikki toimii nykyään digitaalisen koodauksen pohjalta. Mutta juuri siksi tuo etuliite ei sisällä enää edes sitä vähäistä informaatiota, joka ilmaisulla oli joskus 1980- tai 1990-luvulla.

NSA kanssamme?

Petteri Järvisen kirja *NSA – näin meitä seurataan* (Docenco 2014) on yllättävän monipuolinen ja antoisa johdatus tietoverkkojen vähemmän hauskaan puoleen. Järvisen monipuolinen asiantuntemus ja paneutuva vaivannäkö palkitsevat varsinkin sen, joka on kiinnostunut yleistä jaarittelua syvemmälle tunkeutuvaan ei-julkiseen maailmaan.

Avautuva kuva on jokseenkin lohduton, vaikka Järvisellä itsellään vielä riittää jonkin verran luottamusta 256-bittiseen salaukseen ja ihmisen hyviin tarkoituksiin. Hänen vyörytyksensä jälkeen ei nimittäin ihmettelisi, vaikka kirjoittaja suhtautuisi asioihin äärimmäisen kyynisesti. Kymmenen vuotta sitten viesti ei olisi ollut yhtä järjestyttävä kuin nykyisenä älypuhelinien ja somen aikana: alkeellinenkin yksityisyyden suoja edellyttää nyt omatoimista aktiivisuutta – ja senkin jälkeen jää epäily väkivaltaisesta tiedustelusta.

Kirjan teksti on pääosin normaalia Järvisen korkeaa tasoa, vaikka kirjan loppupuolen käytännölliset ohjeet ovat tunnetusti haavoittuvia, koska ne tупpaavat vanhenemaan hektisesti muuttuvassa IT-maailmassa kovin nopeasti.

Todellinen täysosuma jää kuitenkin Järviseltä saavuttamatta yhden puutteen takia. Kun kirja otsikkoa myöten käsittelee yhteiskunnallisen vallankäytön yhtä puolta, on Järvisen analyysi siltä osin jokseenkin olematonta. Hänelle erinimiset valtiot ovat jonkinlaisia eturyhmiä, joiden asioita sitten

edistetään tai huononnetaan. Onkin totta, että esimerkiksi Yhdysvalloissa on pitkät perinteet isänmaallisen propagandan harjoittamisessa, eivätkä tietenkään maan salaiset agentuurit (**Martti Ahtisaaren** ilmaisu) ole tässä suhteessa tehneet poikkeusta, vaan julistavat tarvittaessa toimivansa ”kaikkien amerikkalaisten” puolesta.

Mutta todellisuudessa mitään tällaista yhteistä etua ei ole olemassakaan, ei edes Suomessa, jonka tulevaisuutta Petteri Järvinen kirjan lopussa pohdiskelee. Minusta on käsittämätöntä, että tällaisen tietopakettin kirjoittaja tarjoaa lukijoille illuusiota ”Suomen” tai ”Yhdysvaltain” kansallisesta edusta. Jokainen hitusenkin historiaa ja poliittista historiaa lukenut tietää, että jokaisen valtion sisällä on vallasta ja omista eduistaan kiinni pitäviä ja keskenään taistelevia valtaryhmittymiä. On aina ollut ja tulee aina olemaan.

Yhdysvallat on jyrkästi jakautunut maa, jonka hallitsemisessa räikeä propaganda saattaa olla välttämätöntä. Mutta pitäisi olla selvää, että jonkun syvän etelän mustalla nuorukaisella ei ole yhteisiä intressejä aseteollisuuden tai Monsanto kaltaisen yrityksen kanssa. Yhtä vähän Suomessa on perusteita ajatella, että Viestintäkoelaitoksen salainen toiminta ajaisi muun kuin vallassa olevan taloudellis-poliittisen eliitin etua. Itselläni on vahvat syyt epäillä, että kyseinen laitos edistää lähinnä asioita, joita itse vastustan. Silti minäkin olen osa tätä ”Suomea”.

Salaisilla tiedusteluorganisaatioilla voi tietysti olla ikiomia tavoitteita, mutta lähtökohtaisesti ne ovat kulloinkin vallassa olevan hallinnon määräysvallan alaisia ja toteuttavat tuon hallinnon mielestä tarpeellisia tehtäviä. Jos valtaryhmittymä vaihtuu, myös salaisten toimijoiden toimenkuva voi vaihtua.

Sellaista asiaa kuin ”kansallinen etu” ei ole muualla kuin vallassa olevien propagandassa. Todellisessa maailmassa tiedustelupalvelut vaihtavat informaatiota niiden kanssa, jotka ovat julki-maailmassakin liittoutuneet ainakin tilapäisesti. Siitä, että kaikki tuntuvat vakoilevan kaikkia – myös läheisimpiä liittolaisia – ei pidä tehdä johtopäätöstä, että motiivina on jokin isänmaallinen yleishyöty. Vakoilua harrastetaan joka suuntaan, koska toiminnan tarkoituksena on antaa hallinnolle etulyöntiasema. Valtiot eivät ole ystäviä keskenään, korkeintaan tilapäisiä liittolaisia.

Petteri Järvisen kirjan puuttuva yhteiskunnallinen analyysi ja sanoisiko sinisilmäinen luottamus valtiolliseen propagandaan ei ole sinänsä poikkeavaa. 2000-luvun aikana perinteinen ulkopoliittinen realismi ja tietty skeptisyys on vaihtunut EU-jäsenyyden ja Nato-projektin ansiosta puhdasveriseksi propagandaksi. Vaikka Suomea kuinka jallitetaan ja huijataan EU:ssa, Suomen valtiovalta pokkuroi ja kumartaa Saksan suuntaan ja teeskentelee, että siellä ”vallan ytimessä” ollaan mekin. Natoon ei puolestaan ole asiaa, ellei kansalaisten syvää epäluuloa sotilaallista liittoutumista kohtaan voida nujertaa luomalla mielikuvaa mustavalkoisesta pahasta maailmasta, jota vastaan Yhdysvallat liittolaisineen taistelee milloin milläkin maailman kulmalla. Tämä projekti on pahasti kesken, eikä Järvisen kirjassaan paljastama Yhdysvaltain äärimmäinen tekopyhyys tietenkään sitä edistä.

Silti Järvinen olisi voinut terävämällä vallan analyysillä antaa monelle kirjan älykkäälle huomiolle selittävää taustaa, joka nyt jää lukijan mielikuvituksen varaan. Eihän Yhdysvalloissakaan NSA:n ja muiden salaisten organisaatioiden suunnattomia määrärahoja saada käyttöön siksi, että koko kansakunta tietäisi saati hyväksyisi toimenpiteet. Määrärahat saadaan, koska valtaa käyttävien suuryritysten arvion mukaan NSA & Co edistävät niiden voitontavoittelua maailmalla järkevällä tavalla. **Barack Obaman** sotaisa hallinto on osoittanut, että oli presidentti kuinka fiksun oloinen tahansa – ja Obama on kiistatta älykäs ihminen –, hän toimii kulloisenkin valtaryhmittymän sallimissa puitteissa.

Jos Järvinen olisi analysoinut yhdessä luvussa esimerkiksi Yhdysvaltain ja Suomen vallankäyttöä edes hitusen, kirjan hyödyllisyys olisi noussut moninkertaiseksi. Kun se nytkin on erittäin suositeltavaa luettavaa jokaiselle valistuneelle kansalaiselle, terävä vallan läpivalaisu – sehän ei edellytä poliittista tai ideologista puolentalintaa – olisi tehnyt kirjasta klassikon.

On toki mahdollista, ettei Petteri Järvistä varsinaisesti kiinnostakaan kuvaamiensa asioiden poliittinen tai ideologinen puoli. Ehkä hän kokee sen vieraaksi ja oman asiantuntemuksensa riittämättö-

mäksi. Siinäkin tapauksessa olisi mielestäni ollut hyödyllistä ottaa asia esille ja todeta suoraan, ettei asioiden tätä puolta käsitellä. Sillä siitä ei päästä mihinkään, että jokaisen vakoilutoimen takana on jonkun intressi, eikä meillä kansalaisilla ole mitään mahdollisuutta saada tietää, kenen intresseistä milloinkin on kyse, puhumattakaan siitä, että saisimme asioihin vaikuttaa.

Petteri Järvisellä on mielipidejohtajan valtaa valistuneen lukijakunnan piirissä. Sitä olisi tässä tapauksessa voinut käyttää myös poliittisen toiminnan perusfaktojen kertaamiseen kansainvälisen verkkovakoilun näkökulmasta. Ehkä sitten seuraavalla kerralla? (2.9.2014)

Talvisota 2.0

Kun lukee nykyään Helsingin Sanomia ja sen anonymikeskustelijoita, tuntee joutuneensa sotahuljujen joukkoon. Perinteisestä vapaamielisen oikeistolaisesta ykköslehdestä on tullut jyrkän oikeistolainen aviisi, jonka toimittajat selvästi kilpailevat venäjänvastaisimman tittelistä.

Lehti ei myöskään näytä piittaavan keskustelupalstoilla melskaavien sapelinkalistajien loputtomasta riehumisesta ja eri lailla ajattelevien haukkumisesta. Sen sijaan lehden linjaa kritisoivat kirjoitukset jätetään herkästi julkaisematta. Esimerkiksi seuraavaa kommenttiani toimittaja **Sami Sillanpään** hyvin asenteelliseen kolumniin ei moderaattori päästänyt lukijoiden silmille:

”Kyllä, Ukrainassa soditaan, mutta se kuvaavin sana tuolle sodalle on sisällissota. Vaikka läntiset russofobit kuinka toivoisivat, Venäjä on tuossa konfliktissa vain sivullinen, vaikkei osaton. Sisällissodasta on puhuttava, kun hallituksen joukot surmaavat säälimättä oman maan kansalaisia, jotka hallinto on määritellyt 'terroristeiksi'. Ukrainan vallankaappauksen jälkeinen, demokraattisissa vaaleissa puntaroimaton hallinto on päättänyt yrittää sotilaallista ratkaisua itäisen Ukrainan asukkaiden erimielisyyteen. Sotilaallisella ratkaisulla täytyy olla EU:n ja Yhdysvaltain johdon siunaus, koska Ukraina on nyt taloudellisesti täysin riippuvainen läntisistä miljardeista. Venäjä tukee itäisen Ukrainan alueitten vastarintaa, koska se ei halua Ukrainan liittyvän Natoon eikä kiinnittyvän EU:n talousjärjestelmään. Venäjällä on suurvallan intressit, mutta niin on myös EU:lla ja Yhdysvalloilla. Jos Helsingin Sanomat ei suostu myöntämään, että ne ovat Ukrainan sisällissodan osapuolia siinä missä Venäjäkin, se tekee historiallisen virheen, joka ei unohdu.”

Hesarin moderaattorit ovat harrastaneet myös sellaista, että kun yksi on vahingossa päästänyt eihalutun mielipiteen näkyviin ja joku riehuva nimimerkki on siihen ehtinyt tarttua, asioista paremmin perillä ollut toinen moderaattori on tullut ja napannut alkuperäisen kirjoitukseni pois, jonka jälkeen näkyvät vain vastakommentit. Se lienee uuden päätoimittajan näkemys modernista journalismista.

Vuoden 1939 syksyllä Neuvostoliitto alkoi varustautua tulevaa Saksan hyökkäystä varten ja ehdotti Suomelle rajansiirtoja, jotka olisi toteutettu alueiden vaihdoilla. Kuten tiedämme, Suomen poliittinen johto ei suostunut mihinkään vedoten aivopestyn kansan vastustukseen ja syksyn jänkkäämisen tuloksena oli Neuvostoliiton hyökkäys, jonka lopputulos muutti aluevaihdot aluemenetyksiksi. Raja siirtyi sinne minne suurvalta sen katsoi välttämättömäksi haluta. Jatkosodassa pelattiin taas häviävän hevosen kanssa ja taas siirtyi raja, vaikkakin aika vähän siihen nähden, että Suomi miehitti isot alueet Neuvostoliittoa.

Suomen Nato-kiihkoilijat haluavat nyt revanssia, Talvisota kakkosta, joka käytäisiin koko Naton hyökkäysvoimalla, mutta suomalaiset urhot tietenkin kärjessä varmistamassa, etteivät Naton joukot mokaa koko juttua. Näille pässinpäille on mm. Hesarin kirjoittelun ansiosta syntynyt harhakuva siitä, että Venäjä voidaan nyt painaa polvilleen, vaikka Neuvostoliittoa ei voitu. Että Naton täysjäsenyys tarkoittaa lupaa ottaa takaisin menetetyt alueet ja paljon muutakin.

Valtionjohto ei tietenkään ajattele kuten nämä pässinpäät. Mutta täydellinen sitoutuminen EU-eliitin valitsemaan rähinälinjaan on antanut pässinpäille heidän kaipaamansa tukea russofobialle, jolla ei ole enää mitään tekemistä modernin yhteiskunnallisen ajattelun kanssa. Tässä russofobi-

an lietsonnassa (motiivina luonnollisesti kansan Nato-vastaisen mielipiteen kääntäminen) Helsingin Sanomat on kunnostautunut tavalla, joka tuskin olisi ollut mahdollinen **Janne Virkkusen** päätoimittajakaudella tai **Aatos Erkon** eläessä.

Ensimmäinen talvisota syttyi, koska Suomen kansa oli saatu uskomaan, ettei Suomen tarvitse kuunnella suurvaltanaapuria puhumattakaan siitä, että olisi annettu tuumaakaan periksi periviholliseksi nimetyille naapurimaalle. Uskon itse vielä siihen, ettei Talvisota 2.0 ole väistämätön, että se voidaan pitää kiihkoilevien pässinpäiden märkinä unelmana. Se kuitenkin edellyttää, että järjissä olevat ihmiset kysyvät itseltään, onko Naton täysjäsenyys siitä seuraavien valtavien riskien arvoinen.

Itäisessä suurvaltanaapurissamme on nyt vallassa kansallisoikeistolainen oligarkkius. Putinin puolueen sisarpuolue Suomessa taitaa olla Kansallinen Kokoomus. Tuo hallinto ei ole Venäjä. Venäjä on se, jota ei voi sotimalla voittaa vaan jonka kanssa täytyy taas opetella elämään rauhassa, kauppaa käyden, kulttuuria ja kokemuksia vaihtaen. Talvisota 2.0 ei toteudu, jos Suomen eliitti palaa ulkopoliittisen realismin tielle. Mutta sille tielle täytyy ensin palata ja myös Helsingin Sanomien täytyy lopettaa tuon realismin pilkka ja syrjintä, vaikka ei sitä voisi hyväksyä. Yllyttäjä ottaa vastuun yllytetyn älyttömyyksistä. (3.9.2014)

2017: Nimimerkillä kommentoiva, mutta tuttu kollega haastoi minut väitteellä, että Neuvostoliiton puolella olleet ovat siirtyneet olemaan kritiikittä Venäjän puolella. Minun mielestäsi hän ei kyennyt tekemään eroa Putinin Venäjän toimien syiden ymmärtämisen ja niiden hyväksymisen välillä. Jatkoain aiheesta aika pitkällä tekstillä.

Minä tarkastelen Venäjää Suomen suurvaltanaapurina, jonka toimia ja käyttäytymistä ei edes kannata yrittää analysoida joittenkin yksilöllisten arvojen näkökulmasta (yhtä turhaa se on Yhdysvaltojen tai Kiinan kohdalla). Tarkastelen Venäjää myös poliittisen historian näkökulmasta, koska se on ollut yksi omista opiskelu- ja kiinnostussuuntauksistani. Näillä tarkastelukulmilla ei ole mitään tekemistä minkään ”lämpimän ymmärtämisen” kanssa, vain ”ymmärtämisen” (toivottavasti) kanssa.

En valitettavasti kykene näkemään Ukrainan tilannetta niin sinisilmäisen yksinkertaisena kuin XX sen näkee. Yksi elementti toki on se, että Ukrainassa osa ihmisistä pyrkii mahdollisimman riippumattomaksi Venäjästä. Mutta näin ei ole kaikkialla Ukrainassa. Maan itäosissa on paljon ihmisiä, joille Venäjä on myönteinen asia maailmassa ja johon he tuntevat yhteenkuuluvuutta. Tämän kieltäminen johtaa juuri siihen yksisilmäisyyteen, joka kaikkea ”läntistä” kirjoittelua puolen vuoden ajan on ohjannut.

En itse koe tuntevani vähäisintäkään ”uskollisuutta” Venäjää kohtaan, mutta en myöskään suostu yhtymään sokeana huutavaan kuoroon, joka näkee Venäjän vain pahana, kaikkeen syyllisenä ja aina epäiltävänä. Minusta sellainen olisi lapsellista ja typerää, ellei se olisi myös hyvin vaarallista. Tästä tullaan kirjoitukseni otsikkoon. Minä pelkään aivan oikeasti, että Suomea väännetään nyt väkisin Venäjän vihollisten joukkoon. Siitä ei voi seurata mitään hyvää, oli Venäjällä vallassa kuka tai mikä tahansa.

Minä en ole tässä Ukraina-konfliktissa minkään osapuolen ”puolella”, koska minua kiinnostaa pelkästään sotimisen ja alistamisen lopettaminen. Se ei tiedossani olevien tosiasioiden ja ilmeisten, loogisten oletusten perusteella kuitenkaan ole kiinni vain Venäjästä, vaan yhtä paljon tai enemmänkin kiinni siitä, mitä Yhdysvallat ja EU tekevät tai ovat tekemättä. Myös Ukrainan omilla kansalaisilla ja varsinkin nykyisillä vallankäyttäjillä on oma vastuunsa.

Minusta kirjoittelu Ukrainan tilanteesta on Suomessa ollut äärimmäisen asenteellista, mustavalkoista, propagandistista ja ennen muuta russofobiaan eli yleiseen venäläisvastaisuuteen yllyttävää. Minusta sellaista ei voi koskaan hyväksyä. En hyväksyisi sitä myöskään Yhdysvaltoihin tai mihinkään muuhun valtioon ja kansaan kohdistettuna (vaikka vaaraa siitä tuskin on).

Propagandavyöryssä on toki vaikeaa erottaa tosiasioita ja päätellä vain niiden pohjalta. Hiukan laajemmin asioita poliittis-historiallisesti katsoen monet kummallisuudet muuttuvat kuitenkin ymmärrettäviksi (mikä ei taaskaan ole sama asia kuin hyväksyminen). Kliseen mukaan isotkin asiat vain tapahtuvat, mutta kyllä ison rahan tuhlaamiseen on aina painavia syitä. Eivät EU & Yhdysvallat syytä miljardeja Ukrainaan mistään yleisestä ihmisrakkaudesta (jos sellaista esiintyisi päättäjillä, eläisimme jo paratiisissa) vaan siksi, että ne tavoittelevat itselleen tärkeitä asioita (Yhdysvallat Ukrainan Nato-jäsenyyttä ja EU Ukrainan markkinoita & hyvää viljelymaata).

Vasemmistolaisilla arvoilla (mitä ne sitten ovatkin) ei ole koskaan ollut eikä koskaan voi olla mitään yhteistä valtioiden tai edes hallintojen kanssa, vain ihmisyksilöillä on arvoja. Itse pidän edelleenärkevinä ja

eettisesti kestävinä kommunistisessa manifestissa julistettuja periaatteita. Ihan siitä riippumatta, kuka sattuu olemaan Venäjällä tai jossain muualla vallassa. Arvot eivät vaihtele suhdanteiden mukaan.

Olet rakentanut mielikuvan ”kommunistista”, joka ei yksinkertaisesti pidä paikkaansa ainakaan minun tapauksessani. Oletat, että kiistan tosiasioita, oletat että minun maailmankatsomukseni – jota en ole julkisesti sen kummemmin tai varsinkaan täsmällisesti eritellyt – on jonkin ennakkokuvitelman kaltainen. Kumpikaan ei pidä paikkaansa. Suhtaudun erittäin kriittisesti kaikkiin niihin ihmisoikeuksien loukkauksiin, joita ”kommunismien” nimissä on tehty. En yritä kaunistella mitään, minulle faktat ovat faktoja. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että ei-kommunisteille kelpaa vain täydellinen takinkääntö á la **Yrjö Rautio**. Sellaista on kuitenkin turhaa ja kohtuutonta odottaa meiltä, joille kommunistinen maailmankatsomus on mietitty asia eikä mikään päivänpoliittinen juttu.

Tässä ei ole mahdollista asiaa kunnolla eritellä, mutta tiivistän asian muutamaksi viivaksi.

* Neuvostoliitossa toteutettu yhteiskunnallinen kokeilu ei ollut kommunismia, hädin tuskin edes ”sosialismia”. Stalinin otettu vallan käsiinsä Neuvostoliitosta tuli yksiselitteisesti totalitääriin diktatuuri. Kaikki asiat eivät olleet huonosti, mutta liian monet asiat olivat. Erityisesti ihmisoikeuksien tila oli surkea.

* Kommunistinen yhteiskuntamalli (jokaiselle tarpeidensa mukaan, jokaiselta kykyjensä mukaan) on ideaali, johon mielestäni on järkevää yrittää päästä, mutta en pidä todennäköisenä, että se on mahdollista vielä satoihin vuosiin. 1900-luvun teoreetikot ja toimeenpanijat yksinkertaisesti yliarvioivat karkeasti ihmisen kyvyn toimia järkevästi.

* Yksilötasolla jokainen kommunistina itseään pitävä on erilainen. Se lattea irvikuva, jolla oikeistolainen propaganda on jo yli sadan vuoden ajan pyrkinyt antikapitalistisia aatteita vastaan (hyvällä menestyksellä) taistelemaan, ei vastaa todellisuutta. Useimmat tuntemani kommunistit ovat fiksuja, tasapainoisia ja hyviä ihmisiä, jotka ovat omistautuneet jonkin ihmisille tärkeän asian hoitamiseen yhteiskunnassa. Jotkut eivät ole fiksuja, jotkut ovat epämiellyttäviä paskiaisia. ”Kommunisti” on aikojen saatossa rakennettu olkiukko, joka vain harvoin vastaa todellisuutta.

* Me emme yksilöinä voi olla vastuussa jonkin ideologian nimissä tehdyistä rikoksista. Jyrkinkään oikeistolainen ei ole valmis lähtemään raastupaan **George W. Bushin** sotarikosten takia, enkä minä Stalinin & Co takia. Jos ei kykene arvioimaan ihmistä hänen omien tekojensa perusteella, vaan näkee vain sen olkiukon, on dialogi luonnollisesti mahdoton.

Voit esittää minulle minkä tahansa kysymyksen ja lupaan vastata siihen kiertelemättä. Minä en ole Stalin, mutta en myöskään Yrjö Rautio.”

2017: En tiedä, oliko jatkokommenttini ”tyhjentävä”, mutta keskustelu päättyi siihen, eikä lisäkysymyksiä tullut. Tarjous on silti edelleen voimassa.

Kannattaako Israelin tuotteita boikotoida?

Perheessämme on syöty jo useamman vuoden ajan tuotemerkillä **Hälsans Kök** myytäviä soijapohjaisia pakasteita. Ei syödä enää sen jälkeen, kun huomasin, ettei kyseessä olekaan ruotsalainen vaan israelilainen tuote. Tässä tapauksessa on tuotteen tausta pyritty salaamaan huolellisesti. Valmistuttaja on Tivall Sweden AB, mistä ei tietenkään voi päätellä, että se on israelilaisen Tivall-yrityksen omistama. Tivall puolestaan kuuluu israelilaiseen Osem-konserniin, jonka suuri omistaja on Nestlé. Osem tekee yhteistyötä laittomien siirtokuntien rakentamiseen osallistuvan Jewish National Fundin kanssa.

Sekä YK että EU ovat tuominneet Israelin siirtokunnat, koska ne on todettu kansainvälisen oikeuden vastaisiksi. Israel puolestaan myöntää siirtokunnissa toimiville yrityksille erilaisia etuisuuksia kuten verohelpotuksia pyrkien näin siirtokuntien taloudellisen aseman vahvistamiseen. Ostamalla Hälsans Kökin tuotteita olen siis välillisesti tukenut Israelin siirtokuntapolitiikkaa.

Olen välttänyt israelilaisten tuotteiden ostamista vuosikymmeniä. Kuulun niihin, joiden mielestä Israelin valtion politiikka on ollut rikollista erityisesti suhteessa palestiinalaisiin, mutta myös tuomittavaa suhteessa kriitikoihin. Olen ollut sitä mieltä, että Israel on sen kokoinen valtio, että sen taloudellisessa boikotoimisessa voi olla jotain järkeä.

Tässä onkin taloudellisten boikottien perusongelma. Arjessa kuka tahansa tuotteeseen pettynyt ryhtyy boikotoimaan sitä eikä osta toista kertaa. Sama juttu palveluiden kanssa; ei kukaan mene toiste ravintolaan, jossa on saanut surkeaa ruokaa ja palvelua. Tällainen myös puree, varsinkin jos valituk-sensa saa jotenkin julki. Pienen on yritettävä pitää ostajista kiinni. Mutta pureeko boikotti valtioi-hin? Osana Ukrainan kriisin ”hoitoa” ovat EU-maat ja Yhdysvallat suurella innolla rakentaneet val-tiollisia pakotteita Venäjää vastaan, mutta näkemykset tällaisen toiminnan tehosta ovat ristiriitaisia. Joidenkin mielestä tällainen julkinen nöyryyttäminen kääntyy aina itseään vastaan ja on siis pitkällä tähtäimellä tukea.

Israelin tuotteita on maailmanlaajuisesti boikotoitu vuosikymmeniä. Tunnettuja ja suosittuja Jaffa-merkkisiä appelsiineja on toistuvasti sekä kutsuttu että koristeltu ”veriappelsiineiksi”. Israelil-laisiksi tunnettuja tuotemerkkejä ei voi enää naamioida, vahinko on jo tapahtunut. Mutta ilmeisesti boikottihenki on Israelissa tunnistettu, koska monet tuotteet ja yhteydet on pyritty ilmiselvästi naa-mioimaan ei-israelilaisiksi, kuten tämä Hälsans kök -esimerkki hyvin osoittaa. Ruotsissa asiasta on nostettu selväkielistä meteliä, mutta Suomessa paradoksaalisesti äärikristillisiin kiihkoilijoihin tu-keutuva Israel-lobby on onnistunut paremmin ja asiasta puhutaan vain niissä piireissä, joissa tällai-sia asioita muutenkin pohditaan.

Jos yritykset ovat valmiita tai suorastaan pakotettuja piilottamaan israelilainen alkuperä, voinee kohtuudella päätellä, ettei ostoboikotti ole ainakaan täysin merkityksetön. Mutta voiko asian mittakaavaa suurentaa rajattomasti? En usko, että voi.

Israel-boikotteja vastustavat kysyvät kärkkäästi, miksi en sitten boikotoi kaikkia Yhdysvalloissa tuotettuja tavaroita, sillä Israelin politiikkahan on mahdollista vain isonveljen tuella. Isoveli on myös itse tunnettu aggressiivisesta ja murhanhimoisesta ulkopoliitikastaan, sivistysvaltiolle sopi-mattomasta kuolemanrangaistuksesta ja muodollisesti poistetusta, mutta edelleen elinvoimaisesta rasistisesta kulttuuristaan.

Yhdysvallat on yksinkertaisesti liian suuri boikotoitavaksi. Boikotti tehoaa vain, kun se on kohdistettavissa harvoihin tuotemerkkeihin ja kun toiminnan mittakaava ei kestä äkillisiä vastatoi-mia. Kun mittakaava kasvaa riittävän suureksi, yksittäisen ihmisen tai edes ihmisjoukon toimilla ei ole enää merkitystä. Tämä on valitettava asia, mutta sitä on vaikea kiistää. (16.9.2014)

Naiset kansanmurhan ytimessä

Wendy Lower: *Hitlerin raivottaret* (Atena 2014)

Kirjan otsikko saa pelkäämään pahinta. ”Raivotar” ei ole sana, jota voi kovinkaan luontevasti käyt-tää missään asiallisessa yhteydessä. Alkuteoksen ilmaisu ”furies” ei ole yhtä typerä, vaikkei sekään vastaa kirjan sisältöä erityisen hyvin. Oikea ja paljon huonommin myyvä otsikko olisi ollut ”Naiset kansallissosialistisen Saksan ja holokaustin palveluksessa”. Sitä kirja käsittelee ja hyvä niin, aihees-ta on erittäin vähän kirjallisuutta. Mitenkään erityisen onnistuneena Lowerin kirjaa on silti vaikea pitää, vaikka kirjoittaja on nähnyt vaivaa arkistoissa, matkustanut ja pyrkinyt etsimään usein hyvin piiloteltuja salaisuuksia.

Lower kuvaa mielenkiintoisella tavalla niitä polkuja, joita pitkin hyvinkin erilaisista taus-toista tulleet nuoret naiset sekä ajautuivat että aktiivisesti imettiin kansallissosialistien aatemaail-maan ja myöhemmin palvelemaan sekä siviili- että sotakoneistoa. Tältä osin kirja täyttää ilmeisen aukon historiallisessa tutkimuksessa.

Tilanne muuttuu hankalammaksi, kun Lower pyrkii antamaan kasvot näille ”raivottarille”. Vaikka muutaman poikkeuksellisen sadistisen naisen toimista on olemassa sekä faktoja että todista-jien lausuntoja, yksilöiden vaiheiden kuvailu ei tarjoa juuri muuta lisää kuin vastenmielisiä ja ahdis-

tavia yksityiskohtia kohteena olevien naisten toiminnasta Saksan valtaamalla Itä-Euroopan alueilla, pääosin Valko-Venäjällä ja Ukrainassa.

Lower ei yritä väittää, että kansallissosialistinen Saksa olisi houkutellettu erityisesti psykoopaattisia naisia, vaan pikemminkin hän korostaa, että moni aiemmin aivan tavallinen nainen muuttui ”Ostrauschin” tuloksena väkivaltaiseksi ja tunteettomaksi. Lower kuvaa hyvin sitä, miten voimakkaan aivopesun kohteena Saksan kansa oli vuosikautia ja miten houkuttelevia näkymiä valloitetut alueet tarjosivat ahdasmielisessä kotimaassa eläville nuorille ihmisille.

Yksi kirjan ongelmista on kuitenkin siinä, että vaikka muutamat pahimmat ”raivottaret” saavat Lowerilta jonkinlaisen patologisen arvion, useimpien muiden kohdalla ainoaksi selitykseksi jää perusteellinen indoktrinaatio ja alistuminen miesten maailman ehdoille. Kuvaa häiritsevät vain muutamat esimerkit naisista, jotka joko kieltäytyivät alusta lähtien alistumasta tai muuttivat näkemystään hirveiden kokemusten seurauksena.

Kaksi erityiskysymystä saa minusta liian vähäistä huomiota. Lower jättää jokseenkin koskemattomaksi sen perinteisen myytin, jonka mukaan naiset ovat luonnostaan kykenemättömiä väkivaltaan ja että naisten väkivaltaisuus on aina anomalia, miehillä taas luonnollinen, geneettinen piirre. Lowerin yksilökuvaukset nimittäin antavat varsin voimakkaan näytön siitä, ettei sukupuoli anna mitään suojaa epätoivottavaa käyttäytymistä vastaan. Lowerin kuvaukset osoittavat vakuuttavasti, ettei naisen tarvitse olla psykopaatti kyetäkseen väkivaltaan, jollaista miehilläkin pidettäisiin äärimmäisenä käyttäytymisenä. Lapsia omin käsin surmaavat poikkeusyksilöt olivat pieni vähemmistö, mutta hyvin suuri joukko – sadattuhannet naiset – osallistui rutiinomaisesti Hitlerin vaatimiin tuhoamisohjelmiin sairaanhoitajina ja toimistonhoitajina.

Toinen mielestäni liian vähälle jäävä osa tarinaa on sotarikoksiin syyllistyneiden naisten selviäminen vastuusta sodan jälkeen. Lower ei tätä puolta jätä mainitsematta ja hän valaisee pintapuolisesti niitä syytä, joiden takia käytännöllisesti katsoen kaikki rikoksiin syyllistyneet naiset selvisivät eivät vain vähällä, vaan täysin ilman rangaistusta palaten saksalaiseen yhteiskuntaan siinä missä miespuolisetkin vähäisemmät sotarikolliset.

Lowerin mukaan näin kävi siksi, ettei naisia pidetty uudelle yhteiskuntajärjestykselle vaarallisina ja koska muutenkin vain pahimmat roistot kyettiin tutkimaan ja saattamaan edesvastuuseen. Lower vihjaa siihen suuntaan, että saksalainen yhteiskunta ei muuttunut yhdessä yössä anti-natsistiseksi ja että tuomioistuimissa mitä ilmeisimmin jätettiin pääosin juutalaisten todistajien lausunnot huomiotta. Ei ihme, että moni kansallissosialistisen ideologian omaksunut ja myös sodan jälkeen säilyttänyt nainen poistui oikeussalista omahyväisesti naureskellen. Tällaisen piittaamattomuuden vaikutus Saksan sodanjälkeisiin vaiheisiin jää kokonaan pohtimatta.

Se mitä Lower ei ole syvemmin eritelty, on ns. länsiliittoutuneiden nopeasti laimentunut into käydä piilossa olevien natsien kimppuun, kun päähuoleksi nousi Neuvostoliiton miehittämän Itä-Saksan uhka läntisen Saksan yhteiskuntajärjestykselle. Läntiset miehittäjät jahtasivat kyllä huipunatseja, mutta muuten he antoivat entisten virkamiesten pääosin jatkaa työtään, jotta yhteiskuntarauha ja sen myötä riski Itä-Saksan edustaman ideologisen ratkaisun voittokulusta myös lännessä oli pienempi.

Pidän itse todennäköisenä, että kansallissosialistien tuhkoneistossa työskennelleet naiset jätettiin rauhaan sekä perinteisten sovinististen asenteiden (”no eiväthän ne naiset ole voineet itse mitään tärkeitä asioita päättää”) että poliittisen laskelmoinnin takia.

Eräs yksityiskohta kiusaa kirjan suomennoksessa, vaikka se voi olla myös Lowerin syytä. Kirjassa käytetään kansallissosialistien ilmaisua *eutanasia* ja *eutanasiaohjelma* sekä lainausmerkeissä että ilman. Kun tiedämme, että termiä käytettiin tarkoituksella vääristellen ja kun termin merkitys tänä päivänä on äärimmäisen kaukana natsien joukkosurmahankkeista, ainoa oikea ratkaisu olisi kautta kirjan käyttää sanojen ympärillä lainausmerkkejä ja kerran selittää asia kunnolla. Jos kirjan on lukeutunut suomalainen oikolukija, olisi hänen viimeistään pitänyt lainausmerkit lisätä niihinkin kohtiin, joissa niitä ei alkutekstissä mahdollisesti ole.

Lowerin kirjaa voi suositella poliittisen historian ja ehkä myös naistutkimuksen harrastajille. Se on paikoin ahdistavaa luettavaa, mutta samalla myös tärkeä muistutus siitä, miten vaivattomasti suuretkin naisjoukot on voitu imeä mukaan väkivaltaiseen ja hyvin miehiseen kiihkokansalliseen ja rasistiseen liikkeeseen. Rikollisten jälkikäteisiä selityksiä lukiessa on pakko puristella nyrkkiä taskussa, niin vähän katumusta tai tosiasioiden myöntämistä monen puolustuspuheissa on. Moni käytti häikäilemättömästi omaksi hyväkseen miespuolisten oikeusistuimien sovinnistisia pinttymiä.

Kaikkein tiukimmille feministeille Lowerin kirjan lukeminen voi olla vaikeaa. Kirjan naiset – sekä täsmävalaistut yksilöt että suuri nimetön joukko – ovat elävä todiste siitä, ettei sukupuoli tarjoa suojaa pahaa vastaan. Miehet kyllä tekivät toisen maailmansodan aikana pääosan hirmutöistä, mutta kun tilaisuus tuli, moni nainen kykeni siihen samalla lailla ja usein myös omasta tahdostaan, pakottamatta. (16.9.2014)

Paha ei kieltämällä katoa

Perussuomalaisten menestys suomalaisessa politiikassa on synnyttänyt normaalin puoluepoliittisen polemiikin lisäksi syrjintätyyppistä kirjoittelua, jonka tarkoituksena lienee ollut sekä tehdä puolue, ohjelma ja kannattajakunta naurunalaiseksi että osoittaa se vaaralliseksi eli rasistiseksi, natsihenkiseksi tai ainakin kiihkokansalliseksi. Jotkut puolueen edustajiksi valikoituneet yksilöt ovat tehneet myös parhaansa tarjotakseen vastustajilleen koko ajan tuoretta aineistoa.

Perussuomalaisten yleisluonteinen mollaaminen on kuitenkin pientä verrattuna siihen, miten naapurimaassa Ruotsissa asioita hoidetaan. Sverigedemokrater-puolueen kannatus nousi vasta käydyissä vaaleissa samalle tasolla kuin Perussuomalaisten Suomessa. **Jimmie Åkesson** ei ole päässyt paistattelemaan **Timo Soinin** tavoin värikkäänä poliittisena toimijana, vaan hänet ja koko puolue on yksiselitteisesti julistettu pannaan.

Ruotsalaiseen puoluekulttuuriin kuuluu monia meille vieraita elementtejä. Siellä käytetään puoluebyrokratian valtaa korostavaa listavaalia ja käytössä on varsin korkea äänikynnys (4 %), jonka tavoitteena on keskittää poliittinen valta niille, joilla se jo on. Ruotsalaiseen valtakunnanpolitiikkaan kuuluu myös häkellyttävä arroganssi, jolla erityisesti demarit, mutta sittemmin myös valtaan päässeet oikeistopuolueet ovat operoineet. Demareille ei tuota vaikeuksia heti hallitusneuvotteluiden alkajaisiksi ilmoittaa, ketkä eivät ainakaan pääse hallitukseen.

Sverigedemokrater-puolueen kohdalla muiden puolueiden käyttäytyminen alkaakin jo muistuttaa koulu- tai työpaikkakiusaamista. Muuten niin mielellään asioita loputtomasti puivat ruotsalaiset ovat puolueitasolla yhteistuumin kieltäytyneet kaikenlaisesta yhteistyöstä Åkessonin porukoiden kanssa. On kuin parlamenttiin olisi päässyt joukko tarttuvaa tautia sairastavia, joita muut karttavat.

Puolueen vaalimenestyksestä päätellen tämä työpaikkakiusaaminen ei ole johtanut puolueen näivettymiseen tai katoamiseen, vaan vahvistumiseen. Jos täydellisesti päätöksenteosta syrjäytetty puolue kaksinkertaistaa kannatuksensa, on painavia perusteita kysyä, onko tämä poliittinen panna ollut ollenkaan järkevää toimintaa.

Ruotsalaisten toiminnan taustalla lienee ollut oletus, että eristämällä Åkessonin puolue sen edustamat tymeät linjaukset ja näkemykset jotenkin haihtuvat olemattomiin. Itse en ole tällaista ajattelua koskaan ymmärtänyt. Eristäminen ja syrjiminä synnyttävät katkeruutta ja katkeruus synnyttää entistä suurempaa vihaa. Ruotsissa vaalitulokset kertovat minusta yksiselitteisesti siitä, että Sverigedemokrater on hyötynyt muiden puolueiden käytöstavoista eli ase on kääntynyt käyttäjänsä vastaan.

Taustalla on kuitenkin myös suurempi kysymys siitä, onko demokraattisesti toimivassa yhteiskunnassa oikeutettua sulkea epämieluisat näkemykset järjestelmän ulkopuolelle eli harjoittaa aktiivista enemmistötyranniaa. Perinteisesti on vasemmistossa ollut vallalla ajattelu, jonka mukaan äärioikeiston toiminnan voi vaikka kieltää ja vastaavasti oikealla on suhtauduttu suopeasti ajatukseen siitä, että kielletään kommunistien toiminta ja nakataan aktivistit linnaan.

Omien näkemysten kanssa vastakkaisten näkemysten sietäminen on aina ollut vaikeaa puolueille, joten historia on täynnä esimerkkejä enemmistöpäätöksillä toteutetuista näkemysten syrjimisistä. Samainen historia on toisaalta täynnä esimerkkejä siitä, kuinka nämä kielletyt näkemykset tultuaan taas sallituiksi suorastaan ryöpsähtävät julkisuuteen. Näkemykset eivät katoa kieltämällä.

Poliittisten toimijoiden näkökulmasta parin prosentin kannatusta nauttiva ideologia tai liike on niin mitätön, että sen voi antaa olla tai se voidaan murskata ilman sen suurempia murheita. Mutta miten voidaan toimia sellaisen liikkeen kanssa, jolla on suunnilleen kansan viidesosan tuki takanaan? Siitähän Ruotsissa ja Suomessa on nyt kysymys.

Minusta ruotsalaiset puolueet ja tiedotusvälineet ovat toimineet typerästi Sverigedemokrater-puolueen kanssa. Suomessa on tehty Perussuomalaisten osalta ihan samoja virheitä, mutta niin paljon lievemmin äänenpainoin, ettei tilanne ole yhtä paha. Pohjimmainen ongelma – väärä oletus siitä että paha katoaa se kieltämällä – on silti yhteinen.

Eikö rasistisen ja kansallissosialistisia aatteita ihannoivan puolueen jatkuva kasvu täydellisen pannan aikana sytytä mitään lamppuja? Eikö muissa puolueissa ymmärretä, että ainoa keino hillitä ääri näkemyksiä on ottaa nämä ihmiset mukaan yhteiskunnalliseen keskusteluun? Miksi antaa heille ansaitsematon marttyyrin asema ja kiusatun uhrin roolin mahdollisuus? Miksi pitää tehdä käytännöllisesti katsoen kaikki mahdollinen, jotta puolueen kannattajat sisuuntuisivat?

Urho Kekkonen ymmärsi aikoinaan, että tehokkain tapa padota kommunistien edustamien näkemysten leviäminen Suomessa oli ottaa heidät mukaan yhteisten asioiden hoitoon. Kekkonen ymmärsi, että ideologinen puhdasoppineisuus johtaa vain äärimmäisten tulkintojen vahvistumiseen. Hän valitsi yhteiskunnallisen dialogin ja vastuuseen sitomisen tien. Kekkonen myös onnistui tässä pyrkimyksessään. SKP ja SKDL eivät sodanjälkeisen ryöpsähdyksen jälkeen pystyneet enää haastamaan porvarillista valtajärjestelmää.

Kekkonen poliittinen taitavuus on hylätty nyky-Suomessa, eikä Ruotsissa toisaalta ole minikäänlaista kokemusta muusta kuin yhden puolueen tai koalition yksinvallasta. Tässä mielessä ruotsalaisten demokratia on kovin lapsenomaista kuin hiekkalaatikon pikku häiriköllä. 17,3 %:n kannatusta nauttiva puolue ei katoa sillä, että käännetään selät ja kieltäydytään leikkimästä.

Perussuomalaisten ja Sverigedemokrater-puolueen käytännössä kokema syrjintä merkitsee samalla suuren kansanjoukon tuomitsemista kakkosluokkaan, jos siihenkään. Oltiin näkyvien johtajien toikaroinneista mitä mieltä tahansa, siellä takana on suuri joukko tyytymättömiä ihmisiä. Heidän tyytymättömyytensä ei katoa ilmoittamalla, että ”te olette väärässä” tai ”teillä on väriä mielipiteitä”. Myös poliittisesti aktiiviset ihmiset haluavat tulla huomioon otetuiksi. Syrjiminen lisää aina epäsopeutta, ei rakenna sitä.

Todennäköisesti moni toimija luottaa siihen, että kun tarpeeksi nöyryytetään, ihmisten puhti ja usko loppuu. Minusta se on vaarallinen ja vastuuton tapa toimia. Demokratiasta oikeasti piittaava on kiinnostunut kuulemaan myös niitä kansalaisia, joitten näkemykset poikkeavat omista. En minikään halua Timo Soinia Suomen tai Jimmie Åkessonin Ruotsin pääministeriksi. Mutta heidän edustamiensa puolueitten epämiellyttäviä näkemyksiä vastaan voi tehokkaasti toimia vain yhteiskunnallisella keskustelulla, argumentoinnilla.

Jos luottaa oman näkemyksensä voimaan, sen uskaltaa asettaa kansalaisten vertailtavaksi muiden näkemysten kanssa. Jos tätä ei ymmärrä, on poliittisesti sokea tai piittaamaton hiekkalaatikohäirikkö. (16.9.2014)

2017: Myös tätä aihetta pohdin nimimerkillä kirjoittavan kollegan innoittamana eteenpäin.

Nolattu ja nöyryytetty kansalainen antaa mielellään äänensä sille, joka häntä kuuntelee. Oli viesti mikä tahansa. Tämän riskin voi välttää vain suostumalla dialogiin tai vielä moniäänisempään keskusteluun. Sensuuri vain lykkää ongelmien puhkeamista, koskaan se ei ole asioita ratkaissut missään. Jos eliitillä ei ole argumentteja, joilla osallistua keskusteluun, sen pahempi. Esimerkiksi maahanmuuttoasia on Pohjolassa sitä koko luokkaa, ettei sitä voi padota tai pullottaa räjähdyksen lykkäämiseksi. Jokainen keskustelun torjunta tai väis-

täminen sataa suoraan Åkessonin tai Soinin laariin. Jos nämä ”pimeät aatteet” kestävät julkisen keskustelun – niin ei kokemukseni mukaan yleensä tapahdu, sillä kiihkomielisyys on harvoin tarkkaan punnittua ja loogisesti perusteltua –, täytyy opetella perustelevaan niitä valoisia aatteita entistä paremmin.

Neuvostoliiton rakentama järjestelmä (jota on pakko kutsua huonosti kehittyneeksi sosialismiksi, kommunistista yhteiskuntaahan se ei ollut lähelläkään) romahti pitkälti avoimen ja rohkean dialogin täydelliseen torjuntaan. Ilman sananvapautta ei ole vastuullisuutta eikä suojaa äärimmäisiä näkemyksiä vastaan.

Sananvapaudella on se hinta, että täytyy opetella kohtaamaan myös sellaisia näkemyksiä, jotka tuon sananvapauden mielellään lopettaisivat.

Väistä, minä en näe sinua!

Kuljen kodin ja työpaikan välillä paljon sekä bussissa, lähijunassa että näiden välisillä osuuksilla. Sehän on tylsää samojen reittien tahkoamista, joten ei ihme, jos ihmiset yrittävät keksiä jotain muuta tekemistä. Silti en osaa olla hiukan kauhistelematta ilmiötä, joka tuntuu yleistyvän myös muualla kuin auton ratissa. Tarkoitan ihmisiä, joiden katse ja huomio ovat kokonaan kädessä näprättävässä kännykässä. Jo melkoinen osa ihmiskunnasta tuntuu vaeltavan paikasta toiseen katse alaspäin kohti ruutua luotuna, aivan poissa, jossain muualla.

Näitä ihmisiä on pakko varoa, koska he eivät huomaa minua. Heidän viestinsä on: Väistä, minä en näe sinua! Olen opetellut pysähtymään, kun minua kohti tulee tällainen sokea ja kuuro ruutuun keskittyjä. Silti läheltä piti -törmäilyjä on tuon tuostakin. Jokin vaisto vielä varoittaa uhkaavasta törmäyksestä, mutta kuinka kauan? Pidän itse vääjäämättömänä, että ihmisiä alkaa kuolla liikenteessä sen takia, että sekä jalankulkijat että autoilijat kiinnittävät huomiotaan ympäristön sijasta näyttörüutuun. Yhdistelmä on tappava, koska auto ei pysähdy yhtä helposti kuin kävelijä. Pelottavan näköisiä toikkarointeja näkee varsinkin vilkasliikenteissä keskustassa koko ajan.

Ilmiölle tuskin voi mitään. En itse tunne pakonomaisen kännykätuijottelun psykologiaa, koska käytän kännykkää vähän, enkä silloinkaan muuhun kuin viestintään. En tiedä, mikä houkuttaa ihmisen ottamaan liikenteessäkin sellaisia riskejä, joita poissaoleva ruuduntuijotus mielestäni sisältää. Jokin kuitenkin tuntuu sammuttavan huomattavan osan miljoonien vuosien aikana kehittyneestä itsesuojeluvaistosta. Se on jotenkin pelottavaa.

Evoluutio ei ehdi vaikuttaa kännykänräplääjiin, joten ilmiö joko laajenee laajenemistaan tai sitten pakonomainen vimma laantuu ja riskit alkavat taas pienentyä. En osaa arvata, kumpi suunta toteutuu. Harvat asiasta jututtamani innokkaat räplääjät eivät itse pidä asiaa ongelmana. He kuulema kyllä näkevät ja kuulevat, mitä ympärillä tapahtuu. Rohkenen epäillä tätä väitettä. Ihmisen kyky jakaa huomiotaan moneen eri asiaan samanaikaisesti on erittäin rajallinen. Jotkut eivät tätä kuitenkaan usko, ennen kuin törmäävät.

Ehkä insinöörit – tai nykyään täytyy tietysti sanoa koodarit – vastaavat haasteeseen ja rakentavat kännyköihin ladattavaksi ohjelman, joka tutkailee koko ajan ympäristöä ja hälyttää, jos räplääjä kulkee kohden jotain, joka ei näytä väistävän. Ehkä tällainen on jo olemassa, mistä minä sen tiedän. Tarpeeseen sellainen ainakin olisi, enemmän kuin moni muu ”appsi”.

Mutta minun rooliksi taitaa silti jäädä se väisteleminen. Ehkä ehdin vielä nähdä päivän, jolloin nätit tytöt eivät pelkästään tuijota alas (merkittävä ympäristövahinko sekin), vaan kulkevat 3D-virtuaalikypärät ja -lasit päässään kuin jossain 1970-luvun tieteiselokuvassa. Siinä vaiheessa saattaa olla parasta mennä istuskelemaan puiston penkille. Ellei sitten niistäkin ole ehtinyt jo tulla virtuaalisia. (20.9.2014)

2017: Masentavaa sanoa, mutta tilanne on vuosien mittaan vain pahentunut. Täydellisesti ruutuun keskittyneiden kävelijöiden lisäksi on alkanut näkyä jopa polkupyörällä kännykkään tuijottaen ajavia. Saattaa olla, että kyse oli tilapäisesti Pokémon-innostuksesta. Toivotaan ainakin niin. Ainakin toivon, että lentäjät, bussikuskit ja junia ajavat malttavat pitää silmänsä olennaisessa.

Piikki-Riku

Vanhaa työväenliikkeen sanontaa ”jos porvari kehuu sinua, tarkista kantasi” kääntäen soveltaen on ilmeistä, että maailmanmatkailija, toimittaja **Riku Rantala** on ärsyttänyt porvaria ja oikein kunnolla. Elinkeinoelämän palkkapappi **Matti Apunen** ei kenen tahansa puhumisiin tartu.

Millä Rantala on näitä nimellään julkisesti oikeiston asiaa ajavia ja anonymisti nettikeskusteluissa kommunisteille luun kurkkuun iskeviä urhoja onnistunut ärsyttämään? Helsingin Sanomien kiintiövasemmistolaisena kolumnistina Rantala on hännännyt aito-oikeistolaisten ja pintavasemmistolaisien tuntoja jo jonkin aikaa, mutta ilmeisesti tämä kassillinen rahaa verotoimistoon hyvinvointivaltion pelastamiseksi sai jonkun Etelärannassa raivoihinsa.

Miksi ihmeessä? Mitä pahaa on siinä, että joku edes symbolisesti haluaa pitää kiinni siitä tasa-arvon ja kaikista huolehtimisen illuusiosta, jota myös hyvinvointivaltioksi ehdittiin kutsua? Ei sitä saa julkisesti kaivata ja kehua, kun Etelärannan pojat ja tytöt ovat jo vuosikymmeniä pyrkineet juurruttamaan tähän sosialismilta lemahtaneeseen kansakuntaan aitoja lännen arvoja, sellaisia kuten ”jokainen on oman onnensa seppä”. On ärsyttävää, kun joku saa julkisuutta tempaukselle, joka vihjailee, etteivät nämä Etelärannan opit olisikaan onnen lähde ihan kaikille suomalaisille, siis niille noin 99 %:lle, jotka eivät kuulu suurituloisiin eli varakkaisiin.

Minä en tunne Riku Rantalaa, joten olen jäävi sanomaan, onko hän hyvä tyyppi. Senhän ovat monet kirkeräpuheiset oikeistolaiset kiirehtimään älähtämään, että Rantala on meren rannalla saunan rappusilla maailman epäoikeudenmukaisuuksia taivasteleva yrittäjä, eihän sellaisella ole oikeutta puhua yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden puolesta.

En siis tiedä, onko Riku Rantala oikeasti hyvä tyyppi, joka elää kuten saarnaa etc. Mutta sen voin sanoa, että kaikki mitä hän on julkisesti näistä yhteiskunnallisista asioista sanonut, on ollut perusteltua, mietittyä ja eettisesti erittäin kestävää lajia. Luultavasti juuri sen takia hän on saanut oikeistopaarmat iholleen.

Sillä aitoa, luokkakantaista oikeistolaista, kapitalismin nimeen vannovaa rahaporvaria ei mikään niin ärsytä, kuin jatkuva piikki siihen kohtaan, jossa tavallisilla ihmisillä on omatunto, välittäminen myös muista ihmisistä. Se piikki ei satu, koska paikka on tunneton, mutta se ärsyttää, koska rahan maailmassa elävä on tottunut siihen, että rahan valta on rajaton.

Siksi myös Riku Rantalan suu haluttaisiin suppuun. Kirjoittakoon mitä lystää arkisista epäkohdista, mutta siihen kaikkein pyhimpään eli luonnollisiin, suorastaan jumalanluomiin varallisuuseroihin, niihin ei saa koskea. Ei varsinkaan, jos ei ole kommarin leima otsassa valmiina.

Itse luotan siihen, ettei Rantala vähästä hätkähdä. Onhan hänelle maailmalla katettu yksi jos toinenkin yllätyksellinen ateria. Niiden rinnalla mattiapusten ja kaltaistensa rumat puheet ovat toivottavasti vain päivän töitä piristävää surinaa. Verkkokeskusteluista voi lukea, että useimmat lukijat asettuvat luonnostaan Rantalan puolelle. Etelärantaa äänestää edelleenkin korkeintaan neljännes kansalaisista (Kok + RKP).

Eli jatka vaan rohkeasti valitsemallasi linjalla, Piikki-Riku. Jos se ärsyttää Etelärantaa, se on hyväksi meille muille. (22.9.2014)

2017: Rantala jatkaa edelleen Sanomien kolumnistina, eivätkä räväkät näkemykset ole minnekään kadonneet. Myös Matti Apunen on jatkanut linjallaan ja onnistuu jokseenkin jokaisella tekstillään pöyristyttämään osan lukijoista. Kai sitä täytyy pitää kunnioitettavana osaamisena, oli itse näkemyksistä mitä mieltä tahansa.

Papit pahanteossa

Jouni Tilli: *Suomen pyhä sota : Papit jatkosodan julistajina* (Atena 2014)

Uskonnollinen retoriikka on jo lähtökohtaisesti höllypölyä, koska keskeisenä argumenttina ja kaiken pohdiskelun kyselemättömänä lähtökohtana on usko satuolentoon. Uskonnolliseen puheeseen on yksinkertaisesti vaikea suhtautua vakavasti, ellei ole itsekin samaisen uskonnollisen taikauskon vallassa. Silti tämä **Jouni Tillin** yhteenveto suomalaisten pappismiesten uhosta ja silmäkääntötempuista onnistuu olemaan raivostuttavaa, vihaa nostattavaa luettavaa. Olen kyllä ollut tietoinen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon säröttömästä tuesta Suomen hyökkäyssodalle Saksan rinnalla, mutta en ollut aiemmin tullut lukeneeksi, minkälaisin konkreettisin julistuksin niin rintamapapit kuin kotirintaman turvassa teologisia kiemuroitaan harjoittaneet uskonoppineet ja hallintomiehet suomalaisia ensin yllättivät ja sitten syyllistivät.

On jokseenkin mahdotonta keksiä pöyristyttävämpää kokoelmaa kansalliskiihkoista, rassistista ja äärioikeistolaista uskonnollista uhoilua kuin mihin suomalaiset papit vuonna 1941 pystyivät. Hyökkäysvaiheessa eivät ylisat meinanneet millään riittää kuvaamaan sitä loistokasta roolia, jonka Jumala suuressa armossaan oli Suomen kansalle sallinut idän hirviömaisten barbaarien tuhoamisessa ja Suur-Suomen luomisessa.

Vaan annas olla kun tuo ihana hyökkäys ”ikiaikaisille Karjalan laulumaille” pysähtyi asemasodaksi ja nuo Jumalan silmäterät alkoivat tympeissään ryypiskellä ja kiroilla, jo muuttui pappien ääni kellossa ja alkoi vastuun siirto **Mannerheimilta** ja muilta yliyllyttäjiltä tavallisen sotilaan niskoille. Siksi ei valloitus edennyt, kun ei sitten osattukaan olla Herran mieleen. Vaikka kaikki oli valmiiksi katettu ja varma voitto luvattu.

Kun sitten tuli pakko lähteä takaisin Suomen puolelle, pappien huuto suomalaisten synneistä käynnistyi kuin napin painalluksella. Mitä niistä todellisista sotatapahtumista, kun Herra olikin muuttanut mieltään suomalaisten irstauden ja riittämättömän hurskauden takia. Suur-Suomen luvanneesta Taivaan Isästä tuli pappien syytössaarnoissa käden käänteessä Suomen kansaa oikeutevasti kurittava rakastava, mutta ylen ankara opettaja.

Tällaisten verbaalisten taikatempujen avulla papit varmistivat tärkeimmän eli sen, ettei kirkon ja heidän itsensä tarvinnut pyytää anteeksi puheitaan, myöntää nöyrästi virheitään saati poistua hiljaa toisiin tehtäviin. Ei, sellaista rohkeutta ja nöyryyttä ei tästä ammattikunnasta juuri löytynyt, vaan useimmat kääntelivät aikansa palttoota, syyllistivät jokseenkin kaikki muut paitsi itsensä ja Mannerheimin ja siirtyivät jatkamaan uraansa kuin sotaa ja sotapuheita ei olisi koskaan ollutkaan. Ilmeisesti kymmenet tuhannet kuolleet eivät heidän omaatuntoaan soimanneet. Nuo onnekkaat sankarikuoleman saaneet ja heidän vielä onnekkaammat omaisensa.

En minä luterilaisia pappeja ole ennenkään aidon nöyryyden edustajina osannut pitää. Tässä kirjassa äänessä olleet kuuluivat silti miltei poikkeuksetta porukkaan, jonka Uuden Testamentin kuvailema Jeesus olisi haukkunut pystyyn, jos moinen tilaisuus olisi tullut. Vaan ei tullut, eikä kukaan näytä pappeja edesvastuuseen pahoista puheistaan maallisella puolellakaan vaatineen. Siinä missä monet kulttuurielämän natsisympatisoijat joutuivat edes vähän syrjään, pappismiehet jatkoivat nähtävästi ilman merkittävää itsekritiikkiä ja siitä tehtyjä johtopäätöksiä.

Miksi minä yli 70:n vuoden takaisista puheista ja paasauksista näin kiihdyn ja pillastun? Koska tänäkään asiaa ei ole itsekriittisesti selvitetty, vaan kansakunta on vaiennut syyllisten toiveen mukaisesti. Koska vaikka vuoden 1941 yllyttäjät ovat pääosin jo kuoleman kautta siirtyneen vastuukysymysten tuolle puolen, ne asenteet ja se ylimielisyys, joiden avulla ja takia Suomen kirkko niin mittätömin ongelmin ryhtyi ristiretkelle idän barbaarien tuhoamiseksi, eivät välttämättä ole kadonneet. Papit eivät tänä päivänä syyllisty rassistiseen ihmiskuvaan tai aseiden ja tuhoamisen ylistämiseen ja oikeuttamiseen – eiväthän? Mutta se tunkkainen synnin ja valheellisen tuonpuoleisen pelastajan viesti, jonka avulla papit kansalaisia yrittivät 1941 ohjailia, ei välttämättä ole kadonnut minnekään.

Ehkä siksi tuoreissa seurakuntavaaleissa ääniharaviksi nousivat julkihomot ja muut kirkon kannalta kiusalliset tapaukset.

Kyllä, myös toisenlaisia pappeja oli. Oli vaatimattomia, tavallisen sotilaan tueksi itsensä mieltäneitä yksilöitä, jotka valitsivat toisen tien ja saavuttivatkin usein rintamamiesten arvostuksen. Kokonaiskuvaa hallitsivat silti tuolloin ja hallitsevat edelleen toisenlaiset kirkon edustajat, joille organisaation pitkän tähtäimen etu on aina tärkeintä. Pahat papit osaavat nykyään pitää suutaan soukemmalla, mutta se ei vielä takaa, että näkemykset olisivat edelleenkin ns. Jeesuksen mieleisiä. Nykyajan pahat papit osaavat liittoutua maallisen vallan kanssa, kun sitä tarvitaan. Siksi valtion ja kirkkojen ero tulisi myös Suomessa toteuttaa mahdollisimman nopeasti. Pahoille papeille ei saa antaa enää mahdollisuutta. (13.11.2014)

Valkoisen rahan suojelijat

Kari Selén: *Suojeluskuntien rahat : Suojeluskuntaomaisuuden mutkikkaat järjestelyt 1944-1958* (Docendo 2014)

Merkitykseensä nähden suomalaisesta suojeluskunta-ilmioistä on kirjoitettu melko vähän ja asialla ovat yleensä olleet myötäsukaiiset tutkijat. Niin nytkin. Suojeluskuntien rahat kertoo kyllä siitä mistä otsikko lupaa, mutta on suorastaan häkellyttävää, kuinka vähämerkityksiseksi asian voi oletettavasti harkituilla ratkaisuilla tehdä. **Kari Selén** tuntee varmasti aiheen, koska ei ole ensimmäistä kertaa suojeluskuntajärjestön vaiheiden kimpussa ja koska hänellä on selvästikin ollut pääsy vähän pengottuun aineistoon, myös tämä kirja dokumentoi suuren määrän oikeudellisia ja hallinnollisia tapahtumia tarkasti. Lukija on kuitenkin tyytymätön, koska nykypäivänä odottaa – tai toivoo – saavansa lukea yhteiskunnallis-historiallista analyysiä.

Sitä Kari Selén ei tarjoa juuri ollenkaan, jos sellaiseksi ei lasketa erittäin huonosti peiteltyä poliittista asenteellisuutta, jolla kirjoittaja määrittelee ”laitavasemmistolle” kaapin paikan sekä suhteessa suojeluskuntiin että yhteiskunnassa yleisemminkin. Selén onnistuu jotenkin kirjoittamaan niin, että vain vasemmiston pyrkimykset näyttäytyvät poliittisina tai ideologisina, kun taas oikeiston pyrkimykset ja aikomukset jäävät erittelemättä tai ne kuitataan ilmaisuilla tyyliin ”luotettava mies”. Tämähän ei sinänsä ole uutta, oikeistolaiset ovat historiallisesti määritelleet oman ideologiansa ”oikeaksi”, muut poliittisiksi.

Lakkautettujen järjestöjen omaisuuden siirtoprosessi ei ole vailla mielenkiintoa, koska se tarjoaa yhden ikkunan sodanjälkeiseen välienselvittelyyn hegemoniansa menettäneen porvariston ja laillistetun aseman saavuttaneen vasemmiston välillä. Koska Selén ei ole kuitenkaan ollut halukas pohtimaan tarkemmin porvarillisen aatemaailman pidemmän tähtäimen suunnitelmia, lopputulos vaikuttaa enemmän tai vähemmän sattumanvaraiselta. Porvarillinen Suomi taipui siihen, mikä oli aivan pakko tehdä (lakkauttaa joukko järjestöjä), mutta kaikki sen yli menevä onnistuttiin kuitenkin joko selkein päätöksin tai vitkuttelemalla järjestelemään tavalla, joka jätti lakkautettujen järjestöjen omaisuuden käytännössä samojen tai ainakin samanhenkisten ihmisten hallintaan.

Kirjan ajallinen rajaus jättää ulkopuolelle mielenkiintoisen ja Selénin jäljiltä jokseenkin koskemattoman kysymyksen siitä, mitä näitten ”mutkikkaitten järjestelyjen” tuloksena olleilla omaisuuksilla loppujen lopuksi tehtiin ja tehdään edelleen. Kirjoittaja voi ajallisen rajauksensa takia perustella vastaamattomuuden, mutta kyllä juuri se olisi tehnyt kirjasta historian isoja kysymyksiä raottavan.

Koska ainakin joidenkin suojelukuntarahan perijöiden toiminta on ollut demokraattisen yhteiskunnan periaatteiden näkökulmasta vähintään arveluttavaa (Urlus-säätiön* nimi on esiintynyt vuosikymmenten aikana usein tilanteissa, joissa on tarvittu rahallista tukea ”isänmaallisiin” eli oikeistolaisiin tarpeisiin), Selénin ratkaisu näyttää tarkoituksenmukaisuuden sanelemalta. Hallinnollis-juridinen selonteko ei vastaa arkoihin kysymyksiin, joihin laajempi analyysi olisi pakottanut.

* Urlus-Säätiön säännöissä on edelleen seuraava tarkoituksenkäytäjä: ”Säätiön tarkoituksena on käytettävissä olevilla varoilla tukea maan ja etenkin Helsingin kaupungin liikuntakasvatus- ja urheiluelämää, niin myös muulla laillisella tavalla edistää maanpuolustuksellista ja muuta maan itsenäisyyttä tukevaa toimintaa.”

Säätiön asioita hoitaa ja sen päätöksistä vastaa hallitus, johon kuuluu seitsemän jäsentä. Säätiön puheenjohtajana on **Peter Fagernäs** ja varapuheenjohtajana **Mikko Koskimies**. Muita jäseniä ovat **Heikki Kapanen, Niklas Savander, Kari Tarkiainen, Eero Lavonen** ja **Arto Rätty**. Hallituksen jäsenistä kaksi viimeksi mainittua ovat Puolustusministeriön nimeämiä. Heidän toimikautensa on viisi vuotta. Hallituksen muiden jäsenten toimikausi on kolme vuotta. Hallitus kokoontuu vuosittain 5-6 kertaa.

Säätiön omaisuuden peruspääoma on säädekirjassa mainittu 50.000 markkaa. Tällä pääomalla ja pankkilainalla hankittiin Helsingin Suojeluskuntapiirin kiinteistö osoitteessa Pohjoinen Hesperiankatu 15. Helsinki (niin kutsuttu Motin talo). Tässä kiinteistössä toimivat nykyisin reserviläisjärjestöt ja maanpuolustuskoulutusyhdistys. Myös Helsingin Suojeluskuntapiirin perinnetila sijaitsee kiinteistössä. Muita vuokralaisia ovat esim. erilaiset järjestöt, asianajotoimistot, kuntosali ja ravintolat. (13.11.2014)

Voiko mamu olla rasisti?

Kysymys on tietysti typerä ja turha, ellei satu olemaan poliittisen korrektiuden syövä pahasti riuduttama ihminen. Totta kai mamu voi olla rasisti siinä missä kuka tahansa meistä. Muun uskomisen olisi kovin rasistista. Silti otsikko tuli mieleeni, kun luin **Pajtim Statovcin** kirjaa *Kissani Jugoslavia* (Otava 2014). Siinä aikuinen Kosovon albaani, pakolla Suomeen pakoontunut, esittelee avoimesti syitä, joiden takia hän inhoaa ja halveksii suomalaisia. Siitä huolimatta, että hän on saanut täältä kaukaa turvapaikan, kun kotipuolella olisi mennyt henki.

Statovcin kuvaaman maahanmuuttajan tuntemukset voi toki selittää pakolaisen ikuisella toiseuden tunteella tai jollain muulla hienolta kuulostavalta idealta, joka lauhduttaa mamun vihan joksikin helpommin hyväksyttäväksi. Minusta se ei vaan kuulostaa riittävältä selitykseltä sille pahoinvoinnille, josta niin moni maahanmuuttaja tuntuu kärsivän – ei siis vain Suomessa tai juuri Suomessa, vaan ihan missä tahansa. Eikä sille, että kaikki eivät täällä kärsi ja ole katkeria. Minäkin tunnen erään kosvolaisen. Hän on yksi hienoimmista koskaan tapaamistani miehistä.

En luultavasti ymmärtänyt Statovcin kehitettyä ja palkittua kirjaa kaikkia hienouksia, vaan juutuin miettimään meitä ihmisiä lähtökohtaisesti herkästi rasistisiin yleistyksiin taipuvaisina olioni. Olen jo pitkään ollut sitä mieltä, että meissä jokaisessa piilevän rasismin kiistäminen ja kieltäminen on paitsi typerää, myös lyhytnäköistä. Viisaampaa on kaivaa se asia näkökselle, käännettä ja väänneltä, tutkia ja hutkia. Yritän siis olla hiukan viisaampi.

Useimmat meistä kasvatetaan epäilemään outoa ja vierasta. Minua on lapsena innostettu tottelemaan uhkauksella, että muuten ”ukkomustilainen tulee ja vie”. Minulla ei ollut mitään käsitystä siitä, mikä tai kuka tämä ukkomustilainen oli, mutta pelottavaa se oli ja minäkin ymmärsin, että tutun ulkopuolella olevaa on syytä epäillä. Eikä tämä tietysti ollut ainoa opetus lajissaan.

Geneettisesti niin samanlaiset ihmiset ovat maailmalle levittyään kehittäneet hyvin erilaisia tapoja ja käyttäytymismalleja. Niin erilaisia, etteivät ne mitenkään ole kaikkien mieleen, kun nokan alle tuodaan ja käsketään toimia sen mukaan. Siinä on jo mahtava rasismin lähde; kuinka kukaan voi tehdä mitään noin outoa ja typerää! Tiedän kyllä, että sanalla rasismi voidaan nykyään leimata mikä tahansa ”vääreksi”, mutta minun kielenkäytössäni se tarkoittaa kanssaihminen tuomitsemista itseä huonommaksi sillä perusteella, että tämä kanssaihminen on erilainen millä tavalla tahansa. Tuomitsemisessa on tietysti eroja, eikä finnjäveleiden ja svedupellejen keskinäisiä herjanheittoja voi mitenkään pitää samantasoisena ongelmana kuin kansanmurhaan johtavaa valehtelua ja kansankiihotusta.

Pohjimmiltaan rasismi kuitenkin on aina erilaisuuden tuomitsemista, omien tapojen ja ominaisuuksien näkemistä toisen tapoja ja ominaisuuksia parempina. Pienessä mittakaavassa sellaiseen syyllistymme varmasti kaikki uudestaan ja uudestaan, kun esimerkiksi piikittelemme jonkun kansakunnan edustajia kuluneitten stereotyyppien ja muiden kestävämmien yleistysten avulla. Asia muuttuu vakavaksi, kun tällaisesta tulee vallitseva ajattelutapa ja asenne. Kun jokaisessa meissä piilevä rasismi muuttuu rasistiksi.

Mikään omaksuttu rooli ei todellisuudessa pelasta meitä rassistisen reagoinnin uhalta. Ainoa keino on miettiä asia läpikotaisin ja todeta, että rassistiset perustelut eivät kerta kaikkiaan toimi, että rasisti on aina väärässä. Rassistinen käytös voi toki heijastaa jotain todellista ongelmaa, mutta keino se pohjautuu tiedon ja ymmärryksen puutteeseen. Me olemme kaikki pohjimmiltaan samanlaisia ja samanarvoisia ihmisiä, olivat tapamme kuinka erilaisia tahansa.

Mutta ei kaikki erilaisten tapojen kritisointi ole rasismia. Lasten silpominen jonkin vanhan tavan vuoksi on julmaa lasten silpomista, jota täytyy jaksaa kritisoida ja vastustaa rasistiksi leimaamisesta piittaamatta. Mikään perinnäistapa ei oikeuta ihmisten huonoon kohteluun, ei mikään. Vielä vähemmän sellaiseen oikeuttaa vetoaminen jonkun jumalan määräykseen. Ne määräykset ovat kaikki pahojen ihmisten muille keksimiä kärsimyksiä ja sellaisina niitä tulee käsitellä.

Huonoa käytöstä ei myöskään tarvitse hyväksyä ja sietää vain siksi, ettei leimautuisi rassistiksi. Jos mamu käyttäytyy huonosti, se on yhtä vähän hyväksyttävää kuin kantasuomalaisen huono käytös. Joka ei tätä ymmärrä ja hyväksy, joutuu elämässään pettymään uudelleen ja uudelleen. Mikään ihonväri ei tee ihmistä hyväksi, eikä mikään ihonväri tee ihmistä pahaksi. Jokainen pelaa saamallaan korteilla.

Kerran töistä tullessa neljä noin 10-vuotiaista poikaa istui koulun pihan penkeillä reput selässä. Ohittaessani yksi sanoi provosoiden kovalla äänellä ”toi ja minä ollaan neekereitä”. Viesti oli minulle tarkoitettu, kaveri halusi nähdä, miten reagoin. Pysähdyin ja totesin, että minä näen edessäni neljä suomalaista koulupoikaa, en mitään muuta. Porukan ainoa vähän muita tummempi-ihoinen ilahtui silminnähden vastauksestani ja osoitteli sormella kaveriaan. Provosoija ei oikein keksinyt jatkosanoja. Hän oli ilmeisesti odottanut jotain ihan muuta. Oli ihan oikein, että hän ei saanut odottamaansa. (16.11.2014)

Uskalla kuolla hyvin – siis ajoissa

Elämä on monella tavalla yliarvostettu juttu. Kuoleminen ratkaisee monia ikäviä asioita ja ongelmia, vaikka ei kaikkia. Jokaisen eliön kuolema on varma, vain hetki ja tapa vaihtelevat. Jos tavoittelee hyvää elämää, miksi ei myös hyvää kuolemaa. Nehän ovat pohjimmiltaan sama asia.

Emme voi valita syntymistämme tai sen hetkeä, mutta kuoleman hetken ehkä voimmekin. Itselleni on tärkeää, että kuolema tulee ajoissa. En pelkää kuolemaa – kuten en pelkää auringon nousua tai laskua –, mutta kuolemiseen liittyy ikäviä asioita, joita tiedän pelkääväni. Haluaisin kuolla ajoissa, jotta pelkoni – pitkittynyt kärsimys, avuttomuus, toivottomuus, huono kuolema – eivät toteutuisi.

Kukaan ei halua kuolla tuskallisesti tai muuten kauhistuttavalla tavalla. Useimmat meistä haluaisivat mieluiten kuolla unen aikana. Oikeus hyvään kuolemaan tulisikin kirjata inhimillisten perusoikeuksien joukkoon. Luottamus mahdollisimman hyvään kuolemaan voisi parantaa monen ihmisen elämän laatua merkittävästi.

Mutta jos jää vain odottamaan, kuolemasta tuskin tulee hyvä siinä mielessä kuin itse tarkoittaa. Kuolema voi aina tulla ”liian aikaisin”, kun asiat ovat pahasti kesken ja sitä on vielä elin- ja toimintakuntoinen. Sitä voi harmitella etukäteen, mutta jos niin käy, harmittelu jää eloonjääneille. ”Liian myöhään” on useimpien huonojen kuolemien keskeinen määre. Kun ei kuole ajoissa, sitä

ehtii menettää terveytensä ja toimintakykynsä, joutua henkisten ja fyysisten tuskien taipaleelle voimatta itse asiaan vaikuttaa.

Hyvä kuolema ei ole koskaan ”ennenaikainen”, tavoitteena ei yleensä ole ”kuolla pian”. Sekin voi silti olla tavoitteena, jos ei halua enää elää. Ihmisen halua elää ei voi kiistää, mutta ei myöskään halua kuolla. Subjekttiivinen oikeus hyvään kuolemaan on minusta vahvempi perusoikeus kuin yhteiskunnan itsekkäistä syistä säättämät itsemurhakiellot.

Ei lääkäriellä tai papilla ole oikeutta sanoa, että minä en saa haluta kuolemaa. ”Iankaikkinen elämä” on oikeasti kauhistuttava ajatus, tarkoitti se buddhalaista elämänkiertoa tai juutalais-kristillistä ikuista harppukonserttia ”taivaassa”. Joku sellaiseen voi uskoa ja saa siitä ehkä jotain lohtuakin. Mutta en usko, että pitkittyneen kuolinkamppailun kohtaava jaksaa riemuita mahdollisuudesta syntyä uudelleen tai päästä taivaallisille kedoille. Sitä haluaa vain kärsimyksen päättämistä.

En ole elämän ja kuoleman asioissa ketään muuta suurempi asiantuntija, mutta eivät ole nekään, jotka sellaisina esiintyvät tai jotka ovat kuoleamisen kanssa työkseen tekemisissä. Kukaan kun ei ole oman kuolemansa asiantuntija, vaikka juuri siitä tässä puhumme. Kukaan ei ole oman kuoleamisen asiantuntija, mutta siitä on silti pakko puhua.

Onko ihmisellä peruuttamaton, kiistämätön oikeus saada hyvä kuolema halutessaan? Onko ihmisellä oikeus saada apua hyvään kuolemaan? Minun mielestäni on, molempiin. Pyrkimys hyvään kuolemaan ei saa olla sidottu toisen arvioon toivottomasta tilanteesta tai ylipäänsä ulkopuolisen diagnoosiin. Ratkaisevaa on oma halu kuolla ajoissa.

Onko ihmisellä siis subjektiivinen oikeus päättää omasta kuolemastaan? Mielestäni on. Siksi en hyväksy enkä käytä asenteellista termiä ”itsemurha”. Itsensä surmaava ihminen toimii harkiten, mutta päättää – yleensä – vain omasta kuolemastaan. (Oikeus surmata itsensä ei tietenkään sisällä oikeutta surmata tai vahingoittaa ketään muuta.) Hyvä kuolema koskee vain yhtä ihmistä kerrallaan.

Siksi on tärkeää ymmärtää, ettei moderni puhe eutanasiasta liity mihinkään ideologisiin hankkeisiin, joiden tarkoituksena on surmata ihmisiä vastoin heidän omaa tahtoaan. ”Hyvä kuolema” ei myöskään pohjautu yhteiskunnan taloudellisiin tai muihin laskelmiin. Se on aina yksilön toiveiden hyväksymistä ja toteuttamista.

Kuoleminen on paljon vähäisempi arvoitus kuin elämä. Kuolema toteuttaa luonnontieteellistä entropian lisääntymisen periaatetta eikä sisällä mitään sellaista ”mysteriä”, joka ei olisi ihmisen uskomusjärjestelmien puitteissa kehitelty sepite. Kuoleminen on niin yleinen ilmiö eliömaailmassa, että sitä on tarpeetonta mystifioida.

Ihminen on kyllä haluton myöntämään kuoleamisen yksinkertaista fysikaalista perustaa. Tämä haluttomuus ei silti oikeuta kiistämään selviä tosiasioita. Kun ihminen kuolee, hänen persoonansa katoaa fysikaalisten järjestelmien hajotessa. Persoonan elinaikana luomat asiat ja synnyttämät muistot voivat säilyä, persoona ei. Muusta ei ole uskottavia todisteita.

Miksi ihminen sitten on niin haluton hyväksymään kuoleamisen sellaisena kuin se on, biologisen elämän päättymisenä (hiililäjän palauttamisena luonnon kiertokulkuun)? Onko kuolema meille sama asia kuin ei-elämä? Ei selvästikään ihmiselle, joka ei näe kuollutta ihmistä kiven tai lahon puun kaltaisena kohteena. Olisi kuitenkin järkevää myöntää, että kyseessä on tietoinen itsepetos, kulttuurinen illuusio, joka liittyy kuolleeseen yhdistettäviin tunteisiin ja muistoihin. Vieraat – esimerkiksi joukkomurhan uhrien ruumiit – ovat useimmille meistä kuin kiviä.

Uskonnolliset näkemykset kuolemasta ovat jokaisen yksityinen asia, eikä niitä pidä sekoittaa yleiseen hyvään kuoleman järjestelmään. Erilaisista uskonnoista ja muista uskomuksista kumpuavia kuolemaan liittyviä näkemyksiä on paljon, mutta ne eivät heijasta mitään todellisuudessa olemassa olevaa vaan lähinnä pelkoja tuntemattoman edessä. Yhdelläkään uskomuksella ei ole tarjota objektiivisesti hyvää kuolemista edistävää ajatusta. Itsesuggestioon perustuva kuolemanpelkoa tyynnyttävä vaikutus uskomuksilla on toki olemassa, mutta niitä tarvitaan lähinnä uskontojen syn-

nyttämien pelkojen kompensoimiseksi. Valtava joukko ihmisiä pelkää ”helvettiä”, joka on kuitenkin vain teologinen pelote.

Voidaanko ”hyvä kuolema” sitten määritellä objektiivisesti? Mielestäni ei voida. Kuoleminen on tajunnan sammumiseen asti subjektiivinen tapahtuma, jonka keskipisteessä on tiedostava kuoleva itse. Yksikään ulkopuolinen ei voi tyhjentävästi määritellä, millainen kuolema on yksilölle hyvä.

Entä kun ihmisen mahdollisuus päättää itse hyvän kuoleman sisällöstä on mennyt jo ohi? Kun tietoisuus ei enää riitä asian pohtimiseen ja siitä päättämiseen, mitä silloin voidaan tehdä? Silloin yhteiskunnan tehtävänä on pyrkiä varmistamaan, että ihminen kuolee ”mahdollisimman hyvällä” tavalla. ”Mahdollisimman hyvä kuolema” on tarpeen, kun ihminen ei enää kykene ilmaisemaan omaa tahtoaan ja kuolemiseen liittyviä odotuksiaan.

Elämisen tarpeeton pitkittäminen on samalla kuoleman tarpeetonta lykkäämistä, josta ei ole kuolevalle itselleen mitään hyötyä tai iloa. Pitkittäminen johtuu yleensä omaisten itsekkyydestä tai lääkäreiden haluttomuudesta ottaa vastuuta potilaan kuolemista. Tarpeeton pitkittäminen ei kuitenkaan koskaan voi olla osa ”hyvän kuoleman” käsitettä.

Jos edellä kirjoittamani herättää lukijassa voimakkaita vastalauseita, suosittelen yksinkertaista testiä. Kirjoita tärkeysjärjestyksessä kolme asiaa, joiden haluaisit ensisijaisesti toteutuvan oman kuolemasi yhteydessä ja kolme sellaista asiaa, joiden et missään tapauksessa haluaisi tapahtuvan. Jos olet senkin jälkeen täysin eri mieltä kanssani, kirjoita tähän julkinen kommenttisi. Olen siitä hyvin kiinnostunut. (21.11.2014)

2017: Ilmeisesti lukijani kuuluvat siihen valistuneeseen suureen enemmistöön, jonka mielestä Suomeen pitää saada eutanasiaalaki. Tätä vaativa kansalaisaloite on parhaillaan eduskunnassa. Lain vastustajat jankuttavat kestäättömiä perusteluitaan, mutta vaaka kallistuu koko ajan samaan suuntaan. Avoimesti vastaan ovat enää Lääkäriliitto ja uskonnolliset kiihkoilijat. Mutta uskaltaako tähän asti nössöydellään kunnostautunut eduskunta ottamaan ratkaisevaa askelta? Äänestäjien ison enemmistön tahdon luulisi jotain vaikuttavan.

Näkykö ihmisen pahuus päällepäin?

Katselin jokin aika sitten brittiläisen dokumentaristin **Louis Theroux**'n BBC:lle tekemään sarjaan *When Louis met...* kuuluneen osan, jossa Theroux tapaa tuolloin 73-vuotiaan lapsuutensa sankarin, **Jimmy Savilen**. Osa näytettiin televisiossa 13.4.2000, jolloin Savilen kuolemaan (2011) ja sitä hyvin pian seuranneeseen skandaaliin, jonka keskiössä olivat Savilen ilmeisesti poikkeuksellisen laajamittainen lasten seksuaalinen riisto ja sen katsominen sormien läpi BBC:ssä, oli vielä useita vuosia.

Theroux'n dokumentissa esiintyy erittäin ylimielinen, itsekeskeinen ja samalla julkista kuvaan tarkasti varjeleva mies. Riippumatta siitä, miten paljon Theroux on lapsuudessaan tätä TV-esiintyjää ihaillut, dokumentissa hän on lähinnä hämmentynyt Savilen karkeasta ja pilkallisesta käytöksestä. Theroux osaa muutenkin olla avuttoman ja hämmentyneen näköinen, mutta tässä näyttää siltä, että hämmennys on täysin aitoa. Dokumentin perusteella ei voi kuin ihmetellä, miten näin epämiellyttävällä miehellä on voinut olla niin voimakas, karismaattinen valta-asema BBC:ssä.

En itse voinut katsoa Savilea neutraalisti, koska tiesin jo hänen mittavasta rikollisesta urastaan ja siitä vastenmielisestä vaikenemisesta, joka teki sen mahdolliseksi uudestaan ja uudestaan. Luultavasti olisin pitänyt Savilea vastenmielisenä öykkärinä ilman näitä paljastuksiaikin, mutta rupesin vakavasti miettimään, olisiko torjunta ollut yhtä voimakas, jos olisi nähnyt dokumentin ennen vuotta 2012. (Rehellisesti puhuen en olisi varmaankaan vaivautunut tätä edes vilkaisemaan, koska meillä Suomessa Savilella ei ole ollut erityistä nimeä – tunsin sen kyllä – eikä mainetta.)

Näkyykö ihmisen pahuus päällepäin vai onko se jälkiviisautta ja aivoillemme tyypillistä tarinanku-
tomista, jonka tehtävänä tällaisessa tapauksessa lienee korostaa omaa moraalista ryhdikkyyttä? En
ole koskaan miettinyt tätä perusteellisesti, mutta Jimmy Savile antoi siihen vahvan tekosyy.

Kun teen Googlen kuvahaun Jimmy Savilen nimellä, jokaisessa kuvassa katsojaa tuijottaa
mies, joka esittää täydellä teholla TV-juontaja Jimmy Savilea. On varmaan makuasia, pitääkö täl-
laista habitusta luotaantyöntävänä vai ”kivana”. Mutta näenkö näissä kuvissa lasten seksuaalisen
riistäjän? Näenkö systemaattisen rikollisen vai pelkästään häikäilemättömän katsojan manipuloijan
ja korkeintaan ”seksuaalisen hurjastelijan”?

Olisi moraalisesti helpottavaa ajatella, että pahuus näkyy päällepäin, mutta eihän se niin ole.
Eivät psykopaattiset sadistit ole silmät kiiluen nurkissa pälyileviä hulluja, vaan aivan ”tavallisen”
näköisiä. Melkein jokaisen joukkomurhaajan naapurit tapaavat muistella, kuinka tämä oli ”mukava
naapuri, ehkä vähän syrjäänvetäytyvä”. Eivät murhaajat ja kiduttajat paljastu siksi, että he siltä näyt-
täisivät. Siksi myös Jimmy Savile saattoi tehdä rikoksiaan vuosikymmenestä toiseen. Savilen ole-
mus saattaa olla epämiellyttävä (minusta se on sitä), mutta enemmän hänestä tulee mieleen viihde-
pianisti **Liberace** kuin seksuaalirikollinen.

On hyvin todennäköistä, että samat ihmiset, jotka lumoutuivat Savilen julkisen persoonan edessä,
ovat nyt valmiita vannomaan, että he kyllä aavistivat koko ajan jotain outoa, kun sillä oli niin kum-
malliset asusteet, tuo omituinen tukka ja aina se sikari käryämässä. Tällainen jälkiviisaus on laji-
ominaisuutemme, mutta se myös helposti johtaa kuvittelemaan, että voisimme jotenkin vaistota
pahat ihmiset joukossamme. Valitettavasti se taitaa olla pääosin kaupunkilegendaa, perusteetonta
toiveajattelua. Todellisuudessa yllätymme aina, kun joku tuntemamme ihminen onkin jotain ihan
muuta kuin olemme kuvitelleet.

Kun katselee Theroux'n hämmennystä Savilen töykeyden keskellä (Savile ei selvästikään
enää piitannut siitä, miten tylyltä hän dokumentissa voi vaikuttaa, sillä hän tähtää siinä koko ajan
kohtausten hallintaan ja siihen, että käsikirjoitus menee Savilen tyyliin, mitään vaarallista paljasta-
matta.), miettii väkisinkin, kysyykö Theroux mielessään, onko Savile oikeasti se mitä hän esittää:
yksin elävä, äidin muistoa vaaliva ja sikaria röyhyttelevä nukkemestari, jota kaikkien on joko ihail-
tava tai sitten vain toteltava ja alistuttava. En itse muista nähneeni kokenutta dokumentaristia yhtä
hämmentyneenä missään muussa ohjelmassa.

Jos ihmisen pahuus ei näy naamasta, voimmeko reagoida vasta jo tapahtuneisiin pahoihin
tekoihin? Niin se valitettavasti taitaa yleensä olla. Joskus pahojen tekojen sarja saadaan ehkä kat-
keamaan, mutta harvemmin luultavasti kokonaan estettyä. Osa meistä ihmisistä saa elämää varten
kortit, jotka altistavat pahoille teoille, piittaamattomuudelle muista, täydelliselle itsekeskeisyydelle.
Kaikista ei tule pahoja, osasta tulee vaikka minkä tekisi.

Jimmy Savilen pahat teot pysäytti vasta kuolema. Jälkiviisaasti tiedämme, että niihin olisi
voitu puuttua ja niihin olisi pitänyt puuttua jo paljon aikaisemmin (varhaisimmat syytökset ovat
1960-luvulta). Jotkut Savilen suojelijat olivat ehkä tietoisia kansarikollisia, jotka hyötyivät siitä,
että pitivät suunsa kiinni. Mutta osa varmasti myös häikäistyi Savilen karismasta ja uskoi sitä
enemmän kuin tietoja pahoista teoista. Tämän tietävät tai ainakin oppivat tietämään kaikki yksinval-
tiaat. (24.11.2014)

Jos talvisota olisi vältetty...

Talvisota lienee Suomen historian mystifioiduin tapahtuma, johon liittyy poikkeuksellisen paljon
tabuja, asioita joista ei puhuta. Ei uskalleta, ei haluta, ei osata puhua. Suurin tabu on kysymys siitä,
oliko tuo hirvittävä sota väistämätön ja välttämätön tapahtuma, jolla Suomi lunasti paikkansa itse-
näisten kansakuntien joukossa. Vai oliko se sittenkin taitamattoman ulkopoliitiikan ja vääristyneen
kansallistunteen onneton ja tarpeeton hedelmä.

Olen koko ikäni kuullut ja lukenut talvisodasta siinä muodossa, joka on käytännössä ollut ainoa sallittu ja hyväksytty Suomessa. Jopa 1970-luvulla, kun useimmat poliittisen historiamme tapahtumat joutuivat aiempaa monipuolisempaan ristivalotukseen, talvisota jätettiin pääosin rauhaan. Se oli tabu jopa meille nuorille ja radikaaleille.

Talvisodan myyttiä en ole kuitenkaan sitten nuoruusvuosien hellinyt. Se oli kuitenkin sota, jossa kymmenet tuhannet ihmiset menettivät henkensä ja Suomi laajat alueet, siinä mukana äidin puolen isovanhempieni kesähuvilan Vuoksen rannalla. Minun on ollut aina vaikea eläytyä siihen uhriajatteluun, joka niin tiiviisti liittyy kaikkeen talvisotakeskusteluun. Poliittisen historian opiskelijana ja harrastajana en ole voinut hyväksyä kaikkein ”valkoisinta” tulkintaa talvisodan syistä. Tutkitut tosiasiat kun eivät kerta kaikkiaan tue käsitystä suuren Neuvostoliiton halusta hotkaista pieni Suomi rajattomassa pahuudessaan ja ikiaikaisessa laajentumispyrkimyksessään.

On silti vaikea ymmärtää kaikkia niitä osatekijöitä, joiden summana talvisotaa on perusteltua pitää. Siksi lainaan itseäni viisaampaa ja lukeneempaa. **Juhani Suomi** kiteytti jo vuonna 1973 julkaisemassaan kiihottomassa ja informatiivisessa kirjassaan *Talvisodan tausta* (uusi painos 2014) Suomen vaihtoehdot syksyllä 1939 näin: ”Syksyn 1939 Moskovan neuvotteluissa Suomella oli Euroopan muuttuneissa asetelmissä jäljellä enää tinkimisen, taipumisen ja vaatimusten torjumisen vaihtoehdot. Tinkiminen ei onnistunut eikä myönnytysten tielle uskallettu lähteä – paljolti sisäpoliittisista syistä. Jäljelle jääneen vaihtoehdon valitseminen osoitti kiistatta rohkeutta, mutta tuskin erityistä ulkopoliittista taitavuutta.”(s. 428)

Siinä missä jatkosodan ympärille rakennettu ideologinen ja puoluepoliittinen vääristely on pääosin romahtanut uuden tutkimuksen myötä, talvisodan väistämättömyyden tai vältettävyyden tutkimus ei ole suuremmin edennyt. On kuin tutkijat olisivat todenneet, että vaikka osatekijät tunetaan, johtopäätöksiä on mahdotonta tai epämielekkästä tehdä. Jälkiviisaudella keikaroinnin osalta olen samaa mieltä. Kysymyksen ei tule kuulua, tekivätkö jotkut eettisesti tuomittavia ratkaisuja vaan mitkä osat talvisodan muisteluista auttavat välttämään uudet talvisodat, mitkä eivät.

Olen itse tutkinut Suomen itärajan vaiheita poliittisen maantieteen näkökulmasta. Nuorelle miehelle oli aikoinaan iso oivallus tajuta, miten loogisia Suomen näennäisesti sattumanvaraiset alueelliset menetykset olivat Neuvostoliiton turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta. Kun mittailin graduani varten vanhan ja uuden itärajan etäisyyttä toisaalta Leningradista, toisaalta Muurmanskin radasta, harpin kertoma oli varsin yksinkertaista. Emme menettäneet enempää kuin mitä kenraalit pitivät turvallisuusminiminä, emme myöskään vähempää.

Myytti Neuvostoliiton/Venäjän halusta ahmaista Suomi nojautuu toisaalta yhteiseen historiaan ennen vuotta 1918, toisaalta propagandistiseen kuvaan maailmanvalloituksen pyrkivästä kommunistisesta liikkeestä. Vaikka Suomi selvisi toisen maailmansodan kahdesta hävitystä sodasta myös läntisten kommentaattoreiden mielestä hämmästyttävän vähällä rangaistuksella, talvisodan myytin rakentelu on takertunut ns. Terijoen hallituksen kaltaisiin historiallisiin erikoisuuksiin pyrkivänsä osoittamaan, että kyllä aikomus kuitenkin oli ahmaista koko Suomi.

Talvisodan syttyessä Suomi oli ollut itsenäinen pikkuvaltio Neuvostoliiton koillisnurkassa vaivaiset 22 vuotta. **Stalinin** näkökulmasta – se perustui myös henkilökohtaisiin kokemuksiin Suomessa, Suomesta ja suomalaisista – ajatus Suomesta Neuvostoliiton osana oli varmasti mieluisa ja luonnollinen. Mikään pakkomielle se ei kuitenkaan Stalinille ollut, sillä hän tunsu tämän uppiniskaisen kansan liian hyvin kuvitellakseen turhia suomalaisten halusta luopua vasta saavutetusta itsenäisyydestä. Isommilla sotatapahtumilla oli tietysti ratkaiseva rooli Stalinin päätöksissä, mutta ei ole hakemalla haettavaa ajatella, että Stalin jätti Suomen miehittämättä harkitusti ja laskelmoiden. Uppiniskainen, mutta sotilaallisesti vaaraton kansa oli helpompaa pitää naapurina kuin jatkuvasti kapinoivana rajamaakuntana.

Suomella oli talvisodassa myös hyvää onnea. Venäläisten yritys katkaista maa Oulun korkeudelta olisi voinut onnistuakin. Raatteen tie oli vain karkea jälkinäytös, ratkaisut tapahtuivat paljon aikaisemmin pimeissä ja lumisissa Suomussalmen metsissä. Vyötäröltä katkennut Suomi olisi voinut merkitä toisenlaista maailmanhistoriaa laajemminkin, koska se olisi mutkistanut Hitlerin

suunnitelmia melkoisesti. Se olisi voinut myös lyhentää talvisodan kestoa muutamalla kuukaudella ja estää monen sankaritarinan syntyminen.

Perinteisen talvisotakertomuksen ytimessä ovat sankarillinen taistelu ylivoimaista hyökkääjää vastaan ja sen avulla säilytetty itsenäisyys. Ensimmäistä on turha kiistää, vaikka luultavasti useimmat kaatuneet ja heidän omaisensa olisivat mieluummin jättäneet juuri sen kohdalle osuneen sankari-kuoleman väliin. Sen sijaan väite siitä, että talvisota ”kannatti” Suomelle, on minusta hyvin kiistanalainen. Kyllähän sodan lopputulos jälkikäteen näytti ”kannattavalta”, kun edes Saksan rinnalla käydyn ja hävityn jatkosodan seurauksena ei ollut Suomen miehittäminen ja itsenäisyyden menetys.

Tätä tulosta on kuitenkin verrattava myös siihen vaihtoehtoon, että Suomen neuvottelijat olisivat jo 1937 – 1938 tai viimeistään syksyllä 1939 myöntyneet Neuvostoliiton turvallisuuspoliittisiin aluevaihtoehtoihin, jonka seurauksena olisimme menettäneet vähemmän alueita kuin sitten menetettiin ja saaneet menetysten kompensationsa Repolan ja Porajärven alueet. Ennen muuta olisimme menettäneet talvisodan ja noin 28 000 suomalaista ja 100 000 neuvostoliittolaista olisi ainakin tuossa vaiheessa säilyttänyt henkensä.

Syynä siihen, ettei tilannetta nähty Suomessa tällaisena syksyllä 1939, oli ennen muuta pari vuosikymmentä jatkunut mielipiteiden ja asenteiden muokkaaminen. Neuvostoliiton ehdotuksissa ei nähty kenraalien tarpeita (tai osa sotilaista kyllä näki), vaan ikiaikaisen vihollisen juoni Suomen tuhoamiseksi. Aivan kaikki Suomen poliittisessa johdossa eivät olleet venäjänvastaisen asenteen vankeja, mutta riittävän suuri enemmistö uskoi enemmän lietsottua viholliskuvaa kuin tosiasioita. Neuvostoliiton ehdotukset torjuttiin, koska toisaalta ei uskottu naapurin sanan pitävän ja toisaalta uskottiin, ettei suurvalta kuitenkaan uskalla hyökätä pienen Suomen kimppuun.

Menivätkö Suomen johtavat poliitikot ja upseerit talvisodan kohdalla itse rakentamansa mielikuvan ansaan? Oliko suurvallan uhmaaminen harkittua laskelmointia vai silkkaa itsepetosta? Lienee jokseenkin selvää, että syksyllä 1939 Suomen poliittinen johto ei suunnitellut sankarillista talvisotaa Neuvostoliittoa vastaan. Rajansiirtoja ei taatusti torjuttu, jotta olisi saatu sota aikaiseksi. Mutta on painavat syyt olettaa, että uhmakas asenne valittiin, koska Neuvostoliittoa ei pidetty sotilaallisesti niin vahvana kuin millaisena se ulkopoliittisesti esiintyi ja koska luotettiin ns. länsivaltojen ja erityisesti Saksan tukeen.

Tässä mielessä jatkosodan kohdalla täysin kestävämmäksi osoitettu ajopuuajattelu on paradoksaalisesti jossain määrin totta talvisodan kohdalla, vaikka tapahtumia ei koskaan ole sillä lailla haluttu nähdä ja selittää. Talvisotaan ajaututtiin molemmin puolin, koska diplomatia epäonnistui. Diplomatia epäonnistui, koska luottamusta ei ollut riittävästi kummallakaan puolella. Suomalaisten pokeribluffaus kohtalaisen huonolla kädellä epäonnistui, koska Stalin sattui tietämään Suomen kannalta ikäviä tosiasioita Saksan tulevasta suhtautumisesta. Kaksi diktaattoria pelasi keskenään aikaa, mutta sitä ei Suomessa tiedetty eikä sellaiseen kukaan olisi uskonutkaan.

Tarkoitukseni ei ole jossitella jälkiviisaasti, vaan sanoa ääneen, että talvisota olisi kyllä kannattanut mieluummin välttää kuin sotia. Talvisodan uhrit kummallakin puolella olivat toisen maailmansodan kokonaisuutta ajatellen jokseenkin turhia. Seitsemän vuosikymmentä jatkunut talvisotateollisuus ei mielestäni ole millään lailla hyvittänyt kaikkea sitä turhaa kuolemista ja kärsimystä. Olisimme tulleet mainiosti toimeen ilman Raatteen tietä ja muita ikäviä tapahtumia. Olen tavannut elämäni aikana sen verran monta talvisodankin kokenutta, että uskon useimpien heistä mielellään jättäneen talvisodan kokematta, jos niin olisivat voineet valita.

Talvisodan virallinen sankaritarina ei saisi peittää alleen sitä tosiasiaa, että jokainen sota on hirvittävä onnettomuus ja epäonnistuminen. Vaikka talvisota oli Suomen näkökulmasta puhdasta puolustautumista, ei se tarkoita, että se oli sen takia viisas ja järkevä valinta. Kun olemme saaneet elää jo seitsemän vuosikymmentä rauhan aikaa, korviani vihloo edelleen *Ateenalaisten laulun* eetos ”kaunis on kuolla” ja ”Nuorukaiselle kuolla kuuluu, kun hällä vielä kutrissa tuoksuavat nuorteat kukkaset on”. Nämä ovat sotapäällikön yritystä peittää se kauhea totuus, että sota murskaa sukupolvien elämän, lupaa kysymättä, katumatta ja perääntymättä.

Ei talvisotaa haluttu, mutta kun se sitten jouduttiin kokemaan ja siitä vielä selvittiin kansakuntana hengissä, johtopäätös ei ollut helpottunut ”ei koskaan enää” vaan pikemminkin uhoileva ”kyllä yksi suomalainen aina kymmentä ryssää vastaa”. Kun Stalin armahti rakkaat suomalaisensa, myytti talvisodasta pääsi kukoistamaan, vaikka vieressä kytivät surkeasti sujuneen Suur-Suomi-jatkosodan jäännökset. Eikä tuosta myytinviljelystä ole sittemmin hellitetty, vaikka poliittiset voimasuhteetkin ovat jonkin verran vaihdelleet. Talvisota on ja pysyy tabuna.

Minusta hienoin ele talvisodassa henkensä tai terveytensä menettäneitä ja heidän omaisiaan kohtaan olisi ääneen myöntää, että sotaan joutuminen oli diplomaattinen ja ulkopoliittinen erehdys, vaikka itsenäisyyttä ei menetetty. Jatkosotaa ei ehkä olisi kyetty välttämään, vaikka talvisota olisi jäänyt sotimatta. Mutta kyllä Saksan rinnalla sotimaan lähteminen olisi ollut sisäpoliittisesti aivan toisella tavalla haastava tehtävä, jos taustalla ei olisi ollut talvisodan synnyttämiä traumoja ja katkeruutta. Ehkä jonkinlainen Ruotsin tie olisi silloin ollut parhaassa mahdollisessa tapauksessa valittavissa.

Historiaa ei voi muuttaa sitä ymmärtämällä, mutta jos jollakin tavalla voidaan välttää tehtyjen virheiden toistaminen, tuota ymmärrystä on syytä kaikin toimin lisätä. Kun lukee Helsingin Sanomien verkkokeskusteluihin osallistuvien nimimerkkien peittelemätöntä ryssävihaa ja sotaan yllyttäviä kirjoituksia, ei voi olla toivomatta, että ymmärrystalkoisiin osallistuisivat myös suomalaiset tiedotusvälineet. 1920- ja 1930-lukujen asennevammaa ei ole mitään syytä hankkia taas uudestaan. (29.11.2014)

Vitjat ja valat

Sattui paikallislehdestä silmiin aukeamalla levitetty juttu ”Odd Fellows -temppelel avaa salaisuuksiaan” (Helsingin Uutiset 6.-7.12.2014, s. 6-7). Suomessa toimivista salaseuroista tämä OF ei liene tunnetuimpia, mutta kuvista ja teksteistä päätellen polkan kuviot ovat samat kuin Vapaamuurareilla ja hiukan vähemmän salaisilla Leijonilla tai Rotareilla. Keski-ikäni ylittäneitä herroja vitjat kaulassa ylevien päämäärien hyväksi, mutta pikku salaisuuksilla puuhaa maustaen. Odd Fellow tosin sietää naisiakin, mutta pääosin nämä ovat herraseuroja.

Ulkopuolisen on helppo naureskella näille itsensä tärkeiksi tunteville herroille ja heidän koomisen puolelle helposti lipsuvien riittänsä yksityiskohdille, jotka tuovat väistämättä mieleen oman nuoruuden poikakirjat. Salaseuralaiset ovat itse lietsoneet sekä epäluuloja että naureskelua kielloilla, jotka kuulostavat ulkopuolisen korvissa joko lapsellisilta tai – jos ne ottaa ihan todesta – suorastaan huolestuttavilta.

Kuulun itse niihin suomalaisiin miehiin, joille osallisuus jossain tällaisessa salaseurassa ei tulisi mieleenkään. Mutta niinpä en kuulukaan niihin, jotka tämän maan asioista päättävät hyvä veli-verkostojensa kautta, vaan saan tyytyä ihmettelemään sivusta, kun silloin tällöin joku salaseuroihin asti ulottuva epävirallinen sidos paljastuu.

Olen kerran osallistunut pyydettyinä vierailijana puhujana Lions-osaston tilaisuuteen, mutta vaikka se lienee lajissaan poikkeuksellisen ”tavallinen” ja avoin, oli minulla vaikeuksia pysytellä vakavana paikallisten leijonajohtajien käätyjen ja sisäisten arvonimien edessä. Kun tunsin eräitä jäsenistä myös siviilielämästä, en voinut kuin ihmetellä sitä, kuinka vakavasti läsnäolijat ottivat itsensä ja järjestönsä.

Olen siis aiheeni kannalta äärimmäisen ulkopuolinen, kriittinen ja osittain jopa pilkallinen. Tällaiset salaseurat ovat mielestäni naurettavia ja niihin osallistuvien itsekritiikki huolestuttavan vähäistä. Mutta naurattavia nämä järjestöt eivät ole, koska on perusteltua syytä olettaa, että niiden suojissa tehdään asioita, jotka eivät ole sen paremmin lain kuin demokraattisen yhteiskunnan toiminnan kannalta yhdentekeviä.

Valkoisten miesten salaseuroilla on pitkä historia, josta on kirjoitettu paljon, enimmäkseen kuitenkin kuvitelmiä eikä vankan tiedon pohjalta. Salainen järjestö ei halua edistää salaisuuksiensa paljastumista, olivat ne miten viattomia tahansa. Salaseuran veto voima katoaa, kun se ei enää ole salaseura. Esimerkiksi Vapaamuurarit, jotka ovat varmaan tunnetuin ja ehkä vaikutusvaltaisinkin suuren yleisön tuntemista salaseuroista, on onnistunut satunnaisista keltaisen lehdistön ”paljastuksista” huolimatta pitämään salaisuutensa varsin hyvin. Esimerkiksi monet julkaisut on rajattu jäsenkunnan ulkopuolelle, eikä niitä edes Kansalliskirjastossa pääse ulkopuolinen tutkimaan, vaikka ne on sinne talletettu.

Minulla ei siis ole mitään salaista tietoa salaseuroista, pelkästään kriittisiä kysymyksiä, joita olen itse pohtinut ja joita on mielestäni syytä jokaisen sellaisen pohtia, joka ei usko yhteiskunnallisen ja taloudellisen vallankäytön kaikkien kerrosten olevan tavalliselle kansalaiselle näkyvissä.

On tärkeä muistaa koko ajan, että nämä kymmenien tuhansien jäsenten järjestöt eivät todennäköisesti pääsääntöisesti tee mitään sellaista, minkä laki kieltää tai joka herättäisi suurta pahennusta julkiseksi tultuaan. Itse uskon, että salaisuudella operoiminen on pääasiassa psykologinen tapa sitoa jäsenet kyselemättömään yksituumaisuuteen ja lojaaliin vaikenemiseen. Salaisuuteen vihkiminenhän nostaa ihmisen itsetuntoa kummasti, ja jos tuo vihkiminen vielä suoritetaan salaisin menoin, sidoksesta voi tulla varsin vahva.

Sekin on sanottava ääneen, että ainakin kaikki julkisuuteen tuodut salaseurojen toimet ovat pääasiassa perinteistä porvarillista hyväntekeväisyyttä, joka ei puutu ongelmien syihin, mutta helpottaa valikoitujen autettavien elämää. Siitä on paha sanoa mitään kriittistä, ainahan sosiaalista hyväntekeväisyyttä tarvitaan. Salaseurojen hyväntekeväisyystoiminta on usein kristillisesti tai ainakin jollain lailla uskonnollisesti ryydittyä, mikä heikentänee potentiaalista kritiikkiä, oli se salaseurojen puolelta harkittua tai ei.

On kuitenkin todennäköistä, että kun puhutaan salaseuroista, kaikki niiden toimet eivät ole julkisia ja siihen, mikä ei ole julkista, sisältyy aina mahdollisuus päivänvaloa kestävämpiin toimiin. Tässä puheena olevien salaseurojen historiaan sisältyy myös vaiheita, jolloin ne ovat olleet esimerkiksi valtiovallan ankarien säätely- ja suoranaisten lakkauttamistoimien kohteena. Erityisesti vapaamuurariuden ovat monet hallintojärjestelmät kokeneet uhkana keskitetyn vallan haltijoille. **Hitler** tai **Stalin** eivät kaivanneet valtakuntiinsa harppiporukkaa.

Nykypäivänä tilanne on sikäli muuttunut, että hajanaistenkin julkisuuteen vuotaneiden jäsenyystietojen perusteella on ilmeistä, että salaseuroista on tullut valtaeliitin miehittämiä organisaatioita, jotka eivät kilpaile muuten kuin korkeintaan keskenään (ainakin sutkausten tasolla kerrotaan usein tarinoita pikkupaikkakuntien leijonien ja rotarien keskinäisistä kähinöistä). Juuri tässä kiteytyy demokraattisen yhteiskunnan kokema uhka: voimmeko luottaa demokraattisesti valittujen päättäjien olevan ehdottoman lojaaleja julkiselle vallalle, jos he toimivat salaisessa organisaatiossa, jonka sidoksia on mahdoton tietää saati valvoa.

Pääosa salaseurojen jäsenistä todennäköisesti närkästyvät, jos heidän lojaaliuttaan tai motiivejaan edes epäilee. Hehän ovat mukana hyvää tarkoittavassa ja edistävässä porukassa, ei missään rikollisjoukossa. Närkästyksen oikeutusta ei ole painavaa syytä epäillä. Jos salaseuran piirissä harastetaan jotain ”epädemokraattista”, ei siihen tietenkään kaikkia jäseniä oteta mukaan, vaan pääjoukon tehtävänä on toimia uskottavana kulissina.

Julkista valtaa käyttävän ihmisen lojaaliutta demokraattiselle järjestelmälle ei Suomessa ole ollut tapana lähtökohtaisesti epäillä, toisin kuin yksityisen liike-elämän piirissä toimivan yrittäjän, jolla ei yhteisen lain ulkopuolella ole velvoitteita toimia ”lojaalisti” keitään muita kuin osakkeenomistajia kohtaan. Aika ajoin herää epäilyjä siitä, kestäkö yksittäisen päättäjän moraalit, jos hän joutuu valitsemaan demokraattisen järjestelmän ja oman salaseuran johtajien edellyttämien tavoitteiden välillä. Jos salaseuraan pääsee vain hyväksymällä sen säännöt, voiko niitä vastaan toimia julkisessa virassakaan? Sama kysymys on noussut esiin mm. sisäministeri Räsänen lausunnoista, joista on oltu kuulevinaan Raamatun käskyjen asettamista Suomen lain edelle.

Kun kyse on salaseuroista ja niiden pimeydessä syntyneistä sidonnaisuuksista, näyttöä on äärimmäisen vaikea saada yhtään mistään. Toisin kuin avoimesti uskonnollisissa yhteisöissä, salaseuroissa ei näyttäisi olevan ”pettureiden” ongelmaa. Oli syy mikä tahansa (pelko seurauksista, sosiaalinen häpeä jne.), mahdollisten entisten salaseuralaisten kielenkannat eivät ole juuri laulaneet, eivät ainkaan niin, että kertomukset olisivat olleet hyvin dokumentoituja.

Erityisen araksi salaseuran jäsenyys on koettu sellaisten julkisten virkojen yhteydessä, joihin liittyy mahdollisuus soveltaa paljon tulkinnanvaraisuutta, kuten esimerkiksi oikeudessa istuvilla tuomareilla. Aika ajoin on näkynyt julkisuudessakin kysyttävän, pitäisikö tuomarin X jäädä itsensä, koska hän hoitaa vapaamuurariveli Y:n juttua. Normaalisti tuomarit kiistävät jyrkästi ajatuksensa siitä, että he voisivat olla puolueellisia. Ulkopuolinen jää silti epäluuloiseksi. Mistä me voimme tietää, ketkä kaikki ovat keskenään salaseuraveljiä ja milloin ratkaisut ovat olleet tällaisista sidoksista vapaita? Emme tietenkään mistään.

Pohjimmiltaan ei ole kyse siitä, että salaseurojen jäsenet olisivat automaattisesti epäilyksenalaisia kansalaisia vaan siitä, ettei suurella yleisöllä voi olla varmuutta siitä, kumpi vala viime kädessä on vahvempi, tuomarina tai lääkärinä annettu vai salaisissa rituaaleissa vannottu. Eivät tietysti vain salaseuralaiset ole tässä suhteessa epäilyttäviä, kyllähän niitä ei-julkisia koplauksia ja hyväveliratkaisuja tehdään varmasti paljon myös salaseurajäsenyyksistä riippumatta ja jopa tietämättä. Vapaamuurari ei välttämättä koe olevansa Odd Fellow -jäsenen päin missään riippuvuussuhteessa, vaikka järjestöjen aatemaailma ulkopuolisesta kovin samanlaiselta vaikuttaakin. Valat vannotaan yhdelle salaseuralle, ei salaseuralaisuudelle yleensä.

Tavallisilla kansalaisilla on erittäin vahva usko siihen, että ainakin poliittiset päättäjät hyödyntävät koko ajan hyvä veli -verkostoaan. Monet poliitikot ovat myös pyrkineet kääntämään tämän näkemyksen edukseen korostamalla, että he tosiaan ovat hyvin verkostoituneita, mutta mitään salaista ei tietenkään ole. Tottahan se onkin, ettei mikään laki kiellä verkostoitumasta, eikä myöskään kuulumasta lailliseen salaseuraan.

Vallattomalla kansalaisella on silti aina oikeus ja jossain määrin ehkä myös yhteiskunnallinen velvollisuus suhtautua eliitin näkymättömiin sidonnaisuuksiin epäluuloisesti. Salaseuralaisen kultavitjat ja pramea esiliina voivat naurattaa, mutta jos sitä asuntolainaa ei saanutkaan sen takia, että vihamielinen naapuri kävi kuiskuttelemassa muurarivelipankinjohtajan korvaan, hymy kyllä hyytyy. Ikävintä on, että asioiden todellista laitaa ei kovin helposti saa selville. Jos kaikki eliitin jäsenet ovat mukana salaseuroissa – eivät todennäköisesti kyllä ole –, onko kansalaisella mitään puolustautumisen mahdollisuutta?

Tunnettu esimerkki julkisen ja yksityisen vallan eliitin salaseuroista on ns. Bilderberg-ryhmä. Sen kokoukset on tarkoitettu vain kutsutuille ja ei-julkisuudesta pidetään tarvittaessa huolta mittavin sotilas- ja poliisioperaatioin. Ei siis ihme, että ryhmää pidetään kansainvälisen eliitin salajuonena. Kun keskustelut ovat salaisia, ne voivat käsitellä mitä tahansa, yhtä hyvin toimia valtio Z:ta vastaan kuin vaikka homeopaattisten valmisteiden hyväksymistä lääkevalmisteiden rinnalle. Kun kokous on ohi, kukaan ulkopuolinen ei tiedä, mikä seuraavien aikojen ratkaisusta mahdollisesti syntyi Bilderberg-ryhmässä.

Edellä olevan kaltainen pohdiskelu vaietaan normaalisti kuoliaaksi tai tehdään naurunalaiseksi leimaamalla se ”salaliittoteoretisoinniksi”. Kannattaa kuitenkin aina kysyä, tarvittaessa useamman kerran peräkkäin, mihin muuhun sitä ei-julkisuutta tarvitaan kuin hupaisia rituaaleja suojelemaan? Miksi eliitin jäsenet eivät käyttäisi salaseurojen tarjoamaa ei-julkisuutta valmistellakseen ja sopiakseen asioista, joista ei julkisesti oikein voi puhua?

En halua ylikorostaa salaseurapuhailun ilmeisiä lapsekkaita piirteitä. Eivät salaseurat pelkää vitjoja ja hassuja esiliinoja harrasta, siellä on aina mukana myös se vala – ja rutkasti valtaa. (7.12.2014)

Viimeinen napinpainallus

Seuraavat ajatukset eivät johdu viime aikojen suomalaisesta militaristisesta kiihkoilusta, mutta liittyvät tietysti siihenkin.

Onko ihmiskunnan olemassaolo tärkeämpää kuin miljoonien ihmisten kärsimys? Melkein koko elämäni olen pohtinut eettistä valintatilannetta, jossa sormeni alle tarjoutuisi nappi, jota painamalla koko ihmiskunta (ehkä myös muu eliökunta) häviäisi olemasta saman tien. Mikä estäisi painamasta ja päästämästä kärsimyksistään niitä miljoonia ihmisiä, joiden elämä ei ole eikä koskaan tule olemaan muuta kuin kärsimystä?

Kysymyksenasettelu ei taatusti ole omaperäinen, eikä kukaan liene tarjonnut siihen yksinkertaista vastausta. Silti se piinaa minua aina, kun näen uutisia nälänhätäalueilta tai vaikkapa juuri nyt Daesh-järjestön hyväksymät ohjeet ei-musliminaisten ja lasten orjuuttamisessa ja seksuaalisessa riistossa.

Jos me kaikki häviämme, kukaan tai mikään ei jää harmittelemaan. Ympärillämme levittäytyvät maailmankaikkeus ei tähänkään asti ole kiinnittänyt meihin mitään huomiota, mitättömään entropia-anomaliaan yhden tavallisen galaksin yhden tavallisen aurinkokunnan keskivaiheilla. Mitä haittaa siis olisi siitä, jos ihmiskunta häviäisi?

Järkeä vastaa lyhyesti, ei mitään haittaa. ”Haittaa” ei voi olla ilman huomioijaa, kriitikkoa. Uskonnollisuuteen taipuvaisilla ihmisillä vastaus voi olla ”jumala ei pitäisi siitä”. Mutta miten me voisimme mitään tietää tällaisen jumalolennon harminaiheista. Ehkä jumalakaan ei piittäisi siitä, mitä meille tapahtuu.

Tunne etsii perusteluja kaikesta siitä kauniista, hyvästä ja mielenkiintoisesta, mitä ihminen on kaiken hirveytensä lisäksi saanut aikaan. Nehän ovat totta ja oikeutettuja tulemaan pohdintaan mukaan. Ihmiskunnan mukana katoaisivat myös **Mozartin** musiikki, **Tove Janssonin** maailmat ja **Miyazakin** elokuvat. Lopullisesti, kokonaan.

Mutta kaipasiko niitä kukaan niinä miljardeina vuosina, joiden aikana yksinkertaisista alkueliöstä kehittyi ajatteluun kykeneviä eliöitä? Milloin itse asiassa on ihmiselle kehittynyt kyky murehtia jo etukäteen jonkin katoamista? Murehtivatko Altamiran tai Lascaux'n luolamaalarit kätensä töitteen mahdollista tuhoutumista? Oliko jo Mozartilla itsellään jo huoli sävellystensä säilymisestä jälkipolville (hän osasi kyllä olla huolissaan varastelevista kollegoista ja kustantajista, mutta se lienee eri asia)?

Ajatus ihmisyyden tai ihmisen luoman taiteen minkäänlaisesta itseisarvosta taitaa olla suhteellisen uusi ilmiö, vaikka en todellakaan osaa sen syntyä ajoittaa kysymyksiä tarkemmin. Osa ihmisistä ei ole koskaan pitänyt muitten henkisiä tai aineellisia aikaansaannoksia minkään arvoisina. Milloin mistäkin syystä on tuhottu valtavasti sellaista, minkä säästämistä tänä päivänä pidämme itsestään selvänä. Tuhotaan myös tänä päivänä.

Vielä piittaamattomammin suhtaudumme toisten ihmisten elämään, hyvinvointiin, kärsimykseen. Emme kaikki, mutta liian moni meistä. Hyvinvointi on vain joidenkin ihmisten etuoikeus, ei kaikkien. Jos esitän nappikysymyksen Guantánamossa kidutettavalle terroristiepäillylle tai jihadistien leirillä raiskattavalle ei-muslimityölle, onko heillä mitään syytä olla pyytämättä pikaista painallusta?

Tuollaista nappia ei ole kenellekään tarjolla (maailmanlaajuinenkaan ydinsota ei välttämättä tuhoaisi kaikkea elämää), mutta kärsimys näyttää olevan loppumatonta. Kaikki siitä ei ole ihmisen omaa tekoa, luontohan suhtautuu meihin yhtä piittaamattomasti kuin avaruus. Maa järisee, tsunamit ja pyörremyrskyt kiitävät täysin meistä riippumatta ja ajattelematta. Mutta ihmisen toiselle ihmiselle aiheuttama kärsimys ei ole väistämätöntä, vaikka siltä joskus näyttääkin.

Oma kärsimyksensietokykyni on vanhemmiten laskenut erittäin alas. Fiktiivinenkin kärsimys on yleensä vaikeaa seurattavaa, oikeasta puhumattakaan. Tietoisuus joka hetki kärsivistä ihmisistä, ei pelkästään mutta erityisesti lapsista, saa minut toivomaan aurinkomme äkillistä räjähdystä tai jotain muuta kosmista tapahtumaa, joka puolestani hoitaisi tuon viimeisen napinpainalluksen tehtävän.

Sitä odotellessa on tehtävä kaikki mahdollinen kärsimysten minimoimiseksi. Tapoja on lukemattomia, järjestöjäkin on mistä valita, kunhan ei valitse piittaamattomuutta. Älä ole tyytyväinen siihen, ettet itse juuri nyt kärsi. Kaikilla ei todellakaan ole yhtä hyvä tilanne, etkä sinäkään voi olla varma tulevaisuudesta. Siksi vastusta väkivaltaa, sotaa, vihaa ja vihanlietsontaa. Siksi puolusta koulutusta kaikille, hyvän tekemistä aina kun mahdollista, rauhantyötä, oikeudenmukaisuutta, jokaisen oikeutta elää ilman toisen ihmisen aiheuttamaa kärsimystä. Älä ainakaan lisää kärsimysten määrää omilla toimillasi. Sen voi jokainen meistä tehdä. (13.12.2014)

Suomen ryöstöviljellyin kansallisaarre

Muutama heistä on vielä elossa ja varmasti siitä pirteimmästä päästä oleva **Hannes Hynönen** sai kunnian toimia Linnan tämänvuotisten juhlien miespuolisena tähtenä (hän kun ei voinut osallistua siihen tärkeimpään eli rouvasväen puvustojen varustelukilpaan). Hufvudstadsbladet julkaisi 101-vuotiaasta Hynösestä valokuvan, jossa kirjailija **Sofi Oksanen** tanssittaa veteraania kasvoillaan kovin mairea ilme, joka herätti ainakin minussa monenlaisia epämukavia ajatuksia.

Sotaveteraanien avullahan on tehty monenmoista kuluneiden vuosikymmenien aikana. Kun porvarillinen Suomi ei ole halunnut näyttien onnekkaiden eloonjääneiden, mutta nuoruutensa sodalle uhraamaan joutuneiden mies asioita kerralla kuntoon laittaa, olemme saaneet todistaa vuodesta toiseen jatkuvaa veteraaniteollisuuden kukoistusta.

Kysymys ei ole siitä, ettei siinä sivussa olisi myös näiden veteraanien asioita hoidettu ja edistetty. Mutta vaikka joukko on pienentynyt vuosi vuodelta, heidän urotöillään ja eloonjäämisellään elävät järjestöt – ainakin osa niistä – ovat vain lihoneet lihomistaan. Merkittävä osa erilaisilla keräyksillä ja myyntikampanjoilla hankituista varoista menee organisaatioiden pyörittämiseen, sotaa kokemattomien työntekijöiden palkkoihin ja jatkuvaan aatteelliseen toimintaan, ei suoranaisesti veteraanien hyväksi.

Poliittisen historian harrastajalle on selvää, että juuri tuo aatteellinen työ on veteraaniteollisuuden tärkein tuote ja tarkoitus. Jos veteraanien asiat olisi hoidettu kuntoon heti kohta sotatoimien päätyttyä tai viimeistään siinä vaiheessa, kun Porkkala saatiin takaisin, olisi isänmaallisuustyöhön jäänyt veteraanin kokoinen aukko. Sitä olisi ollut paha millään korvikkeella täyttää, sillä mikään ei ole elävän veteraanin veroinen kansan isänmaallisuuden nostattaja, ei edes sotakuollut.

”Sotaveteraani” on oikeiston käyttämä termi, keskemällä ja vasemmalla olevat järjestöt ovat puhuneet mieluummin ”rintamamiehistä”. Oikeiston terminologinen valinta on tietenkin ollut harkittua. Myös hävityllä ja historiaan painuneella sodalla voi myydä niin aatetta kuin tavaraa, kun asiat pelkistetään urheaan – ja henkiin jääneeseen – sotilaaseen. ”Rintamamies” on oikeistolaisen aatteellisuuden näkökulmasta turhaa nössöilyä, kyllä tässä bisneksessä tarvitaan sanaa ”sota”. Veteraaniteollisuuden tärkein tuote on militaristinen, kansallishenkinen ja ryssävihainen tapa suhtautua historiaan ja Venäjään. Tuote on epäilemättä jo aika eltaantunut, mutta se kelpaa osalle kansasta edelleen oikein hyvin. Se taitaa kelvata myös kirjailijalle, joka on ponnistanut osin samanlaisesta mustavalkoisesta maailmankuvasta. Olen aika varma, ettei vuonna 1977 syntynyt Sofi Oksanen saarnannut Hannes Hynöselle tanssin lomassa suomalaisen miehen väkivaltaisuudesta, mutta yhteisiä sotamuisteloita saattoi löytyä.

Olen elämässäni tavannut useita henkiin jääneitä, siis näitä ”sotaveteraaneja”. Isänikin oli sellainen, lievästi sirpaleista haavoittunut tykistön lapsiupseeri (täytti jatkosodan syttyessä 20 vuotta). Hänelle sota ei tosin erityisen pahana näyttäytynyt, perheettömälle nuorukaiselle, jota naiset hellästi hoitivat sotasairaalassa. Isäni kertoi tämän vähän nolona, kyllä hän everstinä tiesi, ettei oi-

kea veteraani saa sillä lailla puhua. Täytyisi olla huolestunut puolustusvoimain resursseista, nuorison isänmaallisuuden vähäisyydestä ja viidennen kolonnan eli pasifistien ja kommunistien jatkuvas- ta myyräntyöstä.

Veteraaniteollisuuden standardituotetta eli jämerästi edelleen jatkosotaa puolustavaa ja idän pysyvään uhkaan ajattelunsa perustavaa rintamasotilasta en ole koskaan tavannut, mutta kyllä heitä- kin on järjestöjen tarpeisiin riittänyt. Hannes Hynönen on kyllä selvästi toista maata, huumorinta- juinen ja leppoisa savolainen. Mutta vasta vuonna 2014 oli hänen kaltaiselleen hurmurille tilaa kan- sakunnan kaapin päällä – ainakin vähäksi aikaa.

Kaikki veteraaniteollisuus ei ole porvarillisen valtiovallan laiminlyöntejä paikkaavaa sosiaalityötä. Kaatuneiden muistosäätiö – alkuperäiseltä nimeltään Sankarivainajain Muistosäätiö – perustettiin 11.11.1944 eli 70 vuotta sitten pelastamaan Suomen Aseveljien Liiton (SAL) varallisuutta uhan- neelta takavarikolta. SAL oli perustettu heti talvisodan jälkeen vastavoimaksi Suomi-Neuvostoliit- to-Seuralle. Se ehti kasvaa noin 250000 jäsenen järjestöksi. Avointa antikommunistista propagan- daa ei enää harjoiteta, mutta SAL:n omaisuuden perineen säätiön tarkoituksykälä (katso tarkemmin <http://www.muistosaaio.fi/saatio/tarkoitus/>) kertoo hellittämättömästä aatteellisesta työstä. Se ei ole edes hankalaa, kun omaisuutta on kertynyt 16 miljoonan euron verran.

Jatkosodan päättymisestä on kulunut 70 vuotta, mutta kymmenet järjestöt, sadat ihmiset ja miljoonat eurot pyörivät edelleen noitten sotien ympärillä. Noista kaukaisista sodista kirjoitetaan, julkaistaan ja ostetaan joka joulua ja isänpäivä kirjoja, joista melkein kaikki noudattavat alan teolli- suuden standardivaatimuksia ja joita sellaisina myös halutaan. Suomalaisen sotilaan täytyy pysyä karskina sankarina, joka vastaa vähintään kymmentä ryssää, oli tilanne mikä tahansa. Sota oli ko- vaa, mutta suomalainen sotilas vielä kovempi. Paitsi tietenkin ne kymmenet tuhannet, jotka sota jauhoi kuoliaaksi. Mutta sellainen ei palvele alan teollisuutta.

Voiko tämä jatkua ikuisesti? Hannes Hynönen on harvinainen poikkeus. Useimmat vielä elossa olevat entiset sotilaat ovat huonokuntoisia sänkypotilaita, joiden hautajaisiin ei tahdo enää löytyä kävelemään pystyviä ikätovereita. Hynönekään ei elä ikuisesti, vaikka kuvien perusteella voisi toisinkin luulla. Tulee päivä, jolloin jokainen entinen sotilas on kuollut, samoin heidän puo- lionsa. Ajetaanko veteraaniteollisuus silloin alas?

Enpä usko. Sen työllistävä vaikutus ei ehkä ole suuri, mutta on se silti olemassa. Oikeisto- laisen isänmaallisuuspropagandan tarve tuskin katoaa sekään, vaikka aktiivinen ja aatteellinen rys- säviha näyttää nyky-Suomessa voivan erittäin paksusti. Uuden uhkan hellitylle historiantulkinnalle muodostavat ennen muuta ne uudemman polven tutkijat, joille perinteinen propaganda on vain pe- rinteistä propagandaa, ei mitään totuusarvoja sisältävää informaatiota.

Erään merkittävän sodan vaietun puolen paljastaneen kirjan toimittaja totesi minulle sähkö- postitse, kuinka heidän työryhmänsä oli vaikeata saada rahoitusta kirjalleen vanhoillisilta säätiöiltä, koska se kuvasi sotaa ”väärin” eli ei ihannoiden, vaan realistisesti. Sotaveteraaniteollisuus ei kaipaa historiallista totuutta, se elää ja voi parhaiten fantasiamaailmassa, jonka se on itse saanut sepittää ja suomalaisille tarjoilla.

Vuonna 1984 vankilaan aseistakieltäytyjänä tuomittu tohtori **Pertti Haaparanta** totesi äskettäin Helsingin Sanomien haastattelussa: ”*Samaten sotaveteraanien hyötykäyttö, siis heillä ratsastaminen monenlaisissa poliittisissa hankkeissa saisi jo loppua, he ovat yksilöitä.*” Niin ovat, eikä heiltä ky- syytty lupaa, kun tämä hyödyntäminen alkoi ja kun se vaan jatkui ja jatkui.

Sodasta hengissä selvinneet olivat onnekkaita, jotkut heistä varmasti myös henkilökohtai- sesti rohkeita ihmisiä, jotka tekivät parhaansa kuoleman kentillä. Hengissä kahdesta sodasta kuin ihmehen kaupalla selvinnyt Suomi ei kuitenkaan kohdellut heitä hyvin. Sen todistaa joka vuosi tois- tuva sotaveteraanikeräys, jollaista ei tietenkään tarvittaisi, jos valtio olisi vastuunsa kantanut. Mutta ei ole kantanut, ei ehkä ole halunnutkaan. Elävällä, vaikeuksissa olevalla sotiemme veteraanilla on aina ollut suuri mainosarvo, joka on osattu muuttaa erilaisiksi tuotteiksi. Kaatuneiden Muistosääti- öiden miljoonilla varmasti jokainen vielä elävä veteraani saisi kaiken tarvitsemansa hoidon. Mutta

nuo miljoonat onkin varattu kuolleilla veteraaneilla tehtävän ideologisen työn tarpeisiin. Se ei ole selvästikään sama asia kuin elävän sotaveteraanin etu. Joskus mietin, häpeääkö kukaan veteraanien asiassa ratsastava tekemisiään. Ehkä olisi syytä. (20.12.2014)

Herkät ja sähköllekin herkät

Käsite ”sähköliherkkyys” on juurtunut suomen kieleen 2000-luvun aikana. Ei vähiten siksi, että monet hyvällä bisnesvainulla varustetut kauppiat ovat kiirehtineet tarjoamaan reilusti ylihinnoiteltuja tuotteitaan hoitamaan näitäkin vaivoja. Pahimmissa tapauksissa myyntiä on edistetty aktiivisella ”mielipidekirjoittelulla”, jonka yhteydessä jotenkin on unohtunut kertoa, että huolestunut kirjoittaja myy muina aikoina tuotteita ”sähköliherkille”.

Miksi käytän termiä lainausmerkeissä? Tähänastisen tieteellisen tutkimuksen perusteella ei ole näyttöä siitä, että olisi olemassa ”sähköliherkkydeksi” kutsuttu sairaus, jonka aiheuttaisi sähkömagneettinen säteily. Monenlaisia oireita on todistettusti esiintynyt, mutta niiden yhteys väitettyyn ongelmien lähteeseen on vähintäänkin kiistanalainen. Useimmissa sokkotesteissä itsensä ”sähköliherkiksi” ilmoittaneet eivät ole pystyneet kertomaan, milloin heidän lähellään on säteilyn lähde, milloin ei.

Koska joidenkin yksittäisten ihmisten reagointi sähkömagneettiseen säteilyyn on kuitenkin osoittautunut lantiniheittä todennäköisemmäksi, ei ole syytä sulkea pois sellaista mahdollisuutta, että ihmiselimestöllä voisi olla yksilöllisenä ominaisuutena kyky aistia myös sellaista säteilyä, joka on valtaosalle ihmisistä täysin huomaamatonta. Tätä mahdollisuutta on syytä tutkia siinä missä mitä tahansa muutakin fysiologista ominaisuutta. Toistaiseksi ei kuitenkaan ole syytä tulkita asiaa niin, että nämä muutamat poikkeusyksilöt todistaisivat ”sähköliherkkyden” todelliseksi ilmiöksi.

Äkkiseltään koko puhe ”sähköliherkkydestä” voi tuntua turhalta, koska se ei kuitenkaan ole suurten ihmisjoukkojen kokema vaiva (alan toimijat tosin väittävät, että EU:n alueella olisi 13 miljoonaa oireista kärsivää). Jos kuitenkin ajatellaan asiaa luonnontieteen valossa, on väite sähkön terveyshaitoista yhteiskunnallisesti niin raju, ettei sitä voi jättää huomiotta. Pelkästään matkapuhelimien ja niiden lähetystekniikan vaikutuksista ihmiseen on tehty paljon tutkimuksia, joissa on pänoksena jättimäisten taloudellisten sijoitusten tuleva arvo. ”Sähköliherkkydellä” rahaa tekevien onkin ollut helppo ratsastaa väitteellä, että kännykkäfirmat ovat vääristelleet tutkimuksia tai että uskottavaa tutkimusta ei ole mahdollista tehdä kännykänvalmistajien vaikutusvallan takia.

Vaikka ilmiö lienee todellinen, sen syistä vallitsee siis täydellinen erimielisyys. Pääosa tutkijoista ja tiedemiehistä ei pidä tutkimustulosten valossa uskottavana väitteitä oireiden aiheuttajista, eikä ilmeisesti edes teoreettista mallia siitä, mistä voisi olla kysymys, ole olemassa. Yksilöitten kertomukset omista reaktioistaan ovat niin kirjavia, että on täysin epäselvää, puhutaanko edes pelkästä sähkömagneettisesta säteilystä, vaan myös kaikesta muusta ”allergiasta”.

Suomen Sähköherkät ry (entinen Suomen Sähköliherkät eli tuo ”yli” on jätetty nimestä pois, ilmeisesti PR-syistä) pyrkii ennen muuta saamaan viranomaiset hyväksymään heidän edustamansa herkkyden sairaudeksi ja sairastuneet sosiaalietuihin oikeutetuiksi. ”Sähköliherkkyden” virallinen määrittely sairaudeksi lienee järjestölle samalla lailla tärkeää kuin esimerkiksi skientologeille on saada oma ohjelmansa hyväksytyksi ”uskontona”. Siksi järjestö ei ollut tyytyväinen tuoreeseen ”ympäristöherkkyden” saamaan tautiluokitukseen, koska se tunnustaa vain oireet, ei itse sairautta.

Mitä tästä kaikesta pitäisi ajatella sellaisen, jonka maailmankatsomus nojautuu rationaaliseen skeptisyyteen ja tieteellisen tiedon arvostamiseen? Jyrkin tulkinta lienee ”sähköliherkkyden” tulkitseminen ihmisen mielikuvituksen ja itsesuggestion tuottamaksi harhaksi tai suoraan ”hysteeriseksi” reaktioksi. Tällä kannalla on ollut mm. radiotekniikan professori **Martti Tiuri**, vaikka ilmaisikin asian värikkäämmiin. Hiukan lievempi tulkinta on se, että ihminen vain selittää todelliset vaivat yhdellä kaikenkattavalla tavalla saadakseen huonolle ololleen selityksen. Tämä on alan

kauppiaille ihannetilanne, koska erittelemättömän pahan olon torjumiseen voidaan myydä melkein mitä tahansa ja jos se ei ”toimi”, voidaan aina todeta, että potilaan yliherkkyys vaatii vielä rankemmat laitteet suojaksi.

Itse pidän todennäköisenä, että pääosa ”sähköliherkkien” oireista kuuluu ns. psykosomaattisten ilmiöiden piiriin. Yhden oireen ”selittäminen” tavattomalla herkkyydellä sähkökentille tms. johtaa helposti siihen, että oireita tulee jatkossa lisää aina kun potilas keksii olevansa jonkin säteilyn piirissä. Tämä ei tarkoita, että ihmisellä ei voisi olla aivan oikea vaiva, sairaus tms., mutta syyn viertäminen ”sähköliherkkyydelle” on sepitettä. Sellaiseen on ihmisellä voimakas taipumus ja houkutus aina, kun vaivoille ei lääketiedekään löydä mitään selkeää syytä. Onhan helpompaa, jos kaikkeen onkin syyllisenä ”sähkö” tai jokin muu vastaava.

Arkikokemuksen mukaan erilaiset selittämättömät vaivat tuntuvat kasautuvat yksille ja samoille ihmisille. Ei olisikaan kovin kummallista, jos voitaisiin tieteellisestikin osoittaa, että joidenkin yksilöiden elimistö reagoi poikkeuksellinen herkästi vähän kaikkeen, myös sellaiseen, jolla ei oikeasti voi olla vaikutusta, mutta jonka mieli voi kokea uhkaavaksi. On silti kokonaan eri asia väittää tai todistaa, että kyseessä olisi jokin sairaus siinä mielessä kuin lääketiede asian näkee. Esimerkiksi pölyinen ilma vaikuttaa useimpiin ihmisiin epämiellyttävästi. Sitä rupeaa yskittämään ja aivastuttamaan, vaikka olisi kuinka terve muuten. Jotkut kuitenkin reagoivat ilman pölyyn hyvin voimakkaasti, kuten ns. homeongelman kohdalla on voitu todeta. Ilmassa leijuvat homeitiöt voivat tehdä jotkut meistä työkyvyttömiksi. Asiayhteys on tässä tapauksessa kuitenkin selkeästi havaittavissa, tutkittavissa ja osoitettavissa.

En itse pidä uskottavana Suomen Sähköherkät ry:n edustamaa näkemystä, jonka mukaan kyseessä on sairaus nimeltä ”sähköherkkyys” tms. Ihmisten raportoimien vaivojen yleistymistä ei ole voitu osoittaa (lääke)tieteellisesti minkään sähkö- tai muun tekniikan lisääntymisen seuraukseksi. Mitään tiedettä hipaisevaakaan teoriaa siitä, mikä erilaisia herkkyysoireita aiheuttaisi, ei ole olemassa. Alan toimijoiden ”teoriat” sähkökenttien vaarallisuudesta eivät perustu tutkimukseen tai edes teoriaan, niissä vain osoitetaan sormella oireita ja jotain sellaista ilmiötä, jonka arkijärki voisi hyväksyä selitykseksi tai syylliseksi. Sellainen on silkkää hölynpölyä.

Itsensä ”sähköliherkiksi” ilmoittaneiden toistuva epäonnistuminen testeissä, joissa he eivät ole kognitiivisin keinoin voineet tietää, ovatko vaaralliseksi ilmoittamansa säteilyn kohteena vai eivät, on minusta painava näyttö sen puolesta, että kyseessä on korkeintaan psykosomaattinen oireyhtymä, jollaista kansankielellä myös luulotaudiksi kutsutaan. Ihminen voi voimakkaan suggestion seurauksena saada vaikka palorakkulan iholleen, joten raportoidut oireet eivät vaikuta mitenkään mahdottomilta psyykkisen (itse)suggestion seurauksina.

En silti pidä järkevänä saati kohtuullisena osoitella itsensä ”sähköherkiksi” kokevia ihmisiä sormella. Selkeitä huijareita joukossa tuskin on, koska ainakaan toistaiseksi ei yliherkkyyttä teeskentelemällä voi saavuttaa taloudellisia tai sosiaalisia etuja (laitteita ja aineita myyvät ovat asia erikseen). Elämän hankalaksi tekevästä reaktioista kärsivää ei välttämättä auta, vaikka hänen sanotaan kärsivän psykosomaattisesta oireilusta. Vaikka näin olisi, ihminen tarvitsee ihan oikeaa hoitoa. Mutta sen sijaan, että pyritään muuttamaan koti Faradayn häkiksi kalliilla rahalla, voisi olla tarpeen paneutua kokonaisvaltaisesti tällaisen ihmisen elämään ja sen osatekijöihin. Veikkaan, että itsensä ”sähköherkiksi” kokevilla on usein myös yhtä ja toista muutakin hankaluutta elämässään. Sellaisesta ei kuitenkaan pidä ihmistä rangaista, vaan häntä täytyy auttaa. (21.12.2014)

Kuluttajadata ja tekijänoikeus

On runsaasti esimerkkejä ja vihjeitä siitä, miten huonosti perinteinen (1800-luvulla syntynyt ja 1900-luvulla laajasti toimeen pantu) tekijänoikeusajattelu ja -järjestelmä toimivat verkkoympäristössä. Innokkaimmat ovat jo pitkään olleet sitä mieltä, ettei tekijänoikeutta edes pitäisi ulottaa verkkoon vaan se pitäisi jättää fyysisten asioiden maailmaan. Erityisesti 2000-luvun alussa vauhdissa

ollut vertaisverkkotoiminta (P2P) sovelsi tätä periaatetta varsin tehokkaasti saaden tekijänoikeusteollisuuden edustajat näkemään pelkkää punaista.

On liian varhaista sanoa, tuhosiko verkko tekijänoikeusbisneksellä elävät toimijat, koska näkyvissä oleva elinvoima voi olla päättömän kanan refleksinomaista juoksentelua tai muuten vain uhoa ilman todellista voimaa. Se näyttää kuitenkin vääjäämättömältä, että sisältöjen myymisen ja jakelun maailma on muuttunut peruuttamattomalla tavalla. Perinteinen tekijänoikeuskuvio tuskin voi jäädä koskemattomaksi, niin suurista muutoksista on kysymys.

Kehitys on vain ollut niin nopeata, että ilman hidastuskuvaa on mahdotonta nähdä, kuinka moni ”uusi” vaihe on jo ehtinyt jäädä historiaan. Oma muistini ulottuu hetkeen, jolloin iTunes nolaasi maailman suurimmat levy-yhtiöt toteuttamalla musiikin kaupallisen jakelun tavalla, jota oli odotettu musiikkiteollisuudelta turhaan vuosikaupalla. Me kaikki kai uskoimme, että CD-kauppa nahistuu parissa vuodessa ja ihmiset alkavat ostaa haluamiaan musiikkifileitä, joita verkkokauppiat meille tarjoavat. Tämän uskon osa oli näkemys siitä, etteivät levy-yhtiöt voi iTunesin jälkeen enää kehitystä estää, korkeintaan hidastaa sitä.

Vähänpä tuolloin arvasimme siitä, miten lyhyeksi tuo merkittävän filekaupan vaihe jäisi. Kyllähän sitä edelleen yritetään, mutta kun Spotify toi markkinoille suoratoistokuuntelun, maailma mullistui jälleen kokonaan. Tällä hetkellä mikä tahansa muu kuin suoratoisto tuntuu teknisesti vanhanaikaiselta ajattelulta, on kysymys musiikista, elokuvista tai peleistä – tai jopa kirjoista.

Suoratoisto on pakottanut sisältöteollisuuden hyväksymään sen, että perinteisestä niukkuuden keinotekoisesta ylläpidosta on siirrytty talouteen, jossa raha tulee määrällisestä louhinnasta, ei laadusta tai kohdennetusta myynnistä eli niukkuuden säätelystä. Tämä kaikki on kapitalismin viitekehyksessä täysin luonnollista. Kapitalistiselle tuotannolle ei ole väliä sillä, millä prosessilla ylijäämä eli voitto puserretaan. Tärkeää on vain se, että voittoa tulee ja että se pääsee kasautumaan.

Verkkoyrittäjät ovat sisäistäneet tämän asian niin hyvin, että voidaan perustellusti väittää, että verkkobisneksen päätuote on tänä päivänä kuluttaja ja hänen mieltymyksensä. Kuluttajadatan on Googlen miljardit kerätty, samoin Facebookin. Amazon myy konkreettista tavaraa, mutta sille kelpaa myytäväksi toisaalta ihan mikä tahansa. Tärkeintä on saada kerätyksi kuluttajadataa, jota voi hyödyntää tai myydä paremmin tarjoavalle.

Onko siis käymässä niin, että luovan työn hedelmien arvo hupenee, kun taas kuluttajadatan arvo kasvaa? Jos tutkii YouTube-palvelun historiaa, on vaikea välttyä ajatukselta, että tekijänoikeusteollisuus on tosiasiallisesti luopunut valvontaroolistaan verkossa ja pyrkii käyttämään palvelua yhtenä mainoskanavana. Jos tekijänoikeuden toteutumista ei valvota, se luonnollisesti menettää markkina-arvonsa. Luultavasti näin on jo käynytkin, sitä ei vaan tohdita sanoa ääneen.

Milloin viimeksi uutisoitiin jostain järjettömästä suuryritys vastaan 15-vuotias teini tai mummo - oikeusjutusta? Juristien hallitsemalle kentälle on selvästikin marssinut uusia kykyjä, jotka ovat todenneet oikeussalin huonosti bisnestä edistäväksi keinoksi. Kuluttajadatan kasvaneet ja rikastuneet Google & Facebook ovat eläviä todisteita siitä, että rangaistuksilla pelottelu on yhtä vanhentunutta kuin CD-levyjen kopionestojärjestelmät tai piratismista kouhkaaminen. Ne eivät kiinnosta bisnespuolella enää ketään.

Kapitalismi kuitenkin rakentuu yksityisomistuksen vahvan suojan varaan. Tästä syystä tekijänoikeus eli oikeus hallita käyttöluovia, ei ole menettänyt merkitystään. Oikeuksilla voi edelleen tehdä kauppaa, vaikka monopolihinnoittelu on suoratoistomarkkinoilla äärimmäisen vaikeaa ja toimii vain harvojen supermegahaluttujen artistien ja tuotteiden kohdalla. Tarpeeksi suuret massamarkkinat uhkaavat silti myös tekijänoikeusmonopolia. Spotify lienee jo kasvanut niin suureksi, että kieltäytyminen sen käyttämisestä yhtenä jakelukanavana vaatii talouspäällikön luvan lisäksi myös omistajan tinkimätöntä periaatteellisuutta. No show on vielä mahdollista kaikkein suurimmille (The Beatles) ja pienimmille (tuhannet pienyritykset), mutta sillä välillä tiukimmallakaan levy-yhtiön pomolla ei ole varaa kääntää suoratoistokanaville selkäänsä. Taylor Swift voi näyttävästi luopua Spotify-läsnäolostaan, useimmat muut eivät voi tai ei enää kannata.

Jos haluaa omat artistit esille ja klikkausten piiriin, hinnoittelumonopolista on luovuttava. Yksilöllinen musiikki muuttuu sekin kuluttajadataksi, jonka avulla yritetään nuuskia ja ennustaa seuraavaa hittimyyjää. Klik, klik ja klik, vain se on verkkoyrityksille tärkeää. Filekauppa oli verkkaista ja volyymeiltä mitätöntä verrattuna suoratoiston kiihkeälle maailmalle, jossa rahan käyttö ei muodosta enää minkäänlaista kynnystä. Siksi iTunes tulee katoamaan, kun Spotify ja sen mahdolliset seuraajat porskuttavat.

Sekin on mahdollista, että suoratoisto korvautuu jollain sellaisella, jota emme pysty edes kuvittelemaan. En itse kuitenkaan usko, että senkään bisneslogiikkaa perustuu entisiin niukkuuden säätelymalleihin. Ne ovat pysyvästi historiaa. (21.12.2014)

2017: Sittenkin myös The Beatles on päästetty Spotify-kuunteluun, mutta Taylor Swift on pysynyt sieltä pois, kuten myös Neil Young. iTunes porskuttaa edelleen vahvasti, joten joudumme odottamaan ja katsomaan.

Tosielämän paratiisit (ja parasiitit)

Merkittävä osa ihmiskunnan varallisuutta on hyvin pienen superrikkaitten joukon hallussa. Vain pieni osa tästä varallisuudesta on sijoitettuna edes jollain lailla tuottavaan toimintaan, pääosin se osallistuu vain finanssikeinotteluun piilossa julkiselta katseelta ja ennen muuta verotukselta. Piilotetun omaisuuden määrä ylittää tavallisen käsityskyvyn. Hyvin varovaisten ja todennäköisesti vanhentuneiden (2005) arvioiden mukaan yksityishenkilöiden salaisilla tileillä on ainakin Yhdysvaltain bruttokansantuotteen (16 biljoonaa dollaria) verran rahaa. Verotulojen menetys on todennäköisesti ainakin 250 miljardin dollarin luokkaa.

Kapitalismin keskeisiä rakennepiirteitä on pääomien eli varallisuuden kasautuminen. On vaikea arvioida, onko ihmiskunnan varallisuus nykyään keskittynyt suhteellisesti enemmän kuin aikaisemmin, mutta se on selvää, että varallisuuden kasat ovat ennen näkemättömän suuria. Varsinaisten superrikkaitten lisäksi kasaa ovat kasvattamassa monet pienemmät toimijat (ns. tavalliset rikkaat), joita ei myöskään kiinnosta palauttaa haalimaansa varallisuutta edes pieneltä osalta yhteiseksi hyväksi.

Sekä tavallisten että superrikkaiden rahaliikenne käyttää maksimaalisesti hyväksi niitä salattuja mahdollisuuksia, joita ns. veroparatiisit tarjoavat. Tällainen tosielämän paratiisi tarjoaa – tietenkin vain rikkaille – mahdollisuuden täydelliseen anonymiteettiin (ammattirikolliset kiittävät aivan erityisesti), erittäin matalaan tai olemattomaan verotukseen sekä ikäviltä kysymyksiltä suojaavaan lainsäädäntöön. Itse ”paratiisi” saa tarjoamastaan suojasta oman siivunsa eli kaikki voittavat – paitsi ne 99,999 % maailman ihmisistä, jotka eivät ole mukana kakkua jakamassa.

Veroparatiisit ovat mielenkiintoinen kapitalismin tuote, koska virallisesti niitä moititaan ja niille luetaan kovia uhkauksia, mutta todellisuudessa yksikään vastuussa oleva hallitus ei tee asialle yhtään mitään. Vaikka Cayman-saaret ja vastaavat maantieteelliset minikohteet hallitsevat yleensä mielikuviamme näistä salatun varallisuuden hoitopaikoista, todellisuudessa suurimmat veronkiertäjät toimivat Lontoon keskustassa ja New Yorkissa Manhattanilla, eivät missään kansainvälisen lain ulottumattomissa olevilla merirosvoaarilla.

Veroparatiisit ovatkin finanssikapitalismille välttämätön peliväline, vaikka ns. sosiaalisen kapitalismin edustajat aika ajoin vaativat kovin sanoin veronkierron lopettamista. Sillä vaatimuksella ei ole selvästikään ns. poliittista kannatusta edetäkseen puhkuvista puheista tehokkaaksi toiminnaksi. Lainsäätäjät ovat finanssikapitalistien talutettavana nöyriä käskyläisiä kuten ennenkin, joten vain kosmeettisia tekoja on tiedossa.

Finanssikapitalismi, joka hallitsee maailmasta hyvin suurta osaa, ei ole kiinnostunut mistään ihmisten todellisuudessa esiintyvistä. Se operoi pelkästään virtuaalisen omistamisen ja voitontavoittelun tasolla, joten oheisvahingot kuten taloudellinen lama ja miljoonien ihmisten kärsimys ei

merkitse yhtään mitään. Yksittäisen finanssikeinottelijankaan kohtalo ei merkitse mitään. Jos yksi kärkehtää, toinen voittaa. Se on pelin henki ja ainoa sisältö.

On jokseenkin kiistatonta, että juuri varallisuuden piilottaminen verottajalta on yksi pääsyöllinen nykyiseen taloudelliseen lamaan. Maailman hallituksilla olisi erittäin painavat syyt käydä täysillä veropakolaisten ja -huijareitten kimppuun. Jos edes osa nyt huijatuista verovaroista saataisiin palvelemaan sosiaali- ja terveydenhoitoa, hyvinvointivaltion purkamisen meillä ja sen rakentamisen torjuminen köyhemmissä maissa voitaisiin välttää.

Niin ei kuitenkaan tehdä. Venäjän valtiota voidaan kyllä suurella yksimielisyydellä painaa taloudellisesti polvilleen, mutta pienenkin veroparatiisin kuriin laittaminen on ”lännen yhteiset arvot omaaville” yksinkertaisesti täysin mahdotonta. Sitä ei tapahdu, ei vaikka asioiden todellinen tila on erinäisten vuotojen ansiosta täysin kaikkien tiedossa.

Rikollisten joukko siis vain laajenee ja vahvistuu. Yhtäällä ovat ne alkuperäiset kriminaalit, jotka ovat joko muodollisen laillisesti tai suoraan lakeja rikkomalla haalineet suunnattomat omaisuudet hallintaansa. Sitten ovat ne välitoimijat, jotka auliisti ja varmasti hyvää korvausta vastaan tarjoavat rikolliselle omaisuudelle teknis-juridisesti turvallisen säilytyksen ja käyttöliittymän. Lopuksi tulevat ne usein ihan demokraattisesti valitut päättäjät, jotka osallistuvat tähän talousrikollisuuteen ainakin levittelemällä käsiään ja puhumalla pehmeitä sen sijaan että käynnistäisivät kansainvälisen operaation talousrikosten lopettamiseksi.

On vaikea sanoa, keiden moraalinen teko on ala-arvoisin. Mieluiten toteaa vain, että yksiiä ja samoja konnia ovat kaikki. (28.12.2014)

PS. Sain ponnakkeen tämän tekstin kirjoittamiseen **Tapio Kuosman** omakustannekirjasta *Veroparatiisit* (2014). Kirja sisältää paljon hyödyllistä tietoa, mutta on koostettu ja toimitettu niin luokattoman epäonnistuneesti, ettei sitä parhaalla tahdollakaan voi varsinaisesti suositella. Jos kuitenkin olet valmis kahlaamaan järjestämättömän datan keskellä, kirjasta löytyy paljon arvokasta faktaa. Pääosan kirjan sisällöstä vievän ”hakuteoksen” monia osia voi myös suositella hyvinä tietoisuina kansainvälisen politiikan ja talouden monimutkaiseen maailmaan.

PS 2. 17.1.2015 Jos haluatte lukea huomattavasti analyttisemmän kirjan samasta aiheesta, tarttukaa **Jyri Hännisen** teokseen *Veroparatiisit ja Suomi*.

Muitten luovuudella ajeleva ala

Vuodet kuluvat, mutta takuvarma keino saada verenpaine koholle on lukea Kokoomus-aktivisti **Lauri Kairan** pääkirjoituksia *Gramexpress*-lehdestä. Lehden päätoimittajana Vantaan kaupunginvaltuustoryhmän puheenjohtaja Kaira käyttää esiintyvien muusikoiden ja levy-yhtiöiden äänivaltaa. Tällainen kahdella usein varsin etäällä toisistaan sijaitsevalla pallilla taiteilu onnistuu tietysti vain juristilta, joten Kaira on mies paikallaan, kun pitää ajaa naapurioikeuksista tulevan rahan jakamisesta kiistelevien osapuolten yhteistä etua – jos sellaista edes on.

Käytännössä Kaira on muun ns. ”luovan alan” palkkatoimijoiden (käytännössä kaikki juristeja) tavoin ratkaissut ongelmat luomalla oman maailman, jonka ”luonnollisiin” tarpeisiin muun yhteiskunnan pitäisi mukautua. Tällä silmäkääntötempulla luova tekijä on lavennettu ”luovaksi alaksi” ja siten saatu myös kaikkea muuta kuin luovat toimijat jotenkin oikeutetuiksi tekijänoikeustuloihin.

”Luovan alan” käsitteellistä irvokkuutta eivät sen keksijät tietenkään itse näe tai ainakaan myönnä näkevänsä. Mutta jos palautetaan mieleen tekijänoikeuden syvin tarkoitus – luovan yksilön työn turvaaminen –, on pakko tuntea puistatusta, kun alan yhden järjestön lehden päätoimittaja julistaa Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan suulla, että ”Tekijänoikeuden tulee suojata tekijöiden, taiteilijoiden ja luovan alan yritysten oikeudet.”

Tällainen tekijänoikeuden ulottaminen yritysten oikeuksien puolelle ei tietenkään ole Lauri Kairan tai edes suomalaisten keksintö, mutta meillä koko alan propaganda nojautuu nykyään siihen illuusiin, että luovat tekijät ja heidän työstään elävät yritykset ovat samalla puolella. Tämähän ei ole totta, se on tietoista propagandaa. Myös osa artisteista uskoo tähän propagandaan ja suostuu kaikenlaisiin noloihin kampanjoihin.

Muiden luovuudella ajeleva yritysmaailma ja sen asianajajat tietävät oikein hyvin, että heillä ei olisi töitä ja tuloja ilman aidosti luovaa työtä tekevien ihmisten ponnisteluja ja suostumista sellaiseen tulonjakoon, jota vain tietämätön voi pitää oikeudenmukaisena. Mutta tekijänoikeusteollisuuden edun mukaista on pitää illuusiota yllä keinolla millä hyvänsä. Kukaan levyjä ostava kansalainen ei ole kiinnostunut pitämään levy-yhtiöiden osakkeenomistajista huolta, mutta artistin puolesta tehdään melkein mitä vain. Sen varassa homma toimii.

Suomalainen ”luova ala” on valinnut pitkän tähtäimen strategiaksi omaa asialistaa jankuttamalla tilanne, jossa tekijänoikeusteollisuuden voittojen turvaaminen vaikka lakiteitse esitetään jonkinlaisena kansallisena etuna. Tuoreessa pääkirjoituksessaan Lauri Kaira maalaillee näin laveasti: ”Luova ala voi toimia Suomen kasvun moottorina, jos sille annetaan järkevät toimintaedellytykset ja yhtäläiset mahdollisuudet kuin kilpailijamaissamme.” Tällainen lupautuminen talouskasvun moottoriksi on tietenkin katteetonta puhetta 4,8 %:n BTK-osuudella, eikä siitä tarvitse koskaan ottaa vastuuta kapitalismin pitkäaikaisen laman takia. Mutta kannattaa kiinnittää myös huomiota ilmaisiin ”järkevät toimintaedellytykset” ja kilpailukyky. Molemmat tähtäävät samaan, tekijänoikeusteollisuudelle annettaviin vastikkeettomiin taloudellisiin etuihin, kuten esimerkiksi hyvitysmaksun tasokorotuksiin ja alan perinteisen monopoli-aseman tukemiseen tilanteessa, jossa erityisesti verkon suoratoisto uhkaa panna vuosikymmenten ajan rahaa tahkonneen ”niukkuuden jakelun” mallin eläkkeelle. ”Piratismin” vastustaminen on jäänyt vähän taka-alalle, kun kaikki tutkimukset osoittavat, ettei laittomalla jakelulla ole enää sitäkään vähää vaikutusta kuin ennen.

Tällainen karkea valtionsosialismi ja kilpailun torjunta kuulostavat tietenkin kovin vääräoppiselta julistukselta kokoomuslaisten toimijoiden suusta kuulturna. Todellisuudessa tekijänoikeusteollisuus on aina toiminut markkinakilpailua vastaan, sitä ei vaan ole koskaan myönnetty. Vapailla markkinoilla ei olisi kohtuuttoman pitkiä suoja-aikoja, jotka estävät kilpailijoita tuomasta markkinoille oikeudenhaltijan taskussa olevia äänitteitä. Vapailla markkinoilla ei olisi pakkoveron kaltaista hyvitysmaksun kantoa niiltä, jotka eivät kopioi mitään yksityiseen käyttöön. Vapailla markkinoilla ei olisi myöskään Teoston, Gramexin & Co kaltaisia monopolistisia edunvalvontajärjestöjä, vaan oikeasti luovat tekijät voisivat sopia edunvalvonnasta oman valintansa mukaan.

”Luovan alan” propaganda ei suinkaan aina tehoa edes päättäjiin, joiden asiantuntemuksen kapeutta alan juristit ovat kautta aikojen käyttäneet tehokkaasti hyväksi. Alan rakastama raha-automaatti eli hyvitysmaksujärjestelmä uudistetaan, mutta ei välttämättä teollisuuden suosimalla tavalla eli keräämällä pakkoverolla alan itsensä määrittelemä ”oikeudenmukainen” määrä euroja vaan irrottamalla maksu tallennusvälineistä ja siirtymällä suoraan budjettirahoitukseen. Tekijänoikeusalan kannalta tärkeintä ei tietenkään ole keräystapa vaan rahan määrä, joten ilmaisu ”puolueettomaan tutkimukseen” perustuvasta arviosta kohtuullisesta korvaustasosta synnyttää huolta. Kun ala on tottunut itse ilmoittamaan, mikä tuo taso on, joku ulkopuolinenhan voi päätyä aivan ”väärään” eli aiempaa pienempään summaan.

En ole tekijänoikeusnihilisti. Pidän tärkeänä, että luovalla tekijällä on eettistä ja taloudellista suojaa. En kuitenkaan näe mitään moraalista oikeutusta sille, että näitä oikeuksia itselleen haalinut teollisuus saa julkisen vallan puolelta sellaista monopolistista tukea, joka kuuluu vain oikeasti luoville tekijöille. Kun markkinataloudessa toimitaan, toimitaan sitten markkinatalouden periaatteiden mukaan eikä sosialisoida luovien tekijöiden omaisuutta yrityksille ja järjestöjuristeille.

Edunvalvonta ei ole tietenkään ilmaista. Mutta eivät tekijät todellisuudessa tarvitse kaikkea sitä, mitä ”luova ala” on heidän puolestaan päättänyt pyörittää ja kustantaa tekijöiden rahoilla. Alkaa olla korkea aika tekijöiden ottaa takaisin itselleen kuuluva valta juristeilta. Se on paljon järkevämpää ja hyödyllisempää kuin nahistella viime kädessä kaiken kustantavan kuluttajan kanssa.

(1.1.2015)

Ihmissudet joukossamme

Katsoin joululomalla **Martin Scorsesen** ylipitkän, tositarinaa perustuvan ”mustan komedian” *The Wolf of Wall Street*. Elokuva on keuhutettu ja se menestyi taloudellisesti hyvin, vaikka ei loppujen lopuksi saanut ainuttakaan Oscar-palkintoa monista ehdokkuuksista huolimatta. Vähäisempiä palkintoja on elokuvalla kuitenkin saanut. Itse nauroin elokuvassa yhden ainoan kerran, kun Jordan Belfortin (**Leonardo DiCaprio**) isää näyttävä **Bob Reiner** saa raivarin puhelimen jatkuvasta piriinästä. Se oli tuttu tunne ja tunsin lämmintä myötätuntoa. Pääosin elokuva oli ahdistava ja surullinen, vaikka samalla myös pohtimaan pakottava. Ennen muuta jäin miettimään sitä, mitä kaikkea Scorsese on halunnut elokuvallaan viestittää.

Tämä kysymys on pakko esittää, koska elokuva on rakennettu Belfortin oman tarinan varaan tavalla, joka varsinkin DiCaprion erinomaisen roolityön takia näyttää Belfortin nerokkaana myyntimiehenä, joka vain yhteiskunnan säättämien pikkumaisten lakien takia joutuu lusimaan ja aloittamaan uransa uudelleen, vieläpä varmuuden vuoksi Uudessa Seelannissa.

Elokuvan pohjimmainen moraalinen asetelma on sekin jotenkin häilyvä. Tavallisia kansalaisia ilman vähäisintäkään myötätuntoa huijaavien meklareiden aivotonta mässäilyä kuvataan epäilemättä ironisesti, mutta luultavasti tälle ironialle käy monen katsojan päässä kuten **Kari Kuuvan** *Tango pelargonialle*. Huijarit joutuvat loppujen lopuksi maksamaan ahneudestaan jotain, mutta eiköhän tuo maksu ollut kaiken hivin arvostakin, tuntuu elokuva viestittävän.

Itselleni elokuvan pohjimmainen moraalinen kysymys liittyy ahneuden, upporikastumisen kaiken muun yli menevään arvostukseen. Scorsese tuntuu haluavan sanoa, että ainakin Yhdysvalloissa – mahdollisesti myös Uudessa Seelannissa ja Sveitsissä – kuvitelma henkilökohtaisesta rikastumisesta on korkein mahdollinen arvo ja inhimillinen tavoite. Sitä, joka tuossa tavoittelussa onnistuu, ei arvioida keinojen vaan lopputuloksen kautta. Vaikka ne miljoonat olisi hankittu sekä muodollisesti rikollisesti että äärimmäisen julmasti muita – käytännössä meklaria tyhmempiä – huijaamalla, miljonääri on ja pysyy ihailtuna (tai ainakin kadehdittuna) hahmona.

DiCaprion tulkitsema Belfort on kaltaistensa häikäilemättömien huijareiden joukossa nero ja luontainen kyky, koska ymmärtää ahneuden heikentämän ihmisluonnon porsaanreiät ja osaa hyödyntää ne täysimääräisesti. Itse elokuva on jossain määrin epäuskottava tehdessään joukosta luuseureita yhtäkkiä menestyviä pörssimiehiä vain Belfortin opetusten seurauksena. Onneksi Scorsese ei kuitenkaan pidä illuusiota huijareiden keskinäisestä rakkaudesta ja solidaarisuudesta yllä loppuun asti. Kun tiukka paikka tulee, jokainen kavaltaa ja hylkää kanssarikollisensa.

Vaikka ymmärrän Scorsesen ratkaisun tehdä Belfortista elokuvassa myös tapahtumia ulkoapäin selostava selviytyjä, syntyy DiCaprion omahyväisestä virnistyksestä koko elokuvaa kantava viritys: ette te tyhmät minulle mitään voi, minä nousen aina tuhkasta! Juuri tästä joukossamme toimivien ihmissusien elinvoimasta – jonka näyttämällä Scorsese ei tietenkään valehtele – kertomalla elokuva muuttuu mielestäni ”mustasta komediasta” samanväriseksi tragediaksi. Kun Belfort loppukohtauksessa etsii aucklandilaisten miljonääriksi haluavien tolvanojen joukosta uusia apulaisia, virneeseen voivat vääntyä vain näitten ihmissusien suupielet.

Itseen heikompia saalistavalla ihmisellä ei tietenkään voi olla aivan tavanomaista moraalialia. Scorsese ei elokuvassaan vaivaudu erittelemään sivuhenkilöiden persoonia, melkein kaikki miehet ovat yksinkertaisesti ahneita mässäilijöitä. Mielenkiintoisesti Scorsese varustaa vain elokuvan harvat naisroolit moraalisisilla ulottuvuuksilla. Belfortin ensimmäinen vaimo toteaa suoraan miehensä huijaavan avuttomia ihmisiä ja tuomitsee sen. Belfortin toinen vaimo hyväksyy miehensä taloudellisen häikäilemättömyyden, mutta ei jatkuvaa uskottomuutta.

Mielenkiintoisin rooli psykologisesti on kuitenkin varattu toisen vaimon Emma-tädille, jota **Joanna Lumley** uskottavasti esittää. Siinä missä yhdysvaltalaiset vain rymyvät, brittitäti toimii harkitsevasti ja jopa kunniantuntoisesti. Tätä syvemmin Scorsese läpivalaisee vain Belfortia itseään, vaikka voikin olla, että lopputulos on enemmän tai vähemmän tosielämän Belfortin sanelema (Yh-

dysvalloissa ei elossa olevaa ihmistä voi fiktiivisesti käsitellä vastoin hänen tahtoaan). Äärimmäisen addiktiivisen Belfortin kiintymystä mihinkään muuhun kuin rahaan, seksiin ja huumaaviin aineisiin elokuvassa korkeintaan arvuutellaan. Scorsese tuntuu haluavan sanoa, että ei sitä muuta persoonaa niin kauheasti olekaan.

Huumekuvauksena *The Wolf of Wall Street* jää todennäköisesti historiaan hyvin minimaalisesti moralisoivana. Vaikka keskushenkilöiden hillittömän viivan vetämisen ja pillereiden popsimiten joitakin dramaattisia seuraamuksia kuvataan, pääosin ihmiset pysyvät vuodesta toiseen varsin freeseinä ja terveen oloisina. Ehkä isolla rahalla on tällainen sivuvaikutus, mutta kyllä elokuva ajoittain vaikuttaa kokaiinikauppiaiden sponsoroimalta.

Elokuvan tuottamista pettymyksistä suurin on ehdottomasti se, miten täydellisesti Scorsese jättää näyttämättä Belfortin huijauskuvion isommassa mittakaavassa. Vaikka finanssikeinottelijoiden pääpaikka Wall Street on nostettu elokuvan nimeen, tuo varsinainen inhimillisen huijauksen keskus on jätetty elokuvassa täysin rauhaan. FBI jahtaa pelkästään pikkurikollisia – sellainen Belfortkin lukujen valossa oli –, eivätkä Wall Streetin oikeat rikolliset eli suurimpien rahalaitosten johtajat saa minkäänlaista pahiksen roolia. Tiedon puutteesta ei voi olla kyse, vaan valinnasta.

Scorsese tietenkin tietää, ettei Oscareita voiteta puhumalla rehellisesti siitä, ketkä Yhdysvalloissa asioista määräävät. Nyt ei tosin niitä palkintoja saatu myöskään vaikenemalla, joten olisi-ko kuitenkin ollut rehellistä edes vihjaista siihen, että yhdysvaltalaisille syötetystä miljonääriksi tulemisen pakkomielleestä on joku vastuussa, ettei se ole mikään geneettinen ominaisuus? Ne vastuulliset tulevat joka päivä töihin Wall Streetille, mutta heistä ei tehdä elokuvia. Miksiköhän?

Ahneuttaan typerheiviä huijaavan pörssikeinottelijan vertaaminen suteen on tietenkin äärimmäisen loukkaavaa sutta kohtaan. Allegoria on luonnontieteellisesti kestävä ja vain ajatus huijareiden ja saalistavien susien taitavuudesta pitää paikkansa. Siksi puhun yllä ”ihmissusista”, laihana kompromissina. (6.1.2015)

Sotakuhnurit ja Allan Finholm

Suomalainen kansallistunne elää sotakokemuksista ja -sankareista. Tuskin oli presidentti päässyt kehumasta edelleen vetreänä elävää veteraani **Hannes Hynöstä**, kun Kivisillansalmella yksinään kymmeniä venäläisiä konepistoolillaan nitistäneen **Allan Finholmin**, tähän asti tuntemattomana pysyneen ”Suomen pelastajan” elämä päättyi.

Näistä kokemuksista ja sankareista täytynee jatkossakin pitää kiinni, sillä lisää ei ole tulossa. Sodankäyntitavat ovat muuttumassa hälyttävästi siihen suuntaan, ettei yksinäinen suomalainen sotilas konepistooli tanassa ole pelkästään epätodennäköinen, vaan myös epätaloudellinen ratkaisu. Sotilailla kun se ikävä puoli, että niitten ylläpito tulee aika kalliiksi. Eikä siinä auta, vaikka osa la-koaa pois alta, myös niille uusille täytyy hankkia varusteita, ruokaa ja harmillisen usein myös sairaudenhoitopalveluita.

Yhdysvalloissa tämä sodankäynnin ikävä puoli on jo ratkaistu. Vietnamin sota ei päättynyt pelkästään Yhdysvaltoihin virranneiden sinkkiarkkujen takia, mutta sittemmin ovat presidentit puoluekantaan katsomatta pyrkineet välttämään omia miestappioita. Hyökkäyksessä Irakiin oli jo ulkoistettu monia toimia, mutta vasta nyt 2000-luvun aikana on löytynyt ratkaisu niin kenraalien kuin presidenttienkin mieleen eli kuhnuri.

Kuhnuri eli englantilaisittain *drone* on yleisnimi kauko-ohjattaville lentolaitteille, joista vaarattomimpia ovat pienikokoiset, kameralla varustetut quadrokopterit. Siinä toisessa päässä ovat ihmisten surmaamiseen ja rakenteiden tuhoamiseen tarkoitettut sotakoneet, joiden avulla rauhanobelisti **Barack Obaman** hallinto on jo murhannut kymmeniä, ehkä satojakin ihmisiä ympäri maailmaa.

Sotakuhnurilla on monta etua puolellaan verrattuna tavalliseen lihasta ja luusta valmistettuun soti-laaseen. Kotirintamaa ilahduttavin piirre on tietenkin se, ettei sitä sinkkiarkkua edes teoriassa tarvi-ta. Jos kuhnuri jää sille tielle, korkeintaan sen jossain vuoren sisällä turvassa istuva ohjaaja tirauttaa muutaman kyyneleen, kunnes saa uuden koneen joystickinsa ulottuville.

Sotakuhnuri ei tietenkään ole ilmainen, mutta sen omistamisesta ei seuraa yhtä paljon kus-tannuksia kuin ihmislihasta. Jos kuhnuri palaa turvallisesti sotaretkeltään, sen voi tankkauksen jäl-keen laittaa taas matkaan ilman tarvetta iltalomiin tai terapiaistuntoihin. Kuhnuri on robotti, eivätkä robotit napise tai esitä ikäviä kysymyksiä myöskään tappotehtävien moraalisesta puolesta.

Mikä hienointa, sotakuhnureilla voidaan palvella sitä tärkeintä eli sotataloudellista komp-leksia ja pitää asefirmojen tilauskirja pulleana. Kuhnuri on suhteellisen monimutkainen ase, joten siitä saa maksajalta eli Yhdysvaltain kansalta kunnan hinnan. Parin vuoden takaisin uutisen mukaan moderni sotakuhnuri saattaa maksaa noin 12 miljoonaa dollaria. Suuri summa kansalaiselle, mitätön sotilasjohdolle, joka unelmoi Star Wars -tyylisestä kuhnuriarmeijasta.

Isänmaallinen suomalainen mies tietenkin toteaa yksikantaan, ettei Suomen puolustusvoimat kos-kaan vaihda kunnan sissiä tuollaisiin kavalasti ilmojen halki väijyviin lentolaitteisiin. Onkin täysin mahdollista, ettei historiamme suurin sotilasjohtaja **Carl Haglund** vielä osaa nähdä kuhnuria ihan ärjyvän jälkipolton voimin taivaalle itsensä sinkoavan jenkkihävittäjän korvaajana, mutta kunhan tätä kapitalismin lamaa jatkuu riittävän kauan, kuka tahansa suuri sotilasjohtaja alkaa kysellä kuh-nurivalmistajilta hintoja.

Suomen virallinen sotilaallinen doktriinihan on pelkkä siviileille tarkoitettu paperi, jolla ei tositilanteessa – Nato tai Venäjä haluaa ottaa Suomen ilma-, meri- ja maatilaa omaan käyttöönsä tai estää toiselta sen haltuunoton – ole muuta kuin parin tarpeettoman teatteriuhrin tuottamisen tehtävä. Ruotsin hyökkäyksen kanssa Suomella voisi olla mahdollisuuksia laittaa kampoihin, mutta ei aito-jen sotilaallisten suurvaltojen.

Sillä jos Suomi halutaan vallata, asialla laitetaan ohjukset ja kuhnurit. Ohjukset pelottele-maan, kuhnurit hoitamaan täsmätapot ja -lamautukset. Sillä vaikka ohjukset ovat kehittyneet, niiden saaminen täsmälleen haluttuun kartan pisteeseen on edelleen vaikeaa. Kauko-ohjattava kuhnuri on tässä suhteessa aivan toista maata. Se saadaan tarpeen vaatiessa vietyä ns. iholle, eikä kohteella sen jälkeen ole enää mahdollisuuksia muualla kuin seikkailuelokuvissa.

Miksi sotakuhnuri ei sitten ole vielä vallannut näyttämöä kokonaan? On sillä muutama huono puo-likin hinnan lisäksi. Pääosa kuhnureista ei ole mitään Mach2-vauhtiveikkoja, joten ilmatorjunnalla on jotain mahdollisuuksiakin. Kuhnuri on parempi salamurhaajana kuin rintamasotilaana. Suurempi este niiden leviämislle lienee kuitenkin ollut valikoiva myynti. Kaikilla armeijoilla ei uusia kuhnu-reita ole, eikä välttämättä tule olemaankaan, mikäli se on kiinni Yhdysvalloista (tai Israelista). Kuh-nuri on tehokkaimmillaan, kun ei ole odotettavissa toisen värisen kuhnurin vastavierailua.

Kun varsinaisia massatuhoaseita ei ilmeisesti kukaan uskalla käyttää, kuhnuritekniikka voi olla vauraalle, omia tappioita viimeiseen asti välttelevälle maailmanpoliisille optimaalinen työväli-ine. Mutta kyllä siitä ovat muutkin kiinnostuneita, joten en olisi yllättynyt, vaikka kuhnuritekniikkaa pyrittäisiin saamaan myös muiden armeijoiden käyttöön. Sen rinnalla viranomaisten pelko pikkuis-ten kamerahelikoptereiden synnyttämistä ongelmista on pientä pörinää.

Hengissä selvinneiltä asiaa ei kannata kysyä, mutta jos sodissa kaatuneilta päästäisiin kysy-mään, kannattaisiko sotilaat korvata kuhnureilla, vastaukset saattaisivat olla aika yhdensuuntaisia. Jos vielä valtiovarainministeri on sitä mieltä, että on järkevää korvata 10.000 miestä ja 20 huippu-kallista jenkkihävittäjää sadalla kuhnurilla, kyllä ne voivat Suomenkin taivaalle ilmestyä. Ehkä to-sin vasta sen jälkeen, kun Suomi on runnottu Naton viralliseksi jäsenmaaksi. Sitä pelätessä toivo-tamme Allan Finholmillekin ”lepää rauhassa, teit jo osuutesi, enemmänkin”. (6.1.2015)

Vapaudesta loukata

Tuoreet uutiset uskonnollisen kiihkoilun kammottavista seurauksista pakottavat monenlaisiin mietteisiin. Kun joku muita ihmisiä konepistoolilla murhatessaan ilmoittaa tekevänsä hirmutekonsa kostoiksi jonkun kauan aikaa sitten kuolleen uskonnollisen toimihenkilön puolesta, tuntuu edes yhteisen kielen löytyminen epätodennäköiseltä. Jos joku ei luota omaan jumalaansa edes sen vertaa, että uskoisi tämän kaikkivaltiaana kykenevän itse hoitamaan kostoahommat – jos sellaiset aiheelliseksi katsoo –, voiko tällaisen ihmisen kanssa edes keskustella?

Suomessa keskustelu sananvapaudesta muuttuu hyvin herkästi väittelyksi loukkaamisen oikeudesta. Syynä on rikoslain 17 luvun (Rikoksista yleistä järjestystä vastaan) 10§ ”Uskonrauhan rikkominen”, tarkemmin sanottuna sen ensimmäinen momentti (toinen momentti, joka kieltää häiriköinnin, on ihan OK). Sen mukaan joka ”1) julkisesti pilkkaa Jumalaa tai loukkaamistarkoituksessa julkisesti herjaa tai häpäisee sitä, mitä uskonnonvapauslaissa tarkoitettu kirkko tai uskonnollinen yhdyskunta muutoin pitää pyhänä (...) on tuomittava uskonrauhan rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.”

Tämä kansalaisten yhdenvertaisuutta karkeasti loukkaava pykälä tarjoaa uskonnolliselle kiihkoilijalle mahdollisuuden itse päättää, mitä julkisesti saa kyseisestä uskonnosta sanoa, mitä ei. Kun lakiteksti ei mitenkään määrittele sen paremmin ”pilkkaa” kuin ”Jumalaakaan” (kummankin kohdalla voidaan perustellusti puhua suurista semanttisista ongelmista), on viime kädessä oikeuden mielivallassa, milloin jonkun suu tukitaan, milloin ei.

Tällaisena päivänä jotkut Salama-oikeudenkäynnit tuomioineen tuntuvat pelkästään naurettavilta, kun kiihkoilevia protestantteja huomattavasti vakavammin omiin uskomuksiinsa suhtautuvien islaminuskoisten ”uskonrauhan” rajoja luterilaisessa Suomessa on yritetty paaluttaa. Samainen rikoslaki (luku 24, 9§) tarjoaa jokaiselle kunnianloukkausta epäilevälle mahdollisuuden nostaa syyte. Jumalanpilkkapykälä on kuitenkin paljon kätevämpi, sillä siinä ei edellytetä kenenkään ihmisen loukkaamista vaan mahdollista pilkkaa tulkitaan oikeudessa jonkin tarkemmin määrittelemättömän ”Jumalan” kunnian loukkauksena tai vaihtoehtoisesti jonkin porukan ”pyhäksi” julistamaa loukkavaana. Myös ilmaisu ”pyhä” on täysin mielivaltainen, joten mikä tahansa tähän pykälään perustuva juttu nojautuu juridisesti moninkertaisesti mielivaltaiseen semantiikkaan.

Minusta toisen ihmisen loukkaaminen on paitsi epäkohteliasta ja rumaa käytöstä, myös lain tarjoamia rangaistuksia kaipaavaa toimintaa. Osa meistä ihmisistä ei kerta kaikkiaan osaa käyttäytyä ihmisiksi eli suhtautua erilaisuuteen edes sietävästi (suvaitsevuudesta ei kannata edes unelmoida). Siksi on hyvä, että ihminen voi lain mukaan puolustautua oikeudetonta solvaamista ja loukkaamista vastaan. Erityisen tärkeätä on, että laki suojelee ihmistä julkisilta loukkauksilta.

En itse hyväksy uskovan ihmisen pilkkaamista tai loukkaamista missään olosuhteissa. Mutta perusteluna on rikoslain luvun 24 pykälä 9, ei tuo 1800-luvun tympeää vanhoillisuutta edustava ”jumalanpilkkapykälä”. Tässä vaiheessa asia muuttuu kysymykseksi sananvapaudesta ja viimeistään tässä vaiheessa useimmat kiihkoilevat kansalaiset unohtavat kaiken johdonmukaisuuden. Vain ihmisen kunniaa voi rikoslakimme mukaan loukata. Pykälässä 9 ei puhuta uskonnollisista yhteisöistä tai jumalista, koska ne eivät ole ihmisiä eikä niillä voi olla samoja oikeuksia kuin ihmisyyksillä. Tästä syystä kiihkoilijat käyttävät hyväksi eduskunnan vanhoillisuuttaan ja suoranaista pelkuruuttaan jättämää porsaanreikää eli tätä mielivaltaista jumalanpilkkapykälää.

Sama pykälä tarjoaa myös kiihkoilevalle keskustelulle pysyvää sytykettä, koska se selkeästi perustuslain takaaman sananvapauden vastaisesti antaa etuoikeuksia niille, jotka haluavat tukahduttaa omiin uskomuksiinsa kohdistuvaa kritiikkiä. Pääosa kristillisistä kirkoista ja lahkoista ei juuri vaivaudu reagoimaan kovaankaan kritiikkiin, ellei se uhkaa taloudenpitoa tai ylimpien vallankäyttäjien asemaa. Siksi pääroolin on saanut ns. läntisessä maailmassa islam, johon uskovista joillakin – ei onneksi kaikilla – on sekä erittäin vahva luottamus omaan oikeassa olemiseen että osittain itse uskonnon tulkinnoista, osittain ihan vaan omasta mielestä johdettu käsitys siitä, että oma jumala on

erittäin herkästi loukkaantuva ja ettei tämä myöskään pysty puolustamaan itseään, vaan siihen tarvitaan kiihkeästi toimeen tarttuva uskovainen ihminen.

Tämä yhdistelmä on äärimmäisen vaarallinen ulkopuolisille, kuten Ranskassa on taas jouduttu todistamaan. Kun uskonnollinen kiihkoilu yhdistyy sananvapauden täydelliseen hylkäämiseen, kynästä tulee ensimmäisten joukossa tuhoava ase. Myös Suomessa asuu ihmisiä, jotka ovat valmiit aseelliseen taisteluun uskonnollisten johtajien määräyksestä tai houkutuksesta. Toistaiseksi he ovat menneet sotimaan ja kuolemaan muille maille. Mutta ei mikään takaa, etteikö Ranskan kuvio voisi toistua missä tahansa maassa.

En ymmärrä enkä hyväksy ihmisen uskonnollisten tunteiden pilkkaamista. Pidän kaikkia uskontoja tarpeettomina ja suurelta osin haitallisina, mutta ei minulla ole tarvetta eikä oikeutta toisen ihmisen valintojen henkilökohtaisesti loukkaavaan arvosteluun. Mutta pidän äärettömän tärkeänä sitä, ettei yksilön suojaa uloteta yhteisöihin, uskomuksiin, ideologioihin, jumaliin tai muihin taruolentoihin. Kaikkia niitä täytyy saada kritisoida vaikka kuinka vahvoin ilmaisin. Se on sananvapauden ydinaluetta, vaikka siinä ei ole kaikki.

Maailmassa on paljon valtaryhmittymiä, joille sananvapaus merkitsee korkeintaan tavattaessa nitistettävää harminpaikkaa. Uskonnolliset kiihkoilijat eivät ole tässä suhteessa suinkaan ainoita. Oikeus ilmaista vapaasti näkemyksiä yhteisistä asioista on aina ensimmäisessä teloitettavien ryhmässä. Ja kun se on teloitettu, uudet sortotoimet sujuvat aina helpommin.

Maa, jonka rikoslaki tarjoaa ylimääräistä ja perusteetonta suojaa uskonnollisille uskomuksille, ei ole moderni oikeusvaltio, ei sivistysvaltio, ei sananvapauden mallimaa. Uskonnollisilta kiihkoilijoilta on tukittava nykyinen porsaanreikä, varmuuden vuoksi. Se ei estä törkeitä väkivallanteoja, mutta se vähentää retoriikkaa, joka pyrkii luomaan koko yhteiskunnan tasolla illuusion uskonnollisten ajatusten erityisestä oikeutuksesta. Tuo illuusio on mielivaltaa, vaarallista mielivaltaa. (8.1.2015)

Yksien ja toisten pyhät

Arkkipiispa **Leon** kommentit pyhyiden ja sananvapauden suhteesta saivat tämän päivän Hesarissa **Meri Vennamolta** kiitokset ”viisaudesta ja lämminhenkisyydestä”. Olen jyrkästi eri mieltä. Mielestäni arkkipiispa puhui omassa asiassaan vastenmielisen sananvapausrelativismin puolesta. Hänen viestinsähän oli suunnilleen, että maallisella sananvapaudella ei saa koskea siihen, mitä uskovainen pitää pyhänä.

Kritisoin edellisessä tekstissäni Suomen rikoslaisissa edelleen olevaa ylimääräistä suojaa uskonnollisille tuntemuksille ja juuri siitähän arkkipiispakin haluaa tiukasti pitää kiinni, erivapaudesta oman kirkkonsa määrittämille säännöille. Se on yhteistä kaikille uskovaisille, ainakin näille yksijumalaisille Lähi-Idän tuotteille.

Uskonnollisten ihmisten puheet ”pyhästä” eivät tietenkään kestä minkäänlaista erittelyä, koska ne ovat kaikissa tapauksissa kehäpäätelmiä. Pyhä on se, mikä pyhäksi on määritetty. Vaikka nämä uskonnolliset toimihenkilöt mielellään esiintyvät jumalansa sanansaattajina (en ole koskaan nähnyt aidolla allekirjoituksella varustettua valtakirjaa), todellisuudessa kaikki nämä määrittelyt ovat ihmismielen keksintöä.

En kiistä sitä, että meillä ihmisillä on ”pyhän” kokemisen tarpeita. Eihän niitä niin innolla muuten olisi tuhansien vuosien aikana värkäty ja lukemattomia sääntöjä niiden ympärille rakennettu. Mutta uskontojen taipumus omia ”pyhät” asiat itselleen on silkkaa omavaltaisuutta, joka normaalisti myös paisuu yli äyräiden siten, että sitä itselle määritettyä ”pyhä” ruvetaan raivoisesti puolustamaan.

Monopolisoitu ja institutionalisoitu ”pyhyys” aiheuttaa yleensä pelkästään harmia. Siitä seuraa aina eri ”pyhien” vertailua ja paremmuusjärjestykseen laittamista. Mistä taas seuraa riitaa ja kahakointia, ääritapauksissa kuolemaa väärin ”pyhiin” uskoville. Joten toivoa sopii, että arkkipiispa Leo virkaveljineen ja sisarineen keskittyy harrastamaan sitä omaa ”pyhänsä” ihan omissa oloissaan eikä tule sotkemaan sitä meille kaikille kuuluvaan sananvapauteen.

Jokaisella ihmisellä on oikeus omaan ”pyhän” kokemiseen ja määrittelyyn, käytti sitä sanaa tai ei. Itse toivoisin, että jokainen maailman ihminen pitäisi pyhänä eli loukkaamattomana sitä sattumusta, että on syntynyt ja saanut tietoisuuden. Sitä sattumusta ei saa toiselta riistää. Myös sitä luontoa, jonka ehdoilla täällä piipahdamme, olisi mielestäni syytä välttää loukkaamasta. Niin moni tekeekin sen kummemmin asiasta numeroa silti tekemättä.

Jostain syystä vain uskonnolliset pyhyiden määrittelyt synnyttävät ongelmia. Luultavasti syy on siinä, etteivät ne ole aidosti luonnollisia inhimillisiä tuntemuksia vaan organisaation vallankäyttöä varten kehiteltyjä ajatusrakennelmia. Niihin ei välttämättä kukaan tunne luontaista vetoa, vaan niihin täytyy ihmiset sitoa rituaalein, ohjein ja määräyksin. Sellainen tarjoaa aina loputtoman kiistelystä lähtien että kuka nyt tulkitsee oikeimmin sitä ”pyhän” ohjeistoa.

Suomessahan ”pyhä” tarkoittaa suunnilleen samaa kuin vapaapäivä. On tietenkin uskonnollisia ihmisiä, joille sanalla on syvempi emotionaalinen merkitys, mutta jos laitettaisiin sata riviluterilaista määrittelemään kolme tärkeintä ”pyhää” asiaa, veikkaan että listasta tulisi aika pitkä. Yhdelle se on itse jumala, toisen mielestä sankarivainajien muisto. Kolmas voi pitää pyhänä jotain paikkaa, seita, hautausmaata tai kirkkorakennusta. Yhteistä lienee vain se, ettei mitään selkeästi yhteistä ole. ”Pyhä” merkitsee milloin mitäkin. Juuri siksi sen erivapaudet ovat vaarallisia.

Itselleni on tietentahtoinen ihmisen loukkaaminen vastenmielistä. Siksi kysymys ”pyhän” suhteesta sananvapauteen on kaikkea muuta kuin helppo. Jos jokaisella meistä on subjektiivinen oikeus tuntea loukkaavaksi oman ”pyhämme” kritisoiminen, voiko silloin mitään käsitellä kriittisesti ilman vaaraa jonkun loukkaamisesta tai ainakin loukkaantumisesta? Jättääkö näin laaja ”pyhän” loukkaamattomuuden suoja sananvapaudelle lainkaan tilaa?

Mielestäni ei jätä, enkä itse näe ”pyhyiden” loukkaamatonta kokemista yksilön perusoikeutena. Mitä tahansa ihmisen aivojen tuottamaa näkemystä täytyy saada käsitellä vapaasti, tarvittaessa myös ironian, satiirin ja sarkasmin keinoja käyttäen. Jos joillekin näkemyksille annetaan suojaa kritiikiltä, kaikkia muita kohdellaan eriarvoisesti.

Loukkaamisen pyrkimys on mielestäni aivan eri asia kuin halu kritisoida näkemystä, jota pitää haitallisena tai vaikka pelkästään typeränä. Osa sananvapauden käytöstä toteutuu valitettavasti toimintana, jolla selkeästi on pelkästään loukkaamisen tarkoitus. Kun kritiikki ei edes pyri analysoimaan, vaan loukkaavuus riittää, käyttäytyään epäkohteliaasti ja ääritapauksissa laittomasti. Osa uskonnollisen ”pyhän” pilkasta epäilemättä kuuluu tähän ryhmään. Mutta ei kaikki.

On jollain lailla paradoksaalista, miten vaikeata voimakkaimmin uskoville on kohdata kritiikkiä tämän uskon eri piirteitä kohtaan. Miksi uskova ei luota siihen, että se oma jumala kyllä kykenee hoitamaan oman puolustuksensa? Miksi kaikkein kiihkeimmät nostavat itsensä jumalan puolustajan rooliin, kun voisi olettaa heidän vain naureskelevan niille, joiden usko ei riitä?

Kuvassa on **Michel Baudierin** vuonna 1625 piirtämä kuvitelma siitä, miltä noin 1000 vuotta aikaisemmin elänyt ”Mahomet prophet des Turcs” on voinut näyttää. Islaminuskoisilla itsellään ei voi olla mitään käsitystä hänen ulkonäöstään, koska profeetan kuvaaminen on jyrkästi kiellettyä. Voisiko tämä taiteilijan mielikuvituksen tuote loukata jonkun käsitystä ”pyhästä”? (16.1.2015)

Vallan osto- ja myyntiliike

Katsoin **Tuukka Temosen** kohtalaisesti kohua ja huomiota herättäneen dokumentin *Presidentintekijät*, joka kuvaa hyvin läheltä kampanjaa **Sauli Niinistön** saamiseksi tasavallan presidentin virkaan toisella yrittämällä. Vastoin odotuksiani jaksoin katsoa koko dokumentin. En ehkä niinkään siksi, että kyseessä olisi ollut poikkeuksellisen hyvin tehty dokumentti (se oli kuitenkin ihan hyvin tehty), vaan enemmänkin sen takia, että huomasi haluavani seurata **Taru Tujusen** kehonkielen tarjoamaa mielenkiintoista informaatiota viimeiseen kuvaan asti.

Meillä äänestäjillä on usein varsin inhorealistenten näkemys politiikasta ja poliitikoista. Uskomme tietävämmä, miten liikaista peliä se on, miten puolueet ja poliitikot ajavat vain omaa etuaan. Temosen elokuva antaa mahdollisuuden tarkistaa, kuinka väärässä ehkä olemmekin. Ehkä kysymys onkin aidosta innosta ja halusta edistää joitakin yhteiskunnallisia asioita?

Presidentintekijät onkin melkoista shokkihoitoa kansalaiselle, joka ei ole koskaan päässyt vallan piireihin eikä maistamaan tuota pääosin immateriaalista ihanuutta. Sillä vallastahan on kysymys siinä, kun tasavallan presidentiksi halutaan saada joku tietty ihminen, eikä jotakuta muuta. Tässä elokuvassa aktiiviset Kokoomuksen jäsenet ja joukko oletettavasti samanhenkisiä palkattuja ammattilaisia näyttävät kaikessa karuudessaan, miten teennäistä touhu voi olla.

Joku voi pitää minua jäävinä sanomaan mitään Kokoomuksen vaalityödojkarista, koska olen julkisesti poliittisen kirjon toisella laidalla. Siksi haluan korostaa, etteivät seuraavat ajatukset millään muotoa koske vain Kokoomusta tai yleisemminkään poliittista oikeistoa. Aivan saman olisi luultavasti saanut aikaan minkä tahansa eduskuntapuolueen työtä avoimesti kuvaava dokkari. En usko, että ne kauheasti eroaisivat toisistaan.

Mutta kieltämättä oli kiehtovaa istahtaa samaan pöytään Taru Tujusen, **Hjallis Harkimon** ja muun kampanjaväen kanssa. Kiehtovaa siksi, että koko elokuvan aikana ei oikeastaan kertaakaan käy ilmi, mitä maailmankatsomusta porukka normaalisti edustaa. Tämä elokuva kertoo ihmisistä, joiden ideologiana on saada myytyä äänestäjille laajaa kansansuosiota valmiiksi nauttiva, mutta tuotteena erittäin hankalasti paketoitavissa oleva ihminen.

Vaikka etukäteen oli kohtalaisen selvää, että Sauli Niinistön mahdollisuudet tulla valituksi aivan siitä huolimatta, keitä muita on ehdokkaina, olivat erittäin hyvät, koko kampanjaa ja dokumenttielokuvaa hallitsee pelko ja huoli. Kun ollaan vallan osto- ja myyntiliikkeessä, teorioista ja virallisista hymyistä ei ole paljoakaan iloa. ”Entä jos?” on hallitseva tunne niilläkin, joiden voisi olettaa olevan jo rutinoituja poliittiseen myyntityöhön.

Tässä suhteessa kaikki muut jäävät statisteiksi Taru Tujusen rinnalla. Hän johtaa kaikkea ja kantaa suurimman vastuun – mutta kenelle? Elokuvan perusteella häntä ei voisi vähempää kiinnostaa, onko seuraavan presidentin nimi Niinistö vai jotain ihan muuta. Mutta siitä ei jää epäselvyyttä, että Tujuselle kysymys on omasta uskottavuudesta, kenen tahansa silmissä. Hän on ammattilainen koko ajan, mutta katsoja jää miettimään, onko se kuitenkaan politiikka, jonka ammattilainen hän haluaa olla.

Ehkä eriskummallisoin rooli on elokuvassa varattu liikemies Hjallis Harkimolle, joka näkyy kuvassa tuon tuostakin, mutta joka ei sano mitään tärkeää, ei tee mitään hyödyllistä, on vain läsnä. Ehkä Temonen on tällä halunnut korostaa sitä, että rahan ei tarvitse puhua tai tehdä mitään. Mutta oliko Harkimo paikalla aatteen vai rahan takia – vai molempien –, edes sitä emme saa tietää.

Temonen kuvaa armottomasti sitä keinotekoisia intoa ja ihan aitoa, laskelmoitua falskiutta, joka väijäämättä liittyy poliittiseen osto- ja myyntitoimintaan. On selvää, että vaikka kuvattavat hetkittäin unohtavat kameran läsnäolon, päähenkilöt muistavat sen aivan varmasti ja heidän esiintymisensä on tarkoitettu yhtä paljon Temosen kameralle kuin muille läsnäolijoille. Silloin tällöin esiintyvä kiroilu voi synnyttää illuusion ”avoimuudesta” ja ”rehellisyydestä”, mutta en usko, että julkinen ärtymys johtui huonojen näyttelijänsuoritusten julkistamisesta. Luultavasti ainakin Tujunen ymmärsi, kuinka elokuva paljastaa kaiken kampanjatouhun tarkoituksettomuuden ja tyhjyyden. Puheet oikeustoimista olivat ilmeisesti lähinnä teatteria, Tujunenhan on elokuvan todellinen tähti. Miehet ovat kaikki statisteja.

Presidentintekijät on ennen muuta armoton kuvaus jotenkin sääliävästäkin teennäisyyden maailmasta, jossa pokkana mietitään, kuinka ehdokkaasta voidaan luoda mahdollisimman monta ääntä tuova mielikuva aivan siitä riippumatta, minkälainen ehdokas oikeasti on. Aika ajoin voi rivien välistä lukea täydellistä tympääntyneisyyttä sekä Sauli Niinistöä että koko vaalia kohtaan. Kukaan ei elokuvassa hehkuta Niinistön upeita mielipiteitä tai ideologisia näkemyksiä. Kukaan ei kehu ehdokasta, jonka valinnan hyväksi tehdään koko ajan töitä. Ehdokas on täydellinen sivuhenkilö, mitä Temonen on myös korostanut päästämällä elävän Sauli Niinistön kuvaan vain muutaman nopeasti ohi kiitävän hetken ajaksi.

Kokoomuslaisten suhtautuminen yllättäen loppusuoralla Niinistön uhkaajaksi nousseeseen **Pekka Haavistoon** on mielenkiintoinen sivujuonne. Ei sanaakaan ideologioista, koko ajan mietitään vain pintaa ja presidenttien puolisoiden vaikutusta (Niinistön katsotaan alusta lähtien olevan tässä vahvoilla ja kuvattavilla on selvästi vaikeuksia pysytellä kameran edessä asialinjalla vertaillen mielessään **Jenni Haukiota** ja **Antonio Floresta**). Kampanjaväelle näyttää olevan selvää, että Haavisto ei uhkaa Niinistöä olemalla selkeästi oikeistolaisempi (tai oikeammin antivasesemmistolaisempi) kuin Niinistö itse, vaan edustamalla kaikkea ”muuta” kuin nyrpeänä toiselle kierrokselle alistuva, poikamaisen Haaviston rinnalla vanhalta ja väsyneeltä vaikuttava Niinistö.

Kun prosenttiluvut sitten tulevat valotaululle, kuukausien pelko viime hetken epäonnistumisesta (eli että se ”muu” olisi taas vienyt Niinistöltä varman voiton) purkautuu liki hysteerisenä ilona. Paitsi Taru Tujusella, joka on silmiinpistävän rauhallinen. Hänelle tämä oli vain yksi homma muiden joukossa. Hän tietää jo, että yksi vaihe on päättynyt ja ajattelee luultavasti jo sitä seuraavaa. (21.1.2015)

Vallasta ja sen ansaitsemisesta

Historian ironiaa samojen päivien uutisissa. Yksi kertoo, että yksinvaltaansa raivoisalla otteella tarrautunut 90-vuotias diktaattori **Robert Mugabe** on valittu Afrikan unionin puheenjohtajaksi ja toinen, että Uruguyan 79-vuotias presidentti **José Mujica** on tarjonnut vanhalla kuplafolkkarillaan kyydin liftarille.

Äkkiä ajatellen voisi luulla, että jokainen meistä haluaisi korkeinta valtaa käyttämään mieluummin Mujican kuin Mugaben. Elävä todellisuus on kuitenkin aivan toisennäköinen. Mujicat ovat äärimmäisen harvinaisia poikkeuksia, mugabet tai hiukan lievemmat tapaukset taas pääsääntö. Valtaan pyrkivät ja siihen tarrautuvat hanakimmin ne, jotka yhteisen edun vuoksi pitäisi pitää siitä mahdollisimman kaukana.

Miksi toimimme näin järjettömästi? Vai johtuuko tilanne siitä, että ehdottomimman vallan käyttäjät eivät tule valituiksi demokraattisesti vaan erilaisten eturyhmien sopimuksilla tai silkkää raakaa kyynäpäätaktiikkaa (kyynäpään tilalle voi vaihtaa mieleisensä ase) soveltamalla? Monet valtionjohtajat valitaan ainakin periaatteessa demokraattisesti, mutta useimmat muut vallankäyttäjät eivät seurustele demokratian kanssa kuin pitkällä pihdeillä.

Vanhan intiaaniviisauden mukaan johtajaksi täytyy valita virkaan haluttomin. Toisen perinteisen porukan ratkaisu on rakentaa valtaistuimen alle tulisija, jotta valtiaana olo on mahdollisimman epämukavaa ja kukaan ei siinä viihdy ainakaan etujen takia. Myös johtajan palkan määrittäminen kansalaisten keskipalkkaa vastaavaksi karsisi nopeasti ahneimmat pyrkyrit.

Emme kuitenkaan elä tuollaisessa maailmassa, vaan kiusallisen monet johtajat niin valtioiden kuin urheilujärjestöjen tai suuryritysten ykköspaikoilla ovat yksiselitteisesti konnia, roistoja ja rikollisia. Parhaassa tapauksessa valtaa käytetään vain oman veroparatiisissa olevan pankkitilin paisyttämiseen, pahimmassa se tarkoittaa tämän lisäksi vastustajien tai ihan vain tiellä olevien armostonta murhaamista ja muita hirmutöitä.

Tällainen maailma on mahdollinen vain sen takia, ettei kukaan nouse vallan huipulle yksin eikä varsinkaan pysy siellä ilman apulaisia. Moni diktaattori näyttäytyy yksittäisenä hirviönä, mutta eivät he yleensä omin käsin rikoksiaan tee, vaan siinä tarvitaan yksi jos toinenkin apuri. Jokaisen yksinvaltiaan takana on näkymätön joukko ihmisiä (yleensä miehiä), joiden yhteisenä etuna on antaa yksinvaltiaan häärätä mieleisellään tavalla. Jos tämä etu muuttuu, kovinkin yksinvaltias saattaa herätä jonain aamuna pyssynpiippu leuan alla.

Vallan väärinkäyttö ei ole maantieteellisesti, ideologisesti tai edes taloudellisesti vain ”joidenkin” tai ”niiden muiden” ongelma. Niissäkin maissa, jotka komeilevat kansainvälisten korruptiolistojen hyvisten kärjessä, esiintyy kaikenlaista rötöstelyä, vaikkei niitä pahimpia tapauksia oltaisikaan. Minkä sille tavallinen kansalainen voi, jos suuren valtion omistaman yrityksen johdossa järjestellään kohtuuttomia taloudellisia etuja itselle ja kavereille? Ei tietenkään muuta voi kuin murista ja marista.

Niissä maissa, joissa valta otetaan aseilla ja pidetään terrorilla, koko kysymys vallan käyttäjiksi sopivista persoonista on tietenkin lapsellinen. Vallanhimo ja sen nopeasti turmeleva vaikutus eivät jätä silti rauhaan niitäkään, jotka nostetaan valtaan kansalaisten enemmistön äänillä. Maailma on täynnä tarinoita kivoista johtajista, jotka aikansa vallasta nautittuaan eivät olekaan yhtään kivoja ja joille ajatuskin vallasta luopumisesta on loukkaus.

Maailmassa on erittäin vähän José Mujican kaltaisia tapauksia, erittäin vähän. Niin vähän, että hänenkin kohdallaan alitajuisesti pelkää, että kohta sieltä jotain ikävää paljastuu. Olemme jotenkin sisäistäneet ja hyväksyneetkin sen ajatuksen, että ison vallan käyttäjät ovat aina jonkinasteisia roistoja. Jos eivät lain kirjaimen mukaan, niin ainakin kansalaisten oikeustajun näkökulmasta.

Itse uskon tuohon intiaaniviisauteen haluttomista johtajista. Jos valtaa ei halua, sen viettelystä pystyy ehkä vastustamaan. Ongelmana vain on, että siinä vaiheessa, kun valtaa jaetaan (tai ”jaetaan”), nämä haluttomat eivät tietenkään ole lähimaillakaan. Paikalla ovat vain ne, joita valtaan pääsyn mahdollisuus kiihdyttää ja vetää puoleensa. Heille taas ei tule mieleenkään antaa paikkaansa vastentahtoisesti kahvaan tarttuvalla. He kokevat vallan itselleen kuuluvaksi eduksi, eivät työvälineeksi yhteisen parhaan saavuttamiseksi. Tähän ongelmaan ei ole löytynyt ratkaisua missään. Siksi meillä on vain yksi José Mujica. (3.2.2015)

2017: Robert Mugabe, nyt jo 93-vuotias, istuu edelleen kurjassa jamassa olevan Zimbabwen yksinvaltiana. José Mujica luopui hyvässä taloudellisessa ja sosiaalisessa tilassa olevan Uruguayn presidentin tehtävistä 1.3.2015 ja elää nyt pienellä maatilalla puolisonsa ja kolmijalkaisen koiransa Manuelan kanssa. Kun Mugabe lopulta kuolee, kansa juhlii. Mujicaa muistellaan lämmöllä jo nyt.

Utopioiden on oltava totta

Jani Kaaron erinomainen kolumni *Näin ihminen vapautetaan työn ikeestä – esittelyssä kolme utopiaa* (HS 12.2.2015) haastoi miettimään uudelleen utopioiden ja todellisuuden välistä suhdetta. Sehän on monelle kyynistyneelle ihmiselle lähinnä pilkan lähde, koska historia näyttää todistavan, että jos utopia toteutuu, se toteutuu pikemminkin dystopiana.

Kaikki kolme Kaaron esittelemää utopistista yhteiskuntamallia tähtäävät itse asiassa samaan tilanteeseen, joka on myös **Karl Marxin** kommunistisen yhteiskunnan lähtökohta: että ihminen voisi elää ihmisarvoista elämää tilanteessa, jossa mielekästä ja hyvin palkattua työtä riittää vain joillekin. **Paul Goodmanille** ratkaisuna on erottaa toisistaan valtion pyörittämä ”sosialistinen” perustarpeiden talous ja markkinatalouden ehdoilla pyörivä luksustalous. **John Kenneth Galbraith** hahmotteli jakoa töissä käyviin tuottajiin ja kuluttajiin, joiden keskinäistä tasapainoa säädeltäisiin työttömyyskorvauksen tasoa vaihtelemalla. **Robert Theobald** puolestaan kannatti kaikille taattua perustuloa, joka myös suomalaisessa keskustelussa on ollut ehkä eniten esillä.

Kaikki nämä mallit ovat utopistisia, koska ne edellyttävät nykyaikaisen finanssikapitalismin hävittämistä ja korvaamista järjestelmällä, joka jakaa yhteiskunnallisen hyvän jollain tavalla tasapuolisesti. Tällaista on totuttu kutsumaan ”sosialismiksi”, vaikka finanssikapitalistista todellisuutta ehkä pikemminkin pitäisi kutsua ei-sosialismiksi, ei-tasa-arvoksi tai joksikin muuksi vastaavaksi.

Modernin 2000-luvun kapitalismin syvä ja ratkaisematon ongelma on suoraa seurausta sekä talouden virtualisoitumisesta että aineellisen tuotannon tehostumisesta. Molemmista seuraa ihmistyön tarpeettomuus. Tilanteen karuutta voidaan jonkin aikaa peitellä sillä, että kadonneitten työpaikkojen tilalle syntyy lyhytaikainen palveluyhteiskunta, jossa kaikki myyvät toisilleen jotain pientä palvelua. Palvelutuotannon paradoksiin voi tutustua isoilla kirpputoreilla, joilla sata ihmistä myy ja kymmenen käy kiertelemässä ja katsomassa. Palvelutuotannossa ei vaan synny riittävästi uutta arvoa sekä myyjän että ostajan elättämiseksi.

Ikuinen utopia työn orjuuden lakkaamisesta on nyt lähempänä kuin koskaan. Samaan aikaan on täysin ratkaisematta kysymys siitä, millä työn orjuudesta vapautetut miljardit maailmankansalaiset hankkivat toimeentulonsa ja vähän iloa elämäänsä. Se on asia, joka ei kiinnosta modernia kapitalismia ja sen toimijoita millään tavalla. Pääosa rikastumisesta tapahtuu joka tapauksessa virtuaalisesti, keinottelemalla taloudellisessa kuplassa täysin irrallaan aineellisesta tuotannosta.

Yritykset tekevät valtavia voittoja, mutta näillä voitoilla ei synnytetä uusia työpaikkoja, vaan niitä käytetään perusteluna entistenkin hävittämiseksi. Voitot imetään aineellisesta tuotannosta virtuaaliseen keinotteluun, jonka koko ylittää koko maailman todellisen bruttokansantuotteen miljoonakertaisesti. Perinteisetkin teollisuusyritykset modernisoivat toimintaansa ja muuntuvat finanssialan yrittäjiksi, joiden toiminnalla ei ole minkäänlaisia työllistäviä ulottuvuuksia. Paradoksaalisesti toinen puoli ihmiskunnasta raataa epäinhimillisissä olosuhteissa, koska heitä halvempaa tekniikkaa ei vielä ole tarjolla (mutta tulee olemaan) ja toinen puoli (miinus eliitti) ihmettelee työtä ja ehkä työhalujakin vailla, miksi elämän laatu näyttää koko ajan huonontuvan.

Modernilla kapitalismilla ei ole ensimmäistäkään ratkaisumallia maailman miljardeille kansalaisille. Ei kuulkaa kiinnosta, ei sitten vähääkään. Jos ette osaa rikastua, kuolkaa pois. Aineellisia hyödykkeitä tuottava ja myyvä koneisto tietenkin huolestuu, kun ostovoima heikkenee. Mutta ei sekään pysty pakottamaan finanssieliittiä piittaamaan muista. Kukaan ei pysty, kuten näyttävät päätäjätkin toteavan.

Ja kuitenkin jotain on tehtävä, ellei pidetä hyväksyttävänä sitä, että kolme neljäsosaa ihmisistä on vaikka työtä ja toimeentuloa ja joutaa vaikka kuolemaan pois tarpeettomana. Onko tosiaan vain utopiaa vaatia, että maailman rikkaudet jaettaisiin kaikille ihmisille? Onko sekin utopiaa, ettei kenenkään pitäisi joutua kuolemaan nälkään tai sairauteen, jonka olisi voinut torjua hyvin pienellä raha-summalla? Onko sosiaalinen tasa-arvoisuus pelkkää ”vasemmiston propagandaa”, ”sosialismia” ja ”kommunismia”?

Moni eliittiin kuuluvakin on ollut julkisesti huolissaan vaurauden äärimmäisestä keskittymisestä yhä pienemmälle ja pienemmälle eliitin joukolle. Vastuuntuntoisimmat jakavat suunnattomasta omaisuudesta jo eläessään tai testamenttaavat sen hyviin tarkoituksiin. Mutta ovatko nämä vastuuntuntoisimmat huippurikkaat omassa porukassaan yhden prosentin liikettä? Saavatko **Warren Buffett** ja **Bill Gates** mitään todellista muutosta aikaan miljardeistaan huolimatta?

Pidin nuorena miehenä kommunistisen utopian toteuttamista välttämättömänä ja mahdollisena vielä omana elinaikanani. Nytemmin olen joutunut tinkimään jälkimmäisestä, mutta aivan yhtä välttämättömältä se edelleen näyttää. Ei välttämättä juuri Marxin & Co. hahmottelemassa muodossa, mutta jotain sinne päin kuitenkin. Onko meillä edes muita vaihtoehtoja?

Jokainen historiallinen eliitti on tuhoutunut, jokainen ”ikuinen” järjestelmä on romahtanut, kun se on tehnyt riittävän monen ihmisen elämän riittävän mahdottomaksi. Kreikkalaiset äänestivät valtionsa johtoon hallinnon, jota kauhistunut EU-eliitti kutsuu ”äärivasemmistolaiseksi”, mutta jonka kreikkalaiset toivovat pystyvän muuttamaan sietämättömät elinehdot siedettäväksi myös niille 99,99 %:lle, jotka eivät kuulu maailman taloudelliseen eliittiin.

Jos Sirízan **Aléxis Tsípras** aikoo kansan kannatuksen pitää, hänen täytyy pystyä viemään maataan utopioiden suuntaan rahaeliitin raivoisasta vihasta piittaamatta. Jonkun on aloitettava ja etsittävä tie. (12.2.2015)

2017: Tsíprasin turkki alkoi melko nopeasti tahraantua, kun hän päätti pysyä vallassa antamalla periksi velkojien etuja ajaneille ulkopuolisille. Kreikan kriisi on ollut kansalaisille raaka isku, mutta se ei tunnu haittaavan esimerkiksi **Angela Merkel**iä, jonka vaatima talouskuri on kreikkalaisten ahdingon tärkein välitön syy. En tiedä, missä tilassa kreikkalaisten usko utopioiden mahdollisuuteen on. Ei välttämättä kovin hyvässä.

Korkeintaan pikkuserkkuja

Suomalaisten ja virolaisten kielisukulaisuuden pohjalta on kehrätty kaikenlaisia yhteenkuuluvuuden myyttejä, joita vasta **Toomas Hendrik Ilves**en johtama tulytysnato-oikeistolaisuus on alkanut pikku hiljaa repiä rikki. Myyteistä keskeisin on väite tai oletus suomalaisten ja virolaisten ”samanlaisuudesta”, jota myös **Saska Saarikoski** tuoreessa kolumnissaan (*Suomi ja Viro: Veljekset kuin ilvekset ja naapurien outo vihanpito*, HS 22.2.2015) toistelee.

Molemmissa maissa puhutaan kieltä, jota juuri kukaan muu maailmassa ei puhu. Totta, mutta näin voidaan sanoa kymmenistä muistakin pienistä maista. Molemmat ovat Itämeren maita. Totta, mutta niin ovat myös Venäjä, Latvia, Liettua, Puola ja Saksa. Varmasti myös jossain itäisessä Aasiassa suomalainen ja virolainen erottuvat joukosta yhtä helposti ja samoista ulkonäöllisistä syistä.

Mutta emme me muuten erityisen samanlaisia ole. Viron historiaa ovat muokanneet Ruotsin ja Venäjän eri inkarnaatiot, mutta ennen muuta Saksa. Viron maantieteellinen sijainti Keski-Euroopan ja Venäjän välisen maayhteyden keskellä on ollut paljon suurempi tekijä oikeastaan kaikessa, kuin Suomea ja Viroa yhdistävä rajanaapuruus Venäjän kanssa. Viron yli ja läpi on ollut aina helppo marssia.

Vaikea suhde Venäjään miellyttää aina oikeistolaista historiantulkintaa, vaikka nykyinen oligarkkivetoinen hallinto onkin aatteellisesti lähempänä äärioikeistoa kuin vasemmistoa. Liian helposti unohdetaan kuitenkin taas saksalaisuuden vaikutus. Viro voi olla pohjoiseurooppalainen maa, mutta se sijaitsee saksalaisen Baltian alueella ja sen kulttuuri on voimakkaasti sidoksissa länteen ilman modernia angloamerikkalaista konnotaatiota. Suomessa ei ole saksalaisen aateliston linnojen historiaa.

Viro ja Suomi ovat mitättömän pieniä valtioita, joiden yhteinen asukasjoukko hukkuu minkä tahansa aidon suurkaupungin sisään. Ainoa syy siihen, että ylipäätään kukaan kiinnittää kumpaankaan mitään huomiota, on maantieteellinen sijainti. (Tätä ei mielellään myönnetä, täytyyhän meillä jokin ”suurempikin” tehtävä olla.) Modernin eli Pietarin sisältävän Venäjän kimppuun ei voi hyökätä maata pitkin lännestä käsin tukeutumatta Suomeen tai vielä mieluummin Viroon, jonne ei tarvitse tulla ensin laivalla muiden kuin suomalaisten. Tätä emme valinneet itse, mutta ei sitä ole valinnut myöskään Venäjä. Tulehtunut yhteinen historia siitä on silti seurannut. (Moskovan kimppuun pääsee myös etelämpää, esimerkiksi Ukrainan tasankojen halki).

Mutta miksi kaksi EU-maata eivät kunnolla kaveeraa, kuten Saska Saarikoski selvästi toivoisi ja kuten suomalainen NATO-henkinen oikeisto ainakin tällä historian hetkellä innokkaasti haluaisi? Onko kyse vain siitä, että **Erkki Tuomioja** dissaa meitä julkisesti nälvivää CIA-IIvestä, joka taas ei halua ääneen myöntää, että virolaisten taloudellinen pärjääminen on kiinni suoran EU-rahaman lisäksi myös siitä, että kymmenet tuhannet virolaiset käyvät töissä Suomessa ja toisaalta suomalaiset käyvät hakemassa etanolinsa virolaisista kaubamajoista?

Minusta paras selitys löytyy siitä, että me emme todellisuudessa ole virolaisten kanssa yhtä läheisiä kuin ruotsalaisten tai edes norjalaisten kanssa. Olemme lähekkäin, mutta emme läheisiä. Veljiä tai siskoja emme ole, korkeintaan pikkuserkkuja.

Velvoittaako kielisukulaisuus johonkin? Unkarilaisuutta käytettiin sotienvälisen kiihkoisänmaallisen propagandan välineenä, samoin virolaisuutta. Kummallakin maalla on edelleen omat paikalliset entusiastinsa, kuten jokseenkin kaikilla muillakin itsenäisesti hahmottuvilla maantieteellis-historiallisilla valtioilla. Epäilen syvästi, että nämäkään perustuisivat minkään mystisen ”sukulaisuuden” tuottamiin myönteisiin värähtelyihin, vaan paljon konkreettisempiin asioihin, sellaisiin kuten Tokaj-viini tai Saku-olut.

Kun Neuvostoliiton valta Virossa päättyi, monet suomalaiset kokivat velvollisuudekseen tukea naapurimaan taloudellista ja ehkä myös henkistä jaloilleen nousua. Olen itsekin osallistunut tähän missioon oman ammattini puitteissa ja saanut useita virolaisia ystäviä. Tähän yhteistyöhön liittyi paljon mielenkiintoisia kokemuksia, koska emmehän me todellisuudessa mitään tienneet sen paremmin Viron kuin Viron Sosialistisen Neuvostotasavallankaan asioista. Luulimme ja teeskentelimme vain. Viro oli ja pääosin edelleen eksoottinen, hyvin erilainen maa niin luonnoltaan kuin ajatusmaailmaltaankin.

Eikä se kieli meitä ole koskaan oikeasti yhdistänyt, koska ani harva suomalainen osaa muutamaa sanaa enempiä viron kieltä. Ei ole tarvinnut, koska pohjoisvirolaisten hyvä suomen osaaminen (kiitos Väiski!) tasoitti tien useimmille riittävään kaupalliseen kulttuurivaihtoon. Ja kun Suomea ja suomea ei enää niin paljon tarvita EU:n avoimen sylin avauduttua, englannista on tullut ainoa myös Suomenlahden kansoja yhdistävä kielitekijä.

Suhtutuuko EU-Nato-Viro nykyään Suomeen alentuvasti tai suorastaan pilkallisesti? Tai ollaanko Suomessa oltu ja ollaanko edelleen virolaisia parempia asiantuntijoita niin suhteissa suomalaisiin kuin venäläisiin? Suhtaudummeko alentuvasti meitä niin paljon pienempään Viroon, jonka ulkopolitiittisen uhoilun ainakin alitajuisesti ymmärrämme nousevan traumaattisesta historiasta ja siitä, että Viron poliittinen johto on tehnyt maasta Yhdysvaltain toiveita kärkkäästi seuraavan vasallivaltion?

Luultavasti useimmat virolaiset ja suomalaiset, jotka hyötyvät toisaalta työpaikoista, toisaalta halvasta alkoholista (mikään muu ei taida enää olla sillä lailla halpaa), eivät tunne sen paremmin yleviä kuin alentuviakaan tuntemuksia, ellei jokin henkilökohtainen tapahtuma anna aihetta haukkua naapurikansaa huonosta käytöksestä (juopottelevan poron ja rikoksia Suomessa suoltavan raivoroosnan erilaiset versiot pitävät tietysti vissää kaunan perinnettä yllä). Olemme naapureita, emme sen enempiä.

Mutta valtiollisella tasolla on tietysti kyse kahdesta täysin erilaisesta suhtautumisesta suurvaltanaapuriin eli Venäjään. Se on kaiken huonolta näyttävän henkilökemian todellinen polttoaine. Viron valtiollinen Venäjän vastaisuus selitetään sekä historialla ja Venäjän käytöksellä (virolaiset itse) että huonolla omallatunnolla (Viron venäläiset ja heidän asemastaan huolestuneet). Hävittyjen sotien kirkerä oppi Suomessa johti Paasikiven-Kekkonen linjaan, Virossa taas **Arnold Rüütelin** kautta lukuun ottamatta Naton helmaan lehahtamiseen. Kyllähän Suomessakin on ollut vahva pyrkimys Viron tielle (**Ahtisaari**, Kokoomus, RKP), mutta silti Suomen ulkoministerinä on nyt Erkki Tuomioja, ei **Carl Haglund**, josta varmasti saataisiin pikavauhtia uutiskuva rattoisasti Ilveksen kanssa yhteisistä asioista rupattelemassa.

Kyynisimpien arvioiden mukaan Toomas Henrik Ilves pistelee Suomea vain ikävän luonteensa takia, mutta itse uskon pahimpienkin ylilyöntien olevan harkittua käytöstä. Vaikka Viro on taloudellisesti riippuvainen EU-tuista ja Suomen tarjoamista työpaikoista, sen ei-julkisena tehtävänä on edistää naapurimaa Suomen Nato-jäsenyyttä. Ilves haluaa näyttää, kuinka huolettomasti hän voi puhua Venäjän johtajasta ja hallinnosta Yhdysvaltain sylistä käsin. Suomalainen Nato-kohortti ei välttämättä ole yhtä varma tällaisen käytöksen myönteisestä vaikutuksesta, mutta näillä nyt silti mennään.

Minusta virolaiset tuntuvat hitusen ”läheisemmiltä” kuin vaikkapa latvialaiset tai liettualaiset. Mutta siinä missä voin ainakin kuvitella ymmärtäväni jollain tasolla ruotsalaisten ajatusmaailmaa, virolaiset kansana ovat minulle yhtä outoja kuin baskit, irkut tai etruskit. He ovat itse vastuussa siitä, että heillä on presidenttinä entinen tiedustelupalvelun työntekijä, jolla ei ole käytöstapoja. Aivan kuten Venäjälläkin. Ei se ole meidän suomalaisten syytä.

Ei ehkä kannattaisi ottaa valtiollisen tason nokittelua liian vakavasti, kun asialla ovat Suomen ja Viron kaltaiset pikkutoimijat. Mutta jos Viron Ilveksen kypälän ja kynsien liikettä säädellään Yhdysvalloista käsin, kannattaa ehkä pitää pientä etäisyyttä. Kuten pikkuserkkujen kesken myös ihmissuhteissa. (22.2.2015)

Ευθανασία – yksilön viimeinen toivo

Suomalaisten selvä enemmistö haluaisi aktiivisen eutanasian sallivan lainmuutoksen. Kyselystä toiseen kannatus on ollut 75 %:n tienoilla. Merkittävä määrä lääkäreistä vastustaa sitä, joten melkein kaikkien poliitikkojen on helppo peesata ja olla täysin passiivisia.

Myös monelle muuten ihan täysjärkiselle ihmiselle eutanasia menee yli ymmärryksen. Ei sitten millään uskota, että moderni eutanasia ei ole sama asia kuin natsien rodunjalostus tai valtion vanhusväestön vähentämiseksi tarvittava ohjelma. Väärinkäsitysten määrä on pöyristyttävä siihen nähden, miten yksinkertaisesta asiasta pohjimmitaan on kyse eli ihmisyksilön oikeudesta haluta kuolla.

Oman toivottomien tapausten joukon muodostavat tietenkin nämä uskonnollisin perusteluin liikkeellä olevat, joille elämä on jonkun satuolennon pyhäksi tekemä asia. Jostain syystä tuntuu tuo elämä olevan tärkeä vain kuoleman kynnyksellä, sitä ennen myötätuntoa ei yleensä ilmene. Eikä tämä uskonnollinen eutanasian vastustus tietenkään mistään myötätunnosta kumpua vaan vääristyneestä maailmanselityksestä.

Eutanasiainsäädäntöä vastustavista lääkäreistä en halua kirjoittaa tätä yhtä kappaletta enempiä, sillä pidän lääkärikunnan enemmistön torjuvaa asennetta itsekkäänä ja julmana. Siinä on lääkärin etiikka kiepsautettu oman mukavuuden takia nurin niskoin. Minusta se on anteeksiantamaton, oli saattohoito ja kivunlievitys miten laadukasta hyvänsä.

Palataan päättäjiin, jotka ovat tässä(kin) asiassa ratkaisevassa roolissa, koska vain kansanedustajilla on oikeus laillistaa eutanasia. Poliitikkojen rajatonta pelkuruutta kuvastaa se, että vain yhdellä puolueella on asiaan selkeästi myönteinen kanta (Vihreät). Tässä asiassa on melko turvallista olla passiivinen pelkuri. Eutanasiaa kaipaavat potilaat eivät uhkaa äänestyskäyttäytymisellään tarjolla olevia etuisuuksia, eivät edes potilaitten omaiset, jotka näkevät ja kuulevat kuolemaa haluavan inhimillisen hädän aivan läheltä. Kollektiivinen pelkuruus on helppo nakki, kun äänestäjä ei voi puoluevalinnalla passiivisuuteen vaikuttaa. Vihreitä eivät kaikki eutanasiaa tukevat äänestä vain tästä syystä. En minäkään. Kun kukaan ei halua profiloitua eutanasiapotilaiden etujen ajajana, heidät on helppo hylätä.

En toivo eutanasialakia vastustavien joutuvan itse tilanteeseen, jossa vain kuolema tuntuu toivottavalta asialta. Mutta toivon, että niin timosoinit ja päiviräsäset kuin vähemmän fanaattisesti asiaan suhtautuvat kollegansa edes kerran asettuisivat eutanasiaa kaipaavan asemaan. Ei se voi olla ylivoimaisen vaikeaa, jos vain tahtoa löytyy.

Meitä eutanasiainsäädäntöä ajavia syytetään mielellään ”itsekkyydestä”. Kaikin mokomin, kyllä sietämättömistä tuskista pääsemisen toive voidaan laskea ”itsekkyyden” piikkiin. Se toive tosin kuulunee melkein jokaisen ihmisen kalupakkiin, aito masokismi ei taida terminaalihoidoissa kukkia. Mutta miksi ihminen ei saisi edes viimeisellä hetkellä olla vähän ”itseks”? Kenenkään muun henkeähän siinä ei olla ottamassa.

Sietämättömistä kivuista ja ahdistuksesta kärsivän, parantumattomasti sairaan elämän pitkittäminen vastoin ihmisen omaa tahtoa on sadistista julmuutta. Jos ihminen itse haluaa kuolla, jokainen veruke sen torjumiseksi on julma tekosyy.

Itseäni pelottaa ajatus jäämisestä lääkäreiden ja päättäjien armoille. Sitä riskiä ei kuitenkaan voi kokonaan torjua, ellei surmaa itseään saman tien. Voi joutua onnettomuuteen, jonka seurauksena on täydellinen halvaantuminen ja kyvyttömyys päättää omasta elämästä. En voi eettisistä syistä pyytää ketään tekemään rikosta, joten haluan aktiivisen eutanasian sallivan lain.

Haluan sen lain kuitenkin ennen muuta niiden kanssaihmissen takia, jotka tälläkin hetkellä vain odottavat vapahtavaa kuolemaa kykenemättä asiaa mitenkään edistämään. Heidän hätänsä ja tuskansa on päättäjien ja lääkärikunnan pysyvä häpeä. (16.3.2015)

2017: Eduskunnassa on nyt aloite eutanasiaalaista käsiteltävänä, koska 63 000 kansalaista niin tahtoi. Tuoreen gallupin mukaan kansalaisten tuki on edelleen voimistunut ja myös sairaanhoitajien enemmistö on lain takana. Vastaan haraavat enää Lääkäriliitto ja tietenkin pelkurimainen eduskunta. Vihreät on edelleen ainoa poliittinen ryhmä, joka on asettunut eutanasiainsäädännön puolelle. Yritän olla optimistinen, mutta en tämänkään asian kohdalla uskalla ruveta hengitystä pidättelemään. Tuoreessa Yliopistolehdessä 3/2017 arkkiaatri **Risto Pelkonen** käytti palstatilaa pelotellakseen oletettavasti aika sivistyneitä lukijoita mielikuvalla ”eutanasiafirman mustista autoista, jotka ajavat paikalle kuolemaa jouduttamaan”. Että sellaisia perusteluita.

Väärin auttamisen pitkä historia

Matti Kääriäinen varmasti tiesi, mihin sohaisi julkaisemalla kirjansa *Kehitysavun kirous* (Into 2014). Huonon omantunnon nujertamiseen erikoistuneelle valkoihoiselle, hyvinvoivalle suomalaiselle väite kymmenien vuosien hyväntekemisen tehottomuudesta tai valumisesta eliitin taskuun satuu kovasti ikävään paikkaan. Ulkoistettu kehitysapu kun on ollut niin kätevä tapa saada lupa unohdtaa maailman eriarvoisuuden todellisuus.

Totta kai Kääriäinen kärjistää, kuten hyvä pamfletisti aina. Epäonnistuminen tuskin on niin totaalinen ja onnistumisen hetken niin olemattomat, kuin kirjan perusteella joutuu ajattelemaan. Mutta minusta kyllä riittää itsekriittiseen uudelleenajatteluun sekkin, että Kääriäisen väitteistä edes puolet on täyttä totta. Oma arvioni on, että osuus on paljon suurempi. Kun olen itse 1960-luvun lopun ja 1970-luvun alun kehitysapuhännäisiä, joudun jatkossa puhumaan pääosin itsekriittisesti.

En halua siteerata Kääriäistä, koska haluan, että mahdollisimman moni lukee kirjan itse, kannesta kanteen (lukuhaluja näyttää myös olevan; tätä kirjoittaessani kirjaa jonottaa HelMet-kirjastossa 221 ihmistä). Lukuhimon nostattamiseksi mainitsen kuitenkin Kääriäisen keskeiset teesit.

I Kääriäinen murskaa kolme isoa kehitysapuun liittyvää myyttiä:

- * ”kehitys yhteistyö vähentää köyhyyttä”
- * ”kehitysavulla voidaan edistää demokratisoitumista, hyvän hallinnon vahvistumista ja ihmisoikeuksien kunnioittamista”
- * ”kehitys yhteistyö on yhteistyötä ja kohdemaiden omien pyrkimysten kunnioittamista”

II Kääriäinen ottaa käsittelyyn kehitys yhteistyön kiusallisia tabu aiheita:

- * Pääomien pako kehitysmaista rikkaisiin maihin ja veroparatiisien vahingollisuus.
- * Poliittisen korruption ja kehitysavun syvä yhteys.
- * Maataloustuen itsekkyyden.
- * Työn tuottavuuden taso.

III Kääriäinen asettaa omaan arvoonsa monet kehitysyhteistyön mantrat eli hokemat:

* ”Hyvä hallinto” on pelkkää puhetta, koska asiasta ei vallitse minkäänlaista yksimielisyyttä.

* ”Ihmisoikeusperustaisuus” on menettänyt sisältönsä, koska kaikkea perustellaan nykyään ihmis-
oikeuksilla, joista ei kuitenkaan vallitse yksimielisyyttä.

Monet kehitysavun parissa pitkään työskennelleet ovat moittineet Kääriäistä yksipuolisen synkstä tilanearviosta. Varmaan onkin niin, että kokonaiskuvasta puuttuvat ne onnistumiset, joita ruohon-
juuritasolla epäilemättä on olemassa (vaikka Kääriäisellä on kyllä myös masentavan paljon esi-
merkkejä siitä, miten pieleen jopa yksinkertaisimmat perustason jutut voivat mennä). Tämä ei ole
kuitenkaan olennaista.

Olennaista on se, että ns. virallinen kehitysapuajattelu nojautuu liikaa sekä itsepetokseen
että kohdemaiden kansalaisten, niiden autettavien, pettämiseen. Kääriäinen todistaa konkreettisesti,
miten totuuden ääneen sanominen systemaattisesti joko vaietaan kuoliaaksi (normaali menettely) tai
ääneenpuhujia siirretään muihin tehtäviin, vapaaehtoisesti tai avustettuna. Kehitysapukeisarilla ei ole
vaatteita, mutta se on muka edelleen visusti vaiettava salaisuus.

Kääriäinen jaksaa edelleen olla hitusen optimistinen, mutta asettaa toivon toteutumiselle
kovat ehdot. Niistä ensimmäinen on rikkaan maailman kehitysaputoimien itsekkyyden tunnustami-
nen ja kehitysavun peruskuvioiden muuttaminen. Tällä hetkellä kehitysapu auttaa rikkaita maita
enemmän kuin kohdemaita, joissa vain vallassa oleva eliitti hyötyy henkilökohtaisesti merkittävästi
kehitysapumiljardeista.

Kääriäinen ei halua esiintyä poliittisesti radikaalina, mutta siitä hän ei pääse, että hänen
teesinsä ovat radikaaleja. ”Valtaa pitävä eliitti ei muuta arvomaailmaansa vapaaehtoisesti, vaan tar-
vitsemme seuraavan sukupolven tekemän arvojen vallankumouksen.” (s. 165). Loppusanoissaan
Kääriäinen joutuu siteeraamaan **Fidel Castroa**, vaikka varmuuden vuoksi toteaa, ettei kuulu Cast-
ron ihailijoihin. Samaa mieltä hän on kuitenkin olennaisesta: ”Maailmamme on kuin Titanic, jossa
rikkaitten maiden muodostama 20 prosentin eliitti matkustaa ja juhlii yläkannen ykkösluokassa, kun
taas kehitysmaiden muodostama 80 prosentin enemmistö on suljettu alakannen kolmosluokkaan
eikä kykene sieltä pysäyttämään laivan kulkua kohti tuhoaan. Nyt on aika avata kolmosluokan portit
ja ryhtyä yhdessä pohtimaan, miten laivamme kurssi saadaan oikaistua. Keinoja siihen on, tarvitaan
vain tahtoa. Aikaa ei kuitenkaan ole paljon.” (s. 169)

Jokaiselle ns. kehitysmaaideläiselle Kääriäisen sanoma on kitkerää luettavaa. On kuitenkin
erotettava toisistaan sinisilmäisyys ja kyynisyys. Me kehitysapu-uskovaiset olemme olleet liian si-
nisilmäisiä tai hyväuskoisia, mutta siitä kyynisyydestä ovat pääosin vastanneet vallanpitäjät ja eliitti
niin rikkaissa kuin kehitysmaissakin. Eliittien yhteinen etu on edistännyt valheessa elämistä ja illuu-
sioiden pystyssä pysyttämistä. Miksi kehitysavun miljoonia omalle ja sukulaisten pankkitilille va-
luttava afrikkalainen johtaja purisi rahaa tarjoavaa kättä? Molemmat voivat teeskennellä, että asioil-
le ”yritetään tehdä jotain”.

Tähän kohtaan tarvitaan ehdottomasti tämän maailman mattikääriäisiä, jotka tuntevat eliitin
valheet läpikotaisin. Meille kotona empaattisesti, mutta tehottomasti murehtiville maailmanparanta-
jille tekee oikein hyvää saada muistutus siitä, että vaikka pienikin hyvä teko on hyvä teko, maailma
ei muutu ratkaisevasti paremmaksi vain hyvää toivomalla. Siksi parasta kehitysapua voi olla rik-
kaan maailman valheiden tekeminen näkyviksi, kieltäytyminen osallistumasta tuohon valheeseen ja
ison kurssinmuutoksen vaatiminen. Onhan se ”radikaalia”, mutta kyllä Titanicin yläkansilaisillekin
olisivat laivan miehistön hyvin ajoitetut radikaalit pakkotoimet kelvanneet. Yksi ainoa elämä niillä
rikkailakin on. (26.3.2015)

Viheroikeisto

Olen koko elämäni ollut kiinnostunut asioista, jotka ovat myös Vihreän liiton julkilausutun kiinnostuksen kohteena. Silti en ole koskaan edes harkinnut puolueen tai sen edustajan äänestämistä, vaikka pidän monia julkivihreitä fiksuina ihmisinä. Tajusin syyn vasta luettuani **Pekka Saurin** kirjaa *Parempaa kuin seksi* (2014). Suomen Vihreä liitto on synnynnäisesti anti-vasemmistolainen. Sopivassa tilanteessa puolue käyttäytyy kuin oikeistopuolue, vaikka avoimesti oikeistolaisten nimimerkipataljoonan kielenkäytössä ovatkin niitä kirottuja ”vihervassareita”.

Helsingin Vihreiden valtuustoryhmästä on juuri lähtenyt kaksi naista. **Zahra Abdulla** ja **Sirkku Ingervo** ovat sanoneet syykseen vihreiden politiikan muuttumisen entistä oikeistolaisemmaksi. Minua tämä ratkaisu ei ihmetytä. Pikemminkin ihmettelen, ettei lähtijöitä ole ollut tämän enempää. Valtuustokauttahan tosin on vielä jäljellä.

Monet Vihreiden kannattajat ja äänestäjät eivät missään tapauksessa koe olevansa oikeistolaisia, vaikka ainakin Helsingin seudulla puolueiden profiilit poikkeavat käytännössä varsin vähän toisistaan. Sekin on selvää, että varsinkin muualla Suomessa monet vihreät aktivistit ja heidän kannattajansa eivät missään tapauksessa koe itse olevansa poliittisella kartalla oikealla. Jotkut tuntemani vihreät eivät ole välttämättä poliittisella kartalla ollenkaan.

Vihreiden anti-vasemmistolaisuus tulee 1980-luvulta asti ja puolueen vallan ytimen muodostaneesta ”Pyhästä perheestä”. Saurin lisäksi siihen luetaan yleensä **Pekka Haavisto**, **Heidi Hautala** ja **Osmo Soininvaara**. Porukkaa yhdistää lyhytaikaiseksi jääneen 1970-luvun nuorison ja opiskelijaliikkeen vasemmistolaisuuden vastaisuus, henkinen irtiotto ja joidenkin kohdalla suorainen poliittinen allergia.

Osmo Soininvaara on pitkällä julkisella urallaan osoittautunut ideologisesti niin hyvin Kokoomusta ymmärtäväksi, ettei asioita tuntematon hänen kannanottojensa pohjalta välttämättä voisi virallista puoluevalintaa arvata. Toki Soininvaara kuuluisi Kokoomuksen ”vasemmistoon”, mutta mahtuisi silti sisään ongelmitta.

Pekka Haavistoa pidettiin pitkään maltillisena keskitien kulkijana, mutta presidentinvaalien yhteydessä hänestä paljastui uusia puolia. Kun piti kilpailla Kokoomuksen Samuli Niinistön kanssa, Haavisto arvioi hyväksi syyttää keskenjääneistä opinnoistaan ”taistolaisia” ja näiden yliopistolle synnyttämää huonoa ilmapiiriä. Saurin kirjassa on tätä kertomusta tukemassa mielikuvituksellisia tarinoita hirmuvaltaa harjoittaneista ”tutoreista” Ullanlinnassa sijaitsevina pappaharbetaalat-asuntoineen.

Heidi Hautalan yleisesti tunnettu Venäjä-kriittisyys ei tietysti nykyään edusta ideologista oikeistolaisuutta, koska Venäjällä vallassa oleva puolueyhmittymä on poliittisesti oikeistolainen ja kansallismielinen. Todennäköisesti hänen intohimoinen suhtautumisensa kuitenkin kumpuaa Neuvostoliiton aikaisista näkemyksistä.

Tässä vaiheessa vihreitä äänestävä potentiaalinen lukija voi aiheellisesti kysyä, miksi Vihreä liitto ei saisi olla oikeistolainen puolue. Eikö ole vain hyvä, että joku kuitenkin pitää esillä ns. vihreitä arvoja, kun pääosa Kokoomuksesta ja RKP:stä on siirtynyt voimakkaasti oikealle? Kyllä Vihreä liitto saisi olla minun puolestani julkioikeistolainen puolue, mutta sitä se ei missään tapauksessa halua olla, koska pääosa äänistä tulee ihmisiltä, joille Kokoomus & RKP ovat kauhistus. Vaikka kukaan tuskin pitää Vihreää liittoa enää erityisen tai yksinomaisen ”ekologisena” liikkeenä, on kannattajakunnassa paljon niitä, jotka kammoksuvat oikeistolaista maankäyttö- ja ympäristöpolitiikkaa, militaristisuutta ja ehkä kaupunkikeskeisyyttäkin.

Oikein empaattisesti ajatellen voisi Vihreän liiton ideologeja jopa hiukan sääliä. On perin vaikea esiintyä samaan aikaan perinteisesti vihreisiin liittyvien aatteiden kantajana ja poliittisen vallan harjoittajana. Helsingissä tämä ristiriita on nyt johtanut ensimmäiseen repeämiseen. Muualla Suomessa Vihreän liiton hajurako julkioikeistoon lienee selkeämpi, mutta ongelmia tuottavat sekä

suhtautuminen Natoon että EU-kehitykseen. Sitä voi itse kiistää olevansa vasemmistoa tai oikeistoa ja julistautua nykyisen puheenjohtajan **Ville Niinistön** tavoin ”sosiaaliliberaaliksi” liikkeeksi. Tosi- asia kuitenkin on, että Vihreä liitto on istunut Lipposen I & II:ssa, Vanhasen II:ssa, Kiviniemen, Kataisen ja Stubbin hallituksissa melkein koko 2000-luvun ajan. Siinä on jokunen ”kompromissi” jouduttu tekemään.

Puolueen historiaan nähden nykyinen oikeistohenkisten käyttämä haukkumasana ”vihervassari” on mielenkiintoinen. Kuten vaalikoneistakin voi päätellä, monen Vihreän liiton aktivistin näkemykset todella ovat lähempänä ns. vasemmistolaisia kuin oikeistolaisia arvoja. Miksi nämä arvot näyttävät karisevan joko taustalle tai kokonaan pois työkalupakista, kun päästään vallan kahvaan kiinni, olisi ihan erillinen pohdinnan arvoinen ilmiö. Sellaisena se ei tietysti rajoitu Vihreisiin vaan on historiallisesti koskenut enemmänkin vasemmistoa. ”Ministerisocialismi” on aina ollut haukkumasana.

Vihreätä liittoa ei tietenkään kiinnosta kuulla, että kaltaiseni ei anti-vasemmistolaista puoluetta äänestä. Puolueen imagolle kahden helsinkiläisen valtuutetun poistuminen riveistä puolueen oikeistolaistumisen takia on kuitenkin vakava asia. Toki tapahtuma näin vaalien alla painetaan vil- laisella ja kääritään mahdollisimman tuskattomaan selittelyjen huopaan, mutta viimeistään eduskun- tavaalien jälkeen, kun pitää päättää, miten konservatiiviseen hallitusohjelmaan Keskustan johdolla uskalletaan sitoutua, puolueen ”oikeistolaisuuden aste” tulee väkisinikin arvioitavaksi.

Me ulkopuoliset emme tiedä, missä määrin ”Pyhä perhe” edelleen vaikuttaa Vihreän liiton arvomaailmaan. Nuoremmille ”vihervasemmistolaisuus” ei välttämättä ole ristiriitainen käsite, mut- ta entä ”viheroikeisto”? Joko puolueen oikeistosiipi uskaltaa profiloitua perinteisellä akselilla oman syvimmän arvomaailmansa mukaisesti? Se kun saattaa olla ainoa passi, jolla pääsee vaalien jälkeen Keskustan arvokonservatiivisen tarkastuspisteen läpi. (27.3.2015)

2017: Kuntavaalien alla Helsingin Vihreät onnistuivat hajottamaan rivinsä oikein kunnolla ja varmistivat Ko- koomuksen vallan jatkumisen. Puolueen vasemmistoon kuulunut **Outi Alanko-Kahiluoto** ei suostunut edes ehdokkaaksi, kuten ei myöskään **Anni Sinnemäelle** pormestariehdokasvaalin hävinnyt **Pekka Sauri**. Tähän jos mihinkään sopii vanha hokema ”ne tekevät sen itse”.

Alkuperäistä – niin paljon melua tyhjästä

Ihan tavalliselta kuulostava suomen kielen sana, tuo *alkuperäinen*. Mutta paljon mittaansa isompi ja kiihkeyttä sisältävämpi kuin voisi äkkiseltään kuvitella. Voisi jopa väittää, että kyseessä on varsin epätavallisen voimallinen iskusana, varsinainen kiistojen äiti ja isä tämä kirjainten tusina.

Ehkä vaarattomimmillaan sana esiintyy vanhojen rakennusten väreistä kinasteltaessa. Saa- han sitä olla mitä mieltä tahansa, eikä makuasioista kiistelystä seuraa mitään merkittävää. Mutta jos joku pystyy paukauttamaan keskusteluun alkuperäisen värin, kyllä siinä kiistakumppani kalpenee. Miten voi pärjätä, jos toinen tietää, minkä väristä maalia niille laudoille ihan ensimmäiseksi levitet- tiin. Onneksi tämän ihka ensimmäisen värin todistaminen ihka ensimmäiseksi voi ottaa kovalle. Vanhojen valokuvien väreistä voi aina riidellä ja mustavalkoinen jättää viimeisen sanan sitkeimmäl- le.

Monta kertaa vaarallisemmasta alkuperäisyydestä puhutaan, kun kiistellään siitä, mitkä lajit ovat niitä alkuperäisiä suomalaisia kasveja ja eläimiä. Muuten aivan järkevänoloiset tutkijat ovat saaneet toisensa ja lähiympäristöstä kiinnostuneet kansalaiset kiihdyksiin sellaisilla käsitteillä kuin *kotoperäisyys*, *tulokaslajit* ja *vieraslajit*, joista pahimpia lienevät *turistilajit*. Suomessa on endeemi- siä lajeja niin vähän, ettei kiistoja ole oikein saatu aikaiseksi tästä näkökulmasta, joten tunturisopuli, saimaannorppa ja saimaanlohi saavat kotoperäisyytensä pitää jatkossakin.

Mutta hyvin vaikeaksi on osoittautunut määritellä nämä ei-alkuperäisiksi tuomitut lajit, var- sinkin kun tieto lukemattomien lajien esiintymishistoriasta on ymmärrettävän huonosti dokumentoi-

tu. Se nyt on selvää, että kanadanmajava ei ilman ihmisen apua olisi Suomeen osannut uida. Mutta toiko joku onneton ensimmäisen lupiin tänne tarkoituksella vai ihanko omin luvin hiipi rajojemme yli, sitä ei kukaan tiedä saati pysty todistamaan. Joukko lajeja on joka tapauksessa saanut vieras- tai tulokaslajin ikävän leiman, eikä tietysti omin voimin sitä pysty otsastaan pyyhkimään. Siinähan puistopököksieni yrität olla kuin mikäkin ”alkuperäinen suomalainen sieni”, vaan etpäs olekaan! (Kainuulaisilla on puistopököksien ihmiskohtalontovereille nimitys, josta ei ole valitusoikeutta: tientuoma).

Mutta pientä on eliömaailmassa käytävä alkuperäisyysnokittelevä verrattuna ulottuvuuksiin, joihin voidaan yltää kiisteltäessä siitä, mikä ihmisryhmä on jonkin alueen alkuperäistä väestöä. Tästä on leikki kaukana, vaikka samaa voivat väittää myös jättiputkia tai liljakukkoja sukupuuttoon jahtaavat. Maailmasta on vaikea löytää niin mitätöntä kolkkaa, ettei sen ”omistusoikeudesta” saataisi aikaan vähintäänkin arvovaltakuntaa, jossa keskeistä valuuttaa on väite ”alkuperäisistä asukkaista”.

Kuolemanvakavaksi asia muuttuu, kun kiistaa käydään alueesta, jolla on liikemiehiä kutkuttavia luonnonvaroja tai kenraaleja kutkuttava strateginen sijainti. Vielä vakavammaksi asia muuttuu, jos alueella on molempia. Kuten nyt vaikka Krimillä. (Seuraava ei ole tarkoitettu poliittis-maantieteelliseksi alustukseksi nykyisen Krimin kansainvälis-oikeudellisiin kiistoihin, vaan ainoastaan pohtimaan ”alkuperäisen” problematiikkaa.)

Aina kun maantieteellisen alueen ”kuulumista” jollekulle tai johonkin perustellaan tämän tai tuon ”alkuperäisyydellä”, joudutaan nopeasti semanttiseen ansaan. Mihin hetkeen tämä termi oikein kiinnitetään? Kuinka kauas menneisyyteen täytyy mennä, että asia on kiistaton? Suomenkielinen Wikipedia ilmaisee Krimin kohdalla asian näin: ”Alun perin Krimin nimi oli asukkaidensa mukaan Tauris eli Chersonesus taurica.” Tämän porukan määrittelee englanninkielinen Wikipedia kimmerialaisiksi ja skyyteiksi. Kreikkalaiset maahanmuuttajat saapuivat alueelle noin 2600 vuotta sitten. Tataarit valtasivat alueen 1400 vuotta myöhemmin, mutta joutuivat antamaan sen mongoleille ja turkkilaisille jo muutaman sadan vuoden kuluttua. Nimi ”Krim” on joka tapauksessa tataarien antama, vaikka tilapäisten ”omistajien” luetteloa voisi jatkaa vielä puolella kymmenellä kansallisuudella ja hallinnolla.

Vaikka uskottaisiin, että Krimin ”alkuperäisimmät” eli ensimmäiset ihmisasukkaat (eläinten valloituksistahan ei ole ollut tapana pitää kirjaa tai tehdä ainakaan numeroa) olivat noita skyyttejä ja kimmerialaisia, tiedosta ei ole tämän päivän kiistelijöille mitään hyötyä, koska kyseiset kansat ovat kadonneet historian hämärään eivätkä istu tänä päivänä neuvottelupöydässä vaatimassa Krimin aluetta itselleen ”alkuperäisyyteensä” vetoamalla. Mutta miksi millään myöhäisemmälläkään kansallisella ryhmällä ja vain sillä olisi skyyttejä tai kimmerialaisia suurempi ”oikeus” Krimiin?

Venäjänsä valtaa Krimillä vastustavat hellivät tänä päivänä tataareja ”alkuperäisinä krimiläisinä”, mutta historian valossa se on yhtä hyvin tai huonosti perusteltua kuin vaatia Krimiä kreikkalaisille, turkkilaisille tai vaikka mongoleille. Tataari-Krim vastaan venäläis-Krim on päivänpolitiikkaa, ei asutus- tai edes poliittista historiaa. Eiväthän suomalaisetkaan ole nykyisen Suomen ”alkuperäisiä” asukkaita, vaikka on mahdollisuuksien rajoissa, että saamelaisemme olivat viimeisimmän jääkauden jälkeen veden alta paljastuneen ”Suomen” ensimmäisiä asuttajia tai ainakin heidän kaukaisia jälkeläisiään.

Kuten mahdollinen lukija varmaan jo arvaa, suhtaudun itse tähän ”alkuperäisyyden” käsitteeseen hyvin nihkeästi. Minusta se on jokseenkin kelvoton adjektiivi kuvaamaan yhtään mitään kaupallisten tuotemerkkien maailman ulkopuolella (on esimerkiksi olemassa vain yksi alkuperäinen Sisu-pastilli). Se ei ole koskaan tieteellinen tai edes neutraali, vaan aina läpipolitisoitunut (kyllä, myös taistelu lupiineista on syvästi poliittinen!) ja vallankäyttöön sidottu käsite Sanan ”alkuperäinen” käyttäminen tulisikin kokonaan kieltää poliittisessa maantieteessä sekä eläin- ja kasvitieteissä. Jokainen eliölaji on maapallolla ”tulokaslaji”. Jokaisen maapläntin on joku ihminen joskus muinoin ensimmäisen kerran saanut käpälänsä alle, mutta noista aidoista ”alkuperäisistä” ei ole eikä tule koskaan olemaan mitään tietoa saati todisteita.

Hyväksyn pitkän hampain ilmaisun ”varhaisin tunnettu”, kunhan väite on uskottavasti todistettavissa ja myös todistettu (kuten esimerkiksi maorien Uuden-Seelannin asuttamisen kohdalla näyttäisi olevan). Vielä pitemmin hampain hyväksyn ”vahingollisen lajin” käsitteen, sillä olen lupiinien suuri ystävä ja pidän niitä esteettisenä siunauksena tienpenkoilla, jotka inhojen autojen takia on luontoon rakennettu. Mutta kaukasianjättiputki on kyllä minunkin mielestäni aika epämiellyttävä laji. Se toisaalta maistuu vaarattomasti naudoille, sioille ja lampaille, joten... (28.3.2015)

Vain ihmiset itkevät

Sain katsottavakseni filminpätkän, jossa naarasleijona jättää liikuntakyvyttömäksi vahingoittuneen, mutta elossa edelleen olevan pentunsa. En voinut katsoa kuin muutaman sekunnin, enkä halunnut, koska tilanteen pakahduttava surullisuus sai minut purskahtamaan itkuun. En kestänyt katsoa tilannetta, joka luonnossa toistuu joka päivä lukemattomia kertoja erilaisina muunnelmina.

Näemme nykyään paljon dokumentaarisia näytteitä eläimistä, jotka tuntuvat ymmärtävän ja tuntevan ihmisen lailla menetyksen tuskaa. Kuolleen isännän haudalla vuosikautia vartioivat koirat tuntuvat meistä ihmisenkaltaisilta, vaikka tuskin kukaan ihminen kykenisi moiseen uskollisuuteen. Liikutimme silti kyyneliin tällaisten tapausten äärellä.

Nuorempana ajattelin, ettei eläimillä voi olla samanlaisia tuntemuksia kuin ihmisillä, koska niillä ei ole abstraktia kieltä. Enää en pysty ajattelemaan, että kieli olisi voimakkaiden tuntemusten ehto. Monet eläimet tuntuvat ymmärtävän poikasensa, lajitoverinsa kuoleman lopullisuuden. Olemme nähneet norsujen ja valaiden jäähyväisseremonioita, joiden kohdalla jälleen liikutimme kyyneliin.

Useimmat eläimet ovat kuitenkin kovin pidättyväisiä meihin ihmisiin verrattuna. Eläimen suru on jotenkin hiljaista, alistunutta ja toteavaa. Siitä tuntuu aina puuttuvan se pakahduttavin osuus, vastustamaton itku, tuo ihmisen tunteiden universaali ilmenemismuoto. Kuolleen poikasensa luona valvova emo ei vuodata kyyneliä, mutta olen melko varma siitä, että se silti osaa surra omalla tavallaan.

Miksi me ihmiset itkemme, vuodatamme kyyneliä kohdatessamme pakahduttavaa surua? Mehän osaamme myös itkeä ilosta, mutta silloinkin tunteen pakahduttavuuden takia. Emme tunne itkun perimmäistä syytä, vaikka nykyään tutkijat pitänevät sitä ainakin stressinlaukaisijana. Mutta miksi minä purskahdin itkuun muutaman sekunnin jälkeen, heti kun aivoni ehtivät tajuta tilanteen? Oliko se leijonanaarasta kohtaan tuntemaani empatiaa vai vain voimakkaan itsesäälinen reaktio tilanteeseen, jollaiseen pelkään itsekin joutuvani?

Vauvat ovat tunnetusti itkemisen monitaitoisia mestareita. Lajievoluutiomme on kehittänyt itkusta vauvoille aseensa, jonka edessä useimmat aikuiset nöyrytyvät. Vauvan itkun taajuudet pakottavat meidät tekemään asialle jotain, ne eivät salli reaktiottomuutta. Myöhemmin lapsen itkustrategian teho heikkenee nopeasti ja hämmästyttävän monet teini-ikäiset tuntuvat muuttuvan itkukyvyttömiksi (tai -haluttomiksi).

Mutta tällaiset signaali-itkut ovat jotenkin eri asia kuin se parku, jota ihminen ei voi pidätellä edes ollessaan aivan yksin. Enhän minä kenellekään mitään viestinyt purskahtaessani itkemään. Leijona-naaras ei näyttänyt meidän silmissämme surulliselta, ei myöskään pentu. Ne alistuivat tilanteeseen. Ihminen aina ajattelee, ettei näin pitäisi käydä, ei näin saisi käydä. Eläimet eivät tuhlaa energiaansa kyyneliin, ne siirtyvät elämässä eteenpäin.

Pakahduttava itku on kulttuurissamme hämmentävä asia, vaikka ei varsinaisesti kokonaan torjuttu. Moni kuitenkin toivoo, että ihmiset purskahtaisivat itkuun vain tietyissä sosiaalisissa tilanteissa ja kaikkein mieluiten vain poissa julkisuudesta. Suomessa on erityisesti miehen itkua pidetty kielteisenä, jopa halveksittuna asiana. Tiedän sen, koska itselleni tulee tippa linssiin varsin vähästä, varsinkin jos puhutaan lapsista, pennuista, jälkeläisistä, avuttomista.

Tekikö itku minulle hyvää? Vähensikö se kokemaani stressiä? Itse asiassa ei ollenkaan. Itkuni oli ja on reaktio asiaan, ei mikään väline, käsittelytapa. En halua katsoa sitä leijonafilmiä uudelleen, koska tiedän jo, miten siinä taas kävisi. Pelkästään tuon alla olevan kuvituskuvan [uskollinen koira ma- kaa isännän hautakivellä] valitseminen oli vaikeaa. Järkeni osaa selittää nämä tilanteet, mutta se ei estä tunnekuohua. Yritän ajatella, että tämän ansiosta kykenen ehkä toimimaan empaattisesti sellai- sessakin tilanteessa, jossa oma turvallisuuteni on uhattuna. Toivon siis, ettei tämä itkuun purskah- tamisen taipumus ole täysin hyödytön piirre. (31.3.2015)

Tekojen perusteella

Ns. länsimaisessa maailmassa kaksi ihmisryhmää muodostaa aivan oman luokkansa, Laajasti Vai- notut ja Inhotut: juutalaiset ja romanit (puhun tästä ainoasta tuntemastani maailmasta, sillä onhan täysin mahdollista, että vaikkapa Intian kastijärjestelmästä löydämme saman ilmiön). Vain toiselle on olemassa ihan oma terminologiansa (antisemitismi, juutalaisviha, juutalaisvastaisuus), romanei- hin kohdistuvilla kielteisillä asenteille ei ole jostain syystä kehittynyt omia ilmaisuja.

Seuraavassa puhun vain juutalaisista, vaikka ensin ajattelin pohtia ääneen sitä, miksi useim- missa suhteissa niin tyystin erilaiset kulttuurit kuin juutalaisten ja romanien voivat saada pinnalta katsoen niin samantyyppistä lokaa niskaansa. Mutta ehkä palaan asiaan myöhemmin, nyt minua poltteele tämä suhteemme juutalaisiin ja juutalaisuuteen.

Välitön syy tähän kirjoitukseen on dosentti **Teuvo Laitilan** selvitys *Uskonto, isänmaa ja antisemitismi : Kiistely juutalaisista suomalaisessa julkisuudessa ennen talvisotaa* (Arator 2014). Kirjan keskeinen viesti – että myös Suomessa on jonkinasteinen juutalaisvastaisuus ollut 1900- luvun alkupuolella ns. normikäytöstä hyvin laajoissa kansalaispiireissä sivistyneistöä myöten – ei sinänsä ollut minulle yllätys. Tämän päivän ihmiselle jokseenkin käsittämätön juutalaisten määritte- ly kakkos- tai kolmosluokan kansalaisiksi milloin mistäkin syystä on yleiseurooppalainen ilmiö, vaikka kunkin maan erityispiirteillä on ollut vaikutusta siihen, mitä tällaisista asenteista on seurannut. Suomessa juutalaisvastaisuuden vankimmat tukijat löytyivät uskonnollisista ja äärioikeistolai- sista, antikommunistisista porukoista.

Suomi ei ole ollut silti erityisen paha paikka juutalaisille. Varsinkin varakkaat, länsieuroop- palaiset käsityöläiset ja kauppiat olivat suorastaan tervetulleita panemaan vauhtia nousevan suuri- ruhtinaan-maan elinkeinoelämään. Venäjältä tarjolla olleille köyhille juutalaistulijoille täältä ei sen sijaan löytynyt myötätuntoa kuin satunnaisesti. Aivan kuten **Kari Rajamäki** tänä päivänä pelottelee Pietarin sadoillatuhansilla Suomeen tulvivilla narkkareilla, samoin peloteltiin 1900-luvun alussa miljoonilla Venäjän juutalaisilla, jos maassa jo oleville muutamalle sadalle olisi myönnetty kansa- laisoikeus.

Toisesta maailmansodasta ja Suomen liittolaisuudesta Hitlerin Saksan kanssa suomalaiset juutalaiset selvisivät koko Euroopan näkökulmasta vähällä, vaikkei viranomaisten käsiä kokonaan saa verestä puhtaiksi. Suomen juutalaisvihaajat eivät ole saaneet koskaan kunnolla puhtia toimiinsa. Suuri enemmistö ei ole kiihkoutunut, jos aina edes lämmennyt aktiivisuuteen juutalaisia vastaan. Luterilainen ja ortodoksinen kirkko ovat ratkaisseet historiallisen ongelmansa vaikenemalla.

Me Israelin nykyhallinnon kritisoijat joudumme tuon tuostakin selittämään kiihkoilijoille, ettei **Ne- tanjahun** & Co haukkuminen ole sen paremmin antisemitismia kuin juutalaisvastaisuuttakaan. Pit- kään luulin, että kysymys on sitkeästä väärinkäsityksestä. Nykyään uskon, että tällainen nimittely on poliittista tarkoituksenmukaisuutta, laskelmoitua ”väärinymmärtämistä”. Maailmankello kun on Hitlerin päivistä kääntynyt niin, että ”antisemitisti” on päivän haukkumasana, ei enää ”jutku”.

Näille antisemitisti-kortilla ammatikseen pelaaville haluan sanoa seuraavaa. Antisemitismi (ideologinen juutalaisen kulttuurin piirteiden vastustaminen), juutalaisviha (rasistinen ihmisvihan laji) ja juutalaisvastaisuus (epämääräinen typerhtiminen joukon jatkona) ovat kaikki sietämättömiä

ja vastustettavia käyttäytymistapoja. Ne kuuluvat samaan inhimillisen typeryyden ryhmään kuin russofobia, hurriviha, maahanmuuttajaviha, intialaisten kastijärjestelmä, uskonnollinen kiihkosuvaitsemattomuus ja niin edelleen. Ne kaikki perustuvat valheisiin, ennakkoluuloihin ja asian-tuntemattomaan tietämättömyyteen.

Itselleni on koko aikuisiän ollut intuitiivisesti selvää, että toista ihmistä tulee arvioida hänen tekojensa, ei ulkonäön perusteella. Lapset oppivat ennakkoluuloisiksi vanhempien huonosta esimerkistä. Ennen sitä kaverin ihon värillä tai silmien kulmalla ei ole mitään merkitystä. Pienet lapset eivät kiinnitä mitään huomiota epäolennaisiin asioihin kuten uskontoihin. Vain se merkitsee, onko toinen lapsi kiva kaveri.

Juutalaisilla on tässä maailmassa paljon vihamiehiä. Osan vihan syistä voi jotenkin ymmärtää (Talmudin monet määräykset ovat yhtä sietämättömiä kuin muidenkin uskontojen pakkovalta ja Gazassa on ei-juutalaisen henki halpa), suurta osaa ei voi edes ymmärtää. Mutta vihaa ihmisten ryhmää kohtaan sinänsä ei voi eikä saa koskaan hyväksyä. Mikään ihmisryhmä ei ansaitse kollektiivista vihaa, ei mikään.

Kun minä kritisoin Israelin pääministerin puheita ja toimia, hän ei ole minulle ensi sijassa tai edes ollenkaan juutalainen vaan kiihko-oikeistolainen, rasistinen militaristi, jolle islaminuskoinen palestiinalainen on kakkosluokan kansalainen, jos sitäkään. Netanjahun teot ratkaisevat, ei hänen syntyperänsä. Kun kiihkojuutalaisen järjestön ammattipropagandisti heiluttaa antisemitismikorttiaan, hän ei saa minulta vähäisintäkään myötätuntoa. Toisaalta kiihkoilevien islaminuskoisten puheet juutalaisten pyyhkäisemisestä mereen herättävät minussa vastaavan määrän ärtymystä. Kiihkoileva semitisti ja antisemitisti ovat yhtä ja samaa arvotonta kolikkoa, jolla emme tee yhtään mitään. (6.4.2015)

Make up or what?

Tästä kirjoituksesta ei kiitosta varmaankaan tule, mutta pudistelen aiheen silti mielestäni tarkastelemalla ihmisen ehostautumisen halun hämmentävää maailmaa ulkopuolisena tarkkailijana, iän tuomalla oikeutuksella ja vapun läheisyyden hyvällä tekosyillä.

Antropologien ja jopa arkeologien tuottamien todisteiden perusteella oman kehon somistaminen eri tekniikoilla on ikivanha juttu. Niin vanha, ettei kulunutta ilmaisuakaan ”jo muinaiset roomalaiset” voi käyttää tässä yhteydessä muuten kuin muodossa ”myös muinaiset roomalaiset”. Mutta koska tarkoitukseni ei ole puhua ehostautumisen historiasta vaan motiiveista, siirryn saman tien nykyiseen aikaan ja sen ilmiöihin.

Kun olin lapsi ja vielä kouluvuosinakin tatuointi miehen käsivarressa tarkoitti vain kahta asiaa: merimies tai linnakundi. Tatuointia naisella ei voinut edes kuvitella, siihen ei olisi ollut selitystä. Tänä päivänä tatuointi on valtavirtaa, hyvä kun ei joudu selittämään, miksei itsellä ole edes pientä tribaalikuviota jossain kivassa paikassa. Tatuoinnin viestinnällinen merkitys on kasvanut räjähdysmäisesti, vaikka niiden yleisyys tietenkin myös lisää kohinaa.

Tatuointikulttuuriin ilmeisen läheisesti liittyvä lävistys- ja vartalon muokkaamismaailma ei suurelta osin ole ainakaan vielä valtavirtaa, mutta kuka tietää. Kun nykyään kansanedustajaehdokkaallakin voi olla nenässä rengas, voidaan täällä Pohjolan perillä lyödä yläfemmaa niiden lämpimien maiden ikivanhojen kulttuurien kanssa, joille oman lihan muokkaaminen on tuttu juttu.

Tatuoinnit ja lävistyksen toimivat tässä kuitenkin lähinnä tekosyynä kiinnittää huomiota reikiin, joita useimmat tytöt ja nykyään myös monet pojat ottavat korviinsa voidakseen kiinnittää niihin roikkumaan erilaisia jänniä asioita. Lähestyn siis meikkaamisen vaarallista maailmaa näkökulmasta, joka on paitsi sukupuolillemme yhteinen, myös hyvin yleinen. Korvakoru on sosiaalisesti

niin hyväksyty tapa muuttaa omaa ulkonäköä, ettei reikien ampumista korvalehtien läpi tunnu kukaan pitävän alaikäisten pahoinpitelynä. Eipä tietenkään, kun kyseiset alaikäiset sitä itse kinuavat.

Miksi ihminen tatuoi, lävistää ja koristautuu? Miksi ihminen meikkaa ja muokkaa tukkaansa? Miksi niin harvoin ihminen tyytyy näyttämään siltä miltä luonnostaan näyttää? Ohitan tässä tyyliä kaikki sosiologiset ja psykologiset teorit, sillä ennen muuta itseäni kiinnostaa kysymys siitä, onko itsensä ehostaminen kaiken siihen upotetun vaivan arvoista. Onko sillä saatava lisäarvo objektiivisesti riittävän suuri vai meikkaako ihminen lähinnä siksi, että kaikki muutkin meikkaavat eli huijaavat kollektiivisesti katsojaa?

Pohjimmiltaan ehostamisessa lienee aina kysymys kilpavarustelusta parinvalintamarkkinoilla. Olen kuullut monen naisen jyrkästi torjuvan tämän oletuksen toteamalla, että he meikkaavat itseään ja toisia naisia varten. Varmaan totta, mutta ei mielestäni kumoa oletusta panostuksesta taiteluun parhaista geeneistä. Punaiset töröhuulet on varmaan tarkoitettu miehille, mutta viimeisen päälle rakennetun meikin yksityiskohdilla voi tehdä vaikutuksen - oletettavasti nujertavan - vain toisiin meikkaajiin.

Jos meikkaaminen on ase pariutumistaiteiluihin, sen täytyy toimia käytännössä. Meikatun ihmisen lumoon jäävän täytyy unohtaa katselevansa ehostautumisen tulosta, ei puuterin takana olevaa ihmistä. Tämä ei estä modernin hilpeää somettunutta itsekritiikkiä, jonka symbolina tunnetut (meikatut) kaunottaret julkaisevat itsestään instagramselfieitä meikittöminä ja netti on täynnä filminpätkiä, joissa ”rumista” tehdään ”kauniita” meikkaamalla. Asia on vakava, mutta silti sillä voivat jotkut leikitellä. Luultavasti eivät kuitenkaan kaikki.

Onhan se totta, että hämärässä ravintolassa voimakkaasti ehostautuneet naiset ja miehet näyttävät kummallisella tavalla ”paremmilta” kuin täsmälleen samassa kuosissa kalpean aamun ah niin julkassa valossa. Tällaisia illuusioita ihmiskunta on aina rakastanut, eikä miellelyhtymä humalatilan ja krapulan kohtalonyhteyteen liene pelkkä sattuma. Hienosti valehdeltu voittaa aina tylsän totuuden. Sen varassa ihmisen maailma pitkälti pyörii.

Silti pohdin edelleen, missä määrin ihmiset ovat pakotettuja meikkaamaan (parinmuodostus, sosiaalinen paine) ja missä määrin siihen vetää halu olla jotain muuta kuin mitä sattuu olemaan geneettisen arpapelin seurauksena. Pienirintaisille naisille ja -kikkelisille miehille myydään lisukkeita (ällötyksen minimoimiseksi en mene tätä pidemmälle botox- ja silikonilinjalla), jos kemianteollisuuden tuotteet eivät riitä muuttamaan peilistä tuijottavaa näkymää sellaiseksi, joka itselle kelpaa. Todellisen minän visuaalisen häivyttämisen ympärillä pyörivä teollisuus on miljarditasoa.

Oma veikkaukseni on, että kolme neljästä meikistä menee ulkoisten paineiden rutiinipiikkiin, mutta lopuissa on paljon tapauksia, joissa ihminen ei vaan kykene hyväksymään itseään, olivat muut mitä mieltä hyvänsä. Itselläni on ollut lapsesta asti tukkakompleksi, ikuinen *bad hair day*. Olen aina kadehtinut luonnostaan kiharatukkaisia ulkomaalaisia. Kompleksi ei kuitenkaan ole ollut riittävän iso mihinkään todellisiin toimenpiteisiin. Parturissa vain leikataan tukkaani, ei muotoilla tai värjätä. Inho omaa puutteellista ulkonäköä kohtaan ei jaksakaan pakottaa minua ehostautumiseen.

Olen kuulemani väitteen mukaan omituinen ja myös vähän itsekäs. ”Normaalit” ihmiset pyrkivät ehostautumaan, koska se on kaikkien kannalta kivempää. Kun melkein kaikki meikkaavat, ehostautumisesta tulee normi ja sen ulkopuolelle jättyvät ovat ”poikkeavia”. Itse olen tähän rooliin jo alistunut, olen onnellinen meikitön. Mutta olisiko meitä hirveän paljon enemmän, jos yhtäkkiä kaikki erilaiset paineet muuntua meikillä katoaisivat?

Ihmisen hinku ulkonäölliseen muodonmuutokseen on minulle jonkinasteinen arvoitus. Kun kuitenkin kaikki tietävät, että ehostettu ulkonäkö on huijaamista, toteutuu siinä toiseen asteen itsepetos. Minä tiedän, että sinä tiedät, että minä tiedän ulkonäköni olevan keinotekoinen ja silti teeskentelemme, ettemme tiedä ja hurmaannumme yhteisestä valheesta. Ehkä muuta selitystä ei tarvitakaan. (30.4.2015)

Resoluutiota kaikki tyynni

Ihminen reagoi asioihin eri tavalla siitä riippuen, millä resoluutiolla niitä tarjoillaan. Tulisimme luultavasti hulluiksi, jos nenämme varustettaisiin yhtäkkiä samalla resoluutiolla, jolla koira maailmaa haistelee. Tai ehkä innosta hulluksi, jos silmämme erottelukyky yhtäkkiä siirtyisi kotkan tasoiluokkaan. Resoluution määrää vaihtelemalla ihmisen aisteja – tai siis tietenkin aivoja – on suhteellisen helppo huijata. Juuri sopivalla pikselitiheydellä ja katsomisetäisyydellä saamme aikaan katsojaa kuohuttavan kuvan, mutta resoluutiota jyrkästi vähentämällä tai lisäämällä näky muuttuu joko kärpäsenliaksi tai merkityksettömiksi väripisteiksi.

Resoluutio jyllää kaikessa informaation välityksessä ja vastaanottokyvyssä. Kartalla kotoinen hiekkaranta näyttää sileältä, hiekanjyvien tasolla loputtoman monimuotoiselta ja varsin epämääräiseltä. Väitteessä ”homeopaattinen valmiste parantaa” on olematon resoluutio, kun taas väite ”eliöt muuttuvat evoluution mekanismien avulla” on vahvan todistusaineiston tarjoaman resoluution kyllästävä.

Minkä tahansa lajin huuhaalle onkin ominaista, ettei resoluutiota ole eikä sitä voida millään tavalla lisätä. Jumaliin, menninkäisiin tai joulupukkiin voi uskoa, mutta tällaisen uskomisen tosiasiallinen resoluutio on nolla. Väitteen tarkkuutta parantavaa todistusaineistoa ei kerta kaikkiaan ole. Uskova ei huomaa tätä puutetta, koska ei osaa sitä vaatia. Aivot voivat tottua alhaiseen resoluutioon.

Absoluuttista tietoa ja totuutta ei ehkä voida saavuttaa, mutta parempaa tiedollista tai kyvyllistä resoluutiota on mielekästä tavoitella kaikilla elämänalueilla. Jos resoluutio on heikko, kestäviä arvioita on vaikea tehdä. Tämä koskee myös systemaattista valehtelemista, propagandaa, mielipiteenmuokkausta ja suostuttelua. Vihapuhe nojaa aina heikkoon resoluutioon, vahvoihin väitteisiin, joiden totuusarvoa on vaikea tai mahdoton arvioida. Tätä kautta resoluutio liittyy myös valtaan ja valankäyttöön. Keinotekoinen tiedollisen resoluution pitäminen mahdollisimman alhaisena on ominaista esimerkiksi Ukrainan kaltaisille konfliktialueille. Tiedon tarkkuus on aina propagandasodan ensimmäinen teloitettava.

Aito rasisti vihaa tietoa, jonka tarjoama terävämpi resoluutio vie rotupuheilta uskottavuuden. Ennakkoluulot elävät parhaiten siellä, missä resoluutiota pidetään vaikka väkivallalla mahdollisimman vähäisenä. Arviointitarkkuuden kasvattaminen on aina vaarallista sille, joka haluaa tiedon ja vallan monopolin.

Lisää resoluutiota, mikään ei ole minulle valokuvauksen harrastajana liikaa. Ilmaisuihin ”hirviökamera” on outo, sillä lupaus 40 megapikselin kennosta herättää minussa vain ihastusta. Rakastan pyyhkäisyelektronimikroskoopeilla otettuja kuvia, joiden kahden nanometrinen erottelukyky on kuin toisesta maailmasta – kuten onkin. Siinä maailmassa asiat nähdään sellaisina kuin ne ovat. Paitsi ettei kaksi nanometriä tietenkään ole perimmäinen raja ja ihmisen silmän ja aivojen yhteistyö vain yksi havaintolaji. Maksimaalinen resoluutio on ainakin toistaiseksi ulottuvilla vain teoreettisesti.

Inhimillisen tiedon tasolla ollaan teoreettisestikin lapsen asemassa. Tekoälyn tavoittelun tiellä on muitakin esteitä kuin tietokoneiden laskentateho. Emme taida erityisen hyvin ymmärtää tiedollisen resoluution ominaispiirteitä. **Richard Feynman** totesi tylästi, ettei kukaan ihminen ymmärrä kvanttifysiikkaa. Voinee turvallisesti väittää, ettei tilanne tietoresoluution puolella ole parempi.

Erityisen vaikeaa taitaa olla ymmärtää ”täydellisen” ja ”sopivan” tai ”riittävän” resoluution eroa. Hiekkarannalla täytyy mennä kvanttien tasolle, jos haluaa rannan muodosta täydellisen kuvauksen, vaikka se sitten onkin ihmisjärjelle käsittämätön. Hiekkarannan kuvaukset eri resoluutioilla ovat kaikki sinänsä totta, mutta inhimillisen tiedon kohdalla näin ei taida olla. Ihmisaivojen ulottuvilla olevan tiedon kohdalla ”riittävä” lienee mielekkäämpi tavoite, ihan haastava sekin.

Resoluution määrällä ja laadulla on herkkä suhde. Hahmotamme asian, kun tarkkuus on riittävä, juuri sopiva. Jos resoluutiota on liikaa tai liian vähän, hahmotuskykymme heikkenee tai katoaa kokonaan. Ärsyttävää! En voikaan janota lisää resoluutiota kaikkeen. Täytyy tyytyä siihen, minkä kohdalla resoluutiota ei ole tarpeeksi, kuten aiemmin mainitsemani vihapuhe ja jumalusko. Kyllä niissäkin haastetta riittää. Mutta voisitteko insinöörit silti rakentaa minulle kameran, joka ylittää pyyhkäisyelektronimikroskoopin tarkkuuteen? Kiitos. (14.5.2015)

Tasa-arvo tai ei arvoa

Tasa-arvo on vaikea asia. Usein tuntuu siltä, että mikä tahansa muu on aina helpompaa kuin kohdella kaikkia ihmisiä samanarvoisina. Itse olen saanut kasvatuksen, jonka mukaan miehellä on kaikenlaisia velvollisuuksia naisia, lapsia ja vanhuksia kohtaan. Ei kuitenkaan muita miehiä kohtaan, vaikka käytännössä olen yhtä kohtelias kaikille esimerkiksi ovissa.

Vanhanaikainen kohteliaisuus kätkee sisälleen ajatuksen, että jonkinlaisena ykkösluokan ihmisenä miehen on osattava suhtautua itseään heikompiin suojelevasti ja huomaavaisesti. Ajatuksen ”sovinistisuus” kävi ilmeiseksi vasta sen jälkeen, kun yleinen kohteliaisuus muuttui puhtaasti kaupalliseksi tuotteeksi. Nykyäänhän vanhukset lähinnä säikähtävät, jos heille pitää kohteliaasti ovea auki tai tarjoutuu nostamaan raskaan laukun bussiin tai bussista.

Mekaanisen tasa-arvonäkemyksen mukaan naisen on kohteliasta pitää ovea auki miehelle siinä missä mieskin pitää. Kaikkien mielestä se ei kuitenkaan ole välttämätöntä, koska tasa-arvosta täytyy taistella siellä, missä sillä on oikeasti merkitystä eli siellä, missä mies sortaa naista.

Minun enemmän netissä liikuskeleva veljeni lähettää aina silloin tällöin kuvia, joiden kohdalla hän kysyy retorisesti, mitä tapahtuisi, jos kuvassa olevien sukupuolet vaihdettaisiin päittäin. Vastauskin on aina sama, häkki heiluisi alta aikayksikön. Näissä kuvissa on aikuinen nainen, jonka enemmän tai vähemmän avoimesti tarjolla olevia eroottisia arvoja (yleensä paljasta rintaa) ympärillä olevat pikkupojat yhtä avoimesti tuijottavat naama hymyssä. Tällaiselle kuvallehan sopii naurahattaa. Voi noita pojankoltiaisia, nyt ne jo tietävät, mitä tuijottaa! Mutta jos naisen tilalla olisi timmissä kunnossa oleva shortsiasuinen aikuinen mies, ja ympärillä tätä timmiyttä ja sepaluksen pullistumaa ihailevia pikkutyttöjä, samaa kuvaa pidettäisiin törkeänä, ehkä jopa rikollisena.

Miksi on näin? Onko kyse siitä, että pikkupojat saavat olla eroottisesti aktiivisia ”veijareita”, mutta tyttöjen on oltava siveitä ja seksuaalisesti passiivisia? Vai olisiko kysymys siitä, että aikuisen naisen flirttiä arvioidaan eri mittapuulla kuin aikuisen miehen? 2000-luvulla on yleistynyt käsite ”puumanainen”, jolla tarkoitetaan keski-ikäisiä tai vanhempia naisia, joita miellyttävät nuoret miehet. Vastaava käsite miesten puolellahan on ollut aina ja on edelleen ”vanha likainen mies”. Miksi iäkkään miehen halu nuoren naisen suuntaan on iljettävää, mutta iäkkään naisen vastaava halu jotain muodikasta ja suorastaan kadehdittavaa?

Minunkin kysymykseni ovat tietenkin retorisia, koska vastaus on aina sama: **kaksoisstandardi**. Ns. poliittisesti korrektin maailman tasa-arvo ei ole edennyt kuin kaksoisstandardien asteelle. Siitä on matkaa aitoon tasa-arvoon, jossa toimijan sukupuoli ei määritä tekoa tai puhetta. En ole erityisen varma edes siitä, onko kehitys ylipäättään matkalla nykyistä rehellisempään tasa-arvokäsitykseen. Ei välttämättä ainakaan havaittavalla määrätietoisuudella.

Ns. ”vapaamielistä länttä” perinteisemmissä kulttuureissa sukupuolten tasa-arvo ei ole edes puheenaihe. Usein jo omaksuttu uskonto ilmoittaa, että mies on naisen yläpuolella tai kuten erään juutalaisen uskonnollisen lahkon edustaja televisiodokumentissa vuosia sitten kauniisti ilmaisi, ”miehen käden jatke”. Kun uskonto, jonka määräyksiä ei voi asettaa kyseenalaiseksi, ilmoittaa tasa-arvon olevan lähinnä Saatanasta, ei tarvita mitään kaksoisstandardeja.

Ironista tai traagista on, ettei sukupuolten aito tasa-arvo ole kaikkien naistenkaan ihanne. Yhtäällä ovat jyrkimmän linjan feministit, joiden mielestä miesten on ensin maksettava hyvitystä

vuosituhantisesta naisen alistamisesta. Summa ja takaisinmaksun aika ovat avoimia, joten sillä suunnalla tasa-arvo on aika teoreettinen käsite. Janan toisessa päässä ovat ne naiset, jotka omasta tahdosta tai alistetun asemansa takia pakotettuina ovat sitä mieltä, että tasa-arvoa ei tarvita, maailma on hyvä sellaisena kuin se uskontojen ja perinteiden määrittämänä miehen ylivalta on rakentunut.

Olenko itse jossain janan harvaanasutulla keskialueella, kun otan tasa-arvon vakavasti, enkä ole valmis hyväksymään sen paremmin kaksoisstandardeja kuin täydellistä tasa-arvottomuuttakaan? Tappelenko tuulimyllymaassa, jos vaadin feministisen tasa-arvokäsityksen riisumista kaikista naisia suosivista tulkinnoistaan ja toisaalta tuomitsen kaikki – varsinkin uskonnolliseen – mielivaltaan perustuvat mieshegemonistiset kulttuurit?

Olisiko elämänviisautta hymähtää lempeästi, kun mies tuomitaan samasta asiasta eri standardilla kuin nainen? Olisiko monikulttuurista suvaitsevuuutta nyökytellä ymmärtävästi, kun uskonnollinen poliisi kivittää kuoliaaksi pukeutumiskoodia rikkoneen naisen? Entä jos tasan ihmisten kesken jaettavissa olevaa arvoa ei ole edes olemassa?

Harva asia harmittaa yhtä paljon kuin tasa-arvon teeskentely samaan aikaan kuin sitä häikäilemättä poljetaan. Tätähän tapahtuu kaikkialla, myös siellä missä tasa-arvo on arvokas iskusana, olennainen osa uskottavaa julkista puhetta. Oli kiihkoilijan motiivi uskonto, kansallismielisyys, rotu tai sukupuoli, aina saa ajatus ihmisten samanarvoisuudesta peräänsä varauksen ”mutta kuitenkin” ja sen jälkeen tuhat ja sata syytä siihen, miksi tasa-arvoa ei tule ajatella liian konkreettisesti ja miksi sitä ei ainakaan tule soveltaa ihmiselämän tärkeissä kysymyksissä ”tässä ja nyt”.

Sveitsissä naiset saivat äänioikeuden vuonna 1971, Liechtensteinissa vasta 1984. Saudi-Arabiassa kokeillaan 2015 paikallisvaaleissa, mitä kauheata naisten äänioikeudesta voisi seurata (Miten äänestämään pyrkivien naisten henkilöllisyys tarkistetaan kasvot peittävän verhon takaa? Ai niin, siihen kelpaa toinen nainen.). Pieniä askelia, mutta askelia sentään. Mutta eipä taida kannattaa hengitystä pidätellä ensimmäistä saudikuningatarta odotellessa.

Hitunenkin tasa-arvoa on tietysti enemmän kuin ei yhtään. Asian luonteeseen kuitenkin kuuluu, että vähänkin vajaa tasa-arvo ei oikeastaan ole tasa-arvoa ollenkaan. Kakkoslaatuista, vaajaamittaista ja vanhentunutta tasa-arvoa on vaikea ihaila, vaikka maailman ihmisistä luultavasti useampi miljardi ilahtuisi aika vähästäkin eriarvoisuuden vähentymisestä.

Vähänkin vajaa tasa-arvo ei kelpaa, koska kyseessä on ihmisen arvo, kaiken mitta. Jos ihminen on toista arvokkaampi vain siksi, että on syntynyt mieheksi eikä miehen käden jatkeeksi tai saa nauttia sukupuolikiintiöstä vain siksi, että on syntynyt naiseksi, emme puhu ihmisarvosta vaan sosiaalisesta laskelmoinnista. Se on pysyvän, systemaattisen eriarvoisuuden tie. (16.5.2015)

Urbanisti luonnossa

Kokoomusvetoinen grynderismi on kautta aikojen tukenut kaupungistumista eli urbanisaatiota, koska suurimmat tulot asuntotuotannossa saa rakentamalla tehokkaasti eli ahtaasti ylihintaisia omistusasuntoja. Maaseudulla mittakaava ei riitä, siksi tarvitaan Helsingin kaltaisia ”kasvukeskuksia”. Tai kuka muu niitä nyt tarvitsee kuin grynderi?

Olen syntyperäinen helsinkiläinen ja lapsuudenmuistoni ovat pääosin miellyttävän urbaaneja Töölön sisäpihojen näkymiä ja kiskoille asetetun lantin litistäviä ratikoita. Silti suurimman vaikutuksen nuoreen mieleen tekivät kolmen kuukauden pituiset kesälomat maalla, minun tapauksessani vuokramökissä Fiskarsin pohjoispuolella sijaitsevassa Slickossa. Luontosuhteeni syntyi maalla, ei kaupungissa.

Olen kaupunkilainen, joka viihtyy paremmin maaseudun rauhassa. Suhtaudun nihkeydellä urbaaniin hipsterismiin, joka kuvittelee kaiken hyvän liittyvän kaupunkimaiseen elämänmenoon. Kun ajatellaan maailman tärkeimmäksi asiaksi se, että voi valita kahvilan, jossa latte-valikoima ei

ole nolon suppea, on yksinkertaisesti ymmärretty ihmisen elämänkaari lyhytnäköisesti. En silti vastusta kaupungistumista sinänsä, se on globaali ilmiö ja siltä osin turha vastustamisen kohde. Mutta vastustan jyrkästi sitä, että kaupungistuminen alistetaan grynderismille, autoistamiselle ja ahtaalle asumiselle ilman luonnon tarjoamaa vastapainoa. Kuten esimerkiksi Helsingin kaavoitusviraston suunnitelmissa tuhota Vartiosaari.

Aivan kanta-Helsingin lähellä uinuva Vartiosaari on säilynyt viehättävänä ihmisen ja luonnon so-puisan yhdessäolon paikkana, koska se on saari ilman autoyhteyttä. Grynderin kynsi ei ole päässyt kouraisemaan, koska kaavoittaja on toistaiseksi jättänyt rauhaan saaret, jonne ei voi autoilla. Mutta ei halua enää jättää. Turpiin tuli Kivinokassa ja myös Östersundomin ryöstöretki näyttää kaiken maailman Natura-alueiden takia tulevan rahastuskuntoon aivan liian hitaasti. Rikkaille täytyy saada asuntoja merinäköalalla, joten uhrataan sitten Vartiosaari ja pannaan samaan pakettiin Ramsinniemi.

Julkisessa keskustelussa Vartiosaaren kaltainen ainutlaatuinen kohde nähdään mielellään vain ”rakentamattomana” alueena merimaisemalla. Tämä on juuri sitä juntti-Suomen urbanisaatiota: vain maapohjan arvonnousulla on merkitystä poliittisessa päätöksenteossa. Jokaiselle aivojaan käyttävälle on selvää, että jos Vartiosaaren päästään rakentamaan, hinnat tulevat olemaan keskituloistenkin ulottumattomissa. Tällaisiin paikkoihin ei rakenneta asuntoja ihmisille, jotka haluaisivat tulla Helsingin seudulle töitten perässä.

Umpeenrakentamisen ideologit haluavat unohtaa, että vaikka Östersundomin ryöstöretken kaltaisia operaatioita voidaan jonkin verran tehdä, merimaisemalla varustettuja rantoja ei enää valmisteta kohtuullisen matkan päässä Helsingin keskustasta. Ne ovat uusiutumaton luonnonvara, josta pitäisi huolehtia suojelemalla, ei tuhlailemalla. Ne kuuluvat meille kaikille, ei vain rikkaimmille.

Tai rakennetaan sitten saman tien asuntoja täyteen myös Seurasaari, Suomenlinna ja kyllähän Harakallekin aika monta kerrostaloa saa mahtumaan, kun oikein tungetaan. Sillä keinoin saadaan Helsingin niemelle ahdettua vielä joku kymmentuhatta uutta veronmaksajaa. Hinnat voidaan nostaa pilviin, kyllä niillä landelta tulevilla on metsänsä, hakatkoot ne Helsingin grynderien pankkitilille.

Olen alkuperäiseltä koulutukseltani kulttuurimaantieteilijä, jolle urbanisaation kaltaiset ilmiöt ovat viileä tutkimuskohde. En ole seurannut tuoreimpia virtauksia, mutta epäilen vahvasti, että täyteen rakentamista pidettäisiin missään järkevänä, vaikka kovalla ja nykyään myös hyvin vihreällä äänellä mainostetaankin ”tiiviin ja tehokkaan” urbanisaation hienoutta. On yksi asia keskittää rakentamista hyvien julkisten yhteyksien äärelle ja aivan toinen asia uhrata sen takia kaikki se vihreä, jonka ansiosta ihminen pysyy järjissään.

Siitä luonnon riittävydessä on ihmiselle pohjimmiltaan kyse. Raaka pakkourbanisaatio tuottaa huonoa elämänlaatua ja huonosti voivia ihmisiä. Sen latten ryystämisen ohessa voi olla vaikea muistaa, että kaikki kaupunkilaisiksi ryhtyvät eivät tee sitä vapaaehtoisesti tai ainakaan erityisestä halusta. Helsinkiläisten on ylipäätään vaikea ymmärtää, että muualla Suomessa syntynyt voi rakastaa omaa kotiseutuaan, vaikka joutuu muuttamaan työn perässä pääkaupunkiseudulle. Pakko-helsinkiläiset eivät pidä itsestään meteliä. Se ei tarkoita, ettei heitä olisi, paljonkin.

Ihmisten täytyy saada asua kaupungissa, jos he haluavat. Mutta heillä täytyy olla myös oikeus asua riittävän väljästi ja riittävän lähellä luontoa, joka on enemmän kuin muutama hehtaari hoidettua puistoa ja sameavetinen ankkalammikko. Ahneiden rakentajien ja yksityisautoilun ideologisten puolustajien äärikapea käsitys urbanisaatiosta on torjuttava. Suomessa on tilaa kaupungistua myös ihmisen mittakaavassa. Helsinki ei ole Hong Kong. (24.5.2015)

Miksipä ei myös ruotsalainen?

Tammikuussa 2013 televisiossa esitetty ohjelma *Suomi on ruotsalainen* herätti kiihkeitä reaktioita. Palasin aiheeseen lukemalla **Marjo Vilkon** ohjelman pohjalta tekemän kirjan. Ajatuksia herätti erityisesti Vilkon kertoma vanhemmasta rouvasta, joka oli närkästynyt kirjailijan käyttämästä ilmaisusta ”ruotsinkielinen suomalainen”. Hän halusi edelleen olla finlandssvensk.

Historiaa voi tulkita varsinkin yksityiskohdissa monella tavalla, mutta kyllähän se mielikuva Suomesta, joka minun ikäisilleni toisen maailmansodan jälkeen tarjottiin, oli aikamoista kansallishenkistä potaskaa. Olen itse ottanut näihin mielikuviin etäisyyttä jo 1970-luvulla, mutta Vilkon yhteenveto herätti taas ajattelemaan näitä kansallistunteiden outoja kiemuroita.

Vaikka tunnen pohjoiseurooppalaista (poliittista) historiaa kohtalaisen hyvin, monet tunteukset ovat faktatiedon tuolla puolen. Kuten useimmat suomalaiset, tunnen perusteettomia kateuden, alemmuuden ja katkeruudenkin ailahduksia aina, kun puhutaan Ruotsista ja ruotsalaisista. Noista onnenpekoista, jotka ovat syntyneet onnelaan ja välttyivät sodiltakin.

Tällaisia tunteuksia on vaikea selittää muulla kuin pitkäaikaisella, määrätietoisella aivopesulla. Itse arvelen, että koko Suomen nuoren itsenäisyyden sata vuotta ovat olleet tuon aivopesun aikaa, ehkä vähän pidempäänkin. Tuoreelle valtiolle piti rakentaa ylvästä menneisyyttä, eikä siinä rakentelussa vähäiselle osalle jäänyt ruotsalaisuuden ja venäläisyyden väheksymisen tai suoranaisten parjaamisen elementti.

En muista itse lapsena suhtautuneeni erityisen voimakkaasti sen kummemmin Ruotsiin kuin Venäjäänkään, mutta olen koko elämäni ”tiennyt”, että suomalaisen kuuluu vannoa sanonnan ”ruotsalaisia emme ole, venäläisiksi emme halua tulla, olkaamme siis suomalaisia” nimeen ja suhtautua naapurimaihin ainakin vähätellen. Olin tiedostamatta omaksunut leppoisisimmillaan naljailevan, pahimmillaan rasistisen suhtautumisen naapurikansoihin. Miksi?

Siksikö vain, että itsenäisen Suomen rakentajien hatarat illuusiot eivät karisi saman tien? Se nyt on turha pelko. Vaikka tiedän valkoisen Suomen itsenäisyyspropagandan valheellisuuden pitkän historian, koen ongelmitta olevani tyytyväisenä ja ylpeästikin suomalainen. Sillä tunteella ei itse asiassa ole mitään tekemistä sen kanssa, miten paljon suomalaisuudesta on sukupolvelleni ja myöhemminkin liioiteltu ja suoraan valehdeltu.

Tai ehkä olen vahvasti ja turvallisesti suomalainen siitä huolimatta, kuinka paljon minullekin on valehdeltu? Vaikka myönnän avoimesti kadehtivani monia ruotsalaisuuden osasia, en haluaisi vaihtaa ruotsalaiseksi. Haluaisin mielelläni puhua ja kirjoittaa täydellistä ruotsia, mutta en ikinä vaihtaisi ihanaa suomen kieltä pois. Rakastan monia ruotsalaisia paikkoja ja voisin kuvitella asuvani Gotlannissa. Silti en osaa edes kuvitella vaihtavani asuinmaatani Ruotsiksi. Rakastan enemmän Suomea kuin Ruotsia.

Suomesta löytyvä ruotsalaisviha ja -vastaisuus on käsittämätöntä. Russofobiaa voi vielä jotenkin eritellen ymmärtää historiallisena ilmiönä (vaikka se kammottavaa onkin), mutta ei minulle mene jakeluun, miksi joku jaksaa tänä päivänä inhota pakkoruotsia tai mitä muuta tahansa ruotsalaista. Minusta se on outoa ja yhteistä historiaa ajatellen kohtuutontakin. Nykyistä Suomea ei olisi ilman Ruotsia (joskin on myös niin, ettei nykyistä Ruotsia olisi ilman Suomea).

Svekofobian erittelyyn eivät tietoni ja ymmärrykseni riitä. Ei sitä selitä jonkun **Carl Haglundin** koppavan oikeistolainen militarismi, eivät myöskään Svenskfinlandin jotkut ikävät piirteet kuten turkistarhaus ja nuuska. Minä en kerta kaikkiaan voi ymmärtää, miksi joku haluaa vihata ruotsalaisuutta ja aivan erityisesti sitä, että Suomi on paljolti ruotsalaisuuden synnyttämä.

Varmaan on fennomaaneja, joiden itsetunto rakentuu kokonaan sveko- tai russofobian pohjalta. Tällaiseen surkeaan elämään ei itselläni ole yhtään ymmärrystä, se tuntuu pelkästään omaan kinttuun ampumiselta. Jotain pakkoruotsiahan voi vastustaa ottamatta mitään kantaa Ruotsiin tai ruotsin kieleen sinänsä. Nostan kädet, en ymmärrä.

Viimeisenä yrityksenä käännän ajatukseni Ålandin demilitarisoidulle erikoistalousalueelle, joka kuuluu valtiollisesti Suomeen, mutta kielen, kulttuurin ja asenteiden tasolla ilman muuta Ruotsiin. Moni mannersuomalainen näkee ahvenanmaalaiset inhottavan ruotsalaisuuden arkkityyppeinä. Ne kun ottavat kaiken mahdollisen irti suomalaisesta Suomesta, mutta kelpuuttavat alueelleen vain ruotsia puhuvat, suomenkieliselä ei ole muita kuin turistin rajoitettuja oikeuksia.

Kansanäänestyksessä (jota ei ole näköpiirissä) suurin osa mannersuomalaisista todennäköisesti toivottaisi Ålandin osaksi Ruotsia, ihan ilman kaunaakin. Se koetaan jo vähän liian ruotsalaiseksi Suomen osaksi. Ilmankin pärjätään oikein hyvin. Historian ironiaa on, että ahvenanmaalaiset itse eivät halua vaihtaa valtakuntaa. Ruotsin yhteydessä kun erityisasema voisi kärsiä. Sellaista on isänmaallisuus joskus.

Itseäni ei ruotsinkielisten suomalaisten ja ruotsalaisten ajoittainen koppavuus ja ylemmydentunto hetkauta. Siitä vaan, joskus on aihettakin, jos taas ei ollenkaan. (Abba oli hyvä, mutta dansbandit saavat kyllä jäädä laajemmin kokematta.) Minusta Ruotsia ja ruotsinkielisiä on oikein mukava sekä rakastaa että inhota, molempiin tuntemuksiin riittää syitä yllin kyllin. Jos joku erehtyy maailmalla pitämään minua ruotsalaisena, alistun ystävällisesti hymyillen. Taskussa voi käsi mennä nyrkkiin, mutta ei siitä sen enempää. (24.5.2015)

Suvivirttä hyräillen

Kohta taas tapellaan ja pahoitetaan mieltä *Suvivirrestä*. Kun en itse hyväksy uskonnollista pakko-syöttöä missään muodossa, olen luonnostaan rintaman toisella puolella. Usein kuitenkin tulee sellainen tunne, että *Suvivirrestä* ei edes tahdota löytää kompromissia. Niin isoista asioista on kysymys.

Tuo vanha ruotsalainen (tai saksalainen, kukaan ei tiedä) melodia tarttuu helposti korvaan, siinä on hittipotentialia enemmän kuin sadassa protestanttisessa laahusvirressä yhteensä. Tekstin tekijästä on sentään arvailuja, joiden mukaan Gotlannin piispa **Israel Kolmodin** olisi vuonna 1694 innoittunut Hångerin lähteellä luomaan tekstin *Den blomstertid nu kommer*. Kolmodin ei runoa tietysti koulujen päättäjäisiin suunnitellut, Gotlannissa kevät tulee aika paljon aikaisemmin kuin meillä Suomessa.

Mutta miksi juuri tästä nädistä laulusta on tehty periaatteellisen kiistan symboli? Jokainen lauluun ryhtyvä tietää, että julkiuskonnollisten tilaisuuksien ulkopuolella se ärsyttää niitä, jotka eivät usko luterilaiseen tai mihinkään muuhunkaan jumalaan. Voi vain kuvitella myrtyneitä ilmeitä, jos koulujemme perinteisiin kuuluisikin laulaa laulua, jossa kiitetään itse Saatanaa tai laulaa edes neutraaliksi muokattu *Suivilaulua*.

Leipäpapeille *Suvivirsi*-perinteessä roikkuminen on tietenkin järkävä toimi. Kun kerrankin on jokin asia, jota suomalaisten suuri enemmistö ihan vapaaehtoisesti haluaa, niin tottapahan siitä kannattaa kiinni pitää ja kaikki ilo irti ottaa. Mutta miksi sellaisetkin toimijat, joille uskonto ei ole maailman tärkein asia, varovat viimeiseen asti uhmaamasta tätä yhtä perinnettä?

Monet uskonnollisesti välinpitämättömätkin ihmiset saa *Suvivirrellä* kiihtymään. Onko se nyt jotenkin vaarallista, jos siellä sanoissa vilahtavat jumalat ja luojat? Sehän on vain laulu. Mutta näin eivät suhtaudu asiaan sen paremmin uskovat kuin uskonnottomatkaan. Kun kevään ihanuutta ylistetään, on merkitystä sillä, ketä tai mitä siitä kiitetään. Uskonnottoman mielestä on älytöntä, että kiitokset saa satuolento, vaikka auringon valo ja sen heijastuminen luonnossa on puhtaasti luonnontieteellisesti selitettävissä oleva asia, eikä yhdenkään keväisen luonnon elementin ole voitu todistaa olevan minkään nimisen jumalolennon tekosia.

Kun vastakkain ovat lapsenusko ja tieteellinen maailmankatsomus, eihän siitä sopua synny. Kiintoisaa on, ettei myöskään kompromissi eli *Suivilaulu* ilman jumalia kelpaa muille kuin uskonnottomille. Jokavuotinen *Suvivirsi*-taistelu halutaan käydä, se on kuin vappumarssi vasemmistolle.

2000-luvulla vanhaan taisteluun on tosin tullut aivan uusi juonne, joka voi osaltaan selittää *Suvivirsi*-puolueen kompromissihaluttomuutta. Joissakin kouluissa kun perinteestä on luovuttu ei uskonnottomien, vaan toisuskoisten, lähinnä muslimien suuren määrän takia. Esimerkiksi Latokartanon peruskoulussa rehtori lopetti perinteen, koska enemmistö koulun oppilaista oli muita kuin evankelis-luterilaisia. Ratkaisu kiihdytti vastavalitun Kuopion piispan **Jari Jolkkosen** kieltämään kolmelta lapseltaan osallistumisen koulun kevätjuhlaan suvivirrettömyyden takia. Suomalaiset eroavat kirkosta, mutta eivät he silti siedä, että *Suvivirsi* jätetään laulamatta pyytämättä maahan muuttaneiden muslimien takia. Se on ilmeisesti jotenkin väärin.

Itselläni on asiaan rakentava ehdotus. Soitetaan *Suvivirren* melodia ja jokainen laulaa mielessään mieleisillään sanoilla, hyräilee tai vain mököttää. Jos sekään ei kelpaa, kielletään koulujen kevätjuhlat kokonaan. (25.5.2015)

Asetehtailijan ehdoilla

Toisen maailmansodan kauhuista ja Vietnamin sodasta on jo niin pitkä aika, että uusmilitarismi ja vaatimattomampikin sapelinkalistelu on otettu taas joukkotiedotusvälineitten vakioaiheeksi. Ei lehteä, jossa ei innostuneesti kerrota uusista, entistä ihanammista aseista. Tuore MB:n eli entisen tietotekniikkalehden numero ylisti uusinta aseteknologiaa kahdenkin jutun verran. Älyluoti, ällöttävää!

Miksi sotainen into on taas vallalla? Koko ajan käydään maailmalla sotia pienemmässä mitakaavassa, eikä kysymys voi olla informaation vähyydestä. Sodan mielettömyydestä on tarjolla niin paljon todisteita kuin vain haluaa tai kykenee vastaan ottamaan (minä en pysty enää katsomaan edes fiktiivistä sotaa). Silti myös meillä Suomessa muutkin kuin kiihkeimpään sotaoikeistoon kuuluvat poliitikot lähinnä pohtivat, millainen aseistus uusiin miljardihävittäjiin pitäisi hankkia.

Näin siitä huolimatta, että sotimisen historiaa vähänkin tutkinut ymmärtää, että seuraava iso sota on viimeinen. Se on sota, jota kukaan ei voi voittaa. Se on sota, joka hävittää ihmiskunnan. Silti siihen valmistaudutaan – myös Suomessa – suurella innolla ja päätöksellä. Vuosien 1918 ja 1939-40 uho on kaivettu naftaliinista, jos se siellä on varsinaisesti ollutkaan. Tuoreesta hajusta päätellen ei ole.

Miksi yksikään suomalainen poliitikko ei uskalla esiintyä rauhanmiehenä tai -naisena ja vastustaa jyrkästi miljardileikkauksia, joilla ostetaan korkean teknologian aseita Yhdysvalloista? Miksi kukaan ei uskalla vastustaa aselobbyä?

Aseteollisuus ja -kauppa ovat luultavasti maailman tekopyhin ja röyhkein yritystoiminnan alue (tupakkateollisuus on kyllä hyvä kakkonen). Nämä tehtailijat ja kauppiat ansaitsevat valtavia summia valmistamalla ja levittämällä pelkästään ihmisen tappamiseen soveltuvia välineitä. Eivätkä vain valmista ja myy, vaan pitävät kaikin keinoin myös huolta siitä, että koko ajan jossain on käynnissä konflikti, jossa kalliilla ostettuja aseita voidaan käyttää, jotta voidaan taas ostaa uusia aseita.

Paitsi että on myös Suomen ja Ruotsin kaltaisia maita, joilla ei ole mitään pelkoa (tai toivoa) joutua aseellisen konfliktin osapuoliksi, elleivät ne itse sitä väkisin halua. Ruotsi on silti merkittävä aseiden ja asejärjestelmien valmistaja. Asukaslukuun suhteutettuna se on maailman ykkönen ja peittoaa jopa Israelin. Bofors ja Saab ovat asekaupan suurfirmoja. Aselobby on Ruotsissakin mahtavampi kuin rauhanpuheita pitävä poliitikko. Enää ei tosin sellaisia ole Ruotsissakaan. **Olof Palme** sentään puhui rauhasta.

Suomen oma aseeteollisuus on näpertelyä, eikä sillä ole ollut muuta kuin varaosanvalmistajan näköaloja sen jälkeen, kun Suomen poliittinen johto päätti hylätä sotilaallisen liittoutumattomuuden ja kytki armeijan Natoon joskus 1990-luvun alkupuolella. Sen jälkeen kysymys kuuluu

vain, minkä yhdysvaltalaisen valmistajan aseisiin suomalaisia verovaroja käytetään. Yhdysvaltalaisen aselobbyn ei ole luultavasti tarvinnut Suomessa käyttää edes suuria lahjusrahoja, täällä on oltu suopeita ihan vapaaehtoisesti heti sen jälkeen, kun asevarustelukierre kaatoi Neuvostoliiton.

Minusta asetehtailijan ehdoilla eläminen on sekä äärimmäisen vastenmielistä ja pelottavaa että myös omien lasteni tulevaisuutta ajatellen lähes lomaannuttavaa. Kuinka on mahdollista, että päättäjät ovat näin sokeita ja/tai selkärangattomia? Voiko joku ihan oikeasti kuvitella, että muutamalla Suomen taivaalla pörräävällä hävittäjällä on jotain merkitystä, jos aito konflikti alkaa? Voiko type-rinkään sota-oikeistolainen jääräpää rehellisesti kuvitella, että Suomi pystyy estämään maan miehittämisen, jos Yhdysvallat, Venäjä tai Kiina katsoo sellaisen toimen välttämättömäksi?

Aselobbyn vaikutusvalta maailmassa on käsittämätöntä, ellei sitä tarkastele osana laajempaa ideologista pakkopullaa eli pyrkimystä Yhdysvaltain yksinvaltaan Naton avulla. Se pitää sotahulluuden hengissä myös toisen maailmansodan traumoja edelleen elättävällä Venäjällä, joka tarvitsi joka ruplan ihan muuhun kuin uuden panssarivaunun kehittämiseen.

Aseteollisuus tarvitsee vastakkainasetteluita, konflikteja, epäonnistunutta diplomatiata, rasismia, vihapuhetta ja kaikenlaista kiihkoilua. Aseteollisuus tarvitsee al-Qaidaa ja ISISiä, se tarvitsee kaikenväristä ja -mallista sortoa ja ihmisten huonoa kohtelua. Aseteollisuus ei halua rauhaa maan päälle, se haluaa hallittuja konflikteja liukuhihnalta. Maailman hallinnot vastaavat tähän rinta rottingilla ja käsi veronmaksajan kukkarolla.

Lopullinen vastuu on kuitenkin poliitikolla, joka suostuu aselobbyn lahjuksiin ja myy maansa vähiten tarjoavalle. Ehkä nykypäivän fiksit nuoret panevat nämä konnat vielä kerran vastuuseen. Jos vain ehtivät. (13.6.2015)

Syntykö hyvä musiikki haarojen välissä?

Länsimaisen taidemusiikin historia on lähes pelkästään miespuolisten säveltäjien historiaa. Eivät naiset muittenkaan kulttuureiden musiikkikaanonissa ihmeemmin juhli. Vasta toisen maailmansodan jälkeinen populaarimusiikki on alkanut kääntää asetelmaa kohti matemaattista keskiarvoa tai sen ylikin.

Näkemyksistä, ettei nainen kerta kaikkiaan voi menestyä säveltäjänä, oli elinvoimainen vielä 1900-luvun alkupuolella. ”Naissäveltäjä” on ollut myöhemminkin samantyyppinen anteeksi-pyyntö kuin ”naisjalkapalloilija”. Menneitten vuosisatojen miessäveltäjien puheet voi helposti laittaa yleisen vähämielisyyden piikkiin, mutta kyllä aika monet kulmakarvat kohosivat, kun emerituskapu **Jorma Panula** epäili naispuolisten kapellimestarien olevan riittämättömiä joidenkin musiikinlajien parissa.

Puheisiin miesten hegemoniasta ja miehisestä seksismistä musiikkimaailmassa voi aina vastata toteamalla, että ajat muuttuvat ja naiset voivat vastata näihin väitteisiin parhaiten päihittämällä miehet näiden kotikentällä eli säveltäjinä, kapellimestareina ja soitinvirtuoseina (jostain syystä naisille on aina sallittu loistaa laulajana). Näinhän koko ajan tapahtuukin ja äkkiseltään voisi ajatella, ettei sillä haarovälin varustuksella enää ole ratkaisevaa merkitystä.

Asenteet ovat kuitenkin tiukassa ja syvällä. Moderni mies voi olla kuinka tasa-arvoinen hyvänsä, mutta mitä yksilö voi järjestelmälle, jota itseään uusiva koneisto pyörittää?

Epäily naisen lähtökohtaisesta huonommuudesta säveltäjänä tai kapellimestarina ei tietenkään kestä edes tieteelliseltä vivahtavaa erittelyä. Emmehän me edes tiedä, mikä tekee säveltäjästä tai kapellimestarista hyvän omassa toimessaan, vaikka tuon hyvän mielellään ja herkästi sitten tunnistammekin. Vielä vähemmän tiedämme mistään, joka voisi tuottaa sukupuoleen kytkeytyneitä eroja säveltäjyyden tai säveltämisen kyvyn tasolla.

Voimme pelkistää sukupuolen tiettyjen hormonien määrällisiksi suhteiksi, mutta millä tavalla tämä suhde olisi yhteydessä kykyyn säveltää tai johtaa orkesteria ”hyvin”? Panulan ikäiset voivat aina huitaista teorioilla ohikulkijaa ja vedota käytännön kokemuksen tuottamaan sisäiseen vaistoon eli intuitioon. Sen huono puoli kuitenkin on, että sillä on vaikea vakuuttaa ihan erilaisen kokemuksen omaavaa.

Lienee vääjäämätöntä, että perinteet tuottavat vääristymiä, jotka oikenevat vain vuosien ja vuosikymmenten mittaan. Taidemusiikkia tuottavien naisten määrä on edelleen mitätön miehiin verrattuna, vaikka mahdollisuudet ovat – ainakin teoriassa – olleet jo pitkään yhdenmukaiset. Yksi **Kaija Saariaho** ei kokonaiskuvaa muuta, vaikka kansainvälisessä puntarissa yksi saariaho vastaa varmasti kymmentä keskimääräistä miessäveltäjää.

Populaarimusiikissa tilanne on kuitenkin jo muuttunut, uskoakseni peruuttamattomalla tavalla. Tytöt ja naiset ovat vallanneet koulutusjärjestelmän ja sen kautta vähitellen myös aktiivisen kentän. 2000-luvulla monet menestyneet artistit ovat olleet naisia (**Adele** tuli juuri 2000-luvun menestynein artisti Isossa-Britanniassa). Eivätkä pelkästään laulajina, vaan multi-instrumentalistisina lauluntekijöinä. Oikeastaan ainoa genre, jossa naisten osuus lienee edelleen minimaalinen, on sähkökitarailuttajien veljeskunta. Mistä se kertoo, onkin kokonaan toinen asia.

Mahdollinen lukija tietenkin arvaa, etten minä usko musiikin syntyvän sukupuolielimissä tai edes niiden lähistöllä. En kuitenkaan ajattele, ettei sukupuolella ole mitään merkitystä. Uskoakseni on, mutta ei sillä tavalla kuin perinteinen macho-sovinistinen, kikkelijazzistinen tai telaketjufeministinen uhoilu antaa ymmärtää. Asia lienee paljon monimutkaisempi, enkä minä osaa sitä selittää.

Se on kuitenkin jo ehditty todistaa moneen kertaan, että musiikin laatu ei ole sukupuolesta kiinni. Sukupuoli ei estä eikä takaa mitään. Voi olla, että naiset tekevät musiikkia jollain lailla toisin kuin miehet, tai sitten ei. Yksilölliset erot lienevät aina sukupuolta isompi tekijä. Se taitaa olla hyvä asia. (13.5.2015)

Hyvitystä, vaan mistä?

Koko 2000-luvun ajan tekijänoikeusalan musiikkijärjestöt mekkaloivat ns. hyvitysmaksun laajentamisen ja korottamisen puolesta. Alan suuri voitto oli saada kansalaisille pakotetut digiboksit lain piiriin. Siitä syntyi hetkellisesti erittäin suuri rahavirta kuluttajilta järjestöille. Niin suuri, että kun ne boksit oli pakko-ostatettu, oli äärimmäisen vaikeaa hyväksyä paluuta arkeen. Mutta aina juristi keinon keksii, tässä tapauksessa vaatimukset ankkuroitiin tuon poikkeustapahtuman synnyttämän maksukertymän tason takaamiseen. Eli siitä lottovoitosta olisi pitänyt tulla vakiotapahtuma.

Kovakaan lobbaus ei vienyt tekijänoikeusalaan siihen maukkaaseen voittoon, jota tietokoneiden kovalevyjen saaminen hyvitysmaksujen piiriin olisi tarkoittanut. Päättäjätkin ilmeisesti tajusivat, ettei kyseessä ole ns. kohtuullinen hyvitys siitä, että ihmiset kopioivat yksityiseen käyttöön musiikkia ja muuta kivaa (joka oikeus oli vuonna 2006 säädetty aiemmasta olennaisesti suppeammaksi). Päättäjätkin tajusivat, että tekijänoikeusala vain yrittää kupata hyvitysmaksun varjolla maksimaalisen summan kuluttajien taskusta täysin piittaamatta siitä, mikä yhteys näillä pakkoveroilla oli enää tuohon yksityiseen kopiointiin.

Ja niinhän siinä sitten kävi, että tekijänoikeuslobby joutui nielemään pettymyksensä, kun eduskunta päätti romuttaa perinteisen tallennuslaitteisiin kytketyn järjestelmän ja siirtyi suoraan budjetista maksettavaan korvaukseen. Viaton voi tietysti kysyä, eikö tekijänoikeusalan olisi pitänyt olla riemuissaan siitä, että epävarmasta laitemaksusta siirryttiin varmaan budjettirahoitukseen. Viatomalle täytyy kuitenkin vastata, että riskinä on nyt, että OKM:n hyväksymä puolueeton tutkimuslaitos toteaa yksityisen kopioinnin määrien romahtaneen huippuvuosista ja sen seurauksena helpon rahan tulva voikin kuivua pieneksi noroksi.

Tekijänoikeusala ei nimittäin halua todellista faktatietoa siitä, miten vähän ihmiset vaivautuvat enää tekemään kopioita. Siellä halutaan elää omien arvioiden maailmassa, jossa alan ”menetykset” milloin piratismiin, milloin kansalaisten lakisääteisen oikeuden soveltamisen seurauksena ovat aina ”satoja miljoonia” euroja. Kun saa itse arvioida omat potentiaaliset myyminenlaskut, faktat eivät ole kiva vaihtoehto messeville mielikuville menetetyistä setelinipuista.

Kyllä tekijänoikeusalallakin tiedetään, että vaikka tekniikka on helpottunut, motivaatio tehdä kopioita on entisestään vähentynyt. Ihmisen luontaisen laiskuuden lisäksi keskeisenä tekijänä on ollut erilaisten verkkopalveluiden, erityisesti suoratoistosellaisten nopea yleistymisen. Miksi vaivautua edes rippaamaan laillisesti hankittua CD-levyä, kun sisällön voi kuunnella parilla klikkauksella Spotifyn kautta tai noukkia YouTunesta musiikin liikkuvan kuvan kanssa kännykkään. Monet nuoret eivät kerää enää mitään hyllyyn pölyttymään. Muistamme uutisen levy-yhtiön setien hämmennyksestä, kun edes ilmaiset CD-levyt eivät kelvanneet kakaroille.

Maailma on yksinkertaisesti ajanut hyvitysmaksumallin ohi. Sinänsä legitiimi peruste vaatia korvauksia on kuivahtanut hyvin hennoksi sivujuonteeksi. Tämän tulevat em. puolueettoman tutkimuslaitoksen selvitykset todennäköisesti myös osoittamaan. Näitä tietoja ei ehkä koskaan julkisteta, mutta kyllä OKM nojautumaan raharatkaisuisissa enemmän faktaan kuin ahneen omaan arvioon rahantarpeestaan.

Itse en unohda Teoston 1990-luvun toimitusjohtajan **Jaakko Fredmanin** pettynyttä ilmettä, kun tutkimme yhteistyössä Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen kanssa tehtyä tutkimusta mm. siitä, missä määrin kirjastosta levyjä lainaavat tekevät niistä laillisia kopioita. Joku oli selvästikin antanut kovin ruusuisen kuvan valtavista kopiomääristä (Teosto haki tukea saada myös musiikin tekijät kirjastokorvausten piiriin, mitä me lämpimästi kannatimme ja siinä myös onnistuimme). Fredmanin ääneen lausuma kommentti oli ”Onks’ tää näin helvetin vähäistä...”.

Kirjastoissa ei ole koskaan kiistetty sitä, että mahdollisuus lainata maksutta tarkoittaa aina jonkin suuruista ostojen vähentymistä. Siksi sekä hyvitysmaksua että kirjastokorvauksia on pidetty lähtökohdaltaan asiallisina yhteiskunnallisina ratkaisuin. Olemme silti halunneet aina muistuttaa siitä, että kirjastot tekevät koko ajan vastikkeetonta PR-työtä kirjailijoiden ja muusikoiden puolesta, emmekä me tietenkään niitä kirjoja ja levyjä ilmaiseksi saa. Tiedämme myös käytännön kokemuksesta, miten suuri ostamiseen innostava vaikutus kirjastoilla on. Em. Teoston teettämän tutkimuksenkin mukaan ne, jotka lainaavat ja kopioivat eniten, ovat myös ylivoimaisesti suurimpia ostajia. Eihän siinä mitään ihmeellistä ole, mutta propagandan kannalta taas yksi tylsä fakta.

Uusi hyvitysmaksulaki tuli voimaan maaliskuussa, joten emme vielä tiedä, mille tasolle hyvitysmaksut asettuvat. Kun aiemmin pakkoverotettiin kopioimisen mahdollisuutta muistin ostajilta (ala ei koskaan suostunut ottamaan lähtökohdaksi toteutunutta kopiointia, mikä olisi tietysti ollut reilua), nyt jokainen suomalainen veronmaksaja luovuttaa selvää rahaa säveltäjille ja muusikoille siitä riippumatta, tekeekö kopioita suojatusta musiikista vai ei. Tässä mielessä hyvitysmaksun perusta on yhtä epäoikeudenmukainen kuin aikaisemminkin, vaikka haitta jakautuu tasaisemmin.

Itse pidän vääjäämättömänä, että hyvitysmaksusta kertyvä rahasumma tulee pieneneään. Sen on syytäkin pienentyä, koska ihmisten motiivi kopioida on entisestään vähentynyt (omien tekemisten turvakopioiminen on eri asia). Tämä toivon mukaan osoitetaan puolueettomalla selvityksellä, jota Teostossa ja Gramexissa odotetaan epäilemättä jonkinasteisella epämurkavuuden tunteella. Automaattinen rahavirta ei ole loppumassa, mutta määrät voivat jäädä ihan toiselle tasolle kuin aikaisemmin.

Sen seurauksena ei toivottavasti ole uusi mankumisaalto, vaan paasikivimäistä realismia ja huomion kiinnittämistä laadukkaiden palveluiden tarjoamiseen. Siitä ihmiset ovat halukkaita maksamaan myös tulevaisuudessa. Vaivattoman ja katteettoman rahan aika on tekijänoikeusalallakin toivottavasti ohi. (16.6.2015)

Pilveen?

Tuoreen uutisen mukaan EU ja jotkut eurooppalaiset suuryritykset haluavat laittaa pystyyn oman pilvipalvelunsa, jonka tavoitteena on ”säilyttää tietoja turvallisesti ja turvata kansalaisten yksityisyys.” Tällä *European Trusted Cloud* -nimisellä hankkeella on silti vain viiden miljoonan vuosibudjetti, joka herättäne Googlea ja Facebookin pääkonttoreissa epäuskoista hilpeyttä.

Olisihan se mahtavaa, jos unet voisivat olla totta. Mutta oikeastaan mikään ei anna perusteita olettaa, että tämä ETC olisi sitä kivaa, millä sitä meille maksajille myydään. Hallituksilla ei yksinkertaisesti ole sellaista tavoitetta kuin kansalaisten yksityisyyden ja tietoturvan lisääminen. Vielä vähemmän sitä on kaupallisilla toimijoilla, joitten ei tarvitse edes teeskennellä.

Täällä Euroopassa saatetaan omahyväisesti ja typerästi ajatella, että meillä hallitukset sentään ottavat huomioon kansalaisten tarpeet ja puolustavat niitä, toisin kuin suuryritysten hallinnassa olevassa Yhdysvalloissa tai ties kenen pahan akselin hallinnassa olevissa maissa kuten Venäjällä, Kiinassa tai Pohjois-Koreassa. Luultavasti vähäänkään omahyväisyyteen ei ole perustetta.

Internetin ansiosta hallituksilla – ja yrityksillä – on käsissään väline, jonka avulla voi samaan aikaan teeskennellä julkisuudessa kansalaisvapauksien ja yksityisyyden suojan puolustamista ja loukata niitä erittäin tehokkaasti julkisuudelta piilossa. Mitä suuremmissa määrin kommunikaatio tapahtuu verkon kautta ja mitä suurempi osa datasta säilytetään ”pilvipalvelimilla”, sitä helpompaa totaalinen kontrolli on.

Kansalaisen hyväuskoisuus on jatkuvasti uusiutuva luonnonvara, jota hyödynnetään nykyään sekä laillisesti (googlea ja facebookia) että laittomasti (ei-julkiset tiedusteluorganisaatiot) tavoilla, joita ei-technisen ihminen voi olla vaikea pitää muuna kuin tieteistarinana. Kauhistelemme kyllä NSA-vakoilun synnyttämiä mielikuvia (”ne pystyvät lukemaan kaiken mitä tietokoneellani naputtelen”), mutta tuskin ymmärrämme erityisen syvästi, miten kaukana tietoturvalisuudesta pääosa verkkolämämme on.

Täytyy tietysti olla aika sinisilmäinen uskoakseen pilvipalvelimen ylläpitäjän vakuutuksia siitä, että heillä asiakkaan data on turvassa. Se on ”turvassa” juuri niin kauan, kunnes joku vallankäyttäjä kiinnostuu siitä ja ohittaa kulissisuojuukset. Vain ääliö tallettaa pilveen aineistoa, jonka arkaluontoisuus ylittää keskimääräisten hääkuvien tason.

Vuodesta toiseen luemme uutisia takaporteista, joita jopa tietoturvaohjelmistoihin on jätetty joko yhteistyössä tiedusteluorganisaatioiden kanssa, pakotettuna tai pahinta tietämättä. Olisi höpsöä kuvitella, että pilvipalvelut olisivat jotenkin erityisen hyvin suojattuja. Voihan asiaa halutessaan testata sijoittamalla johonkin isoon pilvipalveluun kevyesti kryptatun dokumentin siitä, miten Yhdysvaltain presidentti aiotaan salamurhata.

Hallitusten ja suuryritysten on jatkettava julkista teatteriesitystä ”Kaikkihan Me Haluamme Parempaa Tietoturvaa”, koska kansalaisten tehokas valvominen edellyttää paitsi luontaisen hyväuskoisuuden tason säilymistä, myös uusia sinisilmäisyyden alueita, joiden kautta päästään käsiksi sellaisiin kansalaisten yksityisyyden puoliin, jotka toistaiseksi ovat heikommin hyödynnettyjä. Meillä kun on vielä haluttomuutta levitellä esimerkiksi seksuaalisen tai uskonnollisen käyttäytymisemme yksityiskohtia (joillakin tämä esto on kyllä kadonnut). Niihin halutaan päästä käsiksi, jollain keinolla.

Maailman menestyneimmät tietoturvaa parantavat keksinnöt ovat syntyneet julkisen ja yrittävyyden ulkopuolella. Anonyymien verkkokäytön mahdollistavat tekniikat (kuten TOR-verkko) ovat koko ajan viranomaisten vastatoimien ja parjauksen kohteena. Ihmisen käyttäytymisdatalla elävät (Google & Co) ja tuosta samasta datasta seulovat informaatiota paranoidisen sotateollisuuden tarpeita lähinnä palvelevat salaiset organisaatiot vihaavat jokaista tekniikkaa, joka häivyttää verkossa toimivien identiteettiä.

Samasta syystä jokaisen tietoturvasta aidosti kiinnostuneen kansalaisen olisi syytä tukea hankkeita, jotka parantavat mahdollisuuksia toimia verkossa jälkiä jättämättä. Tietoturvaa on vain,

kun sen paremmin mainostaja kuin hallinnon väkivaltakoneistokaan eivät tiedä meistä ja tekemisistämme yhtään mitään. Tähän sisältyy tietysti hankala paradoksi siitä, että myös verkkoa häikäilemättä oman etunsa tavoitteluun käyttävä rikollinen haluaa pysyä valvontakoneiston ulottumattomissa.

Rikollisuus on kuitenkin aina määrittelykysymys. Valtiovalta ja ainakin muodollisesti sen alaisuudessa toimiva salainen organisaatio eivät tee ”rikoksia”, koska niiden törkeimmätkin toimet on omalla päätöksellä laillistettu. Sama asia toisen valtion toimijoiden suorittamana sitten muuttuu rikokseksi. Onko hakkeroiduilla salasanoilla rahaa omalle tililleen siirtävä suurempi rikollinen kuin suuryritys, joka piilottaa voittonsa veroparatiisiin ja jättää verot maksamatta?

Vainoharhaisuuden ja perustellun skeptisyyden rajaa ei voi sormella osoittaa. Salaliittoteoretisointia pilkkaava voi halutakin luoda mielikuvan, ettei mitään salaliittoja ole olemassa. Salaista toimintaa on helpompi harjoittaa, kun se on saatu julkisuudessa leimatuksi Pekka ja susi -jutuksi. Tietoturva puheissa edistämällä on helpompi järjestää omiin tarpeisiin tietoteknisiä takaportteja. Viranomaisten vakuutteluihin uskova hyväuskoinen kansalainen on kuin lohenpoikanen. Sellaisten kasvattamiseen kannattaa satsata.

Pilvipalvelusta ei siis välttämättä jää käteen paljon muuta kuin yksi kätevä tekninen säilytys- ja jakelumalli, joka on ihan yhtä tietoturvaton kuin muutkin säilytys- ja jakelumallit. F-Secure, eräs ETC:n kehittäjistä, myi vastikään kovasti hehkuttamansa ”turvallisen” Younited-pilvipalvelunsa Yhdysvaltoihin. Itse ”hyväksyin” juuri Googlen valheet siitä, mitä varten se tallettaa ja käsittelee minultakin saamaansa tietoa (rehellinen vastaus olisi ollut yhden virkkeen pituinen: ”mainostajamme käyttävät näitä tietoja kaupallisten etujensa ajamiseen ja me saamme siitä hyvästä rahaa”).

Itse en halua lietsoa verkkovainoharhaisuutta. Minusta riittää, kun muistaa, että mikään verkossa liikkuva ei ole oikeasti yksityistä tai ”turvassa”. Ei reaali maailma tässä suhteessa juurikaan huonompi tai parempi ole. (30.6.2015)

Rehellinen omalla nimellä

Kansanedustaja **Anna Kontula** on ottanut ikävästä asiasta kunnolla kiinni ja kertonut FB-sivuillaan kolmen Kontulan tappamisella uhonneen ja ilkamoineen nimet. Ratkaisu on mielestäni kannatettava, joskin jää väistämättä harvinaisuudeksi. Melkein kaikki vihapuhe ja muu törkeily kun päästetään tulemaan puskan suojasta, ilman omaa nimeä.

Anonyymi uhkailu ja solvaaminen ovat nettikommunikaation vastenmielisimpiä ilmiöitä. Arkielämässä ihminen ainakin teoriassa on vastuussa tekemisistään ja sanomisistaan. Rikoslain pykälät hillitsevät pääosan siitä törkytulvasta, joka ihmismielessä velloo. Mutta vain, kun voi joutua vastuuseen. Heti kun täydellisen nimettömyyden autuus on mahdollista, ihmisluonnon ikävimmät puolet tulevat esiin.

Osa nimettömästä verkkosolvaamisesta ja -uhkailusta tietysti on pelkkää tyhjää puhetta ihmisiltä, joilla ei tosi paikan tullen olisi rohkeutta toteuttaa fantasioitaan. Vaikka asiaa ei sen luonteen vuoksi ole mahdollista kunnolla tutkia (yhtä vähän kuin saada luotettavia kyselytutkimustuloksia kysyttäessä ihmisten taipumuksesta pedofiliaan tai eläimiin sekaantumiseen), voi yleisen elämäkokemuksen perusteella arvata, etteivät useimmat nettihoajat ole arjen sankareita vaan muiden solvaamisella pikemminkin alleviivataan omaa avuttomuutta.

Osa anonyymistä vihasta on kuitenkin pakko ottaa vakavasti. Mielenterveydeltään häilyvän tai pysyvästi empatiakyvyttömän yksilön matka puheista tekoihin ei välttämättä ole pitkä. Verkossa nopeasti ja helposti roihahtava kollektiivinen lynkkausinto voi kannustaa anonyymien suunsoittajan tosimaailman tekoihin, joita ei voi perua näppäinkomennolla. Siksi ei ole merkityksetöntä, miten julkista puhetta kontrolloidaan.

Verkon tarjoama hyvin pitkälle vietävissä oleva anonymisuus on tietenkin monisyinen ilmiö, jossa vastenmielisen puskasta solvailun rinnalla on kiistatta perusteltu ja arvokas yksilön suoja kritiikin kohteena olevien kostotoimilta. Sama näkymättömyysviitta, jonka alta voi itselleen turvallisesti solvata ja uhata muita, suojaa myös sitä, joka oman mukavuutensa tai jopa henkensä uhalla esittää kritiikkiä, paljastaa vallassa olevien rikoksia tai edistää asioita, joiden edistämistä valtaeliitti ei halua.

Monet nimimerkkikirjoittajat vetoavatkin sananvapauteen, kun esitetään vaatimuksia ensi sijassa omalla nimellä kirjoittamisesta. (En tässä paneudu kaikkiin niihin huonoihin tekosyihin, joita näillä nimimerkkikirjoittajilla on roppakaupalla varastossa. Ne ovat toisen pohtimisen asia.) Onkin kiistatonta, että yhteisöllisessä elämässä jopa Suomen kaltaisessa suhteellisen turvallisessa oikeusvaltiossa on paljon tilanteita, joissa oman henkilöllisyyden paljastaminen olisi sekä typerää että vastuutonta.

Anonymisuus on erottamaton osa sananvapautta, kun sitä käyttävä on alisteisessa, helposti kostettavassa olemassa asemassa. Jos pomolla on valta tehdä kriitikon elämä ikäväksi, nimettömyys on heikomman tuki ja turva. Vielä tärkeämpää on mahdollisuus nimettömästi paljastaa asioita, joiden salaamiseen on vain eettisesti kestäättömiä syitä.

Anonyymi totuudenpuhuminen on toki monimutkainen asia. Joskus salaisuuksien vuotaminen aiheuttaa heijastusvaikutuksia, joita ei voi pitää eettisesti hyväksyttävänä. Wikileaks-tyyppiset vuodot ovat harvoin sataprosenttisesti hyvä juttu edes niitten kannalta, joille on valehdeltu, joille ei ole kerrottu totuutta ja joiden mielipidettä ei ole edes kysyty. Totuus on usein monimutkainen asia.

Olen itse omalla nimellä kirjoittamisen vankkumaton puolestapuhuja. Olen käyttänyt elämäni aikana nimimerkin suoja vain muutaman kerran, lähinnä työyhteisöllisissä asioissa viattomia kohtuuttomilta seurauksilta suojellakseni (myös itseäni). Pääasiassa kuitenkin kirjoitan aina omalla nimellä, mistä tietenkin seuraa altistuminen anonyymille loanheitolle. Olen saanut siitä osani sekä pienemmissä piireissä että esimerkiksi Helsingin Sanomissa moderaattorien suosiollisella avustuksella.

Jotkut ihmiset eivät voi käsittää, miksi kirjoitan usein kärkevääkin asioiden kritiikkiä omalla nimellä, kun samat asiat voisi esittää myös anonyymisti. Olen saanut haukkuja myös sillä perusteella, että omalla nimellä kirjoittaminen on vain oman hännän nostoa, pitäisi mennä ”asia edellä”. Tästä moittivat eivät tietysti koskaan itse käytä omaa nimeä. Se onkin valintakysymys, josta seuraa monia asioita. Tärkein seuraus on tietoisuus omasta vastuusta.

Kirjoitan omalla nimelläni, koska haluan pysyä vastuussa sanomisistani. Tiedän omasta kokemuksesta, kuinka paljon helpompaa nimimerkin suojasta on olla häijy, itsekäs ja valheellinen. Nimettömyys ei siihen pakota, mutta houkutus on aina olemassa. Omalla nimellä kirjoittaminen ei ole laadun tai totuudellisuuden tae, mutta kyllä se saa useimmat meistä miettimään toisenkin kerran. Se edellyttää myös uskallusta pyrkiä rehellisyyteen. Se voi olla haasteista kovin. (10.7.2015)

Aivan tavatonta

Joukossamme elää ja toimii ihmisiä, joilla on omasta mielestään sekä oikeus että velvollisuus edustaa ns. ”hyviä tapoja”. Huonoja tapoja kun on meillä kaikilla, toisilla jopa vielä enemmän, on sinänsä ymmärrettävää aktiivisuus huonoja parempien tapojen edistämisen puolesta. ”Tapakouluttaja” onkin ihminen, joka ei ainoastaan elä itse ”hyvien tapojen” mukaisesti, vaan on valmis kertomaan meille muille – myös pyytämättä –, millä tavalla meidän tulisi ”parantaa” käytöstämme.

Tapakouluttajuus muuttui hömppälähdistön viihdeosastoa vakavammaksi asiaksi viimeistään vuonna 1996, kun Suomeen perustettiin Tapaseura ry -niminen aatteellinen yhdistys. Sen tavoitteena on verkkosivujen mukaan ”*vahvistaa hyvien tapojen tuntemusta ja herättää kiinnostusta käytöskulttuurin alalla tapahtuvaan kehitykseen niin meillä kuin muuallakin maailmassa.*”

Vakavampien seuraamusten ennalta ehkäisemiseksi haluan ennen tätä pidemmälle menemistä todeta, että arvostan suuresti kohteliaisuutta, ystävällisyyttä, ovien pitämistä auki muille kulkijoille, naapureiden tervehtimistä ja satoja muitakin arjen pikku toimia, jotka mitä todennäköisimmin kuuluvat myös Tapaseuran arvostamiin asioihin. Olen todennäköisesti jopa keskimääräistä äkäisempi huonojen tapojen moittija.

Silti nämä tapakouluttajat ärsyttävät minua enemmän kuin ihmisten huono käytös – useimmiten. Eniten ärsyttää tietenkin se, että jollakulla on otsaa nimetä oma epätäydellinen itsensä hyvien tapojen asiantuntijaksi ja edustajaksi eli käyttää tätä julkeaa ”tapakouluttajan” titteliä. Toiseksi eniten ärsyttää se, että tapakouluttajien maailmassa ”hyvät tavat” ovat jollain minulle tuntemattomalla mekanismilla määriteltyjä yhdenmukaisiksi tapakouluttajien omien näkemysten kanssa yhteensopiviksi. Minulta ei nimittäin ole kysytty mitään.

Jonkin käyttäytymistavan yleinen hyväksyttävyys tai tuomittavuus on tietenkin syvältä hihasta tempaistu ”totuus”, joka muuttuu historian myötä, joskus hyvinkin nopeasti (turvallisena esimerkkinä miesten tukka ja erityisesti sen pituus). Hallitseva eliitti muuttaa kurssia ja hyvien tapojen määritelmäänsä aina tarpeen mukaan, sillä vallastahan tässäkin pohjimmiltaan on kyse, vaikka puuha voi silmämääräisesti näyttää keski-ikä turvallisesti ylittäneiden porvarisrouvien ajanvietteeltä ja harmittomalta kukertelulta.

Tapaseura on vuodesta 2000 lähtien palkinnut ”Vuoden käyttäytyjän” suurimpana mahdollisena kunnianosoituksena. Näiden esimerkiksi sopivien kansalaisten joukko koostuu lähinnä suomalaisen valtaeliitin edustajista, oletettavasti sen takia, että ihan tavalliset ihmiset eivät kerta kaikkiaan sovi esimerkiksi muille. Maallinen ja kirkollinen eliitti sentään ymmärtää tällaista nimeämistä arvostaa, joku alempien sosiaaliluokkien edustaja voisi vaikka pyyhkiä peppunsa Tapaseuran kunniakirjaan.

Tapaseura valitsee myös Vuoden tapatekoja, nimeää Hyvien tapojen lähettiläitä (aivan oikein, ei ihan tavallisia ihmisiä joukossa) ja antaa koululaisten nimetä ”Nuorten hyvien tapojen lähettiläitä” (lähinnä tietysti urheilijoita ja laulajia). Loppuvuodesta on jäsenille tarjolla vielä rapujuhlat, golf-kisat, tapapäivä ja silakkamarkkinat. Toukokuun päätapahtuma oli seuran puheenjohtajan, **Kaarina Suonperän** kamarineuvoksen arvonimen juhliminen. Varmaankin suorastaan poikkeuksellisen hyvien tapojen mukaisesti.

Porvaristoa on kautta historian huolestuttanut palveluväen käyttäytyminen. Nykyään kun ei voi tukistaa tai nykäistä korvasta (potkut pääluottamusmiehelle ovat toki edelleen mahdolliset), täytyy potentiaalisia väärinkäyttäytyviä opettaa tavoille muilla keinoin. Siitä näkökulmasta katsottuna on vakava epäkohta, ettei edes Tapaseuran verkkosivuilta löydy selkeää listaa asioista, jotka ovat hyvien tapojen mukaisia ja ennen muuta niitä asioista, jotka eivät niitä hyviä ole. Kun ei ole listaa, on pakko varmistaa Kaarina Suonperältä, saiko saunalta laiturille kuljettaessa persvako vilkkua muotivärisen pyyhkeen suojista vai ei.

Kun ei ole yksiselitteistä listaa, joutuu jokainen meistä tutkiskelemaan asioita sydämessään ja toteamaan, että tähän on pirun vaikea homma! Täytyy olla ihan epäinhimillisen pätevä, että pystyy aina ja erehtymättä sanomaan, mikä on oikein ja mikä väärin. Tapakouluttajahan on presidenttiäkin pätevämpi, **Sauli Niinistö** ei uskalla suutaan avata siitä, minkä mittainen rintavako terasilla on OK.

Mutta kaikkein eniten minä kaipaan listaa niistä huonoista tavoista, joista en vielä tiedä. Osaan hävetä julkista nenänkaiveluani ja tiedän, että ääneen röyhtäily ei kuulu Tapaseuran suosiimiin hyviin tapoihin. Mutta vähän harmittaa, kun ehkä en vain tiedä jotain ulottuvilla olevaa käyttäytymistapaa, joka saisi tapakouluttajat tolaltaan. Sillä miksi edes yrittää, kun en taida Vuoden käyttäytyjäksi koskaan kelvata, tällainen huonosti pukeutuva, ylipainoinen uskonnoton hippipunikirötyjäke, joka yrittää olla kohtelias ja ystävällinen muille ihmisille ihan vääristä syistä. (12.7.2015)

Hampusta ja hamputta

Ihmisen suhtautuminen päihdyttäviin ja huumaaviin aineisiin on kautta historian ollut intohimoinen, mutta myös käytännöllinen, pragmaattinen. On käytetty sitä mitä on ollut saatavana ja mihin on ollut varaa. Suuri muutos tapahtui vasta 1900-luvun alkupuolella, jolloin ryhdyttiin valtiollisessa tasolla taistelemaan niin alkoholia kuin ei-juotavia huumeita vastaan. En ryhdy edes referoimaan tätä paradigman muutosta, koska **Jaakko Hämeen-Anttila** on kuvannut prosessin erinomaisessa historiikissaan *Trippi ihmemaahan : Huumeiden kulttuurihistoria* (Otava 2013). Kirjan pitäisi kuulua jokaisen päättäjän pakollisiin lukemisiin. Jäljistä päätellen ani harva on sen kuitenkaan lukenut, saati ymmärtänyt.

Yhdysvaltain hallinnon johtama ns. ”sota” huumausaineita vastaan on epäonnistunut pahemmin kuin mikään muu historian tuntema sotaretki. Sen seurauksena huumausaineiden käyttö on yleistynyt sosiaalisesti ja lisääntynyt absoluuttisesti, kokonaiset yhteiskunnat ovat romahdustilassa kriminalisoitujen aineitten kauppaan liittyvän rikollisuuden takia ja mikä ironisinta, valtavat rahassummat valuvat valtion kassan sijasta rikollisille.

Suomi olisi millä tahansa mittarilla mitätön huumemaa, ellei täällä väestö rakastaisi niin kovasti etanolin avulla tapahtuvaa sekoamista. Totaalisesti epäonnistuneesta kieltolakikokeilusta ei kuitenkaan opittu mitään, vaan kesällä 2015 Suomen poliisi jahtaa edelleen hampuntaimia ja -kasvattajia. Muualla maailmassa otetaan jo askelia kohti jollain lailla realistista huume politiikkaa, mutta ei Suomessa. Meillä päättäjät haluavat elää itse rakennetussa harhassa, jonka ainoa logiikka näyttää olevan, että kielletään vaan kaikki kunhan ei kosketa kansanedustajan omaan lempihuumeeseen eli alkoholiin.

Huumausaineista kirjoittaminen on kahdella tavalla hankalaa. Ensinnäkään minulla ei ole henkilökohtaisten kokemusten tuomaa tietopohjaa (olen ollut tupakoimaton absolutisti koko elämäni). Minulta näyttää myös puuttuvan aivoista tai sisäerityksestä se palikka, joka saa ihmisen haluamaan huumaavia kokemuksia. En siitä syystä myöskään tiedä, miltä viinanhimo tai huumeaddiktio tuntuu (persous marsipaaniin ei näköjään ole ihan sama asia). Joudun siksi arvioimaan asioita ulkoapäin järkeilemällä. Sellaista eivät kaikki hyväksy.

En siis puhu omassa asiassani kritisoidessani suomalaista huume politiikkaa ja pilkatessani kannabisistutuksia ratsaavia poliiseja. Minusta aivotoiminnan kemiallinen muuttaminen kuulostaa aina typerältä riskinotolta, eivätkä todellisuudessa esiintyvät ongelmat ja haitat tietenkään ole tämän näkemyksen kanssa ristiriidassa.

Pidän kuitenkin ohittamattomana faktana, että ihmisellä on voimakas taipumus ja halu saada pollansa jollain kemikaalilla sekaisin. Tuo halu on niin voimakas, että se on syytä ottaa lähtökohdaksi, kun mietitään, miten tuon halun haittavaikutuksia ja aivan erityisesti ulkopuolisille aiheuttamia haittoja voitaisiin vähentää. Minua inhottaa erityisen syvästi se kaksinaismoralismi, jolla useimmat päättäjät ja jopa jotkut lääkärit suhtautuvat erilaisiin huumaaviin kemikaaleihin laittaessaan ne kriminalisoinnin näkökulmasta kahteen ryhmään eli ”omiin” ja ”niiden muiden” paheisiin.

Kannatan huumausaineiden valmistamisen ja myymisen siirtämistä valtion monopoliksi kahdesta syystä. Ensimmäinen on tarve poistaa laittoman kaupan synnyttämältä jättimäiseltä rikollisuudelta tärkein valtti eli niukkuuden säätely ja sillä rikastuminen. Toinen syy on kansanterveydellinen. Huumaavien aineiden käyttöä ei voi estää kieltämällä, siksi sitä on vain yritettävä pitää joissain aisoissa, kuten nyt tehdään tupakan ja vähemmässä määrin alkoholin osalta. Käytön kriminalisointi nostaa kynnyistä hakeutua ajoissa hoitoon ja se myös heikentää hoidon resurssointia.

Jos kertarysäys on Suomen päättäjille ylivoimaisen vaikeaa – ja sitä se näyttää olevan –, kannattaa lähteä liikkeelle edes tuosta otsikkokasvista eli hampusta. Tarjolla olevan faktatiedon perusteella kannabis on miedompi ja vähemmän terveyttä turmeleva huume kuin nikotiini tai alkoholi. Sillä on myös selviä hyötykäytön ulottuvuuksia, joita ei vaan ideologisista syistä haluta tunnustaa. Kannabiksen käytön dekriminisoitua puolustavat kaikki järkiperusteet.

Dekriminalisointivaatimus ei ole kannatuspuheenvuoro. Kannabiksen lääketieteellisen käytön ulkopuolella aivojen hienon toiminnan huumaaminen millä tahansa aineella on minusta typerää käyttäytymistä. Vain omaa pollaa ja elämää haittaava typerä ei kuitenkaan ole laitonta tai edes moraalitonta, se on vain typerää. Pössyttelijä ei voi seurauksista syyttää ketään muuta kuin itseään. Poliisin voimavaroja moiseen ei pidä tuhlaata ja laillisen jakelun verotuksella pannaan pössyttelijät maksamaan edes pieni osa tulevasta turhista sairaudenhoitokuluistaan. Win-win? (23.7.2015)

Ne tekevät sen taas itse

Tuoreimpien kyselyiden perusteella **Jimmie Åkessonin** johtama *Sverigedemokraterna* on kasvanut Ruotsin toiseksi suurimmaksi puolueeksi. Jos kasvu jatkuu tällaisena, SD on suurin puolue jo muutamana vuoden kuluessa. Mitä sitten tapahtuu?

En ole vähimmäskään määrin Ruotsin valtiollisen tai puoluepoliittisen elämän asiantuntija, mutta aivan ulkopuolisenakin on helppo nähdä se prosessi, jonka harjalla Åkesson puolueineen ratsastaa. Prosessissa on kaksi piirrettä, joiden ansiosta SD:n ei oikeastaan tarvitse tehdä paljon muuta kuin louskuttaa leukojaan rasistisia tunnelmia myötäillen. Ne muut tekevät sen taas itse.

Ensinnäkin Ruotsin perinteiset vallankäyttäjät eli demarit ja ”moderaatit” eli sikäläinen kokoomus ovat pienempien puolueiden tavoin vältelleet viimeiseen asti puhumasta maahanmuuttoon liittyvistä ongelmista (monista muistakin asioista Ruotsissa vaietaan poliittisen korrektiuden hysteerisen tulkinnan hyväksi). Åkesson on kiittänyt ja ohjannut ohikatsomisesta ärsyyntyneiden äänet omaan laariinsa.

Toiseksi samaiset perinteiset puolueet ovat munanneet pahasti kieltäytymällä paitsi yhteistyöstä SD:n kanssa, myös noudattamasta normaaleja kohteliaita tapoja puolueen edustajien kohdalla. Jälleen Åkesson on kiittänyt kauniisti ilmaisista äänistä, joiden eteen ei ole tarvinnut tehdä muuta kuin näytellä se marttyyrin rooli, joka SD:lle on huolella pedattu.

On vaikea tietää, onko kysymyksessä käsittämätön poliittinen ääliömäisyys vai ehkä vielä käsittämättömämpi poliittinen uhkapeli. Ruotsin demareillahan on historian painolastina perverssin pitkä yksinvaltiuden aika 1920-luvulta lähtien. Puolueen eliitti ei selvästikään ole vielä sisäistänyt sitä mahdollisuutta, että demarien yksinvaltan aika on ohi. **Stefan Löfvenin** vähemmistöhallituksen syntyprosessi 2014 oli tästä tragikoominen todiste.

Ruotsin kokoomuksen ongelma on toisentyypinen. Kannattajakunta ajattelee monissa asioissa kuten *Sverigedemokraterna*, mutta teeskentelee suvaitsevampaa. Tai ainakin puolueen johdon mielestä on ollut järkevää teeskennellä, ettei mitään maahanmuuttokysymystä ole olemassa. Äänestäjien reaktion perusteella ratkaisu on ollut typerä.

On tietenkin mahdollista, että niin demarit kuin kokoomuskin laskelmoivat kylmästi, että teeskentelemällä, ettei Åkessonin puoluetta ja sen esillä pitämiä kysymyksiä ole olemassa, kansalaisten ärtymys muuttuu väsymykseksi ja passivoitumiseksi. Tällainen väsytystaistelu toimii ehkä pienten kanssa, mutta SD ei ole enää pieni, ei ole ollut enää moneen vuoteen.

Suomessa on toimittu toisin. **Urho Kekkosen** aikoinaan ymmärsi ottaa demareista vasemmalle olevat näkemykset lujaan syleilyyn sen sijaan että olisi oikeiston (kokoomus ja demarit) tavoin pyrkinyt vain täydelliseen eristämiseen. Kekkosen syleilylinja toimi tehokkaasti. Osa SKDL:n ja SKP:n johdosta mielistyi nopeasti eliitin elämäntapaan ja vasemmisto hajosi tehokkaasti tehottomaksi. On vielä näkemättä, käykö **Timo Soinin** Perussuomalaisille samalla tavalla Sipilän keskustavetoisessa hallituksessa. Voi käydäkin.

Ollaanko Suomessa siis poliittisesti taitavampia kuin Ruotsissa? Siltä näyttää, vaikka monen mielestä Perussuomalaiset ja *Sverigedemokraterna* ovat suunnilleen sama asia. Tosiasia kuitenkin on, että siinä missä Timo Soini on juuri ja juuri pystynyt säilyttämään puolueensa kannatuksen,

SD porskuttaa koko ajan eteenpäin. Vaikka SSS-hallituksen yhteinen arvokonservatismi voi vähentää syleilyn voimaa, on silti todennäköistä, että Soini joutuu seuraavissa vaaleissa maksamaan siitä, että PS on hallituksessa tekemässä ikäviä päätöksiä.

Miksi ruotsalaiset eivät ota SD:tä kantamaan vastuuta vaikeista päätöksistä? Miksi puolue on aktiivisesti eristetty nostamaan kannatustaan kaikessa rauhassa? Tätä kaikkea on vaikea ymmärtää ja sietää. Mutta jos Åkessonista tulee Ruotsin ykköspuolueen puheenjohtaja, demarit ja kokoomus saavat luvan katsoa peiliin. Sieltä se syyllinen löytyy. Jos Åkesson panee joskus tuulemaan Hitlerin malliin, on turha tulla selittämään, että kyllä me yritimme sen kaiken estää. Ette yrittäneet, te teitte kaikkenne saadaksenne Åkessonin puolueen valtaan. Saatanan tunarit. (23.7.2015)

2017: Juuri käydyissä kuntavaaleissa Timo Soinin puolue koki kannatuksen antijytyn, joka ei ollut yllätys kenellekään, ei myöskään Soinille, joka jo tähyää muille maille vierahille.

Ahneella on hyvä olo

Tuoreet uutiset kertovat muutamasta elinkeinoelämän varhaiseläkeläisestä (**Halmesmäki, Tamminen, Grahn**), joiden mielestä on tarpeellista välttää nekin vähät verot, joita Suomen valtio heidän puolen miljoonan ympärillä vuosittain liikkuvista eläketuloistaan olisi nirhaissut. Onneksi sopiva veronvälttelymaa löytyy aurinkoisesta Portugalista, jollaisessa maassa nämä vetreät varhaiseläkeläiset muutenkin saattaisivat aikaansa ja vähiä rahojaan tuhлата esimerkiksi golf-palloa hakkaamalla.

Asiaan tietysti kuuluu, että eläkeläisyys on alkanut, vaikka kyse on vasta 61-vuotiaista nuorukaisista. Ei-johtajillehan elinkeinoelämän edustajat suosittelevat lämpimästi työuran jatkamista ja eläköitymisen siirtämistä lähemmäs 70:ntä vuotta. Siinähan on aina se mahdollisuus, että lykätty eläke jää lopulta nostamatta, kun tuoni korjaa työhön uupuneen huomaansa. Palaa sekin ei-johtajan eläkesumma järkevään tarkoitukseen eli nostamaan johtajien elintaso.

Ahneus on meille kaikille yhteinen pahe, sitä ei käy kiistäminen. Herrojen varhaiseläkeläisten herättämä kuvotus ei johdukaan siitä, että he ovat ahneita vaan siitä, että heidän ahneutensa on niin tolkutonta ja hävyn määrä niin olematon. Kukapa meistä ei haluaisi viidensadan tonnin vuosittaista eläkettä. Mutta moni meistä pitäisi sellaista tuloa hyvin etuoikeutettuna ja maksaisi siitä verot silmää räpäyttämättä. Tietoisena siitä, että suurin osa eläkeläisistä pärjää vain juuri ja juuri. Jotkut eivät ihan niinkään hyvin.

Suurituloisten johtajien härski ahneus jaksaa vielä olla uutinen aina silloin tällöin, mikä on hyvä asia. Ei pidä turtua äärimmäisen eriarvoisuuden ”luonnollisuuteen”, vaikka tätä opetusta nämä prosenttiliikkeen edustajat aina kärkkäästi jakavatkin. On hyvä, että ahneutta kutsutaan säännöllisin väliajoin siksi mitä se on, ällöttäväksi ja itsekkääksi ahneudeksi tilanteessa, jossa lisäraha tulee jo ennestään suuren varallisuuden päälle. Rikkaan ei tarvitse hävetä sanojaan, rikkaan ei tarvitse piitata siitä, mitä ei-riikkaat sanovat tai ajattelevat. Ahneella on hyvä olo, jota räksytys ei vähennä. Ei siitä sen takia pidä kuitenkaan vaieta.

Todennäköisesti myös Halmesmäki, Tamminen ja Grahn (eläketulon suuruusjärjestyksessä) vain naureskelevat päivälehtien jutuille Portugalin veropakolaisista. Ei se heidän todellisuuteensa vaikuta, kun sosiaalinen viitekehys on samassa etuoikeutetussa asemassa. Meillä köyhillä on helppo sellainen kuvitelma, että rikasta voisi nolottaa, kun tällä lailla ikävästi kirjoitetaan jopa Helsingin Sanomissa, joka sentään on hyvin rikkaitten ihmisten omistama lehti. Se on luultavasti väärä kuvitelma. Ehkä pienet haukut julkisuudessa ovatkin näitten miesten seinällä lähinnä troféen roolissa.

On kiistatonta, että jotkut erittäin rikkaat ihmiset ovat julkisesti ilmoittaneet jakavansa omaisuutensa pois ja jopa kritisoineet ahnetta elämäntapaa. Koko prosenttiliikkeestä nämä warrenbuffetit muodostavat kuitenkin korkeintaan promillen, suurin osa ei kadu tolkutonta ahneuttaan jul-

kisesti tai kaikessa hiljaisuudessa. Jos katuisi, veroparatiiseihin piilotetut sadat biljoonat palaisivat kaikkia hyödyttäviin toimiin ja Caymansaarista tulisi taas maantieteellinen yksikkö.

Onko kateus vähäisempi pahe kuin ahneus? Me kaikkiihan sairastamme kateuden kalvavaa tautia, myös useimmat onnistuneesti ahneet, joiden koko toiminta pyörii jo kasatun vaurauden kasan suurentamiseksi. Voisiko olla niin, että Halmesmäki, Tamminen ja Grahn eivät enää kadehdi itseään rikkaampia – vaikkapa ruotsalaiseen keskivauraistoon nykyään kuuluvaa **Björn Wahlroosia** – vaan tyytyvät välttelemään Suomen verottajaa Portugalissa ja elämään rauhallista rikkaan elämää etelän lämmössä? Eivätkö he siinä tapauksessa olisi moraalisesti parempia kuin me tavalliset ihmiset, joiden sisuksia kalvaa koko ajan ärtymys siitä, että muilla menee paremmin, erityisesti rikkailla?

Useimmat meistä ihmisistä käyttäytyisivät kuten Halmesmäki, Tamminen ja Grahn, jos vain saisivat sellaisen tilaisuuden. Ottaisivat rahat ja häipyisivät nauttimaan niiden tuomasta ties mistä. On silti mahdollista, että eivät ihan kaikki. Osa ihmisistä on nimittäin huomannut – sekä rahatta että rahan ylenpalttisuuden karusti opettamana – ettei ihmisen onnellisuus lisäännä lineaarisesti vaurauden myötä. Ihminen voi elää ja kuolla vähävaraisen onnellisena pyrkimättäkään ahneen tielle (onnistunut ahne tietysti kuittaa, että köyhänä onnellinen on todellisuudessa vain elämän luuseri, joka tekee väistämättömästi hyveen).

Omasta puolestani voin tunnustaa, että ottaisin mielelläni tässä tekstissä esimerkin asemaan joutuneiden varhaiseläkeläisjohtajien eläketulon. En tosin itselleni, sillä minä en moisia summia mihinkään tarvitse, mutta onhan niitä aitoja rahanreikiä maailmassa. Niitä olisi mukavaa täytellä ennen kuolemaansa. (29.7.2015)

Guggenheimin kupru

Emme tiedä, kuinka kauas Helsinkiin perustettavan Guggenheim-museon salaiset juuret ulottuvat, mutta lienee selvää, että kun hanke julkistettiin tammikuussa 2011, paljon oli jo ehtinyt tapahtua. Ainakin ulospäin kyseessä oli Helsingin kaupungin tilaama yhteistyöselvitys, jonka 2 miljoonan hinnan maksoivat Helsingin kaupunki, Svenska kulturfonden ja Suomen Kulttuurirahasto. Kaupungin julkinen edusmies oli tuolloinen taidemuseon johtaja **Janne Gallen-Kallela-Sirén**, joka joutui sittemmin jääviyskohun myötä vetäytymään ja siirtyi saman tien Atlantin yli.

Kun näinkin suuri summa rahaa on varattu yhdysvaltalaisen taidesäätiön hankkeen edistämiseen, on asiasta täytynyt varhain löytyä yhteisymmärrys hyvin korkealla tasolla. Asia ei ole voinut edetä ilman kaupunginjohtaja **Jussi Pajusen** siunausta. Itse asiassa on hankkeen myöhemmistä vaiheista pääteltävissä, ettei hankkeella ole pelkästään korkeinta siunausta, vaan todennäköisesti Pajunen on mennyt jossain ei-julkisessa tapaamisessa lupaamaan, että kyllä se museo Helsinkiin rakennetaan. Tätähän ei välttämättä koskaan voida osoittaa, mutta vuosikausien sitkeä käärmeen ajaminen pyssyyn puhuu vahvasti tulkinnan puolesta.

Tarkoitukseni ei ole tässä ruotia Guggenheim-hankkeen vaiheita. Hyvän yleiskatsauksen tapahtumista tarjoaa Wikipedian artikkeli ja jos on kiinnostunut pro-Guggenheim-propagandasta, sitä tarjoaa yllin kyllin ja enemmänkin esimerkiksi ”epävirallinen” Guggenheim Helsinki -sivusto. Itseäni on alusta alkaen kiinnostanut lähinnä se, mistä pro-Guggenheim-porukka ei halua puhua.

Guggenheim-konsernin museohaara eli *Solomon R. Guggenheim Foundation* koostuu todellisuudessa kolmesta toimivasta yksiköstä, joita ovat päämuseo Fifth Avenuella, **Peggy Guggenheimin** kokoelma Venetsiassa ja sitten tämä Bilbaon tunnettu ja ylistetty **Frank Gehryn** luomus. Eri syistä epäonnistuneiden hankkeiden luettelo on paljon pidempi: Berliinissä toiminut Deutsche Guggenheim suljettiin äkillisesti ja syytä kertomatta; Las Vegasiin 2001 avattu venäläis-amerikkalainen Hermitage-hanke päättyi 7 vuoden kuluttua; Vilnaan kaavailtu museohanke kuivui kokoon ”rahoitusvaikeuksien” takia ja ainoa käynnissä oleva uusi hanke Abu Dhabissa on ollut kitkainen mm.

rakennustyöntekijöiden ihmisoikeuksiin liittyvistä syistä. Vuonna 2006 julkistetun rakennushankkeen on nyttemmin ilmoitettu valmistuvan 2017.

Propagandan tasolla tämä kaikki näyttää tietysti huonolta, joten Guggenheim-brändin todellisesta arvosta ja houkuttelevuudesta ei synny keskustelua, vaan kumpikin osapuoli korostaa omaa näkökulmaansa. Taidemaailman ulkopuoliselle syntyy kyllä vaikutelma erittäin voimakkaasta hypystä, katteettomasta liioittelusta, jota pro-Guggenheim-puoli vuodesta toiseen pitää tekohengityksellä yllä. Karu tosiasia on, että Bilbao on ainoa lajissaan eli taloudellisesti ja vetovoimallisesti onnistunut Guggenheim-hanke.

Suomalaisesta näkökulmasta Guggenheim-säätiön vimma tuoda museohankettaan Helsinkiin vaikuttaa liiankin hyvältä ollakseen totta. Viralliset perustelut ainakin ovat liirumlaarumia, sillä jos Guggenheim olisi objektiivisesti haluttu hanke, maailmasta löytyisi satoja Helsinkiä merkittävämpiä kaupunkeja. Vihjailut ”brittien kiinnostuksesta” ovat tässä valossa säälittäviä. Jos Helsinki olisi jyräämässä jonkun aidon suurkaupungin Guggenheim-himon, tuon kaupungin nimi olisi tietenkin alusta alkaen ollut propagandatavaraa ja kaupungit olisi pantu kilpailemaan keskenään.

Solomon R. Guggenheimin säätiö ei sääntöjensä mukaan saa tavoitella taloudellista voittoa eikä harjoittaa liiketoimintaa. Silti se myy brändiään suhteellisen kalliilla. Helsingin museon lisenssimaksu olisi 1,3 miljoonaa vuodessa. Kaiken muun päälle siis ja takuuvarmaa tuloa G-säätiölle museon toiminnasta ja menestyksestä riippumatta. Alkaa kuulostaa pankin toiminnalta eli palvelumaksut kerätään, oli palvelua tai ei.

Erittäin suuri joukko suomalaisia isokenkäisiä on joka tapauksessa antanut nimensä G-hankkeen edistämiseen. Itse en jaksa uskoa, että kyse olisi vain rajattomasta rakkaudesta kuvataiteisiin. Siksikö kukaan G-puolella ei halua puhua museohankkeen sisällöistä vaan kaikki pauhaavat hyödyistä matkailulle ja yritystoiminnalle? Kiva kuvitelma, mutta eihän siihen kukaan täysjärkinen usko, kun yksityisiä sijoittajia ei tiettävästi tulvi G-säätiön ovella tarjoutumassa ottamaan osuuttaan tulevista varmoista voitoista.

Itse olen tullut siihen päätelmään, että Guggenheim-säätiön museohanke Helsinkiin on taloudellinen välistä veto, kupru, ehkä suoranainen vedätys. Vaikka asiaa miten käännetään, aina on jakojäännöksenä sama eli veronmaksajien rahaa tarvitaan X-sataa miljoonaa. Fiksu päättäjä ymmärtää, että jos loistavalle bisnesidealle ei löydy yksityisiä rahoittajia, se ei todellisuudessa ole loistava bisnesidea vaan yritys huijata veronmaksajien rahaa yksityisiin taskuihin. Hanke on hylätty kertaalleen sekä kaupunginhallituksessa että -valtuustossa, mutta kuin jossain Hollywood-elokuvassa hymyilevät huijarit ilmestyvät neuvotteluhuoneeseen aina uudelleen vielä paremman suunnitelman kanssa.

Varmaan mukana on ihan vilpittömiä taiteenystäviä, jollainen **Solomon R. Guggenheim** itse näyttäisi olleen. Mutta kyllä ne säätiön myöhemmät hanslankarit ovat ihan eri puusta. Helsingissä näyttää edelleen olevan riittävä joukko niitä, joiden avulla G-säätiö uskoo voivansa ne veromiljoonat säätiölle kääntää. Ilmeisesti muualla maailmassa ollaan jo fiksumpia ja **Richard Armstrongia** ei päästetä porstuaa pidemmälle.

En minä tiedä, onko Armstrong todellisuudessa **George Clooneyn** veroinen toimija. Helsingin Guggenheim -hankkeesta saisi joka tapauksessa jo nyt ainekset Hollywood-leffaan. Sponsored by veronmaksaja, tietenkin. (1.8.2015)

2017: Hanke hylättiin 30.11.2016 valtuustossa äänin 53 – 32 viiden ja puolen tunnin, 170 puheenvuoron jälkeen niinkin epätodennäköisen taisteluparin kuin **Wille Rydman & Paavo Arhinmäki** ehdotuksesta. Minä en usko, että tämäkään oli lopullinen tyrmäysisku. Uusintaottelun järjestämiseen voi silti kulua vuosia. Guggenheim haluaa Helsingin veronmaksajien rahaa, joten katsotaan nyt ja iloitaan, kun vielä voidaan.

Nupit koilliseen?

Mieleni inhoaa meteliä, jollaiseksi se tulkitsee melkein kaiken liian kovalla äänenpaineella kuulolimiini tulevan informaation. Aivan erityisen epämiellyttävää on metelitasoinen häly, joka ei sisällä lainkaan mielekästä informaatiota. Voin kuunnella musiikkia suhteellisen voimakkaalla tasolla, kun olen kuuntelemiseen orientoitunut, itse valinnut musiikin ja voin hallita äänenvoimakkuuden säätönappia. Silti olen valinnut sähköpostieni pysyväksi tunnuslauseeksi yleisemmän viisauden ”Musiikki on parasta – hiljaisuuden jälkeen”.

Ei siis yllättäne ketään, että kuulun niihin ihmisiin, jotka haluaisivat valittaa kauniin kesäilman pilaavasta biletyssassosta, jota ei pääse karkuun edes sisätiloissa, koska se thump ei liiku tavanomaista reittiä, vaan tulee rakenteiden kautta suoraan elimistöön – kuten sen on suunniteltukin tulevan.

Olemme siis sovittamattomassa ristiriitatilanteessa. Meillä on kymmenien tuhansien eri-ikäisten nuorten joukko, joka haluaa kuunnella tuntikausia korvia särkevää (kirjaimellisesti) konemusiikkia volyyymillä, jossa tuhoutunut kuuloelin on lähinnä sivuvahinko, koska musiikin tarkoituksena on jyskyttää koko elimistöä. Kärtyisän vanhan ihmisen oletus on, että tämä jyskytys tuottaa kuulijoille koukuttavaa mielihyvää. Rakkauslyriikkaahan näille festareille ei mennä kuuntelemaan.

On myös kesäfestivaaliyrittäjä, joka järjestää kymmenille tuhansille konemusiikin ystäville mahdollisuuden jyskyttää itseään. Tämä yrittäjä tavoittelee maksimaalista tuottoa eli mahdollisimman suurta yleisömäärää yhdellä kerralla ja samoilla keikkakustannuksilla. Siksi hän ei edes yritä järjestää rattoisaa viikonlopputapahtumaansa Ivalon kesätorilla, vaan varmuuden vuoksi Suomen ainoassa suurkaupungissa ja sielläkin paikassa, jonne voi saada mahtumaan kymmeniätuhansia maksavia kuuntelijoita.

Sitten olemme me tuon tapahtumapaikan tuho vaikutusalueella asumaan sattuvat ulkopuoliset, joilla olisi ihan muita suunnitelmia kuin konemusiikin bassoäänten kuunteleminen. Meillä ei ole asiassa kuitenkaan äänioikeutta (harkittu vitsi), meitä edustavat kaupungin metelitasosta vastaavat viranomaiset. Nämä ovatkin asettaneet yrittäjälle ehtoja, joiden tarkoituksena on yhteisen äänimaiseman kohtuuton riisto.

Ristiriita syntyy, kun me ilonpilaajat emme ole tyytyväisiä viranomaisvalvonnan tuloksiin vaan koemme virallisesti sallitunkin metelin metelinä. Ilonpilaajia olemme, koska emme ymmärrä asettaa bilettäjän onnellisuutta omamme edelle.

Lienee selvää, ettei konemusiikin jyskytyksestä kicksejä saavan ja samasta päänsärkyä kehittävän välille ole löydettävissä molempia tyydyttävää kompromissia. Konemusiikin kuuntelemisessa ei liene mitään ideaa, jos sitä soitetaan kohtuullisella äänenvoimakkuudella. Jos olisi, ehkä nykyisiä mielipuolisia desibelilukuja ei edes tavoiteltaisi.

Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että meteli on poikkeus hiljaisuudesta, joka on ihmisen perusoikeus siinä missä puhdas vesi ja hengityskelpoinen ilmakin. Poikkeusoloista nauttivan oikeutta täytyy punnita kaikille kuuluvaa perusoikeutta vastaan. Metelin pitäisi näin ajatellen olla mahdollista vain silloin, kun se ei häiritse perusoikeudestaan nauttivia.

Tämä on tietenkin teoriaa, jota poljetaan täysillä koko ajan hiljaisuutta kaipaavien tappioksi. Nykyään täytyy olla iloinen jo siitä, että meteliä yritetään edes teoriassa hillitä. Silti olen jyrkästi sitä mieltä, että kauniina kesäiltana ei-suljetussa tilassa ämyreistä kaiutettavan musiikin äänenvoimakkuudesta vastaavan henkilön tärkein ilmansuunta on nuppikoillinen, ei -kaakko. (13.8.2015)

PK på svenska

Ei sille mitään voi, suomalaisten pinnistelyt poliittisen korrektiuden maailmanäyttämöllä ovat merkityksetöntä pihinää Ruotsin rinnalla (unohdamme vertailusta Yhdysvallat tilasyistä). Mielikuvitus ei enää riitä keksimään niin vähäistä tai naurettavaa asiaa, ettei siitä Ruotsissa kyetä nostamaan moralistista mekkalaa. No juu, onhan meilläkin vanha kunnan Musta-Pekka nykyään pelkkä ”Pekka-peli” ja neekerinpususta jäi jäljelle pelkkä pusu. Mutta emme me ruotsalaisille pärjää. Kuka meillä olisi osannut keksiä, että laastarin värilläänkin voi loukata jonkun tunteita?

Itse en tunne ketään ihmistä, jolla olisi normilaastarin värinen iho. Se ”vaaleanpunainen” on yhtä luonnoton kuin kaikki muutkin ”ihonväriset” keinoasiat maailmassa, kuten paperi- ja muita nukkeja harrastaneet hyvin tietävät. En tiedä, valmistetaanko esimerkiksi Saharan eteläpuolisessa Afrikassa mustia tai hyvin tummanruskeita laastareita. Odotan kiihkeästi, että joku ruotsalainen ammattihuoolestuja selvittää tämänkin asian. Ja jos valmistetaan, onko kaupossa tarjolla myös kalpeiden ruotsalaisten värinen vaihtoehto satunnaiselle turistille.

Kolumbialaissyntyiselle **Paula Dahlbergille** voisi joku sikäläinen Pisa-vastaava esitelmöidä siitä, miksi ”valkoihoisuus” on historiallisesti ollut ja on monista päinvastaisista pyrkimyksistä huolimatta edelleen useimpien laastareita ostavien ruotsalaisten biologinen ominaisuus, jota he eivät ole itse valinneet. Samalla voisi kertoa, että laastareiden väri yrittää imitoida useimpien ruotsalaisten ihonväriä siitä yksinkertaisesta syystä, että lapsia vanhemmat ja epävarmemmat ihmiset eivät halua muiden huomaavan laastaria, joka kertoo ihmisen mokasta tai epäonnesta.

Uskon itse, että joku nopealiikkeinen laastaritehtailija tuo lähiaikoina Ruotsin markkinoille monenlaisia ihonvärejä imitoivia tuotteita. Toivottavasti he eivät unohda etelän auringossa paahtuneen pohjoismaalaisen väriä, jota ei muualla maailmassa juuri kohtaa. Emmehän me halua, että auringonottajat joutuvat pahastumaan laastarikaupassa?

Kaikella näin naurattavalla on tietenkin aina käänttöpuoli, joka synkistää naurajan mielen. Tällaisten tapausten tasaisesta virrasta päätellen Ruotsissa on vaikutusvaltaisissa asemissa ihmisiä, jotka suhtautuvat kuolemanvakavasti mahdollisuuteen, että joku jossain voi loukkaantua jostain sellaisesta, jonka voisi mukauttaa ketään loukkaamattomaksi. Ainahan tällaisia aktiivisia mielensäpahoittajia on ollut, mutta ehkä ihmisen historiassa ensimmäistä kertaa he tuntuvat johtavan kokonaista hyvinvointivaltiota.

Tällainen ilmapiiri vaimentaa sananvapauden lisäksi tehokkaasti myös yhteiskunnallista keskustelua. Masentava esimerkki on tapaus Assange. Tuskin missään muussa maassa olisi voitu naamioida yritys häkittää suurvallan noloja salaisuuksia paljastanut **Julian Assange** Yhdysvaltoihin dumpattavaksi pelkän raiskausepäilyn perusteella. Julkistettujen tietojen perusteella klassiselta lavastukselta vahvasti haiskahtava juttu olisi voitu hoitaa parissa tunnissa, ellei ruotsalainen syyttäjä olisi – epäilemättä tarpeeksi ylhäältä saamansa ohjeen mukaisesti – tehnyt asiasta suurta moralistista spekaakkelia, jonka ytimessä oli pakko saada Assange henkilökohtaisesti Ruotsin maaperälle.

Missä tahansa muussa maassa kuin Ruotsissa kansainvälinen pidätysmääräys vain sen takia, että ihmistä voidaan kuulla raiskausepäilyä koskevassa asiassa, olisi ollut epäuskottavaa liioittelua. Viisi vuotta on oltu keskustelematta siitä, miksi Ruotsin viranomaiset eivät halunneet luvata Assangelle, ettei häntä luovuteta Yhdysvaltoihin, jos hän tulee antamaan lausuntonsa Ruotsiin. Hallitusvalta on vaihtunut, mutta viidettä vuotta Ruotsissa teeskennellään, että Assangen kohdalla ei ole kysymys Wikileaksista vaan siitä, muuttuiko kahden aikuisen välinen seksi jossain vaiheessa hauskana alkanutta iltaa ja aamua pakottamiseksi. Kaksi viikkoa tapahtumien jälkeen nostettu juttu kun on vääjäämättä sana-sanaa-vastaan -tilanne, jossa totuuden tietävät korkeintaan asianosaiset.

Minä ihailen ja rakastan monia asioita Ruotsissa. Mutta en tätä PK-hysterisyyttä, joka on jatkunut ainakin koko 2000-luvun ajan. Olen varma, että ilmiötä tullaan joskus myöhemmin tutkimaan akateemisesti ja ihmettelemään, mikä ajoi keskimäärin ihan täysjärkiset ihmiset keksimään ongelmia

myös sellaisissa asioissa, joissa ei todellisuudessa ongelmaa ollut. Poliittisen korrektiuden hysterian ensimmäinen uhri on aina sananvapaus, oli motiivi mikä hyvänsä. Sananvapauden jälkeen maahan lyödään terve arkijärki. Se, jonka mukaan kaikenväriset laastarit ajavat asiansa, kunhan ovat muuten hyvin tehtyjä. (14.8.2015)

Trump, trump, trump!

Yhdysvalloissa käydään jo raivoisaa vaalitaistelua, vaikka itse vaalitapahtumaan eli presidentin valintaan on yli vuosi. Syynä on kaksipuolueisen valtajärjestelmän hidas prosessi, jonka tarkoituksena on varmistaa, että äänestäjiksi rekisteröityneiden yhdysvaltalaisten vähemmistö pääsee valitsemaan vain puoluejohdon valitsemasta kahdesta ehdokkaasta.

Paitsi että tällä kerralla on ainakin toistaiseksi mahdollista, että tiukan seulan läpi mujutettujen ehdokkaiden lisäksi tarjolla on ainakin yksi ehdokas, jota valtapuolueitten johto aidosti pelkää eli miljardööri **Donald Trump**. Trump voi olla ”riippumaton” ehdokas, jos republikaanipuolueen koneisto ei suostu valitsemaan häntä viralliseksi ehdokkaaksi.

Eikä varmasti vapaaehtoisesti valitsekaan, vaikka vakavia erimielisyyksiä poliittisessa linjassa tuskin on. Trump on suomalaisittain arvioiden jyrkkä oikeistolainen, jolta ”luusereiden” on turha odottaa myötätuntoa. Tässä suhteessa hän ei mitenkään poikkea puolueensa päälinjasta (”verotus kohti nolaa, jokainen tulkoon toimeen omillaan”). Trump on oikeistovoimille ongelma, koska hän haluaa toteuttaa sitä samaa oikeistolaista voimapolitiikkaa trumpilaisittain. Tai eihän tämä halu ole ongelma vaan se ikävä tosiasia, että Donald Trump ei tarvitse päätöksentekoa kulisseyksien ohjaavien rahamiesten rahaa eli on aidosti riippumaton – mahdollisesti.

Vaikka myös Suomessa poliitikkoja helposti halveksitaan ja pilkataan lobbaajien juoksupoikina toimimisesta, kukaan ei taida ajatella, että jokainen valituksi tullut on todellisuudessa kampanjan rahoittaneen äänitorvi. Voimme kauhistella niitä pieniä rahasummia, joita liikemiehet ovat antaneet mieleisilleen oikeisto- ja keskustapoliitikoille tai ay-liike demareille, mutta emme silti ajattele, että eduskunnassa nappia painavat nuo liikemiehet ja ay-liike.

Yhdysvalloissa tilanne on karumpi, koska merkittäviin yhteiskunnallisiin luottamustehtäviin ei yksinkertaisesti pääse ilman isoja rahoja. Vaikka päättäjät ovat kaikki miljonäärejä, toistuvat vaalikampanjat rahoitetaan ulkopuolisella tuella, koska edes näillä miljonääreillä ei ole varaa törsätä niitä jättisummia, joita vaalimainonta syö.

Voi olla, ettei jokainen Yhdysvaltain kongressin ja senaatin jäsen ole ostettu ja tukirahoilla sidottu käsinukke, mutta mitä ilmeisimmin suuri enemmistö kyllä on. Ei tietenkään niin, että kaikki olisivat saman maksajan nukkeja, vaan kymmenien, ehkä satojen etujaan valvovien lobbyjen armeija. Siksi ei ole yhdentekevää, tuleeko valtajärjestelmään yhtäkkiä toimija, joka ei olekaan kenenkään näkymättömän lobbyn hallinnassa. Yhdysvalloissa presidentillä on merkittävästi poliittista valtaa, niin merkittävästi, ettei paikalle haluta riippumatonta tyyppiä, oli ideologisesti mitä mieltä hyvänsä.

Trump ei ole ensimmäistä kertaa tyrkyllä, mutta näyttää siltä, että nyt hän on tosissaan, eikä lähde pöydästä ainakaan pikkubluffista. Pidän mahdollisena, että Trump alkaa pehmentää puhetaansa, jos hän pysyy kyselyissä kärkipaikoilla, varmistaakseen myös sellaisten ääniä, jotka tuijottavat epäuskoisina comb-over -kampausta ja kuuntelevat suu auki Trumpin poliittisesti hyvin epäkorrekteja heittoja. Toinen vaihtoehto on, että Trump uskoo starttityylinsä vievän perille asti.

Miksi kirjoittaa Trumpista tai ylipäätään tästä vaalikampanjoinnista, kun **Barack Obaman** kauden viesti näyttää olevan, ettei fiksu ja mustaihoinen presidenttikään käännä Yhdysvaltain ulkopoliitiikkaa kohti rauhanomaista, muita kunnioittavaa ja diplomatian varassa etenevää linjaa? Omalla kohdalla syy on se, että kun Trump ei pudonnut pelistä saman tien, on olemassa mahdollisuus, että seuraavan Yhdysvaltain presidentin nimi on Donald Trump.

Tuo mahdollisuus on karmaiseva siitä huolimatta, että lähihistoria tarjoaa myös **George W. Bushin** ja **Dick Cheney**n kaltaisia painajaismaisia hahmoja. Trumpin suurin ongelma puoluejohdon ulkopuolella onkin, ettei kukaan osaa kuvitella, minkälaista voisi olla Donald Trumpin presidenttiys. Isoa laivaa ei noin vain käännetä, mutta olen varma siitä, että ympäri maailmaa pohditaan puoliääneen sitä mahdollisuutta, että neuvottelupöytänsä tulee älykkään ja kultivoituneen Obaman jälkeen 1950-luvun rockaria ulkoisesti imitoiva kauhukakaraeläkeläinen, joka on miljardöörinä tottunut tekemään kuten haluaa.

Jopa **Angela Merkel** voi huolestuneena ajatella mahdollisuutta, että seuraavan kerran, kun hänen täytyy valittaa Yhdysvaltain presidentille NSA:n sietämättömästä vakoilusta, tuo presidentti vääntää naamansa irveeseen ja tokaisee: ”Germany is fired!”. (17.8.2015)

2017: Juuri nyt olemme eläneet jo 100 päivää Trumpin presidenttikautta. Kannattajat eivät ole moksiskaan, vastustajat ovat kauhuissaan. Yhdysvallat on jakautuneempi kuin ehkä koskaan historiansa aikana (ja sisällyttän tähän arvioon sisällissodan). Kysymys ei ole enää erilaisista linjoista. Kysymys on erilaisesta käsityksestä siitä, täytyykö presidentin puhua totta.

Viha puheena ja elämäntapana

Ihmisen perusolemukseen kuuluu kyky vihastua ja kyky vihata. Kaikilla meillä ne kyvyt on, mutta ääripäät ovat todella kaukana toisistaan. Modernissa sivilisaatiossa vihasta on tullut lähinnä kielteinen ominaisuus, ristiriitoja pyritään aktiivisesti ratkomaan muilla tavoilla. Tai pyritään ja pyritään, osa ihmisistä rakastaa vihata tai vihaa ajatustakin, ettei saisi olla vihainen silloin kun haluaa.

Ennen internetin aikaa vihapuhe oli pääosin reaaliaikaista välienselvittelyä naama vasten toista punaisena hehkuva naamataulua. Vain yläluokka harrasti kultivoitunutta vihapuhetta mm. levittämällä kirjallisesti rodullisia ennakkoluuloja ja valheita hitailla tekniikoilla ja vähäisellä levikillä, vaikka ei silti aina vähäisin seurauksin. ”Siionin viisaiden pöytäkirjoihin” uskoo edelleen moni höyrypää.

Toisin on nyt. Kuka tahansa vihaa uhkuva jamppa voi tunnista ja päivästä toiseen raakkua verkossa anonymiteetin tarjoaman pidäkkeettömyyden ja kynnyksettömyyden turvin. Pahimpien sivustojen sallimat viestit ovat usein sellaisia, että tosielämässä sanottuina johtaisivat ilman muuta kunnianloukkaussyytteisiin – ainakin siihen. Mutta ei verkossa, siellä voi vihata ja solvata turvassa muitten vihalta.

En jaksa uskoa, että netissä pursuava viha on sinänsä uusi, vain nykyajalle ominainen ilmiö. Emme vain ole sitä ennen kyenneet näkemään koko laajuudessaan, se on pysynyt pääosin siellä taskuun työnnetyssä kireässä nyrkissä tai purkautunut nyrkistä oheiskärsijään. Vihan aiheitahan on aina riittänyt, kun monella menee huonosti, teki mitä hyvänsä ja varsinkin, jos ei tee parastaan vaan pahinta. Monella ei ole aikaisemmin ollut varaa purkaa vihaansa.

Silti lienee mahdollista, että netin kautta pursuava avoin, kahlehtimaton vihapuhe muuttaa todellisuuttamme ja lisää alttiutta myös tosielämän vihatekoihin. Tilastot väittävät yleensä, että väkivalta eri muodoissaan on vähentynyt. Toivottavasti se pitää paikkansa myös niiltä osin, joita on vaikea tilastoida.

Itseäni huolestuttaa eniten se helppous, jolla ihmisissä kyteviä vihantunteita voi netin kautta lietsoa ja kanavoida rasistisiin ja muihin tolkkutomiin toimiin (ei tosin ole niin, ettei sitä olisi aikaisemminkin pystytty tekemään). Yksinäisen ihmisen vihantunteita voi jopa helpottaa, kun niitä voi ääneen huutaa edes jossain. Kanavoituina ja organisoituina niistä syntyy kuitenkin aina vaarallinen ase sen käyttöön, jolla ei ole estoja toteuttaa pyrkimyksiään, mitä hyvänsä ne ovatkin.

Vihapuheen ja vihaisen kritiikin raja on vaikea vetää. Jotkut eivät rajan olemassaoloa suostu myöntämäänkään, ehkä varmuuden vuoksi. Vihaisuus voi kuitenkin olla myös voima, joka saa ihmisen toimimaan paremman maailman puolesta sen sijaan, että vain murjottaisi ja päivittelisi. Kiukunpuuska voi toimia energialatauksena, joka pyyhkäisee laiskuuden tieltään, muuttaa jahkailun teoiksi, teot tuloksiksi.

Mutta vihaisuus elämäntapana on aina vaarallista, itselle ja muille. Pysyvä viha sulkee ihmisen aistit ja ymmärryksen. Sen kohteena oleminen voi olla äärimmäisen ahdistavaa ja lopulta kuolettavaa (mikä pahinta, se voi olla vihaajan tarkoituskin). Staattinen viha ei toimi pahan vasta-voimana, pikemminkin se tekee ihmisen vihan syyn kaltaiseksi.

Vihan tunne voi olla perusteltua ja ymmärrettävää, mutta siihen ei ole hyvä jäädä makamaan, ei netissä eikä tosielämässä. (18.8.2015)

Äly, tekoäly, älyttömyys

Äly on kiehtonut minua koko elämäni ajan sekä ilmiönä että ominaisuutena. Olisin halunnut olla tosi älykäs jo pikkupoikana, kun hurmaannuin **Sherlock Holmesin** terävyydestä ja ongelmanratkaisukyvyistä. Valitettavasti älykkyyttä on ihmisellä vain sen verran kuin sitä geneettisen korttipelin myötä on sattunut saamaan. Älyään voi sparrata eli oppia osuuttaan käyttämään, mutta varsinainen lisääminen ei taida onnistua.

Unelmaa silti tavoitellaan. Ns. tekoälytutkimus tavoittelee – ainakin virallisesti, meille tavallisille ihmisille julkisilta osiltaan – keinotekoista älyä, joka voisi auttaa ihmistä tilanteissa, joissa oma äly ei riitä. Skeptikko tietenkäin arvelee, että tutkimuksella tavoitellaan myös sellaista yliverstaista välinettä, jota voisi käyttää vallan saavuttamiseksi tai säilyttämiseksi. Onneksi tai ei, tulokset eivät ole olleet aivan sitä, mitä innokkaimmat ovat lupailleet tai toivoneet.

Osa tekoälytutkimuksen tulosten vaatimattomuudesta – mitenkään väheksymättä shakkitietokoneiden saavutuksia – voi johtua siitä yksinkertaisesta syystä, että inhimillisen älyn terävimmäkään edustajat eivät ole riittävän älykkäitä rakentamaan teoriassa ja käytännössä itseään älykkäimpiä ohjelmia tai laitteita. Olemme tunkeutuneet syvälle kosmokseen ja kvanttien maailmaan, mutta emme osaa edelleenkään luoda keinotekoista elämää. Älyllisestä elämästä puhumattakaan.

Älyä paitsi ihaillaan ja himoitaan, myös pelätään ja inhotaan. Useimmat testeissä korkeita älykkyysosamäärälukuja saaneet eivät tiedolla leveile, ihan kokemuksen opastamana. Ihminen, jonka oma luku on keskimääräinen tai sen alle, ei halua kuulla asiasta yhtään mitään. Ja kaikkihan me tiedämme, miten siinä käy, kun tietokoneelle annetaan liikaa älyä. Ainakin avaruudessa siitä seuraa vain ongelmia.

Älykkyyden merkityksestä ihmiselle voidaankin olla montaa mieltä. Älykkyyys ei selvästikään takaa ihmiselle onnea elämässä, vaikka voi sinänsä avata ovet vaurauteen, menestykseen ja valtaan. Toisaalta tiedämme, että näihin kaikkiin pääsee käsiksi myös silkalla röyhkeydellä ja sitkeydellä, sanoivat Mensan mittarit mitä hyvänsä. Eivät kaikki ravintoketjun yläpäässä olevat ole älykköjä.

Silti lienee kiistatonta, että ihminen biologisena lajina on hyötynyt siitä, että joillakin yksilöillä on älykkyydeksi kutsuttuja ominaisuuksia keskimääräistä enemmän. Älyn avulla on kautta historian ratkaistu sekä käytännöllisiä että teoreettisia ongelmia niin, että seuraukset ovat muuttaneet ihmisen olemassaolon ehtoja, usein paremmiksikin. Sattumallakin on voinut olla paljon merkitystä, mutta useimmat niin kutsutun hyvinvoinnin osatekijöistä ovat inhimillisen älyn tuotteita ja ilman älyä olisimme niitä vailla.

Äly voi olla sosiaalista valuuttaa, mutta myös älyttömyys (tai ääliömyisyys) näyttölee pysyvästi keskeistä roolia ihmiskunnan elämässä. Merkittävä osa taloudellista aktiivisuutta on mahdollista

vain, jos riittää ostajia, joiden älykkyys ei riitä huijauksen ymmärtämiseen. Massamittainen uskontojen ja muiden aatteiden varaan rakennetut valtajärjestelmät ovat mahdollisia vain, jos miljoonat ihmiset eivät käytä älyään itsenäiseen ajatteluun. Arjessa tuntuu usein siltä, että inhimillisen typeryyden määrä on vakio.

Ainakaan toistaiseksi älyllä ei voi varsinaisesti käydä kauppaa, vaikka monessa ammatissa se käykin suosituksesta. Toki ihmisiä houkutellaan fiksuuntumaan rahallista korvausta vastaan, mutta siinä helposti sekoitetaan keskenään geneettinen äly ja sen käyttämisen parempi hallitseminen. Itse en usko älykkyuden keinotekoiseen lisäämiseen, vaikka myönnän toivovani, että tekoälytutkimus saavuttaisi jotain suurempaakin kuin peliälykkäitä tietokoneohjelmia.

Hyvä elämä ei rakennu pelkän älyn varaan. Mutta jos ihminen jättää saamansa älyn käyttämättä tai vajaakäyttöön, ei siitä ainakaan itse hyödy. Tuskin ympäristökään. Jos ääliömäisyyden määrä on vakio, ehkä sitä yhteistä älyn määrää tai ainakin laatua voisi yrittää vastapainoksi lisätä. Älynsä saa aiempaa paremmin käyttöön heräämällä uteliaaksi, tutustumalla asioihin monipuolisesti, tutkimalla ennakkoluulottomasti vieraitakin asioita ja keskustelemalla itseään älykkäämpien kanssa aina kun tilaisuus tarjoutuu.

Tein joku vuosi sitten Mensan pikatestin netissä. Minusta loppupään tehtävät olivat todella vaikeita ja valtaosan jouduin ajan loppuessa vain arvaamaan. Sain muistaakseni noin 120 pinnaa. Olin ehkä vähän pettynyt, vaikka tiesin etukäteen, ettei Rubikin kuutiota turhaan pyöritellenä voi kovin kummoisia odottaa. No, tiedänpähän toisaalta, että niitä itseäni älykkäämpiä on potentiaalisiksi keskustelukumppaneiksi yllin kyllin. (25.8.2015)

Ryssävihasta

Minulle valkeni vasta aikuisena, että olen sukutaustaltani noin puoleksi venäläinen – siis ryssä, kuten nykyään taas saa ja aika usein näköjään pitääkin sanoa. Isoisäni vaihtoi venäläisen sukunimensä ruotsinkieliseksi, isäni varmuuden vuoksi vielä senkin. Lapsuudenkodissani ei ryssistä puhuttu, mutta ei myöskään venäläisestä kulttuurista tai kielestä. Niitä ei ollut.

Täysvenäläinen isoäitini **Maria Ivanova** kuoli vuonna 1938. Minulla on hänestä vain valokuvia ja suurella äidnrakkaudella kirjoitettuja päiväkirjoja 1920- ja 1930-luvuilta. Hän eli ja kuoli venäläisenä ihmisenä Suomessa, jossa ryssää opetettiin systemaattisesti vihaamaan. Sen takia, mitä tsaarit olivat tehneet ja sen takia, mitä Stalin tulisi tekemään. En tiedä, miltä hänestä tuntui. En halua edes ajatella koko asiaa.

Maailma on muka muuttunut, mutta elämme taas 1930-lukulaista systemaattisen ryssävihan lietsunnan aikaa. Ruma kielenkäyttö on toki jätetty anonyymeille nimimerkkikirjoittajille ja johtajat teeskentelevät muodollista kohteliaisuutta. Mutta kyllähän se jotakin kertoo, että maan suurin sanomalehti Helsingin Sanomat sallii keskustelupalstoillaan systemaattisen vihapuheen, kun kohteena ovat venäläiset kansana tai nykyisen tsaarin eli **Vladimir Putinin** muodossa.

En ihaile venäläisyyden monia piirteitä, enkä tunne itseäni ”suomalais-venäläiseksi”. Mutta kyllä minua nimimerkin suojista syydetty taukoamaton ryssäviha myös loukkaa henkilökohtaisella tasolla, kuten kaikki rasistinen vihapuhe loukkaa aivan erityisesti sitä, jonka ihmisarvoa ei haluta tunnustaa sillä perusteella, että on sattunut syntymään jonkin tietyn ihmisryhmän jäseneksi.

Ymmärrän oikein hyvin, että osa 2010-lukulaista ryssävihaa on laskelmoitua poliittista propagandaa, jonka tarkoituksena on heikentää suomalaisten yleistä haluttomuutta liittoutua sotilaallisesti Yhdysvaltain johtaman sotilasliiton kanssa. Poliittisessa johdossa laskelmoidaan, että suomalaisen talouselämän etujen mukaista on tällä hetkellä kumartaa länteen ja pyllistää itään. Kyllähän siitä jatkuvasta pyllistelystä joudutaan maksamaan kova hinta, mutta Nato on tässä suhteessa kuin se ihana Tenon kuningaslohi.

Historiallisista syistä monilla suomalaisilla on epäluuloinen suhde Venäjään valtiona ja kansakuntana. Silti ne ihmiset, jotka tuntevat talttumatonta vihaa ja halveksuntaa myös jokaista venäläistä ihmistä kohtaan, ovat vähemmistö. Mutta eivät äänetön tai vaikutusvallaton. Suomalaisella systemaattisella ryssänvihalla on aina ollut takanaan rahaa – suomen- ja ruotsinkielistä – ja oikeistopiiriin tarjoamaa valtaa. Se ei ole kadonnut minnekään, vaikka bolševismi on vaihtunut kansallismieliseksi oikeisto-oligarkiaksi, moderniksi tsarismiksi.

Poliittisesti korrektiin puhettavan vaatimus on Suomessakin johtanut siihen, että julkisuudessa puututaan herkästi niin isojen kuin pienten kenkien kielenkäyttöön, jos se voidaan tulkita millään tavalla rasistiseksi. Paitsi jos rasismi kohdistuu venäläiseen, joka on Maidanin lähtölaukausten jälkeen ollut vapaata riistaa myös ns. laatulehdistössämme. Kukaan ei reagoi, kukaan ei inahdakaan, olivat puheet miten tolkuttomia tahansa.

Mikään viha ei tee maailmaa paremmaksi sen asukkailla. Ryssävihaa tihkuvilla anonyymeillä viesteillä on oletettavasti terapeutista arvoa niitä suoltaville ja edellä mainittu propaganda-arvo 2010-luvun ulkopoliitikalle (sen teho ei Nato-galluppien perusteella tosin liene ollut ihan toiveiden tasolla). Mutta pidemmällä tähtäimellä tällaisesta vihanlietsonnasta kärsivät kaikki, ja me suomalaiset ehkä enemmän kuin venäläiset itse.

En kuvittele, että julkinen ryssäviha millään vetoomuksilla vähenee. Se jatkuu niin kauan kuin viestimiä hallitsevat sen haluavat jatkuvan. Jos Putinin hallinto saadaan vaihdettua EUSA:n johtajien mieleiseksi, voi yhtäkkiä kaupankäynti taas kiinnostaa ja silloin tietenkin alkeellisen solvaamisen julkaiseminen loppuu saman tien. Tai jos Suomi saadaan ujutetuksi Naton täysjäseneksi, sillä voi olla samanlainen vaikutus.

Silti jaksan toivoa, että edes osa näistä raivopäisimmistä russofobisista suomalaisista joskus pysähtyisi miettimään, onko siinä omassa vihapuheessa ja -ajattelussa mitään tolkkua. Useimmat suomalaiset rintamasotilaat kävivät tämän mietinnän läpi ja päätyivät toteamaan, että johtajien käsystä siellä toisiansa suomalaiset ja venäläiset tappoivat, eivät henkilökohtaisista syistä. Ei tämä nykyinen tilanne välttämättä kovin erilainen ole, vaikka aset ovat ainakin toistaiseksi vain ilkeitä sanoja. Matka sanoista aseisiin ei ole koskaan pitkä, mutta sitä askelta ei ole pakko ottaa. (26.8.2015)

Emme tiedä, oliko Muhammed pedofiili

Tietokirjoittaminen ei ole aina helppoa. Sitä voi ottaa tavoitteeksi historiallisten harhakäsitysten oikomisen – kuten **Åke Persson** ja **Thomas Oldrup** ovat tehneet kirjassaan *Maailman pisin pajunköysi* (Atena 2015) – ja sitten itse sortua kirjoittamaan löysiä oman agendan pohjalta, kuten Thomas Oldrup em. valikoimaan sisältyvässä kirjoituksessa *Muhammad oli pedofiili* (kyseessä on siis modernin ajan väittämä, jonka Oldrup haluaa torjua).

Oldrup selostaa **Muhammedin** perhe-elämän vaiheita asiallisesti, mutta ryhtyy sitten sormi ojossa perustelemaan, miksi Muhammedin kutsuminen pedofiiliksi ei ole ”erityisen fiksumaa”. Sormen ojentelu onkin helppoa, kun käyttää itse keksittyä ”nykymääritelmää”, jonka mukaan pedofiili on ”aikuinen, jolla on pakonomainen seksuaalinen tarve jahdata alaikäisiä”. En usko, että Oldrup määritteli homoseksuaalisuuden ”pakonomaiseksi seksuaaliseksi tarpeeksi jahdata samaa sukupuolta olevia”, mutta pedofilian kohdalla ilmeisesti johdonmukaisuudella ei ole niin väliä. Oldrup luottaa siihen, että pedofiliaan lyöty stigma kestää.

Oldrup todistelee laajasti, että lasten ja aikuisten väliset seksuaaliset suhteet ovat historiallisesti tunnettu ja eri aikoina myös hyväksytty ilmiö. Hän takertuu kuitenkin siihen, että ”pedofilia” on moderni käsite, eikä sitä siksi tulisi käyttää historiallisten ilmiöiden yhteydessä. Ikään kuin aikuisen lasta kohteen tuntema seksuaalinen kiinnostus vuonna 622 olisi eri asia kuin vuonna 2015 vain sen takia, että asiasta käytetty termi on moderni.

Oldrup ei näytä myöskään ymmärtävän eroa seksuaalisen suuntautumisen (pedofilia) ja juridisten tai tapakulttuurin hyväksymien ikärajojen kanssa. Tai sitten hän haluaa kiillottaa Muhammedin kuvaa tietoisesti selittämällä kaiken muinaisen pedofilian ilmentymät poikkeavilla ikärajakäsityksillä. Tämän logiikan mukaan pedofilia ei olisi historiallinen ilmiö, vaan enemmänkin seurausta hyväksytyyn seksuaalisuhteen alaikärajan juridisesta kiristämisestä.

Oldrupin käsitesekoilun laaja selostaminen olisi turhaa, ellei hänen kirjoituksensa niin selvästi pyrkisi islaminuskoisia miellyttävään lopputulokseen faktoista riippumatta. Oldrupilla on toki täysi oikeus nähdä islamilainen seksuaalikulttuuri ennen ja nyt myönteisenä kokonaisuutena, mutta näin selvä faktojen kiertely tekee tietokirjaan upotetun tekstin mielipidekirjoitukseksi ja poliittiseksi kannanotoksi. Sellaisesta olisi hyvä varoittaa kirjassa, joka lupaa paljastaa historiallisia harhakäsityksiä.

Todellisuudessa me emme tiedä, oliko Muhammed pedofiili eli seksuaaliselta suuntautumiseltaan lapsista kiinnostunut. Oldrupin luettelemat faktat Muhammedin (avio)liitoista eivät anna selkeää tukea väitteelle tai sen kiistämislle. Vaikuttaa siltä, että vain yksi Muhammedin monista liitoista solmittiin nykypäivän näkemysten mukaan reilusti alaikäisen kanssa. Emme tiedä, oliko liiton motiivina pedofiilinen halu vai jokin muu laskelmointi. Nykypäivän eettiset tai juridiset oletukset eivät paljon paina 1400 vuoden takaisten tapahtumien arvioinnissa.

Huolestuttavaa Oldrupin asenteessa on se, että vaikka hän olisi voinut tunnettujen tosiasioiden perusteella tyynesti todeta, ettei selkeitä todisteita Muhammedin pedofiiliasta ole, hänen tavoitteensa näyttää olevan vihjaista, ettei asiaa pitäisi edes pohtia, koska ”pedofilia on nykyaikainen käsite”. Hän haluaa toisin sanoen määritellä Muhammedin seksuaalisen suuntautumisen pohtimisen ei-fiksiiksi asiaksi siitä huolimatta, että asialla on myös ajankohtaisia ulottuvuuksia.

Kysymys islamin suhteesta seksuaalipoliittisiin kysymyksiin on kirjaimellisesti elämän ja kuoleman asia. Vuonna 2015 islam määrittelee edelleen homoseksuaalisuuden kuolemantuomion oikeuttavana asiana. Tämä ei kaikissa islamin oppien mukaan hallituissa maissa ole teoriaa, vaan homoseksuaalisuudesta syytetty on todellisessa hengenvaarassa. Islamin suhtautuminen seksuaalisuuteen aikuisten ja lasten välillä on vaikeammin hahmotettavissa, mutta ainakaan selkeästi sitä ei kielletä, vaan erilaisia porsaanreikiä on tarjolla sille, joka niitä haluaa tai tarvitsee.

Kysymys Muhammedin seksuaalisesta suuntautuneisuudesta olisi merkityksetön historiallinen detajji, ellei islam laajentumishalusena ja -kykyisenä maailmanuskontona nojautuisi edelleen tiukasti 1400 vuotta sitten kirjattuihin periaatteisiin. Ruotsalainen tietokirjoittaja ei voi hyvällä omallatunnolla väittää, että islamin suhde homoseksuaalisuuteen olisi yksityisasia tai historiallisesti suhteellinen juttu. Tämän hetken maailmassa homo kiihkoilevan islamin piirissä on yhtä tuomittu kuin hän on myönteisen huomion kohteena ns. kristillisissä länsimaissa. Pedofiilin tilanne on jokseenkin käänteinen, vaikka hänen kohtalonaan ns. länsimaissa on ”vain” henkinen kuolemantuomio siitä riippumatta, onko hän syyllistynyt lapsen seksuaaliseen riistoon vai ei.

Suomessa KO tuomitsi **Jussi Halla-ahon** sakkorangaistukseen ”uskonrauhan rikkomisesta”. Tämä rangaistus tuli kirjoituksesta *Muutama täky Ilmanin Mikalle*, jossa Halla-aho kirjoitti mm. tietoisesti provosoivasti väitteen Muhammedin pedofiilisyydestä, islamista pedofilian pyhittäjänä uskontona ja että pedofilia on Allahin tahto. Halla-ahon provokaation ytimenä oli kysyä, saako Suomessa julkisesti väittää näin perustuslain määrittelemän sananvapauden puitteissa. Oikeuden vastaus oli, että ei saa. Oikeus ei siis ottanut kantaa väittämien totuudellisuuteen vaan siihen, että sellaisten ääneen sanominen loukkasi islaminuskoisten ”uskonrauhaa”.

Olisiko KO päätynyt samaan ratkaisuun, jos Halla-aho olisi tyytynyt väittämään, että islam uskontona suhtautuu homoseksuaalisuuteen jyrkän kielteisesti, mutta sallii pedofilian? Thomas Oldrupin tietokirjaan sisällyttämää ajattelutapaa seuraten ei ole erityisen fiksu pohtia, suhtautuuko ekspansiivinen maailmanuskonto vihamielisesti yhteen seksuaalisen suuntautumisen muotoon, mutta suopeasti tai ymmärtäväisesti johonkin toiseen. Olen täysin eri mieltä. Minusta se on erittäin tärkeä pohdinnan ja kysymysten aihe.

Emme tiedä, oliko Muhammed pedofiili. Mutta me tiedämme, että hänen perustamansa uskonnon edustajat nykypäivänä suhtautuvat hyvin jyrkästi torjuen joihinkin seksuaalisen suuntautumisen muotoihin. Se ei ole uskontoa, se on yhteiskuntapolitiikkaa ja ihmisoikeuskysymys. Kukaan ei voi valita seksuaalista suuntautuneisuuttaan sen enempää kuin kykenee valitsemaan esimerkiksi älykkyyssosamääränsä. Ihmisoikeuksissa ei saa olla yhtään koskemattomaa ja ääneen puhumiselta kiellettyä aihetta. Ihmisoikeus on isompi asia kuin ”uskonrauha”. (30.8.2015)

Epäeettisen mainonnan neuvosto

Minusta stringeissä mainoksessa kykkivä **Nicki Minaj** on suhteellisen epämiellyttävä näky. Asento on luonnon, jollei olla luonnon helmassa kakkimassa, mikä Minajn vaatetus huomioon ottaen ei tunnu todennäköiseltä. Minaj itse on artistina vähän kaikkea sitä, mitä en henkilökohtaisesti halua kuulla ja nähdä.

Silti on koomisen rajamailla, että ”Mainonnan eettinen neuvosto” (MEN) – kyllä, sellainenkin ilmeisesti on olemassa – on määritellyt Minajn Suomen keikkaa mainostaneen kampanjan (siis tämän kyykkökuvan levittämisen julkisesti nähtäville) ”hyvän tavan vastaiseksi”. MEN ei ota kantaa siihen, ovatko mainokset hyvän maun mukaisia. Elin hukkuisi varmaan muuten aiheellisiin valituksiin.

Tämän alansisäisen neuvoston perustelut tuomiolleen ovat kyllä ”modernit” eli roisilla esiintymisellä ja ulkonäöllä itseään säännöllisesti myyvän viihdetaiteilijan mainokset kohtelivat taiteilijaa ”katseenvangitsijana tai seksiobjektina”, mikä on hyvää markkinointitapaa koskevien periaatteiden vastaista. Tässä kohden viaton kuluttaja tietenkin kohottaa kysyvästi kulmiaan: julkaisetaanko meillä mainoksia, joissa ihmisiä ei käytettäisi katseenvangitsijoina tai seksiobjekteina? Ei oikein tule mieleen.

Neuvoston yksimielisen päätöksen mukaan Minajn kuvat sisältävät myös ”eroottisia viestejä, jotka eivät ole sopusoinnussa ”syrjimättömyysperiaatteen kanssa”. Mitä tuo periaate tarkoittaa, sitä ei uutisessa selitetty, enkä kovallakaan miettimisellä itse keksinyt. Ilmeisesti siis kuitenkin on olemassa mainonnassa käytettäviä eroottisia viestejä, jotka ovat sopusoinnussa tämän mystisen ”syrjimättömyysperiaatteen” kanssa.

Vakavasti puhuen tämä MEN-organisaation lausunto on typeryttävän kaksinaismoralistinen ja teokopyhä. Artistin promokuvien tulkitseminen muuksi kuin katseenvangitsijoiksi ei liene edes periaatteessa mahdollista, koska katseiden vangitseminen on näiden kuvien ainoa tarkoitus. Jos viihdeartisti taas haluaa myydä itseään ”eroottisilla viesteillä”, kuten Nicki Minaj epäilemättä haluaa, keitä mainosala oikein yrittää viestiltä suojella? Lapsia, joiden mielestä tati on kuvassa kakilla vai murrosikäisiä teinejä, jotka ovat artistin pääasiallinen kohdeyleisö?

Onko Suomi kirinyt Yhdysvallat kiinni hysteerisessä ”paljaan pinnan” herättämässä julkisessa kauhistelussa? Onko MEN antanut tällaisen lausunnon, jotta se ”normaali” mainosalan härskiys voi rauhassa jatkua, kun tällainen ulkomaankuvatus on siivottu pois katukuvasta? Onko mainostajien kuluttajille tyrkyttämä maailmankuva nyt alan eettisten periaatteiden mukainen, kun Nicki Minajn kyykky ei kilpaile huomiosta?

En tiedä, ottaako kukaan MENin kaltaisen organisaation lausuntoja vakavasti. Mutta kun lukee, että sen taustalla on Keskuskauppakamari, viimeisetkin uskottavuuden rippeet karisevat. Tämän neuvoston ainoa tarkoitushan voi olla teeskentely, koska kuluttajan kannalta olennaiset eettiset kysymykset eli harhaanjohtavuus ja totuudenvastaisuus on nimenomaisesti suljettu neuvoston toimialan ulkopuolelle. Olen yhtä mieltä Keskuskauppakamarin kanssa siitä, ettei ”hyvä maku” ole eettinen kysymys. Mutta ei sitä ole myöskään ”hyvä tapa”, jos siihen ei saa kuulua rehellisyyden vaatimus. Asiallisesti ottaen Keskuskauppakamarin ”mainonnan eettinen neuvosto” sallivat valehtelemisen mainonnassa ja kaupankäynnissä, huonosta mausta puhumattakaan.

Olisi kiintoisaa kuulla, kuinka moni kauppias ja muu mainostilan ostaja haluaisi ulottaa eettisen kontrollin myös toiminnan rehellisyyden alueelle. Lienee vääjäämätöntä, että asiakasta mennessä huijaavien kauppiaitten joukossa täytyy olla myös niitä, joiden mielestä olisi epäeettistä mainostaa valheitten ja harhaanjohtamisen keinoilla. Mutta kuinka paljon heitä on edes Keskuskauppamarkin moneen kertaan seulotun porukan ulkopuolella?

Kuulun siihen väestönosaan, joka suhtautuu jokaiseen mainokseen huijauksena, ellei toisin todisteta. En edes odota mainosten olevan kestäväällä eettisellä pohjalla, koska elämänikäinen kokemus kertoo aivan toisenlaisesta maailmasta. Kauppiat tietenkin inhoavat kaltaisiani yli kaiken, koska mainosrahat menevät kohdallani hukkaan ja vaiva oli turhaa. En itse odota suhteemme muuttuvan paremmaksi, koska niin suuri osa mainonnasta perustuu ihmisten harhaanjohtavaan, mutta lopputuloksen kannalta onnistuneeseen houkutteluun.

Voisi silti olla järkevää vaatia Keskuskauppamaria muuttamaan eettisiä periaatteitaan niin, että valehteleminen ja muu harhaanjohtaminen mainonnassa kiellettäisiin. Sinä päivänä kun kauppiat sitoutuvat olemaan mainonnassaan rehellisiä – jollainen mielestäni Nicki Minaj noissa kyykkökuvissaan on –, lupaan kirjoittaa uuden kolumnin, jossa keuhun Keskuskauppamaria. En kuitenkaan usko ikuiseen elämään, joten... (3.9.2015)

Me kansanmurhaajat

Sven Lindqvistin vuonna 1992 julkaisema kirja *Utrota varenda jävel* on taas julkaistu **Antero Tiu-sasen** suomennoksena nimellä *Tappakaa ne saatanat*. Jokaisen, joka haluaa sormi ojossa ja muita syyttäen osallistua keskusteluun vihapuheen, rasismien ja kansanmurhien historiaan, pitäisi ensin lukea tämä kirja ja palata sitten – todennäköisesti muuttuneena – keskustelua jatkamaan.

Lindqvist ei tyydy kirjaamaan eurooppalaisen rasismien ja murhanhimon historiaa. Hän nimittäin osoittaa, etteivät toisen maailmansodan kuolemanleirit olleet **Hitlerin** mielettömyyden symboloima poikkeus, vaan luonnollinen jatkumo siihen systemaattiseen rasismien ja kansanmurhien ketjuun, joka luonnehtii valkoihoisten eurooppalaisten häikäilemätöntä suhtautumista oman kulttuurinsa ulkopuoliseen ei-valkoihoiseen maailmaan.

Lindqvistin kirja on musertava muistutus eurooppalaisen – eritoten brittiläisen – ylimielisyyden kauhistuttavista seurauksista vain vähän aikaa sitten. Vaikka Lindqvistin kronikka alkaa 1400-luvulta, se ei pääty puhdistavaan katharsikseen. Alkuteoksen ilmestymisaikaan Jugoslavia hajosi verilöylyssä, jossa ehkä jopa 300.000 ihmistä menetti henkensä. Tappamisessa oli vahvasti läsnä rasistinen murhanhimo, joka saavutti pahimmillaan kansanmurhan mittakaavan.

Kauhistuttavinta Lindqvistin kirjassa on sen ajankohtaisuus nyt 20 vuotta ilmestymisensä jälkeen. Vaikka ei voi kiistää, että puheiden tasolla rasistiseen ajatteluun ja tekoihin suhtaudutaan joissakin maailman maissa erittäin torjuvasti, kovin paljon ei pintaa tarvitse raaputtaa. ”Exterminate all the brutes” on samaan aikaan lainaus **Joseph Conradin** (alkujaan Józef Teodor Konrad Korzeniowski) vuonna 1899 julkaisemasta romaanista *Heart of darkness* (Pimeyden sydän) ja lause, jonka voi kuvitella monen tämän päivän kansanmurhaajan suuhun.

Nykyhetken ihminen on vain näennäisesti jotain muuta kuin kansanmurhaaja. Oman poliittisen muistini kattamana aikana on surmattu rasistisin perustein tai painotuksin miljoonia ihmisiä. Pelkästään Vietnamin sodassa henkensä menetti ehkä jopa 4 miljoonaa ihmistä, suurin osa näistä yhdysvaltalaisessa sotapropagandassa ”vinosilmiksi” leimattuja ei-ihmisiä.

Useimmat toisen maailmansodan jälkeiset sodat ja kansanmurhat on tehty ideologisin tai uskonnollisin iskulausein, mutta häkellyttävän usein niissä on ollut myös voimakas rasistinen leima. Tämä ei koske vain monia käsittämättömiä verilöylyjä Afrikassa, jonka rajat ovat eurooppalaisten raakalaisten piirtämiä, vaan myös Iranin ja Irakin välistä sotaa, Yhdysvaltain ”kostosotia” Irakissa

tai parhaillaan käynnissä olevaa Syyrian sisällissotaa, jossa on ääneen julistettu tavoitteeksi kokonaisten kansanryhmien tuhoaminen.

Lindqvist kuvaa ennen muuta Euroopassa kehittyneitä valkoisen miehen rasismia ja raakuutta. Se ei tarkoita, että eurooppalaisten uhreiksi joutuneet olisivat olleet sen paremmin ”jaloja villejä” kuin väkivaltaan kykenemättömiä uhrejakaan. Tiedetään hyvin, kuinka kovalla kädellä arabialaiset orjakauppiat kohtelivat mustan Afrikan asukkaita jo ennen eurooppalaisia tai kuinka brutaalia väkivaltaa ottomaanimuslimit kohdistivat nykyisen Turkin alueella asuneisiin kristittyihin armenialaisiin 1900-luvun alkupuolella.

Eurooppalaisten raakuudelle on ollut ominaista pyrkimys osoittaa tieteellisesti valkoisen rodun ylemmyys – ei, Hitler ei keksinyt sitä ideaa – ja ei-valkoisten rotujen alemmuus. Ajatus rasismien oikeutuksesta luonnontieteellisenä faktana on pitkälti eurooppalainen idea, jonka hyväksyi merkittävä osa eurooppalaisesta älymystöstä vielä 1900-luvun alussa. Edes juutalaisten suhteellisen vaalea ihonväri ei pelastanut heitä valkoisen eurooppalaisen tieteeltä.

Tänä päivänä vihapuhe on valloillaan ja rasistiset teot ryöpsähtävät esiin milloin missäkin, myös Suomessa (uutiset kertoivat juuri hyökkäyksestä pakolaisten asuttamaan taloon). Poliittisesti korrektiin vaatimus on virallisesti voimassa, mutta ei voimissaan. Intohimot ovat valloillaan, matka puheesta tekoihin lyhenee koko ajan. Rasismien ja kansanmurhanhimon voi sammuttaa vain itsensä. Siitä pitäisi jokaisen aloittaa ja myöntää, että me olemme kaikki potentiaalisia kansanmurhainta, eivät vain ”ne toiset”. (15.9.2015)

Suomen ja kapitalistin etu

Metsäteollisuus ry:n työmarkkinajohtaja **Nina Pärssinen** haukkui vastikään (HS 20.9.2015) toimintapäivän lakkoilijoita kohtuuttomiksi: ”Kohtuuden rajat ylittänyt poliittinen lakko vahingoitti yhteisen työn tuloksia.”. Varmemmaksi vakuudeksi hän herutteli näin: ”Toivottavasti vastedes Suomen etu olisi kaikilla johtava ajatus päätöksenteossa.”

Kukaan tuskin odotti, että metsäteollisuuden äänitorvi suhtautuisi ymmärryksellä saati mielihyvällä siihen, että työläiset puolustavat oikeuksiaan. Suomalainen suurpääoma on kautta koko historiansa pyrkinyt estämään lakkoilun leimaamalla se milloin miksikin, mutta ainakin ”epäisänmaalliseksi”. Kuulijan pitäisi siis ymmärtää, että asettuminen työnantajan etuja vastaan on automaattisesti epäisänmaallinen – ja toimintapäivän tapauksessa myös kohtuuton – ele.

On ymmärrettävää, ettei työnantajapuolen retoriseen propagandaan sisälly sen faktan myöntäminen, ettei pääomalla ole koskaan isänmaata ja että mitä suuremmista pääomista puhutaan, sitä vähemmän niillä on tekemistä kansallisvaltioiden kanssa. Silti särähtää aina pahasti, kun kapitalistit innostuvat puhumaan ”meistä” tai ”Suomen edusta”, jolla tietysti tarkoitetaan kapitalistin omaa etua (myös silloin, kun äänessä on ”meistä” puhuva pankinjohtaja **Björn Wahlroos**).

Sellaista asiaa kuin ”Suomen etu” ei ole olemassa. Ei ole koskaan ollut eikä tule todennäköisesti koskaan olemaankaan, ellei kapitalistisesta talousjärjestelmästä päästä eroon. ”Suomen etu” on häikäilemätöntä huijausta, jolla täysin epäisänmaallinen pääoma yrittää vedota kansalaisten luonnolliseen isänmaanrakkauteen ja nujertaa vähäisenkin vastarinnan.

Kukaan tuskin odottaa kapitalistien tai heidän puolestaan puhuvien pärssisten puhuvan totta tai edes sinne päin. Olemme tottuneet ja turtuneet siihen, että voittonsa veroparatiiseihin nopeasti piilottava suuryrittäjä teeskentelee piittaavansa jollain lailla ”Suomesta”. Emme jaksakaan enää muistuttaa ääneen siitä, että kapitalistin ainoa pyrkimys on maksimoida omat tulonsa ja minimoida kulunsa, aivan erityisesti ne kulut, joita valtio on perinteisesti perinyt verojen nimellä siitä hyvästä, että kapitalisti saa toimia vakaisissa olosuhteissa hyvin koulutettujen työntekijöiden riistämänä.

Vaikka onhan Björn Wahlroos toisaalta koko ajan muistuttanut, ettei yrityksillä ole omaatuntoa eikä niiltä pidä odottaa yhteiskunnallista vastuunkantoa, koska yritysjohton ainoa tehtävä on maksimoida osakkeenomistajille valuva voitto. Syynä siihen, että Wahlroos näyttää ajatuksineen olevan kovin yksinäinen, on kuitenkin vain muiden tottumus sosiaaliseen valehteluun. Suomessa osa yhteiskuntarauhasta perustuu molemminpuoliseen teeskentelyyn. Rehellisesti puhuminen uhkaa yhteiskunnallista vakautta.

Nyt, kun vastakkainasettelun aika on taas virallisestikin täällä (eikä se toki koskaan mihinkään kadonnutkaan, keksittiin mainostoimistoissa kuinka lennokkaita iskulauseita hyvänsä), puhe ”Suomen edusta” havaitaan herkemmin siksi mitä se onkin eli pötypuheeksi. Oikeiston laajahko kannatus kielii kuitenkin siitä, että oikeasti rikkaiden lisäksi meillä on joukko ihmisiä, jotka haluavat teeskennellä kuuluvansa kapitalistien laivan matkustajiin, vaikka ovat todellisuudessa vain puosuja ja keittiöapulaisia.

Mitä väliä on valheella, jonka kaikki tolkut ihmiset tietävät valheeksi? Nina Pärssisen kaltaisen leipäpapin valheilla on painoa, koska ne pääsevät aina esiin. Kapitalistin sananvapaus ei ole uhattuna, mutta sen kritiikki jää helposti tällaisen tuuleen huutelun tasolle. Kapitalisti voi rauhassa valehdella ja huiputtaa, koska tietää hallitsevansa merkittävää julkisuutta lähes kuten tahtoo.

Tuo ”lähes” johtuu vain siitä, että kapitalistit kilpailevat myös keskenään ja monopoliasemaan pyrkiessään niidenkin puolustukseen aukeaa kritiikinmentäviä halkeamia. Kapitalistit sanovat julkisuudessa yhteen ääneen ”Suomen etu”, mutta todellisuudessa ne taistelevat keskenään, koska se on kapitalismin sisäinen pakko, josta ei ole poispääsyä.

Meidän huijauksen ja kuppauksen kohteiden kannattaa suhtautua ninapärssisiin kuten Odysseus seireenien tappavaan lauluun eli tunkemalla korviin tulpat. Mitä tahansa maailmassa tapahtuukin, kapitalistin etu ei koskaan ole tavallisen kuolevaisen etu. Kun kapitalisti puhuu ”Suomesta”, hän puhuu omasta pankkitilistään. Aina. (21.9.2015)

Ei valoa, ei villoja

Valonkantajat : Välähdyksiä suomalaisesta salatieteestä / Perttu Häkkinen & Vesa Iitti. – Helsinki : Like, 2015. – ISBN 978-952-01-1158-8.

Tartuin tähän opukseen uteliaana, mutta ilman konkreettisia odotuksia. Olen ollut lievästi kiinnostunut ns. esoteerisista virtauksista 1970-luvulta lähtien, vaikka henkilökohtainen retkeilyni muuttui pian **Erich von Dänikenin** jälkeen hyvin kriittiseksi skeptisyydeksi. Kirjan kirjoittajista tiesin **Perttu Häkkisen** toimittajaksi ja Hesarin kolumnistiksi sekä elektronisen populaarimusiikin tekijäksi (myös salanimellä Randy Barracuda), **Vesa Iitin** puolestaan esoteeristen kirjojen suomentajaksi ja Xysma-yhtyeen basistiksi.

Nyt kirjan läpi kahlattuani (ei varsinaisesti kirjoittajien, vaan enemmänkin kohteiden rasittavuuden takia) en osaa sanoa, onko kirjoittajilla ollut kieli edes vähän poskella vai ei oikeastaan. Ajoittain kirjoittajien tyylilaji nimittäin on varsin onnistunutta ja ainakin minua naurattavaa irvailua kohteena olevien esoteerikkojen toilailujen kustannuksella, mutta sitten hetken kuluttua taas tuntuu vahvasti siltä, että etäisyyden ottaminen on ollut vaikeata ja loppujen lopuksi kirjoittajat kuitenkin suhtautuvat aiheeseensa arvostavasti.

Kirjan nimi on ainakin arvostavalta kuulostava. Skeptisen lukijan on vaikea ymmärtää, mistä ”valosta” kirjassa esitelyjen kantajien kohdalla voisi olla edes kysymys, mutta Häkkinen & Iitti tuntuvat haluavan sanoa, että kaheleitahan nämä kirjan henkilöahmot ovat, mutta silti he edustavat jonkinlaisen piilotetun salaisuuden paljastamisen perinnettä ja sellaisenaan toimivat tylsän arkimaailman ja tieteen vastavoimana.

Kyllä *Valonkantajat* silti tarjoaa myös mielenkiintoista taustatietoa näistä usein varsin sekavista ja riitaisista esoterian näyttämöllä piipahtaneista henkilöistä ja heidän tarinoistaan. Häkkinen & Iitti eivät juuri ota kantaa uskottavuuden kysymyksiin, sillä kriittisilläkin hetkillä heiltä riittää jonkinlaista empatiaa hahmoille, jotka ympäröivä maailma jokseenkin helposti luokittelee joko huijareiksi tai hulluiksi.

Häkkinen & Iitti eivät suostu ottamaan täyttä vastuuta siitä, mitä ovat lukijalleen tarjonneet. He korostavat alussa ja lopussa toimineensa vain kukkakimpun kokoajina ja nauhalla kiinni solmijoina, joten vastuu luetun tulkinnasta on lukijalla. Tämä *disclaimer* ei liity kirjattuun henkilö- tai aatehistorialliseen informaatioon vaan niihin mielikuviuksellisiin väitteisiin, joita kirjan henkilögalleria on runsaan vuosisadan mittaan esitellyt.

Tässä suhteessa on mielenkiintoista, etteivät kirjoittajat mainitse edes sivumennen varsinaisia uskonnollisia liikkeitä, joiden uskomukset eivät mitenkään olennaisesti poikkea esoteerikkojen esittämistä. Olisi ollut esimerkiksi kiinnostavaa lukea Häkkisen & Iitin analyysiä suomalaisista skientologeista, joiden edustaman yrityksen maailmankuvaa voi perustellusti kutsua esoteeriseksi. Ehkä kirjoittajat eivät halunneet ottaa riskiä joutua tunnetusti aggressiivisesti puolustautuvan järjestyksen vastatoimien kohteeksi. Tai ehkä heidän(kin) mielestään tieteiskirjailija **Hubbardin** keksimät jutut ovat pelkkää esoterian pilkkaa.

Vaikka suhtautuisi kuinka neutraalisti ja mieli avoinna *Valonkantajien* henkilögallerian toimiin ja ideoihin, on vaikea välttyä kysymästä, mitä kaikesta tästä touhusta on jäänyt käteen. Hyllymetreittäin kirjoja toki on tuotettu, mutta onko yhtä ainoata esoteerikkojen väitettä koskaan pysytty osoittamaan todeksi? Me suomalaiset muistamme hyvin **Rauni-Leena Luukanen-Kilden** vimmaiset väitteet, joiden tueksi hän ei koskaan esittänyt ensimmäistäkään todistetta. Me myös tiedämme, että Skepsiksen vuosikymmeniä voimassa ollut tarjous maksaa merkittävä rahasumma todistetusta ”yliluonnollisuudesta” ei ole johtanut kuin muutamaan epäonnistuneeseen yritykseen.

Osa *Valonkantajien* esittelemistä oudoista hahmoista on epäilemättä ollut puhdasverisiä huijareita, joita ihmisen herkkyyksensä uskoa ihan mitä tahansa ruokkii vuosisadasta toiseen. Toisen osan muodostavat taas maallikon näkökulmasta selvästi mielenterveysongelmaiset ihmiset. Kummastakaan ryhmästä ei taatusti ole tihkunut sitä kaivattua ”valoa” yhdenkään fotonin verran.

Mutta eipä ole kummoista villakasaa syntynyt niidenkään guruja ja maagikkojen poruista, joita Häkkinen & Iitti karnevalistisena kavalkadina esittelevät muka salatun tiedon haltijoina tai vaalijoina. Jotkut näistä oudoista hahmoista ovat eläneet pitkään, mutta kaikki ovat kuolla kupsahaneet jossain vaiheessa, kuten kaikki muutkin ihmiset. Aina löytyy niitä, jotka haluavat uskoa salaisen tiedon olemassaoloon ja aina löytyy niitä, jotka vastaavat tähän haluun. Mitään todellista, konkreettista, käsin kosketeltavaa tulosta ei mistään kuitenkaan ole tullut. Häkkisen & Iitin tarjoama ”valonkanto” on ollut ja näyttää edelleen olevan yhtä tyhjän kanssa. (22.9.2015)

Ihmisoikeus

On häkellyttävää lukea uutisista siitä, kuinka Suomeen Haaparannan kautta päätyneet nuoret irakilaismiehet ilmoittavat vihaavansa Suomea, koska maa ei olekaan heille luvattu maallinen paratiisi. Heidät oli huijattu lähtemään etsimään parempaa elämää valheilla ja sitten Suomessa onkin kylmää ja ravintoloita liian vähän. AFP:n haastattelema Muhammed ei varmaan ole ainoa pettynyt.

Samaan aikaan jotkut suomalaiset ovat valmiita tervehtimään turvapaikkaa hakevia polttopulloilla ja Ku-Kux-Klanin rekvisiitilla. Voinee vain todeta, että nämä maanpäällistä paratiisia hakemaan lähteneet ja kotimaiset huppupäät ovat ainakin yhdestä asiasta samaa mieltä eli että kannattaa lähteä takaisin. Marisevien muhammedien ja vääräuskoisen Punaisen Ristin tarjoaman apupaketin torjuvien takana on kuitenkin todellinen inhimillinen hätä, joka on ajanut miljoonat ihmiset liik-

keelle pois kodeistaan. Tuo hätä ei saa kadota tällaisten tragikoomisten uutisten taakse. Ei riitä, että järjestetään hätämajoitusta turvapaikkaa tarvitseville, mutta siitä on aloitettava.

Nykysuomalainen on tottunut niin turvattuun elämään, että aitojen pakolaisten ja turvapaikan hakijoiden tilanteeseen voi olla vaikea eläytyä (vain paremman elämän perässä liikkuville tuota empatiaa ei yleensä riitä senkään vertaa). Kun suurin uhka on, että sossun raha tulee päivän myöhässä, voi olla vaikea muistaa, että pakolainen on menettänyt todennäköisesti kaiken. Meillä päivitellään summia, joita ihmissalakuljettajille – noille vastenmielisille paskiaisille – maksetaan pelkästä matkasta Euroopan porteille. Onko vaikea uskoa, että nuo summat olivat näiden ihmisten koko omaisuus?

Todellisuudessa suomalaiset ovat olleet itsekin turvapaikanhakijoita historiallisesti katsoen varsin vähän aikaa sitten. Toisen maailmansodan aikana siirrettiin suuri joukko lapsia turvaan Ruotsiin ja hävityn sodan jälkeen samaan suuntaan kiirehtivät Neuvostoliiton kustotoimia pelänneet tiedustelumiehet. Karjalan evakot olivat pakolaisia hekin, vaikka teknisesti ottaen maan sisäisiä. Heidän hätäänsä se ei mitenkään vähentänyt. Koti oli menetetty, omaisuus useimmiten kadonnut tuhkana tuuleen. He tarvitsivat turvapaikan siinä missä kiihkoislamisteja pakenevat jesidit.

Käynnissä oleva kansainvälinen pakolaisuus ei ole ensimmäinen laatuaan ihmisen historiaa. Koskaan aikaisemmin sitä ei vaan ole kyetty näin selkeästi hahmottamaan ja elintasokuilun eri puolilla tajuamaan. Valitettavasti tieto hädästäkään ei ole arvovapaata tai luotettavaa, koska aina löytyy niitä, jotka ovat valmiita tekemään rahaa toisten hädällä. Utisia on syytä lukea ajatuksella, kaikkea ei kannata uskoa suoralta kädeltä.

Vielä valitettavampaa on, että pääosa maailman pakolaisuudesta on tarkoituksella tai piittaamattomuudella aiheutettua. Irakin ja Syyrian kriisit eivät ole paikallisia tai väistämättömiä vaan seurausta kansainvälisen politiikan totaalisisistä epäonnistumisista ja isojen toimijoiden itsekkäistä pyrkimyksistä. Pakolaiseksi joutuneilla itsellään ei ole tilanteeseensa yleensä mitään osuutta.

Poliittisten, uskonnollisten ja sotilaallisten johtajien suhtautumista näihin inhimillisiin tragedioihin on surullista seurata. Vaikka joukossa epäilemättä on aitoakin empatiaa, sanahelinä kaiakuu turhan kovana. Oma vastuutaan harva myöntää, eivätkä konkreettiset toimet päästä huimaa. Pakolaisongelmaa ei voi ratkaista leirejä perustamalla vaan poistamalla pakolaisuuden syyt. Aloitteet sillä suunnalla loistavat lähinnä poissaolollaan.

Oikeus olla ei-pakolainen on perustava ihmisoikeus. Siitä ei saa tinkiä tippaakaan. (25.9.2015)

Kaikki musiikki?

Tuoreessa *Gramexpress*-lehden numerossa 3/2015 toimittaja **Heikki Jokinen** kirjoittaa otsikolla ”Musiikin mahtava virta” suoratoistopalveluiden noususta. Juttu sinänsä on normaalia oikeudenhaltijajärjestön äänenkannattajan tyylistä suitsuttelua ja sitä varten on haastateltu vain kahta IFPI:n palkkarengiä.

Mutta kaksi mielenkiintoista asiaa pisti silmään. Lopulta myös alan miehet myöntävät suoraan, että äänilevyalan piratismi on ”romahtanut”. Myöntämisestä täytyy puhua, koska piratismiin olkiukkoa pidettiin niin monta vuotta tikun nokassa todella heppoisin perustein. Enää ei ilmeisesti tarvitse tai edes IFPI:n suunnalla kukaan ei enää ilkiä. Toivottavasti eivät myöskään kuvittele, että näin tapahtui äänilevyteollisuuden vastatoimien takia. iTunes ja Spotify eivät ole teollisuuden omia keksintöjä, kaukana siitä. Toinen huomion herättäjä on toimittaja Jokisen lause ”Palveluiden välinen kilpailu ei enää liity valikoimaan; kaikilla on kohta kaikki musiikki listoillaan.” Voin kuvitella, että Jokinen perustelee ilmaisua ”kaikki musiikki” sillä, että suoratoistofirmat voivat kehua kymmenillä miljoonilla tarjolla olevilla raidoilla. Kymmenet miljoonat raidat eivät kuitenkaan tee väitteestä totta, se on silti silkkaa pötypuhetta.

Muustakin kuin päivänpopista kiinnostuneet musiikin harrastajat tietävät erittäin hyvin, etteivät Spotify & Co todellakaan pysty tarjoamaan eivät edes yritä tarjota ”kaikkea” musiikkia. Turussa syntyneenä ideana ovat musiikkikirjastonhoitajat **Antti Erkkilä**, **Tuomas Pelttari** ja **Ilari Reuhkala** perustaneet palvelun *Näitä levyjä et löydä Spotifysta – Albums you can't find on Spotify*. Päivitetävää lista tarjoaa näkymän siihen populaarimusiikkiin, joka täytyy edelleen hankkia jotain muuta kautta. Joukossa on tietysti paljon vähemmän tunnettuja populaariartisteja, mutta edelleen myös merkittäviä nimiä (ja näitä voi tekijänoikeussyistä ilmaantua milloin tahansa lisää, kuten **Neil Young** ja **Taylor Swift** ovat osoittaneet): The Beatles, Wendy Carlos, Julian Cope, Def Leppard, Einstürzende Neubauten, Peter Gabriel, George Harrison, King Crimson, Loreena McKennitt, Mikko Perkoila pääosin, Pekka Pohjola, Prince, Procol Harumin varhaistuotanto, SIG, Taylor Swift, Liisa Tavi ja Neil Young pääosin. Kokonaisia levy-yhtiöitä puuttuu suoratoistopalveluista, tunnetuimpana varmaan ECM Records, jonka valtava katalogi ei ehkä sitten ole IFPI:n näkökulmasta musiikkia.

Suomalaisen äänilevytutkimuksen Grand Old Man **Pekka Gronow** on vastikään arvioinut, että maailmalla runsaan sadan vuoden aikana tehdyistä äänilevyistä on verkossa ehkä 10 %. Se on aika kaukana käsitteestä ”kaikki musiikki”.

Toki ymmärrämme, että musiikkiteollisuuden näkökulmasta ”musiikki” ei tarkoita samaa kuin harrastajalle, vaan heille se on ”voitolla myytävissä oleva musiikki”. Kyllähän verkossa on jo paljon arkistojen aarteitakin, mutta on aika epäuskottavaa odottaa saati toivoa, että tuo Gronowin mainitsema 10 % kasvaisi lähellekään esimerkiksi 50 prosenttia. Miljoonia raitoja kyllä tulee koko ajan lisää, mutta kukaan ei siirrä vanhaa tuotantoa verkkoon systemaattisesti.

Äänilevyteollisuuden näkökulmasta vähemmän ilahduttava piirre on suoratoistopalveluissa yleistyvä julkaiseminen ilman levy-yhtiön myötävaikutusta (ja taloudellista välistävetoa). Monet suurelle yleisölle tuntemattomat artistit ovat sijoittaneet Spotify-palveluun omaa tuotantoaan roska-postituksen perusidealla: tavaraa on niin paljon, että rahaa tuovia klikkauksia syntyy silkasta tarjonnan määrästä. Eräs tällainen toimija on ranskalainen kitaristi **Noël Akchoté**. En jaksanut ruveta laskemaan hänen Spotify-tarjontansa täsmällistä määrää, mutta Wikipedian mukaan vuonna 2014 Akchoté julkaisi vuonna 2014 suoraan verkossa noin 30 albumia (vanhaa musiikkia, jazzia, kokeellista), vuonna 2013 20 albumia ja sitä edeltävinä vuosina yhteensä yli 30 albumia. Albumeja, joilla hän on mukana, on saman verran lisää.

Paitsi että tällainen julkaiseminen suoraan suoratoistona ohittaa todennäköisesti levyteollisuuden tilastot, se osoittaa kouriintuntuvasti, miksi verkkomaailma on levyteollisuudelle kaksipiipusta nuorallakävelyä. En tiedä Akchotén Spotify-tulojen määrää, mutta alan teollisuudelle siitä ei tule mitään. On turha odottaa, että Gramexpress puhuisi näin ikävästä mahdollisuudesta ääneen. Olemassa se silti on.

Jos olisin näkyvyyttä jo saanut musiikintekijä, kysyisin kyllä itseltäni muutamankin kerran, mitä lisäarvoa artistille syntyy siitä, että verkkojakelu on jonkun muun omistaman levy-yhtiön hallussa. Se tiedetään, että Spotifyn osakkeita omistavien levyfirmojen osuudet ovat paljon suuremmat kuin artistien norot. Miksi musiikintekijät eivät ottaisi tuotakin osuutta itselleen? (30.9.2015)

Miksi en yhdy Valtaojan valssiin?

Suomen tunnetuin tähtitieteilijä, professori **Esko Valtaoja**, on jättänyt virkauransa pitämällä tiedeoptimismia uhkuvan läksiäispuheen pari päivää sitten. Valtaojan viesti ilahduttaa varmasti kaikkia niitä ihmisiä, jotka yleisellä tasolla uskovat teknologiaan ja ihmiskunnan järkevyyteen, mutta ovat silti olleet hiukan huolestuneita maailman menosta.

Valtaoja ei levitä kultajyviään julkisesti ensimmäistä kertaa. Uskon hänen suuren menestyksensä tieteen kansantajuistajana johtuneen juuri siitä, että Valtaojansa lukenut voi illalla laskea päänsä pielukselle mieli rauhaisana. Valtaoja osaa kuvailla monimutkaiset asiat riittävän simppeleisti

(joku voisi sanoa myös ”mutkia oikoen”) ja silti synnyttää kuulijassa syvällisen viisauden tuntemuksen. Se ei ole ihan vähän se. Voin kuvitella, kuinka puoluetoimistoissa supistaan, uskaltaisiko Valtaojaa lähteä kosimaan ehdolle.

Valtaoja on lumonnut tavallisen kansan lisäksi myös palkintoja ja tunnustuksia jakavat tahot. Hänen ansiolistansa tälläkin saralla on lähinnä mykistävää. Vuoden 2013 tiedebarometrin mukaan hän oli tuolloin Suomen tunnetuin ”tieteilijä”. Se on tuskin liioittelua, vaikka aivan kaikkia eivät Valtaojan puheenaiheet tietenkään kiinnosta. Lyhyesti tosiasiat yhteen vetäen on pakko olettaa, että Esko Valtaoja lähtee eläkkeelle tyytyväisenä tähänastisiin saavutuksiinsa.

Äkkiä katsoen minun pitäisi olla tyypillinen suomalainen Valtaoja-fani. Olemme samaa ikäluokkaa ja uteliaisuutemme kohteet menevät mainiosti päällekkäin. Valtaojan flirttailu uskonnollisten näkemysten suuntaan (Wikipedian mukaan Valtaoja määrittelee itsensä agnostikoksi eli ei ota kantaa) on epäilyttävää, mutta toki vapauttavasti selitettävissä, kuten Vapaa-ajattelijoiden ja Skepsiksen palkeinnot antavat ymmärtää.

Minä en kuitenkaan ole Valtaoja-fani. Sitä pitää epäilemättä hiukan perustella, vaikka yleisöjemme määrällinen suhdeluku lienee jotain luokkaa 1:1 000 000 ja vaikka myös minä olen katsellut Nuasjärven pintaa, vaikkakaan en juuri Korvanniemen mökkirannasta.

Valtaoja ilmoittaa näkemyksensä edustavansa realismia, mutta minusta hänen ajattelunsa on todellisuudessa valikoivaa realismia. Hän ei edes yritä tarkastella maailmaa ja sen tilaa kenen tahansa näkökulmasta. Hän on osa tieteellistä eliittiä (ja sitä myöten tietysti osa montaa muutakin eliittiä), jonka ei tarvitse murehtia samoja asioita kuin ihmiskunnan suuren enemmistön. Hän ei ole etuoikeutettu ilkeyttään, mutta on silti.

Valtaoja antaa ymmärtää, että politiikka ja siihen liittyvä vallankäyttö ovat merkityksettömiä historian sivuseikkoja, jos edes niitä. Hänelle on realismia töksäyttää, että ”sodat ovat katoamassa maailmasta” (kuten väkivalta muutenkin) tai että bruttokansantuotteen eksponentiaalinen kasvu on historian ainoa merkittävä asia. Tuon tuotteen jakautuminen ihmisten kesken on taas merkityksetön sivupolku.

En tykkää haukkumasanasta ”tiedeuskovainen”. Mutta miten muuten voi kuvata tiedemies, joka luovuttaa yhteiskunnallisen valtansa pois teeskentelemällä, että valtaa käytetään aina tieteen tai teknologian ehdoilla kaikkien ihmisten hyväksi? Valtaojalle vastakkain ovat söpöluomua kampaavat pessimistit (pöljät) ja teknologiaan/tieteeseen uskovat optimistit (fiksut). Sellainen sopii varmasti maailman rikkaimmalle prosentille, joka hallitsee tänään 40 %:a kaikesta varallisuudesta ja kymmenen vuoden kuluttua vielä paljon enemmän. Mutta ei se muutos Valtaojan maailmaa tule koskettamaan, joten saamme kuulla hänen ilosanomaansa vielä monta kertaa. (1.10.2015)

Tapaus Jari Rosenberg

Ärtyminen ja kiivailu ovat inhimillisiä reaktioita, joihin jokainen meistä ajoittain lankeaa. Harva kuitenkaan tykkää ihmisistä, jotka ovat koko ajan ärtyneitä ja kiivaita. Kuten nyt esimerkiksi professori **Tiina Rosenberg** ja kirjailija **Jari Tervo** tuntuvat olevan. Kumpikin on onnistunut herättämään poikkeuksellisen voimakkaita vastareaktioita, mutta kumpikin myös poikkeuksellisen ärtyneellä ja kiivaalla tekstillä.

Kun Jari Tervo kirjoittaa ”valkoisesta roskaväestä” tai ”kotoperäisestä paskasakista”, on hän vain tyyllillisen loikan päässä Tiina Rosenbergistä, joka kirjoittaa masentuneista tai vähintään puolimasentuneista 50-, 60- tai 70-vuotiaista miespuolisista asiantuntijoista, joiden ikävistä seurauksista ollaan mitään sanomattakin selvillä.

Molemmat ovat oman tulkintansa mukaan taistelussa rasismia vastaan vähemmistöasemassa olevien, varsinkin naisten puolesta. Heillä näyttäisi olevan pitkälti sama kohdekin, vaikka professori puhuu finimmin fasisteista, ei vapaan kirjailijan tavoin paskasakista. Rosenberg tunnustautuu

vasemmistolaiseksi, vaikka moni vasemmistolaisena itseään pitänyt ei ehkä yhdy näkemykseen, jonka mukaan äärimmäinen feminismi edustaisi perinteisiä vasemmistolaisia tasa-arvotavoitteita. Jari Tervon nimittäminen vasemmistolaiseksi edellyttää puolestaan kommentoijan asemoitumista suhteellisen äärimmäiseen oikeaan nurkkaan.

Voiko ihminen olla samaan aikaan suvaitsevainen ja kiiivas ”antifasisti” tai ”antipaskasakkilainen”? Tätä huomaan mieltäväni yrittäessäni ymmärtää professori Rosenbergin Helsingin Sanomille myöntämässään haastattelussa esittämien ajatusten sisäistä logiikkaa. Muuttuuko Suomeen pyrkivä pakolainen ei-suojeltavaksi, jos hän osoittautuu naisten oikeuksia systemaattisesti polkevaksi pikkunatsiksi? (Oletettavasti sellaisiakin joukossa on, ihan tilastomatemattisin perustein.) Nauttisiko Ruotsiin pakolaisena pyrkivä, naispuolinen, islaminuskoinen, homoseksuaalinen latentti pedofiili Rosenbergin täyttä tukea ja ymmärrystä, hänhän kuuluisi samaan aikaan ainakin viiteen eri vähemmistöryhmään?

Entä jos Jari Tervosta ei olisikaan tullut kaikin puolin menestynyttä kirjailijaa, joka on Wikipedian mukaan saanut suomalaisista kirjailijoista eniten kirjastoapurahoja vuosina 2004-2010 ja jolla on varaa asua Helsingin Katajanokalla? Jos hän olisi hyvistä pyrkimyksistään huolimatta jäänyt etsiskelemään Rovaniemelle jotain töitä vailla arvostusta ja taloudellista turvallisuutta? Olisiko hänen kiukkunsa kohteiden valikoima tänä päivänä jossain määrin toinen kuin se nyt on?

Rehellisyyden nimissä on myönnettävä, ettei sen paremmin professori Rosenberg kuin kirjailija Tervo ole mainostanut omaa suvaitsevaisuuttaan. He vastustavat avoimesti, jyrkästi ja varauksitta erittäin monia asioita, joten ”suvaitsevaistoon” heitä ei tosiaankaan voi sijoittaa. Siksi tärkeämpi kysymys kuuluukin, onko heidän arroganttiin, karkeasti monia ihmisiä halveksivaan ja leimaavaan puhetapaansa kuitenkin kätkeytynä arvokas totuus.

Saattaa hyvin olla. Ongelmana on vaan juuri tuo kätkeytyminen. Kun kieli on tarpeeksi häijyä, adjektiivit tarpeeksi solvaavia ja loppupäätelmät kuin kristityn helvetin porteilta, nouseeko se arvokas ollenkaan näkyviin ja vaikuttamaan? Modernissa viestinnässä kuorrutuksella on merkitystä. Rosenberg ja Tervo ovat molemmat tottuneita sanan ja julkisuuden käyttäjiä. Voisivatko he olla viestintätaktisesti näin tomppeleita?

Professori Rosenberg väittää, että Suomi voisi ottaa vastaan miljoona pakolaista: ”Metsiä ja kyllä kyllä riittää.” Täytyyhän professorin tietää, etteivät maailman pakolaiset halua asettua Pudasjärven takamaille vaan sinne, missä on aurinkoa, lämpöä ja kielitaidottomankin ulottuvilla olevia töitä ja asumismahdollisuuksia. Jos hän ei tätä tiedä, hän puhuu vailla alkeellistakin asiantuntemusta. Jos hän tällaisia sanoo vastoin parempaa tietoa, hän harrastaa halpaa propagandahöpinää.

Jari Tervon purkaus saattoi olla primitiivireaktio. Eihän hänen tarvitse tykätä ”huonosti koulutetun, epäterveellisesti syövän, homoja ja muukalaisia vihaavan, kulttuurin inhoavan ja omasta pseudo- ja kiihkoisänmaallisuudestaan jäykistyvän kansanosan” näkemyksistä saati tuhmista teoisista, mutta oliko se oma inho ihan pakko näin leimaavasti ilmaista? Ei hyväkään tarkoitus muuta häijyyttä hellyydeksi.

Olen monista asiasisällöistä aivan samaa mieltä kuin Rosenberg ja Tervo. Mutta heidän puheistaan kuultava itseriittoinen toisenlaisten ihmisten halveksunta ja viha tuntuvat erittäin vastenmieliseltä. Kuin pataa ja kattilaa kuuntelisi. (4.10.2015)

LieBlock

Käytän verkkoasioinneissa yleensä vain Firefoxin selainta. Silloin tällöin avaan kuitenkin myös Googlen Chromen. Firefoxissa minulla on apuohjelma AdBlock asennettuna, Chromeen en ole sitä laittanut. Ero on järkyttävä. Laatulehtenä itseään pitävän Helsingin Sanomien verkkosivun lukeminen ilman AdBlock-ohjelmistoa on jokseenkin toivotonta taistelua yrittää saada se varsinainen sisältö näkyviin mainosten takaa.

Minä rakastan AdBlock-liitännäistä ja riemastuin tavattomasti taannoisesta saksalaisen tuomioistuimen päätöksestä, jonka mukaan tämä maksuton lisäosa ei riko sikkäläistä lakia. Näppejään nuolemaan jäi mahtava Springer-konserni, joka ei ole tottunut häviämään saksalaisessa tuomioistuimessa. Toivottavasti oli opettavainen kokemus.

En voi kuvitellakaan eläväni enää ilman AdBlockin kaltaista apuvälinettä. Sen ansiosta voi käväistä verkkosivuilla joutumatta klikkailemaan päälle tunkevia tyrkkymainoksia pois tieltä. Sen ansiosta en joudu kohtaamaan sitä hullujenhuonetta, jollaiseksi verkkomaailma on 2010-luvulla muuttunut mainostajien kilpaillessa miljardien klikkaajien huomiosta.

AdBlockissa onkin vain yksi puute. Se toimii pelkästään selaimessa, ei analogisessa maailmassa.

Olen varmasti poikkeuksellisen mainoskielteen ihminen. Vuonna 1949 syntyneenä olen elänyt koko elämäni visuaalisen mainostamisen maailmassa, joten inhossani ei ole kysymys mistään uudesta reaktiosta. Olen inhonnut mainosmaailmaa koko aikuisen elämäni ajan. On olemassa myös viehättäviä, visuaalisesti upeita mainoksia. **Erik Bruunin** julisteista moni on silkkää kaupallista mainosta, vaikka samalla omaperäistä ja hienoa kuvataidetta, joka on tehnyt lähtemättömän vaikutuksen myös kaltaiseeni äkäpussiin.

En pidä itseäni mainosten periaatteellisena vastustajana. Uusista tuotteista ja palveluista tarvitaan myös tiedotusta ja mainonta on kaupallisten toimijoiden tiedotusta. Sen sijaan vastustan ja inhoan mainosten teennäisyyttä ja valheellisuutta. Siis aivan samaa kuin ihmiselämässä muutenkin. Se on varsinkin televisiomainonnan vakiomuoto.

Onko mainosten pakko teeskennellä ja valehdella? Eivätkö tuotteet ja palvelut kelpaa ihmisille ilman loputonta huijausta? Uskoakseni pääsyyllinen kollektiiviseen valehtelun kulttuuriin on keskinäinen kilpailu rajallisista kuluttajan rahoista. Moni pysyvästikin markkinoilla oleva yritys luottaa *hit and run* -tyyppiseen toimintaideologiaan, vastoin arkista intuitiota siitä, että rehellisyys kannattaa.

Joskus nuorempana ajattelin, että mainosvalheet ovat jonkinlaisia ”erehdyksiä” ja että hyvien ominaisuuksien liioittelu ja huonoista vaikeneminen on vain ”huonoa mainontaa”. Jouduin sittemmin toteamaan, että rehellisyys on mainosmaailmassa niin harvinaista, että sellaista kohdattessaan tulee välittömästi hyvälle mielelle, koska mainos mitä tahansa asiaa.

Mainosmaailma puolustautuu mielellään väittämällä, että ihmiset haluavat mielikuva-mainontaa, joka luo illuusioita hyvinvoinnista ja varakkuudesta sillekin, jolla ei ole kumpaakaan. Tämähän se mainostajien perussynti onkin, köyhän ja avuttoman härski huijaaminen. Jos mainosten kohteena olisivat vain yhteiskunnan hyväosaiset, voitaisiin kyynisesti todeta, että heillä nyt on varaa osallistua mainostajien illuusionäytöksiin ja maksaa laskut.

Jotkut ovat sitä mieltä, että ilman mainostajia ja hyväuskoisia klikkauksia meillä ei olisi nykyisenkaltaista verkkoa. Olen samaa mieltä, mutta kiistan väitteeseen sisältyvän ajatuksen, että tuo verkko olisi nykyistä tylsempi tai huonompi. Useimmat netin hienot keksinnöt ovat täysin mainostajista riippumattomia innovaatioita, vaikka ne saatetaan jälkikäteen kietoa sataprosenttisen kaupalliseen muotoon.

Rehellinen mainonta eli kaupallinen tiedottaminen on epäilemättä melkoista toiveajattelua. Tai sitten se vain hukkuu äärimmäisen valheellisten automainosten luoman tunnelman alle. Ja totta

tosiaan, kun Ylhäisten Kotileipä Oy nettisivuillaan toteaa, että ”Tuoreet jauhot ja Virttaankankaan puhdas pohjavesi takaavat maistuvan maun.” niin tottahan tuo on eikä lainkaan valhetta. He eivät väitä, että Ylhäisten ruisleipä on maailman parasta, vaikka olisin samaa mieltä väitteen kanssa.

Ehkä me tarvitsemmekin AdBlockin rinnalle tai sijasta LieBlock-liitännäisen, joka karsii näkyvistä vain valheelliset mainokset. Minä ainakin asennan LieBlockin heti kun se tulee tarjolle. (8.10.2015)

Elämä ilman uskontoa

Hyvin varhainen muistikuva: makaan kokonaan peiton alla pimeässä, kiroan kristinuskon Jumalaa – ja heti perään, varmuuden vuoksi, pyydän tekopyhästi anteeksi rumia sanojani.

En ole koskaan elämässäni kaivannut uskonnon väitetyksi tarjoamaan lohtua tai johdatusta elämässä. Lapsuuden pyhäkoulut olivat piinallisia kokemuksia, koulun uskonnontunnit tylsääkin tylsempiä, vaikka kympin sai todistukseen melko vähällä vaivalla (ylioppilastodistukseen numero kyllä laski ysiin, kovasti jumalinen opettajamme oli ilmeisesti alkanut epäillä, ettemme ehkä kuitenkaan olleet riittävän vakavasti kirjoittamamme takana).

Erosin uskonnosta heti kun se tuli mahdolliseksi omalla päätöksellä. Eroaskeleet olivat siihen aikaan vielä tarkoitushakuisen hankalat, mutta muistan sen keveyden, jota tunsin, kun saatoin lyödä kirkkoherran kanslian oven viimeisen kerran perässäni. Tunsin vapautuneeni jostain raskaasta ja ikävästä (jälkikäteen ajatellen se oli luterilainen syntiä ja voivottelua korostava ikiharmaa kulttuuri).

Olen pääosan aikuisesta elämästäni ollut ns. ateisti, mutta jossain vaiheessa jouduin toteamaan, ettei tuo käsite enää vastannut suhdettani uskontoon. Ateisti suhtautuu jumalaan aktiivisen vastustavasti, jotkut suorastaan kiivaasti. Jouduin toteamaan, ettei mikään uskontoon ja uskomiseen liittyvä näkökohta enää liikuttanut minua edes ateismin verran. Totesin muuttuneeni uskonnottomaksi. Olen nykyään ihminen, jolle uskonto ei merkitse yhtään mitään.

Suomalainen ei ole järin kiinnostunut toisen ihmisen uskonnosta, joten uskonnottomuuttaan ei joudu selittämään kuten sitä, ettei käytä alkoholia. Uskonto on yksityisasia ja se sopii minulle. Voin toki käydä leppoosaa argumentointia jumaluskon outouksista, jos joku sitä väkisin haluaa. Mutta tarve polemisoida uskontoa vastaan tuntuu yhtä turhalta kuin murehtia sitä, että joku uskoo keijukaisiin ja menninkäisiin.

En tiedä, olenko koskaan ymmärtänyt uskonnollisia tunteita tai tarpeita. Todennäköisesti en, vaikka toki pystyn kuvittelemaan, että kovasti kuoleman jälkeistä kohtalooaan pelkäävä tai elämänsä mielellään vahvan johtajan huomaa laskeva löytää uskonnosta vakalleen sopivan kannen. Vaan kun ei kaipaa, niin ei kaipaa.

Edellä todetun perusteella joku voi ihmetellä, miksi uskonnoton ihminen kirjoittaa kokonaisen blogin uskonnosta. Syy on yksinkertainen. Uskonto olisi merkityksetön asia, ellei ihmisillä olisi ollut tuhansien vuosien ajan taipumusta rakentaa uskonnon päälle valtaa käyttäviä organisaatioita eli kirkkoja. Uskonnoista täytyy piitata, koska kirkot käyttävät suurta yhteiskunnallista valtaa.

Olisin erittäin ilahtunut, jos voisin lakata piittaamasta kirkkojen touhuista. Valitettavasti ne kuitenkin aiheuttavat jatkuvalla syötöllä niin paljon harmia ihmiselämään, ettei asian voi antaa olla. Suomessa ongelmat ovat sinänsä vähäisiä: kirkot ovat ikävän vanhoillisia (ortodoksit hakkaavat siinä vielä luterilaiset 3-0) ja historiallinen liitto valtiovallan kanssa jäytää pahasti uskonnonvapauden periaatetta. Uskonnolliset yhteisöt nauttivat ansaitsematonta pilkansuojaa ja automaattijäsenmaksun kohtuutonta tulovirtaa. Kaikki asioita, joista pitäisi päästä eroon.

Maailmanlaajuisesti islamin ja roomalaiskatolisen kirkon kaltaiset miljardien ihmisten käyttäytymistä ikivanhoilla älyttömyyksillä säätelevät komentobunkkerit aiheuttavat konkreettisesti

jokapäiväistä ahdistusta, kauhua ja tuhoa. Kirkoksi järjestäytynyt uskonto on paras sodan ja hävityksen tekosyy, on aina ollut ja saattaa olla vielä pitkään. On yhdentekevää, onko jumala olemassa vai ei. Kirkot kyllä pitävät huolen siitä, etteivät tämän jumalolennon mahdolliset hyvät tarkoitukset pääse vaikuttamaan ihmisten elämään myönteisesti.

Elämä ilman uskontoa ei ehkä olisi helppoa jokaiselle. Kaikki eivät halua ottaa täyttä vastuuta omista tekemisistään ja ratkaisuistaan. Siksi uskonnonvapaus – oikeus uskoa johonkin tai olla uskomatta – on järkevä lähtökohta ja yhteiskunnallinen perusoikeus. Kun vaan vielä keksittäisiin tapa, jolla kirkkoja estettäisiin puuttumasta maallisiin asioihin. (11.10.2015)

PS 13.10.2015

En sanonut edellä mitään agnostikoista, koska yritin pysytellä kohteliaana. Mutta kyllä agnostikko jää seisoskelemaan tienristeykseen perusteilla, jotka minusta ovat pelkkiä tekosyitä.

Miksi fiksu tupakoi?

Tupakointi ei ole millään mittarilla fiksumaa. Se voi tuottaa mielihyvää ja vaihtoehdon makeisille, mutta ei se silti ole fiksumaa. Tupakointi on hengenvaarallinen addiktio. Kukaan fiksu ihminen ei tietenkään tupakoi. Paitsi että asia ei ole niin. Moni fiksukin tupakoi.

Seuraava ääneenajattelu ei sisällä vastausta otsikon kysymykseen, pelkästään ihmettelyä ja jokusen heiveröisen arvelun. Fiksun ihmisen tupakointi on arvoitus, ainakin minulle, edelleen. Ikävä arvoitus, sillä joka päivä joku pinttynyt tupakoija saa diagnoosin KEUHKOAHTAUTUMATAUTI.

Terveyskirjaston mukaan ”Keuhkohtaumataudin miltei ainoa syy on tupakointi. Sairastuneista enemmän kuin yhdeksän kymmenestä on tupakoijia. (...) Keuhkohtaumatauti voi kehittyä myös ei-tupakoivalle ympäristön tupakansavulle tai ilmaansaasteille altistumisen seurauksena.” Taudin oireita voidaan helpottaa, mutta tauti tappaa väijäämättä.

Fiksuuteen tämä liittyy sikäli, että keuhkohtaumatauti voidaan kokonaan estää välttämällä tupakointia tai lopettamalla se ennen 30 – 40 vuoden ikää. Fiksu ihminen ainakin ymmärtää, että valinnan mahdollisuus on. Keuhkohtaumataudista ei voi yleensä syyttää ketään muuta kuin peilistä näkyvää tyyppiä.

Tupakoinnin aloittaminen selitetään usein sillä, että nuoren ihmisen on liki mahdotonta ajatella kymmeniä vuosia eteenpäin ja kuvitella itsensä keuhkohtaumapotilaana tai keuhkosyövän uhriksi. Kaikki ne hirvittävät valistuskuvat ruskeista nikotiinikeuhkoista säilyttävät toki arempaa, mutta eivät välttämättä synnytä tarpeellista oivallusta siitä, että asia liittyisi jotenkin hyväkuntoiseen nuoreen minään. Nuoruuteen liittyy myös kuolemattomuuden illuusio. Kun elinajanodote on nykyisissä mitoissa, vanhuuden vaivat voi käytännössä unohtaa. Niihinhan voi palata sitten joskus, jos asia muuttuu ajankohtaiseksi. Sitten joskus, sadan vuoden kuluttua.

Hedonismi hakkaa varovaisuuden, porukan paine musertaa loputkin vastarinnasta. Näinhän sitä ajatellaan, kun nuori ihminen – tai lapsi – aloittaa nikotiinin imemisen. Paitsi että yhä harvempi tilastojen mukaan näin kuitenkaan enää tekee. Tupakointi on historiallisesti vähentynyt, eikä urheilijan suupielestä valuva nuuskaräkä välttämättä käännä kehitystä enempää kuin niin viilee sähköpakkakaan.

Osa niistä ihmisistä, jotka kaikesta kertyneestä tiedosta ja tarjolla olevasta valistuksesta huolimatta tupakoivat, kuuluu tietenkin luontaisten typerysten sankkaan joukkoon (tupakointi ei ole suinkaan ainoa typerä asia maailmassa). Mutta osalla ei pitäisi olla mitään kognitiivisia esteitä sen tajuaamiselle, että tupakointi on hengenvaarallinen pahe sen lisäksi, että se aiheuttaa lähiympäristön laadun nopean heikkenemisen ja lihottaa moraalittoman tupakkateollisuuden omistajia.

Nikotiiniaddiktiosta irrottautuminen on tunnetusti erittäin vaikeaa. Mutta kukaan ei oikeasti pakota sitä ensimmäistä savuketta imemään (tai voi pakottaa, mutta silloin fiksu tietysti vaihtaa seuraa). Kyllä se on viime kädessä ihmisen oma ratkaisu. Jonka moni fiksun kirjoihin lukeutuvakin tekee, todennäköisesti myös tulevaisuudessa.

Tupakan lieveilmiöt lähinnä ällöttävät, mutta enemmän minua kauhistuttaa ajatus, että ihmiset ottavat tietoisesti keuhkohtautumataudin ja keuhkosityövän riskin. En haluaisi, että kukaan joutuu kuolemaan hitaasti tukehtumalla. Siksi toivon koko ajan, että oli ihminen fiksu tai ei, olisi edes sen verran fiksu, että jättäisi aloittamatta. Tai lopettaisi, kun vielä ehtii. (15.10.2015)

Asiasta, mutta huonolla kalustolla ja hutiloiden

Raunioista nousee Donbass (2015)

Tässäpä kirjanen, joka nostattaa verenpainetta suunnalla jos toisellakin. Russofobit saavat todennäköisesti orgastisen amok-kohtauksen, kuten jo heinäkuussa Helsingin Sanomien toimittaja **Laura Halminen**, joka olisi todennäköisesti voinut vaieta kirjan kuoliaaksi, mutta ei joko malttanut tai jolle annettiin käsky kirjoittaa alentuvasti ja alentavasti.

Mutta on tässä nielemistä silläkin, joka kaipaa yksipuolisen Nato-propagandan vastapainoksi edes jonkinlaista Ukrainan tapahtumien ja motiivien neutraalia erittelyä. **Matti Rossin** nimissä julkaistu kirja on nimittäin todella huonosti tehty painotuote ja jota sen takia Halmisen kaltaisten päinvastaiseen suuntaan juoksevien on helppo pilkata.

Kirjoitan ”Matti Rossin nimissä” julkaistu kirja, koska tämä julkaisu ei vastaa Rossin tekstin normaalia korkeaa tasoa. En nyt tarkoita viimeistelemättömyyttä, joka näkyy kirjoitusvirheiden lisäksi asioiden tahattomana toistelemisena ja yleisenä sisällön vaeltelemisena asiasta toiseen. Tarkoitan itse lauseita, jotka eivät kauttaaltaan nouse Rossin normaalille tasolle. Mukana on kappaleita, joiden en usko olevan edes Rossin omaa käsialaa. Ei hän jättäisi teonsanaa pois lauseesta, vaikka se on venäjänkielelle luontevaa.

En tunne julkaisun taustaa, mutta minusta tuntuu, että Matti Rossin nimeä on tässä käytetty hyväksi tavalla, joka ei ole kunniaksi kenellekään. Kirjaan on koottu paljon materiaalia, joka suomalaisissa viestimissä on joko systemaattisesti jätetty huomiotta tai käsitelty hyvin propagandistisesti. Mutta tapa, jolla tämä informaatio tarjoillaan lukijalle, ei ainakaan paranna viestin ymmärrettävyyttä. Tämä on valitettavaa, sillä ns. virallista EU:n ja USA:n totuutta kriittisesti tarkastelevaa aineistoa on todella vaikea mistään löytää suomen kielellä.

Kaiken huipuksi kirjalle on annettu täysin harhaanjohtava nimi ja kansikuva tavoittelee tökeryydesään suomenkielisen kustannushistorian ennätystä. Donbass on sivuosassa, eikä otsikosta mieleen tulevaa itäisen Ukrainan tulevaisuutta pohdita käytännössä ollenkaan. On vaikea välttää vaikutelmaa, että tässä on kylmästä lätkäisty kansien väliin kourallinen kansalliskiihkoista Venäjä-propagandaa ja Yhdysvaltain ulkopoliittikkaan jo puoli vuosisataa kriittisen asiantuntevasti asennoituneen Matti Rossin sekalaisia muistiinpanoja parin vuoden ajalta.

Miksi on tehty tällainen karhunpalvelus kaikille niille suomalaisille, jotka näkevät Suomen ja Venäjän naapuruuden hienoja mahdollisuuksia luovana asiana? Kriittinen suhtautuminen EU-SA:n aggressiiviseen Ukraina-politiikkaan kun ei tarkoita, että olisi automaattisesti **Vladimir Putinin** kansallismielisen oikeistohallinnon kannattaja. Yhdysvaltain intressejä lähinnä ajaneen Ukraina-tragedian jalkoihin uhkaa jäädä kaikki se myönteinen kehitys, jota toisen maailmansodan jälkeen on suomalais-venäläisissä suhteissa saatu aikaan. Jos ei tänä päivänä yhdy Nato-kiihkoilijoiden kuuroon, huomaa nopeasti olevansa samassa tilanteessa kuin vasemmisto 1930-luvulla oli. Venäjistä ei saa löytää mitään myönteistä. Jos on jotain löytävinään, sen pahempi löytäjälle.

Matti Rossin käsistä olisi voinut syntyä hyvä katsaus Ukrainan tapahtumien taustoista. Mutta *Raunioista nousee Donbass* on huono pamfletti, jonka arvokkaan sisällön siivilöinti on työlästä, liian työlästä useimmille hiukankin ennakkoluuloisille tai edes peruskriittisille lukijoille. Yhdysvaltalaisen propagandan rinnalle tarvittaisiin kipeästi laadukasta journalismia ja tietokirjoittamista. Kansallis-oikeistolaisen Venäjän propagandatyö ei tähän tehtävään kelpaa alkuunkaan.

Ukrainalaisen fasismin asiantuntevaa ja samalla kriittistä esittelyä kaivattaisiin Suomessa kipeästi, koska lehdistö Hesari etunenässä vaikenee siitä jokseenkin täydellisesti eli ei ole näkevinäänkään, kun sokeudelle on poliittinen tilaus. Kun Kiovan nykyinen hallinto on nostanut taas kunniaan mm. toisen maailmansodan aikaisen **Stepan Banderan**, jonkun pitäisi vastuullisesti muistuttaa suomalaisia sitä, että Bandera oli kansalliskiihkoinen joukkomurhaaja, joka halusi hävittää mm. juutalaiset ja roomalaiskatoliset puolalaiset Ukrainasta (Bandera itse oli ortodoksi). Ukrainan nykyinen johto on fasismin perillisten käsissä, vaikka totteleekin pääsääntöisesti Yhdysvalloista tulevia ohjeita. Tähän olisi Rossi voinut keskittyä, sellainen kirja olisi ollut todella tarpeen.

Emme tiedä, mitä sieltä Donbassin raunioista lopultakin nousee. Yksisilmäistä propagandaa harrastaville suurvaltajohtajille ja heidän käskyläisilleen se lienee yhdentekevää. Mutta jos sieltä nousee EU:n rahalla operoiva äärioikeistolainen valtakeskus, aika monen olisi syytä hävetä tähänastista vaikenemistaan ja meidän kaikkien pelätä. (20.10.2015)

Terveys bisneksenä

En ole asiantuntija. Olen elämäni aikana käyttänyt terveyspalveluita melko vähän ja sairauspalveluita vielä vähemmän. Ei niin, ettei kremppoja olisi ollut ja vielä enemmän nyt parasta ennen -päivän aikoja sitten mentyä. Mutta en voi pitää itseäni varsinaisesti medikalisaation uhrina, mitä nyt napsin sydänkohtausta ennalta ehkäiseviä, ei erityisen kalliita pillereitä. Silti olen huolissani.

Ajatus siitä, että ihmisiä hoidetaan turhaan tai liikaa, on arkisen intuition vastainen. Sitä kuvittelee, ettei kukaan tarjoa tai halua hoitoa, joka ei ole välttämätöntä. Ilmeisesti kuvittelee väärin, sillä olemme lajina taipuvaisia nauttimaan siitä, että meitä hoidetaan ja että meitä täytyy hoitaa. Sen lisäksi tietenkin tämä ruljanssi tuottaa valtavia rikastumisen mahdollisuuksia.

Olen juuri lukenut kahden selvästi älykkään ihmisen kritiikkiä ylenpalttista hoitamista ja diagnosointia vastaan. Filosofit **Ilkka Niiniluoto** ja ortopedi **Teppo Järvinen** kirjoittavat molemmat järkeenkäyvästi siitä, että terveyttä voidaan hoitaa myös liikaa. Silti kumpikaan ei nosta pöydälle sitä ilmeisintä syytä, joka globaalin medikalisaatiokierteen aiheuttaa eli terveiden hoitamisen bisnestä.

En hiukan kyynisenä ja epäluuloisena ihmisenä usko, että kaikki lääkärit ovat pelkästään hyviä ihmisiä. Osa on vähäisen kokemukseni perusteella todella töykeätä ja potilastaan huonosti ymmärtävää porukkaa, osa lukemani perusteella todella ahneita. Kumpaakaan ei kielletä lääkärin valassa, mutta kumpikin piirre on minusta ristiriidassa ainakin sen kanssa, millaista henkilökohtaista moraalialia itse odottaisin lääkäriltä.

Minusta on käsittämätöntä, että lääkäri voi olla mukana lääkebisneksessä tuntematta ylivoimaisia moraalisia paineita. Miten voi työtään rauhassa tehdä, jos oman lompakon edun mukaista on määrätä mahdollisimman paljon lääkkeitä, mahdollisimman paljon ja kalliita hoitoja ja ennen kaikkea pitää kansalainen koko elämänsä riippuvaisena terveyspalveluista?

Tietenkään kaikki lääkärit eivät anna osakkuuden lääketehassa tai terveysbisneksessä vaikeutta käytännön ratkaisuihinsa. En missään tapauksessa usko, että kaikki lääkärit ovat korruptoituneita. Mutta osa epäilemättä on ja sekin riittää perusteeksi esittää kysymys siitä, miksi bisnes ihmisten terveyden kustannuksella ylipäätään sallitaan. Kysymys on luonnollisesti retorinen tässä finanssikeinottelun hallitsemassa maailmassamme.

Ihmisen suhtautuminen sairauksiin tai terveyden ylläpitämiseen ei varmaan ole pääosin järkipäis-
tä. Terveys ja siihen liittyvä toimintakyky ovat meille niin tärkeitä, että uhan ilmestyminen – tai
pelkkä uhasta mainitseminen – saa arviointikykyimme heikkenemään ja pehmenemme uskomaan
melkein mihin tahansa. Sairaushan on usein määrittelykysymys, ei fakta. Jos valkotakkinen lääkäri
sanoo minua sairaaksi, kuka minä olen väittämään vastaan.

Globaali medikalisaatio sisältää varmaan monia ja osin monimutkaisiakin elementtejä (ku-
ten vaurastuneen ja ylipitkään elävän ihmisen harhakuvitelman ikuisesta terveydestä), mutta ennen
muuta se johtuu siitä, että kiitos leväperäisen lainsäädännön on äärimmäisen kannattavaa tehdä ra-
haa ihmisten sairauksilla ja ennen muuta sairauksien pelolla. Niin kannattavaa, että sairauksia kan-
nattaa vaikka tehtailla lisää. Mieluiten sellaisia, joihin ei lääkettä ole vielä tarjolla ja jonka oi-
reisto on oikein monimutkainen ja voi vaatia lukuisia eri lääkkeitä.

Aivan erityisen kannattavaa taloudellisesti on päästä asemaan, jossa absurdien patent-
tisuojien takia voi määrittellä ainutlaatuisen lääkkeen hinnan niin, että se sisältää todellisten kustan-
nusten lisäksi myös mittavat osingot osakkeenomistajille, myös niille lääkäreille, jotka tuota kallista
lääkettä määräävät käytettäväksi. Lääkepatentit pitäisi kieltää ja rakentaa lääketehaiden voitoilla
vaikka UNICEFin alainen tutkimusosasto, joka keskittyy kehittämään lääkkeitä maailman kansalai-
sia eniten kurittaviin sairauksiin hinnoilla, joihin myös köyhillä valtioilla ja kansalaisilla on varaa.

Terveysbisnes lepää vahvasti sen kuvitelman varassa, että meillä varakkailla Maan asukkailla on
oikeus elää niin pitkään kuin mahdollista. Jokainen viisikymppiseksi jaksanut tietää, että biologinen
rakennelmamme on kehittynyt suunnilleen niin pitkää elämää varten. Kaikki sen yli on poikkeusta,
evoluution keinotekoista ohitusta.

Miksi ihmisen pitäisi elää mahdollisimman pitkään? En tiedä prosentteja, mutta olen aika
varma siitä, että terveysbisnes saa pääosan voitoistaan vanhentuvien ja yliaikaisten ihmisten hengis-
sä ja toimintakunnossa pitämisestä. Bisnes kärsisi, jos ihmiset tyytyisivät biologiseen kohtaloonsa ja
kuolisivat ennen kaikkia niitä satoja uusia tauteja, jotka ihmistä voivat uhata. Siksi meihin kohdis-
tuu jatkuva aivopesu, jonka ydinsanoma on, että hoidoilla (= rahalla) voimme elää jos ei ihan ikui-
sesti, niin vuosikymmeniä lisää nautiskellen ja vielä kerran nautiskellen. Luonnollisesti korvausta
vastaan.

Kukaan ei halua kokea elämää rajoittavaa kipua. Mutta onko meitä pidettävä väkisin hen-
gissä vain sen takia, että medikalisaatiobisnes voi hyvin? Ihminen kykenee lisääntymään niin te-
hokkaasti, ettei ole mitään syytä keinotekoisesti pidentää ihmisten elinaikaa toisesta päästä. Yksi
keino rajoittaa väestönkasvua ja yhä kestävämmäksi käyvää ikääntymisen taloudellista taak-
kaa on vähentää medikalisaation valtaa ja antaa meidän vanhojen kuolla, kun se biologisesti on
ajankohtaista. (25.10.2015)

Kun oikeistokonservatiivia oikein kiukuttaa...

... hän voi esimerkiksi kirjoittaa pamfletin, jossa kukaan ei ärsyttävästi väitä vastaan tai oio löysiä
puheita. Niinpä meillä sitten onkin joukossamme kirja *Mitä mieltä Suomessa saa olla : Suvaitse-
vaisto vs. arvokonservatiivit* (Minerva 2015). Päävastuun tästä esseekokoelmasta kantavat professo-
ri **Timo Vihavainen**, tiedetoimittaja **Marko Hamilo** ja kirjailija **Joonas Konstig**.

Kirja jakautuu näennäisesti moneen osaan, mutta käytännössä kahteen. Aluksi kirjoittajat
pyrkivät määrittelemään edustamansa konservatismiin ja sen jälkeen he kiukuttelevat systemaattises-
ti kaikista niistä asioista, joissa konservatismiin pääviholliset eli marxilainen vasemmistolaisuus ja
1960-lukulaisuus ovat kirjoittajien väittämän mukaan vallassa. Tämän kirjan mukaan nämä ”aurin-
gonlaskun aatteet” ovat jotenkin onnistuneet pääsemään valtaan jokseenkin kaikilla elämänaloilla
eli tiukasti porvarillinen Suomi onkin vasemmistolaisen ns. suvaitsevaiston tihutöiden kenttä.

Seuraavat ajatukset eivät pyri esittelemään tätä kirjaa, jota on vaikea suositella muille kuin asioista valmiiksi hyvin perillä oleville ja hyvin kriittiseen lukutaitoon kykeneville. Tunnen kuitenkin suurta vetoa ns. kiukuttelukirjallisuutta kohtaan, koska itseänikin kiukuttaa tuon tuostakin ja milloin mikään. Edustanen melkein kaikkea sitä, mitä Vihavainen, Hamilo ja Konstig inhoavat, joten lähtöasetelma houkuttaa ainakin minua itseäni.

On itse asiassa yllättävän kiinnostavaa lukea sitä, miten miellyttävästi oikeistokonservatiivimme itsensä näkevät ja määrittelevät. Allekirjoitan ilman muuta kirjan avaavan Kantin huudahduksen *supere aude!* eli uskalla käyttää järkeäsi. Huomaan arvostavani monia samoja asioita kuin arvoisat oikeistokonservatiivimmekin, kuten vapautta, vastuuta ja järkeä. Tulkitsen silti tätä yhteistä todellisuuttamme täysin toisella tavalla, ja sellainenhan on kiinnostava ilmiö.

Kukaan ei odota, että pamfletistit keskittyisivät itsekritiiseen konservatisminsa erittelyyn. Silti on häkellyttävää lukea tekstiä, jonka perusteella ainakin näillä konservatiiveilla on vain hyviä periaatteita ja näkemyksiä, kun taas ”kulttuurimarxilaisilla” on vain niitä huonoja, loppumattomiin. Tämä itseriittoinen mustavalkoisuus on kirjassa hyvin leimallinen piirre, eikä se tietenkään innosta skeptistä lukijaa. Olisi helpompi ottaa vakavasti kirjoittaja, joka näkee peilissä edes jotain säröä.

Kukaan ei myöskään odota, että pamfletistit perustelevat väitteensä esimerkeillä tai kirjallisuusviiteillä. Oikeistokonservatiivisten kirjoittajien totaalityömiöitä jakava oikeusistuin on kuitenkin niin itsevarma, että edes pieni määrä väitteitä havainnollistavia tosiasioita olisi tehnyt luettavuudelle hyvää. Valmiiksi samanmielinen tietysti nautiskelee silmittömästi hutkimisesta, mutta meille muille tulee kovin usein tunne, että aidossa väittelyssä tätä tai tuota yleistystä voisi olla aika vaikea todistaa.

Kirjoittajat edustavat selkeästi ns. **uhriutunutta oikeistolaisuutta** (eli niitä, jotka eivät ole saaneet ansaitsemaansa huomiota, asemaa ja taloudellista kiitosta). Tälle porukalle on ominaista syyttää havaitsemistaan ongelmista vasemmistoa (kaikissa sen muodoissaan, vihreät ja feministit kuuluvat tarvittaessa samaan joukkoon), ei vallassa todellisuudessa tiukasti ollutta ja edelleen olevaa porvarillista enemmistöä. Jollain selittämättömällä logiikalla porukka, jonka aatteet edustavat ”auringonlaskua”, ovat kuitenkin kaikkialla vallassa ja säätelevät asioita aitojen konservatiivien harmiksi ns. suvaitsevaiston mielen mukaan.

1960-lukulaisten salaliitto, joka Vihavaisen, Hamilon ja Konstigin näkemyksen mukaan hallitsee epämääräisenä ”suvaitsevaistona” Suomea ja aiheuttaa kaikki ikävät asiat, voisi olla hauska vitsi, mutta ei taida sitä olla. Kirjan kiukutteluosasta nimittäin ei jää käteen juuri muuta kuin loputon lista asioita, joita aito konservatiivi ei voi hyväksyä: marxismi, feminismi, ateismi, homosäätiö, ryssät, muslimit, monikulttuurisuus, *you name it*.

Vaikka kirjoittajat julistautuvat peräti vapaan älymystön edustajiksi (ilman itseironiaa), heidän konservatiivisuutensa ei loppujen lopuksi ole mitenkään poikkeuksellista Suomen historiasa. On inhimillistä, että kirjoittajat näkevät itsensä parempina kuin edeltäjänsä, mutta ulkopuolinen lukija ei ole erityisen vakuuttunut. Eihän kiukuttelu painavammaksi tule sillä, että se toistaa itseään. Keskittyminen ja konkretisoiminen olisi ehkä auttanut. Ehkä ei.

Olisi ollut kiinnostavaa lukea antivasemmistolaisen kaikelle kiukuttelun sijasta tai edes lisäksi vapaan konservatiivisen älymystön näkemyksiä asioista, joita on tunnetusti vaikea redusoida puoluepoliittiselle arvojanalle. Olisivatko kirjoittajat löytäneet yhteisen linjan esimerkiksi näistä: eutanasia, pedofilia, pasifismi, uskonnollinen aseistakieltäytyminen, rokotevastaisuus, sähköyliherkkyys, **Edward Snowden**, paavin valta, pornografia, jalokiviterapia, veroparatiisit?

Näitä odotellessa lupaan itse jatkaa peiliin tuijottamista. Ettei vaan mistään pilkistäisi suvaitsevaistoon kuulumisesta kertova karva. Apus minäkin haluan kuulua vapaaseen älymystöön!
(29.10.2015)

Tuleeko Hitler-aho?

Perussuomalaisten laaja kannatus – tätä kirjoitettaessa se on ollut gallup-alamäessä, mutta PS on edelleen hallituksessa – on saanut herkimät painamaan fasismi-hälytintä. Jyrkimmät eivät kaihdakaan kutsumasta puoluetta suoraan päin naamaa fasistiseksi, vähän harkitsevammat taas sanovat, että puolueessa on fasistinen elementti.

Jos ”fasistisella” tarkoitetaan kansallishenkistä äärioikeistoa, joka on valmis väkivaltaan ja demokraattisten kansalaisvapauksien kumoamiseen, Perussuomalaiset ei ole fasistinen puolue. Silti on ilmeistä, että puolueessa on toiminut ja toimii edelleen yksilöitä, joiden ajattelua voidaan kuvata myös adjektiivilla fasistinen.

Onko kysymys hajanaisesta joukosta yksilöitä puolueessa ja sen liepeillä, vai toimiiko Perussuomalaisten sisällä ja puheenjohtaja **Timo Soinin** tieteen vaikei välttämättä siunauksella fasistista vallankäyttöä suosiva ryhmä? Saattaa hyvinkin toimia.

Bobrikovin murhaajan haudalla paistatellut ja sittemmin lähinnä seliteltyt kansanedustaja **Olli Immonen** on *Suomen Sisu* -nimisen järjestön puheenjohtaja. Suomen Sisuun ovat kuuluneet tai kuuluvat edelleen myös europarlamentaarikko **Jussi Halla-aho** sekä kansanedustajat **Juho Eerola** ja **James Hirvisaari**, joka tosin sai potkut Perussuomalaisista, kun oli kutsunut avoimesti natsistisen **Seppo Lehdon** Eduskuntaan kättään nostelemaan. No, hölmöilystä voi joutua maksamaan.

Ulkopuoliset lähinnä arvuuttelevat, onko Suomen Sisu se työkalu, jonka avulla Suomen hajanainen äärioikeisto kokoaa voimansa singahtaakseen yhtenä päivänä *alienin* tavoin Perussuomalaisten kuolemaantuomitusta ruhosta. Kun on seurannut **Olli Immosen** viimeaikaisia esiintymisiä, on kyllä ollut aika vaikea nähdä Suomen tulevaa valtakunnankansleria lavalla. Noin mitättömällä karismalla ei taida kansanedustajaa isommaksi edetä.

Yleisin arvelu taitaa olla, että naruja vetelee taustalla Jussi Halla-aho, vaikka näyttääkin viettävän leppoisia varhaiseläkepäiviä Brysselissä. Timo Soini suhtautuu Halla-ahoon niin varovaisesti, että joko miehillä on keskinäinen yya-sopimus tai sitten Soini on äärioikeistolaisempi kuin haluaa näyttää. Itse uskon, että yya-sopimus on olemassa. Soini on äärikonservatiivi, mutta ei natsi.

Onko Jussi Halla-aho ideologisesti fasisti? Sen perusteella, mitä hän on julkisesti puhunut ja kirjoittanut, tällaista johtopäätöstä on hankala tehdä. Halla-aho on keskittynyt lähinnä kolmen asian vastustamiseen: maahanmuuton, islamin ja ruotsin kielen. Hän on jyrkästi torjunut syytökset rasismista, mutta moni pitää hänen jyrkkiä näkemyksiään selvästi rasistisina ja aateperinnöllisesti lähinnä 1930-lukulaisen äärikansallismielisyyden työn jatkajana.

Jussi Halla-ahon muutamaan asiaan keskittynyt ohjelma on saanut laajaa kannatusta Suomessa, eurovaaleissa häntä äänesti yli 80000 ihmistä. Nuo äänet ovat tulleet hyvin nuivalla ja epäseksikkäällä ulkoisella esiintymisellä. Voi vain kuvitella suosion määrän, jos Halla-ahossa olisi edes hitusen esiintyjää ja lavakarismaa. Matka Suomen Hitleriksi tuntuu uskomattoman pitkältä.

Epäluuloisimmat ajattelevat, että Halla-aho peittelee todellista agendaansa ja että maahanmuutto- ja islam-vastaisuus on vain julkisuuteen tarkoitettu huippu, jolla kerätään protestiäänä. Jos Halla-aho pääsee käsiksi isompaan valtaan, ei-toivottujen kansalaisten kirjo kasvaa nopeasti, näin pelkäävät jyrkimmät antifasistit meillä ja varsinkin Ruotsissa. Näinkin voi toki olla.

Pidän Suomen Sisua ja Halla-ahoa uhkana kansalaisvapauksille, mutta en kovin suurena. Vaikka sitä ei yleisestä kielenkäytöstä aina arvaisi, 2010-luvun Suomi ja maailma eivät ole samassa jamassa kuin 1930-luvulla. Fasistisille ajatuksille ja toimille on aina jonkin verran kysyntää, mutta kokonaan toinen asia on, riittääkö pontta muistomerkeillä seisoskelua enemmän. Näyttö on ollut aika mitätöntä.

Suoraan sanoen pidän **Björn Wahlroosin** henkilöimän ideologian edustamaa vaaraa suurempana kuin Jussi Halla-ahon. Jälkimmäisen suosio talttuu sillä, että maahanmuuttopuheet muutetaan realistisiksi ja islamin kulttuurinen liehittely (tahallinen ja tahaton) lopetetaan. Sen sijaan wahl-

roosilaisuus on tunkeutunut niin syvälle suomalaisen yhteiskunnan eliittiin, että sen juurimiseen ei riitä sukupolvenkaan työ. Jos niitä juurijoita edes löytyy, kun koko eliitti ryhtyy puolustustoimiin.

Ei meillä avoimella fasismilla kansansuosiota saa. Schaumanin haudalla seisoi aika vähäverinen joukko. Mutta jos sen taitavasti käärii mieliä kiihdyttäviin aiheisiin, joita eliitti ei halua kunnolla käsitellä, mitä tahansa voi tapahtua. Jos fasistiset argumentit törmäävät ylimieliseen selänkääntöön, käy kuten Ruotsissa. Sitä virhettä ei saa päästää tapahtumaan. (1.11.2015)

Kaiken takana on virus

Matti Jalasvuori: *Virus – Elämän synnyttäjä, kuoleman kylväjä, ajatusten tartuttaja* (Docendo 2015)

Kirjan kansi tuo – valitettavasti – mieleen lukion oppikirjat. Mutta ei sisältö. Virologi Matti Jalasvuori on ilahduttavan omalla tavallaan tiedettä popularisoiva tutkija, jonka poikamainen huumori muistuttaa jollain tavalla **Kari Enqvististä**, vaikka puhummekin eri sukupolvien kirjoittajista. *Virus* on toki kirja myös viruksista, mutta ei millään muotoa pelkästään niistä. Jalasvuori on hylännyt rohkeasti perinteisen mallin ja kuljettaa pohdintojaan suomatta ajatustakaan sille, joka odotti systemaattista virusten ruumiinavausta. Kyllä hän sitäkin tekee, mutta vain kuin on sopiva hetki ja paikka.

Varsinaisesti Jalasvuorta askarruttavat elämän arvoitus ja maailmankaikkeuden rakenne. Molempiin hän kytkee virukset sekä mielenkiintoisella että ajattelemaan haastavalla tavalla. En kuitenkaan paljasta miten, jotta pakotan jotkut tämän tekstin mahdollisista lukijoista tarttumaan kirjaan ja lukemaan sen itse.

Jalasvuori käyttää merkittävän osan kirjasta etsimällä ja löytämällä virusten toimintamalleja myös muissa mittakaavoissa. Maailmankaikkeuden lisäksi paljon huomiota saavat meemit eli kulttuuriset virukset, joiden elämäntapoja Jalasvuori onnistuu pohtimaan varsin tuoreella tavalla.

Uskonnot ja jumalat ovat Jalasvuoren maailmanselityksessä menestyksekkäitä meemejä, jotka eivät ole vuosituhansienkaan vieressä menettäneet kykyään levitä ja infektoida yhä uusia ihmisjoukkoja. Voi tietysti olla, etteivät paavi ja uskonnollinen poliisi oikein innostu tästä mielikuvasta. Hyvin perusteltu se kuitenkin on.

Minusta vielä rankempi väite on, että evoluutiotakin ohjaisi jonkinlainen viruksilta lainattu taktiikka. Jalasvuori tuntuu vakuuttunut siitä, että ilman viruksia ja niiden esimerkkiä ei olisi elämää eikä evoluutiota. Ajatus on mielenkiintoinen, vaikka monella tavalla lisätodisteita kaipaava.

Kuten arvata saattaa, virusten tutkijalta kysytään toistuvasti, ovatko ne virukset eläviä vai eivät. Jalasvuori onnistuu yllättämään lukijan tekemällä vastakysymyksen, ”Onko sillä loppujen lopuksi väliä?” Mikään ei muutu, vaikka virus todettaisiin eliöksi (useimmat virologit eivät näytä niitä eliöinä pitävän). Virusten keskeinen rooli miltei kaikessa ei riipu määritelmästä. Emmehän me osaa yksiselitteisesti määritellä edes elämää. Jos nyt silläkään on erityistä merkitystä.

Jalasvuoren vapaa mieli pohdiskelee kosmologian filosofisia ulottuvuuksia varsin asiantuntevasti, vaikka tutkija kertookin jättäneensä tähtitieteen opinnot loputtomiin integraalilaskentoihin. Toisaalta näitä pohdintoja voi lukea myös ääneen ajatteluna, jonka tarkoitus ei ole ehdottaa, vaan kieputtaa ajatuksia. Mittakaavat ja aikaskaalat ovatkin sellaisia, ettei liika realismi tuo lisäarvoa.

Jalasvuoren kirjan olisin suonut näkeväni tieto-Finlandian ehdokkaiden joukossa, mutta kai tuo kansi jo pilasi mahdollisuudet. Tai ehkä raatilaiset ihmettelivät laillani, miksi Jalasvuori puhuu kautta kirjan ”kristalleista”, kun hän kuitenkin tarkoittaa arkisia kiteitä. Muuten Jalasvuori kirjoittaa sujuvasti ja oikoluvun jäljiltä on jäänyt erittäin vähän kirjoitusvirheitä. Se on nykyään harvinaista. (3.11.2015)

Närkästynyt, ei kateellinen

Hesarin nykyään paras kolumnisti (kun **Jani Kaaro** poistui tai poistettiin kuvioista) **Riku Rantala** kirjoitti terävästi ja osuvasti kateuden globaalista yleisyydestä ja siitä, kuinka kateuskortti nousee heti, kun kansalaiset ilmaisevat närkästyksensä tuloerojen kasvusta eli yhteiskunnallisesta eriarvoisuudesta.

Rantalan kiteytys on niin hyvä, että oikein kadehdittaa, etten ole siihen itse kyennyt. Olen siis avoimesti kateellinen. Mutta olenko kateellinen maailman rikkaalle 1 %:lle tai edes sille kaikkein rikkaimmalle promillemme? Haluaisinko itse olla rikas?

Tämähän on perinteisesti niitä kysymyksiä, joihin ei ole oikeaa vastausta. Jos vastaa myöntävästi, astuu ahneitten ja kateellisten joukkoon. Jos vastaa kieltävästi, syytetään valehtelijaksi, koska muka ”kaikkihan todellisuudessa haluavat olla rikkaita”. Näin meille ainakin uskotellaan Yhdysvalloissa kaikkien ajattelevan. Ja nykyään myös Suomessa, Euroopan yhdysvaltalaisimmassa yhteiskunnassa.

Ei, en haluaisi olla rikas. Kirjoitan tämän tekstin perusteluksi omalle näkemykselleni. En väitä, että se on kaikkien ei-rikkaiden näkemys. Mutta uskon vakaasti, etten ole ainoa näin ajatteleva.

En ole koskaan ollut ns. rutiköyhä, mutta olen vuonna 1949 syntyneenä tuntenut myös aineellisen niukkuuden. Kun olin pieni lapsi, vanhempani puhuivat aina rahasta, siis sen puutteesta. Alemman keskiluokan töölöläisperheessä ei nähty nälkää, mutta ei kauhean paljon mitään muutakaan. Joulukuusi oli komea, mutta sen alla oli vain muutamia paketteja.

Vähävaraisuus ei ole ei-rikkautta vaan sitä, että raha ei riitä perustarpeisiin. Suurin osa maailman ihmisistä ei ole rikkaita eikä heistä koskaan sellaisia tulekaan. Rikas ihminen on aina ollut anomalia, poikkeus. 1970-luvun Suomessa kellään tuntemallani ihmisellä ei ollut paljon rahaa. Kaikki tulivat juuri ja juuri toimeen. Välittivät ehkä sen takia toisistaan. Se oli järkevääkin.

Rikkaita on aina ollut, sekä absoluuttisesti että varsinkin suhteellisesti. Varallisuudella on taipumus kasautua, koska se kytkeytyy yleensä valtaan. Jokainen yritys rikkoa tuo yhteys on epäonnistunut. Valta on edelleen varallisuutta ja varallisuus valtaa.

En halua olla rikas, minulle riittää kohtuullinen toimeentulo. Jos yllättäen rikastuisin, pyrkimykseni olisi ripeästi jakaa tuo ylimäärä pois itseltäni erilaisiin rahaa kaipaaviin kohteisiin (niistähän ei maailmalla ole pulaa). Kun ihmisellä on enemmän kuin hän tarvitsee, ihminen muuttuu. Todelliset arvot, rakkaus, terveys, hyvän olon tunne korvautuvat huolella siitä, miten varmistaa tuon tarpeettoman ylimäärän säilyminen. Se on kuolettava huoli.

Kyllä varallisuudella voi ratkaista yksinkertaisia ongelmia. Ihmisen onnellisuuteen rikkauten suhde on kuitenkin ristiriitainen. Tutkimusten mukaan raja tulee nopeasti vastaan, lisärikkaus ei lisää onnellisuutta vaan murheita. Puhumattakaan siitä, mitä hirveyksiä rikastumisen himo saa ihmiset tekemään muille ja itselleen.

En ole kateellinen rikkaille, vaikka voisin ilahtuakin pienestä lisätulosta. Mutta olen närkästynyt, pysyvästi närkästynyt siitä, että varallisuus on jakautunut niin epätasa-arvoisesti ja että osa ihmisistä aktiivisesti toimii niin, ettei tuo epäsuhta pieneneisi vaan kuilu sen kun kasvaisi. Se on rai-vostuttavaa ilmenemismuodostaan riippumatta. Miljardööri ei ole tuhat kertaa närkästyttävämpi kuin Kokoomusta äänestävä ja rikkaiden ideologiaa edistävä palkkarenki.

Joten ei kannata sitä kateuskorttia ainakaan minulle nostella. (7.11.2015)

Con Air Koivunen

Kirjallisuus ja elokuvateollisuus ovat vuosikymmenien ajan rakentaneet vähemmän mairittelevaa kuvan Yhdysvaltain vankiloista. Osa kuvauksista on toki olevinaan jostain dystooppisesta tulevaisuudesta, joka muistuttaa kovasti sitä kauhukuvaa, joka ns. länsimaissa on voimassa, kun puhutaan venäläisestä tai turkkilaisesta vankilasta.

Luin juuri suomalais-yhdysvaltalaisen **Tapani Koivusen** raportin *Amerikkalainen painajainen : Vuoteni USA:n vankiloissa* (Atena 2015). Nimi on tahattomasti vähättelevä, niitä vuosia kertyi lopulta kaikkiaan kolme. Koivusen todistus on aika painava, koska Yhdysvallat on ollut hänelle ihanne ja toinen kotimaa. Kyseessä ei siis ole jonkun kiukkuisen hipin purkaus.

Tässä ei ole tarkoitus pohtia Koivusen mahdollista syyllisyyttä, hänen oma näkemyksensä puhuu puolestaan. Sen sijaan mieli tekee ääneen pohtia sitä suunnatonta ristiriitaa, joka julkisen propagandan ja todellisuuden välillä vallitsee demokratian mallimaana itseään pitävässä maassa. Vaikka Koivusen karu kertomus ei sisällä välttämättä mitään yksittäistä uutista, tuntuu suomalaisen yrittäjän tarina jostain syystä erityisen kafkamaiselta.

Yhdysvalloissa ei juuri peitellä sitä, että oikeusjärjestelmän tavoitteena on rankaiseminen ja kostaminen. Sen sijaan sitä ei mielellään sanota ääneen, että sikäläinen oikeusjärjestelmä palvelee ensi sijassa rankaisuteollisuutta, ei oikeutta. Kaupallisen vankilajärjestelmän ongelmista sentään silloin tällöin on uutisia, vaikka sen pääuutisen pitäisi olla, että oikeusjärjestelmän tehtävänä on tuottaa vankilateollisuudelle raaka-ainetta eli ihmisiä, joiden vapauden riistämällä voidaan tehdä rahaa.

Koivusen kuvaama järjestelmä on läpimätä kaikilta osiltaan, eikä sen kynsiin joutunutta välttämättä auta edes valkoinen nahka ja yrittäjätausta. Kun joku riittävän korkealla hierarkiassa kääntää peukalonsa alas, ihminen kadottaa kaikki oikeutensa. Koivusen tarinaa on vaikea uskoa todeksi, ja silti hänellä oli paljon useimmilta muilta vangeilta puuttuvia tekijöitä puolellaan.

Kysymys ei ole vain asenteellisista tuomareista, kelvottomista asianajajista tai sadistisista vartijoista. Kysymys on siitä, että tällaiseksi järjestelmä on tietoisesti rakennettu. Sen tarkoitus ei ole etsiä totuutta vaan tehdä rahaa mahdollisimman monen tiskin väärällä puolelle joutuneen kustannuksella. Vapautensa menettäneitä kuppaaavat kaikki, kaikilla tasoilla, koko ajan. Kysymys ei ole huonosta onnesta, kysymys on hyödyntämisyjärjestelmästä.

Vankilateollisuuden ongelmat eivät saa kaipaamaansa huomiota, koska yleisen ajattelutavan mukaan on vain hyvä, ettei rikollisilla ole liian loikoisat oltavat. Suomessakin tuntuu koko ajan yleistyvän ajattelu, että oikeusjärjestelmän täytyy tähdätä rikoksesta tuomitulle kostamiseen. Vapauden riisto ei riitä, täytyy riistää myös ihmisoikeudet. Suomessa se ei ole ihan helppoa, Yhdysvalloissa se näyttää olevan vakiotilanne.

Vankilajärjestelmään joutuu tietysti ihan oikeitakin rikollisia, joiden pitäminen poissa muiden ihmisten elämästä on mitä toivottavinta. Yhdysvalloissa istuu kaikista maailman vangeista neljäsosa, vaikka maailman asukkaista siellä on vain 4 %. Tämä ei johdu siitä, että jenkit olisivat keskimääräistä taipuvaisempia rikollisuuteen vaan siitä, että rikollisuuden määritelmät on kirjoitettu vankilateollisuutta suosiviksi. Bisnes edellyttää, että häkkiin heitetään tietty määrä ihmisiä koko ajan. Viime kädessä asia hoidetaan tiukentamalla määritelmiä. Tuomioiden pituudet ovat suomalaisittain täysin käsittämättömiä ja epäinhimillisiä.

Yhdysvalloissa kehuskellaan mielellään demokraattisilla perusoikeuksilla ja ”vapaudella”. Sikäläisessä oikeus- ja vankilajärjestelmässä ei oikeuksia tai vapauksia ilmaannu ilman rahaa. Köyhällä vangilla ei ole yhtään mitään, hän on vain raaka-ainetta. Tapani Koivusen kokema ei ollut edes pahimmasta päästä, vaikka se painajaisen nimensä hyvin ansaitsee. Mitä se meille kuuluu, miten Yhdysvallat on järjestänyt oikeus- ja vankilaolonsa? Pitkö mennä suhmuroimaan sikäläisten sutkien veikkojen kanssa? Koivusen ”rikos” oli luottaa muiden rehellisyyteen. Järjestelmä sai tekoosyn (sille on sama, kuka tuomitaan, kunhan tuomitaan), eikä päästänyt otettaan vapaehtoisesti.

Koivusen kuvaama oikeus- ja vankilajärjestelmä on todellisuutta edelleen. Se toimii ja voi hyvin maassa, joka on koko ajan sormi ojossa kertomassa muille, miten ihmisoikeuksia pitäisi toteuttaa. Guantánamon keskitysleiri on edelleen purkamatta. Se ei muodollisesti ole osa Koivusen kokemaa järjestelmää, mutta se kumpuaa samasta sairaasta koston ja taloudellisen hyödyntämisen ajattelutavasta.

Yhdysvallat on niin iso toimija, että sen sairaasta mielestä kärsivät myös ulkopuoliset. Syyttömistä puhumattakaan. (8.11.2015)

Miksi en ole vegaani, vaikka voisin ihan hyvin ollakin

Lähimmäisissäni on useita kasvissyöjiä eli vegetaristeja ja muutamia vegaaneja eli kaiken eläinperäisen aineksen torjujia. Kun itsekkin suhtaudun eläinten hyvinvointiin vakavasti, olen joutunut useita kertoja elämässäni pohtimaan suhtautumistani tähän asiaan.

Eläinperäisen ravinnon torjumiseen on tarjolla monenlaisia perusteluja, joista osa on rationaalisia, osa ei. Uskon laskelmiin, joiden mukaan ihmiskunnan siirtyminen pääosin kasvispohjaiseen ruokavalioon olisi ekologisesti viisasta, myös ihmisen itsensä tulevaisuuden kannalta. Luotan myös niihin tutkimustuloksiin, joiden mukaan monet ns. elintasosairaudet ovat kytköksissä lihan syöntiin, varsinkin paistetun. Ja varsinkin nitraattipitoisen makkaran.

Ymmärrän myös monia ei-rationaalisia eli eettisiä perusteluita. En minäkään pistäisi suuhuni koiran lihaa ja tuskin saisin nieltä vasikan tai karitsan lihaa. Teollinen eläinten kasvattaminen ja teurastaminen ovat täynnä jättimäisiä eettisiä ongelmia, vaikka hypättäisiin yli sen peruskysymyksen, onko ylipäätään moraalisesti oikein syödä viattoman eläimen lihaa.

Vähiten näkemykseeni vaikuttavat uskonnolliset ja vastaavat normit, joiden monimutkaisuus ja usein naurettavaksi äityvä epäjohdonmukaisuus eivät yksinkertaisesti vakuuta. Täysin vegaania uskonnollista näkemystä ei taida olla olemassakaan. Sitä paitsi uskonnollisilla ruokakielloilla ei tähdätä eläimen hyvään vaan maallisen vallan vahvistamiseen. Ei kiinnosta.

Omaa ajatteluani rajaa voimakkaasti se, että näen sekä ihmisen että eläimet ja muut eliöt suuren biologisen kokonaisuuden osina. Biologisen järjestelmän moralisointi ei onnistu millään konstilla, koska se ei piittaa siitä, mitä me ihmiset ajattelemme tai teemme. Tai emme tee. Elollinen luonto rakentuu toisten eliöiden syömisen ja muun hyväksikäytön varaan. Se on fakta, joka ei filosofoineilla miksikään muutu. Luonto ei ole huomaavainen.

Mutta vaikka luonnossa esiintyy vain evoluution tuottamaa kasvissyöntiä, ymmärrän ihmisen kykenevän ainakin johonkin rajaan saakka irrottautumaan biologisesta väistämättömyydestä. Teoriassa kaikki maailman ihmiset voitaisiin pakottaa kasvissyöjiksi ilman että siitä seuraisi mitään muuta kuin pahaa mieltä lihasta pitävien joukossa ja ehkä hiukan maltillisempia urheilutuloksia voimalajeissa. Suuri osa Intiaa elää koko ajan tällaisessa maailmassa.

Koska arvelen rationaalisesti kasvissyönnin olevan ekologisesti eli globaalisti lihansyöntiä parempi vaihtoehto, arvostan ja kunnioitan lähimmäisteni ratkaisuja ryhtyä kasvissyöjäksi. Omassa taloudessanikin syödään enemmän kasvis- kuin lihapohjaisia aterioita. Se on terveellistäkin. En silti itse aio ryhtyä vegaaniksi, en edes oikeaksi vegetaristiksi.

Olen kohtuuteen pyrkivä sekasyöjä, koska se on näkemykseni mukaan biologisesti ja ekologisesti mielekäs ratkaisu siinä maailmassa, jossa ihminen nyt elää (se ei ole ihanteellinen). Vältän käytännössä nautanlihaa, jonka ekologinen jalanjälki on kaikkein raskain, enkä missään tapauksessa suostu syömään vasikkaa tai karitsaa. Mutta en pysty perustelemaan itselleni, miksi elämänsä jo elänyttä eläintä ja sen biomassaa ei kuoleman jälkeen käytettäisi elävien hyväksi. Hyvän elämän elänyt sika sopii elämänsä ehtoolla valmistaa halukkaille ravinnoksi oikein mainiosti kuten myös kutemaan ehtinyt vapaa kala.

Olen sekasyöjä myös sen takia, etten pysty tekemään aatteellisten vegaanien lailla tiukkaa eroa eläinten ja muiden eliöiden välillä. Vegaaninkin jokainen suupala sisältää hyvin pienikokoisia eläimiä, niitä ei voi noukkia erilleen pinseteilläkään. Vielä vaikeampaa minun olisi torjua eläinperäisiä, mutta tappamatta saatavia hyödykkeitä kuten hunajaa tai juustoa. Haluaisin toki, että jokainen vasikka saisi lutkuttaa äitinsä maidon, mutta kun näin ei kuitenkaan tapahdu vain siksi, että jätän juuston ostamatta, en pysty kokemaan lypsetystä maidosta valmistettua ruokaa eettisenä ongelmana.

Sitäkin jaksan pohtia, miksi eläin- ja kasvikunnan rajan eri puolilla vallitsee ihmisen näkökulmasta eri etiikka. Nyt on jo todistettu, että taskuravut kokevat kipua. Entä jos myös kasvit kuitenkin kokevat kipua tai ainakin stressiä, kun ihminen nostaa ne maasta juurineen tai silpaisee terävällä veitsellä halki. Kasveilla ei ole surullista ilmettä senkään vertaa kuin taskuravuilla, mutta mitä me loppujen lopuksi tiedämme kasvien tuntemuksista. Ne kuitenkin kykenevät aistimaan monia asioita. Entä jos se porkkana kuitenkin stressaantuu, kun tyytyväinen vegaani pureskelee sen maansa? (12.11.2015)

Epäsöme

En osaa todeta tähän kärkeen napakasti, kuinka monta vuotta vauras länsimaalainen yhteiskuntamme on jo elänyt ns. somen aikakautta. En tunne aihepiiriä erityisen hyvin, koska itse harrastan vain näitä vanhanaikaisen yksisuuntaisia median muotoja kuten bloggaamista ja tviittausta. Wikipedian mukaan joka tapauksessa somen maailmanlaajuinen symboli Facebook on nyt 11-vuotias, siis tulos- sa teiniksi.

Eriolaisten some-ohjelmistojen ja -palveluiden suosio yllätti varmaan monet nuoremmatkin, itse olen edelleen ihmeissäni. Tunnistan toki ne koukuttavuuden elementit, joiden avulla ihminen ensin houkuttelee ja sitten liimataan ”sosiaalisuuden” pikaliimalla kiinni. Nerokasta, ei voi kiistää. Nerokasta ja samalla tavattoman ärsyttävää bisneksentekoa: **Zuckerberg** nauraa röhöttää eikä edes pankkiin tarvitse sitä varten lähteä.

Somen yleistä suosiota jaksan ihmetellä kaikkien näiden vuosien jälkeenkin. En niinkään nuorten ja nuorten aikuisten maailmassa, hehän ovat syntyneet sen keskelle. Mutta vanhemman väen, meidän ei-diginatiivien suuren joukon käyttäytymisessä kyllä riittää pohtimista. Erityisesti sen takia, että monet someen pahasti hurahtaneet tuntuvat lopettaneen senkin vähän sosiaalisuuden, mikä heissä ehkä joskus on ollut.

Olen vastikään oivaltanut, ettei somen suosiossa ole kyse aidosta sosiaalisuudesta vaan siitä, että sen avulla on niin tavattoman helppoa teeskennellä olevansa ”sosiaalinen”, ”suositettu” ja ”ajan hermolla”. Kun ei ole aikaa oikein millekään muulle kuin päivilyksille, ihmisen täytyy olla tavattoman tärkeä osa sitä sosiaalista maailmaa, johon hän mieltää kuuluvansa. Illusio on helppo luoda ja jos kaikki muutkin tekevät niin, ongelmia ja kiusallisia kysymyksiä ei synny. Kaikilla on mahtavaa, ehkä suorastaan fantastista.

Muistan huvittavan näyn 1990-luvulta, jolloin some oli yhtä kuin chattailu eli tosiaikainen jutustelu kavereitten kanssa. Meillä oli Tikkurilan kirjaston musiikkiosastolla kaksi yleisölle tarkoitettua nettipäätettä, toki ensi sijassa tiedonetsintään, mutta näille kahdelle romanipojalle jotain aivan muuta. He istuivat tuntitolkulla siinä vierekkäin ja chattailivat – toisilleen. Kun ihmettelin asiaa ääneen, toinen totesi vain, että se on kato nykyaikainen tapa.

2010-luvulle tultua näky on muuttunut vain sen verran, että tuo jutustelu on siirtynyt hoidettavaksi kännyköillä, joita täysin perusteetta ja aiheetta kutsutaan ”älylaitteiksi”, kun tarkoitetaan teknistä monipuolisuutta ja korkeaa hintaa. Olen lukuisia kertoja junassa ja bussissa seurannut sivusta, kuinka kaverukset viettävät koko ajan näpyttelemällä kännykkää. Tuskin siinä toisilleen viestittelevät, mutta ehkä molemmat jonkun kolmannen kanssa. Outoa.

Väline – tai pitää varmaan puhua käyttäytymiskulttuurista –, joka tekee ihmisistä laitteeseen keskittyneitä zombeja, ei mielestäni ansaitse sosiaalisen vaan epäsosiaalisen median nimen. Epäsoma on ilmiön todellinen olemus, kun fyysisyys, silmiin katsominen vähenee, vaikka puheen ja visuaalisten viestien määrä onkin kasvanut tähtitieteellisiin lukuihin. Minusta ilman toisen ihmisen silmiin katsomista ei voi olla sosiaalisuutta.

Aidon, suoran ja välittömän kontaktin saaminen nuoreen edellyttää nykyään määrätietoista komentelua ja kännykkäkieltoa, eikä siltikään puhuta erityisen pitkäaikaisista ilmiöistä. Mutta voiko ruveta komentelemaan > 60-vuotiasta, jonka pitää tuostakin tarkistaa ”viestejä” ja varmistaa, ettei vaan jotain tärkeää ole tapahtunut jossain jollekulle?

En kuvittele, että tälle kukaan enää mahtaa yhtään mitään. Epäsoma koukuttaa ja osa ihmisistä jää pysyvästi siihen koukuun. Mutta jaksan toivoa, että edes osa näpyttelijöistä jossain vaiheessa tajuaa, että kyseessä on melkein aina sijaistoiminto, johon parasta lääkettä on aito keskustelu, yhdessä tekeminen tai vain oleminen yhdessä. Katso toista ihmistä silmiin! (18.11.2015)

2017: Maailma ei ole muuttunut ainakaan parempaan suuntaan.

Lajirasismia

Tähän aikaan vuodesta harva jaksaa kiihkoilla edes lupiinista, jolla on kyseenalainen kunnia symboloida pysyvän tuntuista kiistaa siitä, mitä ”haitta” luonnossa oikeastaan tarkoittaa. Kun ulkona ei kukoista mikään muu kuin räntäinen pimeys, on siten ehkä hyvä hetki pysähtyä kysymään, miksi olemme näkemyksinemme niin kaukana toisistamme.

Toisessa ääressä ovat ne ihmiset – usein, mutta eivät suinkaan aina biologeja –, jotka ovat olleet aktiivisesti laatimassa kansallista haitallisten vieraslajien torjumisen strategiaa (ks. esimerkiksi <http://www.sll.fi/mita-me-teemme/lajit/vieraslajit>). Nämä ihmiset osallistuvat jättipalsamin ja lupiin tuhoamistalkoisiin ja seuraavat huolestuneina uutisia ennen näkemättömien lajien ilmaantumista Suomen tasavallan luontoon.

Taidan olla itse siinä toisessa ääressä, jonka mielestä tämä vieraslajien vastustaminen on pääosin eräänlaista lajirasismia, ihmisen itsekkäistä näkemyksistä kumpuavaa pyrkimystä päättää, mistä lajeista koostuu ”Suomen luonto”. Tai ehkä en ole ihan äärilaidassa, koska minäkin hyväksyn käsitteen ”ihmiselle haitallinen laji” ja hyväksyn sen kurissa pitämisen toimet. Esimerkiksi kaukasianjättiputki (*Heracleum mantegazzianum*) on niin hankala tapaus, että nostan käteni. Mutta lupiini ei ole mikään *Heracleum mantegazzianum*.

En kiistä sinänsä niitä kuvauksia, joiden perusteella joidenkin lajien haitallisuutta perustellaan. Sen sijaan kysyn toistuvasti, millä oikeudella ihminen puuttuu tällä lailla luonnon järjestelmiin eli viime kädessä evoluution toimintaan (sitähän vieraslajien hävittäminen käytännössä tarkoittaa). Tiedän toki sen löytöretkeilijäfilosofisen ajatuksen, jonka mukaan luonto on olemassa ihmistä varten ja sillä on arvoja vain ihmisen näkemyksen kautta. Minusta tuo filosofia on kuitenkin korskea.

Tunnen myös sen perustelun, jonka mukaan ihmisen on toimittava, koska nämä vieraslajit ovat määritelmän mukaan ihmisen toiminnan seurausta, tahallista tai tahatonta. Tässä olisi jotain tolkkua, jos toiminta olisi johdonmukaista eli ihminen torjuisi kaikenlaisen lajien siirtämisen. Mutta olisiko sellaisessa mitään ”luonnollista”? Ihminen on aina tuonut tullessaan uusia lajeja ja tuhonnut tulollaan entisiä. Eivät eliölajit siirtoa tai tuhoamistaan pyytäneet.

Kaikkein onnettomin on minusta perustelu, joka jakaa eliölajit ”alkuperäisiin” ja ”tulokaslajeihin”. Tähän jaotteluun sisältyy ajatus, että luonnosta olisi löydettävissä jokin staattinen ”nykyisyys”, joka jollain tuntemattomalla oikeutuksella on parempi kuin jokin muu. Suomessa on keksitty soveltaa parin sadan vuoden mielivaltaista rajaa. Lajit, jotka älyisivät levitä Suomeen ”äskettäin” eli siis noin ennen vuonna 1815 (siis ennen kuin Venäjän keisarikunta nappasi Suomen Ruotsista),

saavat tämän mukaan luontaisen kansalaisoikeuden, nuoremmat saavat ”tulokaslajin” leiman ottaensa.

Miksi juuri parisataa vuotta? Todennäköisesti siksi, että rajan määrittelijätkin ymmärtävät, että kaikki rajat olisivat mielivaltaisia ja 200 v on yhtä hyvä tai huono kuin jokin muu ja kuulostaa ”pitkältä ajalta”. Minusta ainoa jollain tavalla biologisesti kestävä määritelmä olisi se, että kaikki jääkauden jälkeen tänne levinneet ovat tulokkaita ja ”alkuperäisiksi” julistettaisiin vain ne, jotka todistetuksi oleskelivat nykyisen Suomen valtion alueella (veden korkeudesta tietysti riippuen) jo ennen viimeisiä jääkausia. Passin virkaa voisi hoitaa siitepölynäyte tai DNA-analyysi.

Itseäni eivät kiusaa tappotalkoot ja hysteriaa lähentelevä eliölajien julkinen leimaaminen sinänsä. Ihminen tekee niin paljon kaikenlaista höpsöä, ettei tämä liene edes pahimmasta päästä, vaikka häikäilemätöntä surmaamista usein edustaakin. Minua huolestuttaa sellaisen ajattelun levittäminen ja yleistyminen, että jonkin lajin olemassaolon hyväksyminen on oikeutetusti pienen ihmisryhmän käsissä. Tästä syystä käytän harkiten ja provosoiden ilmaisua ”lajirasismi”.

Virallisesti erotetaan neljä haitan lajia, joiden takia vieras laji saatellaan takaisin rajan toiselle puolelle tai deletoidaan saman tien. Terveydellinen haitta on näistä selkein ja ymmärrettävin. Palovammoja aiheuttava kasvi ei ole tervetullut. Taloudellinen haitta on sitten puhdasta tuubaa, täysin mielivaltainen ja näkökulmasta riippuva asia, kuten myös sosiaalinen haitta eli ympäristön estetiikkaan ja vastaavaan liittyvät asiat kuten lupiini. Monimutkaisin on käsite ekologinen haitta, joka edellyttää suhteellisen voimakkaita ennako-oletuksia ja parametrejä ollakseen mitattavissa.

Minusta ihmisen ei pitäisi ruveta mestaroimaan luonnon monimuotoisuuden puolesta. Evoluutio on joka tapauksessa lyhytikäistä ja -pinnaista ihmistä vahvempi voima, jonka myllyä ei mikään laji voi välttää. Evoluutio sisältää aina myös jatkuvan muutoksen, jota vieraslajibiologi tuntuu karttelevan. Aiheesta kirjankin kirjoittanut **Seppo Turunen** on evoluution edessä nöyrä ja muistuttaa siitä, että ajan kanssa vahvinkin rynnistäjä yleensä talttuu ja siirtyy suureen keskijoukkoon – tai tuhoutuu. Subjektiiiviset haitatkin ovat tilapäisiä.

Biologinen lajirasismi ei ole ihan sama asia kuin ihmisen toiseen ihmiseen kohdistama rasismi. Mutta ei se minusta aivan eri asiakaan ole. Siksi oma linjani on antaa kaikkien lajien kukoistaa, yritetään etsiä kauneus ja hyöty eri lajeista ja ennen muuta yritetään ymmärtää kunkin lajin rooli kokonaisuudessa. Jos tutkijat yhtäkkiä löytäisivät lupiinista kemiallisen ainesosan, joka tuhoaa syöpäkasvaimia, laji kokisi välittömästi sosiaalisen arvonnousun ja pääsisi pois haitallisten vieraslajien listalta, vaikka kaikki muu pysyisi ennallaan.

Evoluutio ei tuota lajirunsautta ja monimuotoisuutta mistään erityisestä syystä, kaikkein vähiten siksi, että ihmisen olisi hyvä olla. Minusta monimuotoisuuden salliminen ja tukeminen (mitä lajirasismi ei välttämättä ja viimekädessä edusta) ovat ihmisen puolelta järkevää laskelmointia. Muut eliöthän eivät piittaa motiiveistamme tai laskelmistamme, vaikka joutuvatkin niiden kohteiksi. Lajirasismi on uskoakseni pitkällä tähtäimellä vaarallinen asenne. Torjuvan suhtautumisen luonnon monimuotoisuuden tuottamaan lajikirjoon pitäisi olla minimissään, ei maksimissa. Eihän se erityisen tehokasta kuitenkaan koskaan ole. Mutta ihmisten asenteita se voi kasvattaa vinoon omaksi tappioksemme. (21.11.2015)

Emme tiedä

Tämän päivän Hesarissa Vanttilan koulun 1B-luokka kysyy tiedesivuilla, ”Miksi alkuräjähdyks tapahtui?”. Onneksi vastaajaksi valikoitui **Syksy Räsänen**, joka monen muun osaamisen ohella on niitä harvoja tutkijoitamme, joka ei pelkää vastata ”en tiedä” tai tässä tapauksessa vielä kollektiivisesti ”emme tiedä”. Arvostan suuresti, että kotimaisella huipulla oleva kosmologi vastaa ”Tämä kysymys huimaa päätä, emme tiedä vastausta siihen” (kysymys Räsänen itsensä muotoilemana: ”Miksi mitään on olemassa”). Senkin Räsänen toteaa koululaisille suoraan, etteivät fyysikot tiedä, miksi inflatoni oli ”alun perin” olemassa.

”Emme tiedä” tarkoittaa nöyryyttä sen edessä, että ihminen ei vielä tunne riittävästi kaikkia niitä mekanismeja ja järjestelmiä, joita kuitenkin vakavasti tutkitaan. Tämän nöyryyden pitäisi olla kaiken tieteellisen tutkimuksen lähtökohtana, sillä vain nöyrä voi välttää vauhtisokeuden. Se myös varmistaa, että tutkimus jatkuu senkin jälkeen, kun ymmärrys ja tietämys näyttävät jossain asiassa vallitsevan.

”Emme tiedä” -toteamusta on myös ihan toista sorttia, kun se jatkuu toteamuksella ”eikä meidän tarvitsekaan tietää”. Tämä tietämättömyyden laji on yhteinen kaikille uskonnoille ja ei-tieteellisille uskomuksille, joita hellitään siitä huolimatta, että mitkään tosiasiat eivät anna uskomukselle tukea.

Muistan jo melko nuorena ärsyyntyneeni luterilaiseen maailmanselitykseen kuuluneesta lauseesta ”Jumalan tiet ovat tutkimattomat”. Sitähän tarjoilivat ja tarjoilevat edelleen leipäpapi vasausta sellaisiin kiusallisiin kysymyksiin kuten ”Miksi Jumala sallii lasten kärsimykset?” tai ”Miksi Jumala ei estä ihmisiä sotimasta?”. Minusta vastaus oli sekä pettymys (se ei selitä mitään) että moraaliton (se kadottaa eettisen ongelman ihmisen ulottumattomiin).

Uskonnollinen, vapaaehtoinen tietämättömyys ei ole nöyryyttä vaan ylimielistä typeryyttä. Vaikka sen jumalan tiet olisivat kuinka tutkimattomat, eihän se voi poistaa kaikkivaltiaaksi luonnehditun toimijan vastuuta kaikesta siitä paskasta, jota ihmis- ja eläinparkojen selkään koko ajan sataa. Jos tämä ihmisten ja eläinten kärsimysten ja epäoikeudenmukaisuuden maailma on Allahin/Buddhan /Jehovan/Jumalan tutkimattomien teiden tulosta, kannattaako tuollaisia teitä astella?

Tieteellinen nöyryys on pysyvästi uskonnollisen, omahyväisen ääliömäisyyden antiteesi. Tiede ei ole kaikki eikä se auta kaikessa, mutta kyllä se silti on mahtava runsaudensarvi uskonnollisen saivartelun ja käsienlevittelyn rinnalla.

Kysymykseen ”miksi mitään on olemassa sen sijaan ettei mitään olisi olemassa” ei välttämättä koskaan löydetä vastausta. Sen sijaan inflatoni täytyy saada kestävästi taustoitetuksi, muuten sen asema maailmankuvaamme selittävänä teoriana heikkenee. Jos samaa tieteellistä asennetta sovellettaisiin uskonnoissa, ne olisivat kaikki kadonneet aikoja sitten olemattoman selityskykynsä takia.

Tietäminen ja ymmärtäminen edellyttävät uskallusta sanoa myös ”en tiedä, mutta yritän ottaa selvää”. (27.11.2015)

2017: Alkuperäistä tekstiäni kuvitti hupaisa todiste siitä, etteivät uskovaisetkaan luota Jumalaansa, kun kysymys on maallisen omaisuuden suojelemisesta. Kuvassa on kolme kirkontornia, kaikissa ylimpänä tavallinen metallinen ukkosenjohdatin.

Daavidien puolesta

Paltamon Melalahden suuri poika **Keijo Korhonen** häipyi 1990-luvun puolivälissä Arizonan yliopiston vierailevaksi professoriksi, kun elämä Suomessa kävi EU-kriittiselle tutkijalle ja entiselle ulkoministerille liian raskaaksi. Vapaana koto-Suomen paineista Korhonen on harvakseltaan osallistunut yhteiskunnalliseen keskusteluun. Tuorein panos on pamfletti *Goljatit : Kuka niitä tarvitsee?* (Auditorium 2015).

Goljatit on pamfletti, sillä Korhonen ampuu yli 200:n sivun verran suoraa tykkituloita sen kummemmin lähteisiin viittaamatta tai vetoamatta – vaikka siteeraa puolta tusinaa arvostamaansa tutkijaa uudelleen ja uudelleen. Pitkän uran tehneen tutkijan kohdalla valinta on varmaan nopeuttanut kirjan valmistumista. Asioista vähemmän perillä olevalle lukijalle pieni annos viittauksia keskeisiin lähteisiin olisi silti voinut tehdä hyvää.

Korhosen kohteena ovat liian suuret, joista hän keskittyy toisaalta Yhdysvaltoihin, toisaalta EU:hun. Samalla kun David-Korhonen vyöryttää todistusaineistoa ylikasvun tuhoisista seurauksis-

ta, hän käy kuin puolihuolimattomasti läpi yleisiä valtio-opillisia ja poliittis-historiallisia ajatuksiin, joita voi lyhyesti luonnehtia kohtuullisuuden ja pienen mittakaavan ylistykseksi.

Vaikka Keijo Korhonen rusikoi säälimättä nykyisen kotimaansa ongelmia ja suhtautuu niin Lähi-Idän kuin Ukrainankin kriiseihin inhorealistisen etäisesti myös Venäjän suurvaltapolitiikkaa hyvin ymmärtäen, ei kyseessä ole mikään takinkääntö. Korhonen on edelleen täysiverinen isänmaallinen porvari, vaikka sitten sosiobiologisesti maustettua ja nykyisin varsin harvinaiseksi käynyttä mallia.

Goljatit on kirja, joka ei mahdu eliitin ns. virallisen maailmanselityksen pirtaan. Korhonen avaa kirurgin elkein Yhdysvaltain ja EU:n parantumattomasti sairaat, pöhöttyneet rakenteet jättämättä lukijalle juurikaan tilaa vastaväitteille. Kuvaus erityisesti Yhdysvalloista, missä Korhonen on asunut viimeiset vuosikymmenet, on jokseenkin hyytävä. Sotilaallis-rikollisen eliitin vaikuttajat hyppyyttävät mielensä mukaan julkisia ”kansan” edustajia, joiden äänestäjiä (vähemmistö äänioikeutetuista) eivät kiinnosta edes oman maan asiat, muusta maailmasta puhumattakaan.

Mutta ei Korhonen näe valoa myöskään Euroopassa, missä etelän ja pohjoisen vastakkaisuus on kirjoittajan mielestä ratkaisematon ongelma. Kuten Yhdysvalloissa, myös EU:lle Korhonen näkee ainoaksi ratkaisuksi isojen rakenteiden purkamisen ja palaamisen kohtuullisen kokoisiin kansallisvaltioihin. Korhonen ei ole optimisti, mutta ainahan voi toivoa muutosta.

Korhonen on rutinoitunut puhuja ja kirjoittaja, jonka teksti etenee luettavana ja yksityiskohtien tasolla kiinnostavana. Vuodet Yhdysvalloissa näkyvät silti sanavalinnoissa (suomalaisille Persianlahti ei ole Gulf) ja ehkä myös oikeinkirjoituksessa, jonka olisi oikolukemisella ja ulkopuolisen toimittajan työllä saanut huomattavasti paremmaksi. Kokonaisuus vaikuttaa muutenkin nopeasti rakennetulta. Lisääjän kanssa siitä olisi saanut paljon paremman toistoa ja suoranaista jankuttamista vähentämällä.

Tai sitten Korhonen on halunnut näkemyksensä maailmalle nopeasti ja rosoisena. Vaikka kaikkiin Korhosen näkemyksiin on vaikea yhtyä (esimerkiksi kauniit sanat Saudi-Arabiasta ovat jokseenkin käsittämättömät puhetta), pääteesi suuruuden tuhoisasta vaikutuksesta on esimerkkien valossa uskottava ja myös loogisesti johdonmukainen. Korhonen ehkä yksinkertaistaa ja pelkistää kovalla kädellä, mutta perusajatus on aika kantava. Pienempi on kauniimpaa kuin isompi, puhuttiin valtioista tai taloudesta.

Kun tällaista suorapuheista tekstiä ei saa ns. suurten kustantajien kautta julki, on aina riski jäädä sivuun julkisuudesta ja tulla vaiennetuksi kuoliaaksi. Itse toivon, että kirja löytää lukijoita erityisesti niistä kansalaispiireistä, jotka vannovat kritiikittä EU:n, Yhdysvaltain ja Nato:n nimeen. Korhosen vyörytyksen jälkeen näkemykset saattavat muuttua. Silläkin riskillä tähän kirjaan kannattaa tarttua. (27.11.2015)

Voiko musiikista kirjoittaa?

En kovin vapaaehtoisesti tartu taidemusiikin historiaa yleisesti esittelevään kirjaan. Sellainen on joko aivan sietämättömän pitkä ja puuduttava tai sitten aivan sietämättömän ylimalkainen ja jättää täysin olennaisia asioita huomiotta. Seuraavassa puheeksi tulevaan kirjaan tartuin siksi hyvin varovaisesti, vaikka **Stephen Fry** nimi kannessa houkuttelikin.

Stephen Fry's Incomplete and Utter History of Classical Music (Classic FM, 2015) kirjan otsikkona panee uumoilemaan – luonnollisesti kirjoittajan itsensä luomien ennako-odotusten lisäksi – hiukan epätavallista lähestymistapaa. Fryn huumori on omanlaistaan ja sitä onkin tarjolla koko kirjan pituudelta, siis koko ajan. En usko kaikkia vivahteita edes tajunneeni, mutta mielenkiintoisen näkymän brittiläisen vitsikkään puhe- ja kirjoitustyylin äärelle tämä kirja tarjoaa.

Kokonaan toinen asia sitten on, onko länsieurooppalaisen taidemusiikin historia Stephen Fryn kertomana kiinnostavampi kuin jossain muussa muodossa. Vaikka nautin kirjan lukemisesta,

syynä ei ollut niinkään aihe kuin kirjoitustapa. Fry kirjoittaa kuten puhuu, ja se nyt vaan sattuu kuttamaan minun hermojeni miellyttävästi. Voin silti ymmärtää, jos joku on ihan toista mieltä. Ma-kuasia.

En pidä itseäni kirjan käsittelemän aihepiirin suhteen täysin tietämättömänä, mutta etsisin lievän leipääntymisen (minun kohdallani Schubertin kuoleman jälkeen eli noin 1830) selitystä enemmän asian luonteesta kuin siitä, että se liittyy musiikkiin.

Toki on kysymys myös musiikista ja siitä, miten siitä voi ylipäättään kirjoittaa. Näin lyhyesti asiaa on hankala lähestyä kaikilta tarpeellisilta suunnilta, joten valitsen vain yhden ja kysyn: kiinnostako ketään ihmistä maailmassa edes länsimaisen taidemusiikin koko historia?

Voitte laskea kädet alas, uskon kyllä. Mutta väitän silti, että suurin osa musiikkia harrastavista ja siitä jopa vapaaehtoisesti lukevista (paljon pienempi joukko) alkaa haukotella, kun pitäisi kulkea koko tie eteläisen Ranskan luolissa luuhuilua väsävästä Muusikosta nro 1 modernin tekniikan hyllyä koko ajan koluavaan nykymusiikkoon Nro Ziljoona.

Oma teoriani on, että musiikista kiinnostunutkin ihminen haluaa lukea vain niistä musiikillisista ilmiöistä, joita rakastaa tai inhoaa. Tai ainakin niistä joita rakastaa. Jos barokki ei kiinnosta, peruukkien pöly alkaa yskittää alta aikayksikön. Jos nimen ”Wagner” lausuminen saa nopeuttamaan askelia pois päin, jää varmasti lukematta aikamoinen jakso sitä musiikin historiaakin. Jokainen intohimoinen sibeliaani on tänä vuonna voinut testata teoriaani. Ainakaan testiaineistosta ei ole ollut puutetta.

Musiikista, kuten muistakin aihepiireistä, tehdään kirjoja pääosin kolmesta eri syystä: (1) rahan toivossa (onnistuu varsin harvoilta), (2) intohimoisesta kiinnostuksesta aiheeseen ja (3) koska kustantamoiden mielestä aina silloin tällöin pitää jokin musiikkiaiheinen kirja julkaista, vaikka niillä ei **Seppo Heikinheimon** muistelmien jälkeen ole voinutkaan tehdä varsinaista voittoa.

Kuten arvata saattaa, itseäni kiinnostaa vain tuo toinen motiivi. Intohimo ei tietenkään takaa, että sen työstäminen hyväksi kirjaksi onnistuu. Usein käy ihan päinvastoin ja sitä intohimoa täytyy kaivella tekemättä jääneen toimitustyön ja oikoluvun välestä.

Mutta kyllä musiikista kirjoittaminenkin joskus onnistuu. Mainitsen taidemusiikin saralta kaksi onnistumista: **Wolfgang Hildesheimerin** Mozart-kirjan (Otava 1984) ja **Matti Suurpään** *Neljätoista mestaria* (WSOY 1986). Kumpikaan tekijä ei ollut musiikin ammattilainen, mutta kirjailijoita molemmat. Hildesheimer puhdistaa Mozartin romantisoivasta roinasta kiihkeästi, Suurpää puhuu hiljaa siitä mistä ei voi puhua. Musiikistakin voi siis kirjoittaa. Mutta se ei ole helppo laji. Ei kirjoittajalle, ei lukijalle. (4.12.2015)

Itsenäinen vai itsenäisehkö?

En juhli Suomen virallista itsenäisyyspäivää, joka ulkona talvimyrskyssä lepattavista lipuista päätellen on tänään. Olen koko aikuisikäni vierastanut militaristisia rituaaleja, joiden avulla yritetään vakuuttaa 70:n vuoden takaisen verenvuodatuksen olleen hyvä juttu ja joiden tarkoituksena on joka päivä varmistaa, että eliitin tarpeellisiksi katsomia ”arvoja” ei unohdeta.

Vallitsevan ajattelun näkökulmasta lienen siis lähinnä kurja isänmaanpetturi ja viideskolon-
nalainen tai ainakin surkea ilonpilaaajakuokkavieras, kun suhtaudun vielä Linnan juhlintaankin tasa-
valtalaisen tympeydellä. Vaikka vain sisätiloista käsin ja passiivisesti, veteraanien verellä hankittuja
kynttilöitä vuodesta toiseen säästellen.

Pidän silti itseäni erittäin isänmaallisena ja itsenäisyysmyönteisenä ihmisenä. Kaikkihan riippuu siitä, miten tällaiset termit määritellään. Suomessa ne on sata vuotta määritellyt hegemonis-
tisesti poliittinen oikeisto, jonka into turvautua vieraan vallan (yleensä Saksan) apuun toisenlaisten
suomalaisten nujertamisessa tunnetaan riittävän hyvin. Minä määrittelen asiat hiukan toisin.

Suomen valtiollinen lyhytikäinen itsenäisyys päättyi vuonna 1995, kun maa liitettiin poliittisesti tarkoituksenmukaisten kiumuroitten jälkeen pidetyllä kansanäänestyksellä Euroopan unioniin. Tätä hän eliitti ei myönnä eikä tule koskaan myöntämään, mutta 2000-luvun kehitys on osoittanut käsiemme sitoutuneisuuden lukemattomia kertoja. Nyt sitä kansanäänestystä ei uskalletaisi järjestää, **Paavo Väyrysestä** riippumatta. Suomesta on tullut itsenäisehkö. Meillä on vielä kansanedustuslaitos, mutta se saa päättää vain toisarvoisista asioista.

Vain suurvallat voivat olla näennäisesti ”itsenäisiä” eli muista kokonaan riippumattomia, ja niidenkin kohdalla kysymys on aina tilapäisestä olotilasta. Valtiollinen itsenäisyys määrittyy suhdanteilla ja historian oikuilla, mutta sen takana oleva ihmisten näkemys samasta asiasta on hitaampaa lajia. Tuntee itsensä ”suomalaiseksi” määrittyy silti sekin koko ajan uudelleen.

Ihmislajin yksilönä koen itseni korkeintaan suomalaiseksi. En tunnista ”eurooppalaisuuttani” mitenkään konkreettisesti (perimässäni on myös slaavilaisia geenejä). Olen suomalainen, koska suomi on kieli jolla ajattelen ja suomalainen kulttuuriympäristö on minulle tuttu, läheinen ja turvallisen tuntuinen. En pidä kaikista sen piirteistä, mutta en osaa kuvitella asuvani jossain toisessa kulttuuripiirissä. Saattaisin juuri ja juuri pärjätä Ruotsissa, mutta toisaalta, herregud miten outoa se olisi!

Isänmaa ja itsenäisyys ovat minulle arkisia asioita. Ne ovat sitä, että asiat sujuvat kohtuullisesti ja voin omalla kielelläni olla mitä mieltä haluan, myös julkisesti. Että väkivaltakoneisto ei puutu yksilön elämään kohtuuttomalla tavalla (normaaliaikoina), että ihan kaikkea luontoa ei ole alistettu (vaikka yritys on kova). Että ihmiselle myönnetään tietty perusarvo ja sen myötä siedettävä sosiaaliturva (ainakin toistaiseksi). Että uskonnollinen poliisi ei vie minua kivitettäväksi vain sen takia, etten halua uskoa typeriin satuihin (ainakaan toistaiseksi).

Isänmaa ja itsenäisyys ovat vaarallisia asioita, kun ne muuttuvat kiihkoilun kohteiksi ja välineiksi. Kun niiden nimeen vannotaan, uhotaan, kalistellaan sapeleita ja painetaan murhalennokin lähetysnappia. Kun niiden kuori ja rituaalit muuttuvat tärkeämmiksi kuin sisältö. Kun yksilö, kipua ja kaipausta tunteva ihminen saa ennen muuta luvan uhrautua, uudelleen ja uudelleen, eliitin etujen turvaamiseksi.

Eliitti ei harrasta vakavahenkistä isänmaallisuutta, sille *Kiitos 1939-45* -paidassa roihuavat ovat vain käyttökelpoista räjähdysainetta. Eliitillä ei ole isänmaata, ei ole koskaan ollut eikä tule koskaan olemaan. Eliitti tarvitsee isänmaata ja itsenäisyysrituaaleja vain vallan välineinä ohjaamaan kiihkoa omien tarpeiden mukaisesti. Siksi sanon sille nyt ja aina: kiitos mutta kiitos ei. (6.12.2015)

Pakolaisuus ei ole vaihtoehto

Ihmiskunta on alituisen liikkeellä. Eivät tietenkään kaikki, mutta miljoonat joka tapauksessa. Valtava määrä ihmisiä. Ihmisen ajaa liikkeelle yleensä pakko: sota, vaino, sietämätön kurjuus. Mutta on myös niitä, jotka saa liikkeelle sisäinen levottomuus, usko ruohon vihreyteen aidan toisella puolella tai silkka uteliaisuus.

Yksilön liikkuminen ei ole koskaan ollut iso ongelma. Kulkumiehiä ja joskus -naisiakin on aina ollut ja tulee aina olemaan. Heidän kanssaan on kyllä pärjätty. Asiaan kiinnitetään huomiota vasta sitten, kun rajojen yli pyrkii suurempia ihmismääriä kerralla. Harvoin tämä suuri joukko on haluttu ja tervetullut näky, mutta ymmärryksen ja hyväksymisen määrään vaikuttaa myös maahan-tulon syy.

Helpointa on hyväksyä hädänalainen tulija, pakolainen, turvapaikan etsijä. Kun toisen ihmisen perusturvallisuus on uhattuna, lajivaistomme nujertavat ryhmä- ja heimokeskeisyyden ja avaamme oven ainakin raolleen. Hädän hetkellä ihmisen ihonväri, uskonto ja kieli eivät tunnu niin tärkeitä. Toimimme kuten haluaisimme muiden toimia, jos itsellämme olisi hätä. Ja hyvä niin.

Tilanne muuttuu, kun herää epäily vieraan tulijan hädänalaisuudesta tai sen aitoudesta. Vaikka myös hyvin toimeentulevat, vauraat eurooppalaiset liikkuvat maailmalla paremman elintason puolesta, meillä on taipumus herkästi ajatella, että samaan syyllistyvä köyhän maan köyhä ansaitsee jonkinlaista moraalista sormenheristelyä. Minusta se on tekopyhää. Elintasoliikkujia löytyy kaikissa tuloluokissa, ehkä sitä rikkainta 0,1 % lukuun ottamatta. Heille ei ole enää paikkaa minne siirtyä.

Mutta ns. maahanmuuttokeskustelun suuri kysymys ei liity siihen, onko köyhällä afrikkalaisella oikeus pyrkiä löytämään työpaikka vauraasta Euroopasta. Sitä on kuitenkin aika vaikea kiistää millään rationaalisella perusteella, vaikka kuinka paheksuisi siirtolaisen kädessä olevaa uutta kännykkää. Siksi puhutaankin mieluummin ”työperäisestä maahanmuutosta” vastapainona ”humanitääriselle”. Ajattelun logiikka on kaikille vieraskammoisille yhteinen: saa tänne tulla töitä tekemään, kun ei ole liian erilainen ja sopeutuu nurisematta maan tapoihin. Eikä sitten kajoa sosiaaliturvaan ennen kuin rupeaa niitä veroja maksamaan.

Tällainen on ollut siirtolaisen arki aina: jos haluaa pärjätä, on sopeuduttava ja mukauduttava, ehkä vähän alistuttavakin (joissakin maissa alistuttava oikein kunnolla). Normaalioloissa siirtolainen on aina sosiaalisen asteikon alapäässä, kunnes on sulautunut yhteisöön niin hyvin, että voi ruveta suhtautumaan tiukasti johonkin vähemmän sulautuneeseen etniseen ryhmään. Toisilta se sujuu oikein hyvin, toisilta ei niinkään. Tilanne on yleensä samantyyppinen kaikissa vastaanottajamaissa. Jotkut kulttuuriset ja uskonnolliset piirteet eivät kerta kaikkiaan edistä sopeutumista.

Eurooppa on nyt tulvillaan joutilaita nuoria miehiä, joiden migraatiostatus on epäselvä. Kaikki haluaisivat olla pakolaisen tai turvapaikanhakijan roolissa, vaikka kyse olisi perinteisestä siirtolaisuudesta. Ongelmat ovat väistämättömiä. Pakolaisena Suomeen tuleva siirtolainen ei pääse yrittämään tai aloittamaan sulautumista, hänen on ensin selvittävä byrokratian ja ilmaston yhteisestä karensiajasta. Kaikilta se ei onnistu, vaan kaamoksessa alkaa kotimaa, josta lähdettiin paremman perään, näyttää jotenkin aikaisempaa mukavammalta.

Suomeen vuonna 2015 tulleista turvapaikanhakijoista aika suuri osa lienee todellisuudessa siirtolaisia, joilla on ainakin teoriassa vaihtoehtoja. Aidot pakolaiset uhkaavat jäädä sijaiskärsijöiksi, kun pohjoissuomalaisen kahvilakulttuurin kapeutta valittavat irakilaismiehet herättävät villasukkia kutovissa suomalaisissa halun toivottaa tyytymättömät takaisin sinne mistä ovat tulleet ja sassiin.

Aidoilla pakolaisilla ei tätä vaihtoehtoa ole. Siksi he ovat hiljaa, eivätkä mellastele iltalehtien uutisissa suuntaan taikka toiseen. Heidän suurin pelkonsa on joutua takaisin sinne, mistä ovat paenneet. Eivät he hiljaisen Suomen pimeydessä ehkä viihdy, mutta kyllä se aina oven läpi ampuvat kiihkoilijaporukat voittaa. Pakolaisuus ei ole valinnan kysymys. Meidän tehtävämme on sanoa näille ihmisille: olkaa rauhassa, täällä te olette turvassa. (14.12.2015)

Aseet ovat aina eri asia

Sen kerran kun EU uhkaa säätää jotenkin tolkulta kuulostavan direktiivin – tässä tapauksessa kieltää sarjatuliaseiden hankkimisen ja hallussapidon yksityishenkilöiltä –, normaalisti niin kuuliainen ja ”EU:n ytimeen” hanakasti nöyristellen aina pyrkivä Suomi muuttuu kuin raivotautiseksi eläimeksi. Ilman mitään seurauksia ministerit antavat ymmärtää, että Suomi ei aio tällaista direktiiviä hyväksyä. Aivan kuin Suomella olisi EU:hun kerran liittyttyään olemassa tällaista oikeutta.

Eipä muistu mieleen toista tapausta, jossa Suomi olisi muiden EU-maiden tavoin julkisesti uhittelut kieltäytyvänsä tottelemasta. Se ei ole ollut Suomen EU-eliitin linja. Mutta kuten yleensä aina, aseet ovat jostain syystä eri asia. Se – siis aseiden käsittämätön lumovoima – voi tulla yllätyksenä niille kansalaisille, joiden elämään aseet eivät mitenkään kuulu (he ovat tietenkin suuri enemmistö kansasta). Mutta kuten aselobbyn edustajien lausunnoista on jo voitu lukea, markasta ja itsenäisestä talouspolitiikasta luopuminen ei ollut mitään sen rinnalla, että pitäisi luopua oikeudesta määritellä suomalaisen suhde aseisiin.

Aselobbyn perustelut direktiivin vastustamiselle ovat maallikon näkökulmasta jossain naurettavan ja käsittämättömän välimaastossa. Oikeus saada pitää hallussa ja käyttää itselataavia, sarjatuliaseita muistuttavia aseita kun uhkaa lopettaa koko reserviläistoiminnan, kuten eduskunnan suuri valiokunta hehkuttaa. Minä olen tähän asti luullut, että maanpuolustusintoinen reserviläistoiminta perustuu hengen paloon ja innostukseen. Mutta ei, ammuskelusta siinä ilmeisesti onkin vain kysymys.

Osa aselobbyn julkisesta uhoilusta saattaa liittyä siihen katkeruuden valtamereen, jonka maamiinojen kieltosopimus Suomeen synnytti. Hävittyä toista maailmansotaa edelleen jatkavat kun rakastavat näitä edullisia ja vihollisen pöljille jalkamiehille tuskaa ja tuhoa aiheuttavia helvetinkoneita. Veikkaankin, ettei niitä Ottawan sopimuksen perusteella hävitettäviksi määrättyjä miinoja todellisuudessa kaikkia ole hävitetty muuten kuin kirjanpidosta ja näkyvistä. Eiväthän siviilit asiaa pääse koskaan tarkastamaan.

Asefetisistejä on oikeastikin olemassa. Ihmisiä, joille aseiden koskettelu, katsominen ja ennen muuta hallussapito tuottaa suurta mielihyvää. Mutta ei tässä julkisessa kiihkoilussa fetisismistä kysymys ole vaan siitä, mistä ”maanpuolustushenkisen” eli poliittisesti luotettavan oikeistolaisen ihmisjoukon intressien ajamisessa pohjimmiltaan on kyse.

Kyse on siitä nykyajan suojeluskunnasta, jota ei virallisesti ole, mutta joka on kuitenkin. Siitä organisaatiosta, joka riittävän uhkaavan kriisin oloissa polkaistaan käyntiin, hyvin aseistautuneena ja harjoitelleena. Organisaatiosta, jonka jäsenet tuntevat toisensa yhteisistä metsästyks- ja reserviläisharrastusporukoista. Tämän joukon ja sen toimeksiantajan edun mukaista on, että oikeilla ihmisillä on tehokkaita välineitä, joilla poliittinen valta pidetään tiukan paikan tullen omissa käsissä. Sillä ei niitä ulkomaista hyökkääjää vastaan ole tarkoitettu vaan pitämään suomalaiset kurissa ja Herran eli eliitin nuhteessa.

Kun meillä nyt on vallassa pataporvarillinen SSS-hallitus, yksityishenkilöiden aseistusta rajoittaville säädöksille ei ole vähäistäkään kysyntää vaan pelkästään torjuntaa. Itse en usko, että Suomi saa direktiivistäirtautumislupaa, vaan asia hoidetaan säätämällä laki ja jättämällä se sen jälkeen valvomatta. Ongelmaa ei synny, koska näitä asioita valvovat organisaatiot, joilla on aseistautumisen oikeus lainkin puolesta. Eivät ne sitä siviiliasemiesten porukkaa kärytä, korkeintaan käyvät valistamassa, missä pitää säilyttää, etteivät silmiin osu.

Myönteistä suhtautumista yksityishenkilöiden asevarusteluun on pidetty yhdysvaltalaisena hulluutena. Todellisuudessa Suomi ei kovinkaan paljon poikkea tuosta maailmasta, myös meillä aselobby saa aina tahtonsa läpi. Yhden sisällissodan niukasti saksalaisten avulla voittanut valta ei ota riskiä toisen häviämisestä, ei vaikka sitä ei vaalien perusteella mikään näytä edes uhkaavan.

”Maanpuolustus” on aina kätevä tekosyy ja suojaverho Suomessa. Mitä vaan voi esittää, kun väittää sen olevan maanpuolustuksen kannalta välttämätöntä. Miljardeja poltetaan koko ajan sillä verukkeella ja nyt sisäministeri ilmoittaa sen perusteeksi uhmata EU-isäntää. Mutta ei sillä yhteistä isänmaata ole tarkoitus puolustaa, vaan pelkästään hallitsevan eliitin valtaa. Siksi toivon hartaasti, että tässä asiassa EU rökittää Suomen 1-0. (17.12.2015)

Venäläisestä Suomesta

Tartuin tähän kirjaan *Suomi on venäläinen* (Schildts & Söderström 2015) uteliaana, koska tekijän aiempi kirja *Suomi on ruotsalainen* (2014) sai minut kirjoittamaan blogitekstin verran. **Marjo Vilkkö** ei ole varsinainen tutkija, vaan enemmänkin toimittaja, jota historia kiinnostaa. Tämä on sekä vahvuus että heikkous. Toimittaja osaa kirjoittaa napakasti ja luettavasti, mutta välillä tulee tunne, että väitetään kepein perustein aika isoja asioita.

Kehut alkuun. Vilkkö on koonnut kirjaan paljon sellaista aineistoa, joka ei ehkä tarjoa historian tutkijoille uutta, mutta joka taatusti saa tavallisen harrastajakansalaisen kohottamaan silmäkulmiaan. Vilkkolla ei ole tarvetta ripustautua vanhoihin kiihkokansallisiin myytteihin, eikä myöskään

myötäillä kiihkeimpiä svekomaanisia näkemyksiä (tämä kävi ilmeisesti jo edellisestä kirjasta). On aina hyvä muistuttaa siitä, kuinka myöhään sellaiset käsitteet kuin ”Venäjä” tai ”Suomi” ovat todellisuudessa syntyneet. Ruotsillakin oli pitkään päävastustajanaan Novgorod, ei Moskova.

Vilko onnistuu varsin hyvin kuvailemaan sitä monimutkaista tilannetta, joka eri säätyihin kuuluneilla, mutta suomalaisiksi itsensä kokeneilla oli suhtautumisessa keisarilliseen Venäjään. Vilko ei rupea historian tuomariksi, vaan valottaa mielenkiintoisesti sekä Venäjän palveluksessa uran tehneiden että jatkuvasti Ruotsin suuntaan vilkuilleiden joskus hyvinkin vaikeita valintoja. Selväksi käy, että maailma on aina ollut hirveän paljon monimutkaisempi kuin millaisena kansallishenkisen propaganda (kaikenmaalainen) sen mielellään maalaa.

Valitettavasti kirjoittamisen taso suorastaan romahtaa, kun Vilko pääsee 1900-luvulle ja Venäjän keisarivallan romahtamiseen. Marjo Vilko osoittautuu vanhanaikaiseksi antikommunistiksi ja Neuvostoliiton vastaiseksi historian tulkitsijaksi, joka ei ole selvästikään edes halunnut ottaa sitä etäisyyttä, jota historian tapahtumien analysointi aina kaipaa. Tämän seurauksena Vilko muuttuu tapahtumia erittelevästä ja esittelevästä asiantuntijasta pamfletistiksi, jolla ei kuitenkaan ole käytännössä mitään uutta sanottavaa.

Eryityisesti toisen maailmansodan jälkeisiä tapahtumia kuvatessaan Vilko näyttäytyy lähinnä Kokoomuksen oikeistosiiven ideologisena seurapiiritoimittajana, joka tuntee Neuvostoliitosta kirjoittaessaan vain mustan ja valkoisen. Kysymys ei ole siitä, ettei Vilko saisi tätä mieltä olla. Siinä ei vain ole mitään uutta ja mielenkiintoista, kaikki on niin moneen kertaan sanottu ja vatvottu. Vilko ei näytä tajunneen, miten loppuun kaluttua polkua hän etenee toistelllessaan suomettomisideologia fraaseja.

Vilkon pinttymiä ei ole mieltä tässä edes esimerkin vuoksi siteerata, mutta lainaan kuitenkin yhden kohdan kuvaamaan sitä tyyliä, johon hän Neuvostoliitosta puhuessaan helposti lipsahtaa. (Vilko tuntuu lainanneen puhetapansa muutenkin Yhdysvalloista; kaikki on ”kommunismia”, vaikka NKP itse korosti Neuvostoliiton olevan sosialismia rakentava yhteiskunta, joka on vasta matkalla kohti kommunismia.)

”Jos Suomen ja Neuvostoliiton suhdetta Kekkosen ajalla verrataan parisuhteeseen, Neuvostoliiton käytös muistutti narsistisen mustasukkaisen rakastajan edesottamuksia. (...) tuntiessaan asemansa uhatuksi Neuvostoliitto pelasi sadistista peliä ja nautti voidessaan pyöritellä silmiä Suomen hötkyilylle.” (s. 314) Suurvallan ulkopoliittikan tulkitseminen sadistiseksi ihmissuhteeksi voi toimia romanttisessa fiktiossa, mutta analyysinä monen toimijan monimutkaisesta valtapelistä pitkällä aikavälillä se palvelee vain jonkinlaista Pahan Valtakunnan pinnallista retoriikkaa. Sehän on meille tuttua esimerkiksi **Ronald Reaganin** ja **George W. Bushin** hallintojen kaudelta, mutta siihen ei odotaisi – eikä varsinkaan toivoisi – törmäävänsä yleistajuisessa historian esittelyssä enää vuonna 2015.

On jossain määrin outoa, että erilaisten ennakko-oletusten kumoamisessa kunnostautuva historiallinen matka kompuroi lähihistorian osalta niin paljon kuin Marjo Vilkon teksti minun mielestäni tekee. Olisihan vaihtoehtona ollut, että jättää käsittelemättä tuoreemman historian, jos sitä ei tunne tai sitä ei halua neutraalisti lähestyä. Raadollinen selitys on tietysti se, että Vilko on tällä annoksella antikommunismia ja neuvostovihamielisyyttä varmistanut sekä kirjan menekin että hyvän kritiikin niissä piireissä, jotka asioista tässä maassa päättävät.

Olisin halunnut antaa tälle kirjalle kiitettävän yleisarvosanan, koska perinteisiä ajatuskuviota haastava teksti on aina tervetullutta. Ideologinen kiihottuneisuus ei kuitenkaan tee hyvää millekään eikä kenenkään tekstille. Siksi minua lähinnä harmittaa. (22.12.2015)

Google, plus vai miinus?

”Don't be evil” – ei hassumpi julistus suuryhtiöksi pyrkivältä maailmanparannushankkeelta. Kokonaan toinen asia on, onko kannatettavalla tavoitteella enää mitään vastinetta sen julistaneen yhtiön eli Googlen todellisuudessa. Eipä taida olla, jos on uskomista sitä todistusaineistoa, jonka saksalaiset **Torsten Fricke** ja **Ulrich Novak** vyöryttävät lukijan päälle kirjassa *Tapaus Google* (Minerva 2015).

Googlen nykyinen monopolistinen asema verkkohakujen ja -markkinoinnin maailmassa ei ollut vahinko, vaan seurausta tietoisista askelista ja jo varhain omaksutusta asenteesta ”keräämme kaiken tiedon, mutta itsestämme emme kerro mitään”. Googlen menestystarinan voi kuitata puhumalla kahdesta nerokkaasta juutalaispojasta, jotka olivat oikeaan aikaan oikeassa paikassa. Se ei kuitenkaan kerro mitään olennaista. Googlen tarinaa ei voi tajuta ilman monopolistisen kapitalismin käsitettä.

Google on onnistunut siinä, missä suurin osa kapitalistisista yrityksistä ei koskaan onnistu eli nousemaan isosta hallitsevaksi, muiden vastarinnan nujertamaan kykenevään asemaan. Google siinä onnistui, ja kuten Fricke ja Novak mielestäni hyvin perustelevat, seurauksia on syytä sekä kritisoida että vastustaa. Monopolistisesta saneluasemasta ei ole koskaan ollut hyötyä muille kuin yrityksen omistajille, kaikille muille se merkitsee pakkovaltaa, sanelemista, alistamista.

Käytän itse muutamaa Googlen palvelua, kuten tätä blogialustaa, sähköpostia ja itse hakukonetta. Vältän tietoisesti muiden Googlen suosittujen houkuttimien kuten Chrome-selaimen, Google+’n tai Google Drive -pilvipalvelun käyttöä. En siksi, että minun käyttäytymiselläni olisi asioihin vaikutusta, vaan periaatteesta. Sitä paitsi Firefox on minusta paljon parempi selain.

Googlen vaarallisuus perustuu siihen, ettei monille sen ohjelmistoille ole enää vaihtoehtoa. YouTube on tällainen itse hakukoneen lisäksi. Kriittinen massa on ylitetty aikoja sitten, kilpailu on mahdotonta. Varsinkin kun Google tekee kaikkensa, ettei kilpailu olisi reilua, vaan monopoliyrityksen sanelemaa. Ihan kaikkea verkkotoimintaa Google ei vielä hallitse, mutta kyllä se siihen pyrkii koko ajan.

Kaikesta päätellen Google on ollut aktiivisesti paha myös suhteessa Yhdysvaltain tiedustelupalveluihin. Se ei pelkästään ole antanut suunnattomia tietomassojaan vakoilu- ja väkivaltakoneistojen käyttöön, vaan se on ollut mukana suunnittelemassa Yhdysvaltain ”kyberpuolustusta”. Google on julkisesti kiistänyt kaiken – kuten se tekee rutiininomaisesti kaikkien syytösten kohdalla –, mutta todisteita on kertynyt jo riittävästi. Uskottavuus on mennyt.

Mitä tavallinen ihminen voi tehdä? Googlen maailman hylkääminen on vaikeaa, ja tarvittaisiin valtavien massojen siirtymistä, että mainostajien kannattaisi irrottautua Googlen hämähäkinseiteistä. Google on kuin ilmastonmuutos: yksilö voi tehdä kovin vähän, mutta sekin vähän on tehtävä, ettei tarvitse seuraavalle sukupolvelle selitellä, ettemme me muka tienneet.

Tärkeintä on ymmärtää, ettei hakukone ole neutraali. Sen tulokset ovat ostettavissa, suuntaan ja toiseen. Google ei näytä koko nettiä ja sen minkä se näyttää, sitä se vääristelee sen mukaan, mistä yksittäiset mainostajat ovat valmiita maksamaan. Kannattaa myös koko ajan muistaa, ettei viattomia klikkauksia ole. Googlen algoritmit osaavat yhdistää henkilötietomme ja klikkauksemme, kaikki on tallessa ja sitä myös käytetään.

Ei kannata jättäytyä vain Googlen palveluiden käyttäjäksi. Munat kannattaa jakaa moneen koriin. Netin selaaminen Chromella tukee monopolia, googlaaminen Firefoxilla tappelee vähän vastaan. Kannattaa avata ainakin kaksi sähköpostitiliä, joista toinen ei ole gmail, ja käyttää niitä rinnakkain. Googlen urkinta ei tällöin ole aivan kattavaa. Ei kannata ottaa käyttöön mitään sellaista Googlen tuotetta, jota ei välttämättä tarvitse. Sinne hämähäkin verkkoon ei tarvitse marssia ehdoin tahdoin.

Olen itse jokseenkin merkityksetön Googlen imperiumin apulaisena. En osta mainonnan perusteella, en edes vilkaise hakutulosten yhteydessä näytettäviä mainoksia klikkaamisesta puhumattakaan. Silti poden huonoa omaatuntoa, tiedän kuitenkin olevani mitätön pikkusotilas Google Vaderin armeijassa, joka ei pysähdy vapaaehtoisesti.

Voiko Google kasvaa loputtomiin, voiko sen valta ylittää kansallisvaltioiden vallan? On jo ylittänyt. EU harkitsee vuosikausia, ennen kuin se lähtee astumaan Googlen varpaille, ja silloinkin se tekee sen hyvin vastahakoisesti, kun eurooppalaiset suuryritykset tarpeeksi valittavat. Yhdysvaltain hallinnon kanssa Googlella on win-win-sopimus, jota vapaan kapitalismin nimeen vannova hallinto ei halua murtaa, olivat seuraukset kansalaisille mitä hyvänsä.

Google on tuonut maailman paljon hyviä asioita, mutta ei koskaan ilmaiseksi. Maksuttomuus on yleensä illuusio, me maksamme kaikesta tuotteiden hinnoissa. Google hallitsee verkko-mainontaa monopolistisesti ja voi määritellä hintatason. Plussat muuttuvat hyvin nopeasti miinukseksi. Voi olla, että Google on jo kasvanut hallitsemattomaksi. Mutta aina voi ja täytyy yrittää tapella yksinvaltaisuutta vastaan. Myös netissä, ja varsinkin netissä. (26.12.2015)

Ei edes pientä ja hentoa otetta...

... saa **Lamppu Laamanen**, vaikka kirjassa *Dave Lindholm – Tietenkin* (Johnny Kniga 2015) on melkein 500 sivua ja yksityiselämänsä äärimmäisen tarkasti varjeleva kohdehenkilö on omalla mittapuullaan hyvinkin auliisti antanut jututtaa itseään. Ei saa otetta, koska kukaan ei saa, koskaan. **Dave Lindholm** ei tartu mihinkään hyppysiin eikä pysy missään raameissa. Mikä ei tarkoita, ettei tällaistakin kirjaa olisi kiinnostava lukea.

Kuten arvata saattaa, kirja ei kerro Dave Lindholmista, vaan hänen musiikillisesta urastaan levystä ja kokoonpanosta toiseen, tiukan kronologisesti ja samalla davemaista hypähtelyä koko ajan viljellen. Ehkä tätä ei olisi millään muulla tavalla voinut tehdäkään, näistä asioista saa sentään jollain tavalla kiinni. Kohtalontoverit eli soittokaverit ovat auliisti äänessä, ainakin ne joita kirjassa kuullaan. Sekin nimilistä on pitkä kuin mikä.

Kirjan lopussa on menninkäisten fonttikoolla printattu diskografia, jonka puuttumisesta olisikin tullut isot haukut, niin keskeistä Laamasen tarinassa levytykset ovat. Uusin albumi *Ajaton on ajoissa* (Johanna 2015) ei ole mukaan ehtinyt, mutta eihän sekään viimeiseksi jää. Lista on pitkä ja komea, ja samalla se muistuttaa siitä, miten paljon Dave Lindholm on tehnyt sellaista, mistä häntä ei muisteta. Asiaan kannattaa palata.

Kun on kerrankin hyvä tekosyy sanoa pari ajatusta Dave Lindholmin kaltaisesta ilmiöstä, en jätä tilaisuutta väliin. En ajattele ääneen siksi, että arvelisin oivaltaneeni jotain uutta tai omaperäistä. Yritän vain selittää itselleni, mikä Dave Lindholmin musiikissa oikein kiehtoo ja on kiehtonut jo noin neljä vuosikymmentä.

Se ei ole blues, vaikka olen viimeinen kiistämässä sitä tosiasiaa, että Suomessa on harvoja bluesimpia muusikoita kuin Dave Lindholm niin kitaristina, laulajana kuin säveltäjänäkin. Mutta blues on hetken elävää musiikkia, eikä edes Dave Lindholm ole pystynyt yllättämään englanninkielisillä levyillään. Ne ovat ”hyviä”, mutta eivät yllätä.

Minäkin kuulun siihen joukkoon, joka kuuntelee aktiivisesti vain Lindholmin suomenkielisiä levyjä. Käytännöllisesti katsoen kaikkia, sillä niissä kaikissa on enemmän tai vähemmän omaperäistä musiikkia, lauluja, laulamista, soittamista, sanoja ja säveliä, joita ei voi edes kuvitella kenenkään muun tekemiksi. Parhaimmillaan hänen omaperäisyytensä on ylittämätöntä niin laadussa kuin ajassakin.

Lopetin Dave Lindholmin tekstien kuuntelemisen aikoja sitten, koska totesin, etten ymmärrä niistä yhtään mitään ja siihen, minkä niistä ymmärtää, riittää musiikin kuunteleminen. Lindholm on tunnetusti puhetykistö, kun sille päälle sattuu ja kaikuja siitä on myös levyillä. Mutta minusta on

tavattoman antoisaa kuunnella Lindholmin laulamista ihan siitä riippumatta, mitä sanoja hän sattuu käyttämään. Koska Lindholmin sanat ovat vapaita, kahleettomia ja antavat tulkita itsensä kuten kukin tahtoo.

Minusta Dave Lindholm on oman musiikkinsa säveltäjänä täysi nero, nykypäivän Schubert. Ei niin, että kaikki laulut olisivat täydellisiä, kaukana siitä. Mutta joka levyllä on täysosumia, monella monta sellaista. Siihen nähden on käsittämätöntä, miten vähälle huomiolle useimmat Lindholmin levyt ovat jääneet, myyntimenestyksistä nyt puhumattakaan. Ehkä tosiaan on niin, että Lindholm kavahtaa menestystä niin taitavasti, että rakentaa täysosumansakin menemään ohi suurimman suosion. No, siihenkin hänellä on täysi oikeus, vaikka joidenkin levyjen vaikea saatavuus on kulttuuriskandaali. Ai sinä haluaisit kuulla albumin *Moderni hiljainen musiikki* (Pyramid 1985)? Siitä vaan divareita turhaan koluamaan. Se on yksi Dave Lindholmin diskografian aarteista, jota ei ole koskaan julkaistu CD-muodossa eikä sitä tietenkään löydy myöskään suoratoistopalveluista.

Vaikka itse ihmisestä ei todellakaan saa mitään otetta (ja miksi pitäisikään saada), ei Dave Lindholmin musiikki ole millään tavalla vaikeasti lähestyttävää tai omaksuttavaa. Osa siitä on kyllä hämmentävää, mutta sen vastapainoksi löytyy paljon korutonta kauneutta, jossa ehkä (rohkenenko edes ääneen sanoa) on vilaus Dave Lindholmin persoonasta. Tai sitten ei. Kannattaa kuitenkin kuunnella, miehen koko tuotanto ainakin kerran elämässä. (29.12.2015)

”Jumalan siunausta”?

Eihän tämä edes ensimmäinen kerta ollut, mutta syystä tai toisesta olen poikkeuksellisen ärtynyt siitä, että tasavallan presidentti **Sauli Niinistö** taas sokeroi muuten asiallisen ja suhteellisen intohimottoman uudenvuodenpuheensa jenkkityylisellä ”God Bless You” -fraasilla. Sillä, että hän sentään käytti suomenkielistä ilmaisua, ei tässä tapauksessa ole juurikaan lieventävää vaikutusta.

Miksi ihmeessä kaikille suomalaisille ainakin näennäisesti puhunut presidentti tyrkyttää myös uskonottomille kansalaisille nimellä ”Jumala” tunnetun mielikuivitusystävän ”siunausta”, mitä ikinä se sitten tarkoittaaakin? Eikö olisi paljon tarpeellisempaa käskää hallitusta lopettamaan heikkojen kurittaminen ja käymään rikkaiden kimppuun? Siunauksillako se sivistisyhteiskunta pelastetaan?

Tapauskolliset ihmiset tietysti närkästyvät närkästymisestä. Heidän mielestään Niinistö vain käyttäytyy hyvin ja ketä nyt tällainen hyväntahtoinen ele voi loukata muuta kuin tiukkapipoista ateistikiikhoilijaa? Mutta jos Niinistö olisikin sanonut ”Allahin siunausta” tai ”Joulupukin siunausta” tai ”Spagettihirviön siunausta”, nämä samat ihmiset olisivat todennäköisesti saaneet sätkyn. Vai ettekö?

Kyynikko tietysti toteaa, että Niinistö siinä vain maksimoi tulevien presidentinvaalien äänisaalistaan olemalla ”perinteinen” ja ottamalla huomioon kansalaisten enemmistön näkemyksen. Tai että kyseessä on tyhjä fraasi, joka ei merkitse henkilökohtaista kannanottoa tai kannanottoa olenkaan. Suomalaista *small talkia*, ei sen kummempaa.

Useimmat presidenttimme eivät tätä jenkkityyliä ole käyttäneet. Ei edes **Mauno Koivisto**, joka kyllä muuten suhtautui ateisteihin toisen luokan kansalaisina heitä julkisesti halveksien. Tavan aloitti **Martti Ahtisaari** – yllättyikö joku? – vuonna 1995, myöhempi tutkimus selvittänee, kuinka harkitusta teosta oli kyse. Itse arvelen, että hyvinkin harkitusta. **Tarja Halonen** jatkoi perinteisellä neutraalilla linjalla, jonka sitten ”työväenpresidentti” Niinistö taas kampsesi Ahtisaaren tyyliseksi.

Totta kai Sauli Niinistö tietää, että Suomen tasavallan presidentit ovat jättäneet tällaiset siunaukset perinteisesti pois, joten hänenkin ratkaisunsa on ollut harkittu. Suosiolukujen perusteella ratkaisu ei ole ollut mitenkään huono. Mutta onko siinä siltikään mitään tolkkua, on kokonaan eri asia.

Ajatus siitä, että toivotaan jonkun mielikuvitusystävän siunausta kokonaisuudelle kansakunnalle, on tosiasioiden valossa tolkuton. Eihän sitä siunausta nyt mitenkään voi tasaisesti kaikille tulla, sehän olisi jotain kommunismia tai jotain vielä pahempaa. Jos se ”Jumala” siunaisi meitä kaikkia kuten **Björn Wahlroosia**, niin eihän siitä mitään tulisi. Yhteiskuntahan pyörii vain, kun toisilla on enemmän kuin useimmilla ja ahneus saa kaikki touhuamaan.

Yhdelle kansakunnalle osoitettuna tällainen siunaustoivotus on myös aika moraaliton. Eikö sitä voisi saman tien esittää kaikille ihmisille – ja eläimille myös? Miksi juuri suomalaisten pitäisi sitä saada, olemmeko me muka joku valittu kansa? Vai onko tässäkin taustalla ajatus rikkaan pöydältä köyhälle vierähtävästä murusesta eli oikein rutkasti siunaantunut Suomi voi sitten jakaa hyvänsä eteenpäin esimerkiksi muutamalla valikoidulle irakilaiselle ja syyrialaiselle turvapaikanhakijalle?

Vähän tässä myös mietityttää toiveiden ja todellisuuden välinen kuilu. Ympäri maailmaa taatusti vaikutusvaltaiset miehet toivottelevat tuon tuostakin jumalansa siunausta, mutta mitä siitä on ollut seurauksena muuta kuin rikkaiden rikastumisesta entisestään ja köyhimpien rimpuilua kohti ennen aikaista kuolemaa? Vai olisiko sitten tosiaan niin, että sitä se ”jumalansiunaus” juuri tarkoittaa, että jatkukoon maailmassa eriarvoisuus kuten tähänkin asti? Siunausten saldo näyttää pienen ja heikon ihmisen näkökulmasta joka tapauksessa aika miinusmerkkiseltä.

Jos Sauli Niinistö olisi oikeasti rohkea, eikä pyrkisi enää toiselle kaudelle, hän ehkä jättäisi siunailut sikseen ja sanoisi suoraan, että tasan eivät käy onnen lahjat, mutta yrittäkääs nyt taas vuosi sinnitellä! (1.1.2016)

Kenen kultaa te oikein kaivate?

Yksityinen maanomistus on yleensä Pyhä ja Koskematon Asia. Mutta sitäkin pyhempi on oikeus tehdä kaivosvaltaus, tuosta noin vain, kenen tahansa maalle. Oikeus etsiä ja louhia mineraaleja on meillä suunnilleen samaa kuin Yhdysvalloissa oikeus kantaa henkilökohtaista asetta. Molemmat oikeudet ovat myös yhtä kyseenalaisia. Muista mineraaleista harvemmin kukaan piittaa, mutta kultaa on eri juttu. Se herättää monissa ihmisissä kiihkoa, joka ylittää kohtuuden rajat ja useimmiten myös ymmärryksen. On herättänyt aina ja herättää edelleen. Tämän kiihkon ja kohtuuttomuuden suomalainen symboli on kaivinkoneen kansallispuistoon raahannut kaivuualan yrittäjä.

Vaskoolilla sitä jättihippuaan jahtaavaan huuhtojaan suomalainen suhtautuu perinteisesti romanttisella ymmärryksellä. Kaivinkoneella kansallispuistoa raiskaavaa kultaa-alan yrittäjää sen sijaan ymmärtää korkeintaan toinen samanlainen, hänkin toki vain, jos löytää itse enemmän. Jopa lainsäätäjät taipui taannoin lopettamaan laillistetun ympäristötuhon vuoteen 2020 mennessä.

Kultaa Lemmenjoen hiekasta siilaavat eivät tunnetusti riko lakia, mutta mistä ihmeestä he ovat saaneet oikeuden ryövätä itselleen maaperässä uinuvat uusiutumattomat kansallisaarteet? En puhu nyt umpisurkeasta kaivoslaistamme vaan yleisestä oikeustajusta ja kohtuudesta. Nämä kaivinkoneyrittäjät ovat olleet raivoissaan siitä, että heidän elinkeinoaan vaikeutetaan. Mutta mistä he katsovat saaneensa moraalisen oikeuden tuhota yhteistä suojeltua ympäristöämme henkilökohtaisen hyödyn tavoittelullaan?

Minusta asia on harvinaisen selvä. Kultaa muualta kuin omistamaltaan maalta kaivava ottaa itselleen oikeuksia, joita ei pitäisi olla olemassakaan. Mahdollisuus tehdä kaivosvaltaus on täysin moraaliton asia, vaikka sitä voidaan perustella kustannus- ja teollisuuspoliittisilla järkisyillä. Mutta miksi maansisäisten aarteiden himo on poliittisesti arvioitu tärkeämmäksi kuin yksityinen maanomistusoikeus, sitä on todella vaikea käsittää. Mahtanevatko nykyiset päättäjätkään asiaa ymmärtää. Tuskin, jos voi jotain päätellä siitä löpöryydestä, jolla kaivosteollisuuteen suhtaudutaan.

Olenko tässä maassa ainoa, jonka mielestä oikeus kaivaa kultaa kansallispuistossa on rikos niin ympäristöä kuin yhteiskuntaakin kohtaan? Olenko ainoa, joka pidän kullankaivajia itsekkäinä

oman edun tavoittelijoina, verhottiin heidän työnsä miten romanttisen raadannan asuun tahansa? Olenko ainoa, jonka mielestä kullan kaivaminen kansallispuistossa on yksiselitteisesti väärin?

Minusta yksityinen maanomistusoikeus on sinänsä älytön asia (vielä enemmän sitä on veden tai ilman ”omistaminen”), mutta historiallisista syistä siihen on hankala kajota. Olisi kuitenkin järkevää päättää, että omistusoikeus on luonteelta käyttöoikeutta, joka ei ulotu sattumoisin omalle palstalle osuneeseen malmiin, joka tulisi uusiutumattomana luonnonvarana säätää kansallisomaisuudeksi, jonka ryövääminen, tarveleminen tai hukkaaminen on rikos.

Suomen kaltaisessa maassa kaikki kaivostoiminta tulisi ottaa valtiovallan valvontaan ja kaupallinen hyödyntäminen hyväksyä vain sellaisissa tapauksissa, joissa kaupallinen toimija sitoutuu täysimääräisesti vastaamaan aiheuttamistaan vahingoista ympäristölle ja maksamaan kaivamastaan malmista käyvän hinnan Suomen valtiolle eli meille kaikille.

Jos kukaan ei uskalla tällaista ”riskiä” ottaa, malmi on syytä jättää odottamaan aikaa parempaa tai sitten ihan muuten vaan antaa olla siellä missä se on. Ei ole mitään pakkoa kaivaa esiin kaikkea mitä maan sisällä on, jos sitä ei välttämättä tarvita johonkin järkevään tai jos haitat olisivat hyötyjä suuremmat. Pahinta mitä voidaan tehdä, on sallia jonkun kuorivan hiput itselleen ja jättävän vahingot kansalaisten vastuulle. Näinhän käytännössä nykyään usein tapahtuu. Ei se kulta niitten kaivajien kultaa ole, vaan meidän yhteistä. (5.1.2016)

Kun mies muuttuu ympäristön ongelmaksi

Alkuvuoden uutisia ovat säväyttäneet väitteet siitä, että Eurooppaan olisi rantautunut – tai jalkautunut – uusi epämiellyttävä kulttuurinen ilmiö eli naisten seksuaalinen häirintä ja ahdistelu isolla miesjoukolla. Lisämakua uutisille on antanut se, että ilmiö näyttää liittyvän maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden kulttuuritaustaan ja sen mukaiseen käyttäytymiseen aivan erilaisessa ympäristössä.

Maahanmuuttokeskusteluun liittyvän ulottuvuuden lisäksi poliisin sekavat toimet niin Saksassa, Ruotsissa kuin Suomessakin ovat herättäneet levottomuutta ja vakavia kysymyksiä siitä, onko poliisi vähätelty, liioiteltu vai pelkästään ollut sormi suussa. Suomessa on herättänyt kiihtymystä joidenkin poliisien huonojen sanavalintojen (toivottavasti vain niistä oli kysymys) synnyttämä mielikuva, että naisten seksuaalinen häirintä olisi jotenkin uusi ilmiö suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kiihkeän keskustelun ytimessä on arabi- tai afrikkalaistaustaisessa kulttuurissa kasvanut mies, joka ei näytä ymmärtävän tai haluavan ymmärtää, että Euroopassa naiset ovat täysivaltaisia kansalaisia ja että täällä ei raiskattua naista kiviteta kuoliaaksi, vaan viha ja rangaistus kohdistuu raiskaajaan. Kaikkien maahanmuuttajien ja turvapaikkaa etsivien kannalta on äärimmäisen vahingollista, että nämä ympäristölleen ongelmaksi muuttunut miehet hallitsevat uutisia.

On pötypuhetta, että naisia olisi alettu seksuaalisesti ahdistella Suomessa vasta kun muslimikulttuureista tulleet miehet ovat menettäneet itsehillintänsä tai vaihtoehtoisen tulkinnan mukaan toimineet kuten ovat tottuneet toiminaan. Kyllä se kantasuomalaiselta mieheltäkin on aina sujunut, meillä vaan tarvitaan yleensä alkoholia niitä estoja ja itsehillintää poistamaan. Kännissä se Suomi-pojan käsi kourii yhtä häikäilemättä kuin arabinkin.

Minusta on todettava ilman kiertelyjä, että seksuaalinen ahdistelu ja häirintä on kaikissa tapauksissa sietämätöntä, tuomittavaa ja anteeksiantamattoman huonoa käytöstä. Sovinistinen ja eriarvoinen kulttuuritausta ei ole lieventävä asianhaara, se on tehtävä selväksi jokaiselle, joka haluaa kulttuurissamme elää. Voimme ymmärtää, että esimerkiksi turvapaikanhakijan vankilamainen odotus synnyttää voimakasta turhautumista ja seksuaalisia paineita, joita on vaikea siivosti purkaa. Ymmärtäminen ei silti voi tarkoittaa, että törkeä käytös pitäisi myös hyväksyä. Ei pidä.

Osalle miehistä on aina tuottanut vaikeuksia pitää näppinsä ja kielensä kurissa, kun lähistölle ilmestyy seksuaalista vetovoimaa tihkuvia kansalaisia. Tätä joukkoa ei yhdistä kulttuuri, uskonto tai tavat, vaan biologisperäinen vietin ohjaama vimma, joka kuitenkin menetti yleisen hyväksyttävyytensä jo vuosisatoja sitten – ainakin useimmissa Euroopan maissa. Nämä miehet eivät vaan itse tunnu ymmärtävän tätä muutosta. Ja jos ymmärtävät, eivät hyväksy.

Eurooppalaisiin keskuksiin pakkautuvat yksinäiset, toimettomat miehet ovat potentiaalinen ympäristöongelma, vaikka suinkaan kaikki eivät käyttäydy huonosti. On täysin mahdollista, että tuoreet uutiset ovat vasta alkusoittoa vielä isommille ongelmille. Eikä tilanne muutu rajoja sulke-
malla, nuo turhautuneet miehet ovat jo täällä Pariisista Tornioon, Kölnistä Tukholmaan. Jokainen turhautunut lisäpäivä kasvattaa painetta, joka ei katoa itsestään.

Modernin kansainvaelluksen monet lieveilmiöt voidaan välttää vain sillä, ettei nuorilla miehillä ole tarvetta ja houkutusta lähteä turhautumaan Euroopan vastaanottokeskuksiin ja työttömien kansoittamiin lähiöihin. Maasta- ja maahanmuutto sinänsä ei ole ongelma, vaan sen mittaluokka ja yhteiskuntien täydellinen varustautumattomuus, mitä tuoreet raiskausuutiset symboloivat.

Meillä pitäisi kuitenkin olla myös rohkeutta tunnustaa, että monet – eivät kaikki – pakolaisia tuottavien maiden ongelmat ovat ns. länsimaitten häikäilemättömän oman edun tavoittelun seurausta. Yhdysvalloille kelpaa muslimimaiden öljy, muuten suhtautuminen on lähinnä halveksuvaa salamurhaamista. Eurooppalaisten maiden syntilista on sekin pitkä ja verinen, vaikkapa vain Algeria ja Kongo ääneen mainiten.

Naisia sortavat ja häpäisevät miehet pilaavat helposti kaikkien maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden maineen. Ei auta, vaikka näitä mätiä yksilöitä olisi pieni vähemmistö kaikista, heitä on silti liikaa. Äärioikeistolaiset katupartiot kiittävät vetoavusta. Kaikilla muilla on syytä olla huolissaan tilanteesta.

Turhauttavasta pakolaisten asioiden käsittelytavasta tulee päästä irti ja samaan aikaan rikoksiin syyllistyville maahan haluaville on tehtävä selväksi, ettei heille ole tarvetta suomalaisessa yhteiskunnassa, meillä on rikollisia riittävästi ihan omastakin takaa. Pelin säännöt on tehtävä yksiselitteisen selväksi niin suomalaisille kuin suomalaisiksi haluavillekin. Jos naisia sortavasta kulttuurista tuleva mies ei haluakaan muuttua, hän ei ole koskaan tervetullut. (11.1.2016)

Janne, The Drama Queen

Musiikin historiaa ja säveltäjäelämäkertoja lukeva saa varautua siihen, etteivät jumaloidut sävelten nerot aina ole nokakkain kohdattuna niitä maailman mukavimpia tyyppejä. Tähän voi suhtautua olkia nostellen tai pahastumalla ja lopettamalla moisen tyypin musiikin kuuntelemisen. Eihän se enää niin hyvältä kuulostanutkaan... Vuoden 2015 juhlakalun eli **Jean Sibeliuksen** päiväkirja julkaistiin jo vuonna 2005 alkukielisenä muodossaan eli ruotsinkielisenä. Suomennos valmistui kätevästi juhluvuoden lopulla, eikä päässyt pilaamaan kekkereitä. Miелensäpahoittamisiin tämä päiväkirja kyllä tarjoaa aineksia ihan riittävästi.

Jean Sibelius oli aikalaistapaan armoton antisemitisti ja harmittelee päiväkirjassaan, kun joutui matkustamaan ”kolmen haisevan juutalaisen kanssa”. Vuonna 1943 Hitlerin sotaonnen selvästi jo muututtua hän kyllä sitten torjui natsien rotuopit. Sibelius suhtautui myös armottomasti ”roskaväkeen”, johon hän niputti kapinoivien työläisten lisäksi helposti myös musiikkinsa kriitikot. Omatekoisen ”aristokraatin” luonnolle kävi, kun joku uskalsi sukututkimuksen keinoin osoittaa, että tuo ”Ihana Ego” saattoi olla musiikillinen nero, mutta silti myös ihan tavallisten suomalaisten maa-jussien sukua. Kun lukee päiväkirjan loputtomia itsesäällisiä vuodatuksia, jotka Sibelius aina välillä katkaisee hyvin kylmäverisellä ja tarkkanäköisellä itseironialla, on vaikea olla antamatta säveltäjälle arvonimeä *drama queen par excellence*. Ja silti – koko ajan syntyi hienoa musiikkia, jolla ei tunnu olevan mitään yhteyttä päiväkirjassa kiukuttelevaan hemmoteltuun pikkupoikaan. Suunnaton mysteeri!

Mozartia hieman vanhempaa **Josef Myslivečekiä** (1737 – 1781) pitivät aikalaiset vastenmielisen näköisenä, koska ilmeisesti kuppatauti oli runnellut säveltäjän kasvoja ja joku kömpelö puoskari täydentänyt tuhon. Silti Mysliveček sävelsi paljon ihastuttavaa musiikkia, niin hienoa, että hänen aariansa *Il caro mio bene* oopperasta *Armida* kelpasi uusilla sanoilla *Ridente la calma* Mozartin omaan ohjelmistoon. Tänäkin päivänä monet pitävät teosta aitona Mozartina.

Monen säveltäjän kohdalla tuntuu siltä, että yksityiselämään liittyvät arveluttavuudet eivät ainakaan vähennä suuren yleisön uteliaisuutta. **Richard Wagner** ei tunnetusti ollut maailman kiivoimpia ihmisiä ja jakoi – toki tietämättään – monet näkemykset paljon myöhemmin tahtipuikkoon tarttuneen **Adolf Hitlerin** kanssa. Se ei ole estänyt miljoonia ihmisiä hullaantumasta Wagnerin musiikista, myös Saksan ulkopuolella.

Meillä Suomessa muistetaan toimittaja **Seppo Heikinheimon** manailut siitä, miten tylsää oli kirjoittaa **Oskar Merikannon** elämäkertaa, koska mies eli kunniallista ja tylsää taideporvarin elämää, josta ei irronnut kovallakaan yrityksellä meheviä juoruja (pelkkä hedonistinen hyvän ruoan ja juoman nautinta ei siihen riittänyt). Poikansa **Aarre Merikanto** oli sentään vähän särmikkäämpi kohde, vaikka hänenkään lääkemorfiiniriippuvaisuudestaan ei kovin meheviä otsikoita saanut. Juoppoja säveltäjiähän meillä on riittänyt Sibeliuksen ajoilta ja jälkeen niin paljon, ettei moisesta kukaan jaksa kiinnostua.

Mutta palataan tuohon mystiseen tosiasiaan, ettei säveltäjän luonteenlaadulla ja hänen tuottamallaan musiikilla näytä olevan ainakaan sellaista yksioikoista yhteyttä, jota juorulehdet rakastaisivat. Edustan itse niitä askeetikkoja, joita häiritsee jopa säveltäjän ulkonäön tietäminen. Esimerkiksi **Claude Debussy** ei ulkoisesti muistuta musiikkiaan yhtään tippaa. Musiikin kuuntelemista helpottaisi myös, jos säveltäjät jättäisivät sanat rauhaan. Niistäkin tulee helposti kaikenlaista ylimääräistä ja yleensä asiaan – musiikkiin – liittymätöntä mieleen.

Arjen käytännöllisten syiden takia on tarpeen, että taideteoksilla on tekijänsä, jotka myös huomioidaan asiaankuuluvalla tavalla. Mutta ajatusleikkinä voi miettiä tilannetta, jossa kukaan ei tiedä kuultavan musiikin tekijää (näinhän oli ja on sävellyskilpailuissa edelleen). Sitä vaan kuunnellaan ja arvioidaan musiikkina sinänsä ilman taustainformaation aiheuttamia vääristymiä. Menettäisimmekö jotain vai saisimmeko jotain, mikä nyt ei ole mahdollista?

Jean Sibeliukselle moinen olisi voinut olla viimeinen pisara, jonka tähden hän olisi ehkä lopettanut aktiivin säveltämisen jo paljon aikaisemmin. Persous kiitokselle ja kunnialle on biologisestikin vahva ihmispersoonan osa. Kai meidän täytyy sallia se myös säveltäjille. (18.1.2016)

Sukupuolittuneen tahdon armoilla

Väestöliiton parisuhdekeskuksen johtaja **Heli Vaaranen** työnty suoraa kusiaispesään väittämällä, että modernissa suomalaisessa parisuhteessa ”mies ei päätä juuri mistään”. Reaktiot olivat odotetun kaltaisia: moni ilahtui ja kiitti, että nainen uskaltaa tällaista sanoa ääneen, ja yhtä moni muistutti happamasti kaikenlaisista miesten ikävistä ominaisuuksista. Mutta ainakin Hesarin keskusteluketjun perusteella yksi ja toinen myönsi Vaarasan jutun antaneen ajattelemisen aihetta.

Vaarasan puheenvuoro tuli julki hetkellä, jolloin myös naisiin kohdistuva häirintä ja seksuaalinen ahdistelu on lievästi ilmaisten iso kansainvälinen puheenaihe sekä tuoreitten (Köln) että vanhempien (Rotherham) tapausten takia. Näennäisestä ristiriitaisuudestaan huolimatta nämä asiat liittyvät toisiinsa. Avainsana on sukupuolittunut suhtautuminen toiseen ihmiseen. Kun lähimmäinen ei ole ensisijaisesti ihminen, yksilö, vaan sukupuolen edustaja, syyllisyydenkantaja ja vastuussa kaikesta.

Sukupuolittunut suhtautuminen pohjautuu tietenkin vahvasti biologiseen eläimeemme. Hormonit ja vietit vievät helposti niitäkin, jotka eivät vientiä tahtoisi. Erilaisista kulttuurisista taivoista kasvaa meille jokaiselle monimutkainen vyyhti, jossa sukupuolella on hyvin keskeinen mer-

kitys. Valitettavan usein tuo monimutkaisuus ei ole voimavara vaan huonon käytöksen, epätasa-arvon ja rikosten lähde.

B. Virtanen on **Ilkka Heilän** luoma sarjakuva, jonka satirisoimaan johtamiskulttuurien maailmaan hyvin monen ihmisen on helppo samastua. Päähenkilö *B. Virtanen* on nujerrettu ja niin kotona kuin työpaikallakin väheksytty puurtaja, jonka elämän valopilkut ovat todella harvassa. Kotioloissa *B. Virtanen* on klassinen tanttamaisen vaimon tossun (tai nyrkin) alla elävä nössö, jonka kohtalo ilmeisesti kuitenkin vuodesta toiseen huvittaa lukijoita tai antaa samastumisen aiheita.

Ilkka Heilän piirtämä kuva suomalaisesta parisuhteesta on hyvin lähellä sitä, mistä Heli Vaaranen kirjoittaa. Sarjakuvassa tilannetta on helpotettu piirtämällä miestä väheksyvä vaimo fyysisesti ylivoimaiseksi ja otteissaan suoraviivaisen häikäilemättömäksi. Toisaalta suhde on pysyvästi epätasa-arvoinen, Heilä ei anna kummallekaan hahmolle muuttumisen mahdollisuutta. Sarjan voisikin lopettaa, jos *B. Virtanen* ruvettaisiin työpaikalla ja kotona suhtautumaan inhimillisesti ja ystävällisesti.

Miksi tällainen tilanne on ehtymätön lähde humoristisille piirroksille ja jutuille? Onko ihmisen systemaattinen väheksyminen aidosti huvittavaa, vai kumpuaako huumori siitä, että yleensä fyysisesti ylivoimainen ja perinteistä hegemoniaansa herkästi puolustava mies on vuorostaan alistettu? Lienee selvää, ettei *B. Virtanen* olisi sarjakuvana olemassakaan, jos etunimen takaa löytyisi *Berta* tai *Beatrix*.

Itseäni ahdistaa sarjakuvassa *B. Virtanen* enemmän kuin huumorin lähteen valinta sinänsä se toivottomuus, joka sarjaa luonnehtii. Mikään ei muutu paremmaksi, tapahtui mitä hyvänsä. On kuin piirtäjä olisi todennut, että ihminen ei muutu. Nainen alistaa siinä missä mieskin, kun tilaisuus tulee (*B. Virtanen*issä useimmat sortajat ovat toki työpaikan miehiä) ja mies voi jäädä pysyvästi nyrkin ja hellan väliin.

On vaikea kuvitella, että missään maailmalla ilmestyisi sarjakuvaa, jossa kuvattaisiin humoristisesti naisten ahdistelun ja seksuaalisen riiston täyttämää maailmaa. Jossa päivästä toiseen vit-sailtaisiin sillä, miten julmasti ja useimmiten rankaisematta miehet loukkaavat naisten ja lasten koskemattomuutta. Tuoreen *B. Virtanen*-stripin viimeisessä ruudussa vaimo roikottaa miestä kurkusta kuristamalla ja määrää miehen ajamaan partansa, ei johtajan vaan vaimon käskystä. Tälle on tarkoitus nauraa.

Yhdessä kulttuurissa on luonnollista, että nainen on toisen luokan kansalainen, miehelle luotu huvitus ja käskytettävä palvelija. Toisessa taas se, että naisen toteuttama miehen kaltoin koh-telu on lähinnä vitsin kaltainen asia, ei vakavasti otettava ongelma, koska naisen euro on 80 senttiä ja useimmat raiskaajat ovat kuitenkin miehiä. Molemmat ovat minusta kauhistuttavia asenteita ja ajattelutapoja. Sukupuolittuneet asenteet ovat lujassa, mutta siitä ei pidä seurata, että niihin alistutaan. (18.1.2016)

Varasta vain luovasti

Näitä aina tulee. Syksyllä 2015 **Panu Rajalan** *Inha*-aiheinen romaani *Intoilija* herätti kiistelyä siitä, missä menee tekijänoikeuslaisissa mainitun hyvän maun raja toisen tekstin suorassa lainaamisessa ilman lähdeviittauksia. Panu Rajala ei myöntänyt tehneensä mitään väärää, mutta taisi siinä ihanan julkisuuden hulmutessa loppujen lopuksi tulla enemmän sitä ikävää sorttia.

Samaa voi sanoa **Raija Orasen** vastikään tekijänoikeusneuvostolta saamista pyyhkeistä, joilla vailla oikeusistuimen valtaakin on vahva leimaava vaikutus. Oranen yritti vielä esittää, että historiallisten romaanien kirjoittaminen tulee mahdolliseksi, jos muka hänen soveltamaansa tekniikkaa ei saa käyttää. Orasen kannalta kiusallista on itse moraalisesta tuomion lisäksi se, ettei hän näytä tuntevan tekijänoikeuden alkeitakaan antaessaan ymmärtää, ettei suomentajilla mitään oikeuksia ole.

Yhteistä näille tapauksille on paitsi kirjailijoiden vahva haluttomuus myöntää omaa virhettään, myös syvä epätietoisuus siitä, mikä ero on taiteellisella varastamisella ja juridisella rikkomuksella. Näyttää olevan helpointa ottaa oppia suomalaisista poliitikoista ja yritysjohtajista ja kiistää kaikki. Edes stubbismi ”sori siitä” ei ole vielä tarttunut välineistöön.

Toisinkin voi toimia. Kirjailija **Tiina Raevara** julkaisi tänään Helsingin Sanomissa kolumnin otsikolla ”*Edes pultit eivät estä kirjailijaa varastamasta*”. Siinä hän paitsi luettelee hauskaasti omia kirjallisia varkauksiaan, myös nopeasti läpivalaisee edellä mainitsemani kaksi tapausta kollegan näkökulmasta ja toteaa vallan osuvasti: ”Ehkä kaikkein vähiten noloa olisi kuitenkin ollut se, että Rajala olisi kirjoittanut kaiken tekstin romaaniinsa itse.”

Minusta Raevara osuu kolumnissaan asian ytimeen luomalla yhteyden varkauksen ja luovuuden välille: ”Todellinen ammattikirjailija varastaa myös seinät, mutta tekee niistä taloonsa katon”. Juuri näin, luova kirjoittaja hyödyntää armotta mitä tahansa tarkoitukseen sopivaa aineistoa, mutta tekee sen omaperäisellä, uutta luovalla tavalla. Parhaassa tapauksessa varkauksen kohde tuntee ylpeyttä tapahtuneesta.

Laiska toimija ajattelee pääsevänsä vähemmällä, kun ottaa suoria lainauksia uutta luoneen toisen kirjailijan tekstistä ja upottaa ne jalostamatta oman tekstinsä joukkoon. Sellainen on lukijan näkökulmasta noloa ja tylsää. Miksi lukea kirjailijan X tekstiä kirjailijan Y tekstin keskellä, kun voi ottaa sen alkuperäisen tekstin ja lukea siitä. Homma voi vielä jotenkin toimia, kun lukijaa muistutetaan siitä, että nyt äänessä on se ja se, koska kirjailijan mielestä ei itse olisi asiaa paremmin tai osuvammin ilmaista. Nolous muuttuu perustelluiksi kumarrukseksi ja kaikki ovat tyytyväisiä.

Tiina Raevaran ääneen lausuma asenne lienee kirjailijoiden keskuudessa yleisempi kuin Rajalan ja Orasen, vaikka eivät he tietenkään ainoita ole. Lieneekö sitten läpikaupallistuneen ajan ilmiö, että kirjallisuuden omaperäisyys ei ole enää kaikille kilpailuetu? Kyllä kai kokeneet Rajala ja Oranen ovat asiaa harkinneet ja ratkaisunsa tietoisesti päätyneet, yksin tai yhdessä kustantajan kanssa?

Raja nolon lainaamisen ja plagiaatin välillä on hämärä. Rajala ei väittänyt Inhan tekstiä omakseen, vaikka asioiden tila ei ehkä kaikille lukijoille ollut yhtä selvä kuin Rajalalle itselleen. Inhan tekijänoikeudellinen suojakin on jo rauennut.. Oranen puolestaan näyttää ajattelevan, että suomentajaa saakin plagioida. Se on jo vähän huolestuttavaa muutenkin sotkuisen asian lisähämärtämistä. Lait säädetään edelleen eduskunnassa, ei kirjailijan työhuoneessa.

Tietokirjoittamisessa plagiointia on usein vaikea välttää tai todistaa tapahtuneeksi, koska faktat ovat kaikille samat, eivätkä ne nauti tekijänoikeuden suojaa. Eettisessä mielessä lienee silti selvää, ettei aito plagiointi, toisen tekstin hyödyntäminen alkuperä piilottaen, voi olla koskaan hyväksyttävää. Popmusiikin kaltaisella luovuuden alueella pientä plagiointia on vaikea välttää, kun hyviä melodioita ja sointukiertoja on niin rajallinen määrä. Tekstipuolella voi kuitenkin antaa neuvon, että älä rupea kirjailijaksi, jos et pysty varastamaan uutta luovalla tavalla. (19.1.2016)

Somejuoppo, laitenarkkis ja tsekkaushullu

Kuuntelin muutama päivä sitten **Lapinlahden Lintujen** laulua *Tenukeppi*, joka listaa **Mikko Kivisen** suulla mittavan valikoiman alkoholisteille keksittyjä lempi- tai haukkumanimiä. Äskes luin myös valokuvaaja **Jonna Rutasen** haastattelun, jossa hän kertoo sanoin ja kuvin modernien viestintälaitteiden synnyttämästä kaikille tutusta ilmiöstä eli siitä, miten ”älylaitteet ovat tulleet ihmisten väliin”. (Minä en näille laitteille äly-etuliitettä antaisi, mutta olkoon tämän kerran).

Kyllähän se addiktiosta, riippuvuudesta vihjaa, jos toisiaan teoriassa rakastavat ihmiset räpläävät ruokapöydässään mieluummin laitteita kuin katsovat silmiin, kuuntelevat ja keskustelevat. Tarkoitukseni ei ole nyt moralisoida ihmisten valintoja vaan pohtia lyhyesti sitä, onko jo syytä puhua somejuopoista, laitenarkkareista ja tsekkaushulluista (nämä käsitteet tulvivat mieleeni, kun Mikko Kivinen ja Jonna Rutanen yhdistyivät aivoissani).

Jos addiktiomme on tilapäinen ilmiö, johon kyllästytään kuten leipäkoneeseen tai porealtaaseen, huolta ei varmaankaan ole. Ihan siltä ei kuitenkaan näytä. Pikemminkin tämä kaikki näyttää vain leviävän ja saavan koko ajan groteskimpia muotoja. Minun verkkokalvoilleni on syöpynyt lyhyt videonpätkä kiinalaisesta naisesta, joka valvontakameran todistaessa kävelee kännykkäänsä tuijottaen laiturin reunan yli ja katoaa veteen. Tämä nainen kuoli addiktionsa takia.

Itseäni on mietityttänyt erityisen paljon se, kuinka suuri vetovoima uusilla laitteilla ja niiden tarjoamalla maailmalla näyttää olevan sellaisiin ihmisiin, joita itse pidän fiksuina. Kyllähän järki sanoo, että viestintävälineitä ei pitäisi käyttää kohtuuttomasti. Mutta kovasti näyttää siltä, että kohtuukäyttö on yhtä vaikeaa alkoholistille kuin somejuopollekin. Kun joku pimeässä katsomossa elokuvan jo alettua ottaa kännykän esiin, riippuvuus on yhtä vahvaa kuin kemiallisilla aineilla.

Ehkä siitä onkin kysymys. Ehkä pienillä näytöillä varustetut laitteet tarjoavat ihmisaivoille mielihyvää loputtomalla datan (joskus myös informaation) virralla, joka tuntuu lupaavan, että tämä hauskuus ei lopu koskaan. Kuten ei lopukaan, kun selataan ruudun alareunasta loputtomasti esiin nousevaa pikkuviestien ja kuvien, vitsien ja videoklippien vuota. Ehkä somejuoppo pelkää virran loppumista kuten alkoholisti sitä hetkeä, jolloin kaikki on juotu, viimeisetkin tipat tiristetty kumolleen olevista pulloista.

Jos somejuoppous ja laitenarkkarius ovat oire todellisesta mielen sairastumisesta, taidamme olla pahassa pulassa. Entä jos kaikkialla riehuva vihapuhe on ainakin osittain sairastuneiden mielten reaktiota? Kun istun junassa kirjaa lukien, useimmat kanssaihmiset näpelöivät kännykkäänsä. Minä vilkuilen heitä, he eivät vahingossakaan vilkaise minuun päin. Minua ei ole, koska edustan ikävää todellisuutta, en kännykän mitä tahansa lupaavaa virtuaalimaailmaa.

Onko pakonomainen statuksen tsekkaus sairaus? Pitäisikö kutsua lääkäri, jos kokoukseen kutsutut ihmiset kiinnittävät päähuomio henkilökohtaiseen näyttöönsä ja häiriintyvät heille esitetyistä kysymyksistä? Jos kännykkä täytyy vaihtaa uusimpaan malliin hinnalla millä hyvänsä, onko potilas jo hoidon ulottumattomissa? En tiedä, tuskin tietää kukaan muukaan.

Asiat näyttävät päällisin puolin sujuvan kuten ennenkin. Vai onko sekin harhaa, jonka synnyttävät miljardit somejuopot ja laitenarkkarit teeskentelemällä olevansa läsnä, täällä, paikalla, mukana? Entä jos SSS-hallituksen hirvittävän huono työnjälki johtuu somesairauksista? **Alexander Stubb** tiedetään someaddiktiksi, **Timo Soinikin** kirjoittaa plokiaan. Ehkä **Juha Sipilä** on kaappisomettaja ja **Björn Wahlroos** pelaa salaa *Grand Theft Auto vitosta* muiden raharikkaiden kanssa?

Joudun selittelemään, miksi en ole vastannut puheluun tai tekstiviestiin, koska en kannata kännykkää mukana ja merkkiänet voivat jäädä kuulematta. Minua painostetaan, koska en ole FB:ssä ja jään paitsi niin paljosta. Joskus tunnen itseni Hollywoodin kauhuelokuvan päähenkilöksi, joka elää somezombien kansoittamassa maailmassa laina-ajalla odottaen sitä hetkeä, jolloin poikkeavuuteni paljastuu. Ja paljastuuhan se väkisinkin, kun kännykkä on taas unohtunut ottaa mukaan ja minua ei saa kiinni koiranulkoilutuslenkiltä. Kohta ne tajuaavat, että tein sen tahallani.

Ehkä me tarvitsemme tulevaisuudessa alueita ja ajanjaksoja, joilla ja jolloin ei ole kenttää kenellekään. Jolloin laite kuin laite muuttuu takaisin kimpaleeksi metallia ja muovia. Jolloin kommunikaation ainoa mahdollinen muoto on ihmisten välinen katse-, puhe- ja kosketuskontakti. Jos ajatuskin synnyttää vieroitusoireita, tarve on ilmeinen. (20.1.2016)

Suomi Pietarin tiellä

Voin kuvitella, ettei professori **Markku Kuisman** tapa kirjoittaa suurelle yleisölle miellyttäviä kaikkia perinteisen tyylin edustajia. Minua Kuisman illuusioton ja paikoin inhorealinen perusasenne miellyttää, koska olen lukenut liian monta jossittelevaa, selittelevää, puolustelemaa ja kaunistelemaa teosta, vaikka tarkoitukseni on ollut etsiä näkemystä historiallisten tapahtumien todellisuuden eri puolista.

Markku Kuisma on eri maata, myös kirjoittaessaan näennäisesti haukotuttavasta aiheesta kuten Suomen ja Venäjän taloussuhteista kolmen vuosisadan ajalta (*Venäjä ja Suomen talous 1700 – 2015* Siltala 2015). Kuisman käsittelyssä talous muuttuu yhteiskuntien ja yksilöiden vaiheita rytmittäväksi voimaksi, joka ei näytä perusrakenteiltaan muuttuvan, vaikka kaikki näyttäisi muuttuvan.

Kuisman tapa puolihuolimattomasti ja rennosti tiivistää valtavia asioita tyyliin ”Valkoinen Suomi oli kesän 1918 alkaessa keisarillisen Saksan miehittämä vasallivaltio, halusi se tai ei.” (s. 182) on traditionalistien näkökulmasta liki hävytöntä. On tällaisissa yhteenvedoissa aina riski yksinkertaistaa asioita liikaakin, mutta toisaalta on terveellistä saada kuin rätinä naamalle kiteytys, jollaista kukaan ei ole uskaltanut aikaisemmin tehdä. Tai ei ainakaan haluaisi lukea.

Historiaan suhtaudutaan Suomessa perinteisesti jotenkin ”kunnioittavasti”, ikään kuin se ei olisi yhtä hyvin tavallisten kuin epätavallisten ihmisten historiaa. Kuisma tarkastelee ns. suurmiesten tekoja ilman katteetonta ihastelua tai taivastelua. Se on minusta aina tervetullut muistutus siitä, että kansakunnan kaapin päälle nostetut henkilötkin ovat toimineet oman aikansa sallimissa puitteissa usein hyvin vääristyneen informaation ja erilaisten paineiden vaikutuksen alaisena. Kuisma ei pilkkaa, mutta ei myöskään kaunistele rooleja, joita yksilöt ovat itselleen ottaneet tai joihin he ovat joutuneet.

Silti kaiken läpi kulkee voimakkaan värisenä (en sano, minkä värisenä) yksilöistä riippumattomana kansakuntien välisen vuorovaikutuksen vuo, joka ei näytä vuosituhansienkaan aikana suuremmin muuttuneen, vaikka toimijoiden nimet ja eri aikoina valojen vannomisia vastaanottaneet ideologiat ovat vaihdelleet. Kuisman mielestä historiasta ei yleensä opita mitään, mutta tiettyjen isojen kuvioiden ymmärtäminen ja hyväksyminen voisi olla ainakin pienille kansakunnille hyvä asia.

Erityisesti suhtautumisessa Venäjään ja muihin Euroopan valtatekijöihin kuten Saksaan ja Isoon-Britanniaan näitten isojen kuvioiden toistumisen Kuisma näyttää mielenkiintoisella tavalla. Sijaintimme Pohjois-Euroopan ja Venäjän välissä pysyy kuten myös suurvaltojen pyrkimys häikäilemättä edistää omia etujaan pienten kustannuksella. Tässä suhteessa Kuisma ei päästä mitään valtaa muita vähemmällä.

2010-luvun aktiivisen Venäjän-vastaisen propagandameren tyrskyissä Kuisman teksti muistuttaa toistuvasti siitä, että Venäjän naapuruus on aina säädellyt Suomen pärjäämistä myös hyvässä mielessä. Kuisma ei ole **Matti Klingen** symboloimalla tavalla keisarivallan ihailija, mutta vakuuttavasti hän osoittaa, kuinka monta kertaa historian aikana juuri Pietari on ratkaissut suomalaisen talouselämän isot kuviot tavalla tai toisella.

Yllättävän hyvin Kuisma kuljettaa tapahtumien yleisen logiikan nykyhetkeen asti. Toisin kuin yleiselle vihapuheelle kuuluiset propagandistit, hän tarkastelee viileän analyttisesti myös Putinin Venäjää yhtenä loogisena vaiheena prosessissa, jossa todelliset päättäjät eli suuryritysten johtajat ja omistajat keskinäisiä välejänsä selvittelevät. Venäjä on aina kokonsa ja sen mittaisten intressiensä takia uhka, mutta samoista syistä myös valtava mahdollisuus.

Ehkä hiukan yllättäen Kuisma analysoi kirjansa lopulla myös Suomen EU- ja euro-ratkaisuja huonosti peitetyllä sarkasmilla: ”Päätös tehtiin koko sillä kansanvallan voimalla, jonka neljänkymmenen prosentin tuki kaikista äänioikeutetuista soi.” (s. 327) Kuisma on sitä mieltä, että EU-kriitikkoja pilkkaavat ”länsikiihkoilijat” edustavat asenteessaan itäeurooppalaista alemmuudentuntoa. Ehkä saammekin seuraavaksi lukea inhorealistic analyysin Suomen EU-ratkaisuihin?

”Kaikki voi muutenkin olla toisin. Voisihan Suomi olla kuin Ruotsi 1809 jälkeen. Pysyä suvereenissa ja rauhallisessa puolueettomuudessaan ja noukkia tilaisuuden tullen kastanjat tuhasta kuin kunnan kauppakansa. Se edellyttää vain halua ja rohkeutta olla vapaasti ja itsenäisesti oma itsensä”. (s. 335) (22.1.2016)

Paahtoleipäjeesukset

Uskonnollisten uskomusten maailma on toisaalta rajaton inhimillisen mielikuvituksen leikkikenttä, toisaalta häkellyttävän epälooginen ja omaehtoisesti putkinäköiseksi rajoitettu ajattelun este. Jo pelkästään erilaisten uskonnollisten yhteisöjen määrä ja kirjo uhmaa suoraan useimpien uskontojen omaa näkemystä, että vain yksi on oikeassa, muut ovat harhaoppisia.

Itseäni ei niinkään kiinnosta uskomisen psykopatologia (näinkin ruma sana johtuu siitä, etten kykene eläytymään aitoon tarpeeseen uskoa johonkin mielikuvitusolentoon tai sellaisen järjestämään maailmankaikkeuteen, kun meillä on olemassa tieteen tarjoama kertomus), vaan enemmän uskonnollisten uskomusten aika yleiseen taipumukseen viis veisata arkijärjen logiikasta.

Joku voi sanoa, että uskonnollinen uskomus on väistämättä epälooginen, koska se ei ankkuroidu mistään kohdastaan todellisuuteen. Ehkä näinkin. Silti minua kiinnostaa uskonnollisten ajattelutapojen ponteva logiikanvastaisuus ja into tyytyä vastauksiin tyyliin ”jaa jaa, ei sitä ihminen voi tietää, jumalan tiet ovat tutkimattomat”.

Miksi meillä on vain yksi Jeesus? Miksi ei saman tien kymmenen Jeesusta, koska tuolle yhdellekin riitti aika paljon hommaa ja riesaa väitetyt 2000 vuotta sitten? Miksi kaikkivaltias Jumala ei tuottanut omaa Jeesusta jokaiselle vuosisadalle, jokaiselle mantereelle? Luulisi, että se olisi ollut hieman tehokkaampaa kuin yhdellä ainoalla operoiminen.

Ylipäätään se looginen ristiriita, joka vallitsee ihmisen tunteman kaoottisen maailman ja jumalten kovin ylittämättömäksi yleensä kuvaillun osaamisen välillä, jaksaa ihmetyttää minua. Tai siis se, miksi tuo ristiriita ei hämmennä jokaista ajattelukykyistä uskonnollista ihmistä siihen määrään, etteivät pappien tyhjää täynnä olevat ”vastaukset” kerta kaikkiaan riitä?

Mikä ihme saa ihmisen heittämään vähäisenkin logiikan narikkaan, kun ruvetaan puhumaan uskonnollisista uskomuksista? Tuskin ne uskovaiset, jotka kumartelevat verta vuotavan kuvan äärellä ostaisivat autoa, jonka halpa hinta selitettäisiin moottorilla, joka toimii ihmeen avulla. Mikseiivät uskovaiset odota ja toivo käytännöllisiä, ihmiselämälle hyödyllisiä ihmeitä? Kuten maailmanrauhaa tai nälän ja sorron poistumista jumalallisen väliintulon avulla? Vai ovatko he vain jo todenneet, etteivät jumalat piittaa moisista maallisista?

Olen vähän kahden vaiheilla, onko reilua pilkata ns. paahtoleipäjeesuksiin uskovia ihmisiä. Siis näitä, jotka ovat näkevinään ”Jeesuksen” tai joskus ”Elviksen” mitä kummallisimmissa satunaiskuvioissa paahtoleivän pinnalla, kadun asfaltissa tai edellä ajavan kuorma-auton ovien rasvaläiskissä. Tällaisesta ”näen-mitä-toivon-näkeväni” -käyttäytymisestäähän ei ole välttämättä mitään haittaa muille ihmisille.

Kuten lukija arvaa, en kuitenkaan voi vastustaa kiusausta, koska paahtoleipäjeesukset edustavat niin täydellisesti uskonnollista epäloogisuutta. Ensimmäinen moka on oletus, että joku tietäisi, miltä Jeesus näytti (tai vastaavasti, miltä näytti Muhammed, josta ei kuvia saa esittää). Kristillisten kauppiaitten luoma kuva partaisesta ja kauniskutrisesta arjalaismiehestä on puhdasta mielikuvitusta, silti moni ”näkee” juuri tuon kauppiaskuvan milloin missäkin.

Toinen moka on olettaa, että Jeesuksella olisi jokin tarve ilmaantua paahtoleivän pintaan tai että tällaisella ilmaantumisella olisi mukanaan jokin tietty viesti. Kolmas moka on tietysti jättää kysymättä, miksi Jeesus ei yksinkertaisesti ilmaannu jollekin näkyvällä torille ja siinä todista alkuperäänsä ja kykyjään, miksi homma pitää jättää paahtoleivälle? No, tämän kysymyksen jättävät kylä systemaattisesti kysymättä jokseenkin kaikki maailman uskovat ihmiset.

Todennäköisesti vastaus kaikkiin edellä esittämiini kysymyksiini on se, että monia ihmisiä ei lainkaan kiinnosta tietää, miten asiat ovat vaan totuuden voittaa aina kiva tarina. Ilmeisesti paahtoleivän pintaan ilmaantuminen on parempi tarina kuin sodan ja väkivallan lopettaminen ikiajoiksi. Se olisi ehkä liian tavallista tai arvattavaa. Mutta herranjestas kun Jeesus ilmestyy vaikka toissakesäisen hillopurkin peittäneen homeen pintaan niin onhan se totta tosiaan ihmeiden ihme! Mitä muutakaan se voisi olla! (27.1.2016)

Kasvoilla on väliä

Eilissä Helsingin Sanomissa toimittaja **Satu Vasantola** oli koepukeutunut vain silmät näkyviin jättävään *niqab*-asuun ja kuljeskellut Helsingin keskustassa samaiseen asuun omasta uskonnollisesta halustaan pysyvästi pukeutuvan **Nina Mäkipään** kanssa. Kansalaisten reaktiot ovat yllätyksettä suuresti vaihtelevia vihasta ”lämpimiin hymyihin”.

Itse jutussa muslimiksi kääntynyt Mäkipää perustelee ratkaisuaan jonkinlaisella uskonnollisella kilvoittelulla: ”minä pidän *niqabia* ja saan siten kerättyä hyviä tekoja. Islamiin mukaan palkkio on erityisen suuri, kun tekee jotain tai luopuu jostain Jumalan takia”. Palkkioiden lisäksi tarkoitus on vähentää seksuaalista viestintää: ”Kun peitän itsestäni mahdollisimman paljon, katoaa viimeinkin mahdollisuus siihen, että sytyttäisin kipinän jonkun miehen mielessä. Sellainen kipinä kuuluu vain avioliittoon.”

Kolmas Mäkipään jutussa mainitsema peruste on ehkä kiinnostavin: ”Lisäksi *niqab* vie pois ulkonäön merkityksen muistakin kohtaamisista. Minua arvioidaan ajatusteni, ei ulkonäköni perusteella”. Jostain syystä toimittaja ei kysy näitten perusteluiden yhteydessä, eikä Mäkipää omaloitteisesti kerro, miksi hän on tyytynyt *niqabiin*, kun tarjolla olisi ollut myös silmät peittävä *burka*. Mäkipään logiikalla sen avulla palkkio olisi vielä suurempi, seksuaalisen kipinän riski käytännössä olematon ja keskusteluissa huomio siirtyisi kokonaan pois ulkonäöstä.

Vai siirtyisikö? Ehkä suomalaisessa kulttuurissa syntynyt ja elänyt Mäkipää on tajunnut, että *burka* päällä hänen ulkonäkönsä olisi juuri se, mihin kaikki muut kiinnittäisivät huomiota, puheeseen ei kukaan. Mitä kohtaamista se on, jossa ei kohtaa toisen ihmisen silmiä?

Uskoisin, että tässä on ainakin suomalaisen ja ehkä laajemmin ei-islamilaisten maailman nihkeän tai vihaisen reaktion ydin. Olemme tottuneet siihen, että toisen ihmisen kohtaaminen sisältää oikeuden kohdata se toinen kasvokkain, nähdä hänen silmänsä, hänen ilmeensä. Kommunikaatiomme tuollaisessa tilanteessa perustuu suurimmaksi osaksi puhekumppanin kasvojen ilmeisen seuraamiseen. Kun se kielletään, syöllistytään perustelemattomaan ylimielisyyteen.

Jumalan lisäpisteitten kerääminen tai seksuaalisuuden peittäminen ovat vielä jotenkin ymmärrettäviä naamioitumisen perusteluita, mutta väite kohtaamisen keskittymisestä ihmisestä ajatukseen on yksinkertaisesti kestävä. Kun emme voi tehdä välittömiä päätelmiä ihmisen kasvoilta, emme kuuntele hänen viestinsä semanttista sisältöä vaan yritämme kuulla, mitä hänen kasvoillaan näkyisi. Se on ihan eri asia.

Vain naisen kasvojen peittämisen kulttuuri ei koskaan tule hyväksytyksi ihmisten tasa-arvoa kunnioittavassa kulttuurissa. Perinne – maallinen tai uskonnollinen – joka pakottaa toisen sukupuolen piiloutumaan, ei kestä modernisaatiota. Se voi elää vain vanhoillisessa ja henkisesti pysähtyneessä tai pysäytetyssä kulttuurissa. Yritys pakottaa modernisaation jo kokenut maailma palaamaan 1000 vuotta taaksepäin johtaa vain väkivaltaan.

Kasvojen ja varsinkin silmien peittäminen arjessa ei voi myöskään yleistyä kulttuurissa, jossa niin tekevät rutiininomaisesti vain rikolliset kommandopipotyyppit. Nina Mäkipää tämän varmasti ymmärtää ”kantasuomalaisena”, mutta jostain Afganistanista Suomeen tulleelle naiselle se voi olla käsittämätön fakta. Eihän hän ole rikollinen eikä aio rikoksia tehdä. Miksi häntä katsotaan epäluuloisesti? Selitä tämä sitten näille kantasuomalaisille, joitten mielestä rehellisellä ihmisellä ei ole syytä peittää naamansa, oli se nätti tai ei.

Olemme jo tottuneet kasvot paljaksi jättävään *hijabiin*. Voimme ehkä jotenkin tottua *niqabiin*, varsinkin jos vanhojen parrakkaiden miesten määrittämä muoti joskus sallii niihin kuvioita ja kirkkaita värejä. Pelkkien silmien kanssa kommunikointi on outoa, mutta paremman puutteessa se on ehkä siedettävissä. Mutta *burka* on ja pysyy viestinä, johon eurooppalainen ei totu eikä mukaudu. *Burkaan* pukeutuja sulkee itsensä eurooppalaisen yhteisön ulkopuolelle, koska lähikommunikaatiomme perustuu kasvoihin. Kasvoton ihminen on meille pysyvä kauhistus. (27.1.2016)

Miehen ”kunnia” naisen haarojen välissä

On vaikea kirjoittaa rauhallisesti raakalaismaisesta perinteestä, joka kukoistaa monissa klaanikulttuureissa olematta kuitenkaan sidottu vain niihin tai edes islaminuskoisuuteen sinänsä. On vaikea kohdata edes teoriassa maailmankatsomusta, jossa miehen ”kunnia” ei ole kiinni hänen omista teoistaan vaan lähipiiriin kuuluvan naisen tekemisistä tai tekemättä jättämisistä.

Tämän perinteen monipuolinen ja avoin naiseen kohdistuva väkivaltaisuus ei ole sen ainoa vastenmielinen piirre. Taustalla on myös hyvin vahva käsitys siitä, että nainen on aina jonkun miehen omaisuutta. Häpeäkulttuuri ei suo naiselle itseisarvoa, hänellä on vain miehen määrittelemä käyttöarvo. Mies on mitättömänä tollonakin arvokkaampi kuin nainen.

Häpeäkulttuurin äärimmäiset ilmiöt eli murhat, raiskaukset, ulkonäön ja terveyden tuhoaminen heittämällä happoa kasvoille ovat jäävuoren huippu, joka helposti saa unohtamaan paljon laajemmalle ulottuvan jatkuvan henkisen painostamisen ja alistamisen. Häpeäkulttuureissa tietenkään kaikki miehet eivät ole murhanhimoisia raakalaisia, mutta liian moni mukautuu ja kuljettaa pahan siemeniä mukanaan. Häpeäkulttuuri elää myös siksi, että liian monet naiset hyväksyvät sen tai ovat ainakin alistuneet sietämään sen.

Häpeäkulttuurissa toimivan miehen ajatusmaailmaan on vaikea eläytyä. Tuskin edes kaikki kiihkeimmät väkivallan soveltajat ovat henkisesti sairaita, tunnekyvyttömiä yksilöitä. Ylenpalttinen huoli omasta maineesta tosin on psykopaattisen käyttäytymisen yksi tunnusmerkki ja kai ihminen on jollain lailla sisäisesti rikki, jos voi yllyttää tai antaa yllyttää itsensä murhaamaan esimerkiksi oman lapsensa tai sisarensa.

Häpeäkulttuurin on täytynyt joissain yhteiskunnallisissa olosuhteissa toimia mielekkäänä ratkaisuna joihinkin ongelmiin, muuten se kai olisi kadonnut myös naisen pysyvästi kakkosluokan kansalaiseksi määrittävissä muslimikulttuureissa. Häpeäkulttuurin yhteisöllistä hyötyä on vaan vaikea tavoittaa, ellei oleteta samalla miehisen itsetunnon historiallista heikkoutta.

Aihe lienee äärimmäinen tabu näissä kulttuureissa yleensäkin ja ”kunniaansa” väkivallalla puolustavien miesten keskuudessa vielä enemmän. On jokseenkin mahdotonta kuvitella, että hovi-oikeuden nyt ehdonalaiseen päästämä irakilaismies olisi reagoinut isänsä antamaan murhamääräykseen aloittamalla vakavan keskustelun siitä, olisiko isällä ehkä huono itsetunto, kun projisoi tyttären teot itseensä.

Hovioikeuden ratkaisu viitata kintaalla isän ja pojan murhasuunnitelmilla ja tuomita vain toteutuneista teoista saattaa olla Suomen lainsäädännön mukainen. Silti se oli äärimmäisen huono signaali ja häpeäkulttuurin piirissä Suomessa elävien naisten kannalta epäinhimillinen teko. Tuli todistetuksi, että jos kykenee naama vakavana väittämään, että rakastaakin siskoaan, jonka murhaamista oli sitä ennen suureleisesti julistanut, mitään ongelmia ei oikeudessa ole.

Häpeäkulttuuri ei ole suomalaisessakaan yhteiskunnassa täysin vieras. Erityisesti Suomen romanien verikostoperinne kuuluu selvästi samaan ajattelumaailmaan. Ei sitä Suomessa ole koskaan hyväksytty, mutta kyllä sen torjunta ja poisjuuriminen on jäänyt puolitiehen, jos on kunnolla aloitettukaan. Sehän on ollut ”romanien oma ongelma”. Nyt uhkaa käydä samoin klaani- ja muslimitaustaisen häpeäkulttuurin kanssa.

Oikeudellinen vastuu ei tietenkään yksin hillitse tällaisia vanhoja huonoja tapoja. Jos omaiset taputtavat selkään ja ottavat avosylin vastaan parin vuoden linnareissun jälkeen, mikään tuskin muuttuu. Jos häpeäkulttuuria harjoittava haluaa ruveta suomalaiseksi, hänelle on ainakin kyettävä sanomaan selvästi, että hänen raakalaismainen perinteensä ei ole tervetullut. (29.1.2016)

Vain rakentamispäätös on lopullinen

Suomessa on eurooppalaisittain paljon ihmisenturmelematonta luontoa jäljellä, mutta kyllä asioiden tilan muuttamiseksi myös työskennellään väsymättä. Vuotoksen allas lienee valtakunnallisesti tunnetuin ympäristöntuhohanke, jota ei oikeuden päätöksilläkään ole saatu hengiltä. Ei ole saatu, koska taustalla on maakunnallinen keskustajohtoinen valtaklikki, joka ei tunne sellaista käsitettä kuin taipuminen muiden tahtoon. Mutta eivät Vuotoksen allasta tuhkasta uudelleen ja uudelleen herättelevät paikalliset suuruudet ole suinkaan ainoita lyhytnäköisen ympäristötuhon edustajia. Kyllä niitä riittää Suomen jokaiseen niemeen ja notkoon liehuttamaan lippua, johon on kirjattu Kainuussa aikoinaan oppimani viisaus: ”Vain rakentamispäätös on lopullinen”.

Kainuussa runnottiin 1980-luvulla vuosikautia Oulujärven ylitystietä, joka olisi lyhentänyt ajoaikaa Kajaanista Ouluun joillakin kymmenillä minuuteilla. Runnottiin, koska tie olisi rakennettu eristämällä vähäsaarisen Oulujärven Paltamon puoleinen osa päällystämällä Toukansaari asfaltilla. Ylitystietä ei ole vielä rakennettu, mutta saaren keskiosat on parturoitu valmiiksi puista vaapaaksi. Sama kohtalo näyttää olevan kokoluokkaa suuremmalla Ärjänsaarella, jonka harvinaista suurjärven luontoa metsäjätti UPM ”hoitaa” parturoimalla sisäosia.

Se on selvää, ettei maakuntaliitoilla tai UPM:n kaltaisilla kapitalistisilla toimijoilla ole halua kantaa vastuuta elinympäristömme tulevaisuudesta, se ei niitä kiinnosta. Siksi nämä tuhoajat on pakko yrittää saada kuriin pakkokeinoilla, millä vain. Vapaaehtoisuus johtaa aina luonnon tuhoon. Vaikka yksilö siellä tai oikeuslaitos täällä saattaa asettaa kannattamaan näkemystä, että kohdetta ei saa tuhota sen korvaamattomien luonnonarvojen takia, tällaisilla näkemyksillä ei ole painoa, kun joku näkee taloudellisen voitontavoittelun mahdollisuuden.

Helsingin kaltaisessa eurooppalaisessa pikkukaupungissa ristiriita juhlapuheiden ja todellisuuden välillä syntyy helposti, kun lyhytnäköisesti vaalikaudesta toiseen elävät päättäjät haistelevat tämän tai tuon kohteen tuhoamisen hyötyjä ja haittoja itselleen. Samat päättäjät, joiden enemmistö päätti jättää Kivinokan alueen rakentamatta, on täysin epäloogisesti sitä mieltä, että luonnon- ja kulttuuriarvoiltaan paljon Kivinokkaa merkittävämmät Vartiosaari ja Ramsinniemi voidaan mainiosti uhrata asuntorakentamiselle.

Kyynisimmän teorian mukaan Vartiosaaren kohtalon ratkaisi se, ettei siellä asu päättäjien omiin viiteryhmiin kuuluvia edunmenettäjiä. Yksikin sopiva ”suhde” olisi viestittänyt suunnitteluvierastolle käskyn laittaa saaren paperit pois asialistalta. Jos Vartiosaaren rakennetaan suunnitellut valtavat rakennusmassat, sen arvo luonto- ja kulttuurihistoriallisena kohteena romahtaa kerralla. Kerran täyteen rakennettua ja autoyhteydelle alistettua saarta ei enää takaisin saada. Sitten on myöhäistä tulla toiselle kannalle.

Kyyniset nimimerkkikirjoittelijat pilkkaavat suojelutarpeita väittämällä, että tällaisia nyt Suomi on täynnä. Silti kukaan heistä ei kerro, missä ne muut Vartiosaaret sijaitsevat, missä sijaitsee se Ärjänsaaren korvaava saari tai minne jää se Vuotoksen altaan hukuttama luonto. Eivät kerro, koska heidän herjansa perustuu ymmärtämättömyyteen, tietämättömyyteen ja piittaamattomuuteen. Näiden kolmen pahan voimalla useimmat tuhopäätökset tehdäänkin – ja aina joku hyötyy myös taloudellisesti.

Kirottu maanomistusoikeus aiheuttaa sen, että UPM voi tuhota meille kaikille oikeasti kuuluvan Ärjänsaaren täysin laillisesti. Ely-keskuksen lupa riittää. Kunnan kaavoitusmonopoli ja päättäjien näkymätön verkosto rakennuttajien kanssa aiheuttaa sen, että Vartiosaaren kaltainen täysin ainutlaatuinen kohde voidaan muuttaa muutaman kymmenen päättäjän tahdolla grynderin puuha- maaksi. Tietenkin täysin laillisesti, suorastaan demokraattisesti.

Luonnolla ja luonnonarvoilla ei ole koskaan ollut äänioikeutta. Siksi niiden puolesta on toimittava niiden, jotka vielä ymmärtävät, ettei ihminen pärjää ilman yhteyttä luontoon. Vaikka vain rakentaminen on lopullinen ratkaisu, tuota ratkaisu voidaan kovalla työllä lykätä kauas tulevaisuuteen. Niin kaukaiseen, ettei siitä enää synny taloudellista arvoa. Se riittää. (3.2.2016)

Sano ei kidutukselle

Kiduttaminen on ikivanha inhimillinen keksintö. Muistan jo lapsena tai ainakin nuorena katselleeni kauhusta ja uteliaisuudesta kiihtyneenä vanhoja puupiiroksia ”keskiaikaisista” kidutusmenetelmistä. Kuvat vaikuttivat, vaikka niistä puuttuivat verenpunaisen lisäksi räkäkätyn ihmisen tuska ja ahdistus. Ne täytyi kuvitella.

Aikuisena olen lukenut lukuisia kuvauksia modernimpien aikojen kidutuskulttuureista, koko ajan niitä kauemmas itsestäni työntäen. Kiduttajien mielikuvituksella ei ole rajaa, koska ihmisen mieli ja elimistö tarjoavat kivulle ja ahdistukselle niin monia väyliä. Aina tuntuu löytyvän uusia tapoja olla kiduttava ihminen.

Yksilötason sadismi – mielihyvän saaminen toisen kärsimyksestä – on hämmentävä evoluution piirre, jonka säilymistä geenipoolissa tuskin voidaan selittää muulla kuin sadistien laajamittaisella tarpeella erilaisten väkivaltakoneistojen palveluksessa. Kaikkien sotilaiden, poliisien, tiedustelijoiden ja salamurhaajien ei tarvitse olla sadisteja, mutta mitä ilmeisimmin siitä on joissakin tehtävissä pelkästään etua. Päätäjän kädet pysyvät puhtaina, kun joku ei piittaa niihin kertyvästä verestä.

Kidutus on laajasti tuomittu ja hylätty ns. sivistysmaissa, vaikka lienee selvää, että kauniin julkisivun takana voi tapahtua kaikenlaista. Kun puolustettavat taloudelliset ja valtaan liittyvät edut ovat tarpeeksi isoja, kaunopuheinen kidutuksenvastaisuus voi unohtua. Monessa maailmankolkassa ei vaivauduta edes teeskentelemään, ettei kidutusta harrastettaisi.

Modernissa maailmassa on kuitenkin yksi vapauttaan ja demokratiaansa kovaan ääneen julistava kansakunta, jonka presidentiksi voi kannattaa pyrkiä ilmoittamalla ei pelkästään kannattavansa kiduttamista, vaan lupaamalla ottaa käyttöön vesikidutustakin kovempia keinoja. Ehkä kukaan ei ylläty, kun **Donald Trump** löytyy tällaisen uhoajan paikalta. Huolestua moisesta kuitenkin sopii.

Emme tiedä, onko Trump aidosti innostunut kidutuksesta hallitsemisen välineenä, vai onko kyse pelkästä laskelmoidusta puheesta. Kumpikin vaihtoehto on silti huolestuttava ajattelun tilanetta, jossa Trump voidaan valita maailman tämän hetken mahtavimman sotilasmahdin johtajaksi. Sadisti presidenttinä maassa, jossa kansalaisten ääniä voi saada kidutusta hehkuttamalla, ei ole hyvä asia.

Kidutuksen salliva tai siihen piittaamattomasti suhtautuva yhteiskunta on aina brutaali ja sivistymätön, siitä ei kannata edes väitellä. Yksittäiselle vallantavoittelijalle sama piirre voi olla kylmää laskelmointia, josta ei seuraa todellisuudessa kiduttamisen lisääntyminen. Kidutusmyönteinen retoriikka ei silti ole merkityksetöntä. Pahimmillaan se alentaa kynnystä niin yhteiskunnan kuin yksilöidenkin kohdalla. Jos kerran presidenttikin sitä harrastaa, ei kai se kansalaistenkaan keskuudessa voi mikään tuomittava teko voi olla.

Vaikka olen itse aina kammoksunut kiduttamista inhimillisenä toimintana (sehän ei ole epäinhimillistä, eläimet eivät harrasta sadismia, vaikka kissan leikki saalilla saattaa siltä näyttää), näen sen nykyään ennen muuta vallankäytön muotona, jota vastaan täytyy taistella ja toimia koko ajan, kaikkialla. Kiduttamista on paljon muutakin kuin fyysistä räjäkkäämistä. Ihmistä voi kiduttaa myös henkisesti painostamalla, uhkailemalla ja solvaamalla. Anonyymit Uhkailijat on verkossa iso toimija.

Yksilöllistä sadismia tuskin kyetään karsimaan, korkeintaan hillitsemään ikävillä seuraamuksilla uhkaamalla (ei kuitenkaan kidutuksella, se tuskin tehoaa sadistiin). Yhteiskunnan tasolla sadistisen käyttäytymisen hyödyllisyyttä vastaan on silti toimittava aina ja kaikkialla. Kidutukseen edes varauksellisen myönteisesti suhtautuville toimijoille on toistettava uudelleen ja uudelleen: ei kidutusta missään tilanteessa! (7.2.2016)

Kun Naton lentolaivueella ei ole mitään tekemistä Naton kanssa

Maailmalla raivoava sotahulluus ei näytä minkäänlaisia rauhoittumisen merkkejä, joten Suomen natottajat ovat katsoneet järkeväksi seuraavana askeleena kutsua yhdysvaltalaisen hävittäjälentokonelaihueen harjoittelemaan Venäjän rauhallisimman rajan tuntumaan. Tämän päivän vastuullisten taktiikkaan kuuluu kaiken kiistäminen. Poliitikot ovat ottaneet mallia **Jari Aarniosta** ja niinpä kansanedustaja **Markus Mustajärvi** sai turhaan kysellä eduskunnassa, kuka on laivueen tänne kutsunut ja milloin. Sopivasti nykyinen puolustusministeri ei ollut vastaamassa kysymykseen ja muut näyttelivät huuli pyöreänä tietämätöntä.

Irvokkuuden huippuna **Ilkka Kanerva**, joka on muuten mainostanut olevansa asioista hyvin informoitu, teeskentelee hänkin tietämätöntä, mutta ilkeää samalla olla sitä mieltä, että kyllä avoimuutta täytyy lisätä. SSS-leirin sotapolitiikka ei vaan kestä sitä avoimuutta, siksi saamme jatkossakin tottua tiedon säännöstelyyn jakamiseen ja pyöreisiin huuliin.

Mielenkiintoista *stand up* -showta vetää nyt myös ulkoministeri **Timo Soini**. Vaikka mies itse on lämmin atlanttisten suhteiden ystävä ja solahtaisi minä päivänä tahansa Yhdysvaltain republikaani-puolueen porukoihin, ei hän Perussuomalaisten puheenjohtajana oikein voi esiintyä Naton suurena ystäväenä. Ei varsinkaan nyt, kun puolueen kannatus on muutenkin romahtanut. Toista samanlaista ei hänenkään pumppunsa kestä.

Kyynikko voi todeta, ettei Soinilla ollut muuta mahdollisuutta kuin kiistää ilmiselvä yhteys Suomen Naton täysjäseneksi hivuttamisen ja tällaisen militaristisen vierailun välillä. Julkea valehteleminen on tässä tilanteessa pienempi synty kuin rehellisyys. Soinihan voi sitä paitsi käydä ripittäytymässä ja tulla omatunto puhtaana taas kansalaisten eteen.

Kysymys ei voi olla siitä, etteivät Soini ja muut tietämätöntä esittävä tietäisi ihan hyvin. Kansalaisten Nato-penseys on vaan sitä luokkaa, että täytyy olla **Carl Haglund** ollakseen siitä välittämättä. Ja mikä on olla carlhaglundina tällä hetkellä, kun kukaan ei epäile hetkeäkään, etteikö juuri puolustusministeri Carl Haglund olisi sopinut siitä, että Naton roskakuskit voivat käväistä tsekkaamassa tilanteen itärajalla silloin kun haluavat.

Näytelmän komiikka muuttuu kuitenkin tragiikaksi kun muistetaan, että tässä leikitään nyt sodan ja rauhan asioilla. Oli Venäjällä vallassa kuka hyvänsä, siellä kyllä ymmärretään oikein hyvin, mikä Naton lentolaivueen ”harjoittelu” Suomessa viestittää. Ihan kuten suomalainenkin ymmärtää, ettei se Naton roska-autolaivue tule tänne kerosiinia polttelemaan siksi, että suomalaisten lentäjien kanssa on niin mukava harrastaa smooltookia.

Pääministeri **Juha Sipilä** on selvästikin kieltänyt hallitukseltaan carlhaglundilaisen riehakan sotaintoilun. Asiaa pitää edistää, mutta hiljaa niin kuin lammen laine. Kiristetään koko ajan verkkoa, mutta kysyttäessä esitetään yllättyneitä ja tietämätöntä. Presidentti **Sauli Niinistökin** joutuu vielä varomaan sanojaan, mutta kunhan se toinen kausi on plakkarissa, silloin viimeistään verkko nostetaan ja saalis tutkitaan.

Tiedotusvälineitten ja anonyymien verkkokeskustelijoiden sotaintoisuus on noussut samalle tasolla kuin eurooppalainen hulluus 1914 ja 1939. Nyt on viimeinen hetki maailman tolkkujen ihmisten nousta ylös ja pysäyttää tämä yltyvä hulluus. Sodan ja sotiminen eivät ratkaise ongelmia vaan luovat niitä. Mutta sodatkaan eivät syty syyttä ja omia aikojaan. Siksi on etsittävä sitkeästi niitä, jotka sotimisesta hyötyvät aseteollisuuden lisäksi ja vaadittava heidät vastuuseen maailman suurimmasta rikoksesta. (11.2.2016)

Ettei romahdus olisi lopullinen

Maailmanlopun ennustaminen on todennäköisesti yhtä vanha harrastus kuin luomiskertomusten keksiminen. Tavallisimmin lopullista loppua odotetaan jonkin katastrofaalisen luonnonilmiön muodossa. Se on täysin perusteltuakin, sillä jos jossain lähitörlämme sattuu räjähtämään supernova tai riittävän kookas taivaankappale iskeytyy Maahan, kiireemme loppuvat siihen paikkaan.

Useimmiten maailmanloppua manaillaan kuitenkin uskonnollisin motiivein eli pelotellaan ihmisiä käyttäytymään jonkin tietyn normiston mukaisesti, jottei jumala vihastu ja tuhoa meitä. Tähän pelottelukuvastoon kuuluu, että nämä jumalat käyttävät vihansa välineinä meille tuttuja luonnonilmiöitä kuten liikaa vettä, maanjäristyksiä, kaikkialle pursuavaa tulikuumaa laavaa ja tietenkin taivaalta niskaan satelevia tulikiviä.

Älyllinen ihminen säikähtää silti paljon enemmän, kun lukee **David Jonstadin** kirjan *Sivilisaation loppu* (Into 2016) kaltaisen asiallisen tietoteoksen. Siinä ei spekuloida vaan nojaututaan runsaan historiallisen aineiston sivustatuella muutamaan varsin hyvin perusteltuun luonnontieteelliseen tosiasiaan ja todetaan, että jonkinlainen romahdus on vääjäämättä edessä. Aikataulu on auki, mutta päättely on melko aukoton. Monimutkainen nyky maailma on ollut mahdollinen vain käyttämällä suunnattoman pitkinä ajanjaksoina fossiilisiin polttoaineisiin kerääntynyttä energiaa. Tämä varanto ei kuitenkaan ole loputon, vaan olemme todennäköisesti jo nyt siirtyneet vaiheeseen, jossa niukkuus alkaa vaikuttaa globaalisti.

Jonstadin esityksen johtoajatukseksi on, ettei energiaa riitä kaiken sen monimutkaisuuden ylläpitämiseen, jolle moderni maailma rakentuu. Monimutkainen järjestelmä ei ole resilientti eli joustava (tässä puhutaan käsittääkseni suunnilleen samasta asiasta, jota **Nassim Nicholas Taleb** kutsuu termillä anti-hauras, *antifragile*), vaan sen kohtalona on romahtaa, kun käytettävissä olevan energian määrä vähenee.

Jonstad ei ole viihdekirjailija, joten romahduksen kauhujen kuvailun sijasta hän keskittyy pohtimaan, millä tavoin moderni yhteiskunta voisi muuttua nykyistä resilientimmäksi. Hänen reseptinsä on melkein yhtä karvas kuin **Pentti Linkolalla**, mutta täysin nieltävissä täydellisen romahduksen vaihtoehtona. Olennaista on hidastaa, vähentää monimutkaisuutta, pienentää yksiköitä, parantaa omavaraisuutta ja tietenkin ennen muuta lopettaa uskomisen ikuisen kasvuun, joka perustuu valheeseen ylimääräisen energian ikuisesta saatavuudesta.

Mitä Jonstad sanoo ydinenergiasta ja mahdollisista sen ylikin menevistä mahdollisuuksista korvata fossiilisten energialähteiden käyttö? Yllättäen Jonstad ei sano niistä yhtään mitään. Ratkaisu on joko outo lipsahdus tai sitten hyvin harkittu ratkaisu kuvan pelkistämiseksi. Itse olin joka tapauksessa pettynyt, ettei Jonstad vaivaudu vastaamaan tämän maailman eskovaltaojien toteamukseen, ettei romahdusta tule, koska ihminen (siis insinööri, tiedemies) keksii öljyn tilalle loppumattoman uuden energialähteen. Jos esimerkiksi fuusiovoimalaitos yhtäkkiä saataisiin taloudellisesti ja teknisesti kannattamaan, muuttaisiko se Jonstadin hahmottelemaa prosessia? En tiedä, ei välttämättä.

Todennäköisesti David Jonstad ei olekaan ensi sijassa kiinnostunut väittelemään spekulatiivisista näkökohdista (meillä ei ole öljyn korvaavaa ratkaisua, koska fissiovoiman ongelmat tekevät siitä äärimmäisen epäresilientin energialähteen). Häntä kiinnostaa saada käynnistymään muutos maailman ihmisten mielissä. Muutos, jonka tuloksena korvaamme sokean uskon tuhoon tuomittuun ideologiaan käytännön toimilla, joilla voimme sitä omaa resilienttisyttämme parantaa.

Jonstad uskoo paluuseen maalle, joka ei kuitenkaan merkitse paluuta kokonaan tai pelkääntään maalle. Jatkuvalle kaupungistumiselle, ihmisten keskittymiselle äärettömän monimutkaisesti rakentuneisiin teknisiin keskuksiin Jonstad ei anna mitään selviytymisen mahdollisuuksia. Kysymys ei ole siitä, romahtaako fossiilisten energialähteiden varaan rakennettu jatkuvan kasvun ja keskittymisen maailma. Kysymys on pelkääntään siitä, millä tavalla ja millä aikataululla romahdus tapahtuu. Juuri niihin Jonstad haluaa vaikuttaa.

Jonstad ei spekuloi sen paremmin tekniikan kuin politiikankaan ulottuvuuksilla. Ilmeisesti hän ajattelee, etteivät insinöörit ja poliitikot halua kuulla ikäviä totuuksia vaan lykkäävät muutoksen tielle astumista, vaikka hiukan eri syistä. Siksi kannattaa puhua suoraan niille kansalaisille, jotka piittaavat jo nyt siitä, miten asioita hoidetaan. Itse olisin kaivannut kirjaan hiukan yhteiskuntapoliittista ärhäkkyyttä, mutta ymmärrän myös Jonstadin ratkaisun. Hän ei halua käynnistää keskustelua, hän haluaa, että ryhdymme käytännön toimiin estääksemme romahduksen muuttumisen lopulliseksi. (20.2.2016)

Entropian vastaisesta elämästä

Kuten me kaikki tiedämme ja olemme toivottavasti myös sisäistäneet, termodynamiikan toisen pääsäännön mukaan suljetun järjestelmän entropia eli epäjärjestys voi vain kasvaa. Vähemmän selvää taitaa olla, mitkä kaikki järjestelmät ovat suljettuja ja siten tuomittuja kulkemaan kohden täydellistä epäjärjestystä. Esimerkiksi työpöytä, jolla näyttää olevan vahva taipumus entropian lisääntymiseen, ei todellisuudessa ole suljettu järjestelmä. Työpöydän käyttäjä voi vaikuttaa entropiataseeseen tuomalla ulkopuolista energiaa, tässä tapauksessa annoksen siivoamista ja paperikasojen järjestämistä ihmistyöllä.

Jos haluaa olla oikein lyhytsanainen, voi huoletta väittää, että ihmisten elämä kuluu pääsääntöisesti biologisen entropian toivottomaan vastustamiseen. Mitä teemme, koko ajan tarvitaan ulkoista energiaa estämään nopea palaaminen hiilen kiertokulkuun. Ihminenkin ei ole suljettu järjestelmä, joten entropian etenemistä voi hillitä. Estää sitä ei kuitenkaan voi, lopulta DNA:n vaivalla rakentama hieno järjestys hajoaa.

Tämän toteaminen ei ole mikään syy vollottaa tai tuntea eksistentiaalista ahdistusta. Kaikki elollinen, itse asiassa myös kaikki eloton, on samassa tilanteessa. Kaikki se, mitä yleensä pidämme elämisen tarkoituksena tai mielekkyytenä, on hetkellistä entropian nujertamista. Biologinen järjestelmä hajoaa vuosissa, graniitiksi kutsuttu mineraalien järjestelmä on vain vähän kestävämpi veden ja tuulen jatkuvassa entrooppisessa ilkityössä. Eikö siis ole mitään, mikä nujertaisi entropian pysyvästi, edes paikallisesti?

Vaikka en asiaa nuorempana niin ajatellut, koko elämäni on ollut entropian vastaista kamppailua. Tarkemmin sanottuna olen keskittänyt tarmoni kulttuurisen entropianvastaisuuden vaalimiseen. Tämä vaatii selityksen, vaikka entropian käsitettä on viljelty myös mm. informaatiotutkimuksen piirissä. En edes yritä vastustaa biologista entropiaa, en yritä pidentää elämäni keinotekoisesti, en yritä estää ihoani vanhentumasta ja myös näyttämästä vanhemmalta kuin aikaisemmin. Sen kaiken otan vastaan rauhallisesti. Olen vain käymässä.

Mutta ihmisen luomat kulttuuriset sisällöt, uhkaako niitäkin häviäminen entropian kourissa? Kaikki ihmisaivojen luoma uusi sisältö lyhyimmistä haikusta nelituntiseen oopperaan luo järjestystä, se on kaikki antientrooppista. Luovat aivot käyttävät ulkoista energiaa tuottaakseen jotain, jota ei aikaisemmin ollut olemassa. Kysymys ei ole vain siitä, että säveltäjä tai kirjailija raapustaa prässätylle pinnalle merkkejä tai kuvataiteilija levittää pigmenttiä kankaalle tavalla, jonka katsojan aivot tulkitsevat merkitsevällä tavalla.

Kysymys on myös siitä, että luodessaan jotain ennen olematonta ihminen muuttaa järjestystä lisäävän energian yleiskäyttöisestä muodosta vain yhteen, mutta sitäkin kestävämpään muotoon. Antientrooppinen luovuus tuottaa hyvin rajallisia, mutta ihmisen näkökulmasta entropiaa menestyksellä torjuvia kulttuurin hiukkasia.

Ymmärrämme helposti, että **Shakespeare**n näytelmä on antientrooppinen kulttuurishiukkanen, samoin **Mozartin** *Requiem* tai **Modiglianin** *Nu couché*. Mutta myös toimet, joiden seurauksena nuo hiukkaset pääsevät pysyvästi ihmisten ulottuville, ovat osa entropian vastaista työtä. Se on kohta,

jossa itse monen kollegani tavoin annan panokseni, kirjastossa kokoelmaa rakentamalla, sitä luettelolomalla ja hellästi hoitamalla. Olen myös harrastanut tuon kirjastotyön helpottamista luomalla järjestystä muutaman säveltäjän huonosti tunnettuun tuotantoon. Minulle huolella tehty säveltäjän teosluettelo on hyvin alhaisen entropian ilmentymä.

Mutta ovatko kulttuurihiukkaset pysyvästi turvassa entropian hivutukselta? Pigmentillä tuotettu taulu häviää ilman jatkuvaa huolenpitoa, eikä muisto tai valokuva taulusta ole sama asia kuin itse taulu. Vaikeampi on hahmottaa, miten musiikille käy, koska sillä ei ole uniikkia alkuaikaa taulun lailla. Ihmisen kulttuuriseen muistiin kulttuurihiukkasten merkitys kuitenkin on sidottu. Se on pidempi kuin biologinen elämä, mutta tuskin ikuinen (asiaa ei voi tarkistaa etukäteen).

Myös kaivo on paikallinen entropianvastainen ilmiö. Mutta kovin lyhytaikainen. Ilman jatkuvaa energian lisäämistä eli huoltoa kaivo katoaa kymmenissä vuosissa ja vesi palaa lisääntyvän epäjärjestyksen piiriin. Itse haluan ajatella, että kulttuurisen antientrooppiset hiukkaset säilyvät ratkaisevasti paremmin. Niistä huolehtiminen on siksi olennainen osa sitä, että haluamme pysyä ihmissinä. (22.2.2016)

Viina

Heti aluksi varoitus. Seuraava teksti ei perustu omakohtaiseen kokemukseen, sillä olen yhtä opiskeluaikaista lääketieteellistä koetta lukuun ottamatta elänyt kohta seitsemän vuosikymmentä ilman alkoholia (syön sitä kyllä jouluisin hedelmäkakun kostukkeena). Olen siis tilastollinen harvinaisuus, mutta otan itselleni oikeuden kirjoittaa viinasta tästä huolimatta. Niin isosta asiasta on kysymys.

Minut sai kirjoittamaan **Riku Rantalan** kolumni, tai ehkä enemmänkin siihen kirjoitetut lukijoiden kommentit, jotka sinkoilevat laidasta laitaan, kuten viinan kohdalla tuppaa aina olemaan. Rantala pilkkaa hallitusta, joka suunnittelee vähäisiä helpotuksia maailmaa nähneen silmin hyvin kireään alkoholilainsäädäntöön. Osa lukijoista komppaa täysillä, osa haluaa nähdä Rantalan snobina, jota eivät kiinnosta alkoholin haitat, kunhan itse saa tehdä mitä haluaa.

Tällainenhan viinan maailma on. Sitä rakastetaan ja sitä vihataan, välinpitämättömänä on vaikea pysytellä. Suomessa viina on niin Iso Juttu, ettei sen kaltaista taida toista olla. Rantala vihjaisee, että ei olisi ilman ikiaikaista byrokraattis-holhoavaa asennetta. Viinan kiroista kärsivät eivät tätä usko, vaan toivovat lisää kieltoja ja rajoituksia. Meidän kaikkien ongelmana on, ettei kellään ole kokemusta sallivan viinakulttuurin Suomesta.

Viinaan liittyy kolme isoa ulottuvuutta: nautinto, haitat ja kansantalous. Viinaa juodaan lähinnä siksi, että se tuottaa prosessin alkuvaiheessa mielihyvää, jonka houkutus yleisesti ottaen on suurempi kuin prosessin loppupäässä koittavan krapulan tuottama mielihäpeä. Ihmisen nautinnonhalulle tuskin voidaan mitään tehdä – ja voidaan tietysti myös kysyä, miksi pitäisikään tehdä –, joten järkevä ihminen hyväksyy viinanhimon ohittamattomana tosiasiana. Keskustelu siitä, milloin ei-patologinen nautinnonhalu muuttuu patologiseksi alkoholismiksi, on puheenaihe sinänsä, mutta ei nyt.

Viinan aiheuttamat haitat tunnetaan erittäin hyvin ja niitä voi kuvailla sekä moninaisiksi että määrältään jättimäisiksi. Viina on suomalaisessa kulttuurissa merkittävä kansanterveyden, yleisen viihtyvyyden, liikenneturvallisuuden, lapsille hyvän perhe-elämän ja satojen muiden tärkeiden asioiden uhka, joskus suurin sellainen. Viinan saldo on kaunistellenkin laskettuna hirvittävästi miinuksella, usein vieläpä niin, että viinasta nauttiva ei välttämättä itse kärsi niistä isoista haitoista (krapulakin loppuu aina joskus), vaan laskun maksaa ”joku muu”.

Suomessa viina on aina ollut myös osa kansantaloutta. Valtiovallan tavoitteet ovat siksi syvästi ristiriitaisia. Viinan haittoja halutaan minimoida myös niistä aiheutuvien suunnattomien turhien kustannusten takia. Samaan aikaan viina on ehkä helpoin tapa kerätä kansalaisilta verotuloja, sillä etanolin tuottamaa euforiaa tavoitteleva ei halua ajatella nautinnon hintaa. Jos viinaa ei ve-

rotettaisi, se olisi halvempaa ja haittojen kustannukset täytyisi kerätä jollain muulla tavalla. Jopa viinan suurkuluttajat tuntuvat hyväksyvän nykyisen skitsofrenian mielellään.

Riku Rantalan toivomaa vapaata alkoholilainsäädäntöä on perin hankala kokeilla edes virtuaalisesti. Kukaan ei oikeasti tiedä, mitä siitä seuraisi. Vertailu muihin maihin ei kelpaa, sillä Suomi on Suomi ja naapurit ovat naapureita. Viinan historia ei ole identtinen edes Pohjolassa, Baltiasta ja Venäjältä nyt puhumattakaan. Siksi vastakkain ovat pysyvästi varovaiset ja uhkarohkeat. Suomessa valta on perinteisesti ollut varovaisilla, mutta rikurantaloilla saattaa olla aika puolellaan. Nuoremmat ovat yleensä viinan suhteen vapaamielisempiä kuin kaiken nähneet ja kokeneet vanhempansa. Nuorethan eivät usko edes kuolevansa joskus.

Ulkopuolisen näkökulmasta toivoisi ehkä eniten rehellisyyttä ja johdonmukaisuutta. Nythän meillä suhtaudutaan haitallisiin nautintoaineisiin sen mukaan, mitä eliitti itse suosii. Alkoholit ja nikotiini eivät suunnattomista haitoistaan huolimatta ole kiellettyjä, koska ne ovat päättäjien omia huumeita, toisin kuin kannabis tai hallusinogeeniset sienet. Aika muuttanee asetelmaa, mutta rehellisyyttä sekään tuskin huumepolitiikkaan tuo. Päättäjät tarvitsevat aina jonkin aineen, joka on vielä pahempaa kuin heidän omansa. Moralismi on vanhoillisuuden välttämätön rakenneyksikkö.

Sanonta ”viina on viisasten juoma” ymmärretään mielellään väärin. Sanonnan keksijähän on luultavimmin tarkoittanut, ettei pöljän pitäisi koskea viinaan, jonka kanssa ei kuitenkaan osaa olla. Osa viinan käyttäjistä taas tuntuu ajattelevan, että on typerää olla nauttimatta. Ulkopuolinen ajattelee helposti, että molemmat ovat väärässä, viina – tai mikä tahansa muu nautinnon kemiallinen lähde – on aina ihmistä vahvempi. Silti olen taipuvainen ajattelemaan, ettei kireän ja holhoavan alkoholipolitiikan hyödyistä ole erityistä näyttöä, joten ehkä pitäisi kokeilla muuta. Jospa se suomalaisen takaraivossa takova viinanhimo hiukan helpottaisi, jos tietäisi, että lähikaupasta saa tarvittaessa lisää. Juopottelua ei ole koskaan kielloilla kuriin saatu. (27.2.2016)

Verkkosnagarilla

Tiedän kyllä teorian, jonka mukaan ikäville ilmiöille ei pitäisi antaa vähäisintäkään ylimääräistä näkyvyyttä, jollaista paneutuvan kriittiset tekstit edustavat. Kun voin kuitenkin tilastoluvuista nähdä, että tämän blogin näkyvyys on hyvin vähäinen, pidän tämän jutun mainosarvoa vaarattoman pienenä ja pohdin ääneen verkossa rehottavaa häijyilykulttuurista ”keskustelua” käyttäen esimerkkinä verkossa julkaistavaa MV??!!-lehteä.

Foorumin tyylilaji tehdään selväksi jo otsikossa. MV on tietävästi lyhenne sanoista ”mitä vittua” ja oma sivistystaso ilmaistaan käyttämällä kahta kysymys- ja huutomerkkiä peräkkäin. Sivuston ylläpitäjäksi ilmoittautunut **Ilja Janitskin** (s. 1977) asuu sinkkuna Barcelonassa, siis turvalisesti nettipoliisi Fobban ulottumattomissa. Janitskin on varmuuden vuoksi perustanut myös Facebookille rinnakkaisen VK-palvelunsa. Hyvin pitäisi siis mennä.

Tuoreessa päivytyksessä Janitskin joutuu kuitenkin myöntämään, että tyyli on ollut ”provo-soiva ja värikäs” ja jatkossa ”turhat loukkauksiksi mielleltävät sanamuodot pyritään karsimaan”. Toisin kuin useimmat verkkosnagarilla rähisevät, Janitskin ilmaisee vastustajakseen ”valhemedian” eli lyhyesti kaikki muut viestintävälineet. Vain Janitskinilla itsellään on totuus hallussa. Tällainen lähtökohtahan ei yleensä lupaa hyvää.

MV:n vastustamiin ja jatkuvasti vatvomiin asioihin ja ilmiöihin kuuluvat ainakin matut eli maahantunkeutajat (ex-mamut siis), islam, feminisismi, vasemmisto, juutalaiset, valtamedia, suvakit ja piripäiset rottaihmiset. Tässä mielessä Janitskinin valikoima ei poikkea siitä, mitä verkkosnagari yleensäkin tarjoaa. MV-lehden konsepti on kuitenkin sikäli mielenkiintoinen, että se tarjoaa näennäisen vapaasti palstatilaa kenelle hyvänsä, joka pysyttelee rajan oikealla puolella. Lehti myös etsii koko ajan ”reporttereita” eli sisällöntuottajia.

Verkkosivuilta etsii kuitenkin turhaan ideologista ohjelmanjulistusta. Janitskin luottaa siihen, että samanhenkiset ihmiset tunnistavat määrittelemättäkin, että puhutaan näin eikä noin. Kes-

kustelupalstoilla sitten ollaan avoimesti rasisteja, vihataan juutalaisia ja mamuja, yllytetään väkivaltaan ja murhiin (**Erkki VJ Hänninen**: ”Übermensch **Jari Tervo** saa vielä suunsa soraa täyteen! – Joutais polokea suonsilimään koko ilettävä lihava rappiojuoppo kuvatus kuvotus 'kirjailija.'”). Näitä ei tietenkään kirjoita Janitskin itse, vaan ne, joiden mielestä vapaa sana on aina häijy. Janitskin vaan antaa ”totuudelle” tilaa.

Ei, Janitskinilla ei ole eduskunnassa mieleistä puoluetta. MV-lehti torjuu myös **Timo Soinin** edustaman ”maltillisen” perussuomalaisuuden, joka on lehden mukaan osoittautunut maahanmuuttoasioissa petturuudeksi. Vain **Jussi Halla-aho** saa tältä osin synninpäästön ja kuuluu sivuston arvostamiin asiantuntijoihin. Halla-ahoa nimekkäämpiä nimiä sivuston avustajien joukosta ei sitten kyllä löydykään. Kaikki muut taitavat olla niitä ällöttäviä mädättäjäsuvakkihuoria.

Käytän otsikossa ilmaisua ”verkkosnagari” ilmaisemaan sekä kommunikaation peruslähtökohtaa että tosiasiallista vaikuttavuutta. MV-lehti pitää itsestään suurta mekkaa ja katsoo olevansa valtamedian suuren hyökkäyksen kohteena: ”*Perinteinen valhemedia on yrittänyt hiljentää MV:n jo yli vuoden ajan, mitä erikoisimmilla tempuilla ja valheellisilla rikosnimikkeillä. – MV lehti herättää valtamediassa suurta raivoa ja myös paniikkia. Keinoja ei kaihdeta, kun totuutta yritetään hiljentää.*” Kun katsoo sivuston keskustelupalstojen lukuja, edes ketju ”Rikolliset maahanmuuttajat” ei yleensä kerää kuin muutamia satoja klikkauksia. Nakkikioskin mittakaavassa ei maailmaa juuri muuteta. Janitskin taitaa tietää sen itsekin oikein hyvin.

Tällaiset sivustot tarjoavat silti kaikenlaiselle vihapuheelle ekologisen lokeron. Kun kiihkoilijoista suurin osa on samaa mieltä, omia perusteluja ei tarvitse koskaan pohtia, totuus on aina se yksi ja sama MV-lehden eli ”meidän” totuus. Näille snagarilla kiukkuaan purkavilla ei ole halua eikä mahdollisuutta dialogiin. On ehkä hyvä, että jossakin voi sitä pahaa oloaan purkaa ulos, mutta eihän tällaisesta tietenkään mitään konkreettista hyvää seuraa.

Janitskin kerjää huomiota ja olisi varmaan riemuissaan, jos MV-lehti pyrittäisiin oikeasti sulkemaan. Vaikka lehden huomassa puuhaavat myös avoimesti kansallissosialismia ihailevat kiihkoilijat, pääosa ainakin keskustelijoista on ja pysyy snagaritasolla. Rähistään kaikesta mahdollisesta, mutta mitään ei tosielämässä saada aikaan. Ehkä siinä sitten lohduttaa olla koko ajan oikeassa ja valtamedian boikotissa. (6.3.2016)

2017: Yrittihän se oikeusviranomainen lopulta saada Janitskinin vastuuseen julkaisustaan, mutta kun Espanjan viranomaiset toimivat ”joustavasti”, Janitskin pääsi livahtamaan oikeuden ulottumattomiin. Tällainen pelkurimaisuus ei ole estänyt naurettavaa kampanjaa ”Janitskin presidentiksi”.

Pienempi on kauniimpaa

Otsikko ei viittaa ”vitsikkäästi” penisten pituuksiin (terveisiä vaan **Ruben Stillerille**), vaan suhteellisen vakavasti suurten yksiköiden ihmisyhteisöille aiheuttamiin ongelmiin. En siis puhu siitä, että veteen sopeutuneen valaan iso koko olisi ongelma sille itselleen tai ihmiselle vaan siitä, että esimerkiksi jättimäisiin mittoihin kasvanut merien ryöstökala uhkaa sekä kalakantoja että merten ekologista tasapainoa.

Meillä ihmisillä ei ole luontaista vetoa valtaviin yksiköihin. Modernin somen ”mulla on 1500 ystävää” -tyyppiset itsepetokset ovat mitä ovat, valtaosa ihmisistä viihtyy parhaiten, kun kaikkea, myös läheisiä ja ystäviä on sopivasti, kohtuullisesti. Voimme paremmin, kun ruokaa ei ole ylenpalttisesti, eikä myöskään nälkää. Olemme lajina sopeutuneet hyödyntämään monia lähteitä, emme yhtä jättimäistä ja ikuista.

Moderni markkinatalousmaailma on toista maata. Sen sisäänrakennettu vimma kasata ja kasautua on aikoja sitten karannut ihmisen luontaisesta mittakaavasta, eikä loppua näy. Paitsi että se näkyy jo varsin hyvin, jos uskaltaa katsoa ja ymmärtää näkemänsä. Nykyiset kasautumat ovat mah-

dollisia, koska olemme lyhyessä ajassa tuhlanneet miljoonien vuosien aikana kertyneet energiavaroannat. Elämme suunnattomassa kuplassa, joka tulee vääjäämättä puhkeamaan.

Ikuisen kasvun kapitalismin puolestapuhujat (he luottavat siihen, ettei kupla puhkea heidän elinikanaan) antavat mielellään ymmärtää, että ihminen viihtyy parhaiten täyteen rakennetussa jättikaupungissa, jossa palvelut ovat lähellä, liikenne pelaa ja luonto ei mukavuutta uhkaa. Tosiasiassa ihmiset muuttavat jättikaupunkeihin, koska vain siellä on työpaikkoja. Kun loman hetki koittaa, useimmat ryntäävät sinne, mistä toivovat löytävänsä taas sen kohtuullisen mittakaavan.

Kaikki ihmiskunnan tuntemat jättivaltiot ovat päätyneet romahdukseen. Niin tulevat päätymään myös Yhdysvallat, Kiina ja Intia, jotka ovat kaikki aivan liian isoja. Venäjähän yrittää kaikki keinoin demonstroida, miltä modernin jättivaltion romahdus voisi näyttää. Turha ilkkua, se on kaikilla ylisuurilla yksiköillä edessä. Liian ison ongelma on aina ylenpalttinen monimutkaistuminen. Monimutkaistuminen altistaa häiriöille, jotka kumuloituessaan aiheuttavat erikokoisia katastrofeja.

Modernin finanssikeinottelijan näkökulmasta kaikki pieni on merkityksetöntä. Vain globaali mittakaava antaa mahdollisuuden maksimaaliseen rikastumiseen. Maailman rikkaimman prosentin näkökulmasta miljardi on ainoa mielekäs mittaluokka, muu on ajan tuhlaamista. Kun kaikki saadaan yhteen jättiläjään, sen hyödyntäminen se vasta mielekästä onkin.

Varsinaisesti halusin kirjoittaa itsenäistymishaluista, joihin EU-eliittikin on joutunut vastoin toivettaan tottumaan. Kiihkeät katalaanit ovat saaneet rinnalleen hillityt skotit, tunnetuimmat esimerkit mainitakseni. En osaa itse sanoa, ovatko Espanja ja nykyajan Iso-Britannia sinänsä liian isoja valtioita, mutta selvästikin ne koostuvat liian erilaisista osista.

Meillä suomalaisilla on lyhyen itsenäisyyden seurauksena vahva tarve sanoa, että pienestä koostamme huolimatta, vaikka pitäisi varmaan sanoa pienen kokomme ansiosta. Vaikka Suomestakin voi löytää hyvin erilaisia osia, koko taitaa olla yleisesti ottaen kohtuullinen. Mutta jo pääkaupunkiseutu on selvästi liian iso ja silti sitä vakavasti ajetaan yhdeksi Suur-Helsingiksi. Pikkukaupungit ovat mukavampia kuin suurkaupungit.

Sopeutumisvaiheen jälkeen maailma voisi kaiken kaikkiaan toimia paremmin, jos kaikki nykyiset suuret valtiolliset yksiköt purettaisiin pienemmiksi alueiksi. Varsinkin siirtomaajulmureitten jakama Afrikka pitäisi rakentaa kokonaan uudelleen. Ongelmana on vaan tämä talousjärjestelmä, joka suosii suurten pääomien kasautumista, ei mitään tuhansien suomien ja tanskojen maailmaa. Voitaisiinko siis sopia, että finanssikeinottelijoille jätetään vaikka Caymansaaret (sinne se 1 % mahtuu hyvin ja omaisuuskin on siellä jo valmiiksi) ja koko muu maailma jätetään meille kohtuuden ystäville? (6.3.2016)

Mieli kropan vankina

Haluaisinko vaihtaa 17-vuotiaan kroppaan, pitää nykyiset aivoni ja aloittaa aikuisen elämäni uudelleen? Olen vähän yllättynyt siitä, miten vaikeata kysymykseen on vastata. En tietenkään tarkoita tätä materiapuolta, kukapa ei vaihtaisi kalkkiviivoilla olevaa kremppaista kehoaan upouuteen tai vain vähän käytettyyn. Tuskin se sen huonompi olisi kuin se alkuperäinen 50 vuotta sitten.

Mutta millaista olisi lähteä elämään 17-vuotiaan elämää, kun enemmän tai vähemmän tuoreessa muistissa ovat 67-vuotiaan ilot ja surut, onnistumiset ja mokat, pienet, keskisuuret ja ne aidosti isot epäonnistumiset? Mistä motivaatio aloittaa melkein kaikki alusta?

Toisessa epävarmuuden vaakakupissa olisi jonkinlainen käsitys siitä, mitä nyt ei ainakaan kannata elämässä tehdä (tämä on tietenkin jonkinasteinen illuusio, että sen osaisi nytkään valita). Toiseen kuppiin taas valahtaa vääjäämättä tietoisuus siitä, että ellei antaudu elämään kiltisti muiden

17-vuotiaiden päävirrassa, saa aivan varmasti olla hyvin yksinäinen ne seuraavat 50 vuotta. Kukaan 17-vuotias ei halua kuulla 67-vuotiaan jäkätystä.

Mitä oppimastaan ja tajuamastaan voisi kohtuudella hyödyntää? Ihmissuhteissa osaisi ehkä olla hiukan kauaskatseisempi, mutta jos uuden kropan sisäeritys joka tapauksessa tuottaisi taas kerran ne rakastumiseen johtavat kemikaalit, millä sitä vastustaisi, vaikka ei mistään hinnasta haluaisi kokea uudelleen hylätyksi tulemisen ja epäonnistumisen moukariniskuja?

Muita opiskelijoita kohtaan olisi tietysti vähän epäreilua lähteä tenttimään asioita, jotka ehti edellisessä elämässään kunnolla omaksua. Toisaalta moni asia olisi jo toisin, täysin toisin, joten ehkä sitä etumatkaa ei todellisuudessa olisi ollenkaan, pikemminkin päinvastoin. 67-vuotiaan sulautuminen 17-vuotiaiden maailmaan olisi todennäköisesti ylivoimainen haaste, ellei niitä vanhoja ai-vojaan pystyisi laittamaan telakalle ainakin muitten kanssa seurustellessa.

Suurin haaste olisi epäilemättä löytää nuoren ihmisen kipinä. Sehän ei tunnetusti ole sama asia kuin vanhan ihmisen särmistään pyörästynyt, lempeä hymy turhaksi tiedetyn innostuksen edessä. Riittäisikö kipinän syttymiseen tietoisuus siitä, että voisi tehdä monet asiat paremmin, oikeammin kuin ensimmäisellä kerralla? Kipinöisikö edes vähän todennäköisesti, jos tietäisi voivansa välttää ainakin pahimmat mokat ja keskittyä olennaiseen?

Mikä oikeastaan saa ihmisen haikailemaan pitkän tai äärimuodossaan ”ikuisen” elämän perään? Itseäni ajatus ikuisesta elämästä kauhistuttaa siinä määrin, etten mielelläni edes ajattele asiaa. Monet uskonnot rakentuvat lupaukselle kuolemaa seuraavasta ikuisesta elämästä? Mitä ihmettä moiseen uskova ihminen ajattelee tekevänsä miljardien vuosien aikana? Kristityille on luvassa harpun soittamista, muslimimiehille loputtomasti neitsyitä (musliminiaisille ilmeisesti ikuista neitsyyden tilaa). Ei kuulosta oikein houkuttelevalta, miljardeja vuosia aina vaan sitä samaa.

No, lupaus on tietysti annettu ihmiselle, jonka todellinen elämä on yhtä kurjaa raatamista ja kärsimystä, joka uhkaa päätyä minä hetkenä hyvänsä jollain ikävällä tavalla. Lupaus ikuisesta elämästä on ollut tarpeen vallanpitäjille, jotka tarvitsevat työtä paiskovia käsiä ja ruokaa tykeille. Tarkemmin ajatellen lupauksessa ei ole mitään järkeä. Useimmille varmaan riittäisi lupaus, ettei kuoleman jälkeen tarvitse enää kituuttaa.

Mutta alkuun palatakseni – haluaisinko aloittaa uuden elämän 17-vuotiaan kropassa, mutta nykyisillä aivoillani? On pakko myöntää, että ajatuksessa on paljon houkuttelevaa. Ajatus kremppojen katoamisesta ja lupaus siitä, että jaksaisikin juosta sulkapallokentällä vaivatta tunnin ajan, on kiehtova. Silti vastaukseni on kiitos, mutta kiitos ei. Voisin käväistä nuorena kropassa nostalgisesti muistelemassa, mutta en halua ikuista elämää edes lyhimmässä mahdollisessa muodossa.

Biologisen evoluution faktojen perusteella ihmisen sopisi kuolla viimeistään 50-vuotiaana. Uskon siihen, että myös mieleemme on optimoitunut korkeintaan sen pituiseen henkilökohtaiseen elämään. Tuon rajapyykin jälkeen on tärkeintä tehdä kaikkensa, että maailmaan syntyvillä uusilla ihmisillä olisi edessään edes siedettävät 50 vuotta. (19.3.2016)

Pojun likainen raha

Lontoossa voi tutustua sekä suomalaissyntyisen **Chaim ”Poju” Zabludowiczin** ja tämän Anita-puolison taidemuseoon että sitä vastustavaan Boycott Zabludowicz -nettiliikkeeseen. Zabludowicz on erittäin vauras yrittäjä (Ison-Britannia miljardöörien listalla noin sijalla 59), joka käyttää varallisuuttaan myös taidehankintoihin. Zabludowiczit tukevat monia nuoria taiteilijoita, eivät niinkään etsi arvoaan koko ajan kohentavia yksittäisiä sijoituskohteita.

Tämähän kuulostaa hienolta. Mikäpä olisi parempi tapa käyttää miljooniaan kuin nuorten taiteilijoiden tukeminen. Miksi kukaan haluaisi tällaista mesenaattia boikotoida? Lyhyesti sanoen Zabludowiczin raha on boikotoijien mielestä liikaista, koska se on hankittu tappavalla kauppatavaralla. Ei Zabludowicz kokaiinia välitä, mutta hänen omaisuutensa on hankittu asekaupalla.

Tähän voi tietysti vastata retorisella kysymyksellä siitä, kuinka monen upporikkaan omaisuus ei ole peräisin kyseenalaisista lähteistä tai hankittu kyseenalaisilla tavoilla. Minulta jos kysytään, jokainen hankittu miljoona perustuu joko huijaukseen tai kohtuuttomuuteen. Uhrina on joskus joku toinen upporikas, joka ei ole ihan yhtä taitava huijari. Useimmiten ne miljoonat on kuitenkin kiskottu hyvin monien vähävaraisten ihmisten taskuista. Zabludowicz on rikastunut ostamalla jostain halvalla aseita ja myymällä niitä sitten kalliimmalla. Näinhän se kapitalistinen maailma toimii.

Onko asekaupan kaltaisella iljettävällä liiketoimella hankittu raha niin paljon likaisempaa kuin sanokaamme gryndaamalla hankittu, että se tuottaa pysyvän eettisen ongelman? Onhan se ihmisten asumistarpeella keinottelemisenkin aika inhottavaa, vaikka tietysti asekauppa on iljettävistä iljettävintä, kaikki pelkästään ihmisten tappamisen edistämiseksi tapahtuvaa toimintaa. En nyt tähän hätään keksi yhtään eettisesti kestäväällä pohjalla olevaa tapaa ökyrikastua, joten asetan kysymyksen toisin.

Millä tavalla Chaim Zabludowiczin sopisi rikastua voidakseen hyvällä omallatunnolla toimia taiteen mesenaattina? Ovatko taiteiden historian tuntemat vauraan tukijan suosiosta nauttineet taiteilijat ryvettyneet siihen mittaan, ettei heidän taiteestaan voi nauttia tuntematta huonoa omaatuntoa tai vaihtoehtoisesti kylmiä väreitä. Taidekaupassa ei kysellä, mistä ostajan raha on peräisin. Kansalainen sellaista saattaa pohtia, markkinaväki tuskin. Rahahan on yleinen vaihdon väline, ei se likaannu tai haise muuten kuin mielikuvissa.

Zabludowiczin tapaukseen liittyy mielenkiintoinen suurvaltapoliittinen ja ideologinen ulottuvuus. Kuten nimestä voi arvata, Chaim Zabludowicz on juutalainen, eikä ole siinä suhteessa pitänyt sympatioitaan piilossa vaan tukenut taiteiden lisäksi avokätisesti myös juutalaisjärjestöjä. Sellainenhan ei miellytä niitä, joiden mielestä Israel on Lähi-Idän vaarallisin valtio, joka hyödyntää häikäilemättä maailman kaikkia vaikutusvaltaisia juutalaisia. Monelle Zabludowicz on korostetusti juutalainen asekauppias.

Ei ole taiteen ja kulttuurin mesenaatteja ilman ökyvarallisuutta. Vaikka monet kaikkein rikkaimmista eivät moiseen tarpeettomuuteen rahojaan käytä, aika moni taideluomus olisi jäänyt ilman rahoitusta ja ehkä toteutumistaan ilman niitä kulttuurimyönteisiä rikkaita. Suomessa mesenaattitoiminnan historia on varsin ohut, ylivoimaisesti mahtavin mesenaatti on meillä valtio (sorry vaan, **Gösta Serlachius!**). Niitten rahojen puhtaudesta taas ei kukaan jaksa murehtia, kun maksajat ovat ns. tavallisia puhtaita ihmisiä.

Olisiko siis parempi, jos Zabludowicz & Co jättäisivät taidehankinnat väliin ja tyytyisivät keskivertomiljardöörin tavoin ostelemaan huviloita ja huvipursia? Eikö tarkoitus yhtään puhdista varallisuuden eettistä etumerkkiä? Jonnekinhan se likainen ökyraha täytyy laittaa, ellei satu rakastamaan setelinippujen polttamista. Mikä ratkaiseva ero on **Bill Gatesin** rahaston ja Zabludowiczin taidemesenoinnin välillä?

Ehkä meitä sivustakatsojia harmittaa eniten se, että suhtautumalla myönteisesti Zabludowiczin kaltaisen toimijan taiteenharrastukseen me samalla – halusimme tai emme – legitimoimme ne tavat, joilla miljoonat ovat kerääntyneet mesenaatin taskuun. Haluaisimme oikeuden nyökkäillä kiittäen samalla kun moitimme ankarasti eettisin perustein. Hyvä Poju, taideteos on aina parempi ostos kuin huvijahti! Hyi Poju, ei saa myydä aseita, niillä tapetaan ihmisiä! (20.3.2016)

Goljat vs. Kolosszus

Tekijänoikeusteollisuuden vakiintuneisiin toimintatapoihin kuuluu marista jostain, yleensä omaan monopoliasemaan kohdistuvasta uhasta. Tuoreessa *Gramexpress*-lehdessä päätoimittaja Lauri **Kaira** (Vantaan kokoomuksen johtaja, Lyhty-projektijohtaja etc.) on tarttunut kaikkien tietämään, mutta yleensä vaiettuun tosiasiaan. Google ja YouTube ovat niin suuria, että tekijänoikeusteollisuuskin joutuu sanelun ja uhkailun sijasta neuvottelemaan ja toivomaan parasta.

Vapaa liikkuvuutta vihaavan sisältöteollisuuden ongelmana on EU:n vanhaan sähköisen kaupan direktiiviin (2000/31) sisältyvä ns. ”safe harbour” -sääntö. Sen nojalla ”välittäjä” (tässä tapauksessa YouTube) ei ole vastuussa palvelun käyttäjien tekemistä tekijänoikeuden rikkomuksista. YouTuben omistavalla Googella on velvollisuus poistaa heille ilmoitettu laiton sisältö, mutta Googlea ei voida velvoittaa omatoimiseen jahtiin ja vielä vähemmän maksamaan tuhmien asiakkaiden puolesta korvauksia.

Tilannetta mutkistaa se, että lukuisat tekijänoikeusteollisuudessa toimivat yritykset ovat jo vapaaehtoisesti luopuneet aggressiivisesta tekijänoikeusrikkomusten raportoinnista ja käyttävät itsekin YouTube-alustaa aktiiviseen myyninedistämistoimintaan. Halua YouTuben toimintamallin tuhoamiseen ei siis välttämättä liiemmin löydy, jos ei voimaakaan. Mutta ainahan asiasta voi silti marista.

Lauri Kaira väittää sen kummemmin perustelematta, että ”kuluttajat hakevat sieltä samoja sisältöjä kuin Spotifysta, Netflixistä”. Joko Kaira ei tunne YouTuben tarjontaa tai sitten hän vain harrastaa suoraviivaista propagandaa. YouTube kun ei ole suoratoistopalveluiden ilmaiskorvike siitä yksinkertaisesta syystä, että se tarjoaa tyystin erilaisen sisältövalikoiman. Eräs YouTuben keskeinen houkutin ovat sisällöt, joita ei kaupallisesti ole enää tarjolla tai joita kaupalliset toimijat eivät ole koskaan vaivautuneet tarjolle edes tuomaan.

Vaikka YouTuben sallitut tiedostokoot ovat kasvaneet nopeasti, pidempien tallenteiden laatu ei modernin ihmisen vaatimuksia edelleenkaan tyydytä. Siksi parempaa kuvan ja äänen laatua tarjoavat Spotify & Netflix ovat houkuttelevampi vaihtoehto niille, joille asialla on väliä. Mutta jos hakee videonpätkää 1980-luvun televisio-ohjelmasta, YouTuben laatu riittää mainiosti – eikä sitä mistään muualta voisi löytääkään.

Useimmat peli-, elokuva- ja musiikkialan kaupalliset toimijat ovat täysillä mukana YouTubessa, koska se on täysin ylivoimainen foorumi esitellä uutuuksia. Nämä toimijat ovat ymmärtäneet, ettei YouTube ole kilpailija, vaan korvaamaton apulainen. Jos joku lataa palveluun uutuuksia tehdyn huonolaatuisen kopion, se saadaan nopeasti sieltä poistettua. Millään rahalla ei sen sijaan saa sitä näkyvyyttä, jonka YouTubeen ladattu traileri tai promovideo parhaimmillaan tarjoaa.

Asioiden mittasuhteitten ymmärtämiseksi kannattaa muistaa, että siinä missä joku oikein hyvin menestynyt musiikkialbumi tai elokuva voi saada miljoonalevikin, YouTubessa menestyneimpien artistien klikkauksissa puhutaan jo yli miljardin menevistä luvuista. Tuoreen Wikipediassa olevan listan mukaan päälle tuhannen miljoonan on yltänyt jo yli 20 esitystä. Kärkipaikkaa ylivoimaisesti pitävä *Gangnam style* on kerännyt jo 2,5 miljardia klikkausta. Viime lokakuun lopulla julkaistu Adelen virallinen video *Hello* on neljässä kuukaudessa kerännyt 1,4 miljardia katselua. Tarjoavatko Spotify tai Netflix Adelen uusimman videon?

Lauri Kaira on haastatellut juttuunsa myös levytuottajien IFPI Finlandin toimitusjohtajaa **Antti Kotilaista**. Tämän mukaan ”Youtube on maailman merkittävin musiikkipalvelu. Sillä on yli miljardi käyttäjää ja sen suosituin sisältö on musiikki”. Sanomatta kuitenkin jää, että YouTuben musiikkia pääosin katsotaan, koska se on de facto kaikkien audiovisuaalisten musiikkiesitysten pääjakelukanava. Vanhimmat lukijat muistanevat vielä MTV Musicin roolin rock-videoiden lanseeraajana. Mikäpä muu kuin YouTube hoitaisi nykyään sitä hommaa. Se hoitaa sen myös paljon tehokkaammin kuin mikään kaupallinen toimija kykenisi. Myös musiikissa YouTube on tärkeä sisällöissä, joita kukaan muu ei tarjoa.

Kaira ja Kotilainen ovat tietysti oikeassa siinä, että Googlen kanssa on vaikea kilpailla. Sähköisen kaupan direktiivi on kuitenkin päättäjien yhdessä hyväksymä juridinen malli, joka omalta osaltaan estää sisällöntuottajien pyrkimystä monopolisoida tuottamisen lisäksi myös jakelu. Tekijänoikeusteollisuus ei ole koskaan julistanut vapaan markkinatalouden ja kilpailun ilosanomaa, mutta nyt se on tilanteessa, jossa normaalisti davideja armotta polkemaan tottunut Goljat on joutunut kohtaamaan Kolossin.

Tekijänoikeusteollisuus ruikuttaa siksi apua EU:lta, joka virallisen propagandan tasolla pyrkii edistämään kilpailua ja estämään kaupallisten monopolien syntymistä. Todellisuus on toki

EU:ssakin ihan toinen, eivätkä eurooppalaiset monopolit välttämättä ole missään vaarassa. Mutta sopii kysyä, miten EU:ssa on ajateltu Googlen suhteen toimia? Kaira ja Kotilainen liputtavat ”samojen pelisääntöjen” puolesta, millä tarkoittavat sitä, että Googlen pitäisi maksaa tekijänoikeusteollisuuden toimijoille suojelurahaa yhtä paljon kuin Spotify nyt maksaa.

On kysymättäkin selvää, ettei Yhdysvalloissa pesäänsä pitävällä Googlella ole vähäisintäkään aikomusta ruveta maksamaan satakertaisia korvauksia siitä hyvästä, että maailman kansalaisilla on YouTuben kaltainen aarreaitta käytettävänä. EU ja Yhdysvallat neuvottelevat parhaillaan TTIP-sopimuksesta, jota yhdysvaltalaiset suuryritykset himoitsevat päästäkseen nöyryyttämään eurooppalaisia valtioita niiden yrittäessä pitää jollain lailla kuluttajankin puolta. Tähän saumaan ei oikein sovi, että EU muuttaisi direktiiviään Googlen tappioksi. Vähemmästäkin voi joutua oikeuteen.

Olennaista tässä kaikessa on kuitenkin se, että YouTuben edustama jakelumalli on tosiasiallisesti jo voittanut taistelun. Kehityksen suuntaa ei voi kääntää, vaikka Googlella sinänsä olisi kassassa rahaa maksaakin tekijänoikeusteollisuudelle. Se ei vaan halua sitä tehdä, koska YouTuben ansaintalogiikka hyödyttää omistajaansa riittävästi. Tässä asiassa Googlen puolella ovat myös kaikki YouTuben käyttäjät, joten lobbareilla on kyllä kivinen tie edessään.

YouTuben voima on sen avoimuudessa ja kaupallisten kuvioiden painamisessa taustalle. Ja vaikka tekijänoikeusteollisuuden propaganda siitä vaikenee, erittäin merkittävä osa YouTuben sisällöistä on taloudellisesti ja tekijänoikeudellisesti epärelevanttia, mutta kulttuurisesti kiinnostavaa tuotantoa. Eivät elokuva- ja musiikkiteollisuus todellisuudessa menetä mitään, vaan ne voittavat, kun YouTube tarjoaa kulttuurisesti rikkaan ympäristön tutustua asioihin. Minusta myös tuntuu siltä, että kasvava osuus tarjonnasta tulee suoraan kaupallisilta toimijoilta, joiden fiksuin osa on tajunnut, ettei ihan kaikesta tarvitse kerätä niitä suojelurahoja, riittää kun niitä tulee jostain.

Verkon ansaintalogiikka ei toimi vanhan maailman malliin monopolien ja pakottamisen avulla. Verkossa menestyy, kun saa kuluttajat mukaan. Yleensä meidät saa paremmin mukaan hyvällä houkuttelemalla kuin kukkarolle käymällä. (22.3.2016)

2017: Ajan rientoa kuvaa, että runsas vuosi sitten kirjaamani YouTube-klikkaustilastot ovat tietysti menneet taas uusiksi. Yli miljardin on päässyt jo 55 esitystä ja *Gangnam stylen* niskaan hengittää jo muutama 2014-2015 julkaistu iskelmä. Kakkospaikkaa pitää **Wiz Khalifan** *See you again*, täysin tuntematon artisti minulle.

Lotat ja rahat

Kun Suomi kärsi sodassa Neuvostoliitolle tappion vuonna 1944, vuodesta 1918 vallinnut ns. ”valkoinen valta” eli oikeistolaisesta ajattelevien hegemonia päättyi, pakon edessä. Sodan voittaja ei miehittänyt Suomea, mutta teki moninaisin määräyksin selväksi, että toiseksi tullut tottelee. Monen muun toimen ohessa voittajien valvontakomissio määräsi lakkautettavaksi joukon järjestöjä, joiden katsoi syyllistyneen joko kansallissosialistisen Saksan myötäilyyn tai suomalaisten vasemmistolaisien kaltoin kohteluun – tai molempiin. Myös armeijan ulkopuolinen sotatoimien tukeminen katsottiin raskauttavaksi toimeksi.

Olen jo muutamassa blogitekstissä sivunnut sitä, millä tavalla lakkautettujen järjestöjen omaisuus siirrettiin suojaan eli pysymään alkuperäisessä tarkoituksessaan ja kuinka käytännössä toisen maailmansodan jälkeinen kansallis-oikeistolainen raha on edelleen samoissa tehtävissä kuin ennen sotaa ja sodan aikana. Muutama päivä sitten Helsingin Sanomat teki laajan jutun siitä, kuinka varsin varakas Lotta Svärd Säätiö (valitan, mutta he kirjoittavat nimensä juuri näin) joutuu miettimään, mitä 90 miljoonan omaisuudellaan oikein tekisi, kun järjestön piiriin kuuluneiden ja tukeen oikeutettujen lottien määrä vähenee vääjäämättä.

Jarmo Huhtasen juttu on myötäsukainen ja leppoisa, eikä 1920-1930-lukujen ”koti, uskonto ja isänmaa” -aikoja pahemmin muistella, mutta verkkokeskustelussa nousivat odotetusti näkyviin vastakkaiset näkemykset, jotka heijastelevat osittain jopa alkuperäistä suhtautumista Lotta Svärd -järjestöön. Monille vasemmistolaisesti ajatteleville ihmisille se oli ja on edelleen vihamielisen oikeiston Suojeluskuntajärjestön naispuolinen vastine, monille isänmaallisuuttaan korostaville oikeistolaisille puolestaan sotasankareiden järjestö. Lottien raha ei ole edelleenkään yhdentekevä asia.

Lienee kiistatonta, että Lotta-järjestöllä oli Suomen sodankäynnille suuri merkitys sekä talvisodan mutta varsinkin pitkittyneen jatkosodan aikana. Riippuu paljon suhtautumisesta näihin sotiin yleisemmin, näkeekö lottien roolin enemmän sotimista pitkittäneenä vai sotijoiden kärsimyksiä lievittäneenä. Siitä ei nyt tässä kuitenkaan tarvitse ruveta kiistelemään, sillä itseäni kiinnostaa enemmän sama asia kuin tuon Hesarin jutun tehnyttä Jarmo Huhtasta. Miten nuo 90 miljoonaa olisi järkevintä käyttää, jos ne eivät olisi itse itseään täydentävän säätiön takana (siitä voimme olla jokseenkin varmoja, että asiantuntevat juristit ovat kirjoittaneet säätiön pykälät niin, että säätiössä valtaa käyttävät voivat kaikissa olosuhteissa päättää, ketkä valtaa käyttävät jatkossakin).

90 miljoonaa ei tietysti sinänsä ole edes Suomen kokoisen valtion taloudessa iso raha, mutta kuten kaikkien sodan jälkeen nopeasti piilotettujen omaisuuksien kohdalla, myös Lotta-säätiöstä puhuttaessa voidaan kysyä, keiden rahaa säätiön nykyiset, sotaa kokemattomat toimihenkilöt itse asiassa hallinnoivat ja keiden rahojen tuotolla jaetaan avustuksia, kuntoutetaan lottia ja ”tuetaan maanpuolustustyötä”, joka on kaikkien tämäntyyppisten säätiöiden vakiotoimintamuoto.

Lotta Svärd ei ollut puolue, eikä virallisesti edes minkään poliittisen ideologian mukainen järjestö. Se perustettiin tukemaan miehistä koostuvia suojeluskuntia tarjoamalla naisille mahdollisuuden toimia muuten hyvin miehisen maanpuolustusmaailman osana. 1920- ja 1930-luvulla maanpuolustus kuitenkin oli ideologisesti hyvin väritynyttä, sillä taustalla oli vuoden 1918 sisällissota. Suojeluskunnat ja lotat olivat voittaneen oikeiston järjestöjä, eikä niihin edes huolitettu sellaisia, joiden oikeistolaisuutta saatettiin epäillä. Juutalainen tai muslimi saattoi päästä jäseneksi vasta vuonna 1940.

Varsinkin Lotta Svärdin yhteiskunnallinen rooli muuttui sotavuosina 1939-1944, kun rauhanajan aatteellinen puuhastelu muuttui veriseksi todellisuudeksi ja lotat osallistuivat miesten rinnalla sodankäyntiin (eivät kuitenkaan varsinaisiin taisteluihin, aseettomuus oli periaatteellista). Kun sotaa käytiin punaista Neuvostoliittoa vastaan, lotat olivat tietysti edelleen vitivalkoisen Suomen edustajia. Käytännössä kuitenkin järjestön toimiin osallistui myös paljon sellaisia naisia, jotka eivät mielellään itseään miksiäkään poliittisen ideologian edustajiksi, vaan rintamalla olevien miesten ja kotirintaman huoltajiksi. Sotalotta ei ollut ensisijaisesti minkään värinen.

Lotta Svärdin omaisuuden taustoja ei liene kukaan samalla lailla tutkinut kuin suojeluskuntia, mutta oletettavasti rahaa tuli sekä tavallisilta ihmisiltä että oikeistolaisilta taustayhteisöiltä kuten yrityksiltä ja teollisuusjohtajilta. Koska turvaan siirretyllä omaisuudella pystyttiin sodan jälkeen hankkimaan melkein 500 vuokra-asuntoa, aivan pikkurahoista ei ollut kysymys. Verovapaan säätiön taloudenhoito on selvästikin ollut harkitsevaa, eikä säätiössä oletettavasti ole missään vaiheessa lähdetty seikkailemaan vipurahastoilla tai futuureilla.

Suomalaisen isänmaallisen oikeiston (käytän termiä siinä myönteisessä merkityksessä, että tämä porukka ei näytä olevan kippaamassa rahojaan veroparatiiseihin) varakkaat säätiöt eivät tietysti missään tapauksessa halua ottaa sellaista riskiä, että rahoihin pääsisi käsiksi joku ”ulkopuolinen” eli valtaa nyt käyttävien mielestä väärin ajatteleva. Mutta mikä kaikki itse asiassa on tälle oikeistolalle ”vääriä” rahojen käyttöä? Hallituksen puheenjohtaja – entinen pankinjohtaja – **Pirjo Björk** uskoo säätiön edustajien vastuuntuntoon: ”Meillä on seniorikansalaisia ja syrjäytyneitä. Me tulemme hoitamaan yhteiskunnallisen vastuumme antamalla varoja siihen tarkoitukseen.”

On silti vaikea välttää ajatusta, että myös Lotta Svärd Säätiö haluaa tiukasti pitää huolen siitä, että säätiön rahat pysyvät ”oikeissa” käsissä, eikä niitä ruveta käyttämään kenen tai minkä tahansa hyväksi. Ideologinen painotus ei ehkä ole yhtä tiukka kuin jollain Kaatuneiden muistosäätiöllä, jota voi perustellusti pitää varsin militaristisena ja selkeästi oikeistolaisena yhteiskunnallisena

toimijana. On vaikea kuvitella lottien säätiötä jakamassa avustuksia esimerkiksi vuonna 1918 teloitettujen punaisten jälkeläisille tai tukemassa Suomen sotimisiin kriittisesti suhtautuvaa tutkimusta. Eivätkä säätiön palkkalistoilla nyt olevat tietenkään halua asioiden tilaan muutosta.

Tässä tullaankin takaisin tuohon aiemmin esittämäni kysymykseen siitä, keiden rahoja Lotta Svärd Säätiö itse asiassa hoitaa ja käyttää? Onko niin, että kun rahan alkuperä on kadonnut, siitä tulee valtaa käyttävän omaa rahaa? Tähän on kai pakko todeta, että näinhän se taitaa olla. Turhaa lienee ehdottaa, että avustusten jakaminen kytkettäisiin osaksi yleistä sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää. Se koettaisiin ehkä aatteellisesti sopimattomaksi ratkaisuksi. Niitä seniorikansalaisia ja syrjäytyneitä kun on niin monenlaisia. (27.3.2016)

Orjat EU:ssa

Heitä on nykyään kaikissa EU:n kaupungeissa, joissa elintaso ylittää riittävästi bulgarialaisen ja romanialaisen maaseudun tarjoomukset. Käytännössä siis melkein kaikissa. Kaikki eivät kerjää, mutta puhutaan nyt kuitenkin juuri siitä, tyhjiin pullojen kerääjä tekee kuitenkin väheksytyä työtä pienen tulonsa eteen. Kerjäläinen vain kerjää. Tai tyrkyttää Isoa Numeroa. Itse en näe näissä tilanteissa suurta eroa.

Bulgaria ja Romania ovat EU:n täysjäseniä. Ovat olleet jo vuodesta 2007. Ne ovat myös olleet Naton jäsenmaita yli 10 vuoden ajan. Näissä EU- ja Nato-maissa elää miljoonia lähinnä etnisiin romaneihin kuuluvia ihmisiä, joiden elinolosuhteet ovat yleisesti ottaen surkeat tai vielä huonommat. Näiden miljoonien ihmisten elämä ei kiinnosta EU-eliittiä ja tietysti vielä vähemmän sotilaita.

On kuitenkin yksi ryhmä, jolle nämä köyhääkin köyhemmät ihmiset ovat tärkeitä. Nimittäin kerjäläisteollisuutta junaileville rikollisille. Niiden ”nahkatakusten miesten” yläpuolella oleville johtajille, jotka toisin kuin useimmat heimoveljensä asuvat loisteliaasti kurjuuden keskellä. EU-maailman kurjalistolle on kuin onkin löytynyt edes yksi syy olla olemassa pysyvästi.

En ole tutkiva journalisti, enkä voi kovin faktoin, valokuvin ja todistajalausunnoin järjestelmää todelliseksi osoittaa. Kuitenkin jokainen pääkaupunkiseudun ihmisvirtojen risteyksissä vuosikautia liikkunut tietää saman asian. Kerjäläisyys ja kerjääminen ovat organisoitua toimintaa, jonka tarkoitus on kerätä rahaa huonoa omaatuntoa potevilta ja romanien kurjaa tilannetta häpeäviltä vaurailta suomalaisilta.

Olen nähnyt niin monta varhaisaamun kerjäyspaikanjakotilaisuutta, törmännyt samalla lailla soittotaidottomiin harmonikanrääkkääjiin ja varsinkin Helsingin keskustassa nähnyt psykologisesti hyvin tarkkaan mietittyjä kerjääjävalintoja, etten voi suhtautua toimintaan viattoman sinisilmäisesti. Romanikerjäläisten toiminta on modernia, EU:n siunaamaa ja mahdollistamaa pienteollisuutta, jossa työt tekee modernin ajan orja ja pääosa rahoista katoaa organisaation ylimmälle tasolle.

Se ei tarkoita, etteikö taustalla olisi aitoa inhimillistä hätää, kurjuutta ja alennustilaa. Mutta se tarkoittaa, ettei kerjäläisen kuppiin kilahtavalla kolikolla tai Ison Numeron ostamisella todellisuudessa paranneta näiden ihmisten tilannetta vaan pikemminkin varmistetaan, ettei mikään muutu. Kun totumme kerjäläisyyteen, jätämme välttämättömät toimet tekemättä.

Suomalainen mummo, joka pudottaa kolikon kerjääjän paperiseen kahvikuppiin, uskoo tai ainakin toivoo auttavansa hädänalaista. Mutta onko kerjäläisille annetuilla kolikoilla ollut jokin vaikutus Romanian ja Bulgarian romanien elinolosuhteisiin? Muuttuuko yhdenkään kerjäläiseksi pakotetun elämä yhtään paremmaksi näiden lanttien myötä? Ei tietenkään muutu, koska systeemin tarkoituksena ei ole nostaa romanien elintaso vaan pitää heidän tilanteessa, jossa orjanroolille ei ole juuri vaihtoehtoja.

Uskooko joku, että Stockan kulmalla rahaa anova jalaton vanhus on omatoimisesti matkustanut Euroopan toiselle laidalle jokapäiväisen leivän hankintaan? Ei tuollaisia välimatkoja ihan il-

maiseksi taiteta. Joku ehdottaa, järjestää ja rahastaa. Tai yksinkertaisesti komentaa. Modernin ajan orjat eivät ole kahleissa, mutta muuten heidän olemuksensa pysyy niin säälittävänä, että riittävän monen sydän ei kerta kaikkiaan kestä. Harva pysähtyy miettimään, onko edes teoriassa mahdollista, että miljoonat eteläisen Euroopan romanit elävät pysyvästi kerjäämisestä syntyvällä rahapurolla tai onko tällaisessa mitään tolkkua.

Minusta tässä ei ole mitään tolkkua. Kerjäyksen kohteita huijataan ja kerjäläisorijsia huijataan. EU-valtiot Bulgaria ja Romania eivät tee mitään merkittävää omien kansalaistensa hyväksi. Pikemminkin on nähtävissä, että maat nostavat peukkaa jokaiselle muualle Eurooppaan purkautuvalle kerjäläisaallolle. Ne rahathan tulevat kyllä kotiin, vaikkakaan eivät kurjuutta vähentämään vaan rikkaiden valtaa kasvattamaan. Poissa silmistä, poissa mielestä (jos ovat sinne koskaan yletyneetkään).

Tilanne on inhimillisesti järkyttävä ja poliittisesti häpeällinen. Vikaa on toki romanikulttuurissa itsessäänkin, mutta kerjäläisteollisuuden symboloimaa modernia orjuutta ei voi panna pelkästään romanien oman saamattomuuden ja osaamattomuuden piikkiin. Kun EU-byrokraatti levittelee käsiään eurooppalaisen romaniongelman edessä, hän teeskentelee, että jotain kyllä tehdään, vaikka todellisuudessa haluaa sanoa, ettei voisi vähempää kiinnostaa. Historiallinen edistys tarkoittaa tässä lähinnä sitä, että romanit saavat olla kiitollisia siitä, ettei heitä enää aktiivisesti vainota vaan pelkästään orjuutetaan.

Minua hävettää katsella nykyaajan orjuutta Helsingin kaduilla. Hävettää, koska se on todellisuudessa hyvinvoivan eurooppalaisuuden vastaus eurooppalaiseen ihmisoikeusongelmaan. Hävettää myös sen takia, että on vaikea keksiä mitään, millä asioiden tilaa voisi muuttaa. Tiedän, etten muuta tilannetta jättämättä kerjäläisen ilman kolikkoa, mutta en myöskään halua tukea orjataloutta ostamalla Isoa Numeroa. En halua, että ihmiset joutuvat elämään tällaisilla armopaloilla, joista vielä rikolliset nappaavat valtaosan.

Ei kerjäämisen kieltäminen tai kriminalisointi riitä. Ongelmat täytyy kyetä ratkaisemaan siellä, missä ihmiset asuvat. Etelä-Euroopan romanien siirtäminen Pohjois-Eurooppaan almuilla elätettäväksi ei ole mikään ratkaisu. Romanianlainen **Ioana Silion** ja bulgarialainen **Vasilka Stojanova** toivovat Helsingin Sanomien haastattelussa jotain tulevaisuutta edes lastenlapsilleen. Onko se jotenkin kohtuuton toive, EU:n saamattomat, moraalittomat vätykset? (2.4.2016)

Eroatko, Casper von Koskull?

Etpä varmaan, kun **Björn Wahlrooskin** on sitä mieltä, että Nordeassa ei ole tehty mitään väärin eivätkä asiakkaatkaan ole tehneet mitään väärin. Eihän koko asia ole Wahlroosin mukaan mikään iso juttu. Wahlroosin asenne tuskin yllättää ketään. Hänellä nyt ei ole muutenkaan tapana myöntää, että Björn Wahlroos olisi tehnyt virheitä. Lähinnä kauneusvirheeksi täytyy kai laskea se, että Wahlroos joutui kasvonsa säilyttääkseen myöntämään, ettei hän Nordean hallituksen puheenjohtajana ole tiennyt ”asiasta” eli pankin asiakkailleen antamista veronkiertoneuvoista ”yhtään mitään”.

On tietysti selvää, että Wahlroos ei kerro meillä totuutta. Totta kai hän tuntee nämä veroparatiisikuviot erinomaisesti, kuten kaikki muutkin pankin osakkeenomistajien kannalta olennaiset asiat. Jos hän olisi niin tietämätön kuin teeskentelee olevansa, häntä ei olisi tehtävään valittu. Voikin olla, että Wahlroos ei tästä hätävalheesta selviä ihan kolhuitta. Nordea toki selviää, vaikka merkittävä joukko kengänhiekkasiakkaista vaihtaa pankkia. Tilanne voi olla toinen, jos pankkia veronkiertoon tai johonkin muuhun vilunkiin käyttävät rikkaat ja erittäin rikkaat (jos heitä onkaan pienen pohjoismaisen pankin asiakaskunnassa) arvioivat, ettei Nordea ole tehnyt kaikkea mahdollista heidän hyväkseen.

Pankkitoiminta on siitä mielenkiintoinen modernin yhteiskunnan osa, että sen sujuminen on kokonaan kiinni luottamuksesta. Pankki selviää mistä tahansa syytöksistä, jos asiakkaiden luotta-

mus säilyy. Jos jäädään kiinni, maksetaan miljardivoitoista pari prosenttia ja jatketaan entiseen malliin. Mutta jos rikkaat asiakkaat tai toiset pankit eivät enää luota, peli on sillä selvä. Kun pankit ope-roivat pääosin virtuaalisella, kuvitteellisella rahalla, täytyy kaikkien osapuolten pysyä mukana il-luusioteatterin esityksessä. Jos yksikin pelaaja sanoo, ettei tällä rahalla ole edes keisarin vanhoja vaatteita, koko juttu romahtaa.

Totta kai me pankkeja pakon edessä käyttävät ja lihottavat kansalaiset otamme ilon irti, kun pankki jää kiinni housut kintuissa. Me emme halua vähätellä mokaa, kuten Wahlroos, vaan suurennella sitä. Paitsi että tässä tapauksessa mitään suurentelua tuskin edes tarvitaan. Kannattaa muistaa, että tämänhetkinen globaali kuohunta johtuu yhden ainoan panamalaisen lakifirman tietojen vuotami-sesta. Näitä fonsecoja on bisnesmaailma pullollaan ja houkutuksille alttiita pankkeja enemmän kuin varpusia Helsingissä.

Samalla kun nautiskelemme Björn Wahlroosin ja **Casper von Koskullin** epämukavasta olostu huonossa julkisuudessa, kannattaa miettiä jo etukäteen, mitä kaikkea voi vielä paljastua. Mitä tehdään, jos osoittautuu, että käytännöllisesti katsoen kaikki eliittiin kuuluvat ovat juonessa muka-na? Voidaanko kaikki vaihtaa vai tehdäänkö kuten Islannissa ja vaihdetaan vain keulakuva, joka saa ottaa syyt niskoilleen muidenkin puolesta?

Siitä päätellen, miten saamatonta veroparatiisien vastainen toiminta on ollut, ainakin päättä-jät ovat kaulaansa myöten samassa liemessä isoja rahojaan piilottelevien kanssa. Näyttää siltä, että ilman tällaisia luovia ratkaisuja mikään ei liikahdakaan veroparatiisien paratiisisissa. Monet johtavat länsivallat puhuvat kovin sanoin veronkiertoa vastaan, mutta tehokkaiisiin toimiin ei ole ryhdytty missään. Eikä välttämättä ryhdytä nytkään, elleimme saa uusia Panama-papereita uusista kohteista.

On ilmeistä, että banksterit vetoavat käryn käytyä muodollisiin lakipykäliin, vetoavat tietämättö-myyteen tai kuten Wahlroos ehkä hiukan varomattomasti teki – siirtävät vastuun asiakkaille. Aivan varmasti onkin niin, ettei kaikki moraaliton puuhailu ole voimassa olevan lainsäädännön näkökul-masta rikollista. Ovathan lait saman eliitin sanelemia, joka nyt haluttaisiin vastuuseen väärinkäytök-sistä. Rötösherrajahntia hidastaa merkittävästi rötösherrojen suojakseen kehittämä lainsäädäntö.

Silti ilmassa on merkkejä siitä, että tavallisten kansalaisten mitta alkaa olla täynnä. Kadulle purkautuvat islantilaiset, EU:n Ukraina-sopimuksen kansanäänestyksessä hylänneet hollantilaiset ja **Donald J. Trumpista** presidenttiä haluavat ovat kaikki merkkejä siitä, että ihmiset ovat kerta kaik-kiaan kyllästyneet määrälliseen ja ylenkatseeseen. He haluavat vaikuttaa siihen maailmaan, joka näyttää koko ajan kaventavan yksilön itsemääräämisoikeutta ja toimivaltaa.

Jonkinlaisia rahaliikennettä välittäviä organisaatioita maailmassa epäilemättä tarvitaan. Mutta suurimmalta osalta pankit ovat pelkästään pahanteossa ja sellaisina joutaisivat lopetettaviksi. Sietämättömän iso osa maailman ihmisten ongelmista ja kurjasta elämästä johtuu pankkien symbo-loimasta ja johtamasta ahneesta, piittaamattomasta maailmanjärjestyksestä. Se on murskettava, jos toivoa paremmasta halutaan. Wahlroos ja von Koskull tulevat vastustelemaan, mutta väliäkö sillä. (7.4.2016)

Luokkakantaiset

Joskus kauan sitten 1970-luvulla puhuttiin ”luokkakantaisista kommunisteista”, joiden argumen-tointi nojautui aina näkemykseen sovittamattomista luokkavastakohtaisuuksista pääoman ja työläis-ten välillä. Sittemmin termi on jäänyt varsin vähälle, kun sille ei ole ollut tarvetta sen paremmin haukkuma- kuin ylentämisadjektiivinakaan. Varsin laajalle levinneen näkemysten mukaan ainakin se työväenluokka on kadonnut, kuten työpaikatkin.

On silti turha kuvitella, että luokkakantaisuus olisi Suomesta kadonnut. Se on vaan hiipinyt poliittisen kartan toiselle reunalle. Tai ei tietenkään hiipinyt yhtään minnekään. Kokoomus on aina

ollut Suomen luokkakantaisin puolue. PR-syistä sitä ei vaan ole haluttu pitää esillä eikä mainostaa. Mutta kyllä asia on muistettu viimeistään vaaliuurnilla. Tuskin minkään puolueen ydin on ollut luottavampi kuin Kokoomuksen aatteellisten luokkakantaisten ryhmä (paitsi ehkä sen svenskspråkig vastine SFP:n puolella).

Luokkakantaisella oikeistolaisuudella on Suomessa vahvat perinteet sikälikin, että sen ideologia on säilynyt varsin muuttumattomana koko itsenäisyyden ajan. Sitähän on pian riittänyt jo sadan vuoden ajan. Jääräpäisiksi syytetyt kommunistit eivät tahdo pärjätä jääräpäisille oikeistolaisille, joilla ei ole varsinaisesti edes ideologista hajaannusta, mitä nyt aina välillä joku haluaa erottua vielä oikeistolaisempana tai kokeilla, kuinka pitkälle keskustaan luokkakantaisuus venyy.

Kun Kokoomuksen nuoret luokkatietoiset oikeistolaiset kuten **Elina Lepomäki**, **Wille Rydman** tai **Susanna Koski** avaavat suunsa, Kekkos-Suomessa oppinsa saaneet varovaiset sananpyörittäjäkoomuslaiset ovat kauhuissaan. Tuskin kukaan väittää, ettei **Alexander Stubb** ole riittävän oikeistolainen. Mutta luokkakantaisten kokoomuslaisten – myös vanhempien – näkökulmasta Stubb ei ole riittävän luokkakantainen. Hänen esiintymisessään on liikaa relaa ja lupausta pehmeystä ja moniarvoisuudesta. Sellainen ei kelpaa luokkakantaisille ollenkaan.

Kokoomusnuorten tämän vuoden aprillijuttuna oli uutinen yrittäjä **Jethro Rostedt**in asettamisesta ehdokkaaksi presidentinvaaleissa 2018. Varmuuden vuoksi verkkotoimitus kuitenkin on lisännyt uutisen perään toteamuksen, että kyseessä oli aprillipila. Luokkakantaisen näkökulmasta huumorissa on nimittäin aina riski, että joku ottaa sen todesta. **Sauli Niinistö** voi nukkua siis rauhassa, vaikka todennäköisesti Kokoomuksen luokkakantaiset eivät häntä oikeasti rakasta. Niinistökään ei ole koskaan ollut riittävän luokkakantainen, ei tarpeeksi tosissaan, mokomakin ”puolivallaton”.

Ulkopuolisesta näyttää siltä, että Kokoomuksen luokkakantainen ydin on saanut tarpeeseen poliittisesta broilerismista ja haluaa vallan reiluille yrittäjille ja markkinaliberalisteille, joille perusasiat ovat aina ojennuksessa: ensin oma etu, vasta sitten jos koskaan muiden. ”Vapaus tehdä, yrittää ja elää”, kuten Wille Rydman asian ilmaisee. Propagandan tasolla puhutaan tietysti aina ”Suomesta”, mutta eihän se koskaan ole kaikkia suomalaisia kattanut. Sitäkin se luokkakantaisuus on, kykyä nähdä ihmiset synnynnäisesti eriarvoisina.

Minusta on erittäin hyvä, jos Kokoomuksen luokkakantaiset voimat lopettavat sen teeskentelyn, jota Sauli Niinistön presidentinvaalikampanjaan mainostoimistossa keksaistu slogan ”Työväen presidentti” symboloi. Nykyäänhän Kokoomusta äänestävät myös monet pienituloiset ja sellaisiksi myös jäämään tuomitut ihmiset, jotka ovat menneet uskomaan jenkkiytyyliisiin lupauksiin murusten putoamiseen rikkaiden pöydästä. Siinä on epäilemättä ollut osuutensa salskeilla nuorukaisilla, joiden optimistisiin lupauksiin on matalapalkkanaisenkin niin ihana uskoa.

Samaa ei ole tarjolla, jos luokkakantaiset pääsevät kunnolla niskan päälle. Nuoret ja armotomat sosiaalipummien jahtaajat katsovat tiukasti silmiin ja käskevät kaikki töihin sillä hinnalla, joka työnantajalla on varaa maksaa. Siinä ei paljon lirkutella, kun yrittäjä latoo pöytään ei-yrittäjälle varatut vaihtoehdot. Riittää, kun katsoo Elina Lepomäen tai Susanna Kosken hymyä, joka ei tunnu koskaan ulottuvan silmiin tai tarkoittavan sitä, mitä hymyltä yleensä odotetaan. No, markkinaliberalisteja ei muutenkaan pidetä maailmankaikkeuden empaattisimpina ihmisinä.

Ylipäätään luokkakantaisuuden uusi nousu voisi tehdä hyvää suomalaiselle politiikalle. Koko 2000-luvun ajan kaikilla on ollut hirveä hinku poliittiseen keskustaan (sehän ei sijaitse Keskustassa, joka on pääosin arvokonservatiivinen ja oikeistolainen puolue), minne on päästy luopumalla luokkataisteluretoriikasta, julistamalla vastakkainasettelun aika päättyneeksi tai korostamalla meidän kaikkien olevan samassa veneessä (aivan kuin emme näkisi joka päivä, että eliitti ei todellaakaan istu uppoavan kaleerimme soutajistossa vaan jakelee käskyjä turvallisesti kaleerin yläpuolella lentävästä liikemiessuihkarista). Keskellä on tungosta, laidoilla riittää tilaa.

Tervetuloa siis luokkakantaiset poliitikot, teille on nyt sosiaalista tilausta! (8.4.2016)

Nahkatukat

Onkohan ihmisen vartalossa kulttuurisesti monimutkaisempaa yksityiskohtaa kuin hiukset? Ei nyt ainakaan tule mieleen. Toisin kuin eläimillä, ihmisellä karvoitus päässä ei tyydy geneettisesti tietyn pituiseksi, vaan kasvaa jostain hämärästä evoluutioperusteisesta syystä koko elämän ajan. Miehillä tuo kasvu ulottuu tukan lisäksi myös suun ympäristöön, poskiin ja kaulaan.

Suhtaudumme näihin koko ajan kasvaviin ihokarvoihin erittäin intohimoisesti. Tuntuu joskus siltä, että useimmat ihmiset ovat jollain lailla tyytymättömiä hiuksiinsa, vaikka jätettäisiin ns. *bad hair day* -tuntemukset sivuun (nekin tietysti ovat osa kokonaisuutta). Kiharatukat kadehtivat sileähiuksisia ja sileähiuksiset kiharapäitä. Hiusten väriä vaihtavat varsinkin nykyään myös miehet. Hiusten pituudet ovat vaihdelleet ainakin koko historiallisen ajan, jolta jotain tietoa on saatavana.

Monella meistä suomalaisista on ns. maantienvärinen, ohut liiskatukka, jollainen ei kenenkään itsetuntoa nosta ulkonäkökeskeisessä kulttuurissa. Ihailemme ja kadehdimme brittejä, joilla on usein luonnonkihara pehko päässään tai aasialaisia, joiden suora musta tukka poikkeaa niin täysin omastamme. Samaan aikaan monet afroamerikkalaiset suoristavat kähäriä suortuviaan ja vaalentavat luonnostaan tummia hiuksiaan ollakseen vähemmän afroamerikkalaisen näköisiä.

Tarkoitukseni ei kuitenkaan ollut varsinaisesti käydä läpi hiusmuotien historiaa ja omituisuuksia, vaan pohtia maailmaa, jossa hiukset eivät kasvakaan sen paremmin iloksi kuin pettymykseksi. Kaljuus on ollut lähinnä miesten juttu, mutta eipä kalju nainenkaan ole nykyään varsinaisesti harvinaisuus. Vielä minun nuoruudessani 1960-luvulla täysin kalju pää oli harvinaisen näky, ellei kyseessä ollut Suomen tasavallan johtamiseen liittyvä asia eli **Urho Kekkonen**. Nykyään on toisin.

Kaljuus oli ennen epätoivottu seuraus miehenä olemisesta tai jostain sairaudesta. Vaan ei ole enää vain sitä. Kaljuudesta tuli joskus 1990-luvulla tai viimeistään 2000-luvun puolella muodikas ilmiö, eikä tuo muoti ole millään tavalla ohi, kun tätä kirjoitan. Kaljuuteen liittyvät stereotypit (Kekkonen, skinhead, syöpäpotilas, vankilakundi) ovat epäilemättä edelleen olemassa ainakin meillä vanhemmilla ihmisillä. Mutta niin tai näin, moni mies ja jokunen nainenkin on luopunut hiuksistaan vapaaehtoisesti.

On helppo arvata, että yksi syy miesten vapaaehtoiseen eli parturin toteuttamaan kaljuuteen on vähittäisen kaljuuntumisen häivyttäminen näkyvistä. Tämän logiikan mukaan kun tukka joka tapauksessa alkaa lähteä, ei tarvitse kärsiä kaljuuntumisesta kun muuttuu saman tien tosimitiehekkääksi täyskaljuksi. Minusta ei ole mitään syytä epäillä tätä motiivia, se on looginen ja ymmärrettävä. Vääjäämätön kannattaa kääntää omaksi valinnaksi ja voitoksi.

Kaljuuden viestin muuttuminen on sinänsä mielenkiintoinen ilmiö, josta ja jonka syistä tiedän valittavan vähän. On kuitenkin ilmeistä, että kaljuuteen aiemmin liitetyt kielteiset mielikuvat eivät enää päde. Vaikka on edelleen mahdollista, että kaljuus kertoo kuulumisesta skindhead-kulttuurin, linnakundien tai syöpäpotilaiden joukkoon, pääviesti tuntuu olevan, että kalju mies on ”miehekäs”. Testosteronia virtaa suonissa niin paljon, ettei tukkakaan pysy päässä. Pehmeästä toimistonörtti-isästäkin välittyy selittämätöntä uhkaa, kun ajaa pään kaljuksi, laittaa toiseen korvaan pienen renkaan ja hyppää töiden jälkeen motskarin selkään.

Tässä suhteessa on ironista, että juuri nyt suomalaiset tutkijat lupaavat markkinoille lääkkeen, jolla hormonaalinen kaljuuntuminen voidaan pysäyttää ja jopa kääntää takaisin tukankasvuksi. Julkisilla paikoilla liikkuessi kun tuntuu siltä, ettei tuolle lääkkeelle juuri nyt ole erityistä kysyntää. **Donald J. Trumpkin** on ratkaissut asian kampaamalla itsensä ikääntyneen rokkarin näköiseksi, vaikka hänellä epäilemättä olisi varaa ostaa uusimmat ja kalleimmat kaljuudentorjuntalääkkeet. Nähtäväksi jää, onko markkinoita kaikesta huolimatta edelleen olemassa.

On pakko myöntää, että vanhana hippinä en ole itse koskaan oikein syttynyt kaljuuden hienouksille. Ymmärrän toki, että kaljun ei tarvitse pestä tukkaansa, kammata eikä murehtia sitä, miltä tukka näyttää tai ei näytä. Toisaalta kaljun täytyy varjella päätään auringon paahteelta ja pakkaselta

tavoilla, joita tukallinen ei tule ajatelleeksi. Kaljua ei voi myöskään haroa, vaikka olen nähnyt kaljupäiden rutiininomaisesti silittelevän kaljuaan kuin muistona hiuksista, joita siinä aikoinaan kasvoi. Siitä olen joka tapauksessa iloinen, ettei muoti ole levinnyt naisten puolelle. Joku **Sinéad O'Connor** näyttää nätiltä ilman tukkaakin, mutta useimmiten kalju nainen on edelleen kummajainen siinä missä kalju mies esiintyy pomon elkein.

Silti on jokaisen oma asia, minkä painon hiuksilleen tai niiden puuttumiselle antaa. Ihmisen arvioiminen hänen hiustensa perusteella on aika heppoista hommaa, vaikka päänkoristeilla epäilemättä myös viestitään monenlaisia asioita. Pitäkää siis kaikessa rauhassa nahkatukkaanne, arvoisat kaljut, kunhan vastaavasti ette katso tuomitsevasti meitä tukallisia, joille geenit eivät antaneet paras-ta mahdollista tukkaa. (12.4.2016)

Jämähäneet

Ihminen elää biologisena oliona pääosin nykyhetkeä, vaikka muistot – mukavat ja ikävät – ovat meillä aina seuranamme. Muistimme on valikoiva ja armollinen, aivomme keskittyvät selviämään nykyhetkestä ja nauttimaan sen antimista. Ikävät asiat työnnetään taka-alalle, ei varsinaisesti unohdeta, mutta ei aktiivisesti muistellakaan. Asiathan eivät vatvomalla paremmiksi muutu eikä varsinkaan jo tapahtunut muutu tapahtumattomaksi.

Kaikille elämä ei toimi näin. Osa ihmisistä jämähtää johonkin asiaan, josta eivät pääse yli eikä ympäri, eivätkä yleensä haluakaan. Ulkopuolisen silmissä tällaiset ihmiset näyttäytyvät usein vähän tärähtäneiltä, pakkomielteen riivaamilta, suorastaan vähän säälittäviltä. Vanhojen ihmisten kohdalla kyllä ajatellaan helposti, että väliäkö hällä, ei enää ketään haittaa. Mutta jämähäntynyt nuori on vähän pelottava ilmiö.

Vääryyden voimakas kokemus tarjoaa oivallisen jämähämisen mahdollisuuden. Sillä, mikä kokemuksen tuottaa, ei ole ratkaisevaa merkitystä. Olennaista on se, että vääryyttä ei oikaista, vaikka vääryyden kokija tietää olevansa oikeassa, muut väärässä. Vääryyden vatvomiseen ja oikeuden vaatiminen muuttuu helposti elämää itseään suuremmaksi asiaksi.

Suomessa yhden tällaisen jämähäneiden ryhmän muodostavat ihmiset, jotka eivät suostu hyväksymään maailman-, sota- tai edes reaalipoliittisia historiallisia tapahtumia, vaan vaativat historian kumoamista. Tarton rauhan rajoja vaativat ovat tätä porukkaa, ja jos ei väitettä usko, voi tarttua kirjaan *Itsenäisen Suomen rajat : Tarton rauhan 1920 ja kokonaisen Suomen puolesta* (**Valto A. Peiponen**).

Kirja on amatöörimäisesti kirjoitettu, taitettu ja toimitettu, vaikka tekijäjoukossa on maistereita, professoreita ja dosentteja. Kirjaan valikoituneet tekstit jankkaavat yhtä ja samaa asiaa uudelleen ja uudelleen. Kuvitus koostuu lähinnä Tarton rauha -aktivistien potreteista ja kokouskuvista, kaikki äärimmäisen epäkiinnostavia. Ammattitaitoinen toimittaja olisi koostanut kirjan aineksesta noin 50-sivuisen tietopakkauksen siitä, mikä vääryys näitä ihmisiä kalvaa ja mitä he haluaisivat tapahtuvan.

Minä panen vielä paremmaksi ja tiivistän asian tähän yhteen kappaleeseen. Tarton rauha -porukka haluaa muuttaa Suomen valtiollisen itärajan siihen kuosiin, jossa se oli 14.10.1920 - 12.3.1940 välisenä aikana. Kaikki muu on epäoikeudenmukaista, epäreilua ja väärin. Jos historian tutkimus on päätynyt joihinkin muihin tuloksiin, sen pahempi tuolle tutkimukselle, joka on yksinkertaisesti väärässä. Tarton rauhan porukka tietää, miten asiat ovat tai varsinkin, miten niiden tulisi olla.

Tällaiset kiihkoisänmaalliset jämähäjät ovat astetta vaarallisempia kuin esimerkiksi ne, joiden mielestä Maa on litteä tai Lada hieno auto. Vaikka jämähäjät kiistävät kaiken itseensä kohdistuvan kritiikin (kirjassa on 39-kohtainen väriiden väitteiden ja niiden oikaisujen uuvuttava luettelo), asiaa

ulkopuolelta tarkastelevan poliittisen maantieteen ja historian harrastajan on mahdotonta pitää tartonrauhalaisia täysjärkinä (minäkin olen tehnyt Suomen itärajan kehityksestä pro gradu -tutkielman vuonna 1975). Tässä ei ole tilaa ruveta ruotimaan rajanmuutosvaatimusten mielekkyyttä tai perusteluita sinänsä, mutta kannattaa kysyä ääneen, miksi monista mahdollisista rajanvedon hetkistä juuri Tarton rauhansopimus on se ainoa oikea? No tietenkin siksi, että tuona hetkenä uuden valtion rajat sattuivat olemaan suurimmillaan.

Tartonrauhalaiset elävät menneisyydessä ja menneisyydestä. He ovat valinneet historiasta yhden hetken, jolloin oikeus ja kohtuus heidän mielestään toteutuivat, ryhmittyneet tuon hetken ympärille ja jääneet sinne, pysyvästi. Jokavuotinen juhla Balderin salissa on rituaali ihmisille, jotka eivät voi eivätkä halua myöntää, että juna meni kauan aikaa sitten, asema on lakkautettu ja kiskotkin purettu. Aika tekee tietenkin tehtävänsä ja jonain vuonna kukaan ei enää saavu Balderin saliin lokakuun 14. päivänä.

Minusta Tarton rauha -liikkeen ihmiset ovat samaan aikaan typeriä ja myötätuntoa herättäviä. Monella on menetetyt kotiseudun pysyvä trauma, eikä Karjalaansa menettänyttä voi siitä soimata. Sinne jäi isovanhempienikin kesähuvila Neionniemi. On helppo olla samaa mieltä siitä, että Karjalan menetys oli kansallinen onnettomuus, vaikka Petsamon Suomi saikin pelkästään Neuvosto-Venäjän senhetkisen ahdinkotilanteen seurauksena. Oli keisari luvannut 1864 mitä tahansa, Petsamo oli selkeä siirtomaavalloitus.

Tarton rauha -liikkeen typeryys ilmenee sen kyvyttömyytenä (ja haluttomuutena) ymmärtää, ettei kansakuntien historia tunne sellaisia asioita kuin ”oikeudenmukaisuus” tai ”tämä alue kuulu meille”. Tolkuton puhe tuhatvuotisista suomensukuisten asuttamista alueista on kansalliskiihkoista houreilua, jonka olisi toivonut jääneen 1930-luvulle. Mikä ikävintä, Tarton rauhan porukka ei ole yksin. Netti on pullollaan mitä mielikuvituksellisimpia kansalliskiihkoisia sivuja, joista monet menevät vielä paljon pidemmälle kuin tartonrauhalaiset.

Kun isänmaallisuus ilmenee vimmana muuttaa historian tapahtumien muovaamia rajoja uusiksi, on täysjärkisten syytä ryhdistäytyä. Tarton rauhan rajanveto oli Pietarin perustamisen jälkeinen maailmanhistoriallinen anomalia, joka normalisoitui valitettavasti väkivaltaisilla sotatoimilla. Suomi ei voi koskaan sijaita Pietarin esikaupungeissa eikä kivenheiton päässä Pietarin ja Murmankin välisestä rautatieyhteydestä. Joskus historia on näin yksinkertaista.

Historian syvää ironiaa on, että koko 1920- ja 1930-lukujen ajan Tarton rauha oli suomalaiselle oikeistolle ”häpeärauha”. Siitä tuli ”hyvä rauha” vasta sen jälkeen, kun Suomen pinta-ala kahden hävityn sodan seurauksena supistui entisestään ja vuoden 1920 rajat alkoivat näyttääkin kivoilta. (13.4.2016)

Kritisoin, tiedän siis jotain

Taiteen ja sen julkisen kritiikin (suomen kielen outouksia: tässä yhteydessä sanalla ei pitäisi olla kielteistä etumerkkiä) välinen suhde on ikuinen puheenaihe. Vaikea siitä on mitään uutta repiä, mutta vielä vaikeampaa pysyä kokonaan erossa. Seuraavien ajatusten pontimena on ollut kirjailija **Juha Itkosen** kohtelu Helsingin Sanomissa. Lehti ehti puffata Itkosta ja tämän uusinta romaania liki käsittelemättömällä julkisuudella, jonka huipentumana oli neljän (4) kokosivun esittely jättikuvin. Siitä viikon kuluttua tuli se varsinainen kirja-arvio (**Arla Kanerva**), jonka Itkonen tulkitsevi aivan oikein kriittiseksi miinusmerkkisellä etumerkillä – ja pahoitti mielensä. Ei tietenkään omassa yksityisyydessään, vaan modernin julkisuuskirjailijan tyyliin Facebook-päivityksen kautta julkisesti, tukea ja lohdutusta pyytäen ja sitä myös saaden.

Vanhan vitsin mukaan kriitikot ovat epäonnistuneita säveltäjiä, muusikoita ja kirjailijoita, joiden elämäntehtävänä on kostaa onnistuneille oma epäonnistuminen. Vaikka tällaisiakin tapauksia kiistämättä on ollut ja on, vitsi jää pinnalliseksi. Monia kriitikoita arvostetaan aidosti, koska heidät

tunnetaan asiaan paneutuvaksi osaajiksi, ammattilaisiksi. Suurin ongelma lieneekin se, saisiko edes ammattitaitoista kritiikkiä olla olemassa.

Ani harva taiteilija haluaa lukea tai kuulla julkisesti edes osuvaa, terävää ja perusteltua kritiikkiä, joka ei kehu ja ihaile. Se on inhimillinen piirre, jolle voi nyrpistellä, mutta joka ei katoa. Ihminen, taiteilijakin, kaipaa aidosti vain myönteistä, myötäkarvaista julkisuutta. Jos sitä ei ole tarjolla, ei se julkisuus maistu kuin pienen pienelle masokistivähemmistölle. Siksi myös kriitikontoimi on varsin äärimmäisten näkemysten aluetta.

Monella kriitikolla on tausta, joka voidaan tulkita pahantahtoisesti kateellisen epäonnistujan motiiviksi rusikoida avutonta taiteilijaa. Toisaalta voidaan kysyä, mitä ihmettä kriitikko voisi kohteestaan sanoa olematta taiteenlajin jonkinlainen asiantuntija. Kukaan ei oikeasti hyötyisi siitä, että tanssitaideteoksia arvioisi jääkiekkoselostaja tai oopperaesitystä ensimmäisen vuoden lääkläinen.

Kriitikoiden ammattikunta on syntynyt, koska suuri yleisö on halunnut lukea asiantuntevia arvioita, ei pelkästään henkilökohtaisia näkemyksiä. Toki on ollut ja tulee aina olemaan niitä, jotka odottavat kritiikiltä ennen muuta ilkeyttä, julkista nöyryyttämistä ja itsestään liikoja luulevan taiteilijan palauttamista maan pinnalle. Näitten pikkuilmkimysten suosikkikriitikon symboli lienee ollut **Seppo Heikinheimo**, jonka maailmankuva oli hyvin jyrkkä ja ajoittainen kritiikin kohteiden julkinen nolaaminen selvästi mielihyvän lähde.

Tosiasia kuitenkin on, että useimmat kriitikot eivät toimi kuten Seppo Heikinheimo, vaan he pyrkivät arvioissaan muuhun kuin henkilökohtaisten anti- ja sympatioiden toteuttamiseen. Silti sekä amatikseen muita arvioivien että satunnaisten harrastajakriitikoiden toimintaa leimaa melko alhainen status. Kriitikkoa ehkä pelätään (joskus syystäkin) tai hänestä pidetään (joskus aiheesta, joskus aiheetta), mutta yleisesti rakastetuksi pääseminen on todella vaikeaa. Heikinheimon kollega **Erik Tawaststjerna** ehkä pääsi lähelle tätä tilannetta, koska hänen periaatteensa näytti olevan vaieta, kun ei millään pystynyt mitään kannustavaa ja myönteistä sanomaan.

Itse olen aina ollut haluton kirjoittamaan ns. musiikkikritiikkiä. Saatan kyllä ”vinkata” eli esitellä sellaisia levyjä tai kirjoja, joiden uskon voivan olla muillekin antoisia kokemuksia (joskus harvoin olen myös varoittanut luvassa olevasta ei-antoisasta kokemuksesta). En kuitenkaan missään tilanteessa haluaisi tai edes hyväksyisi kriitikon titteliä. En halua olla kriitikko hyvässä enkä pahassa.

En kuitenkaan yhdy siihen kuoroon, joka veisaa kriitikoiden tarpeettomuudesta tai vahingollisuudesta. Ymmärrän hyvin, että kriitikon kielteinen arvio voi herättää taiteilijassa vihaa ja kaudaa. Siihen on inhimilliset syyt, vaikka kritiikki olisi ulkopuolisen silmin täysin asiallinen ja pätevä. En osaa kiteyttää kriitikontyön ydintä, mutta pidän sitä sekä taiteenalan sisäisen keskustelun että yleisen kuluttajavalistuksen piiriin kuuluvana ilmiönä. Sille on tarvetta, kunhan työtä tehdään kunnollisin resurssein ja eettisesti kestävin periaatein. Psykopaattinen sadismi ei tällainen periaate ole.

Edellisestä riippumatta olen sitä mieltä, että hyvä kriitikko on aina myös itsekriittinen. Mahdollisuus toisen luomistyön julkiseen arviointiin kaipaa rinnalleen roiman annoksen nöyryyttä ja halua oppia lisää. Kriitikko, joka luulee ymmärtävänsä kaikki asiat paremmin kuin muut, käyttäytyy todennäköisesti kuin paskiainen. Parhaat kriitikot ymmärtävät olevansa itsekkin tutkimusmatkalla, eivät suinkaan luennoimassa kateederilta, miten asiat ovat saati miten niiden tulisi olla.

Asiantuntevinkin kriitikko elää luovan työn tekijöiden varassa, on riippuvainen muiden vielä suuremmasta luovuudesta. Jos sattuu olemaan sekä luovan työn tekijä että työn sekundäärinen arvioija, nöyryyskertoimen on syytä olla vielä suurempi, ei pienempi. Nolointa kaikesta on keskinertainen taiteilija, joka marisee itseään lahjakkaamman työstä vain siksi, että voi niin rankaisematta tehdä. (23.4.2016)

Fasistin katoamistemppu

Nuoremman polven historiantutkijat **Oula Silvennoinen**, **Marko Tikka** ja **Aapo Roselius** julkaisivat helmikuussa maan suurimman kustantajana WSOY:n kautta tutkimuksensa *Suomalaiset fasistit : Mustan sarastuksen airuet*. Sen kunnianhimoisena tavoitteena on sukeltaa radikaalin, kansallismielisen oikeiston sielunmaisemaan ja tekoihin. Vastaanotto on ollut jotenkin vaivaantunutta. Oikeistoon kriittisesti suhtautuvat ovat tervehtineet sitä ilolla ja käsitteillä ”lopultakin” ja ”oli jo aika-kin”. Ne, joiden nilkkaan on vieläkin kalahtanut, ovat kiirehtineet korostamaan, ettei kirja tuo esiin mitään varsinaisesti uutta. Viesti on selvästi, ”älkää lukeko tätä kirjaa”.

Oikeiston kiemurtelun ymmärtää. *Suomalaiset fasistit* leikkaa auki sekä aidosti unohdettuja että tarkoituksella ja harkitusti vaiettuja kerrostumia osoittaen, ettei suomalainen fasismi ollut eikä ole mikään taakse jäänyt historiallinen episodi, vaan olennainen osa ns. valkoisen Suomen historiaa. Ei tämä varmaankaan viimeinen sana asiasta ole, vaikka sitäkin varmasti toivotaan. Mutta varsinkin maamme poliittista historiaa huonosti tuntevalle kirja on varmasti melkoinen yllätys. Ai että **V. A. Koskenniemi**kin oli niitä, samoin **Wäinö Aaltonen** ja **Risto Orko**? Juuri kotoisen fasismin ankkurointi aikakauden todellisiin toimijoihin ja heidän näkemyksiinsä on luultavimmin se, mitä kirjassa eniten pelätään.

Valkoisen Suomen historiankirjoituksessa fasismin ja natsismin on varattu perinteisesti hyvin niukasti palstatilaa. Jos on pakko jotain sanoa, korostetaan ilmiöiden ohimenevyyttä, vähäistä kannatuspohjaa ja hei, eihän se vasemmiston toittama ”väkivalta” ollut juuri muuta kuin kiihtyneiden eteläpohjalaisten isäntien karskia leikinlaskua. Kaikesta sitä pitääkin meteliä pitää. Onneksi Silvennoinen, Tikka ja Roselius nyt kuitenkin sitä meteliä vähän pitävät, vaikkakin viileästi ja jopa henkilöhistoriallisella tasolla yksilöiden valintoja jossain määrin ymmärtäenkin.

Kirjan ydinviesti on, että vaikka avoin kansallissosialismi ja italialaisen fasismin ihailu jäi Suomessa pienehkön radikaalijoukon varaan, tämä joukko nautti paljon suuremman, mutta taustalla pysyneen valkoisen Suomen voimatekijöiden tukea. Monet suomalaiset tehtailijat tukivat koko itsenäisyyden ajan radikaalioikeistolaisia liikkeitä – muitakin kuin lakonmurtoihin keskittyneitä – sekä taloudellisesti että poliittisesti. Lohjan kalkin **Petter Forsström** joutui vehkeilyistään jopa tuomiolle, mutta useimmat muut selvisivät ilman vähäisintäkään naarmua julkisessa kuvassaan. Kun valvontakomissio oli saatu ulos maasta, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kaikki 1930- ja 1940-luvun fasistit siirtyivät siviilielämään kuin mitään ei olisi koskaan tapahtunutkaan.

Osa tästä häivytysoperaatiosta oli suoraa seurausta siitä, että vähemmän radikaalitkin porvariston edustajat pitivät tärkeämpänä estää kommunistien voimistuminen kuin ruveta lukemaan lakia hakaristinsä ja Suur-Suomi -karttansa ullakolle syvälle kirstun pohjalle piilottaneille tuhansille ääri-oikeistolaisille. Samat voimat, jotka olivat fasisteja tukeneet vuoteen 1944 asti, auttoivat heitä katoamaan ja ilmestymään ihan uusina ihmisinä. Vanha tukiverkosto tarjosi töitä ja suojelua. Jostain syystä tämä riitti poliittiselle vasemmistolle niin Suomessa kuin Neuvostoliitossa. Vaikka ns. sotasyllisyysoikeudenkäyntejä on pidetty kohtuuttomana operaationa, kovin vähäisin seurauksin pääsivät ne tuhannet ihmiset, jotka olivat olleet valmiit kaappaaman vallan Suomessa ja tekemään maasta **Hitlerin** oppien mukaisen autoritäärisen diktatuurin.

Vaikka suomalaisten fasistien ja Hitlerin ihailijoiden joukossa oli paljon tragikoomisia epäonnistujia, perinteinen mielikuva ”harmittomasta” joukosta on selkeästi vähättelevät ja tosiasioita vääristelevä. Vaikka perinteiset puolueet pysyttelivät parlamentaarisen demokratian kinttupolulla, useammankin kerran lipeäminen oli hyvin lähellä Lapuan liikkeen huippuhetkistä jatkosodan alkukauden riemujuhlan juovuttamien ja siksi pian tosiasioiden edessä heränneiden kiihkoilijoiden yrityksiin saada Suomi tuhoutumaan yhdessä Saksan kanssa. Suomalaiset fasistit on helppo esittää jonkinlaisina donquijote-kummajaisina, mutta todellisuudessa heidän takanaan oli koko ajan sini-valkoiseen lippuun kietoutunut pikimusta valtakoneisto, joka hallitsi niin vakinaista armeijaa kuin Suojeluskuntiakin.

Suomalaiset fasistit on kirja, joka pitäisi luetuttaa jokaisella lukiolaisella. Mutta ei varmasti luetuta, koska se hylkää vuosikymmenet vaalittuja myyttejä sankarillisista sodista ja vahvasta kansanvallasta. *Suomalaiset fasistit* on niin hurjaa luettavaa, että sen voi ounastella saavan pikaisen vähättelyn jälkeen jäätävän hiljaisuuden. Näistä asioista ei vielääkään saa puhua ääneen, koska ne eivät ole vain historiaa, ne eivät ole ohi. Silvennoinen, Tikka ja Roselius osoittavat mm. selkeästi, kuinka ns. kommunistilait ja yleinen antikommunistinen rummutus olivat lähes kokonaan ideologista propagandaa, jolla ei ollut todellisuudessa vastinetta. Suomalaisten kommunistien toimintakyky ei ollut missään suhteessa niihin toimiin, joihin radikaalioikeisto mm. eduskunnan painosti.

Kirja myös muistuttaa siitä, etteivät tukensa Hitlerille antaneet kymmenet professorit ja kirkonmiehet joutuneet millekään sivuraiteelle, melkein jokainen jatkoi elämäänsä, vaikkakin joidenkin varomattomimmin ideologiaansa julistaneiden elämänvaiheita olikin myöhemmin pakko ”unohtaa”. Silvennoinen, Tikka ja Roselius sanovat mm. suoraan, että esimerkiksi **Mikko Uolan** historiikki fasistisesta Rintamamiesliitosta ja **Mauno Jokipiin** ”sievistelevä” suomalaisten SS-miesten historiikki vaikenevat täysin kaikesta raskauttavasta aineistosta eli suoraan sanoen valehtelevat.

Rankan suomalaisen fasismin ruumiinavauksen rinnalla Silvennoinen, Tikka ja Roselius kuitenkin kuljettavat myös pyrkimystä ymmärtää, minkälaisista kokemuksista yksittäisten kiihkoilijoiden maailmankuva rakentui. Vuoden 1918 sisällissota oli tässä suhteessa hyvin ratkaiseva, jääkäriliike toinen. Useimpia suomalaisia fasisteja yhdisti ja oletettavasti edelleen yhdistää mielikuva siitä, että juuri heidän vaalimansa ihanteet on petetty. Sitä voi hyvin pitkälle ymmärtää, vaikka kirjoittajat haluavat sanoa selvästi, että vaikka ymmärtäisi, ei pidä hyväksyä väkivallan, autoritäärisyyden, rasismin (juutalaisviha oli suomalaisilla fasisteilla vakiopiirre) ja diktatuurin ihailua.

Suomalaiset fasistit on tärkeä kirja, koska se avaa nykypäivän suomalaisille sitä historiaa, jonka valkoinen Suomi on aina halunnut unohtaa. Tämä musta Suomi on edelleen olemassa, vaikka se on vaihtanut kommunistit ja juutalaiset maahanmuuttajiin ja muslimeihin. Fasismin historia Suomessa ei ole ohi. *Suomalaiset fasistit* on oiva työkalu myös SSS-Suomen ymmärtämiseen. (28.4.2016)

Trumpistit

Yhdysvaltain presidentiksi pyrkivä liikemies **Donald J. Trump** on kiistelty hahmo sekä kotimaassaan että sen ulkopuolella. Hänen todellinen kannatuksensa puolueaktivistijoukon ulkopuolella on vielä mittaamatta, mutta tällä hetkellä näyttää siltä, ettei republikaanipuolueella ole Trumpin ohittavaa tietä tarjolla – paitsi ottamalla hirvittävä riski puolueen hajoamisesta osiin. Niin pitkälle tuskin puoluejohtokoon on valmis menemään, vaikka kaikki suunnitelmat ovat menneet Trumpin takia pieleen, kaikki.

Trump herättää kiihkeitä tunteita myös Yhdysvaltain ulkopuolella. Järkiperustelut ovat ilmeiset: jos Trump valitaan presidentiksi, asialla on kansainvälistä merkitystä Yhdysvaltain suuren vaikutusvallan takia. Jopa Suomessa asti voidaan spekuloida muutoksilla, joita Trumpin presidenttiys todennäköisesti aiheuttaisi niin taloudessa kuin politiikassakin. Pienetkin muutokset ison toimijan ratkaisuisissa vaikuttavat laajasti.

Suhtautuminen Trumpin kaltaiseen poliittiseen yrittäjään sisältää kuitenkin paljon muutakin kuin vain ajankohtaisen valinnan kysymyksen. Jos esimerkiksi Helsingin Sanomien verkkokeskustelijoita on uskomisen (uskomisen tässä lähinnä siinä merkityksessä, että he ovat tosissaan, eivätkä vitsaile), monille suomalaisillekin Donald J. Trump on jo nyt jonkinlainen poliittinen sankari, jonka tietä Yhdysvaltain presidentiksi esimerkiksi HS on keskustelijoiden mukaan yrittänyt pilkatella ja vähätellen kampittaa.

Trumpin ihailu on faktojen pohjalta jokseenkin merkittävää – tai sitten ei ollenkaan. Rikastuneet ihmiset synnyttävät joissakin vähemmän onnistuneissa aina halua olla mukana edes taputus-

kuorossa. Trumpia pidetään oivallisena esikuvana kovalla työllä saavutetusta taloudellisesta riippumattomuudesta. Miljardööri voi olla ikävä tyyppi, mutta kuka tahansa ei miljardiomaisuutta kuitenkaan kerää. Sellainen kutkuttaa tavallisen tallaajan mieltä.

Trumpissa ei ole oikeastaan mitään sellaista piirrettä, jota esimerkiksi kristillisen kulttuurin piirissä lähtökohtaisesti pidettäisiin kunnioitettavana. Hän on ilmiselvästi narsisti, sovinisti ja rasisisti, joka ei omasta mielestään ole koskaan väärässä. Hän kampailee tukkansa näyttääkseen muulta kuin ikäiseltään eli vanhukselta. Trump ei ole kohtuullinen, kohtelias tai sopuisa eikä missään tapauksessa halua antaa itsestään ”pehmeän” mielikuvaa. Trump puolustelee ongelmitta kiduttamista. Trump on kaikin puolin tyly ökyrikas.

Silti jokin hänen esiintymisessään ja hahmossaan viehättää myös joitakin suomalaisia. Moni toivoo, että hänestä tulisi seuraava presidentti. Jotkut uskovat, että Trumpin isolationismi johtaa Yhdysvaltain aggressiivisen sotilas- ja talousvaikuttamisen vähentymiseen. Jotkut uskovat, että Trump puhdistaa Yhdysvaltain korruptoituneen puoluepolitiikan ja pakottaa lobbareiden rahoituksen mukaan äänestävät senaattorit ja kongressiedustajat vaihtumaan rehellisiksi kansan edustajiksi. Jotkut todennäköisesti vain toivovat, että Trump olisi jotain muuta kuin mihin tähän asti on jouduttu tottumaan. Suomalaiset trumpistit luultavasti toivovat, että tästäkin maasta löytyisi oma trump.

Luultavasti kaikki maailman trumpistit joutuvat pettymään siitä riippumatta, onnistuuko Trump saamaan vaaleissa äänestäjien enemmistön tuen (kansalaisten enemmistön tukeahan ei kukaan ehdokas voi saada, koska niin pieni osuus yhdysvaltalaisista vaivautuu äänestämään) vai häviääkö hän demokraattipuolueen ehdokkaalle. Suomessakin elää vahvana mielikuva Yhdysvaltain presidentin laajoista valtaoikeuksista. Se on kuitenkin osittain harhaa, tiedotusvälineitten valikoivan uutisoinnin tuottamaa mielikuvaa, jonka tarkoituksena on korostaa Yhdysvaltain nyrkkimäistä vaikutusvaltaa maailmalla.

Presidentillä on valtaa, mutta ei yksinvaltaa, jollaisesta Trump paasaa. Todellisuudessa jokainen presidentti joutuu tehtävässään tukeutumaan valtavaan avustajajoukkoon, tekemään yhteistyötä paitsi oman puolueensa, myös kilpailevan puolueen organisaation kanssa tai sitä vastaan. Vaalitaistelussa on helppo uhotta nopeista ja tehokkaista iskuista milloin meksikolaisia, milloin Daeshjoukkoja vastaan. Vaalien jälkeen koittaa arki, jossa uhoilu maksaa konkreettista rahaa. Vaikka Donald Trumpin omaisuus on yksilön näkökulmasta valtava, Yhdysvaltain mittakaavassa hänkin on pikkutekijä.

Trumpilla on toki mahdollisuus vielä muuttaa julkista kuvaansa ”valtiomiesmäisemmäksi” eli yrittää pitää rääväsuuisimmat lausuntonsa kurissa. Se on silti iso riski, sillä ilmeisesti merkittävä osa Trumpin tuesta perustuu juuri siihen, että hän lupaa olla Teräsmies, jollaiseksi hänestä ei todellisuudessa ole. Jos Trump nyt alkaa myöntää, että rajamuurin rakentaminen Meksikoa vastaan on ehkä liian kallis ja muutenkin epätarkoituksenmukainen ratkaisu, moni trumpisti loukkaantuu ja vetää tukensa pois. Trumpin suurimman ongelman muodostavat hänen kiihkeimmät tukijansa, jotka kuvittelevat, että monimutkaisiin ongelmiin on yksinkertaisia, halpoja ja nopeita ratkaisuja.

En itse toivo Donald J. Trumpin valintaa Yhdysvaltain presidentiksi. Mutta en usko myöskään, että **Hillary Clintonista** on ainakaan muulle maailmalle suurta iloa. Jos **Barack Obama** alistui täydellisesti mm. aseteollisuuslobbyn peukalon alle, siellä jo valmiiksi oleva Clinton tuskin muuttaa mitään paremmaksi. Ei liene kenellekään tämän palstan lukijoista yllätys, kun totean pitäväni **Bernie Sandersia** tarjolla olevista ehdottomasti parhaana niin Yhdysvalloille kuin maailmalle. Sanders on suomalaisittain lähinnä maltillinen demari, mutta silti valovuosia tolkumpi kuin muut ehdokkaat.

Jos Hillary Clinton toimii kaukonäköisesti ja vastuullisesti, hän värvää Sandersin ainakin varapresidentiksi tai antaa hänen johtoonsa jonkin merkittävän ministeriön. Sandersin kannatus nuorten keskuudessa on niin ylivoimaista, että olisi silkkaa poliittista typeryyttä jättää se huomiotta. Mutta ei yksi Sanderskaan paljon voisi, ei presidenttinä eikä muuten. Yhdysvalloissa monimutkainen valtajärjestelmä on pääosin näkymätön, koska se ei perustu lakeihin vaan rahan valtaan. Tähän rahan valtaan ei presidentillä ole paljoakaan sanottavaa, oli sukunimi Trump, Clinton tai Sanders.

Joka tapauksessa voimme nyt huokaista helpotukselta siltä osin, että seuraava Yhdysvaltain presidentti ei ainakaan ole **Ted Cruz**, tuo lihaksi muuttunut Lucifer, kuten häntä puoluetoveri niin unohduttoman kauniisti kuvaili. (5.5.2016)

2017: Torjun houkutus arvioida Trumpin 100 päivää kestäneen presidenttiyden tapahtumia. Tyydyn toteamaan, että Clintonin häviö oli kyllä kokonaan demokraattipuolueen ja osin ehdokkaan omaa syytä. Todennäköisesti Sandersin nostaminen varapresidentiksi olisi riittänyt mitätöimään Trumpin presidentiksi nostaneen Yhdysvaltain sekopäisen vaalijärjestelmän ratkaisevan vaikutuksen.

Reservin pasifisti

Menin suoraan koulun penkiltä vapaaehtoisena varusmiespalvelukseen kesäkuussa 1968. Upseerin poikana suhteeni armeijaan oli paradoksaalisesti varsin arkinen. En intoillut, ajattelin vain hoitaa asian pois alta ennen opiskelemaan lähtemistä. Siitä tulikin kovempi koulu kuin olin ajatellut. Olin parturoinut tukkani varmuuden vuoksi niin lyhyeksi kuin saatoin kuvitella, mutta vääpelin ensimmäinen kommentti oli pahantuulinen ”Mikäs piitlespoika sieltä tulee.”

En minä sotaisa ollut armeijaan mennessänikään, mutta 11 kuukauden kuluttua minusta oli tullut taisteluhallituksen reservin vänrikki. Opin tuona aikana paljon aseista, mutta vielä enemmän siitä tunkkaisesta maailmankuvasta, jota armeijan kaltainen pakkolaitos aina edustaa maassa kuin maassa. Oli järkyttävää tajuta, että meitä koulutettiin vastoin todellisen maailman realiteetteja uuteen talvisotaan, jossa vihollinen – aina idästä, poikkeuksetta, vaikka nimeltä mainitsematta – köröttelee panssarivaunuillaan kahtakymppiä kohti Helsinkiä.

Varusmieskoulutuksen sotilaallinen älyttömyys ja armeijan organisatorinen lapsellisuus tekivät minusta aloittelevan pasifistin, rauhanmarssien vakio-osallistujan ja militaristisen intoilun vannoutuneen vastustajan. 1970-luvulla jouduin vielä kysymään itseltäni, eikö kuitenkin ole hyvä, etteivät vain oikeistolaiset hanki sotilaskoulutusta. No tavallaan, mutta jos niin pitkälle joudutaan, että punaisella viivalla armeijan kortistossa merkatulle reservin luutnantille annettaisiin turvasäilön sijasta ase kouraan, maailma olisi jo menossa kohti tuhoaan.

Henkilökohtainen sotilaallinen urani on tässä kuitenkin täydellinen sivuseikka. Varsinainen asia on se sotilaallinen propaganda, jota Suomessa tyrkytetään kansalaisille päivästä toiseen. Enkä tarkoita vain sitä Ilta-Sanomien aivotonta mättöä, jonka toisella linjalla ”tyrmäävät” bikiniasut kuohuttavat maailmaa ja toisella yllytetään vihaamaan Venäjää ja Putinia milloin milläkin kohusyyllä. Tarkoitin ennen muuta esimerkiksi Helsingin Sanomien johdonmukaista ja salakavalaa toimituksellista linjaa, jonka avulla sotaan valmistautuminen on saatu näyttämään normaalilta elämänmenolta.

Kysymys ei ole siitä, etteikö maailmassa olisi koko ajan käynnissä sotaisia konflikteja, joissa kuolee valtavat määrät ihmisiä, vielä suuremmalta määrältä tuhoaan elämisen edellytykset ja traumatisoidaan miljoonien lasten loppuelämä. Sota ja sotaisuus vyöryvät kaikkialla tuhoa tuoden ja tuhoa luoden. Kysymys on Suomessa kuitenkin siitä, että myös täällä yllytetään mieliä varautumaan sotatilaan ikään kuin ensimmäistä ja toista maailmansotaa ei olisi koskaan käyty. Kaikki ulkopoliittiset viisaudet on lukittu jonnekin UM:n holveihin, eikä niistä saa Erkkikään ääneen puhua. Suomea ajetaan sotapsykoosiin.

Mutta ei siksi, että Suomea nyt oikeasti uhkasi joutuminen sotaan. Meitä ajetaan sotapsykoosiin, jotta Suomi saataisiin liitettyä Naton täysjäseneksi, koska sen jälkeen meillä voisi jo olla jotain mahdollisuuksia joutua tekemisiin oikean sotimisen kanssa, ei pelkästään rauhanturvatehtävissä grillaantuvien muutamien kymmenien eliittipuseereiden voimin, vaan koko kansan ponnisteluun ja uhrauksiin. Ateenalaisten marssia harjoitellaan jo.

Suomen poliittisesta elämästä ja ulkopoliitikasta on 2000-luvun oikeistolaistumisen aikana kadonnut kokonaan pyrkimys rauhaan. Sodanvastaisuudesta on tehty vanhanaikaista, nyt pitää oppositiosakin olla innostunut vertailemaan miljardeja maksavien lentokoneiden teknisiä ominaisuuksia, punnita Nato-yhteensopivuuden eri puolia ja ennen kaikkea opetella taas vihaamaan venäläisiä täydestä sydäimestä. Sillä se rooli meille on Natossa varattu balttien rinnalla. Ensimmäisinä uhrattavat vimmaiset naapurit.

Kun kuuntelee tämän päivän poliitikkojen puhetta sodasta ja rauhasta (tai siis käytännössä vain sodasta), tajuaa nopeasti sen täydellisen historiattomuuden, jonka vallassa eliitti tällä hetkellä on. Hivuttamalla saavutettu Nato-yhteensopivuus kuvitellaan jonkinlaiseksi Teräsmiehen viitaksi, joka suojelee Suomea maailman pahuudelta. Todellisuudessa Nato on osallisena jokseenkin kaikissa maailman sotaisissa konflikteissa, jos ei muuten, niin Yhdysvaltojen kautta. Siihen Suomen eliitti haluaisi meidät sitoa, uhrautumaan jossain järjettömässä konfliktissa Yhdysvaltain taloudellisten etujen puolesta.

Joka päivä lisääntyy niiden joukko, jotka tulevat jälkeensä selittelemään, etteivät he tietenkään sotaa halunneet. Miksi ei lisäännä päättäjien joukossa se joukko, joka valitsee kaikissa tilanteissa sodan sijasta rauhan, neuvottelut, keskustelut vaikka kuinka pitkään? Suomalaisten selkeä enemmistö ei halua sotilaallista liittolaisuutta eli lisätä sotaan joutumisen riskiä, mutta eliitti haluaa. Miksi se sitä haluaa? Kuvitteleeko se jotenkin pysyttelevänsä sodan ulkopuolella? Vastuuttomat houkat!

Ihmiskunnalla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin tavoitella rauhaa sodan sijasta, aina ja kaikkialla. Se alkaa siitä, että lopetetaan myös virallinen vihapuhe, ei pelkästään heilutella sormeja nettikiikhoilijoille. Lopetetaan varustautuminen seuraavaan sotaan ja aloitetaan valmistautuminen rauhaan koko maapallolla. Se ei ole yksin suomalaisten vastuulla, mutta myös meidän. Voisimme näyttää esimerkkiä ja demilitarisoida koko Suomen. Rajavartiolaitos riittää mainiosti käytännön tarpeisiin. Armeijastamme ei ole kuitenkaan tositoimiin ja nykyisenkaltaisena demonia se vain tuhlaa voimavaroja ja pitää yllä militaristista itsepetoksen henkeä.

Ihmiskuntaa ei pelasta asevarustelu, vaan siitä luopuminen. Ei riitä, että ydinaseita vähennetään. Myös tavanomaisen aseistuksen määrää täytyy vähentää, ei kasvattaa. Suurin vastuu on tietenkin suurvalloilla, molemmilla ja kaikilla niiden innokkailla apureilla ja liittolaisilla. Mutta ennen kaikkea muuta, lopettakaa se vastuuton sotapropagandan levittäminen! Lopettakaa virallinen vihapuhe, opetelkaa uudelleen perinteisen diplomatian hyvät tavat. Yhtään mikään ei ole maailmansotimisen arvoista. Ei ollut 1914, ei ollut 1939, ei ole 2016. (12.5.2016)

2017: Tämä teksti herätti poikkeuksellisesti pitkän ja analyttisen keskustelun, jossa esitin mm. seuraavat kommentit.

”Kun seuraa sitä, millä lailla Yhdysvallat nykyään sotii, aika kaukana talvisodan taktiikoista ollaan. Miehitämätön Predator kun rupeaa lähentelemään, koulutuksesta ei ole tietenkään mitään hyötyä. Kun moderni armeija pyrkii minimoimaan omat miehistötappionsa, se tarkoittaa yleensä täsmentämätöntä yleistuhoa vastustajan puolella. Goljat ei tule esille pippuroitavaksi, vaan se tappaa Davidin kaukaa ja huomaamatta.

En ole ammattiarmeijan kannattaja. Jos kirjoituksestani syntyi sellainen mielikuva, olen kirjoittanut epäselvästi. Jos yhteiskunnallinen ilmapiiri on rauhanomainen, asevelvollisten armeija on ilman muuta pienempi paha ja tulee halvemmaksikin.

En toisaalta pysty ajattelemaan, että yleinen asevelvollisuus on demokratian tae. Julkisuudelta piilossa on olemassa ideologisesti ei-vasemmistolaisten miesten liikekannallepanon järjestelmä, joka ei tule kysymään demokraattisesti lupaa toimia. Se ei perustu rahalliseen korvaukseen, mutta on silti eliitin tukena tarvittaessa. Varusmiehet ovat käytännössä täysin riippuvaisia ammattisotilaiden tai heidän valtuuttamiensa miesten toimista ja määräyksistä. ”Laittoman käskyn” tunnistaminen ei olisi välttämättä yksinkertaista.

Ammattilaisten armeijalle ei Suomessa ole historiallisista syistä suotuisia olosuhteita. Vuoden 1918 sisällissodan synnyttämä valkoinen armeija onnistuttiin talvisodassa muuttamaan sinivalkoiseksi, eivätkä ainakaan poliitikot näytä halukkailta ottamaan riskiä selkeästi vallankäyttäjän oman palkkajoukon muodos-

tamisesta. Myös palkka-armeijan kustannukset pelottavat päättäjiä, vaikka epäilemättä osa ammattisotilaista menisi mielellään siihen suuntaan. Kyllähän he näkevät, millainen ”taistelukyky” varusmiehillä on.

En itse pelkää ensi sijassa sotilasvallankaappausta, se ei ole Suomessa onnistunut paljon kireämmisäkään yhteiskunnallisissa olosuhteissa. pelkään ihmisten tottumista siihen, että sotimiseen täytyy koko ajan varautua ja valmistautua. Sotapsykoosi kuulostaa kovalta ilmaisulta, mutta sellainen koettiin ympäri Eurooppaa sata vuotta sitten ja sellaisen uhka on nytkin ilmassa.

Ihan lonkalta arvelisin, että naisten armeijainto liittyy enemmän siihen, että aina olemassa ollut piilevä potentiaali nyt vain purkautuu. Osa naisista haluaa perinteisiin miesten hommiin, luultavasti sen ihmeellisemmästä ei ole kysymys. Naisten pakollinen asevelvollisuus ei ole edennyt, vaikka jotkut radikaalit miesjärjestöt ovat moittineet nykytilanteen olevan sukupuolten tasa-arvoisuuden vastainen.

Osa vapaaehtoisista naisista näkee ehkä armeijan jopa tasa-arvokysymyksenä, ehkä se on joillekulle myös ideologinen valinta eli aktiivista tukea ns. maanpuolustusaatteelle. Sen verran pienistä ihmismääristä silti puhutaan, etten kykene olemaan siitä erikseen huolissani.

En silti voi sanoa olevani innoissani siitä, että naisiakin värvätään sotilaalliseen järjestelmään. Marginaalisuudestaan huolimatta sekin viestittää, että sotilaallinen varustautuminen on luonnollista, niin luonnollista, että naisetkin ovat siinä mukana vapaaehtoisesti...

Esko Seppänen kirjoittaa uusimmassa kirjassaan Mistä Suomi vaikenee? Suomen ja Naton isäntämaasopimuksesta, jonka Suomen puolesta allekirjoitti puolustusvoimien komentaja, kenraali **Jarmo Lindberg**.

”Tarkasti ottaen kysymyksessä ei virallisesti ole sopimus vaan ”yhteisymmärryspöytäkirja”. Ja kun se ei ole sopimus vaan poliittinen asiakirja, hallituksen ei tarvinnut viedä sitä eduskuntaan, mikä tarkoittaa, että hallitus ei halunnut viedä tätä Suomen kannalta käänteentekevää asiaa eduskuntaan. (Ruotsissa sama asia sen sijaan tulee valtiopäivien käsittelyyn vuonna 2016.) On siis olemassa politiikkaa, josta päättämistä ei anneta eduskunnan käsittelyyn ja jota pannaan toimeen niin että poliittisia asiakirjoja allekirjoittelevat valtion nimissä vastuullisten ministereiden sijasta sotilaat.”

Suomea on viety Natoon kaikessa hiljaisuudessa ja ilman sitä ratkaisevaa päätöstä koko 2000-luvun ajan. Näyttää kuitenkin siltä, että kansan vastustuksen takia sitä viimeistä askelta ei uskalleta ottaa (muut puolueet kuin Kokoomus eivät ota vaalitappion riskiä). Siksi tätä militaristista propagandaa koko ajan suolletaan, pyritään luomaan mielikuva, että se täysjäsenyyshän on enää muodollisuus. Nämä isäntämaasopimukset ja vastaavat ovat osa taktiikkaa. Sitä samaahan sovellettiin jo eurosta päätettäessä. Kansan mielipidettä ei tarvinnut eliitin mielestä kysyä, kun se – tietämättään – oli luvan jo EU-jäsenyyden myötä muka antanut.

Tällä hetkellä on vaikea tietää, onko Keskustapuolueessakaan enää jäljellä perinteisen sotilaallisen liittoutumattomuuden kannatusta. Ei välttämättä.

1968 en edes harkinnut aseistakieltäytymistä, se oli siihen aikaan vielä varsin äärimmäinen toimi. Laki aseettomasta siviilipalveluksesta säädettiin 1969. En todennäköisesti edes tiennyt aseistakieltäytymisen mahdollisuudesta. En tiennyt monesta muustakaan asiasta.

On varmasti totta, että vielä 1960-luvulla varusmiespalvelus tarjosi keinon lykätä muita elämänvalintoja, mutta kokemusperäisesti sanoisin, että suurin osa tuli pelkästään siksi, että oli pakko tulla. Kohtasin vänrikkiäikanakin oikeastaan vain yhden intoilijan, joka halusi ns. kesävänrikiksi ja sen päälle alalle. Muut halusivat kotiin.

Minusta aseistakieltäytyminen on lähtökohtaisesti hyvä teko. Sen motiivit voivat tietenkin olla vähemmän moraalisia, kuten sivarivihamielisessä propagandassa asia mielellään nähdään. Olen itse kirjastossa toiminut parinkymmenen sivarin valitsijana ja esimiehenä. Sillä perusteella uskallan sanoa, että selvän enemmistön muodostavat fikset nuoret miehet, joiden mielestä melkein mikä tahansa on mielekkäämpää kuin varusmiespalvelus.

Aseistakieltäytymisen eetos – henkilökohtainen ratkaisu olla tarttumatta aseisiin – on minusta yleisesti ottaen aina järkevä ratkaisu kenelle tahansa. Ymmärrän silti myös niitä, jotka ajattelevat, ettei armeijaa saa jättää vain niille, jotka ovat sotimisesta innostuneita. Varusmiehenä on kuitenkin liki mahdotonta vaikuttaa yhtään mihinkään. Sivarius sinänsä ei armeijoita kaada, mutta jos sivareita olisi riittävän paljon, maailma kyllä mullistuisi ainakin ns. demokraattisissa maissa.”

Tyrmäävän typerää

Tiedän kyllä, ettei tähän aiheeseen kannattaisi aikaa tai argumentteja käyttää, mutta käytän silti ja yritän löytää hiukan metsää puilta. Aiheenani on ns. iltapäivälehtien, tässä tapauksessa erityisesti Sanoma-konserniin kuuluvan Ilta-Sanomien verkkolehden barokkisen liioitteleva kielenkäyttö (kauniisti sanoen). Jos arvoisa lukija on edes satunnaisesti käynyt noilla sivuilla, hän kyllä tietää, mitä tarkoitan.

Niin merkityksetöntä naispuolista tyrkkyä ei maailmassa ole, ettei hänen bikinikuvaansa luonnehdittaisi adjektiivilla TYRMÄÄVÄ! Kun somessa tapahtuu jotain oikein merkityksetöntä, Ilta-Sanomien toimittajan mielestä NETTI ON SEKAISIN tai se KUOHUU. Kun lehti julkaisee aivan tavallisen valokuvan, se on yleensä JÄÄTÄVÄ tai KUUMA hiukan aiheesta riippuen. Kaikille näille määritelmille on yhteistä se, ettei niillä ole minkäänlaista todellisuus pohjaa.

Miksi edes iltapäivälehti käyttää systemaattisesti tällaista kieltä? Tottahan toimittajat tietävät varsin hyvin, että heidän adjektiivinsa yrittävät tehdä ei mistään jotain muuta. Kysymys ei ole toimittajien sivistymättömyydestä tai suppeasta sanavarastosta. Mutta kysymys on kyllä julkaisijan puolelta harkitusta typeryydestä, jota päätoimittaja joutuu palkkansa edestä sietämään, edistämään ja puolustelemaan.

Yksinkertaisin selitys Ilta-Sanomien puhetavalle on vanha Goebbelsin periaate eli valehdellaan ja liioitellaan niin törkeästi, että tosiasiat katoavat jonnekin hämärään. Kyse on tietenkin myös siitä, että kun oikeasti tärkeitä uutisia ei viitsitä tai haluta välittää, jatkuva datavirta täytyy täyttää jollain halvalla, kuitenkin lukijoiden klikkaushalua vähentämättä. Kun ”uutisen” sisältö on tasan nolla, saadaan klikkauksia paitsi niillä bikinikuville itsellään käyttämällä tolkkuttomia adjektiiveja ja lupamalla asioita, joita ei sitten kuitenkaan itse jutussa ole.

Ehkä useimmat lukijat osaavat nauraa pilkallisesti näitten Ilta-Sanomien ”juttujen” äärellä, loputtoman turhien julkkisten turhien ”tapahtumien” kommentoinnin virralle. Ehkä toimittajat tietävät tämän päivän TYRMÄÄVIEN tarinoiden menevän suoraan huonon viihteen puolelle ja vain sillä mainostajalle kerrottavalla klikkausten määrällä on merkitystä.

Merkityksellisempää on, että Ilta-Sanomien käy loputtoman hömppäuutisten tarjonnan rinnalla myös aktiivista yhteiskunnallista poliittista sotaa, jonka kohteena ovat aina olleet ns. vasemistolaiset asiat, mutta tänä päivänä myös kansallis-oikeistolainen, muille koko ajan UHITTELEVA Venäjä, koska sen olemassaolo estää Suomen oikeistolaista eliittiä liittämästä maata Naton täysjäseneksi. On tiedotusteoreettisesti kiintoisaa, että Ilta-Sanomien uutisotsikoissa kilpailevat tyhjää tyhjemmät julkikset ja maailmanpolitiikan isot asiat sensaatiohakuisten väitteiden muodossa.

Ilta-Sanomien on ollut aina suoremmin oikeistolainen kuin emolehtensä Helsingin Sanomat. Yleensä Hesari kuittaa Ilta-Sanomien ilvenksenkokoisin kirjaimin julistaman venäläisten tuoreimman julkeuden yhden palstan pikku-uutisella. TYRMÄÄVISTÄ ja JÄÄTÄVISTÄ julkiksista Hesari ei vaivaudu kertomaan mitään, se rooli on jätetty kokonaan Ilta-Sanomille. Oikein kyynisesti ilmaisten Hesaria tehdään fiksummille, Ilta-Sanomia typeryksille, jotka pitävät mitä tahansa lehdessä kirjoitettua totuutena, varsinkin jos se vahvistaa omia ennakkoluuloja.

Kukaan ei tietenkään pakota ”fiksumia” lukemaan Ilta-Sanomien verkkolehteä. Sen keskustelupalstan kommentteista päätellen lukijoita kuitenkin riittää, eivätkä suinkaan kaikki lehden tyrkyttämät huijaukset ja suoranaiset valheet mene läpi. Usein kuitenkin on helppo nähdä, kuinka suoraviivaisesti lehti yllyttää lukijoitaan poliittisella propagandalla välitöntä myönteistä palautetta keräen. Tämä lienee toimituksellisesti valittu linja. Harrastetaan tietoista liioittelua ja mustamaalausta, koska kukaan ei kuitenkaan ehdi ja jaksaa ruveta mekkaloimaan saati totuutta tai edes alkeellista itsekriittisyyttä penätä.

Tällainen on tietenkin journalistisesti aika luisuotsaista toimintaa. Ilta-Sanomien ei kuitenkaan ole ollut JSN:n tuomiolla tämän takia, vaan yleensä siksi, ettei lehdessä haluta tehdä selvää

eroa mainoksen ja uutisaineiston välillä. Olen kuullut sellaisenkin älyttömän puolustelun, että IS on pientä verrattuna vaikka brittiläisiin kaltaisiinsa, joille mikään epäinhimillinen ei ole vierasta tai torjuttavaa eikä yksityisyydensuojaa ole kuten Suomessa. En tiedä, nolottaako Ilta-Sanomien toimittajia esimerkiksi kollegojen edessä, todennäköisesti ei. Kaikki tietävät, että vain klikkausten määrällä on merkitystä – ainakin työpaikan säilymisen kannalta.

Olisi kyllä mielenkiintoista päästä lukemaan Ilta-Sanomien aivottomuuksia verkkosivuille naputtelevien toimittajien todellisia ajatuksia, niitä joita työnantaja ei kuule. Ei ole valitettavasti vielä kukaan ruvennut asiasta avautumaan. Sitä odotellessa. (15.5.2016)

2017: Maailma on parantunut vuodessa. **Lauri Skölin** perustama **Klikinsaastaja.fi** tarjoaa sekä huvitusta klikkiotsikoita vihaaville että vakavasti otettavan yhteiskunnallisen viestin ja protestin väylän. Klikinsäästäjän ainoa ongelma on se, että se toimii käytännössä Facebookin sisällä.

Terve potilas

Kuulun niihin suomalaisiin (miehiin), jotka avaavat terveystieteiden oven vain ankaran pakon edessä ja silloinkin koko ajan vastaan jupisten. Siksi oli ilahduttavaa lukea **Iris Pasternackin** pamphletti *Tautitehdas* (Atena 2015), joka pohdiskelee ylidiagnosointiin liittyviä ongelmia ja epäkohtia. Maallikon intuition helposti yllättävä perusargumentti on, että meillä käytetään valtavasti resursseja diagnooseihin ja niistä seuraaviin hoitoihin, joiden toiminnallinen vaikutus kuitenkin on vähäinen tai olematon. Sairastuvuus tai kuolleisuus eivät näitten toimien takia vähene.

Pasternackin näkökulma on diagnooseja tekevän lääkärin, joten on ymmärrettävää, että hän vain sivuaa tässä yhteydessä medikalisaation nimellä tunnettuun ongelmaan, jonka ytimessä on lääketeollisuuden voitontavoittelu, ei ihmisten terveys. Pasternack ei syyllistä kollegoitaan pahasti, mutta toteaa kuitenkin, että lääketeollisuuden kielteinen vaikutus lääkäreiden itsenäiseen, potilaan parhaasta lähtevään motiiviin on todellisuutta.

Itseäni innostaa kuitenkin eniten tämä Pasternackin muistutus siitä, että kun tarpeeksi tarkasti tutkitaan, käytännöllisesti katsoen kaikista ihmisistä löytyy jotain diagnosoitavaa, jonka perusteella meidät voidaan julistaa ei-terveiksi ja muuttaa potilaiksi siitä riippumatta, miltä meistä itseltämme tuntuu. Merkittävä osa näistä löydöksistä on sellaisia, ettei niistä seuraa mitään ihmisen hyvinvointia uhkaavaa, ei edes kaikista kasvaimista. Ylidiagnosoinnin ikävin puoli ei ole sen taipumus viedä resursseja todellisilta tarpeilta vaan ihmisille aiheutettu tutkimuksellinen epämukavuus, turhiin toimenpiteiden vakavat komplikaatiot ja yleinen pelon lisääntyminen. Rauhallisenkin ihmisen elämä järkkyy, kun lääkäri löytää jossain seulonnassa jotain, mistä voi tilastollisesti joskus seurata jotain ikävää. Jostain syystä lääkärin vala ei kiellä heitä aiheuttamasta ylimääräistä ahdistusta.

Ns. kramppit kuuluvat useimpien ihmisten elämään tuttuina, vaikka ei toivottuina kumppaneina. Niitä voi olla jo lapsilla, mutta kun ikää tulee yli biologisen PARASTA ENNEN –päiväyksen, kramppit lisääntyvät nopeaa vauhtia ja ulottuvat sellaisiin elimistöön osiin, jotka ennen toimivat ihan hyvin. Suhtautuminen kramppoihin vaihtelee suuresti. Osa ihmisistä ajattelee, että ne kuuluvat elämään siinä missä hyvätkin jutut, niihin pitää vaan sopeutua. Osa ihmisistä taas haluaa toimia kaikissa terveyteen ja sairauteen liittyvissä asioissa varman päälle. Käydään mahdollisimman usein lääkärillä, varmuuden vuoksi. Osallistutaan kaikkiin mahdollisiin seulontoihin, luetaan lääkärikirjaa, seurataan nettikeskusteluja ja udellaan lähimmäisiltä heidän kokemuksiaan.

Molemmilla suhtautumistavoilla on omat järkevät perustelunsa. Kramppoihin alistuva ajattelee yleensä, ettei niille kuitenkaan mitään voida (esimerkiksi selkäkiput) tai jos voidaan, hoidot ovat isompi riesa kuin itse kramppa. Jos ei koe oman elämänlaatunsa heikentyvän kohtuuttomasti, asiahan on kunnossa. Toisaalta aina silloin tällöin käy niinkin, että varman päälle itseään seuraavan ja tutkituttavan toimista seuraakin onnenpotku ja alkava melanooma havaitaan ajoissa. Näinkin tapahtuu, vaikka ei muusta kuin tilastollisen todennäköisyyden syystä.

Pasternackin kokemuksen mukaan erityisesti ns. kontrollifriikit persoonat epäilevät aktiivisesti olevansa sairastumisen uhan alla ja haluavat siksi jatkuvia tutkimuksia. Näkemys on kiintoisa, koska se kuulostaa kyllä uskottavalta, mutta samaan aikaan olen itse tässä suhteessa poikkeava. Olen ehdottomasti kontrollifriikki, mutta suhtaudun muuhun kuin akuuttien vaivojen pohtimiseen hyvin nihkeästi. Erilaisten kremppojeni lista on järkyttävän pitkä, mutta en silti näe painavaa syytä asioida lääkärin puheilla. Helmikuussa määrätyn ja huhtikuussa lopulta hoidetun verikokeen tuloksia en ole vielä saanut kysytyksi, koska asia ei oikeasti kiinnosta minua.

Tiedän joitain syitä sille, etten halua tulla diagnosoiduksi sairaaksi. Pidän Iris Pasternackin esittämiä järkiperäisiä perusteluja välttää turhaa lääkärissä käymistä uskottavina ja tarvittaessa vetoan niihin. Suhtaudun myös elämään sinänsä turhia dramatisoimatta, koska jokainen vuosi yli 50:n on joka tapauksessa biologisesti epätodennäköinen lottovoitto. Mutta tiedän vältteleväni lääkäreitä myös siksi, etten halua joutua tutkimuspöydälle ja erilaisiin laitteisiin vain sen takia, että minusta ehkä löydetään jotain isompaa vikaa.

En halua vähätellä modernia lääketiedettä, mutta en pidä sitä myöskään erehtymättömänä (se on tietysti myös fakta). Sama koskee lääkäreitä. He tarkoittavat epäilemättä hyvää, mutta haluan pidättää itselläni oikeuden arvioida, milloin jokin kremppa ihan oikeasti vaatii jotain toimia. Olen alistunut syömään ennaltaehkäiseviä sydänlääkkeitä huonon perimän takia, mutta taidan silti lopettaa päivittäisen verenpainelääkkeen ottamisen. Kyllä se hiukan alentavasti vaikuttaa, mutta ei likimainkaan yhtä paljon kuin reipas rehkeminen polkupyörän selässä. Sellaisen päälle kun mittaa, kaikki on hyvin.

En myöskään halua sanoa kenellekään, että huoli pois, ei sulla mitään sairautta voi olla. Totta kai voi olla ja tulla, enkä minä ole kenenkään muun kropan asiantuntija. Silti ajattelen, että kaikkein huolestuneimpien sitä juuri kannattaisikin miettiä Iris Pasternackin sanoja vakavasti. Ehkä se elämisen laatu voisi jopa nousta, jos ei koko ajan murehdi niitä mahdollisia sairauksia ja reagoi vasta, kun oma elimistö antaa selviä merkkejä. En kannusta huolettomuuteen, mutta ehkä kannattaa kuitenkin kuunnella enemmän itseään kuin pelkojaan. (15.5.2016)

Haltioituneet

Pohdin seuraavassa ääneen, mutta onneksi lyhyesti, itsestä ja omasta elämästä kirjoittamisen ilmiötä ja siitä haltioitumista. Kirjoitan juuri nyt, koska norjalaisen **Karl Ove Knausgårdin** kuusiosaisen kirjasarjan *Taisteluni* (Min kamp) viimeisen osan suomennos on juuri ilmestynyt ja myös takäläiset Knasu-fanit (ilmaisu on heidän itsensä käyttämä) voivat nyt olla äärimmäisen iloisia tai masentuneita, enkä minä ymmärrä, miksi näin on.

Kirjoitan varsin ulkopuolisena. Yritin joitakin vuosia sitten lukea Knausgårdin sarjan ensimmäisen osan, mutta kun olin päässyt kirjaa noin puoliväliin odottaen kirjailijan kohta aloittavan, totesin mitä ilmeisimmin odottavani olematonta ja laitoin kirjan syrjään. Koska en voinut ymmärtää, että joku voi lumoutua tällaisen lukemisesta, asia tietenkin jäi vaivaamaan. Siksi naputtelen nyt näitä rivejä, jonkinlaista mielenrauhaa eli selitystä etsien.

Onko Knausgård norjalaisten oma **Kalle Päätalo**? Äkkiseltään monet ulkoiset merkit ovatkin kohdallaan, kuten megalomaaninen sanojen määrä, yksityiskohtien tarkka kuvailu sekä omien että muiden intimiteettisuojaan uhraaminen jollekin suuremmalle. En minä Päätaloakaan aikoinaan jaksanut yhtä osaa enempää lukea, kärsimätön kun olen, mutta tiedän erityisesti Iijoki-sarjan olleen monelle koillisessa Suomessa eläneelle ja elävälle erittäin merkittävä, myönteinen kokemus. Sotkamon kunnankirjastossa ei 1970-luvulla mitään odotettu kiihkeämmin kuin Päätalon seuraavaa kirjaa. Veikkaan kuitenkin, ettei Knausgård ole kolahtanut Päätalon faneille ja tuskin toisinkaan päin.

Mikä muuttaa narsistisen itsensäpaljastelun kirjallisuudeksi, ehkä jopa osaksi kansallista tai peräti kansainvälistä kirjallisuuden kaanonia? Tiedämme, etteivät pelkkä määrä ja yksityiskohtaisuus riitä, epäonnistuneita yrittäjiä on joka maassa. Päätalon kohdalla selitys löytynee siitä, että kirjoittaessaan omista elämänvaiheistaan Päätalo onnistui kertomaan myös kymmenien tuhansien muiden ihmisten tarinan tavalla, johon oli helppo ja halu samaistua. Kirjallisuudentutkijoiden kiittämä kansatieteellisen tarkkuuden aspekti on tuskin ollut lukijoille se ykkösasia, vaikka tietysti olennainen sekin. Jos kirjoittaja ei kuvaa yksityiskohtia täsmälleen oikein, hän ei kuulu ”meihin” vaan on ulkopuolinen.

Minulla ei ole oikein mitään käsitystä siitä, mihin Knausgårdin suomalaiset lukijat samaistuvat tai tarttuvat (oletan rohkeasti, että norjalaisille tarjolla on jotain päätalomaisittain tutumpaa). Faniin puheista ei saa oikein mitään tolkkua, koska heidän mielestään asian joko tajuaa tai sitten ei. Hiukan ilkeämielinen teoria siitä, että Knasu-fanit ovat yksinkertaisesti sosiaalisen pornon suurkäyttäjiä, uteliaita tirkistelijöitä ja heidän ihailemansa kirjailija vain tyydyttää faniensa himoa, ei minus- ta kuulosta ainakaan tyhjentyvältä selitykseltä. Jaksako kukaan tirkistellä 3500 sivun verran? Tun- tuu epäuskottavalta.

Olen saanut verkosta lukemani perusteella sellaisen käsityksen, että Knausgård vetoaa eri- tyisesti naislukijoihin, vaikka on mies ja kirjoittaa miehen elämästä. Selitys ilmeisesti on, että nais- lukijoita kiinnostaa mies, joka on kerrankin valmis avaamaan oman elämänsä kenen tahansa seurata- tavaksi hyvässä ja pahassa – siis ei toimi kuten miehet yleensä toimivat. On vain johdonmukaista, jos tällainen kiinnostaa myös osaa miehistä, niitä jotka tykkäävät nähdä arjen yksityiskohdista ra- kentuvan kokonaisuuden, vaikka useimpia asia ei kiinnostaisi pätkän vertaa.

Olen ehdottomasti sitä mieltä, ettei makuasioista kannata kiistellä, ellei kysymys ole ruo- kaan liittyvistä yksityiskohdista (hyväksyn mausteista käytävän innovatiivisen keskustelun ja jopa lievän painostuksen: on esimerkiksi käsittämätöntä, etteivät suomalaiset kaupat pidä perusvali- koimissaan *galangal*-jauhetta!). Taide, kirjallisuus, musiikki – kukaan ei hyödy siitä, että kiistellään tämän tai tuon sisällöntuottajan paremmuudesta tai huonommuudesta. Itseäni kiinnostaa eniten se ihmisen kulttuureihin erottamattomasti liittyvä ilmiö, että hyvinkin lähekkäin elävät ihmiset voivat löytää elämyksiä niin tyystin erilaisista asioista.

Kirjastonhoitajana olen toki ammatillisestikin tottunut ja mukautunut siihen, että ihmisten mieltymykset ovat kovin erilaisia, eikä yleensä edes alustavia selityksiä ole tarjolla siihen, että yksi nauttii suomenkielisistä iskelmistä, toinen wieniläisklassisista jousikvartetoista. Musiikin suhteelli- nen abstraktius erottaa sen kirjallisuudesta ja kuvataiteista, mutta perimmäinen arvoitus on uskoak- seni sama. Minulle Knausgårdin vastine musiikissa on esimerkiksi **Richard Wagner**, jonka herät- tää haltioitumista en ole yrityksistä huolimatta kyennyt tavoittamaan ja ymmärtämään.

Lohduttavaa tietysti on, ettei erilaista haltioitumista sinänsä tarvitsekaan ymmärtää. Riittää hyvin, että on passiivisen suvaitsevainen, eikä paheksu ja tuomitse muiden mieltymyksiä. Tietty tyydyttämätön halu ymmärtää erilaista haltioitumista jää silti jäljelle. Haluaisin kokea – ainakin hetken aikaan – sen tunteen, jonka saavuttaakseen joku lukee 3500 sivua Knausgårdia tai kuuntelee kertahetimitä koko Wagnerin oopperasarjan *Der Ring des Nibelungen*. Ehkä se tunne olisikin ihan tuttu. Ehkä. (18.5.2016)

Israel – Madagaskar

Vuonna 1940 pohdittiin vakavasti mahdollisuutta perustaa juutalaisvaltio Madagaskarille. Ajatuk- sella oli kannatusta sekä natsien että eräiden juutalaisjärjestöjen keskuudessa, mutta loppujen lopuk- si idea ei toteutunut, lähinnä logististen haasteiden takia. **Adolf Hitler** päätti päästä eroon juutalai- sista tappamalla heidät kaikki siirtämisen sijasta ja siirtomaaisäntien kerho päättyi sodan jälkeen piirtämään juutalaisten valtiolle pienen alueen Palestiinasta. Lienee sanomattakin selvää, ettei sen paremmin madagaskarilaisilta kuin palestiinalaisilta kysytty heidän innokkuudestaan antaa alueensa juutalaisten valtiolle. Sellainen ei ollut siirtomaaisäntien tapa silloin eikä ole tänään.

Olisiko Lähi-Itä nyt ihan toisenlainen, jos Israel olisi perustettu Madagaskarin saarelle? Natsit ehkä ajattelivat, että saari voidaan eristää ja sen asukkaat näännyttää kätevästi nälkään luoteja tuhlaamatta. Jotkut juutalaisaktivistit puolestaan kai ajattelivat, että Madagaskar on riittävän iso ja ”tyhjä” vaikka minkälaiseen kehitykseen. Ainakin Israel olisi ollut strategisesti neutraalimmassa paikassa, kun lähimmälle mantereelle on yli 600 kilometriä.

Olisiko Madagaskarin Israel ollut täysin erilainen valtio kuin Palestiinaan perustettu ikuinen kriisipesäke? Luultavasti olisi, vaikka tässä joudutaan nopeasti toisen asteen spekulatioihin. Ainaakaan ei olisi sitä ongelmaa, että palestiinalaiset ovat edelleen ilman omaa valtiotaan. Sen sijaan meillä tietysti voisi olla se ongelma, että madagaskarilaiset ovat ilman omaa valtiota, joka annettiin muitten päätöksellä Israelille. Tuskin siitäkään olisi ongelmitta selvitty.

Raivostuttaa joka kerta, kun joku kiihkoileva israelilaispoliitikko tai heitä tukevan juutalaisjärjestön edustaja nostaa antisemitismikortin tilanteessa, jossa kritiikin kohteena on Israelin hallinto, eivätkä juutalaiset. Tätä raivostumista riittää, sillä antisemitismikortin heiluttelu on näitten kansalliskiihkoilijoiden menun toinen pääruokalaji. Se toinen on tietenkin holokausti-kortti, jota heiluttelemalla yritetään yleensä peittää sitä ikävää tosiasiaa, että Israelin hallinto kohtelee palestiinalaisia hyvin samoilla tavoilla ja asenteilla kuin natsit juutalaisia.

Israelin jyrkän oikeistolaisella ja palestiinalaisia polkevalla hallinnolla on tukenaan hyvin sekalainen porukka. On näitä vimmaisista Israel-kristittyjä, joiden ajattelua on mahdoton ymmärtää muuten kuin sokeana lojaaliutena Raamattua kohtaan. Sitten ovat nämä juutalaisten omat, usein uskonnosta hekin vauhtia puuhiinsa hakevat pienryhmät, jotka kaikki kilpailevat lähinnä sillä, kuka on se äärimmäisimmän poliittisen ohjelman ajaja. Näkymättömin, mutta oletettavasti merkittävin on se kansainvälisesti verkottunut juutalaistaustaisten taloudellisten toimijoiden joukko, joka mm. Yhdysvalloissa pitää hallitusta kuin hallitusta tiukasti päässä.

Juutalaisten omat aktivistijärjestöt pelaavat usein kaksilla korteilla. Yhteen suuntaan heilutetaan sitä holokausti-korttia ja annetaan ymmärtää, että koko muu maailma on antisemitistinen ja haluaa vain juutalaisille pahaa. Tämän uhriutumistaktiikan kääntöpuolena on se ärhäkkyys, jolla usein samat järjestöt käyvät jokaisen Israelin hallintoa kritisoivan kimppuun, ja nyt heiluukin se antisemitisti-kortti. Näillä pelaajilla on ei-juutalaisille tarjolla vain kaksi vaihtoehtoa: joko tuet kritiikittä sitä, mitä Israelissa kulloinkin vallassa oleva ryhmittymä ajaa tai sitten olet juutalaisten tuhoamista toivova antisemitisti tai jotain vielä pahempaa.

Fiksu ihminen ymmärtää, että jotkut juutalaiset käyttävät häikäilemättä hyväkseen juutalaisuutta, vaikka kysymys on politiikasta, ei etnisistä tai edes uskonnollisista taustoista. Todellisuudessa juutalaisuus ei ole sen kummempi puheenaihe kuin saamelaisuus, katalonialaisuus tai papualaisuus. Juutalaiset ovat kyllä levittäytyneet poikkeuksellisen laajalle alueelle maailmassa ja he ovat pärjänneet poikkeuksellisen hyvin tieteen, taiteen ja viihteen saroilla, taloudesta nyt puhumattakaan. Silti juutalaisuus ei oikeasti ole sinänsä globaalisti tärkeä puheenaihe.

Sen sijaan se kaikki, mitä noilla antisemitismi- ja holokaustikorteilla tehdään, on tärkeää ja koskettaa meitä kaikkia. Israel on ydinasevaltio ja sillä on tukenaan maailman ainoa ydinaseita ihmisten tappamiseen käyttänyt valtio eli Yhdysvallat. Siksi kaikki Israeliin liittyvä koskettaa kaikkia maailman ihmisiä, niitäkin, jotka eivät ole koskaan edes kuulleet juutalaisista. Israelin valtio keskellä palestiinalaisten maata on pysyvä ongelma, joka uhkaa yhtä hyvin juutalaisia itseään kuin palestiinalaisia ja meitä kaikkia muitakin.

Siksi meidän on kyettävä pitämään semitismimme eli myönteinen suhtautumisemme juutalaisiin tolkkullisena ja muistettava itse tehdä ero juutalaisuuden ja Israelin hallinnon välillä, koska tuon hallinnon lobbarit tekevät kaikkensa häivyttääkseen tuon eron sukupuuttoon. Ei pidä tuntee syyllisyyttä siitä, että kritisoi **Benjamin Netanjahun** tai **Avigdor Liebermanin** raakaa politiikkaa. Ei pidä mielistellä, kun demokratiallaan kerskaileva Israel polkee säälimättä alueen alkuperäisväestön eli palestiinalaisten oikeuksia. Natsien tappava antisemitismi ei oikeuta polkemaan yhdenkään palestiinalaisen ihmisoikeuksia.

Juutalaisten valtiota ei perustettu Madagaskarille, se perustettiin Palestiinaan. Tehtyä ei saa teke-mättömäksi, tosiasioiden kanssa täytyy opetella elämään. Myös Israelin juutalaisten täytyy se ope-tella, ei pelkästään heilutella lobbarikortteja huonon politiikan näkösuojana. Meidän muiden ei tar-vitse eikä pidä valita joko juutalaisia tai palestiinalaisia. Ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle oli etni-nen tausta, uskonto tai ihonväri mikä tahansa. Vain siltä pohjalta voi Lähi-Idän ihmisille joskus koittaa elämä ilman sodan ja tuhon pelkoa. (25.5.2016)

Syytettynä: sananvapaus

Virossa syyttäjä **Lea Pähkel** haluaa kirjailija **Kaur Kenderin** vankilaan rikoslain § 178:n perus-teella lapsipornon tuottajana ja levittäjänä, syynä novelli *Untitled 12*. Luulin ensin lukevani uutista Turkista tai Saudi-Arabiasta, mutta ei, kyllä nyt puhutaan EU-maa Virosta, tuosta Suomen eteläises-tä naapurimaasta. Eikä kyseessä ole mikään karnevalistinen viihdeoperaatio, jolla lääkitään louk-kaantuneen diktaattorin minäkuvaa. Viron valtio on selvästikin päättänyt ristiinnaulita liian pitkään yhteiskunnallisena kriitikkona ja suoraan puhujana kunnostautuneen Kenderin.

En ole lukenut Kaur Kenderin novellia *Untitled 12*, joten en puhu seuraavassa suoraan teks-tistä, joka kirjailijan ilmoituksen mukaan on lapsipornon vastainen. ”*En siinä ihannoï lapsipornoa vaan päinvastoin esitän sen niin rivona ja kuvottavana, ettei yksikään lapsipornon kuluttaja voi vähään aikaan jatkaa rauhassa elämäänsä*”, totesi Kender tammikuussa tehdyssä haastattelussa. Novelli on fiktiivinen kuvaus siitä, miten varakas virolainen voi nykymaailmassa tehdä mitä haluaa. Kenderin näkemyksen mukaan se on siis yhteiskuntakritiikkiä, mutta jonka syyttäjä tulkitsee omista syistään pornografiaksi.

Tällainen näkemys, jonka mukaan vaikean aiheen fiktiivinen käsittely tekee käsittelijästä syyllisen tai vähintäänkin epäilyttävän, ei ole sinänsä harvinainen. Erityisesti lapsipornografian kal-tainen tabuaihe, josta jokaisella on jyrkkä mielipide aihepiirin tuntemisesta riippumatta, tarjoaa oi-van keinon herättää epäily kirjoittajan motiiveista. Oliko sitä ihan pakko kirjoittaa? Ettet vaan va-linnut tätä aihetta henkilökohtaisista syistä? Ajattelitko tehdä paljonkin rahaa näin läpinäkyvällä jutulla? Aijai, kyllä tällaisesta jotain seurauksia täytyy olla!

Virallisen syyttäjän esittämänä näkemys siitä, että on aiheita, joita ei saa kaunokirjallisuudessakaan käsitellä, on tuttua teokratiaista ja totalitaarisesti hallituista valtioista. Viro on kuitenkin EU:n jä-senmaa ja jos Kender saa vähäisenkin tuomion fiktiivisen kertomuksen kirjoittamisesta, asia on syytä viedä EU-tuomioistuimeen, jossa tuomio todennäköisesti kumoutuu. Länsimainen sananva-pauden käsite kun ei sisällä ajatusta siitä, että valtiovalta päättää, mistä aiheista saa kirjoittaa, mistä ei. Asia on täsmälleen päinvastoin, sananvapautta voi olla vain, jos aiheet ovat vapaasti valittavissa.

Sananvapaus ei ole missään absoluuttinen, mutta ns. länsimaissa sen rajat on ilmaistu laeis-sa, ei kiellettyjen aiheiden listoilla. Virossa syyttäjän lähtökohtana lienee osoittaa, että Kender on lavastanut lapsipornografisen tekstin yhteiskuntakritiikiksi. Sellainen on aina vaarallisen mielivallan mahdollistavaa tulkintaa, jonka seurauksena sotakirjan kirjoittajaa voidaan syyttää sodan ihannoin-nista ja prostituution ongelmista raportoivaa prostituution edistämisestä ja ihailemisesta. Kirjailijan intentiota ei voi tuomioistuimessa ratkaista uskottavalla tavalla.

Jos Kenderin pyrkimyksenä oli tuottaa markkinoille lapsipornografista tekstiä, miksi hän valitsi foorumiksi vironkielisen novellin julkisella blogialustalla? Halusiko hän hännätä vallanpitä-jää? Epäilemättä halusi, vaikka ei juuri näin, ja oikeus on nyt siinä nolossa tilanteessa, että se joutuu valitsemaan kirjailijan ilmaiseman intention ja ulkopuolisen oletuksen välillä. Jos oikeus hylkää syytteen, viranomaiset joutuvat naurunalaisiksi. Jos oikeus tuomitsee Kenderin, viranomaiset joutu-vat kohtaamaan ankaraa kritiikkiä – ja joutuvat viimeistään siinä vaiheessa naurunalaisiksi, kun EU-tuomioistuin vapauttaa Kenderin. Syytteen takana täytynee siis olla jotain paljon painavampaa, josta ei vaan puhuta ääneen.

Miksi pitäisi ylipäättään kieltää fiktiivinen teksti, jonka joku – vaikka ei kirjailija itse – tulkitsee ”lapsipornografiaksi” tai ”jumalanpilkaksi” tai joksikin muuksi kieltoa vaativaksi teoksi? Edistääkö jostain ikävästä aiheesta kirjoittaminen tuon ikävyyden esiintyvyyttä? Onko *Untitled 12* lisännyt lasten seksuaalista riistoa ensin Virossa ja sitten englanninkielisissä maissa (novelli on myynnissä Amazonilla)? Fiktiivinen kuvaus lapsen seksuaalisesta riistosta ei ole lapsen seksuaalista riistoa, vaikka julkisessa lynkkaushenkisessä keskustelussa asia mielellään toisin halutaan esittää. Kauno-kirjallisuus nyt vaan toimii niin, että vaikeita asioita kuvataan – todellisuudessa ketään kaltoin koh- telematta –, jotta ihmiset alkavat ajatella näitä asioita ja sen kautta ehkä todellisuuskin muuttuu ja tässä tapauksessa oikeasti lapsiin kohdistuva seksuaalinen riisto vähenee mm. köyhyyden, koulut- tamattomuuden ja yleisen turvattomuuden vähenemisen myötä.

Kenderin tapauksessa näyttää ilmeiseltä, että häneen isketään lapsipornosyytteillä, mutta todellinen syy on ihan muualla. Vallanpitäjien näkökulmasta on tietysti yksi lysti, millä verukkeella ärsyttävä kriitikko vaiennetaan. Jos siinä ohessa saadaan kriitikon maine pysyvästi tahrittua – ja mikä olisi siihen sopivampi kuin lapsenraiskaajan leima –, aina parempi. Sananvapauden näkökul- masta tällaiset prosessit ovat kuitenkin äärimmäisen huolestuttavia. Ne kertovat siitä, että viran- omaiset ovat halukkaita ja valmiita tuhoamaan näennäisesti demokraattisessa valtiossa yksilön, joka ei alistu vapaaehtoisesti.

Hiukan epätavallisen uran ennen kirjailijuuttaan tehnyt Kender itse saattaa alkusäikähdyk- sen jälkeen suorastaan nauttia siitä, että häneen kohdistetaan näin rajuja toimia. Useimmille kirjaili- joille vastaava tilanne olisi kuitenkin äärimmäisen pelottava. Ei tarvita paljoakaan mielikuvitusta näkemään, että tätä viranomaiset syytteillään epäilemättä myös tavoittelevat. Kenderin mielestä eu- virolainen kirjallisuus on tosin jo valmiiksi pehmeää ja kritiikitöntä, mutta ilmeisesti eliitti haluaa varmistaa, ettei kendereitä sikiä lisää. Se on lisäsyä pitää tätä oikeusprosessia sananvapauden uhka- na. Todellinen uhka ei ole Kender, vaan hänen kritisoimansa rahan rappeuttava valta. Mikä kustan- taja ehtii ensimmäisenä julkaista Kenderin tekstin suomeksi? Ai ei ehdi? (27.5.2016)

2017: Oikeusjuttu on edelleen kesken. Suomen ja Viron sananvapausjärjestöt ovat puolustaneet Kenderiä, mutta ei puhuttakaan, että kiistanalaista tekstiä olisi kukaan uskaltanut julkaista suomen kielellä.

Antiantiamerikkalaisuus

Yhdysvaltain tulevat presidentinvaalit pakottavat Helsingin Sanomien kirjeenvaihtaja-Saariskosket tuottamaan koko ajan uutta tekstiä, jonka arvellaan kiinnostavan suomalaisia lukijoita. Pakkopul- laahan homma enimmäkseen on, sillä me emme voi ratkaisuihin vaikuttaa, vaikka olisimme kuinka hyvin perillä taustoista.

Yksi ikuinen puheenaihe on ”amerikkalaisten” suhtautuminen eurooppalaisiin ja eurooppa- laisten suhtautuminen ”amerikkalaisiin”. Viimeksi on **Saska Saarikoski** päässyt kirjoittamaan siitä, kuinka ”maailman antiamerikkalaiset saavat herkutella kaikella, mikä Yhdysvalloissa on vialla”. Minusta Saarikosken juttu on huono monellakin tavalla. Se yleistää karkeasti, vääristelee ja pelkis- tää monimutkaista asiaa ja ennen muuta käyttää propagandistista terminologiaa siten kuin yhdysval- talaiset ulkopoliittikan toimijat ovat aina käyttäneet. Voimme toki toivoa, ettei kyse on Saarikosken kaffkamaisesta metamorfoosista, mutta varaudutaan siihenkin.

Minusta on jokseenkin käsittämätöntä, että Suomen suurimman lehden toimittaja käyttää niin epäonnistunutta termiä kuin ”antiamerikkalainen” (sitä typerämpi on vain ”antiturkkilainen”). Se on suoraan kylmän sodan pakastimesta kaivettu käsite, jolla ei ole mitään käyttöarvoa nykyhet- ken ulkopoliittisessa keskustelussa. Vielä epäonnistuneemmaksi käytön tekee se, että erinäisillä kuolleen aasin silloilla Saarikoski saa juttuunsa mahtumaan myös Venäjän (joka teorian mukaan hyötyy ”antiamerikkalaisuudesta”) ja Pohjois-Korean (joka muka kannattaa **Donald Trumpia**).

Saska Saarikoski loukkaa Amerikan mantereen kansoja antaessaan ymmärtää, että joku jossain muualla on ”anti-amerikkalainen”, vaikka todellisuudessa se mahdollinen anti kohdistuu vain Yhdysvaltoihin, ei suinkaan Amerikkaan, joka koostuu Pohjois-, Väli- ja Etelä-Amerikasta sekä Karibian meren saaristosta. En ole koskaan törmännyt anti-kanadalaisuuteen (paitsi South Parkissa) tai anti-meksikolaisuuteen (paitsi Donald Trumpin puheissa). Puhuminen ”anti-amerikkalaisuudesta”, kun tarkoitetaan kriittisyyttä Yhdysvaltain hallinnon ja kulttuurin eräitä globaalisti vaikuttavia kielteisiä puolia kohtaan, on loukkaavaa muita amerikkalaisia kohtaan.

Saarikoski esittää myös tämän ”anti-amerikkalaisuuden” yksipuolisena syntinä väittäen, ettei Yhdysvalloissa törmää ”antieurooppalaisuuteen”. Mehän emme voi tietää, miten pienessä kuplassa Saarikoski Yhdysvalloissa mahdollisesti elää (monen todistuksen perusteella siellä voi elää erittäin pienessä ja eristetyssä maailmassa), mutta vähäiselläkin historian tuntemuksella on mahdoton välttyä niiltä lukuisilta esimerkeiltä, jotka kertovat siitä, miten erityisesti vanhoillinen ja oikeistolainen yhdysvaltalainen väestö suhtautuu Eurooppaan ja sen arvoihin jyrkän torjuvasti. Jos Saarikoski ei ole tätä havainnut, syy voi olla yrittämisen puutteessa tai valikoivassa muistiinpanotekniikassa.

Saska Saarikosken tavalla nähty ja kuvailtu ”anti-amerikkalaisuus” on älyllisesti yhtä typerää kuin tällä hetkellä taas vaihteeksi nousukautta elävä Venäjän vastaisuus. Kokonaisen maanosan tai valtion ”vastaisuus” on henkistä laiskuutta ja kertoo vain siitä, ettei ole vaivauduttu kritiikkiä täsmentämään. On selvää, että Yhdysvaltain ulko-, talous- ja kulttuuripolitiikkaa on kautta vuosikymmenien kritisoitu ankarasti ja kritiikki tulee jatkumaan. Miten muutenkaan voisi olla, kun tuon suurvallan pyrkimys vaikuttaa kaikkiin ja kaikkeen maailmassa on jokapäiväistä ja herkeämätöntä? Mutta se ei ole ”anti-amerikkalaisuutta” yhtään sen enempää kuin Israelin kansallis-oikeistolaisen hallinnon kritiikki on antisemitismia.

Kuten muutkin sodanjälkeisten sukupolvien ihmiset, myös minä olen lapsesta asti kasvanut yhdysvaltalaisen vaikutuksen alaisena. Vapaaehtoisesti me niitä **Walt Disneyn** piirrettyjä Astrassa katsoimme, mutta olisimme toki katsoneet muitakin, jos olisi ollut tarjolla. Lapsia ei väite kulttuuri-imperialismista hetkauta, mutta vähän isompana sitä rupesi ihmettelemään, miksi yhdysvaltalaisilla tuotteilla oli niin keskeinen asema kulttuurissamme ja miksi niillä on sotilastukikohtia kaikkialla maailmassa.

Kieltäydyn silti jyrkästi ja yksiselitteisesti ”anti-amerikkalaisuuden” leimasta. Se on typerä propagandaele, ei mitään muuta. Yhdysvallat on pääosan kohtaamastaan kritiikistä ansainnut pahoilla teoillaan, aivan kuten se on ansainnut pääosan ihailustaan ja suosioistaan hyvien kansalaisten sa hyvillä teoilla. Aivan kuten Eurooppa tai Venäjä tai kuka tahansa on omilla hyvillä ja pahoilla teoillaan ansainnut. Miksi ihmeessä Yhdysvaltojen pitäisi olla kritiikiltä turvassa tai miksi sen kritisoiminen on ongelma? Siksikö vain, että yhdysvaltalaisista monet ajattelevat olevansa maailman parhaita ja aina oikeassa?

”Anti-amerikkalaisuus” on Yhdysvalloissa kyhätty propagandaele sitä tosiasiaa peittämään, että omista viattomuuskuvitelmistaan riippumatta Yhdysvallat on järjestelmällisesti ja pitkään sotkeutunut kaulaansa myöten sotimaan ympäri maailmaa puolustaessaan yhdysvaltalaisen suuryritysten taloudellisia etuja. Yhdysvaltain hallinto ei edusta mitään epäitsekkästä hyvää, vaan suurteollisuutensa itsekkäitä etuja. Siksi se ansaitsee jatkuvasti ankaraa ja säälimätöntä kritiikkiä, vaikka maa toisella kädellä tarjoaisi kuinka hyvää tiedettä, taidetta tai viihdettä. ”Anti-amerikkalaisia” emme ole, mutta kriittisinä meidän on jatkettava. (5.6.2016)

2017: Tiedän, että ”amerikkalainen” ja ”Amerikka” on käyttöön vakiintuneita synonyymeja termeille ”yhdysvaltalainen” tai ”pohjoisamerikkalainen” ja ”Yhdysvallat”. Silti niiden kritiikitön käyttäminen tilanteissa, joissa muut amerikkalaiset ovat täysin syyttömiä tai osattomia, on vastuutonta.

Paavin ihmeet

Olemme joutuneet lukemaan uutisen siitä, kuinka paavi on julistanut ruotsalaisen nunnan **Elisabeth Hesselbladin** ”pyhäksi”. Niin Helsingin Sanomat kuin Hufvudstadsbladet ovat antaneet runsaasti palstatilaa tälle tapahtumalle, jälkimmäinen ehkä enemmän kielipoliittisista syistä. Siitäs saitte, eipä ole suomenkielisistä pyhimyksistä ollut tungosta! Helsingin Sanomat ei edes suostunut julkaisemaan uutiseen lähettämäni kriittistä kommenttia, joten kirjoitan asiasta nyt tässä.

Uskontojen älyttömyyksiin ei lähtökohtaisesti kannata tuhlata aikaansa. Minkä tahansa uskonnollisen yhteisön tavoista ja riiteistä löytyy niin paljon älytöntä, että innokkaampikin väsy nopeasti. Kun jo lähtökohta on usko olemattomaan, harvoin sieltä yksityiskohdistakaan mitään aidosti mielenkiintoista löytyy. Roomalaiskatolisen kirkon tapa poimia jo kuolleitten ihmisten joukosta yksilöitä, jotka nostetaan tavallisten kuolevaisten joukosta julistamalla heidät ”pyhimyksiksi”, on tietysti pelkkää PR-teatteria, jonka tarkoitus on pitää yllä illuusiota pyhydestä sinänsä ja siinä sivussa paavin kirkko ihmisten muistissa. Tässä antavat mielellään tukea Helsingin Sanomien ja Hufvudstadsbladetin kaltaiset joukkoviestimet. Kuten on tarkoituksin.

Katolisen kirkon pyhimykseksi ei kuitenkaan pääse ilman ”ihmettä”. Se onkin asia, jota kannattaa hiukan pohtia. Siinä nimittäin uskonnollinen yhteisö astuu sekä tieteen että ammatinharjoittajien varpaille, kuten nyt tässä Hesselbladin tapauksessakin. Uutisten mukaan tapahtui nimittäin se tarpeellinen ”ihme”, kun tämä nunna rukoili kuubalaisen pikkupojan puolesta ja – voilá! – poikaa leikanneet kirurgit onnistuivat kuin onnistuivatkin vaikeassa työssään ja poika pelastui. Paavin loogiikan mukaan on ilmeistä, että ilman Hesselbladin rukoilua pojan leikkaus ei olisi onnistunut. Lie nee selvää, ettei tämä logiikka pelkästään onnu, se ei liiku yhtään minnekään, koska se on täysin kuollut.

Siinähan ei ole mitään uutta, että uskovaiset omivat itselleen kunnian siitä, että jokin uhka väistyy ja paha ei tapahdukaan. Tällaista häpeällistä itsensä ylentämistä ovat uskontojen tarinat täynnä. Mitään arvoa ei anneta niitä arjen ihmeitä oikeasti tekeville, kuten tässä tapauksessa sen kuubalaisen pojan pelastaneille kirurgeille, vaan väitetään naama vakavana jonkun rukoilun auttaneen. Mitään todisteita ei tietenkään ole koskaan tarjolla, uskonnolliset yhteisöt luottavat siihen, etteivät ihmiset jaksa ajatella loogisesti ja kysyä, miksi se rukoilu ei pelasta kaikissa tapauksissa.

Uskonnolliset yhteisöt huijaavat ja valehtelevat häikäilemättömästi. Jo aikoja sitten keksittiin, ettei katteettoman väitteen esittäjää saada vastuuseen, kun esitetään väite, jota ei voikaan todistaa. Mikä tahansa tapahtuma voidaan väittää rukouksen seuraukseksi, sillä milläs todistat, että se ei sitä ollut. Jos usko jumaliin, voi uskoa muihinkin katteettomiin väitteisiin. Se on kaikkien uskontojen yhteinen perusta: katteettomat väitteet ja lupaukset, joita ei tarvitse todistaa, koska niitä ei voi todistaa.

Psykologisesti kiintoisaa on, ettei uskonnollisia yhteisöjä näytä edes nolostuttavan, kun ne riistävät kunnian sen arjen ihmeen oikeasti toteuttaneilta – siis niiltä taitavilta kirurgeilta – ja siirtävät sen jollekin itseksään höpöttäneelle nunnalle. Tällainen löysä puhe ihmeteista on ilmeisesti havaittu kokeellisesti riittäväksi sulkemaan ihmisten kriittisen mielen, joten sitä voidaan jatkaa ilman hävyn tunnetta ja pelkoa jäämästä rysän päältä kiinni. Todellisessa maailmassa kyseessä on loukkaus ammattitaitoisia lääkäreitä kohtaan. He pelastavat lapsen, mutta kunnian vie joku ruotsalainen nunna.

Kaikki uskonnot perustuvat suloiselle valheelle, se ei ole mikään uutinen eikä edes blogitekstin arvoinen toteamus. En kuitenkaan malta olla ottamatta tähän soppaan vielä mukaan sitä ilmeisintä kysymystä, jota HS:n ja Hbl:n toimituksissa ei haluttu kysyä ja johon yhdelläkään uskonnollisten yhteisöjen edustajalla ei ole koskaan ollut tolkkua vastausta. Kysymys on yksinkertainen: miksi hyvä ja oikeus eivät toteudu kaikkivaltiaan jumalan maailmassa systemaattisesti, miksi tarvitaan ”ihmeitä” ja hillitöntä rukoilemista? Eikö se jumala näe ja kuule vai eikö se seuraa luomakuntansa tapahtumia? Vai olisiko peräti niin, ettei se edes piittaa ihmisten ja eläinten kärsimyksistä?

En osaa kuvitella sellaista ajattelutapaa, joka saa ihmisen ottamaan tällaiset pyhimysjutut vastaan edes viihtenä. Luulisi olevan ilmiselvää kenelle tahansa, että jonkin yksittäisen tapahtuman julistaminen ”ihmeeksi” ja jonkun yksilön nostaminen sen takia ”pyhimykseksi” ovat mielivaltaista teatteria. Alkeellisen logiikan vaatiminen voi toki olla kohtuutonta, ehkä keskimääräisen uskovaisen kognitiiviset kyvyt eivät kerta kaikkiaan riitä sen pohtimiseen, onko paavin puheissa mitään tolkkua ja johdonmukaisuutta. Mutta eivät kaikki roomalaiskatolisen kirkon uskolliset seuraajat ole kognitiivisesti heikosti varustettuja ihmisiä. Miksi he sallivat tällaisen pelleilyn ja kirurgien työn pilkkaamisen? Eikö heitä yhtään hävetä?

Selitys on ainakin historiallisesti katsoen ilmeinen: valta. Ihmeitä ja pyhimyksiä tarvitaan pitämään yllä uskonnollista valtaa ihmisiin. Siksi sitä varastetaan vaikkapa kirurgeilta ja siirretään ruotsalaiselle nunnalle. Kaikkien uskonnollisten yhteisöjen tavoin roomalaiskatolinen kirkko pelkää kuollakseen tietoa, tiedettä, kriittisyyttä ja ihmisten omaa ajattelua, koska niistä kumpuaa huijauksen paljastumisen mahdollisuus. Kun ihminen kysyy, millä paavi todistaa juuri nunna Hesselbladin rukouksen parantaneen kuubalaisen pojan kirurgien taitavuuden sijasta, kirkon valta alkaa romahtaa. (6.6.2016)

Tavallista suurempi puhallus

Tämä on pakollista luettavaa jokaiselle, joka välittää luonnosta, ihmisen elinympäristöstä, poliittisesta päätöksenteosta ja kaivosteollisuuden vaikutuksista. **Juha Kauppinen** ja **Sampsa Oinaala** ovat nimenneet erinomaisen raporttinsa synkästi – *Talvivaaran vangit* (Siltala 2016) – ja synkkä on itse tarinakin. Se on kuitenkin kirjoitettu niin lempeästi (lue: journalistisen varovaisesti), että lukijan täytyy tehdä kaikkein ikävimmät johtopäätökset itse ja lausua ne myös ääneen. Teen sen omalta osaltani seuraavassa.

Jos en olisi muuttanut Sotkamosta vuonna 1985 noin kymmenen asumisvuoden jälkeen, olisin epäilemättä joutunut pieneksi osaksi Talvivaaran tarinaa. Olin Kainuussa asuessani aktiivisesti mukana luonnonsuojelutoiminnassa, enkä olisi mitenkään voinut olla sotkeutumatta Talvivaaran asioihin. Olen toki seurannut asioita tiiviisti vuoden 1985 jälkeenkin, mutta pitänyt näppini erossa paikallisesta kuohunnasta. Ei se ympäristöaktiivisuus varsinkaan tietuoman edustamana ollut silloinkaan erityisen suosittua. ”Luontoa mitään suojella tarvitse, kyllä sitä kaikille riittää, vaan toisin on työpaikkojen kanssa”. Puoliksi totta, ja nuo työpaikat ovatkin ikävyyksien inhimillisesti surullisen puoli. Luontohan ei murehdi tai kärsi, vaikka kuinka runnetaan ja tuhotaan, se murehtiminen on ihmisen osa.

En pohdi Talvivaaran tapausta neutraalisti, vaan tunnen kiukkua kaiken prosessiin liittyneen valehtelun, huijauksen ja ihmisten julman pettämisen takia. Tunnen myös jonkinasteista huonoa omaatuntoa siksi, että tiedän tehneeni vähemmän kuin olisin voinut. Kauppisen ja Oinaalan kirjan jälkeen tosin kolkutus on hiukan vaimentunut. Talvivaara on ollut niin taitavasti hoidettu operaatio, ettei sitä mikään aktivismin määrä olisi estänyt. Niitä kultareunaisia unelmia, joilla paikallinen tuki hankkeelle saatiin, ei olisi millään lisäinformaatiolla kyennyt muuksi muuttamaan, saati saada katoamaan. Siihen tarvittiin monen kohdalla henkilökohtainen tragedia, eivätkä kaikki silti vieläkään usko, että kyseessä oli puhallus.

Miksi käytän ilmaisua ”puhallus”, jolla tarkoitan kulissien takana suoritettua operaatiota, jonka laskun maksaa joku muu kuin siitä hyötyvä? Minusta Talvivaara täyttää klassisen puhalluksen tunnusmerkit siksi, että jättiläismäinen lasku – jotain 400-1000 miljoonan euron välillä, kukaan ei vielä tiedä lopullista summaa – tulee lankeamaan suomalaisille veronmaksajille, joiden mielipidettä ei missään vaiheessa ole kysytty. Talvivaara on puhallus, koska hankkeen *primus motor* **Pekka Perä** ei ole rutiköyhä ja koska kukaan muukaan ei suostu kantamaan vastuuta epäonnistumisesta.

Talvivaaran huijaus koostuu erilaisista osista. Yksi koskee kaivostoimintaa, toinen ympäristöä ja kolmas taloutta ja päätöksentekoa. Kaivostoiminnan huijaus voidaan pelkistää siten, että vaikka ympäristöystävälliseksi kuvailtu bioliuotusmenetelmä sinänsä on todellinen prosessi, se ei selvästikään täytä taloudellisesti kannattavan teollisen toiminnan ehtoja. Se ei ole tuottanut luvattuja nikkelimääriä, mutta se on vajaatehoisenakin tuottanut mittavia ympäristötuhoja ja -riskejä, jotka kuuluvat kaivosteollisuuden kokonaistaseeseen – vaikka ne myös tässä tapauksessa on ulkoistettu veronmaksajille. Pekka Perä ei tule maksamaan euroakaan Talvivaaran ympäristön kunnostustöistä, jos saan veikata. Talvivaaran mustaliuskeen hyödyntäminen on toki teknisesti mahdollista. Normaali kaivosteollisuus perustuu kuitenkin tuotannon voitollisuuteen. Vain strategisesti välttämättömiä aineksia voidaan uuttaa maaperästä taloudellisesti tappiollisella tavalla. Nikkeli ei ole tällainen tuote, kuten sen kansainvälisestä hintakehityksestä voi nähdä.

Ympäristönsuojelullisesti Talvivaara on ollut lähes alusta lähtien joka suuntaan ongelmia synnyttävä katastrofitehdas. Vaikka mitään näistä ongelmista ei olisi tarkoituksella aiheutettu (piittaamattomuudesta ja säästösyistä kylläkin), Talvivaaran puuhamiehet ovat syyllistyneet koko ajan biologisten, geologisten ja kemiallisten faktojen väheksymiseen. Pekka Perä & Co ovat alusta alkaen tienneet, että mustaliuske on jo itsessään hankalaa tavaraa joutuessaan veden ja ilman kanssa tekemisiin. Kun Talvivaarassa on myös käytetty valtavia määriä ylimääräisiä happoja ja muita prosessissa tarvittuja kemikaaleja, ei tarvittu kuin hiukan taivaalta satavaa vettä – jota vedenjakajaseuduilla tunnetusti riittää – ja ongelmat olivat väistämättömiä. Systemaattinen päästöjen vaikutusten kiistäminen ja vähättely ovat ehkä teollisuuden normaalia käytäntöä, mutta Talvivaarassa tähän yhdistyi myös systemaattinen lupaehtojen rikkominen. Kesän 2016 näkökulmasta on ilmeistä, ettei kaivos olisi koskaan saanut lupaa sille toiminnalle, jota se on todellisuudessa harjoittanut ja niille ympäristövaikutuksille, jotka ovat toteutuneet.

Pekka Perä myi Talvivaara-hankkeensa alusta lähtien tarinalla, jonka useimmat uskoivat tai ainakin halusivat uskoa. Erityisesti Kainuussa vahvoilla oleva Keskusta kytkeytyi monin näkyvin ja näkymättömin sitein Talvivaaraan tavalla, joka ei varmaankaan ole ollut poikkeuksellista, mutta jonka kielteiset vaikutukset kansalaisille ovat ilmeisiä. Ilman voimakasta poliittista kytkentää alkuperäiset lupaehdot olisivat ehkä olleet tiukemmat, Kainuun ELY-keskuksen valvonta olisi ollut asiallista (kirjan kuvauksen mukaan se on ollut selkeästi kaivosyhtiön tarpeiden sanelemaa) ja yhtiö olisi mennyt nurin ilman veronmaksajien valtavaa ja vastentahtoista panosta. Kaivos on kiistämättä tuottanut Kainuussa ja laajemminkin työtä, toimeentuloa ja ehkä jopa optimismin yleistymistä. Hintaa on kuitenkin ollut hirvittävän kova, eikä tällä hetkellä näytä siltä, että Kainuu jäisi prosessissa voiton puolelle. Kainuun matkailu saattoi selvitä säikähdyksellä, kun Talvivaarasta ei tullutkaan Euroopan suurimpiin kuuluvaa uraanintuottajaa. Katinkullassa kellivä turisti ei varmaankaan uhraa ajatuksiaan Talvivaaran ympäristön metallipitoisuuksille. Mutta jos Nuasjärvi, jonka rannalla Kaintinkultakin lepäilee, muuttuu Talvivaaran jätelielimialtaaksi, tilanne voi muuttua ja kokonaistase kääntyä paljon nykyistä enemmän miinukselle.

Suurtakaan puhallusta ei välttämättä ole tarkoitettu vain puhallukseksi. Pekka Perä on hyvinkin voinut uskoa tarinaansa myös itse, ainakin aluksi. Hän ei kuitenkaan ole voinut pitää illuusioitaan yllä vuosien mittaan tosiasioiden edessä. Ne tosiasiat kertovat, että Talvivaara ei ole koskaan kyennyt luvattuihin tuotantomääriin, se ei ole koskaan tuottanut voittoa eikä se ole koskaan pysynyt ympäristönsuojelullisesti lupaehtojensa rajoissa. Töitä se on tarjonnut, mutta sen ei pitänyt olla koko hyvä tarina. Pekka Perän hyvä tarina ei tee enää vaikutusta alan ihmisiin, Talvivaaran osakkeen arvo on nolla euroa, eikä maailmalta näytä löytyvän ketään riittävän hölmöä tai hyväuskoista laittamaan rahojaan peliin. Se kertoo asiasta itse asiassa kaiken olennaisen. Kupla on puhjennut ja alan toimijat tietävät sen.

Merkillisintä tässä puhalluksessa on se, ettei sitä ole vielä myönnetty ja peliä puhallettu poikki. Poliitikkojen tuki saattaa silti olla niillä hilkuilla, sillä kovinkaan kepulainen solidaarisuus ei kestä loputonta avointa piikkiä. Siksi ei ole ollut yllättävää, että vaikka toisesta suupielestä yritetään sitä menestystarinaa pitää jotenkuten hengissä, siitä toisesta sanotaan suoraan, että ellei yksityistä

rahoittajaa löydy, kaivos suljetaan. Tämän kokoluokan puhallusten tyyliin löytyy edelleen niitä, jotka ovat upotettujen kustannusten harhan vallassa. Eli ettei kannata sulkea, kun näin paljon on jo käytetty. Harha on yleinen, mutta tulee aina kalliiksi, aina.

Se nikkeli ei katoa minnekään, vaikka kaivos suljetaan. Maailma on täynnä suljettuja kaivoksia, joista osa on avattu myöhemmin menetelmien kehittymisen seurauksena. On vaikea tietää, käykö Talvivaaralle samoin. Kaivoksen vangiksi jäävät joka tapauksessa kaikki ne ihmiset, joiden unelmia kaivos ei sitten kuitenkaan toteuttanut ja varsinkin ne ihmiset, joiden lähivesiä kaivoksesta valuvat jäteliuokset kiusaavat ehkä seuraavat 2000-3000 vuotta. Vesi liikkuu aina ja vedenjakajalta se liikkuu kahteen suuntaan, mukanaan geologisesti kiinnostava, mutta terveydellisesti haitallisia pitoisuuksia metalleja sisältävä keitos. Suljettukaan kaivos ei jätä ympäristöään rauhaan. Kerran auki rouhaistu mustaliuske ei vähällä vaikene. (7.6.2016)

2017: Kaivostoimintaa harjoittaa tätä kirjoittaessani valtion kokonaan omistama Terrafame. Helmikuussa uutisoitiin kansainvälisen Trafigura-konsernin ostavan 15,5 % osakkeista ja sitoutuu ostamaan tuotannon seitsemän vuoden ajan. Julkisuuteen ei ole kerrottu, paljonko malmista maksetaan tuon vähäisen sijoitusosuuden lisäksi. Pääministeri **Juha Siplä** on ryhtynyt Terrafamen mannekiiniksi, mutta sitä voitollista tuotantovuotta vielä odotellaan. Tarina ei valitettavasti ole lähelläkään loppua.

Naisoletettu

Toimittaja **Sonja Saarikosken** tuore kirjoitus ns. poliittisesti korrektin puhekulttuurin aiheuttamista ongelmista on tervetullut, vaikka jääkin analyysissään ja johtopäätöksissään kiltisti puolitiehen. Kun olen itse yrittänyt pysytellä mahdollisimman etäällä PK-maailmasta, Saarikosken teksti tarjosi kuitenkin uusia kielellisiä elämyksiä. ”Naisoletettu” (normaalikielellä ”nainen”) oli ehkä hätkähdyttävien ja kirvoitti tämän tekstin kannattimiltaan.

Koska PK-ajattelua on mielestäni syytä ironisoida kaikin mahdollisin tavoin, lisään tähän alkuun ”liipaisinvaroituksen” eli ilmoitan, että tulen tekstilläni aiheuttamaan mielipahaa herkille PK-ihmisille ja mahdollisesti traumatisoin sellaisen, jonka mielestä sanat ovat maailman vaarallisin asia. Tulen käyttämään PK-kiellettyjä sanoja ja lyhyesti ilmaisten kirjoittamaan poliittisesti epäkorrektilla tavalla poliittisesti korrektista asiasta.

Samaan hengenvetoon varoitan myös siitä, että olen edelleen sananvapauden ankara puolustaja, enkä piittaa PK-kulttuurisista heristelyistä. Kannatan myös pontevasti ihmisen oikeutta olla sukupuolisesti juuri se, mikä tuntee olevansa, kunhan se ei rajoita muiden vastaavaa oikeutta. En hyväksy mitään ihmisen syrjintää hänen mielipiteittensä tai geneettisten ominaisuuksiensa takia. Ihmistä on syytä arvioida vain hänen tekojensa perusteella.

Tämän tekstin otsikkona olisi voinut olla myös ”N. E. Ekeri”. Tuosta n-sanastahan on tullut PK-ideologian symboli onnistuneelle kielen takautuvalle rankaisemiselle. Yli puolet elämästäni tuo sana oli vain yksi muiden lähinnä mantsan kirjan kautta tuttujen neutraalien sanojen joukossa. Kunnes PK-väki päätti minulta mitään kysymättä, että se loukkaa afrikkalaisia ja afroamerikkalaisia ihmisiä. Tiedän ja osittain hyväksynkin sen perustelun, että sanaa on myös Suomessa sittemmin ruvettu käyttämään loukkaavassa tarkoituksessa. En siksi käytä sanaa ”neekeri” tilanteessa, jossa voisin kuvitella sen kuulostavan loukkaavalta siitä riippumatta, mitä tarkoitan. Kieltäydyn kuitenkin siirtämästä sitä muiden keksimään ja ylläpitämään kiellettyjen sanojen luetteloon. Sellaista ei tunne myöskään Suomen rikoslaki.

En myöskään aio ryhtyä käyttämään ”naisoletetun” kaltaisia sukupuolifanatismiin synnyttämiä naurettavuuksia. Tällainen ääriarvovainen PK-puhe liukuu ilman ennakkovaroitusta painajaiseksi, jossa kiihkoileva sanojen vahtiminen korvaa kohteliaan suvaitsevuuksien, luonnollisen pyrki- myksen olla toista tahallaan loukkaamatta. Itse en aio olla moisessa mukana ja luotan siihen, ettei

myöskään ihmiskunnan suuri enemmistö ole mukaan huijattavissa ihan siitä riippumatta, mitä itse kunkin reisien välissä on tai ei ole.

Vaatus julkeisen puheen ja tekstin täydellisestä loukkaamattomuudesta johtaa sekä jo toteutuneeseen arjen kiihkoiluun, josta netin pidäkkeetön solvailu antaa inhorealistisen kuvan että sanamagiaan, jossa joku ylipappi tai -papitar ilmoittaa, mitä rikkaan kielen sanoista saa käyttää ja mitä ei. Moinen vallan poisluovutus on demokraattisen sivistisyhteiskunnan mahalasku, osittain jo todellisuutta (ei Sonja Saarikosken olisi juttuaan muuten kannattanut kirjoittaa). Kun mitään ja kehtään ei saa loukata, loukataan meitä kaikkia ihmisinä.

On inhimillisesti ymmärrettävää, että pitkään syrjitty ääni on helposti ylimitoitettu ja kokematon. Ei pitäisi kuitenkaan olla mitään perustetta sille, että esimerkiksi sukupuoliin liittyvä keskustelu perustuu syrjinnän uudelleenjärjestelyyn sen poistamisen sijasta. Sukupuolisten vähemmistöjen oikeuksien ajaminen voi sekin johtaa epätasa-arvon lisääntymiseen, uusiin syrjimyksen muotoihin ja yleiseen ikävään käytökseen. Kun kiihkoilija kirjoittaa pelin säännöt itse, joku aina kärsii. Se voi olla myös valkoihoinen, heteroseksuaalinen, keski-ään ylittänyt mies, joka ei voi vedota minkään vähemmistön mandaattiin ja on siksi helposti vapaata riistaa eli sanoi tai kirjoitti mitä tahansa, on syyllinen johonkin.

Vaikeinta näyttääkin olevan luontevan tasapainon löytäminen. Liiallinen painostus syö nopeasti vähemmistön tarvitsemaa suuren enemmistön tukea. Julkisuuttakin voi olla myös liikaa, vaikka sitä ei taistelun tiimellyksessä helposti tajua. Suomessa suuri enemmistö on suvaitsevaista ja kohteliasta porukkaa, mutta jos sitä vaaditaan puhumaan ”naisoletetuista” myös yltiöfeministisen seminaarin ulkopuolella, myötätunto haipuu iltaan mennessä olemattomiin. Sama suvakki voi kysyä, tehdäänkö meillä enää dokumenttielokuvia, joiden aiheena ei ole sukupuoliseen vähemmistöön kuuluminen iloineen ja suruineen?

En väitä, että PK-kulttuuria viljelevät kaikki tietoisesti pyrkivät heikentämään sananvapautta ja yleisiä demokratian puitteita. Niin voi silti käydä, kun kiihko peittää harkintakyvyn ja tolkun. Fanatismi ei koskaan tuota hyviä tuloksia, mutta sivuvahinkoja sitäkin enemmän. On tärkeää, että sukupuolisuuden kirjosta puhutaan avoimesti ja realistisesti, koska siitä nouseva syrjimyksen ja epäasiallinen kohtelu on sinänsä suhteellisen helppo poistaa. Kannattaa kuitenkin samalla pitää huolta siitä, ettei syrjinnän vastustaminen muutu itse syrjiväksi, syyllistäväksi ja tuomitseväksi. Valmista alkaa olla vasta, kun kukaan ei tunne tarvetta järjestää tai vastustaa Gay Pride -kulkuetta.

(13.6.2016)

Köyhempi?

Helsingin Sanomien testin mukaan olen köyhempi kuin keskivertosuomalainen. Suomalaisten talouksien varallisuus on keskimäärin 110 000 euroa. Keskimäärin tuo varallisuus perustuu omistusasuntoon. Varakkaimpia ovat uutisen mukaan 65 – 74 -vuotiaat (keskimääräinen varallisuus on 186700 euroa eli kyse on markkamiljonääreistä) eli olen ikäluokkani varsinainen petturi, koska en omista käytännössä yhtään mitään.

”Köyhempi” ei tietenkään tarkoita samaa kuin köyhä. Minulta ei puutu omasta mielestäni mitään olennaista, vaikkakin omista mitään tilastoissa näkyvää tai edes niihin tarkoitettua. Onko tuo varallisuusmittari siis täysin väärässä? Mitäaako se – ainakaan Suomessa – mitään muuta kuin omistusasunnon arvoa? Mihin ihminen tarvitsee edes keskimääräistä varallisuutta?

Olemattoman varallisuuteni takana on kaksi isoa syytä. Olen koko ikäni ollut suhteellisen pienipalkkaisessa kirjastotyössä enkä ole halunnut asunnon omistajaksi. Olen maksanut vuokraa, menettänyt mahdollisuuden kartuttaa omistusasuntovarallisuutta ja saanut elää velattoman huoletonta elämää. Monen mielestä olen toiminut todella typerästi ja siksi minun oikea paikkani onkin siellä keskimääräistä köyhempien joukossa.

Varallisuus, omistaminen, raha – mikäpä tätä ihmisten maailmaa tehokkaammin pyörittäisi. Ihminen ei biologisesti kauhean paljon tarvitse, mutta yhteisön jäsenenä meistä tulee helposti rahan perässä ryntääviä egoisteja senkin jälkeen, kun perustarpeet on tyydytetty, kuten on asian laita Suomessa, vaan ei kaikkialla maailmassa. Mikä saa ihmisen himoitsemaan enemmän kuin tarvitsee? Miksi on niin vaikeaa tyytyä siihen, mitä tarvitsee?

Suomessa asuminen on iso asia, koska ilmasto pakottaa elämään huomattavan osan vuodesta sisätiloissa. Asunto on meillä iso pakko. Ei siis ihme, että sen ympärillä liikkuu merkittävä osa suomalaisesta varallisuudesta. Grynderit ja pankit eivät voisi hyvin ilman tätä lämpimästi asumisen pakottavaa tarvetta. Asumistavan valinta on kuitenkin pitkälle ideologinen ratkaisu. Suomessa on onnistuttu hyvin pitkälle toteuttamaan oikeistolainen ihanne siitä, että vain epäonnistuneet eli köyhät asuvat vuokra-asunnossa. Onnistunut ihminen asuu omassa asunnossa, oli se tiiliseinäinen omakotitalo tai kerrostaloasunto. Sivistysmaissa vuokra-asuminen on normaalia, Suomessa ei.

Olen siis suomalaisittain vapaaehtoisesti epäonnistunut, huono ihminen, josta ei ole ollut asianmukaista hyötyä grynderille eikä pankkiirille. En myöskään elätä asuntobisnestä, joka pyörittää jatkuvasti valtavaa vaihtorulettia. Kymmenet sivut asuntoilmoituksia menevät kokonaan silmien ohi tekemättä mitään vaikutusta. Olen viheliäinen kansalainen, koska olen opetellut iloisen kuluttamisen sijasta kysymään jokaisen hankinnan kohdalla, onko kyseessä halu vai tarve. Ja kyllä, valintani on ollut tietoinen ja ideologinen. En ole koskaan halunnut elää rahan ehdoilla. Kun olin päässyt eroon ensimmäisen PC:ni hankintaa varten ottamastani 10000 markan lainasta 1980-luvun lopulla, päätin pysytellä jatkossa erossa velaksi elämisestä.

Itseäni ei hätkähdytä kuulua keskimääräistä köyhempien joukkoon. Asumisoikeusasunnossa kiinni oleva pantti on vanhempien perintöä sekin, ei itse hankittua. Enemmän olen yllätynyt siitä, mitä paljon varallisuutta kotitalouksilla keskimäärin on. Tilastokeskus tietysti muistuttaa, että 10 % omistaa kaikesta varallisuudesta 45 % eli melkein puolet. Voi siis arvata, että keskimääräistä köyhempien joukkomme on todellisuudessa aika suuri, mutta kaikki suomalaiset eivät ole vähävaraisia.

Tekeekö omistusasunto tai muu varallisuus ihmisen onnellisemmaksi kuin hän olisi ilman tätä varallisuutta? Tutkimukset ovat muistaakseni toistuvasti osoittaneet, että onnellisuus on suhteellista, eikä sitä voi noin vain lisätä rahalla ja varallisuudella. Tämähän ei tarkoita, että kukaan meistä nauttisi kurjista asumisolosta, käyttörahan niukkuudesta, nälästä tai mistään muustakaan perustarpeiden puutteesta. Mutta kun perustarpeet on tyydytetty, keskiöön nousee ihmisen onnellisuutta mitattaessa sosiaalisen arvostuksen, onnistumisen kokemusten ja vastaavien ei-mitattavien arvojen osuus. Rahalla voi tunnetusti ostaa palveluita, mutta ei aitoa rakkautta, välittämistä ja arvostusta, joita kaikkia ihminen haluaa enemmän kuin mitään muuta.

Jos saisin yhtäkkiä päätösvaltaani ikäisteni keskimääräisen varallisuuden, tietäisin kyllä, miten sen jakaisin rahaa itseäni enemmän tarvitseville. Isompikaan lottovoitto ei olisi mikään ongelma, kaikelle löytyisi mielekästä käyttöä. Kaiken tuon pois jakamallakin jäisin maailman mitta-kaavassa keskimääräistä rikkaammaksi. Se on aito ongelma, joka täytyy ratkaista. (14.6.2016)

EU-painajainen

Kirjoitan tätä kirja-arviota aamuna, jolloin brittiäänestäjien niukka, mutta selvä enemmistö ilmoitti haluavansa irti EU-jäsenyydestä. Kun on lukenut **Jaana Kiven** kirjan *Bryssel myyty : Lobbausparatiisin kauppiat* (Into 2016), ei Brexit kuulosta ollenkaan yllättävältä. Pikemminkin on yllättävää ja järkyttävää, miten vaikea ihmisten on hyväksyä ja tunnustaa ilmeistä: EU on olemassa vain suuryritysten taloudellisten voittojen maksimoimiseksi, kaikki muu on toissijaista.

Jaana Kivi on tunkeutunut syvälle asioihin, joita normaali ihminen luontaisesti välttelee ja karttaa viimeiseen asti. Vaikka merkittävä osa Kiven tutkimuskohteista on piilotettu moninkertaisen salailun ja kiistämisen taakse, esiin saatukin riittää antamaan EU:n päätöksenteosta ja sen epädemokraattisuudesta painajaismaisen kuvan. Vaikka useimmat vastuulliset kieltäytyivät kaikesta yhteistyöstä toimittajan kanssa (mm. nykyään Suomessa ministerinä ahkeroiva **Olli Rehn**), muutaman tärkeän haastateltavan hän on löytänyt.

ERT:n (European Roundtable of Industrialists) pääsihteeri **Brian Ager** valehtelee silloinkin, kun jokainen ymmärtää hänen valehtelevan. Ager ei ole koskaan kuullutkaan sisäpiiriläisyydestä, se on pelkkää fantasiaa. Hänen järjestönsä tekee vain ”positiivisia ehdotuksia” ja EU-eliitin reaktio ehdotuksiin on ”yleensä positiivinen”. Lyhyesti todeten Ager vastaa kaikkia niitä epämiellyttäviä mielikuvia, joita lakimiehiin ja suurteollisuuden edunvalvojiin yleensä liitetään. Ager ei myöskään vaivaudu tekemään mitään mielikuvien hälventämiseksi. Hänen ei puhu kansalaisille, hän puhuu vain sisäpiirille.

Superlobbariksi kirjassa kutsuttu ESF:n (European Serves Forum) **Pascal Kerneis** on aivan toista maata. Hänen itsetuntonsa on niin vahva, ettei hän tunne tarvetta mitättömään valehteluun. Kerneis tietää, että hän on vahvempi kuin yksikään Brysselin kuplassa EU-palkkaa nauttiva juonittelija. Hän kuvailee työtään avoimesti ja voitonvarmana. Hän ei tietenkään livauta tutkijalle mitään oikeasti arvokasta tietoa, vaan tekee työtään myös Jaana Kiven haastattelussa. Kerneis hallitsee oman arvionsa mukaan noin 55 % eurooppalaisten suuryritysten volyyymistä lobbausmarkkinoilla, joten mikäpä on miehellä hymyillessä. Kaikkihan on täysin laillista ja EU-eliitin hyväksymää, vaikka polkee alkeellisenkin kansalaisyhteiskunnan demokratian julkeasti jalkoihinsa.

Vaikka Suomen painoarvo on EU-ympyröissä vähäisten asukasmääräämme vastaten mitätön, Kiven kuvaamissa lobbauskuvioissa esimerkiksi kotimainen EK on erittäin aktiivinen toimija. Europarlamentaarikkona **Alexander Stubbilla** oli tärkeä rooli pakollisen lobbausrekisterin torpedoimisessa (Euroopassa lobbaussääntöjä ei ole ja rekisteröinti vapaaehtoista, toisin kuin Yhdysvalloissa) ja talouskomissaarina Olli Rehn ajoi julkisuudelta ja demokraattiselta käsittelyltä salassa läpi *sicpackin* nimellä tunnetun talouskuriohjelman, jonka ansiosta miljoonat syyttömät kansalaiset mm. Kreikassa ovat saaneet kärsiä kovimman kautta. Jostain syystä Rehn ei ole Suomessa juuri kehuskellut saavutuksillaan EU:n komissaarina. Kiven kirjan luettuaan ymmärtää kyllä, miksi ei ole.

Ehkä pelottavinta kirjan avaamassa näköalassa on pitkäjänteinen kansalaisyhteiskunnan tuhoamisen projekti, joka on ollut käynnissä EU:n alusta lähtien ja erityisesti 1980-alkaen, kun EU suurteollisuuden kirjoittamien nuottien mukaisesti alkoi ajaa läpi erilaisia talouden sääntelyn heikentämishankkeita sekä ”vapaakaupan” tekosyillä että muutenkin. Markkinaliberalistinen EU syntyi, mutta ulospäin näyteltiin koko ajan röyhkeää teatteria. Aina kun EU on ajanut läpi jonkin yhteiskunnallisesti merkittävän toimialan ”sääntelyn yhdenmukaistamista” tai ”modernisoimista”, kysymys on ollut suurteollisuuden kokemien esteiden purkamisesta.

Tällä hetkellä keskiössä ovat teollisuusmiesten raivoisesti runnomat TTIP, TiSA ja niihin olennaisesti kuuluva investointisuoja (ISDS), joiden avulla teollisuuden tarkoituksena on päästä huseeraamaan vapaasti myös tähän asti valtioiden suojeluksessa olleille alueille kuten perusterveydenhoitoon. Brysselissä häärivillä suurpääoman lobbareille on yhdentekevää, mitä tapahtuu Euroopan sadoille miljoonille kansalaisille, heillä on vain yksi tavoite: raivata tieltä viimeisetkin esteet kaiken kaupallistamisen tieltä. Euroopan suurlobbareilla on tässä vain kaksi ongelmaa: ensimmäisen muodostavat Yhdysvaltain suuryritykset, jotka mielivät viedä eurooppalaistenkin markkinat ja sitten ne kirotut kansalaiset, jotka satunnaisesti – kuten **David Cameronin** jättimökan seurauksena – pääsevät näyttämään teollisuuden yksinvallalle alapeukua.

Jaana Kivi on tehnyt suururakan, sillä Brysselin kuplassa toimivat juonittelijat eivät pelaa reilusti. Jos jokin asiakirja saadaan kovasti yrittämällä ja vaatimalla julkiseksi, siitä on mustattu kaikki olennaiset asiat näkymättömiin. Kivi itse nostaa perustellusti esiin sitkeästi taistelevien kansalaisjärjestöjen lobbausorganisaatioiden (ALTER-EU ja Corporate Europe Observatory) korvaamattoman työn, jonka ansiosta meillä on edes kapea tirkistysaukko kuplassa hääräävien konnien salattuun

maailmaan. Konnista voi puhua, sillä suurin osa lobbauksesta tavoittelee taloudellista etua yksityisille yrityksille, ei kansalaisille yhteisesti. Konnien joukkoon kuuluvat myös monet EU-byrokratian osat, jotka kauniita juhlapuheita pilkaten pitävät tärkeimpänä tehtävänä estää EU-kansalaisia saamasta käsiinsä demokratian kannalta elintärkeitä dokumentteja. Konna on itse asiassa lievä nimitys, paljon kovempikin olisi näitten lurjusten kohdalla oikeutettu.

Kuten yleensäkin nykypäivän tietokirjoissa, Jaana Kiven teksti olisi hyötynyt kunnollisesti ulkopuolisesta oikoluvusta, jolla olisi saatu monet turhat toistot ja oudot ilmaisut (kun muut kokeilevat jäätä kepillä, Kivi käyttää siihen jostain syystä ”tikkua”) pois ja kirja hiukan helppolukuisemmaksi. Jonkinlainen markkinaliberalistisen kapitalismin perusanalyysi olisi myös ollut tarpeen, sillä nyt asiat näyttävät tarpeettoman sattumanvaraisilta, mitä ne eivät todellisuudessa ole. Nämä puutteet ovat kuitenkin pientä sen rinnalla, miten arvokasta perusinformaatiota *Bryssel myyty* tarjoaa asioista, joista EU-eliitti ei missään tapauksessa halua EU-kansalaisten tietävän tai välittävän.

Se onkin ehkä kirjan järkyttävien havainto, miten suuri kuilu vallitsee avoimuutta ja demokraattisuutta ylistävien juhlapuheiden ja karun todellisuuden välillä. Brysselin kuplassa toimiville me olemme vain merkityksettömiä ääliöitä, joilta täytyy jollain keinolla kerätä loputkin rahat sinne minne ne kuuluvat eli suurteollisuuden osakkeenomistajien veroparatiisitileille. Nykyiselle EU:lle on oikein osuva symboli, että EU-komission puheenjohtajana toimii Luxemburgin veroparatiisin ehkä tärkein rakentaja ja toimija **Jean-Claude Juncker**, tuo alkoholille perso poskille läpsijä. Kannattaa kuitenkin katsoa Junckerin karnevalistisen julkisuuskuvan läpi: siellä takana langoista pitää kiinni Pascal Kerneis kumppaneineen. EU:n ja sen lobbauskuulttuurin avoimuudesta kertoo ehkä jotain se, ettei Wikipediassa ole yhtään Pascal Kerneis -artikkelia eikä kukaan ole kyennyt lunastamaan WikiLeaksin lupaamaa 100.000 euroa vuotamalla julkisuuteen keskeisiä TTIP-neuvotteluiden dokumentteja. (24.6.2016)

Eexit

On jotenkin häkellyttävää seurata sitä kiihkoa, jolla Suomen oikeisto- ja EU-henkinen lehdistö yrittää muuttaa tehdyn (Brexit) tekemättömäksi (EU entisellään). Voisi melkein luulla, että kyse on elämästä ja kuolemasta. Ei ole. Kyse on vain EU:n uskottavuudesta. Se ei tietenkään sinänsä ole mitätön asia ollenkaan, mutta se on eri asia kuin kiukuttelu väärin äänestäneille briteille. No, surutyön sallii yksilöille, mutta masinoidut kampanjat lehdistössä ovat kyllä ihan liikaa. Ne eivät ole uskottavia, ne eivät ole vakavasti otettavia. Ne ovat typeriä.

Typerin on ollut omasta mielestään väärin äänestäneiden vaatimus uudesta kansanäänestyksestä. Arveliko joku Brexitin puolesta äänestänyt etukäteen, että kun hän antaa äänensä EU:ta vastaan, se jotenkin tarkoittaakin EU:ssa pysymistä. Eihän kukaan äänestä ei siinä toivossa, että kyllä voittaa. Miksi Brexitin puolesta äänestänyt olisi heti äänestystuloksen kuultuaan järkyttynyt ja haluaisi vaihtaa mielipidettä? Miksi hän ei äänestänyt saman tien Brexitiä vastaan? Ei mitään järkeä.

Melkein yhtä typerää on ollut ”vanhojen” EU-maitten johtajien koppava tepastelu Brysselin Kremlin muurilla ja vaatimus Isolle-Britannialle erota nyt sitten mahdollisimman nopeasti, kun keran äänestitte väärin. Miksi ikävän asian lykkääminen ei yhtäkkiä olekaan kiva asia? Mitä väliä sillä on, millä aikataululla ero tapahtuu käytännössä? EU-johtajien logiikka on kiukuttelun logiikkaa. Kun valtiota ei voi potkia konkreettisesti, ilmoitetaan mahdollisimman näyttävästi, ettei sen kanssa sitten enää haluta leikkiä ollenkaan. Voiko lapsellisemmin enää aikuinen käyttäytyä?

Huipputyperyyksien joukkoon pääsee myös uutisointi 2000 miljardin katoamisesta finanssikeinottelijoiden sijoitussalkuista. Eihän sillä ole minkään valtakunnan yhteyttä todellisessa maailmassa elävien elämään kuten ei silläkään, kun näiden samojen keinottelijoiden salkut yhtäkkiä lihovat 2000 miljardilla. Sehän ei ole todellista arvoa vaan pelkästään sairaan maailmanpelin monopolirahaa, jota tulee ja menee enemmän kuin sitä oikeasti on olemassa. Tarkoitus oli tietenkin sa-

noa, että saatanan äänestäjät, teidän takianne brittikeinottelijoiden triljoonista katosi nyt 2000 miljardia. So what?

Tämä keinotekoisien hysterialuomien luominen olisi pelkästään naurettavaa, ellei se aiheuttaisi ihmisille ihan oikeasti ahdistusta. Moni ottaa pelottelujutut tosissaan ja luulee, että taivaankansi todella putoaa niskaan. Ironista kyllä lähes ainoa järkevä lausuma tuli **Björn Wahlroosin** suusta, kun hän toteusi, että ei hätää, Iso-Britannia valitsee nyt sitten Norjan tien. Yhtä vähän kuin Norjan puuttuminen EU:sta on ollut katastrofi, tulee sitä olemaan Ison-Britannian puuttuminen.

Tämä kaikki selviää tietenkin vasta vuosien kuluessa, vaikka hysteeriset pelottelut ja ennusteet laaditaan muutaman tunnin jälkeen äänestystuloksesta. Tarkoitus on vain rangaista väärin äänestäneitä, luoda heille ikävä tunnelma ja kohottaa hävinneiden moraalia. Molemmat ovat katteettomia ja moraalittomia tekoja. Ainoa tolkkueuvo olisi tässä tilanteessa kehottaa pysymään rauhallisena ja katsomaan, mitä tapahtuu.

Psykologisesti on toki ymmärrettävää, että eliitti, joka ei ole tottunut koskaan häviämään edes epäreilua kamppailua, ei ole valmistautunut henkisesti myöntämään häviötään. Vielä vähemmän se on valmis myöntämään, että häviö saattoi johtua ihan oikeista ongelmista eli EU:n demokraatiavajeesta, kieroutuneesta taloudenhoidosta, vallan keskittämiseen tähtäävästä liittovaltion runnomisesta ja vaikkapa surkeasti hoidetusta maahanmuuttopolitiikasta. EU-eliitti on harvinaisen kyvytön katsomaan peiliin ja sanomaan, että ilmeisesti olemme tehneet virheitä, täytyypä yrittää ottaa opiksi ja tehdä asiat paremmin.

Vaikka en usko mihinkään suuriin muutoksiin EU:n Ison-Britannian suhteissa, jotain Brexit saattaa silti laittaa liikkeelle. Todennäköisin on brittiläisen imperiumin pakkoavioliiton purkautuminen. Skotit äänestänevät itsenäisyyden puolesta heti kun se tilaisuus heille taas tarjotaan, koska uskovat EU:n rahavirtojen edelleen kulkevan kohti Skotlantia. Rajoja ei sen takia tarvitse pystyttää, mallia voivat britit ottaa Skandinaviasta. Jos Edinburghissa maksetaan viiden vuoden kuluttua euroilla, onko se nyt niin ihmeellistä?

Iso kysymysmerkki on Brexitin muuntuminen Fexitiksi, Frexitiksi, Dexitiksi jne. Monessa EU:n nettomaksajamaassa kytee halu vähintäänkin neuvotella jäsenyysehdoista uusiksi. Kaikki haluat itselleen poikkeussäännöt, kukaan ei halua olla nettomaksaja. Iloista nettomaksajaa EU-eliitti rakastaa, mutta mistä niitä ottaa, kun kaikilla menee huonosti (paitsi Saksalla). Todennäköistä on, että eropaineiden takia EU-komission on keksittävä jotain näennäisiä ”uudistuksia”. Federalismia ylittävät puheet ja hankkeet työnnetään taas piiloon. Tyhjät puheet lisääntyvät.

Isoin kysymys on, mikä voisi pakottaa EU-eliitin eli suurteollisuuden, virkabyrokratian ja oikeistolaisten hallintojen yhteisen juntan perääntymään tai peräti muuttamaan tapojaan. Yhdellä superlobbarilla on Brysselissä enemmän valtaa kuin 500 miljoonalla eurokansalaisella. Mutta eliitillä on yksi ongelma: sen valta ei kansallisvaltioissa ole vielä suvereeni. Edelleen järjestetään vaaleja, joissa ääniä voidaan antaa väärille puolueille ja väärille poliitikoille. Tätä ongelmaa, jäsenmaiden jäljellä olevaa edustuksellista demokratiaa, EU-eliitti ei ole kyennyt ratkaisemaan. Sopii toivoa, että Brexit innostaa meidät laiskat kansalaiset puolustamaan sitä viimeistä kansanvallan ripettä, joka meillä vielä on. Jos sekin uhataan viedä – ja Brexitin jälkeen niin haluvia kyllä riittää –, ainoa ratkaisu on yleinen Eexit. (25.6.2016)

Rotu on harhaa

Helsingin Sanomien toimittaja **Satu Vasantola** väittää pääkirjoituksessa 1.7.2016, että ”valkoisen” on vaikea nähdä ongelmaa, josta hän käyttää termiä ”rodullistaminen”. Minusta taas Vasantolalla on selvästi vaikeuksia ymmärtää näkemyksensä epäloogisuus. Mitä muuta kuin juuri sitä ”rodullistamista” on jonkun oletetusti väärin toimivan (eli rasistisen) ryhmän nimeäminen ”valkoisiksi”? Sama väärinymmärrys kulkee läpi koko pääkirjoituksen, joka on tarpeeton ja väärässä.

Se mistä Vasantola puhuu ja aivan perustellusti nimeää yksittäistä kadulla heitettyä rasistista huuteluvaakavammaksi ongelmaksi, on ihmisen epäluuloisuus vierasta ja uhkaavaksi koettua kohtaan. Tämä piirre vain on täysin yhteinen, globaali ja aivan taatusti ihonväristä riippumaton. Jokainen antropologi pystyy kertomaan värikkäitä tarinoita eri puolilla maailmaa elävien ihmisryhmien kulttuurisista epäluuloista, jotka kohdistuvat ihmisiin, jotka eivät ole kuten he itse.

Rasismi on todellinen ilmiö, mutta kaikki se, mikä voi subjektiivisesti tuntua rasistiselta, ei todellisuudessa ole muuta kuin biologispohjaista epäluuloisuutta, jonka seurauksena liian hyväuskoiset ovat karsiutuneet geenipoolista ja jäljelle on jäänyt pääosin ihmisiä, jotka ovat ennakkoluuloisia ja epäileviä, kunnes tieto ja kokemus vakuuttavat heidät siitä, että pelko on turhaa. Jonkun suomalaisen tädin huoli asemalla hengailevan arabinuorukaisten aikeista ei nojautu rotuteorioihin, vaan se kumpuaa samasta lähteestä kuin kaikki muukin sosiaalinen pelko: en tiedä noista mitään, ne voivat olla vaarallisia, olen siis huolissani ja toivon, että ne katoavat elämästäni.

”Rodullistaminen” on epäonnistunut termi, jonka ottamisesta näihin keskusteluihin ei seuraa mitään hyvää. Rotuja ei ole biologisesti olemassakaan, on vain ihmisen perimän muunnelmia. Joissakin kulttuureissa kyllä elätellään ali- ja yli-ihmiskuvitelmia, mutta noin yleisesti ottaen ihmiset suhtautuvat kaikkeen outoon ja mahdollisesti vaaralliseen epäluuloisesti siitä riippumatta, osataanko asia esittää ”rotunäkökulmasta”. Tällä reaktiolla on evolutionäärinen perusta, eikä sitä siksi ole mahdollista pääkirjoitusten viisasteluilla muuttaa.

On selvää, että valkoihoiseksi syntyneen suomalaisen kohdalle sattuu useimmiten tilanteita, joissa vieraan torjuntaan näyttää yhdistyvän myös ei-valkoisen ihon tai jonkin muun suomalaisittain oudon ulkoisen piirteen nojalla tapahtuvaa yleistämistä. Mutta tosiasiaan on, että kaikenväriset ihmiset kykenevät ihan samaan ja myös syyllistyvät. Rasismi ei ole millään lailla valkoihoiseksi syntyneiden yksinoikeus, valitettavasti. Ei-valkoinen maailma on sekin täynnä jyrkkää rasismia kaikenvärisiä kohtaan. Epäluuloisuuteen syyllistytään ihonväristä riippumatta. Usein täysin perustellusti. Pohjois-Amerikan intiaaneille eurooppalaiset siirtolaiset olivat ei-toivottuja mamuja, jotka sitten myös tuhosivat intiaanien maailman.

Mutta toisaalta on selvää, että suomalaisen on syytä olla huolestunein omassa ympäristössään esiintyviin epäluulon ilmentymiin. Rasistisesti perusteltu käyttäytyminen on lainkin kieltämä asia, mutta käytännössä rikoslain tunnusmerkit täyttävää rasismia paljon yleisempää on tietämättömyyteen perustuvaa ennakkoluuloisuutta ja pelkäämistä. Ani harva suomalainen on aidosti perehtynyt ”rotuasioihin”, huutelu kimpoaa paljon vaatimattomammasta pohjasta. Varsin homogeenisen suomalaisuuden keskellä siihen ei tarvita paljoakaan. Itse olin Kainuuseen muualta muuttaneena 10 vuoden jälkeenkin ”tientuoma”, kun joku halusi oikein korostaa epäluuloaan.

Miten Vasantolan kuvaamaa ”rodullistamista” pitäisi tulkita sen vihapuheen osalta, joka kohdistuu Venäjään ja venäläisiin? Meillähän tiedotusvälineet ovat Ukrainan kriisin alusta alkaen lietsoneet venäläisvastaisuutta. Ennakkoluuloja lietsotaan, pelkoja lietsotaan, mutta kukaan ei tule pääkirjoittamaan, että moinen demonisointi on rasistista saati ”rodullistamista”. Selitys ei ole se, että venäläisillä on iho suunnilleen samaa tavaraa kuin suomalaisillakin. Selitys on poliittinen: venäläisiä saa nyt torjua ennakkoluuloisesti, koska se sopii isojen poikien poliittisiin kuvioihin, mutta ei ihonvärittään poikkeavia, koska se taas ei sovi samoihin kuvioihin. Samasta yleistävästä epäluulosta on silti kyse.

Minusta ”rodullistamisen” kaltaisten keinosanojen viljely vain pahentaa tilannetta ja estää näkemästä ainoan ratkaisun eli pitkäjänteisen ennakkoluulojen poistamisen tien. Ei rasististyyppiin käyttäytymiseen ole muuta tietä, ihmisestä ei käskemällä tai syyllistämällä tule suvaitseva ja rohkea. Se on kuitenkin mahdollista, kuten entisen uusnatsin **Henrik Holapan** esimerkki kertoo. Arkisten ennakkoluulojen vähentämiseen ei silti riitä, että viskaistaan joukko toisesta kulttuurista tulleita, tavoilta, uskonnolta ja ulkonäöltään erilaisia ihmisiä keskelle tilanteeseen täysin valmistautumattomia valkoihoisia suomalaisia ja käsketään toisia kotoutumaan, toisia nauttimaan monikulttuurisuudesta tai jostain vastaavasta. Ei se niin ole koskaan toiminut eikä tule koskaan toimimaan.

Ratkaisevaa on mittakaava ja aika. Kun yritetään liian paljon liian nopeasti, epäonnistutaan. Suomeen on aina tullut maahanmuuttajia, mutta suurina ryhminä vasta varsin myöhään. Edellinen tapauksittui (Fazer, Finlayson, Gutzeit), tämä uusi tapa huomattavasti nopeammin (Ruotsi lienee ikävin esimerkki siitä, kuinka avosylyksessä on epäonnistuttu jokseenkin totaalisesti: yhdet eivät ole kotoutuneet ja toiset eivät ole menettäneet ennakkoluulojaan). Ihmisten luontaista ennakkoluuloisuutta ei pidä kiihkeästi tuomitsemaan rasismiksi ja myös oma suvaitsemattomuus täytyy tunnustaa (onko ihminen aidosti suvaitsevainen, jos hän ei suvaitse toisen ihmisen ennakkoluuloisuutta?). Rotuja ei ole, mutta ihmisten erilaisuus on fakta. Erilaisuuteen voi tottua ja sopeutua, mutta ei käskemällä, vaan opettamalla kuten susiäiti lapsiaan, näyttämällä esimerkkiä. (1.7.2016)

Vain yksi on joukosta poissa?

Suomen keskikesä suorastaan pullistelee tapahtumia, joissa juhlitaan ja julistetaan seksuaalisesti yleisimmästä eli heteroseksuaalisuudesta poikkeavia lajeja. Suomi vaikuttaa ainakin jonkin aikaa tavattoman suvaitsevaiselta ja sateenkaari täydelliseltä. Mutta eihän se ole ihan totta. Suvaitsevaisuudellakin on rajansa ja tässä tapauksessa se tarkoittaa sitä, ettei kiihkeinkään LGBT-aktivisti korota ääntään eläimiin mielellään sekaantuvan tai pedofiilien oikeuksien puolesta. (Jätän blogitekniikan selkeyden takia tarkemmin käsittelemättä sellaiset vielä pienemmän porukan intohimot kuten kopro- ja nekrofilian, mutta periaatteita voi soveltaa niihinkin).

Tuohtunut LGBT-aktivisti voi tässä kohdassa puolustautua sillä, ettei suvaitsevaisuus voi eikä sen pidä ulottua niihin seksuaalisuuden muotoihin, jotka on Suomen rikoslain kielletty (siis kuten homoseksuaalisuus vielä muutama vuosikymmen sitten). Logiikka on kuitenkin kyseenalainen, sillä laki ei todellisuudessa kriminalisoi mitään seksuaalista suuntautumista sinänsä, vaan ainoastaan eräät teot (tässä tapauksessa seksin alaikäisen kanssa). Laki ei siis kiellä olemasta pedo- tai zoofiili, se kieltää vain aktit, joissa toisena osapuolena on alaikäinen tai eläin silloin, kun on syytä epäillä eläinrääkkäyksen tunnusmerkkien täyttymistä.

Tarkoitukseni ei ole pohtia kysymystä siitä, onko näiden toimien kriminalisointi oikeutettua, järkevää tms. On selvää, että lasten perusoikeuksia ei voida toteuttaa, jos niihin ei sisälly oikeus jäädä vaille aikuisen harjoittamaa seksuaalista riistoa. Sekin lienee selvää, että vaikka zoofilia ei välttämättä kaikissa tapauksissa merkitse eläimen kärsimyksiä, rajanveto on vaikeaa ja laki lähtee selvästi siitä, että jokin hillike on laissa syytä olla. Mutta muitakin kysymyksiä on.

Itseäni mietityttää, miten ihmisen oikeus olla se, miksi hän sattuu seksuaalisena olentona syntyneeseen, loppujen lopuksi määritellään silloin, kun erilaisuus on hyväksyttyä, mutta ei mikä tahansa erilaisuus kuitenkaan. Jos kirjoittaisin tätä tekstiä vuonna 1970, homoseksuaaliset teot olisivat edelleen rangaistavia ja tautiluokituksesta homoseksuaalisuus pääsisi vasta 11 vuoden kuluttua. Vuonna 2016 pedofiliaa esittelevä Wikipedia-artikkeli suhtautuu siihen toisaalta synnynnäisenä seksuaalisuuden lajina, toisaalta ”hoidettavana” ilmiönä eli samoin kuin homoseksuaalisuuteen vuoteen 1981 asti.

Jos lähdetään siitä näkemyksestä, ettei ihminen voi valita seksuaalista suuntautumistaan – ja pidän itse tätä aika vahvasti totena –, voitaisiin ajatella, että yhteiskunta on kypsytynyt hyväksymään LGBT-ihmiset, mutta ei kuitenkaan pedo- ja zoofiilejä tai monia muita vielä oudompia tapoja harjoittavia ihmisiä. Jos historiaa katsoo, voisi siis ajatella, että ajan mittaan erilaisuuden suvaitseminen muuttuu ehdottomaksi ja kaikki fiilit ovat samalla viivalla. Sitten joskus.

Aivan välttämättä näin ei kuitenkaan ole. Ulkopuolisen voi olla vaikea tietää, millä tavalla oikein ankaran homofobikon ja lasten seksuaalisen riiston jyrkimpien tuomitsijoiden (”kuohitsijoiden”) torjunta oikeastaan poikkeaa toisistaan. Homoseksuaalisuudesta käyty julkinen keskustelu on osoittanut, että monille ihmisille se on edelleen hirvittävä kauhustus, sanoivat laki tai pride-kulkue mitä tahansa. Julkinen suvaitsevaisuus ei näytä tarkoittavan sitä, että ihmiset laajasti ottaen hyväk-

sysivät erilaisuuden seksuaalisuudessa. Sen sijaan he sietävät kohtalaisen hyvin sellaista erilaisuutta, jonka puolesta on paljon kampanjoitu ja joka on saavuttanut ”yleisen hyväksynnän”. Homoseksuaalisen ihmisen oikeuksia pyritään silti edelleen rajoittamaan tai ainakin viivyttämään tasa-arvon ulottumista kaikkiin kolkkiin.

Kaikkein eniten olen kuitenkin pohtinut sitä, olisiko nykyinen LGBT-aktivismi edes teoriassa valmis kattamaan myös em. ”nolot” seksuaalisuuden muodot. Seksuaalisuuden nolous on tunnetusti historiallisesti muuttuva ja määrittävä asia, sillä lapsen ja aikuisen väliset seksuaaliset suhteet eivät ole aina ja kaikkialla olleet kiellettyjä, ja eläimeen sekaantujaa odotti vielä muutama vuosisata sitten kuolemantuomio siinä missä se uhkaa tänäkin päivänä homoseksuaalisuuttaan toteuttavia ihmisiä eräissä kulttuureissa ja uskonnoissa.

Pitäisikö LGBT-porukan siis puolustaa myös pedo-, zoo-, nekro- ja koprofiilejä? Ainakin periaatteen tasolla? Vai onko johdonmukaista sanoa, että homous, biseksuaalisuus ja transseksuaalisuus ovat jees, mutta tämä ja tuo muu filia ei? En ole löytänyt oikein mitään tähän kysymykseen liittyvää pohdiskelua, joten heittelen kysymyksiä itse. Minusta tuntuu, että näitä kysymyksiä myös vähän vältellään, koska kukaan ei halua leimautua julkisuudessa zoofilian eikä varsinkaan pedofiilian puolustajaksi. Näiden mieltymysten yleisyyttäkään ei tarkasti tiedetä, koska neutraalia ja ehdottoman anonyymiä tutkimustapaa ei ole löydetty ja muulla tavalla rehellisiä vastauksia ei voine odottaa. Mistään harvinaisuuksista ei kuitenkaan ole kysymys, vaan miljoonien ihmisten seksuaalisesta identiteetistä.*

Periaatteen tasolla voi kuitenkin ihmetellä, mitä tarkoittaa ihmisen oikeus olla sitä mikä hän on, jos sitä ei sovelleta kaikkiin seksuaalisuuden suuntautumisen muotoihin. Jos on poliittisesti epäkorrektia pilkata transihmistä, miksi sama ei päde eläimistä tai lapsista tykkäävään? Pedofiilian hyväksyminen ei tarkoita, että pitäisi hyväksyä lasten seksuaalinen riisto, kuten eivät hyväksy myöskään passiiviset pedofiilit. Itse ajattelen, että seksuaalisen suvaitsevaisuuden täytyy ulottua kaikkiin kolkkiin, muuten se ei ole sitä miksi sitä kutsutaan. Tiettyjen tekojen kriminalisointi ja epämiellyttävänä pidettyjen toimintojen vältteleminen riittänevät normatiivisella puolella. Suvaitsevaisuushan ei ole sama asia kuin jostain asiasta pitäminen, vaan pidättäytymistä tuomitsemisesta ja syrjimisestä. Milloin moiseen kyetään kaiken seksuaalisuuden edessä, jää nähtäväksi. Hengitystä en aio kuitenkaan pidätellä.

* Jotta kuva olisi oikein sekava, tutkijat muistuttavat usein siitä, että ihmisen seksuaalinen mieltymys voi olla eri asia kuin toteutuva seksuaalinen toiminta. Kaikki ”poikkeavuudet” eivät johdu mieltymyksestä vaan vaihtoehtojen vähyydestä (linnakundien homoerotiikka) tai kaikkiruokaisuudesta (väkivaltaisten raiskaajien kaikenikäiset uhrin). Monen eläimiin sekaantujan oikeudellisista dokumenteista on voitu päätellä, että eläin on toiminut vain korvikkeena, ei suinkaan ollut halujen varsinainen kohde. Ihmisen seksuaalisuus on monimutkainen asia. (6.7.2016)

Sota kansalaisia vastaan

Uutisille Yhdysvalloissa sattuneista aseväkivallan murhenäytelmistä ei näy loppua, pikemminkin päinvastoin. Toistuviin uutisiin poliisin teloittamista mustaihoisista ja latinomiehistä tulee nyt pelättyä vaihtelua, kun joku tai jotkut ovat reagoineet poliisin tolkkutomaan rasistiseen väkivaltaan omalla tolkkutommalla väkivallallaan ampumalla viisi poliisia kuoliaaksi. Silmä silmästä, teloitus teloituksesta. Poliisi ei ainakaan lopeta ensimmäisenä, se on nähty lukemattomia kertoja.

Näitä uutisia on tavattoman vaikeata lukea Suomessa, jossa poliisi surmaa kansalaisia erittäin harvoin ja vielä harvemmin niin, että voidaan puhua selvästi ylimitoitetusta väkivallasta saati teloitus-asenteesta. Utiskuvista ja loputtoman monista fiktiivisistä ja ei-fiktiivisistä filminpätkistä tiedämme myös olennaisen eron suomalaisen ja yhdysvaltalaisen poliisin menettelytavoissa. Suo-

nessa ase otetaan esiin äärimmäisen harvoin, Yhdysvalloissa on vaikea keksiä niin mitätöntä rikosepäilyä, ettei sen varalta paikalla olisi pientä poliisiarmeijaa, kaikki valmiina ampumaan.

Pyrkimys ratkaista tilanne väkivallalla ja toisen harkitulla surmaamisella tuntuu järjettömältä, vaikka jotkut yhdysvaltalaisista aseenkantokulttuurista tutkineet ovatkin olleet sitä mieltä, että – valitettavasti – poliisin periaatteessa ”ammu ensin, tutki sitten” on tilastollisesti mieltä oman turvallisuuden suojelun näkökulmasta, koska niin monet tutkinnan kohteeksi valikoituvat ovat aseistettuja. Kun ampuu ensin, syytön voi kuolla, mutta ainakin oma henki säilyy. Tämä näyttääkin olevan vallitseva periaate yhdysvaltalaisella poliisitoimessa. Viattomien vahingoksi.

On ilmeistä, ettei poliisin teloitusherkkyys ole Yhdysvalloissa tasapuolista. Vaikka myös valkoihoisia tapetaan poliisin oman nahan suojelun merkeissä, on paljon todennäköisempää saada poliisin ampuma luoti päähänsä, jos on mustaihoinen. On vaikea välttää ajatusta, että Yhdysvallat on pinnan alla edelleen voimakkaan rasistinen yhteiskunta, jonka poliittisen korrektiuden vaatimus ei millään tavalla koske poliisitoimintaa. Vaikka poliisijoukoissa on varmasti pinnallisen tasa-arvon edellyttämä määrä musta- ja latino-syntyisiä työntekijöitä, luodit eivät kohtele uhrejaan yhtä tasa-arvoisesti. Se ei voine olla pelkkää sattumaa.

Iso kysymys on, johtuuko poliisin ilmeinen rasistisuus pelkästään huonoista perinnetavoista vai onko se tietoisesta poliittisesta agendan seurausta. On vaikeata uskoa, että sikäläisissä poliisiopistoissa harjoiteltaisiin musta-ihosten teloittamista uutisten kuvaamalla tavalla. Jos kyse on vain huonoista tavoista, ne opitaan siinä epävirallisessa initaatioprosessissa, jossa uudesta poliisista tulee joko ”kunnan poliisi” (noudattaa kirjoittamatonta rasistista koodia) tai verta nenästään kerjäävä muotoseikoista ja moraalista kiinni pitävä nilkki, jonka ura ei oikein etene.

Jos kyse taas on poliittisesta agendasta, on pakko kysyä, kuka sen on määrittänyt, missä ja milloin. Yhdysvalloissa on paljonkin pieniä kiihkoilijaryhmiä, joille rasistinen väkivalta on julkisesti myönnetty periaate. Nämä ryhmät eivät kuitenkaan päättää poliisin toimintatavoista tai koulutusohjelmista. Mutta kuka niistä päättää? Tuskin vallassa oleva puoluekaan, sen verran tiuhaan vaalitulokset vaihtelevat ilman, että asia heijastuisi poliisin menettelytapoihin. Pikemminkin näyttää siltä, että poliittinen valta voi vaihtua, mutta poliisin linja pysyy.

Onko Yhdysvalloissa käynnissä salainen rotusota, uusi sisällissota ilman ensimmäistäkään sodanjulistusta? Pelottaako yli 200 vuotta vallassa ollutta valkoihoista yläluokkaa se tosiasia, että mustien ja latinojen osuus väestöstä kasvaa koko ajan ja johtaa vääjäämättä tilanteeseen, jossa valkoihoiset ovat Yhdysvalloissa määrällinen vähemmistö? Voisiko tämä pelko olla niin suurta, että sen torjumiseksi tai ainakin kehityksen viivyttämiseksi poliisin annetaan likvidoida musta-ihaisia miehiä ja pitää yllä pelon ilmapiiriä? Yritetäänkö Yhdysvalloissa vakavasti rakentaa kaikenväristen ihmisten yhteiskuntaa vai onko kysymys pelkästä teatterista?

Todisteita rasistisesta sisällissodasta ei suoranaisesti ole, jollei edellä mainittuja kiihkoilevia pienryhmiä oteta lukuun. Mutta onko toisaalta todisteita siitä, että esimerkiksi poliisin rasistiseen teloituspolitiikkaan olisi voimakkaasti tartuttu ja pantu sitä kuriin? Eipä taida olla, ja siksi sitä kysyy mielellään, onko tämä sota suunniteltu käytäväksi niin, että annetaan kuilun kauniiden sanojen ja todellisuuden revetä oikein kunnolla. Rasismien tuomitsemisesta ei välttämättä seuraa, että sen vähentämiseksi tai poistamiseksi tehtäisiin yhtään mitään. Poliitikot Washingtonissa palvelevat ensi sijassa niitä, joiden rahoilla heidät on valittu. Joukosta tuskin löytyy sellaisia, joiden rahoittajat löytävät köyhien ei-valkoisten asuinalueilta.

Rakenteellisen väkivallan kitkeminen edellyttää rakenteiden muuttamista. Yksi tehokas toimi olisi äänestysjärjestelmän valtakunnallinen uudistaminen niin, että jokaisella kansalaisella on automaattisesti äänioikeus, vaalista ilmoitetaan äänestäjälle ja hänen ainoa tehtävänsä on käydä äänestämässä. Näin on Suomessa, näin ei ole Yhdysvalloissa. Vähemmistöksi ajan myötä muuttuvan valkoihoisen väestön ylivalta johtuu osittain siitä, että äänestäminen on tehty todella hankalaksi. Kun ajatukset ovat seuraavan aterian hankkimisessa, ei hevin lähdetä rekisteröitymään äänestäjäksi, vaikka niin kannattaisikin tehdä. Vaalijärjestelmäkin voi olla osa rasistista sisällissotaa. (8.7.2016)

Kapitalisti sosialisoi riskinsä

Kapitalismilla on aina ollut ja tulee aina olemaan rakenteellisia ongelmia. Eräs tällainen on se kiertämätön asia, että voiton tavoittelussa tuppaa olemaan epäonnistumisen riski. Kaikki eivät kapitalismissa voita, vaan muutamien riemuisa nousu maksetaan monien muiden epäonnistumisella. Ideologisessa puheessa tähän viitataan huolettomasti markkinatalouden erottamattomana piirteenä, mutta käytännön elämässä jokainen tosissaan liikkeellä oleva kapitalisti pyrkii minimoimaan epäonnistumisen riskin tai – jos vain mahdollista – kokonaan estämään sen.

Perinteinen tapa oli pitkään pyrkimys monopolistiseen saneluasemaan. Kun tulee tarpeeksi isoksi ja vahvaksi, voi määrätä hintatason, syödä (tai syöstä) tottelemattomat kilpailijat pois eli todellisuudessa lopettaa markkinatalouden. Tämä on ollut esimerkiksi tekijänoikeusteollisuuden asenne koko sen historian ajan, koska myytävä tuote (uniikki taideluomus) on kapitalismin kokonaisuudessa harvinaisen sovelias monopolistiseen toimintaan.

Nyt en kuitenkaan aio puhua monopoleista, jotka ideologia torjuu mutta jotka silti ovat jokaisen kapitalistin tavoittelustalle. Sen sijaan puhun moderneista tavoista sosialisoida riski eli rakentaa toimintaympäristö, jossa voitot ovat yksityisiä, tappiot yhteisiä tai vielä mieluummin kokonaan muiden vastuulla. Näinhän ovat esimerkiksi pankit jo pitkään toimineet siirryttyään reaalityökalouden rahoittamisesta leikkimään virtuaalista finanssikeinottelupeliä. Kun pankki on ”liian suuri kaatamaan”, mikään keinottelu muiden rahoilla ei ole liian härskiä ja suurimmat laskut lankeavat aina veronmaksajille.

Kaikki kapitalistit eivät ole kuitenkaan siirtyneet finanssisektorille, vaan tukeutuvat edelleen reaalityökalouden ilmiöihin ja ihmisten tarpeisiin. Vanhoina hyvinä aikoina reaalityökalouteen sijoittaneen tilanne oli jokseenkin selkeä. Makkarateollisuus oli makkarateollisuutta ja mahdollisuus saada sieltä voittoa perustui yksinkertaiseen kysynnän ja tarjonnan markkinatilanteeseen. Kallista ja huonoa myyvä ei menestynyt. Nykyään tilanne on monimutkaistunut, koska yritykset tuottavat toisaalta aineettomia hyödykkeitä, joiden markkinatilanne on vaikeasti ennustettavissa (levyiteollisuus ei ole löytänyt hittikappaleen salaista kaavaa vieläkään) ja toisaalta kapitalistin toimiin puuttuvat kaiken maailman terveystarkastajat ja muut ilonpilaajat.

Finanssikeinottelijan täytyy pärjätä vain toisten finanssikeinottelijoiden kanssa (ainakin siihen asti, kunnes päättäjät lopulta uskovat, että finanssisektori on yhteiskunnallinen syöpä, loinen ja *alien*). Reaalityökaloudessa toimivaa uhkaavat toiminnan sääntelijät, jotka tavoittelevat niinkin tarpeettomia asioita kuin kansalaisten terveyttä ja ympäristön säilyttämistä elinkelpoisena (kapitalistihan ei tällaisia asioita tarvitse). Uusin ase säätelijöitä vastaan on investointisuoja. Se on modernin ryöstökapitalismin nerokas keksintö, jota tällä hetkellä yritetään upottaa joka ikiseen taloudelliseen sopimukseen, joita pakkosyötetään valheellisella iskusanalla ”vapaakauppa”. Valheesta on kysymys, koska tarkoitus ei ole vapauttaa kaikkea kauppaa vaan pelkästään suurten toimijoiden, rikkaiden toimijoiden käymä kauppa.

Investointisuojan ideana on varmistaa, ettei kapitalistilla ole riskiä joutua kansallisen sääntelyn uhriksi. Investointisuoja tarkoittaa lyhyesti vääntäen oikeutta tehdä voittoa itse säädetyillä pelisäännöillä ilman pelkoa kansallisen sääntelijän puuttumisesta peliin. Taloussopimukseen upotettu investointisuoja on niin tärkeä, etteivät isot yritykset edes ole kiinnostuneita sellaisesta sopimuksesta, joka ei investointisuoja sisällä. Moderni reaalityökaloudessa toimiva kapitalisti ei halua sietää minkäänlaista riskiä. Investointisuoja on tässä keskeinen rooli.

Investointisuoja toimii siten, että yritys X – kutsuttakoon sitä tässä vaikka nimellä Monsanto – haluaa pakottaa myös eurooppalaiset maanviljelijät ostamaan kaikki tarvitsemansa Monsantoilta (monopoli), myös ne geenimuunnellut kasvilajikkeet, jotka on Euroopassa lailla kielletty. Kun EU:n ja Yhdysvaltain välinen TTIP-sopimus siihen sisältyvine investointisuoja on toiminnassa, Monsanto vie EU:n geenimuuntokielion välitystuomioistuiheen ja pakottaa sen määräämään EU:n poistamaan Monsanto investointia uhkaavan ja siksi huonon ja väärän lain.

Teoriassa on mahdollista, että välitystuomioistuin ei hyväksy Monsanto vaatimusta. Sehän on varmaan lobbareista riippumaton, epäpoliittinen ja muutenkin neutraali toimielin (miten sen kokoonpano on päätetty, jää tämän pohdinnan ulkopuolelle). Mutta jos se hyväksyy Monsanto vaatimuksen, investointisuoja jyrää EU:n säättämän lain ja varmistaa Monsantoille vapaan voitontavoittelun myös Euroopassa kansalaisiin kohdistuvista riskeistä piittaamatta. Välitystuomioistuimesta tulee käytännössä EU:n yläpuolella oleva toimielin.

Investointisuoja raivokkaasti ajava suurteollisuus (eli ne oikeat kapitalistit) ei tietenkään myönnä, että investointisuoja ja välitystuomioistuimet tarkoittavat markkinatalouden torjumista. Jos yrittäjällä ei ole riskiä, hän ei toimi markkinataloudessa. Kapitalistihan ei todellisuudessa halua sääntelemätöntä vapaakauppaa kuin itselleen, kaikkia muita ja erityisesti kilpailijoita saa vapaasti säännellä. Aito kapitalisti rakastaa tilannetta, jossa markkinoita ei ole, riskit on sosialisoitu ja voitto on kaikin puolin taattu.

Olen kärjistänyt asiaa blogitekstin mittoihin, mutta kyllä se pohjimmiltaan suunnilleen näin menee. Vapaakauppasopimuksia vastustavat puolustavat (pääosin tietämättään) aitoa markkinataloutta, sopimuksia ja investointisuoja vaativat kapitalistit haluavat siitä eroon omalla kohdallaan. Jos et ole suuryrityksen osakkeenomistajakapitalisti, sinun ei kannata kannattaa vapaakauppasopimuksia. Ne on tarkoitettu turvaamaan suuryrityksen oikeus riistää sinua kenenkään häiritsemättä. Jos yrittäjäriskin saa sillä pois, suurkapitalisti rupeaa ilomielin sosialistiksi. (12.7.2016)

Ahdistumaton seksuaalisuus

Lastenpsykiatri **Raisa Cacciatore** kirjoittaa tarpeesta aloittaa seksuaalikasvatuksen antaminen jo päiväkodissa. Olen samaa mieltä, seksuaalisuuden pitäminen jonain vasta murrosiässä realisoitavana asiana on suuri virhe. Olemme kaikki seksuaalisia olentoja heti synnyttyämme, ehkä jo kohdusakin. Tätä biologista tosiasiaa ei kuitenkaan ole helppo saada hyväksytyksi maailmassa, jossa seksuaalisuus on alistettu milloin minkin vallankäytön välineeksi. Yleensä asialla on ollut uskonnollinen toimija, mutta seksivalta maallisiakin on aina kiinnostanut.

Eikä riitä, että kasvatetaan nykyisiä lapsia suhtautumaan seksuaalisuuteen luonnollisena asiana. Heidän vanhempansa ovat aivan liian usein syntyneet ympäristöön, jolla oli tarjota seksuaalisuudesta vain se ahdistunut versio. Liian harva aikuinen edes ymmärtää, että ahdistumaton seksuaalisuus on jokaisen lapsen perusoikeus, ei mikään aikuisen mielivaltaisen harkinnan varassa oleva asia.

Vaikka seksuaalinen ahdistuneisuus johtuu usein vähäisestä tiedosta, joka on vielä pakattu ujouden kääreisiin, selkeästi suurin uhka ahdistumattomalle seksuaalisuudelle ovat uskonnollisten yhteisöjen ahdasmielisyys ja suoranaiset kiellot. Uskontojen tarjoama vääristynyt kuva johtuu vähemmän uskontojen normien rakentelijoiden älyttömyyksistä ja enemmän siitä vallasta, jonka seksuaalisuuden säätelijä uskontokunnan alamaisiin saa. Seksuaalisuus on biologisen ihmisen perustoimintoja, josta kiristämällä ja vääntämällä saa uskomattoman ikäviä asioita aikaan.

Mitä hyötyä seksuaalisesti ahdistunut vallan alainen sitten tuottaa vaikkapa uskonnollisen ryhmän vallankäyttäjille? Ensimmäinen selitys on ainakin protestanttiseen pidättyväisyyskulttuuriin tutustuneelle ilmeinen: sukupuolielimiään kosketteleva lapsi tai sänkyjumppaan kiirehtivä aikuinen ei mitään todennäköisimmin ole kiinnostunut kuuntelemaan tarinoita näkymättömästä jumalasta, jolla sitä paitsi näyttää olevan arsenaalissaan vain kieltoja ja määräyksiä, vaikka kaikkivaltias kai voisi tarjota ihmisparalle myös ikuisen orgasmin? Kun seksistä tehdään ”paha” asia, josta jumala ei tykkää, seksin nautintoon liittyy aina syyllisyydentunto, jonka parhaassa tapauksessa voi realisoida kirkolle maksettavina hyvityksinä – kun se lankeaminen sitten joskus kuitenkin tapahtuu.

Monimutkaisempi kuvio syntyy siitä, että uskonnollisten yhteisöjen johtajat haluavat päättää, mitkä seksuaalisuuden muodot – jos mitkään – ovat oman lauman jäsenille sallittuja. Mitä ihmeen hyötyä on pauhata homoseksuaalisuutta vastaan, kun kuitenkin tilastollisesti joka kymmenes potentiaalinen seurakuntalainen syntyy homoksi? Määräys harrastaa seksiä vain avioliitossa lienee maallisen vallan kanssa sovittu tapa minimoida sekavat perimiskuviot ja toisaalta väsähtäneiden aikuisten kosto viettiensä vallassa ja voimansa huipulla riettaileville teineille. Kun meillä ei enää pelaa, ei saa pelata teilläkään!

Lasten seksuaalisuuden kieltäminen perustunee suurelta osalta puutteelliseen ymmärrykseen siitä, että lapset ovat samanlaisia biologisia olentoja kuin aikuiset, mitä nyt murrosiässä tapahtuu vissejä turpoamisilmiöitä ja hormonaalisia tsunameja. Eihän siitä ole kauan aikaa, kun vastasyntyneiden – ja kalojen – arveltiin olevan kivulle immuuneja. Ehkä aikuisia myös nolostuttaa nähdä, että lapset tekevät mielellään samoja asioita kuin aikuisetkin, mutta eivät ymmärrä nolostella ja hävetä käytöstään. Onhan se ihan kauheata se.

Voi arvata, että Cacciatoren kehotuksesta käynnistää seksivalistus päiväkodissa syntyy hirveästi seksuaalisesti ahdistuneiden aikuisten vastalauseita, joissa ei taatusti kaihdeta edes mielikuvia pedofiilistä orgioista päiväkodin päivälevon aikana. Yhdysvalloissa Cacciatore saisi ehkä pelätä henkensä edestä, sillä lasten seksuaalisuus on siellä jopa paljasta nänniä kauhistuttavampi asia. Mutta kyllä Suomessakin kauhistelijoita ja jarruttajia tulee riittämään, vaikka asian pitäisi olla jo biologian pohjalta itsestään selvä. Eikä kysymys tosiaankaan ole pelkästään islamista, käytännöllisesti katsoen kaikki uskonnot suhtautuvat seksuaalisuuteen ahdistuneesti ja huonoa esimerkkiä näyttäen.

Näyttää olevan niin, etteivät kaikki aikuiset halua myöntää seksuaalisuuden biologista perustaa, vaan sitä pidetään kokonaan tahdon ja mieluiten itsehillinnän kenttänä. Siinä katsannossa lääkärileikkien avulla ihmisen vaatteilla peiteltyyn anatomiaan perehtyvät lapset ovat luvattomissa puuhissa, vaikkei edes minkään niminen jumala tuomiotaan julistaisi. Seksuaalisesti ahdistunut aikuinen ei osaa sallia lapsellekaan ahdistumatonta reittiä oman biologis-hormonaalisen käyttäytymisensä ymmärtämiseen.

Voi vain kuvitella sitä surun ja tuskan määrää, mitä ahdistuneen seksuaalisuuden kulttuuri on sadoille, ehkä tuhansille miljoonille ihmisille jo ehtinyt tuottaa (siltä varjeltuneita kulttuureja on varsin vähän). Mutta koskaan ei ole liian myöhäistä lopettaa tätä älytöntä perinnettä ja sanoa lapsille: tutustukaa ihmeessä omaan ja muitten anatomiaan, muistakaa kunnioittaa omaa ja muitten seksuaalisuutta ja nauttikaa siitä aina vastuullisesti. Ja nostakaa keskisormi niille, jotka tulevat kertomaan, mikä seksuaalisuus on oikein ja mikä väärin. He ovat huijareita ja väärässä, ovat aina olleet, motiivista riippumatta. Onnellinen seksuaalisuus nojautuu tietoon ja ymmärtämiseen, suvaitsemiseen ja vastuuntuntoon. Mitä aikaisemmin aloitetaan, sitä nopeammin opitaan. (14.7.2016)

Eläimen kipu

Harva asia kiihdyttää tavallista kansalaista yhtä paljon kuin kysymys siitä, millä oikeudella ihminen tuottaa eläimelle kipua ja ahdistusta. Kiihtymyksen syynä ovat metsästäys ja kalastus, molemmat erittäin suosittuja harrastuksia Suomessa. Ammattimetsästäjiä meillä ei enää liene, mutta kalastuksella jokunen vielä elää. Eettinen peruskysymys kohdistuu silti lähinnä ihmiseen, joka omaksi huvikseen saalistaa eläimiä kaikkine seuraamuksineen. Tällaisia ihmisiä on varmaan miljoonia, ehkä enemmistö suomalaisista.

Lopetin itse onkimisen jo nuorena, koska koukut kalojen suupielissä tuntuivat kohtuuttomilta siihen nähden, että kyseessä oli minulle puhdas viihde, ei kalastus ruoaksi. Myös kalojen nuijuminen hengiltä muuttui erittäin vastenmieliseksi operaatioksi. Millä oikeudella minä näitten kalojen elämän päätin, kun kesäkissa ne sintit kuitenkin pääsääntöisesti söi? Lopetin kaikenlaisen kalastamisen, koska en pystynyt keksimään eettisesti kestäväää syytä aiheuttaa kaloille epämiellyttävä

kuolema. Metsästyksen osalta mittani täyttyi jo ennen alkamistaan. En voi käsittää, että ihminen voi haluta surmata eläimen, vaikka ei tarvitse sen lihaa.

Monet suomalaiset jakavat näkemykseni, mutta monet eivät ollenkaan. Aktiivisesti kalastavista ja metsästäväistä ihmisistä argumenttini ovat todennäköisesti ”kohtuutonta”, ”liioittelua” tai suorastaan ”demonisointia”. Perustelu on yleensä sama: asiansa osaava metsästäjä tai kalastaja surmaa aina eläimen tuottamatta tarpeetonta kipua eli ”inhimillisesti”. Vain ”huonot” metsästäjät ja kalastajat jättävät eläimen kitumaan tuskissaan pitkiksi ajoiksi. Perustelu lienee vilpittöä, mutta jos niin on, aika suuri osa suomalaisista saalistajista on niitä ”huonoja”.

Tieteellinen tutkimus on jo vetänyt maton alta niiltä, jotka ovat lujasti uskoen väittäneet, etteivät kalat tai lierot tunne kipua. Ei siitä ole kovinkaan kauan aikaa, kun arveltiin myös vastasyntyneiden lasten olevan kivulle immuuneja. Uusin neurobiologinen tutkimus antaa perusteita ajatella, että voimakkaat tuntemukset ovat eliöillä pääsääntö, ei mikään ”kehittyneille” lajeille varattu erityispiirre. Siitä, etteivät liero ja kala osaa huutaa kivusta, ei pidä eikä enää voi tehdä johtopäätöstä, etteivät ne tunne kipua. Itse pidän todennäköisenä, että jopa kasveilla esiintyy stressin kaltaisia tuntemuksia, kun ne joutuvat leikeltäviksi. Haavaan tihkuva pihka on funktionaalinen lääke, mutta ehkä sen käynnistyvä tuntemus ei ole pelkkää geneettistä dataa?

Saalistava ihminen vetoaa helposti siihen, että kaikki pedot suhtautuvat saaliinsa kipuihin ja kuolemaan piittaamattomasti, sellainen luonto on. Elävän pikkukalan mahaansa ahmaiseva hauki ei tunne eettisiä ongelmia yhtään sen enempiä kuin taas yhden gnu-paran elämän leukojensa väliin kuristava leijonanaaras. Näinhän asia on, luonto on täysin armoton ja moraaliton. Kysymys onkin siitä, onko ihmisellä saalistustilanteessa oikeus rinnastaa itsensä haukeen tai leijonaan, kun tätä rinnastusta ei yleisemminkään hyväksytä. Yhteiskunnassa elävän ihmisen käyttäytymistä säädellään laeilla ja kirjoittamattomilla käyttäytymisnormeilla. Ihminen ei ole pelkästään petoeläin.

Kalastusmenetelmiä on varmasti erittäin vaikea muuttaa sellaisiksi, ettei ainakin osa kaloista joutuisi kärsimään kipua ja tukehtumisen ahdistusta ennen kuolemaansa. En kuitenkin keksi mitään kestävästä perustetta, miksi tätä ei edes yritettäisi rajoittamalla menetelmiä, joiden oikein hyvin tiedetään aiheuttavan sekä kipua että ahdistusta. Kun ihminen saalistaa itseään viihdyttääkseen, sitä toimintaa voidaan säädellä siinä missä julkista parittelua tai varastamista. Säädöksiä on olemassa-kin, mutta niillä ei ole suurta merkitystä, jos saalistava ihminen ajattelee, että eläimen kipu on vähempiarvoista kuin ihmisen kipu.

Kalat ja muut eläimet eivät kykene uhkaamaan ihmisen hyvinvointia muuten kuin kuolemalla sukupuuttoon. Sekään pelko ei monien kalastavien ihmisten huolta lisää, ainahan vesissä jotain kalaa on. Kalastamisen kivuttomuus on silti eettinen kysymys, joka ei poistu sillä, ettei siitä piittaa. Voi tosin olla, että monen kohdalla saalistamisen eettiset kysymykset pääsevät asialistalle vasta sen jälkeen, kun on päästy sopuun siitä, ettei toisia ihmisiä saa kohdella kaltoin. Sehän ei ole monelle ollenkaan itsestään selvää, ei varsinkaan etanolin tai turhautuneen kiukun tuottamassa estottomuuden tilassa.

Olen usein miettinyt sitä, mikä erottaa toisistaan ihmisen, joka ei halua tuottaa eläimellekään kipua ja ihmisen, joka ei siitä piittaa. Kyse ei voine olla tiedosta tai koulutuksen määrästä, eivät huvikalastajat ja -metsästäjät mitään peräjunttilan väkeä ole. Oletettavasti ero syntyy siitä, että kaikki ihmiset eivät osaa tai halua eläytyä eläimen osaan. Empatiaan ei tunnetusti voi pakottaa ja pahimmillaan ihminen syntyy täysin empatiakyvyttömäksi. Kaikki saalistajat eivät kuitenkaan ole psykopaattisia, kaukana siitä. Moni hauen kalloa puunuijalla paukuttava on kuivalla maalla täysin väkivallaton ja lempeä ihminen.

Jos ihmistä ei kosketa kuolevan peuran katse, vielä vähemmän häntä koskettaa kuolevan hauen katse, joka on ihan samanlainen kuin elävän hauen. Taksonomisesti ihmisestä hyvin kaukana olevan eliön kipuun ei ehkä vapaaehtoisesti olla valmiita. Ehkä saalistava ihminen tarvitsee tiukkoja ja vielä tiukempia pykäläiä moraaliseksi ohjeekseen. Olkoon sitten niin, jos ei mikään muu auta.
(17.7.2016)

Henkistä rikollisuutta

Uskonnollisten yhteisöjen väärinkäytöksistä on vaikea kirjoittaa onnistuneesti. Sisäpiiriin edelleen kuuluvat eivät halua, ulkopuoliset eivät välttämättä ymmärrä riittävästi. Vielä ongelmallisempaa on, jos se ulkopuolinen suhtautuu uskonnollisuuteen sinänsä myönteisesti. Kapea on silloin tie, jolta voi kritisoida yksittäistä yhteisöä lipsahtamatta laajentamaan ajatuksia uskonnollisiin yhteisöihin yleensäkin. **Aila Ruoho** on tässä kuitenkin onnistunut, valitettavasti. Hänen perusteellinen kirjansa *Vartiotornin varjossa : Toisenlainen totuus jehovantodistajuudesta* (Atena 2015) välittää kyllä satojen todistajalausuntojen kautta selkäpiitä karmivan kuvan yksittäisen lahkon henkisestä julmuudesta, mutta koskettaa kysymystä rahavirroista vain muutamalla puolihuolimattomalla sivulla.

Aila Ruoho voi puolustautua sillä, ettei hänen kirjansa käsittele Jehovan todistajia järjestönä, vaan näkökulmana on todistajien teologian tuhoisa vaikutus ihmisten henkiseen olemiseen ja jopa mielenterveyteen. Tämän kirja tekeekin tehokkaasti, eikä jätä epätietoisuutta siitä, että ”todistajuus” tarkoittaa täydellistä alistumista uskomattoman julmaan ja säälimättömään henkiseen vankilaan, josta pakenemisen hintana on ”karttamispolitiikan” seurauksena täydellinen ero vankilaan jääneistä läheisistä. Moni vapaaksi itsensä riuhtaissut on kuvannut karttamisen lahkon tehokkaimmaksi pelotteeksi.

Mutta miksi Jehovan todistajat on niin autoritäärinen, kaiken kritiikin kieltävä ja epäilyynkin vihamielisesti suhtautuva yhteisö? Tähän asiaan ei Aila Ruoho haastateltaviensa kanssa osaa tai halua paneutua. Heille riittää sen osoittaminen, että Jehovan todistajat on kauhistuttava henkinen vankila ja että jotain pitäisi tehdä. Tekeminen on kuitenkin vaikeaa, koska uskonnollisuuden sinänsä hyväksyvän on niin vaikea nähdä rakenteellista ongelmaa, joka on kaikille näille yhteisöille yhteistä. Valtaa ja rahaa, jotka valuvat aina alhaalta ylös yhteisön johtoeliitille, joka ei ole tilivelvollinen muille kuin keksimälleen jumalalle. Sitä, että nämä uskonnolliset yhteisöt ovat todellisuudessa liikeyrityksiä.

Jehovan todistajat on suurehko lahko Suomessa, mutta kasvu on ilmeisesti pysähtynyt, koska kuten Aila Ruohokin kuvaa, järjestö pyrkii koko ajan vähentämään toiminnan kuluja. Niin tehdään, kun yrityksen kokonaisvoitot pienenevät (”bucks ain’t rollin’ in like they used to”). Tälläkin määrällä ihmisiä tehdään epäilemättä hyvää tulosta, sillä seurakunnissa kaikki työskentelevät ilman korvausta ja näyttävät ”valtakunnansalitkin” maksetaan pääosin seurakuntalaisten kukkarosta. Kaikki raha liikkuu Tikkurilaan ja sieltä Yhdysvaltoihin, missä – luonnollisesti – järjestön ylin johto majoilee. Kukaan ulkopuolinen ei tiedä, kuinka paljon Suomen jehovantodistajat rikastuttavat keskusjohtoa Yhdysvalloissa. Tiedottaja **Veikko Leinonen** sen tietäisi, mutta ei missään olosuhteissa kerro. Hänen tehtävänsä ei ole tiedottaa vaan ”tiedottaa” eli huolehtia siitä, että huolella rakennettu kulissi pysyy rikkumattomana.

Jehovan todistajilla on Suomessa aika huono maine. Tärkein syy ovat ovikelloa ruoka-aikana häiritsevästi rinkuttavat lähetyssaarnaajat, toiseksi tärkein 1950-luvun Yhdysvaltojen Valittujen palojen estetiikan pohjalle rakennettu julkaisutuotanto, jota tyrkytetään siellä sun täällä. Sekin tiedetään, etteivät jehovat hyväksy verensiirtoa, homoja, uhkapelaamista, tupakkaa ja huumeita, mutta eivät myöskään joulun tai synttäreiden viettämistä. Mutta myöskään toimintaa poliittisissa puolueissa tai äänestämistä ei sallita, siis täsmälleen päinvastoin kuin vaikkapa lestadiolaisilla. Jehovat sekoitetaan usein mormoneihin, vaikka useat vaimot eivät kuulu jehoville sallittuihin puuhiin. Jehovan todistajat odottavat innolla maailmanloppua, vaikka se tuottaa väkisinkin pettymyksen useimmille liikkeen uskolliselle noin 8 miljoonalle jäsenelle. Taivaaseen kun mahtuu liikkeen johdon ilmoittaman mukaan vain 144 000 parasta. En tiedä, suorittaako valinnan New Yorkissa majailleva keskusjohto vai Jehova itse. Veikkaan keskusjohtoa.

Aila Ruohon keräämien todistajalausuntojen mukaan Jehovan todistajien moraalisiin periaatteisiin kuuluu valehtelemisen ja varastamisen hyväksyminen silloin, kuin se tapahtuu ”suuremman hyvän” takia (Veikko Leinonen on näyttänyt tässä julkista esimerkkiä kiistämällä karttamis-

määräyksen, vaikka se on mainittu järjestön omissa julkaisuissa). Liike korostaa myös suorastaan pelottavalla vimmalla omaa erinomaisuuttaan, eikä pelkästään hyvin esimerkein, vaan aktiivisesti kaikkia muita haukkuen. Jehovalaisuus on äärimmilleen vietyä omahyväisyyttä, johon ei mahdu mitään vivahteita. Kuvaan kuuluu äärimmäinen keskusjohtoisuus ja ylimmän johdon ehdoton auktoriteettiasema. Täydellinen teokratia yhden lahkon puitteissa siis.

Jehovan todistajat ei rakenteellisesti juurikaan poikkea niistä monista Yhdysvalloissa perustetuista järjestöistä, joiden avulla kerätään pienelle johtoporukalle valtava omaisuus ja valta. Kun luvut eivät ole julkisia, on vaikea arvioida, ovatko skientologipomot varakkaampia kuin Jehovan todistajat. Uskonnollisia liikeyrityksiä ne silti ovat molemmat, ja sellaisina käsittämättömän häikäilemättömiä ja perusolemukseltaan identtisiä puhtaitten rikollisjärjestöjen kanssa. Skientologiiden puuhut on paljastettu jo monissa dokumenteissa (tuorein ja ehkä järjestyttävien on *Going Clear : Scientology and the Prison of Belief*, joka nojautuu järjestön entisten eliittijäsenten todistuksiin), mutta Jehovan todistajat ovat saaneet olla jokseenkin rauhassa. Samoista syynneistä on silti kysymys.

Jehovan todistajat on Suomen kolmanneksi suurin uskonnollinen yhteisö. Se ei kasva, mutta sen vankilassa on koko ajan melkein 20 000 ihmistä. Monet ovat tietenkin mukana lujassa uskossa ja vilpittömästi, mutta eivät kaikki. Nerokas painostusjärjestelmä tekee lähtemisen niin vaikeaksi, että se onnistuu vain osalta halukkaista. Siksi on tärkeää, että Aila Ruohon kaltaisia toimijoita riittää. Jehovan todistaja ei tietenkään saa lukea mitään tällaista saastaista ja maailmallista, mutta edes Veikko Leinonen ei voi estää sitä, että tietoa salaa etsivä voi sitä nykyään myös löytää.

Aila Ruoho ei sitä suoraan tohdi sanoa, mutta minun mielestäni Jehovan todistajien järjestelmä edustaa yhden sortin henkistä rikollisuutta. Tapa, jolla yhteisö kieltää sisäisen keskustelun ja kritiikin ja erityisesti tapa, jolla yhteisö uhkaa ja rankaisee eroavia, edustaa laskelmoitua julmuutta heikkoa ihmistä kohtaan. Jehovan todistajat eivät harjoita fyysistä väkivaltaa. Järjestö kuitenkin tuottaa systemaattisesti henkistä väkivaltaa, oman jumalansa nimissä ja tuon väkivallan moraalisesti oikeaksi määritellen. Se ei ole ihan vähän se. (20.7.2016)

Velaton

Kuten kaikki taloutta harrastaneet tietävät, kapitalistinen talousjärjestelmä pyörii vain velan avulla. Kapitalismin dynamiikkaa ei kerta kaikkiaan saada toimimaan ilman velkaa, eikä koko pankkisektoria olisi ilman velkailmiötä. Tämän toteaminen ei ole kannanotto, vaan tosiasian ääneen lausumista. Asiasta ovat kanssani – edes tämän kerran – yhtä mieltä myös finanssikapitalismin pelurit, jotka ilman velkaa olisivat jokseenkin toimettomia.

Yksityistaloudessa velka on verrattain yksinkertainen asia. Pitäisi hankkia laite, johon tämänhetkiset varat eivät riitä. Otan velkaa eli lainaan rahaa sellaiselta, jolla sitä on, lupauksella maksaa velka myöhemmin takaisin, kun oma maksukyky on parantunut. Kun jätämme kuvioista pois koron eli sen palkkion, jonka velan antaja haluaa hyväntahtoisuudestaan, velka on hyvin konkreettinen asia, yhdellä numeerisella summalla ilmaistavissa. Kuka tahansa velkaantunut pystyy seuraamaan velan hoitamisen vaiheita, koska liike on sama kuin velkaa otettaessa, rahan suunta on vain toinen.

Kun siirrytään yksityistaloudesta pankkien maailmaan, velan käsite muuttuu radikaalisti ja juuri siinä on kapitalistisen velan ydin. Pankkeille on nimittäin annettu lupa täysin laillisesti antaa rahaa velaksi yli sen, mitä kassasta löytyy. Minä en voi antaa veljelleni 1000 euron lainaa, ellei minulta löydy sitä tonnia. Pankki sen sijaan voi. Pankkien odotetaan olevan ”vakavaraisia”, mutta todellisuudessa niiden annetaan täysin laillisesti pyörittää kuvitteellisia rahamääriä vain siihen luottaen, että pitkällä tähtäimellä summa saadaan kasaan. Aina ei niin käy ja lasku jää jostain syystä usein ihan muiden kuin pankin omistajien maksettavaksi.

Velka on paitsi talousasia, myös vahvasti yhteiskunnallinen, poliittinen tekijä. Modernin maailman talousuutisia lukiessa voi tulla tunne, että kaikki ovat velkaa, yleensä myös aivan sietämättömän paljon. Vaikka globaali bruttovelka on 57 tuhannen miljardin dollarin luokkaa, nettovelka on aina nolla. Velallisen vastapainona on aina joku, joka velkoo. Tähän suhteeseen liittyy paljon valtaa. Monen mielestä aivan liikaa.

Velka sitoo ja hiljentää niin yksilön kuin valtion. Kun velka pääsee riittävän isoksi, yksilöä uhkaa vararikko, yritystä konkurssi ja valtiota romahtaminen. Sillä, joka on päässyt velkojan asemaan, on valtaa yli velallisen. Tätä valtaa myös käytetään hyväksi pakottamalla velallista, joka mahdollisesti uhkaa velkojan etuja. Kun Kreikan valtio pakotettiin velkojen takia kyykkyyn, tavoitteena oli varmistaa, että velkojat eli saksalaiset ja ranskalaiset suurpankit eivät joudu kärsimään tappiota. Pienen ihmisen velkojapankki vaientaa alta aikayksikön. Riittää, kun muistuttaa mahdollisuudesta panna velka saman tien maksuun.

Kaikki eivät todellisuudessa ole velkaa. Suurimmat sijoittajat eli suurimmat velkojat eivät esiinny julkisuudessa. Ne toimivat kapitalismin ytimessä ainoana pyrkimyksenään kasvattaa jo ennestään suunnattomia omaisuuksia vielä suuremmiksi. Se on mahdollista velkajärjestelmän ansiosista. Tuo järjestelmä sallii myös virtuaalisen rikastumisen, koska pankeilla on oikeus antaa velkaa moninkertaisesti niiden hallussa olevaan varallisuuteen verrattuna. Kaikki on sen varassa, että luottamus säilyy. Se ei ole normaalia ihmisten välistä luottamusta vaan ahneen saalistajan luottamusta siihen, että kaikki muutkin toimijat ovat täsmälleen yhtä ahneita ja siten käytökseltään ennustettavia.

Kapitalismin suurimpia uhkia on ihminen, joka ei halua velkaantua. Kuulun itse tuohon ryhmään. Opintolainan jälkeen olen ottanut vain kerran lainaa, ensimmäisen PC:n hankintaan. Päätös pysyä velattomana on ollut harkittu. Haluan romuttaa velkavetoisen talousjärjestelmän, joka tekee useimmista ihmisistä orjan kaltaisia. Velallinen ihminen ei voi olla vapaa, vaikka ei se velattomallekaan helppoa ole. Pienemmällä paikkakunnilla puhutaan pankkipuolueista, jotka urheilupuolueen tavoin polkevat poliittiset puolueet jalkoihinsa, jos pankkileirin edut ovat uhattuina. Jos ihminen on velkaa pankille, hän ei ole vapaa arvostelemaan pankkia tai sen rahoittamia hankkeita. Velallinen joutuu aina miettimään, minkä riskin ottaa, kun ei pysty velkaa heti kuittaamaan.

Ideologinen velattomuus ei ole yleistä. Useimmat ihmiset eivät ole velkasuhdettaan koskaan pohtineet ja vaikka olisivat, eivät välttämättä ole sen kaikkia ulottuvuuksia käsittäneet. Varsinkin asuntovelka on Suomessa kansanperinnettä, jota ei aseteta kyseenalaiseksi sen enempää kuin ruisleipää tai saunaviikonloppua. Myös autovelasta on tullut normi, jota harva uskaltaa vastustaa. Usein ei velasta kieltäytyminen ole mahdollistakaan, jos ei ole valmis tyytymään keskimääräistä vaatimattomampaan elämäntapaan. En omista asuntoa, en autoa, en kesämökkiä enkä venettä. Sen ansiosta olen velaton ja soitan suutani ilman pelkoa seurauksista.

En ole varma, pitäisikö minun suositella velatonta elämäntapaa muille. Jos ihmisten enemmistö yhtäkkiä lopettaisi velaksi elämisen, kapitalistinen talousjärjestelmä todennäköisesti romahdaisi. Siksi lienee parempi vaihtoehto, että yhä useampi rupeaa harkitsemaan velkaantumisen hintaa ja pikku hiljaa kapitalismia pyörittävän velkakoneiston valta heikkenee ja asioita ruvetaan hoitamaan jollain paremmalla, ihmistä vähemmän orjuuttavalla tavalla. Velasta tuskin koskaan päästään, mutta tolkkuttomasta velkaantumisesta voidaan ja siitä pitäisi päästä eroon. Kannattaa muistaa, että velkoja tarvitsee velallisia ollakseen olemassa ja voidakseen rikastua. Se rikastuminen tapahtuu velallisen kustannuksella, aina. (23.7.2016)

Vallan narussa

Toimittaja-tutkijat **Emilia Kukkala** ja **Pontus Purokuru** ovat koonneet kirjan, jota tekisi kovasti mieli kehua. *Luokkavallan vahtikoirat* (Into 2016) pureutuu yhteen kansanvaltaisen järjestelmän peruskysymykseen eli tiedotusvälineiden sijaintiin luokkataistelun näyttämöllä. Tekijöiden asenne käy ilmi alaotsikosta (”Miten suomalaiset toimittajat auttavat eliittiä pysymään eliittinä”) ja kyllä kirja tätä aika hyvin valaiseekin. Silti en ollut niin tyytyväinen kuin olisin mielelläni ollut.

Kirja perustuu laajaan haastatteluaineistoon, jossa toimittajat saivat kertoa anonyymisti oman näkemyksensä siitä, mikä rooli toimittajilla ja heidän työnantajillaan on yhteiskunnallisen vallankäytön kokonaisuudessa. Haastatteluista ja tekijöiden omista arvioista syntyy synkkä kokonaiskuva: toimittajien suuri enemmistö kulkee eliitin talutusnuorassa kiltisti tai vain hiukan muristen. Niille, jotka eivät tottele, on tarjolla vain pätkätöitä ja marginaalisia foorumeita.

Suomessa ei toimittajia heitetä vankilaan tai teloiteta väärrien näkemysten takia. Meillä ongelmana ei olekaan brutaali eliitti, vaan vahva itsesuojelun ja -sensuurin kulttuuri. Toimittajat saattavat keskenään kokea olevansa kriittisiä ja rohkeita, mutta tiukan paikan tullen törmätään realiteetteihin. Jos esimiehen ”ehdottamiin” muutoksiin ei suostu, juttu ei välttämättä ilmesty. Useimmat ovat oppineet ja sopeutuneet, eivätkä haasta omistajan tahtoa. Kaikista ei ole vahtikoiriksi, mutta ei niistä puudelitoimittajistakaan hirveästi iloa ole.

Kirjan suurin ongelma on sen keskittyminen jatkuvaan itseruoskintaan. Kukkala ja Purokuru käyvät läpi suunnilleen kaikki hankalat puheenaiheet ja suomivat sitten toimittajien suuren enemmistön asenteita ja ratkaisuja näkökulmasta, jota vastustajat voisivat ehkä kuvailla tiivistyksellä ”vihervasemmistolainen suvakki”. Tämä ei sinänsä ole ongelma, vaikka ei kaikilta osin jaksaisi olla aivan samaa mieltä, kyllä se pointti on olemassa ja toimittajakunnan veltoilu hankalien aiheiden kanssa perustellusti hiilivalkealla.

Ongelma syntyy siitä, että tekijät tyytyvät toimittajanäkökulmaan, eivätkä avaa sen paremmin eliitin yleistä rakennetta kuin tiedotusvälineiden sisäistä toimintalogiikkaa juuri lainkaan. Toimittajien alistumisen ymmärtäminen jää puolitiehen, kun se alistaja jää sekä nimettömäksi että kasvottomaksi. Muutaman oikein oikeistolaisen toimittajan nostaminen tikun nokkaan ei muuta tätä asiaa. **Tuomas Enbuske** & **Ulla Appelsin** ovat varmasti kritiikin ansainneet, mutta eivät he päästä isoista linjoista, he vain myötäilevät.

On ymmärrettävää, ettei yhteen kirjaan mahdu kaikkea. Olisi silti ollut suureksi hyödyksi, jos edes yhdessä luvussa olisi avattu suomalaisen joukkotiedotuksen omistuskuvioita ja yhteyksiä muuhun eliittiin. Tekijät ovat ehkä olettaneet, että tällaiseen kirjaan tarttuvalle ne ovat selvä juttu. Ehkä, mutta esimerkiksi 2010-luvulla tapahtunut omistuksen nopea kansainvälistyminen olisi ollut tärkeä uusi näkökulma, jolla on oletettavasti vaikutuksensa myös toimittajien tekemisiin. Pelkästään Helsingin Sanomien linjan muuttuminen **Aatos Erkon** kuoleman jälkeen olisi ansainnut lyhyen analyysin. Sellainen olisi sijoittanut toimittajien moraalisen tuomion isompiin yhteyksiin.

On tärkeätä, että Suomessa vielä julkaistaan kirjoja, joissa asioita uskalletaan kutsua oikeilla nimillä eikä eliitin kukkaiskierroilmaisuuilla. Kukkala ja Purokuru ovat selkeästi vasemmistolaisia, oikeiston kaikenkattavan hegemonian vastaisia ja ärsyynnyttämiä. He uskaltavat puhua luokkavallasta, vaikka eliitin mukaan vastakkainasettelun aika on ohi, Kokoomus on työväenpuolue ja köyhäkin rikastuu, kun rikas sikarikastuu. Tämä on tervetullutta, vaikka pieni annos itseironiaa ja huumoria olisi ehkä tehnyt kirjan lukukokemuksen miellyttävämmäksi.

Toimittajilla on aina liikaa tai liian vähän valtaa, riippuen siitä, kuka arvion esittää. 1970-luvulla oikeisto marmatti, että lehdet ja Yle ovat vasemmiston tai peräti ”taistolaisten” käsissä, vaikka tosiasiat kertoivat aivan muuta. Yhä edelleen jaksavat tiukimmat oikeistojermut valittaa Ylen ”vasemmistolaisuutta”, vaikka laitos on ollut tiukassa oikeistojohdossa vaikka kuinka pitkään. Lehdistö on niin oikeistolaista, että satunnainen tasapuolinen artikkeli Hesarissa herättää heti huo-

miota ja ihmetystä. Eliitillä ei ole mitään tarvetta menettää yöuniaa, toimittajat ovat liekanarun päässä kiltisti, oli heillä sitä vaikutusvaltaa tai ei.

Neljännestä valtiomahdista ei voi enää puhua, koska tiedotusvälineet eivät valvo valtaa vaan laulavat sen lauluja unisonokuorona. Eivätkä vain laula itse, vaan pyrkivät kaikin keinon pakkamaan kuoroon myös ne, jotka eniten eliitin vallanhalusta ja varallisuuden keskittämisestä kärsivät. Neuvostoliitossa aikoinaan lehdistön tehtävänä oli yhteiskuntajärjestelmän ja yksipuoluevallan edistäminen ja turvaaminen mahdollisilta kriittisiltä ääniltä. Moderni oikeistolainen Suomi on tässä suhteessa täysin Neuvostoliiton kaltainen järjestelmä. Ei muodollisesti, mutta tosiasiallisesti. (24.7.2016)

Tekniikan jumaluusharha

Aina silloin tällöin törmäämme modernia ihmistä ärsyttävään ilmiöön. Hurjia harppauksia vuolaana virtana yhtäällä tarjoava tekniikan kehitys näyttää joissakin tapauksissa jämähtäneen paikalleen. Akku on eräs tällainen tekninen keksintö. Tietotekniikan janoamaa mobiilia sähköä tuotetaan oleellisin osin tekniikalla, joka oli valmiina jo 1990-luvun alussa. Uusia oivalluksia, löytöjä ja läpimurtoja ei vaan ole tapahtunut, vaikka asian kimpussa varmasti ollaan monellakin suunnalla.

Tällainen turhauttaa kännykkäänsä jatkuvasti lataavaa somettajaa, joka luultavasti manaa ainakin itseksensä saamattomia insinöörejä ja tutkijoita. Eihän se nyt jumalauta voi olla niin vaikeata rakentaa kevyttä ja kestävästä akkua! Vaan kun voi olla. Äkäilevä somettaja on sortunut yleiseen harhaan, jota voisi kutsua tekniikan jumaluusharhaksi (se ei muuten sisälly **Rolf Dobellin** kirjassaan *Selkeän ajattelun taito* esittelemiini kymmeniä arkipäiväisiin harhoihin, jotka summentavat ajattelumme – ehkä pitäisi sisältyä).

Tekniikan jumaluusharhan vallassa oleva ei ymmärrä asiasta juuri mitään, mutta sokaistuu tekniikan yleisestä voittokulusta niin, että olettaa sen etenevän kaikilla rintamilla jumalaisen sulavasti ja ennen muuta vääjäämättömästi. Jossain määrin myös arkikokemus tuntuu antavan tukea tällaiselle oletukselle. Maailma on täynnä entisiä ongelmia, jotka on ratkaistu tekniikan uusilla keksinnöillä. On vaikea hahmottaa niitä tilanteita, joissa yleisestä kehityssuunnasta poiketen ei harpotaan läpimurrosta toiseen. Akkujen lisäksi myös fuusiotekniikka on edennyt paljon hitaammin kuin innokkaimmat ovat odottaneet. Nykypäivän ihminen kuitenkin pystyy elämään ja toimimaan ilman fuusiotekniikkaa, mutta ilman akkuja ei.

Tarkoitukseni ei kuitenkaan ole pohtia jumaluusharhan synnyn syitä tai teknisen kehityksen monimutkaisuutta tätä laajemmin. Tarkoitukseni on muotoilla joitakin ajatuksia siitä, miksi paperikirja ei vaan kuole, miksi e-kirja on vuosikymmenten hypetetyin toteutumaton idea. En itse kykene edes muistamaan, minä vuonna e-kirjojen hypetys aloitettiin, mutta oletettavasti se ajoittuu samoille vuosille, jolloin Amazon toi markkinoille lukulaitteensa eli *Kindlen*. Siihen liittyneen – sittemmin pääosin kateettomaksi osoittautuneen – myyntipuheen ytimessä oli ajatus, että taitavat IT-insinöörit ovat lopultakin toteuttaneet sen, mistä ihminen on ”aina” unelmoinut eli ison kirjaston kuljettamisen mukana ja sähköisellä ruudulla toteutetun, mutta paperisivua simuloivan lukemisen mahdollisuuden.

Onkin totta, että insinööritaito on kyennyt tuottamaan näyttöjä, joilta lukeminen muistuttaa jossain määrin paperilta lukemista. Jonkinlaisen jumaluusharhan version takia sekä teknologia että kauppa ovat kuitenkin tehneet käsittämättömiä virheitä tai ehkä pikemminkin väärinarvioita, joiden seurauksena kirjoitetun tekstin verkkoavallankumousta ei ole tapahtunut, vaikka musiikin, elokuvien ja pelien puolella maailma on jo muuttunut peruuttamattomasti. Virheistä ensimmäinen on selkeä: *Kindlen* ja sen matkijoiden kehittelijät olivat väärässä arvellessaan ihmisten haluavan vaihtaa paperikirjan lukulaitteeseen. Teknisten hössöttäjien lisäksi kukaan kirjallisuuden ystävä ei halua elvistellä sillä, että hänpä lukee kaikki uutuskirjat näyttöpäätteeltä.

Toinen iso virhe oli jättää käyttämättä nekin harvat lisäarvoa tuottavat piirteet, joilla lukijoita ehkä olisi voitu houkutella vaihtoon. E-kirjoista yritetään sitkeästi kiskoa suunnilleen paperikirjan hintaa, vaikka tyhmempikin ymmärtää, ettei e-kirjan ”kappaleella” ole todellisuudessa minkäänlaisia kustannuksia. Haluttomuus siirtää kustannusten minimoinnin hyötyä kuluttajalle on tuttu juttu, mutta typerää silti. E-kirjojen tekninen sekavuus ja käyttötekniikkaan liittyvät hankaluudet ovat toinen pitkä ja luja naula e-kirjan arkussa. Miksi vaihtaa ihmisen luontaisella käyttöliittymällä toimiva paperikirja tiedostoon, jonka käyttämiseen tarvitaan sähköä lisäksi ”kirjautumisia”, ”salasanoja”, ”erilaisia teknisiä ympäristöjä” ja kaiken kruunuksi vielä jatkuvaa laitteiden päivittämistä eli lisähankintoja.

Näitä jättimäisiä ja kenelle tahansa ulkopuoliselle ilmiselviä mokia pahempaakin on ollut se, etteivät jumaluusharhan vallassa olevat ole käsittäneet, että 500-sivuisen, paperille painetun kaunokirjallisen teoksen lukeminen on inhimillinen, sosiaalinen ja intellektuaalinen tapahtuma, ei vähimmäisäkään määrin tekninen suoritus tai operaatio. Siksi sitä ei voi parantaa saati korvata tarjoamalla tilalle samaa luovaa sisältöä muodossa, jonka tarjoama lisäarvo on käytännössä keveys ja litteys. Ehkä. Kindle-kauppiaiden mainostama mahdollisuus tehdä hakuja ja muistiinpanoja e-kirjaan kuulostaa ”kivalta”, mutta sillä ei ole todellisuudessa painavaa houkutusarvoa. Useimmat lukijat haluavat vain lukea.

E-kirja häviää – ja on jo hävinnyt – paperikirjalle siitä yksinkertaisesta syystä, että paperikirjan lukeminen on kokonaisprosessina täynnä merkityksiä, joita insinöörit eivät ole ymmärtäneet ihmisen kaipaavan enemmän kuin sileäksi hiottua alumiinipintaa ja sormella tökkäämällä tapahtuvia ”ihmeitä” kuten sivun kääntämistä. Ihmisten perinteinen lukuharrastus voi vähentyä, mutta syynä on muiden houkutusien kuten pelaamisen ja nettitelevisiion voittoisa taistelu vapaa-ajasta, ei e-kirjan väitetty ylivoimaisuus. Epäilemättä erilaisten tekstien lukeminen suoraan verkosta tulee lisääntymään, mutta sen aiheuttavat uudentyyppiset kirjallisen ilmaisun lajit, ei halu lukea pitkiä romaaneja ruudulta.

Teknisen jumaluusharhan vallassa oleville voi myös huomauttaa jo etukäteen, että kysymys ei ole mistään tekniikan vastustamisesta, luddiittisesta e-kirjojen tai niiden lukulaitteiden vanhoillisesta vihaamisesta. Fiksu ihminen ei vaan halua luopua hyvin toimivasta, jollei sille ole tarjolla vaihtoehtoa, joka toimii vielä paremmin. E-kirja ei ole sellainen, vaikka voidaan oikein yrittämällä löytää tilanteita, joissa e-kirja on ehkä kätevämpi kuin paperinen (tutkija ottaa mökkilomalle mukaan 35 lähdeosta ja korvaa matkalaukullisen kirjoja yhdellä lukulaitteella). Paperikirjan käyttöliittymä on nerokas keksintö, jota parempaa ei ole insinööri keksinyt eikä luultavasti keksikään. Lonkalta heitän, että paperikirjan lukutapahtuma koostuu ainakin 25:stä eri tekijästä, joiden tuloksena ja vain sinä kokonaisuutena on lukijan kokemana mielihyvä, virkistyminen, tunteellistuminen tai mitä tahansa muuta inhimillistä. Tekniikan viehätyks haipuu, kirjallisuuden ei. (26.7.2016)

Onko monopoli murtumassa?

Sananvapaus on kiehtova filosofinen puheenaihe, mutta vain sillä on loppujen lopuksi merkitystä, miten sananvapaus toteutuu yksilön ja yhteisön todellisuudessa. Historiallisesti katsoen se on melkein aina ollut vallassa olevien yksinoikeus. Ihailemme antiikin Kreikan vapaitten miesten avointa keskustelukulttuuria, mutta sekin oli tyypillistä eliitin vapautta – kuten olivat myös Yhdysvaltain itsenäisyysjulistuksessa tarkoitetut vapaudet. Oikein kireästi ilmaisten sananvapaus on aina ollut eliitin taskussa ja vain poikkeuksellisissa oloissa, satunnaisesti ja hetkellisesti se on hipaissut myös niitä, joilla ei valtaa ole.

Jos ajatellaan pelkästään ns. lehdistöön liittyvää sanomisen vapautta, on se aina ollut kahdesta suunnasta rajallista. Ensinnäkin on aviisin omistajan laillinen oikeus päättää, mitä hänen kustantamassaan ja julkaisemassaan lehdessä ollaan mieltä ja kuka ylipäätään saa olla äänessä. Ei ole

yllättävää, että tätä omistajuuteen perustuvaa valtaa on aina käytetty tehokkaasti jotain muuta mieltä olevien vaientamiseen. Lehden omistajallakaan ei silti ole täyttä sananvaltaa. Jos yhteisössä taloudellista ja poliittista valtaa käyttävät ovat sitä mieltä, että omistaja käyttää sanavapauttaan väärin, lehti voidaan aina lakkauttaa ja vapaus kieltää. Muille kuin tiedotusvälineiden omistajille sanavapautta on samalla logiikalla valunut täsmälleen niin paljon kuin omistajilla on ollut halua. Eikä sitä tietenkään paljoo ole ollut näkemyksille, jotka eivät tue omia.

Sananvapauden monopoli on ollut periaatteessa sama niin kapitalistisissa kuin 1900-luvun sosialistisissakin yhteiskunnissa. Aina joskus jossain yhteiskunnassa sanavapautta ylistetään tärkeänä perusarvona, mutta mikään tuntemamme yhteiskunta ei ole kyennyt takaamaan kaikille kansalaisille samanlaista sanavapautta muuten kuin paperilla, teoriassa. On kuitenkin nähtävissä merkkejä siitä, että tämä historiallinen vakio on muuttumassa tai jopa jo muuttunut, murtunut. Se mikä on ollut helppoa hallita fyysisesti valmistettavien ja jaeltavien tiedotusvälineiden aikana, ei sitä ole enää verkkoviestinnän oloissa. Internet muutti sananvapauspelinkin säännöt kerralla ja ainakin näillä näkymin pysyvästi.

Varsinkin 1990-luvun puolella, internetin viattoman hiekkalaatikkovaiheen aikana moni ehti ajatella, että internet takaa kaikille tasaveroisen mahdollisuuden ilmaista näkemyksiään ja myös saada tietoa muiden esittämistä näkemyksistä. Varsinkin jälkimmäisen toiveen osalta on otettu melkoisia askeleita taaksepäin, kun valtiolliset toimijat ovat arvioineet vapaan tiedonkulun kohtuuttoman vaaralliseksi hallitsevalle eliitille ja sulkeneet kokonaan tai osittain, tilapäisesti tai pysyvästi isoja osia verkon väylistä. Verkon valvonta ja rajoittaminen ei ole koskaan täydellistä, mutta merkittävän esteen luominen on osoittautunut mahdolliseksi ja suosituksikin.

Iso kysymys on, missä määrin internet on murtanut ikivanhan lehdenomistajan sananvapausmonopolin. Tavallaan on, tavallaan ei. Helsingin Sanomat voi edelleen päättää, mitä näkemyksiä sen palstoilla – paperilla ja verkossa – esitetään. Omistajalle vastenmielisiä näkemyksiä ei tarvitse julkaista eikä usein julkaistakaan. Tältä osin mikään ei ole muuttunut. Omistaja päättää, kenellä on sanavapautta sen hallitsemilla foorumeilla. Myös valtiovalta voi edelleen päättää, onko jokin verkkojulkaisu sallittu vai ei. Paraikaa poliisi hakee MV-lehden sulkemispäätöstä. On vielä avoinna, heltiääkö lupa (Suomessa tällaista vielä kysytään, monissa muissa maissa toimitaan jo) tai onko kiellolla todellisuudessa merkitystä, kun lehden sisältö voi olla palvelimella missä päin maailmaa hyvänsä.

Sananvapauden monopoli on kuitenkin murtunut siltä osin, että ns. demokraattisissa yhteiskunnissa, joissa yleiset kansalaisvapaudet on taattu perustuslailla ja joissa eliitti hallitsee lain, ei bruttaalin väkivallan avulla, lehden omistajan tyyppinen sananvapaus on kenen tahansa ulottuvilla. Kun kirjoitan tätä blogia, teen sen ”omistamani lehden” foorumilla. Kukaan muu ei päättä, mistä tai millä tavalla kirjoitan. Jos en riko Suomen lakia, sananvapauteni on samaa luokkaa kuin Helsingin Sanomien päätoimittajalla, tai ehkä jopa hiukan suurempi. Hän joutuu kuuntelemaan omistajaa, minä en. Blogger.com voi kyllä sulkea blogini, mutta lähtökohtaisesti se ei piittaa siitä, mitä kirjoitan.

Jokainen verkkoviestintää hetkenkin pohdiskellut ymmärtää tietenkin, miksi **Kaius Niemen** sananvapaus on käytännössä aivan eri luokkaa kuin minun. Helsingin Sanomat on kansallinen instituutio, jonka kirjoituksia seuraa monimiljoonainen joukko ihmisiä, kun taas [Heikin varaventiilistä](#) tietää ehkä muutaman kymmenen ihmisen joukko. Jos haluan jonkin näkemyksen leviävän isomman joukon tietoon, joudun kirjoittamaan Helsingin Sanomien armollisesti avaamalle julkiselle foorumille ja toivoa, ettei moderaattori, tuo modernin sananvapauden portinvartija, taas kerran päättä, että Hesarin ei edistä näkemykseni leviämistä.

MV-lehden tyyppinen kilpailu on perinteiselle eliitille ja sananvapausmonopoliin tottuneille omistajille paljon suurempi ongelma kuin [Heikin varaventiili](#) ja miljoonat sen kaltaiset mikrotason foorumit, joiden kautta sananvapaus useimmiten jää periaatteen tasolle eikä nouse vaikuttamaan yhtään mihinkään. Eliitti voi luottaa siihen, ettei blogeilla muuteta valtasuhteita, korkeintaan heräte-

tään hetkeksi kiusallista keskustelua, joka kuitenkin vaimenee itsestään. Blogit eivät suoraan kykene haastamaan eliitin sananvapautta, koska niillä ei ole samaa näkyvyyttä. Kaikkein suosituimmat verkkokirjoittajat tosin ovat saattaneet jo saada aseman, josta käsin asioihin voidaan vaikuttaa. Ne suosituimmat vaan usein keskittyvät vallanpitäjien kannalta vaarattomiin aiheisiin kuten ruokaan tai lastenhoitoon.

Onko tavallisen kansalaisen syytä toivoa sananvapausmonopolin murtumista? MV-lehden tyyppinen vastuuta välttävä räkyttäminen ja öykkärointi tuskin on kenenkään sananvapauden puolustajan toivelistalla, mutta ehkä sellainenkin jonkin naarmun eliitin pansariin tekee? Näkyvyyden saamiseen ei silti ole oikotietä. Helsingin Sanomien haastaminen on yksittäiselle verkkokirjoittajalle ylivoimainen homma jo resurssien tasolla. Mutta suurimmatkaan monopolitoimijat eivät voi mitään pienten verkostoitumiselle. Pienen ihmisen sananvapaus vahvistuu toimivaksi, kun ihmiset verkostoituvat, välittävät viestejä toisilleen ohi monopolien. Ihmisten vapaaehtoinen, halukas verkosto on aina vahvempi kuin omistukseen, määräysvaltaan nojaava kahlittu sananvapaus. (28.7.2016)

Pöhinättä paras?

Ikuinen keskustelu Helsingin oikeasta tulevaisuudesta sai kesävauhtia yleiskaavasuunnittelija **Heikki Salmikiven** haastattelusta (HS 27.7.2016). Salmikivi onnistui keräämään yhteen kaikki ne ”vanhan Helsingin” tuhoamisen elementit, joita tällä hetkellä innokkaasti ajetaan. Kysymyshän ei ole siitä, moniko helsinkiläinen aidosti haluaa tai tarvitsee sitä ”kalliolaista pöhinää”, jonka Salmikivikin nostaa kaupunkilaisuuden korkeimmaksi asteeksi. Kun kaupunkia kehitetään tai ”kehitetään”, viimeinen jolta mielipidettä kysytään, on helsinkiläinen veronmaksaja.

Syykin on yksinkertainen ja ikivanha. Kaavoittaja ei todellakaan halua kansalaismielipidetä sotkemaan sitä monimutkaista ja tasapainoltaan herkkää prosessia, jonka kuluessa poliittisia puolueita tukeville rakennusyhtiöille jaetaan etuisuuksia eli rakennusoikeuksia. Ei siihen prosessiin päästetä edes niitä pikkupuolueita, joista saattaa aina silloin tällöin kummuta kysymyksiä siitä, rakennetaanko Helsinkiä asukkaiden vai rakennusyhtiöiden eduksi. Tällaisille typerille kysymyksille ei ole tilaa, kun Kokoomus yhdessä joko demareitten tai vihreitten kanssa päättää, mitä ”kehitys” milloinkin tarkoittaa.

Tällä hetkellä se tarkoittaa ”kaupunkikuvan tiivistämistä” eli vielä jäljellä olevien viheralueiden hävittämistä ja muuttamista rahanarvoiseksi rakennusmaaksi. Raide-Jokeri on yksi taustasyy, mutta ei ainoa. Malmin lentokentän suojelua ajaneet kokoomuslaisetkin ovat saaneet huomata olevansa puolueessaan alakynnessä – tervetuloa kerran aidan tällekin puolelle. Rakennuttajillehan on yksi ja sama, minne rakennetaan, kunhan kate on riittävä. En ole edes varma siitä, kummasta tulee paremmin rahaa, rikkaille vai köyhille rakentamisesta. Se on kuitenkin selvää, että kumpikin tarkoittaa Helsingin niemen täyttämistä rakennuksilla.

Mistä sitten puhutaan, kun halutaan sitä ”pöhinää” lisää Helsinkiin? Sana on typerä, mutta jos olen oikein ymmärtänyt, sillä tarkoitetaan kaikkea sitä kivaa, mitä suomalainen ajattelee oikeista eurooppalaisista, ehkä jopa yhdysvaltalaisista kaupungeista täytyvän löytyä eli kahviloita joutilaille ja turisteille, taskuvarkaita, pitturaeskeja pikkumyymälöitä, meluisia katutapahtumia, vielä meluisampia puistofestivaaleja ja muuta vastaavaa. Ja tietenkin trendikkäitä *start up* -asioita, digitaalisia suunnittelustudioita, kivan hyödyttömiä palveluita toisilleen myyviä itsensä työllistäviä yrittäjiä, tämän markkinaliberalistisen maailmanajan pikku pyhimyksiä.

Kyllähän sitä ”pöhinään” ehtivää porukkaa nykyään riittääkin. Meni Helsingin keskustaan mihin vuorokaudenaikaan tahansa, kadut ja kaupat tulvehtivat ihmisiä, joilla ei näytä olevan mitään tähdellisempää tekemistä. Näin ei ole ollut aina. Omassa nuoruudessani useimmat ihmiset olivat päiväsaikaan koulussa tai töissä, minkä seurauksena keskustakin vilkastui vasta työpäivän jälkeen. Mahtoiko siinä olla jotain pahasti vialla? No, kulutettiin paljon vähemmän, kun ei ollut millä kuluttaa. Keskustaan mentiin lähinnä ikkunaostoksille.

Siitä ei tarvitse kinastella, onko kuollut vai elävä kaupunki parempi. Mutta siitä on syytä edes yrittää keskustella, mitä tuo ”elävyys” tarkoittaa. Keskustelun aluksi olisi jokaisen – myös yleiskaava-suunnittelijoiden – syytä tunnustaa karu tosiasia: ei ole olemassa kaikkien kaupunkilaisten yhteistä hyvää ja vielä vähemmän parasta. Jos kaupunkia kehitetään kaikille, sitä ei saa eikä pidä tehdä kuvitellun yhteishyvän merkeissä. ”Pöhinä” voi kiinnostaa jotain kansansiivua, mutta todennäköisesti aika pientä vähemmistöä, joka kyllä osaa tuoda itsensä esiin, se on myönnettävä. Mutta jos keskustelussa lähdetään siitä, että ”pöhinästä” täytyy jokaisen oppia tykkäämään, ei päästä pitkälle.

Paljasjalkaisen 1940-luvulla syntyneen helsinkiläisen mielestä kaupunki on suurelta osin jo tuhottu. Liikennettä eli yksityisautoilua on noin 90 % liikaa. Ihmisiä on tolkuttoman paljon liikaa ahtaaseen keskusta, myös kesäturistisesongin ulkopuolella. Helsingin vahvuudet – väljyys ja luonnonläheisyys – heikkenevät koko ajan. Stadiin ei tee mieli mennä, koska siellä tulee vain surullinen mieli muustakin syystä kuin kerjäläisteollisuuden laajalevikkisyyden takia. Se Helsingin ”pöhinä” ei ole mieltä virkistävää, vaan pakotettua, alemmuudentunteesta kumpuavaa yritystä päästä eurooppalaisten suurkaupunkien rinnalle ja mielellään vielä ohi.

Tavoite on typerä ja tulee epäonnistumaan. Suomalaisten suuri enemmistö ei pidä tungoksesta, tungettelevasta kauppakulttuurista eikä varsinkaan loputtomasta metelistä. Jos Helsinki halutaan muuttaa pöhinäkaupungiksi, tänne täytyy tuoda uusi väestö. Niin tosin näyttää päättäjien maailmassa tapahtuvankin. Asumisen hinta on niin korkea, että vain eliitillä ja sen lähimpään suojapiiriin kuuluvilla on varaa asua Helsingin keskustassa tai sen läheisyydessä. Kadut ja kaupat täyttyvät sitten niistä, jotka haluaisivat murusen tästä kaikesta, vaikka asuvat jossain koillisen pöhinättömässä tylsälässä. Suomeen päätyneet maahanmuuttajat todennäköisesti jopa viihtyvät stadissa, koska se muistuttaa päivä päivältä enemmän lähtömaiden väkirikasta ja värikästä tilannetta ilman suurta mieli- ja väkivallan uhkaa.

Itselläni ei ole mitään sitä vastaan, että jotkut ihmiset haluavat – varsinkin nuorina – touhuta aamusta iltaan stadissa. Siitä vaan. Mutta sitä vastaan minulla on, että yleiskaavasunnittelu lähtee siitä ajatuksesta, että sen on oltava kaikkien helsinkiläisten elämäntapa. Se on kalliiksi käyvää ylimielisyyttä, jollaiseen on varaa vain kokemattomilla ihmisillä. Helsinkiläinen ei ole välttämättä luonnostaan erilaisuutta hyvin sietävä, mutta ei hän myöskään ihan tyhmä ole. Salmikiven kaltaisten suunnittelijoiden ontouden tajuavat muutkin kuin kaltaiseni vanhat töölöläisnuoret. Helsinki on myös meidän ja jos ei muu auta, siitä oikeudesta tapellaan. Kunnallisvaalitkin ovat taas kohta edessä. Älkää koskeko meidän puistoihimme ja heittäkää ne hemmetin yksityisautoilijat sinne missä on tilaa! Tärkeimpänä kaikista: koko Suomen ei tarvitse muuttaa Helsinkiin. Eivät tänne kaikki mahdu, oli ”pöhinää” tai ei. (31.7.2016)

Sotarahat

Pentti Sainio on jämerän maanpuolustushenkinen äijä, sotilasmestarin poika, joka ei lämpenisi asteen sadasosaakaan pasifistisille ajatuksille ja ehdotuksille. Silti hänen tuore kirjansa *Armeijan hukatut miljardit : Suomen sotajohdon salaisuudet* (Into 2016) ei taatusti herätä myönteisiä ajatuksia sen paremmin sotajohdon kuin poliittisen eliitinkään piirissä. Sainio kun kertoo avoimesti, kuinka suomalaisilta on huijattu militaristisiin harharetkiin kymmenien miljardien edestä rahaa ja tullaan jatkossakin huijaamaan. Samalla Sainion kirja antaa hyytävän kuvan siitä häikäilemättömyydestä, jolla yhdysvaltalainen aselobby Naton kulissin takana pitää huolta siitä, että tuottoisat sodat eivät vaan pääse loppumaan ja uusia maksajia riittää Euroopan takapihoilla.

Sainion kirja on rakenteeltaan viisiosainen lehtijuttu, mutta sen viesti on masentava ja vahvistaa kaikki ne epäluulot ja syytökset, joita rauhantahtoisella kansainvälisen politiikan harrastajalla on voinut olla Suomen oikeistolaista ulko- ja sotapolitiikkaa kohtaan. Jos Suomi joskus profiloitui maailmalla rauhantekijänä, on maastamme nykyään kuoriutunut toimistotyöhön turhautuneiden upseereiden leikkikenttä, jossa ei ole kysymys Suomen puolustuskyvystä. Kysymys on lähinnä siitä,

kuinka nöyräksi USA:n aselobbyn asiakkaaksi ja vienninedistäjäksi Suomen veronmaksajat on valjastettu, pääosin heiltä tietenkin lupaa kysymättä ja koko ajan valehdellen.

Pentti Sainion kritiikin kohteena ovat erityisesti ilmavoimat, hirvittävän kalliiksi tulleet Hornetit ja **Gustav Hägglundin** silttemmin huoltohallissa pääosin aikaansa kuluttaneet helikopterit. Sainio on tykistön ja maavoimien asialla, hän uskoo raketinheittämiin, maamiinoihin ja tykistöön. Sainio ei siis pidä armeijan miljardeja sinänsä turhina – kuten minä –, mutta hänen mielestään ne on suunnattu väärin. Perustelut ovat aika painavat, kirjan perusteella suomalaisilla olisi aihetta vetää rikosoikeudelliseen vastuuseen iso liuta lobbareita ja päätöksentekijöitä. Suomalainen asekauppa ei kerta kaikkiaan kestä päivänvaloa.

Sainion kirjan ehkä kiinnostavin osuus esittelee sitä prosessia, jonka kuluessa Yhdysvaltain aseeteollisuus Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen alisti ulkopoliittikan yritystoiminnan rengiksi. **James Baker** meni lupaamaan **Mihail Gorbatšoville**, ettei Nato laajene itään. Tämä lupaus petettiin samantien ja sillä tiellä ollaan edelleen. Aseteollisuus tarvitsi Naton itälaajentumisen kahdesta syystä. Tarvittiin ensinnäkin uusia ostajia, joille saattoi syyttää ylihintaista, vanhentunutta ja tarpeetonta sotamateriaalia ”Nato-yhteensopivuuden” varjolla. Tarvittiin myös paikallisia konflikteja, joissa asejärjestelmiä voidaan testata ja ammuksia kuluttaa. Georgiassa homma lähti käsistä, kun todellisuudentajunsa menettänyt **Mikheil Saakašvili** yritti valloittaa itselleen lisäalueita Naton turvin. Se ei mennyt putkeen, kuten ei ole mennyt myöskään Ukrainassa.

Eräänä avainhenkilönä Sainio esittelee **Bruce E. Jacksonin**, jonka tarina on kuin suoraan jostain B-luokan toimintaleffasta, paitsi että se lienee kaikki totta. Asetehtailijataustainen Jackson perusti vaimonsa kanssa lobbausryhmän *US Committee to Expand NATO*, jonka tarkoituksena oli oman vaurastumisen ohessa hoitaa hommia, joita Yhdysvaltain virallinen ulkopoliittikka ei halunnut hoitaa eli lobbata rutiköyhät Itä-Euroopan maat Naton (= Yhdysvaltain aseeteollisuuden) käsikassaroiksi. Jacksonin tarina on juuri sitä, mitä Suomessa esimerkiksi Helsingin Sanomat ei ole koskaan suostunut kertomaan suomalaisille, koska se tekisi 2000-luvun Nato-liehitelystä sitä mitä se onkin eli maanpetosta.

Jacksonin urakasta ovat siis vielä hoitamatta Georgia ja Ukraina, ehkä myös Serbia, mutta myös Suomi ja Ruotsi. Historiallisista syistä Pohjolan maihin ei ole voinut soveltaa köyhän Itä-Euroopan taktiikkaa, vaan kaikki tehdään salaa, hivuttamalla. Täällä ei ole **Viktor Janukovitšin** kaltaista valtiojohtajaa, jonka kanssa veljeillä ja suunnitella tulevia. Suomalaisten hivuttaminen Yhdysvaltain aseeteollisuuden asiakkaaksi on ollut mahdollista vain antamalla sotilaille enemmän valtaa kuin heille kuuluu. Sainion kirjan perusteella kenraalit ovat sitä siviileille lain mukaan kuuluvaa valtaa myös omin päin ottaneet.

Sainio päättää kirjansa lukuun, jossa pohditaan Suomella olevia sotilaallisia vaihtoehtoja. Sainio kannattaa vahvaa omaa puolustusta, joka on perinteinen isänmaallinen linja. Sainio ei usko, että Nato tarjoaa Suomelle sitä mitä ”uskottava puolustus” tarkoittaa. Siksi hän marssittaa sivuillaan pitkän rivin kritikoita ja heidän lausuntojaan siitä, miten typerää Suomen sotilaspoliittinen kehitys on koko 2000-luvun ajan ollut (itse asiassa poliittiset päätökset Natoon hivuttautumisesta tehtiin heti Neuvostoliiton hajoamisen käytyä selväksi). Nämä todistajat eivät suinkaan ole vasemmistolaisia pasifisteja, vaan armeijan ja ulkopoliittikan asiantuntijoita, jotka eivät vaan pidä vallitsevaa lentokoneisiin painottuvaa Nato-linjaa hyvänä. Tässä kriitikoiden joukossa ovat yhtä hyvin tasavallan presidentti **Sauli Niinistö** kuin entinen ulkoministeri **Keijo Korhonen** sekä iso joukko sotilastaus-taisia asiantuntijoita.

Sainio varoittaa siitä, että vaikka Suomessa ei ole totuttu sotilasvallankaappauksiin, armeijalla on ollut kautta historian ei-julkinen iso rooli ulkopoliittikan muovailussa. Sotilaat haluavat Suomen Natoon ja ovat tässä viimeistä silausta vailla onnistuneetkin. Sotilailla voi olla ideologisia syitä, mutta muitakin on. Vain imeytymällä Naton kuvioihin nämä tarpeettomat miehet saavat elämälleen sellaista sisältöä, jota siviilielämä ei koskaan voi tarjota. Jos ei saada täyttä sotaa, leikitään sitä edes ulkomailla. Tällaista kuvaa valtaosa suomalaisista ei todennäköisesti pidä uskottavana,

mutta Sainio perustelee väitteensä aika hyvin. Kaikki ammattisotilaat eivät tietenkään ole militaristisen vimman vallassa, mutta osa on. Siinä eivät vanhuksilta ja lapsilta viedyt miljardit tunnu misään.

Aselobbyllä on Suomessa yksi pysyvä ongelma. Suomalaisten selkeä enemmistö ei halua sotilaallista liittoutumista. Maanpuolustushenkeä piisaa, mutta se halutaan tehdä omin voimin, ei maailmalla seikkaillen ja kerosiinia harjoituksissa poltellen. Suomalaiset eivät ole pasifisteja, mutta haluavat pientä kiihkomilitaristista oikeistoporukkaa lukuun ottamatta elää rauhassa ja ilman taivaalla pauhaavia miljardeja ahmivia tappokoneita. Vaikka monen oikeistopoliitikon himo päästä ”kokonaan länteen” on pysyvä, äänestäjien penseyttä ei Kokoomuksen ja SFP:n ulkopuolella haluta testata. Sainion kirjaa voi suositella jokaisella, jolla on omasta mielestään hyviä perusteluja niin miljardihävittäjien hankkimiseen kuin Naton täysjäsenyyden hankkimiseenkin. Tuskin on kirjan luettuaan, ellei kuulu siihen porukkaan, jolle itsenäisyydellä ei ole koskaan ollut itseisarvoa. (2.8.2016)

Loiset

Ei ollut ensimmäinen kerta, mutta kysymys tuli taas mieleen, kun luin uutisen Nordean päätöksestä panna käteisnostot verolle. Kysymys kuuluu: miksi ihmeessä minäkin elätän pankin kaltaista yhteiskunnallista vertaimevää loista? Miksi me kansalaiset alistumme siihen, että joudumme maksamaan maltaita siitä hyvästä, että pankki ei palvele meitä millään tavalla? Tiedän, ettei kukaan vastaa, vaikka retoriseen kysymykseen on toki ikävä vastaus olemassa. Alistumme, koska meidän on ehdollistettu niin tekemään ja velallisten kohdalla ehdollistamiseen on yhdistetty kova veto-oikeus.

Asunto- ja muut lainat ovat tietenkin pankkien kovin pakkokeino kansalaisten alistamisessa, mutta ei se ainoa ole. Olen niin vanha, että muistan vielä ajan, jolloin pankit joutuivat hankkimaan tulonsa anto- ja ottolainauksen korkojen erotuksesta. Se näytti erittäin hyvältä bisnekseltä, eivät pankinjohtajat siihenkään aikaan tavallisia kansalaisia olleet. Mutta sellaisen illuusion pankin talletuksesta maksama korko synnytti, että peli oli jollain lailla reilu. Pelin reiluuden mielikuvaa vahvisti, kun palkan sai puhtaana käteen ja vasta sen jälkeen työntekijä joutui päättämään, viekö sen pankkiin vai sukanvarteen (tai lähimpään juopumuspalvelupaikkaan).

Tällainen ainakin pinnallisesti reilu peli ei ajan mittaan tietenkään riittänyt pankkien omistajille, jotka olivat ja ovat tottuneet päättämään kaikesta siitä, mihin jumalten aika ei anna myöten. Viattoman pikku tallettajan maailma mullistui, kun pankit saivat työnantajien innokkaalla tuella läpi ajatuksen siitä, että palkka maksetaan suoraan pankkitilille, ei työmiehen kouraan. Tämä työnantajan hommia rutkasti säästänyt operaatio myytiin työntekijöille turvallisena tapana ja mielikuvaa ”meidän pankista” lietsottiin yli kaiken kohtuuden. Pankeille ratkaisu oli todellinen eurojackpot jo ennen loton keksimistä. Valtavat summat palkkatuloa siirtyivät suoraan pankin tilille lihottamaan vakavaraisuutta ja luontoantokykyä (muinaisina aikoinahan lähdettiin siitä, ettei sitä nyt ihan keksityllä rahalla passaa keinotella, jotain piti holvissakin olla, toisin kuin nykyään).

Suomalainen palkannauttija mukautui suoraan pankkiin maksettuun palkkaan, koska kyllähän se siltä näytti, että paremmassa turvassa se raha siellä oli kuin heikkolihasen ihmispolon kukkarossa. Noina aikoina ajatus siitä, että pankki tekee konkurssin, oli mahdoton, vaikka historiaa lukemalla olisi ihan toiseenkin ajatukseen voinut päätyä. Käytännössä kaikki olivat ratkaisuun tyytyväisiä, sillä tuohon aikaan pankkien konttoreita oli pienemmilläkin paikkakunnilla ja tiskin takana oli aina hyväntuulisesti hymyilevä, Kokoomusta äänestävä pienituloisen naishenkilö. Pankkiin oli kiva mennä merkkauttamaan tilillä oleville rahoille kasvanut korko, jonka hyväksi ei ollut tarvinnut tehdä yhtään mitään! Se oli siis tavalliselle kansalaiselle hyvä diili, josta myös pankinjohtaja muisti muistuttaa, jos tuli tarvetta ruikuttaa lainaa.

On vaikea sanoa, missä vaiheessa ajatus siitä, että kaikki laskut maksetaan nekin pankin kautta, oikeastaan toteutui. En suoraan sanoen muista enkä jaksa tarkistaa. Se oli kuitenkin pankkien seuraava suuri puhallus, jonka tuloksena pankkitilistä tuli välttämätön, oli sitä rahaa tai ei. Muistan kyllä vielä ajan, jolloin lehden vuosikerran tilauksen saattoi mennä maksamaan lehden konttoriin ja samalla metodilla saattoi muitakin laskuja maksaa. Mutta se aika loppui viimeistään siinä vaiheessa, kun kauppiat ja pankkiirit alkoivat siirtää toimintoja tietokoneiden hoitoon.

Melkein kaikille nykyään eläville on vielä tuoreessa muistissa se hyvin nopea prosessi, jonka kuluessa aikoinaan hymysuin tervetulleeksi toivotetusta pankin säästäjästä tuli pankin siivoajia työllistävä hiekankantaja, jonka karkottamiseksi tehtiin kaikki inhimillisesti mahdollinen ja mahdollon. Muistan vielä ne tunnit, jotka minäkin olen joutunut odottamaan pankin konttorissa surkean suuren jonotusnumeron kanssa vain voidakseni suorittaa jonkin mitättömän pienen transaktion. Mutta opetus meni perille. Nykyään vielä pystyssä olevia konttoreita ja niissä vielä töissä olevia Kokoomusta äänestäviä pienipalkkaisia naisia työllistävät vain jotkut onnettomat vanhukset.

Sen saattoi vielä sietää ja niellä, että pankki lopetti säästäjän palvelemisen (minäkin hoidan pakolliset asiat mieluummin suoraan kotoa tietokoneelta), kun pankki sentään jonkun säällittävän prosentin maksoi hyvitystä siitä, että makuutimme rahojamme heidän keinottelujensa tarpeisiin. Mutta kun pankit finanssiromahduksen jälkiseurauksena lopettivat tuon vähäisenkin koron maksamisen, ei ole jäljellä mitään tolkkua syytä säilyttää rahojaan pankissa. Okei, ne laskut on pakko maksaa pankin kautta, koska mitään muuta vaihtoehtoa ei käytännössä ole. Mutta se onkin ainoa hyväksyttävä tekosyy, muut eivät ole.

Pankki on loinen, joka ei ansaitse kansalaisen hyväntahtoista anteliaisuutta. Sukanvarressa raha ei kasva korkoa, mutta ei se kasva pankkitililläkään. Fiksumpaa olisi ostaa Sveitsin frangeja tai kulta- ja platinaharkkoja (jos säästöjä on vähän enemmän). Huonoin vaihtoehto on uskoa pankin valheisiin ja ruveta ”sijoittajaksi” eli ruveta toivomaan, että vanhuudensäästöt rupeaisivat tuottamaan kapitalistisilla markkinoilla voittoa. Jos varmoja sijoituksia olisi, pankki ei kertoisi niistä meille, vaan ottaisi varmat voitot itselleen. Mutta kun ei ole, pankki houkuttelee meitä ottamaan riskin itsensä sijasta. Pankki saa meiltä pelirahaa, mutta riskin kantaa typerä säästäjä. Loinen imee koko ajan verta eli nyhtää erilaisia ”palvelumaksuja”, joita kaikkia yhdistää törkeän suuruuden lisäksi se, ettei niihin liity ensimmäistäkään palvelua.

Nordea voi olla loisten kuningas, mutta kaikki pankit ovat pohjimmiltaan samanlaisia. Ne teeskentelevät välittävänsä asiakkaan hyvästä, vaikka todellisuudessa ovat kiinnostuneita pelkästään asiakkaan löysästä rahasta. Loinen ei koskaan myönnä haitallisuuttaan isännälleen, koska se pelkää joutuvansa eroon tämän mehukkaasta verenkierrosta. Pankkeja pelottaa, että tavalliset kansalaiset tajuavat olevansa kupattavina ja ottavat rahansa pois. Se onkin ainoa asia, mitä pankit ja pankkiirit oikeasti pelkäävät, koska heidän bisneksensä perustuu loisimiseen ja toiveikuuteen siitä, että loisitavia löytyy aina lisää. Ainoa, mitä me verenimurien kohteet voimme tehdä, on kiskaista se kuppasarvi pois eli nostaa kaikki liikenevät rahat pois pankin käyttövaroista. Sen jos kaikki teemme, maailma muuttuu. (2.8.2016)

Eettinen tappaja?

Juhani Karila on ansiokkaasti pohdiskellut ääneen sotalaitoksen luvalla tapahtuvan toisen ihmisen surmaamisen moraalia (*Ampuisinko ihmisen* HS 7.8.2016). Ajatus oli syntynyt siitä, että puolustusministeri **Jussi Niinistö** sanoi heinäkuussa, että suomalaisia varusmiehiä voidaan käyttää myös ”ylälätyshyökkäyksen” torjumisessa. Peruskysymys on tietenkin sama siitä riippumatta, joudutaanko tappotilanteeseen yllättäen tai harkiten suunniteltuna. Kysymys sotimisen ja sen yhteydessä tapahtuvan tappamisen oikeutuksesta on ikivanha ja siinä mielessä ratkaisematon, että vastaajaa ei voi pakottaa yhteen ainoaan tilanteeseen. Jopa kaltaiseni ideologinen pasifisti joutuu toteamaan, että itsepuolustustilanteessa tapahtuvaa toisen surmaamista on aika hankala moittia eettisin perustein. Jos itseään ei saa puolustaa, mitä sitten saa?

Karila on haastatellut myös sotapappeja, joita kieroutuneen perinteen ja logiikan nojalla pidetään tappamisen etiikan asiantuntijoina. Varsinkin nykyinen kenttäpiispa **Pekka Särkiö** osoittautuu täysiveriseksi propagandistiksi. Hänen mukaansa ”suomalainen sotilas on lähimmäisenrakkauden asiassa” ja ”Tappaminen on oikeutettua, jos pienemmällä väkivallalla voidaan estää suurempi väkivalta.” Karilan vakavan kysymyksen siitä, tekeekö sotilaspapisto tappokoneistosta tehokkaamman laastaroimalla mahdolliset omantunnontuskat piiloon, Särkiö väistää mitään vastaamatta kommentilla ”Aika kyyninen näkökulma”. Särkiö ei myönnä mitään ongelmia, kaikki on kunnossa ja hallinnassa. Hän olisi pärjännyt näissä hommissa myös vuosina 1939 – 1944.

Professori **Jarmo Toiskallio**, everstiluutnantti evp ja sotilaspedagogiikan käsitteen kehittäjä edustaa vähemmän propagandistista näkemystä. Hän on nimittäin sitä mieltä, että sotilaan tulisi pohtia tottelemisen ohessa myös eettisiä kysymyksiä. Toiskallio vetää todistajikseen preussilaista kuria kritisoineet jääkärikoulutettavat ja talvisodan itsenäisesti liikkuneet partiot. Jokainen asevelvollisuuden suosittanut kuitenkin tietää, että ensimmäinen varusmiehelle päähän taottava ohje on ”lopeta ajattelevinen, tottele”. Itsenäisesti ajattelevista varusmiehistä ei ole tehokkaaseen taistelutoimintaan. Ehkä Toiskallio tämän itsekkin myöntää, kun toteaa – aivan oikein –, että ”Paras sota-toimen voitto on sellainen, jossa ei ammuta laukaustakaan.”

Mielenkiintoisin Karilan haastattelemista on kuitenkin kenttärovasti **Janne Aalto**, joka on tutkinut eri maiden armeijoiden ”arvokoodistoa”. Tulokset olivat arvattavia: koodistot ovat monenlaisia ja käytännössä lähinnä sanahelinää (jälkimmäinen tulkinta minun, ei Aallon). Aallon mukaan esimerkiksi Israelissa on ”tarkka eettinen ohjeistus”, koska sotaa joudutaan käymään ”siviilien keskellä”. Uutisia lukeneet tietävät, ettei ”tarkka” ole tässä tarkoittanut samaa kuin palestiinalaisten siviilien hengen kunnioitus.

Janne Aalto on varmasti oikeassa todetessaan, ettei varusmiehille voi lyhyessä ajassa opettaa yhteistä koodistoa, mutta johtajille voi ja pitää opettaa. Hänen luottamuksensa eettisen koulutuksen motiiveihin on myös kaunis: ”Jos ei opetettaisi, luopuisimme ihmisyydestä.” Kokonaan toinen ja Karilaltakin ääneen lausumatta jättämä on kysymys siitä, kuka päättää armeijan arvokoodistosta? Kuitenkin juuri se on kaikessa valtiolliseen tappamiseen liittyvässä eettisessä keskustelussa ydinkysymys.

Tuntemme historiasta ääriesimerkkejä. Hitlerin Saksassa sotilaat ohjeistettiin suhtautumaan varsinkin itäpuolella asuviin ihmisiin epäinhimillisesti. Erikoisjoukkojen kohdalla tämä tarkoitti systemaattista juutalaisten, kommunistien, homojen, romanien ja muiden ei-toivottujen ihmisten joukkomurhaamista. **Jonathan Littellin** romaani *Hyväntahtoiset* kertoo tästä kaikesta erinomaisen terävästi maaliin osuen. Suomen armeijan moraalia nostatettiin jatkosodassa sekä pappien että maallisten propagandistien voimin. Perusajatuksena oli, että venäläinen on suomalaista arvottomampi, hyvä jos ihminen lainkaan. Monilta tämä opetus ei ole vielä kukaan kadonnut

Suomalaiset assosioivat sodan automaattisesti talvisodan kaltaiseksi puolustustaisteluksi, jossa päälle käyvän vihollisen surmaamiseen ei voi liittyä isoja eettisiä ongelmia. Silti edes talvisodan kaltaisessa tilanteessa toisen ihmisen surmaaminen ei ollut kaikille helppoa. Meillä kaikilla ei ole teurastajan kykyä, siihen pitää totutella ja tulla pakotetuksi. Luultavasti Jussi Niinistön johtamassa Suomen armeijassa olisi varsin vähän niitä, joilta ”yllätyshyökkäyksen” koittaessa kävisi viholliseksi nimetyn ihmisen surmaaminen noin vain.

Kansakunta voi joutua sotaan vastoin tahtoaan. Pakottajana voi olla toinen valtio, mutta yhtä hyvin se voi olla kansan yläpuolella oleva eliitti, joka määrittelee sen ”arvokoodiston” omien tarpeidensa mukaan vaihtelevien poliittisten virtausten mukaan. Yhdysvallat tuki toisessa maailmansodassa Neuvostoliittoa, heti sen päätyttyä venäläiset ja ”kommunistit” määriteltiin uuden arvokoodiston mukaan vihollisiksi. Vähän myöhemmin tätä viholliskuvaa ruvettiin elävöittämään sellaisilla käsitteillä kuten ”pahan akseli”. Myös Suomessa eliitti joutui vaihtamaan arvokoodistoa kesken sotaa, kun aseveli Saksa piti yhtäkkiä häätää väkisin Pohjois-Suomesta. Oli siinä armeijan eettisillä paimenilla varmasti urakkaa.

Millä oikeudella minä sotajoukon jäsenenä surmaan vihollisen? Vastausta ei ole, koska itsepuolustusta lukuun ottamatta mitään oikeutta ei voi olla. Ihmisen surmaaminen käskystä on sekin ihmisen surmaamista. Siksi oikea kysymys on – ja valitettavasti Juhani Karila ei sitä missään aiheessa esitä –, millä oikeudella eliitti määrää minut lähtemään surmaamistyöhön? Itsepuolustus on tässäkin eettisesti ainoa jollain tavalla kestävä peruste, mutta ongelmaksi muodostuu se, kuka saa päättää, mitkä toimet ovat ”itsepuolustusta”. Sotilaallinen propaganda on kautta aikojen kääntänyt törkeimmätkin hyökkäykset ”itsepuolustukseksi”. Eettisesti ongelmatonta sotatappamista ei ole. Vain pyrkimys välttää sotiminen viimeiseen asti kestää armottoman kriittisen eettisen katseen. (7.8.2016)

Jumala ei ole ainakaan nainen

Minua ei enää pitkiin aikoihin kiinnostanut kysymys siitä, onko jumalaa olemassa. Uskovaisilla on ollut tilaisuutensa esittää todisteita, mutta yksikään väitetyistä jumalolennoista ei ole vaivautunut lyömään pöytään jumalankieltäjänkin mielen kääntäviä todisteita, ei edes yhtä. Välinpitämättömyydestäni huolimatta huomaan silti usein pohtivani, miksi niin moni ihminen kuitenkin haluaa uskoa näihin sepitteisiin. Halustahan on yleensä kysymys, ei pakosta (tosin nykyään tuntuu siltä, että monissa islaminuskoisten hallitsemisissa maissa turvallista vaihtoehtoa sanoa ”kiitos ei” ei ole tarjolla).

Aivan erityisesti minua on mietityttänyt se, ettei tätä uskomisen halua näytä häiritsevän useimpien uskontojen sukupuolisen tasa-arvon vastainen eetos. On kuin feministinen eetos haihtuisi uskonnollisen kokemuksen tieltä, jättäytyisi taka-alalle ja olisi ainakin hiljaa. Ajatuksissani ei nyt ole päällimmäisenä niinkään islam vaan toinen ”kansankirkkomme” eli ortodoksit. Ajankohtaisena ponnakkeena ajatuksilleni on luonnollisesti ollut ortodoksipappi **Mitro Repo**, joka on ollut otsikoissa ”sopimattoman” käytöksen takia. Eri tiedonlähteiden perusteella on kohtuullista olettaa, että tuohon sopimattomuuteen on liittynyt myös suhtautumista naisiin.

Ironista tai ei, naisista selvästikin viehättynyt Mitro Repo ei kuitenkaan parhaiten edusta sitä ortodoksisuutta, jonka vääristyneestä naiskäsitelmästä puhun. Kuten me ulkopuolisetkin tiedämme, ortodoksinen kirkko on hyvin vahvasti miesten juttu. Naisille on toki varattu omat avustajat roolinsa, mutta ortodoksipapiksi ei nainen kelpaa. Eikä tästä edes keskustella, koska kyseessä on keskeinen opinkappale, ei mikään tulkintakysymys. Jos haluaa ortodoksiseksi piispaksi, täytyy olla sinkkumies tai ainakin leski eli naisesta luonnollisella tavalla eroon päässyt. ”Jumalanäidillä” eli Neitsyt Marialla on kyllä tärkeä rooli ortodoksisessakin teologiassa, mutta tämä ainainen neitsyt ei käytännössä pärjää edes maallisille kirkkoisille, kun teologisen väittelyn paikka tulee.

Onko teologisesti perusteltu eriarvoisuus ylipääsemätön ajatuksellinen ongelma tasa-arvoa kannattaville naisille? Oman kokemukseni mukaan ei välttämättä ole. Tunnen sekä naisia, joille ortodoksinen kirkon mieskeskeisyys ei ole ongelma, koska se ei ole ”olennaista”. Tunnen myös naisia, joiden mielestä ortodoksinen kirkko se vasta edustaakin tyypillistä vanhoillista, patriarkaattista miesnäkökulmaa. Fiksuja, itsenäisiä naisia silti kaikki täysin vastakkaisista suhtautumistavoistaan riippumatta. En osaa selittää tätä ilmiötä.

Monien suomalaisten (naisten) viehtymystä ortodoksisuuteen selitetään joskus sen tarjoamalla vaihtoehdolla kuivan tylsälle luterilaiselle kirkolle. Ortodokseilla on ”mysterioita” ja normiluterilaisen näkökulmasta eksoottisia rituaalisia menoja. Ja sitten ovat Heinäveden luostarit eli Uusi Valamo miehille ja Lintulan luostari naisille. ”Retriitti” jommassakummassa on kuulunut monen suomalaisen ei-ortodoksinen kokemusmaailmaan. Jossain vaiheessa siitä avautuminen tuntui kuuluvan julkkisten vakiopaljastuksiin.

Pitäisikö sitten väkisin nähdä jotain outoa tai ongelmallista siinä, että uskonto jakaa tehtävät – ja vallan – sukupuolen mukaan? Ehkä Lintulan nunnat keskittyvät vapaaehtoisesti tuohusten tehtäviin ja pienimuotoiseen matkailubisnekseen sen sijaan että joutuisivat miespappien tapaan hoitamaan tärkeitä ja ehkä raskaitakin liturgis-teologis-hallinnollisia tehtäviä viskin tislamiselta ehti-

essään. Eikö ole vain hyvä, että nunnan roolin valinneet saavat olla rauhassa, myös lihan iloihin mieltuneiltä ortodoksipapeilta? En tiedä, mutta vähän epäilen.

Käytännöllisesti katsoen kaikkien laajalle levinneiden uskontojen jumala on mies, aivan kuten jumalaa edustava papisto ja sen johdossa oleva porukka koostuvat miehistä. Hindulaisuudesta löytyy naisjumalia, mutta yksijumalaisissa kulttuureissa naiset eivät ole juhlineet (Neitsyt Maria on yleensä ihan jees, mutta ei hänelle valtaa juuri ole annettu). Muistan eräässä televisiodokumentissa esiintyneen kiihkouskonnollisen juutalaisen määritelmän ”Nainen on miehen oikean käden jatke”. Siis tärkeä työkalu, mutta ei tasa-arvoinen kanssaihminen. Tästä asiasta uskonnot ovat harvinaisen yhtä mieltä, vaikka mistään muusta eivät olisikaan. Jopa muuten niin väljäpipoisille luterilaisille on naispappeuden hyväksyminen ottanut tosi tiukalle.

En ole perehtynyt feminismiin suhtautumiseen uskontojen miesvaltaisuuteen, mutta epäilemättä se tiukinta porukkaa ärsyttää, vaikka ei kaikkia. Helpointa on ehkä niillä, jotka ovat hylänneet uskonnot ja niiden edustaman teologisen eriarvoisuuden siinä missä maallisenkin. Jotain outoa ja selittämätöntä asiaan silti jää. Eihän teologisesti perusteltu miesten ylivalta voi olla sen vähemmän yhden sukupuolen ylivaltaa kuin maallinenkaan. Tasa-arvoa joko on tai sitten ei ole. Minun kyllä tekisi mieli ripustaa samalle narulle katumaan ja tapojaan muuttamaan ortodoksipapit siinä missä äkäiset imaamitkin.

Uskontoihin lähtökohtaisesti tympeästi suhtautuvalle niiden epätasa-arvoinen suhtautuminen miehiin ja naisiin ei tietenkään ole yllätys. Teologiset oppijärjestelmät ovat miesten kehittämiä, miksi ihmeessä he olisivat heikentäneet omaa asemaansa nostamalla naiset tasa-arvoisesti kilpailemaan tärkeistä tehtävistä? Ainahan sinne opetuksiin voi heittää sekaan jonkun nätin lauseen siitä, miten tärkeä rooli naisella (siis neitsyellä tai äidillä) voi olla hengellisiin kilvoitteluihin keskityneen miehen kodin hoitamisessa. Jos naiset eivät muuta vaadi, onko se ollenkaan minun tai kenenkään muunkaan ongelma? Suoraan sanoen en tiedä, mutta vähän ihmettelen. (12.8.2016)

”Me” emme koskaan voita

Olen satunnaisesti seurannut ns. huippu-urheilua televisiosta. Olen pohjimmiltani aika kilpailuhenkinen ja joskus 30 kiloa sitten nautin jalkapallon kaltaisesta joukkuepelistä jopa kentällä maalin edustalla namupaikkaa käyttäessä. Urheilu liikuntasuorituksena sinänsä ei minua ole koskaan kiinnostanut, ainoastaan ihmisen hämmästyttävä kyky venyä yli tavanomaisen suorituskykynsä. Samasta syystä katson mielelläni luontodokumentissa gepardin juoksua tai fregattilinnun loputonta liitelyä. On kiinnostavaa seurata, mihin elolliset organismit voivat yltää.

Urheilussa on myös paljon luotaantyöntäviä piirteitä. Korruptoituneiden vanhusten johtamat järjestöt ovat yksi, väkivaltaa ja kaikkea muutakin typeryyttä ihannoiva macho-kulttuuri toinen. Se kolmas, josta nyt kirjoitan, on kansalliskiihko. Hulmuavat valtiolliset liput, joiden värit maalataan kasvoille ja itketään ilosta, kun voittajalle soitetaan lyhyt ja tekstitön versio saksalaisen säveltäjän **Fredrik Paciuksen** suomenruotsalaisen **Johan Ludvig Runebergin** vuonna 1846 kirjoittamaan runoon *Vårt land* tekemästä laulusta.

Pikaisen lynkkauksen lykkäämiseksi myönnän julkisesti, että minuakin ilahduttaa, kun joku suomalainen urheilija tai sellaisten ryhmä pärjää kilpailuissa. Varsinkin jos vastassa on jonkin meitä väkirikkaamman maan edustus, jolloin alitajunnasta kumpuavat sinivalkeiset daavidgoljat-tunnot. Mutta ajatus siitä, että lähtisin väentungokseen Kauppatorille juhlistamaan sitä, että suomalaiset jääkiekkoilijat ovat onnistuneet lykkimään kumilaattaa muitten joukkueitten maalivahdin ohi muita paremmin, on minulle äärimmäisen vieras. Kaikkein eniten vierastan sitä, että otetaan jonkun urheilijan suorituksesta kunniaa myös itselle. Se on sekä naurettavaa että typerää. Keskimääräisen suomalaisen penkkiurheilijan panos urheilijan huippusuorituksessa on tasan nolla, hyvä jos ei järjettömän karjunnan seurauksena miinusmerkkinen.

Moderniin rahaurheiluun kiinteästi liittyvä kansallistunteellinen hehkutus on oikeastaan aika yllättävää. Lahjakas urheilija syntyy sattumalta maahan X, mutta jos kotimaa on köyhä, käy helposti niin, että viimeistään menestyksen kynnyksellä tästä urheilijasta tulee varakkaamman valtion Y edustaja. Jotkut vauraat maat ovat häikäilemättä ja systemaattisesti ostaneet urheilijoita synnyttäkseen illuusion ”suuresta urheilumaasta”. Kansallisuuden saaminen ei ole ongelma, jos tähtäimessä on vaikkapa olympialainen mitali.

Mutta vaikka ostettu kenialainen esiintyy kisoissa Qatarin tai Turkin suurena poikana, suomalaissyntyinen formulakuski pysyy jostain syystä suomalaisena, vaikka jättää veronsa maksamatta myös pysyvän kotikuntansa Monacon veroviranomaisille. HKJ:n futisjoukkueessa on vain pari suomalaissyntyistä pelaajaa, silti se liikkuu Ruotsissa ”suomalaisjoukkueena”. En tiedä, itkevätkö turkkilaiset aidosta ilosta, kun Turkin lippuun kääriytynyt kenialainen juoksee kunniakerrosta.

Kyynikko, korruptoitunut urheilujohtaja ja kupletin juonen omaksunut urheilija ei tietysti ole moksiskaan. Heille lippujen liehuminen ja tunteiden kiehuminen on vain osa bisnestä. Huonompaakin joukkuetta ja keskitasoista suoritusta tullaan helpommin seuraamaan oman lompakon voimin, kun voi koko rahan edestä jännittää ”oman maan” puolesta. Jos urheilusta kuorittaisiin kansallis- ja paikalliskiihko, mitä sinne jäisi jäljelle? Pelkkää liikuntaa ja psyko-fyysisten rajojen etsimistä. Draaman määrä ja laatu romahtaisivat, kun ei voisi enää vihata tai rakastaa urheilijaa hänen synnyinmaansa takia. Bisnes varmaan kärsisi, siksi mikään ei muutu ja jos kansallishenkisyys uhkaa lerpauttaa, kyllä sitä taas jollain marttyyritarinalla voidaan pumpata uuteen eloon.

Minua kansallisuustunnusten pysyvä poistaminen ei haittaisi vähääkään. Joukkuepelien taso nousisi huomasti, kun ei olisi pakko kerätä porukkaa yhden lipun takaa. Joku suomalainen jalkapalloilijakin voisi päästä MM-kisoihin. Yksilöurheilussa päästäisiin eroon näistä tuhansista sääliseurattavista, jotka valitaan ”edustamaan maataan”, vaikka pistesijoillekin yltäminen edellyttäisi ihmettä. Kun kansainväliset kisat järjestettäisiin, siellä olisi läsnä vain parhaita eli urheiluviihde voisi paksusti. Oman maan urheilijoita doping-käryiltä suojelevat organisaatiot voitaisiin romuttaa ja laatia yksinkertaiset säännöt: kärynneitä ei päästetä enää rahaa ansaitsemaan.

Iso kysymys tietenkin on, katoaisiko kansallishenkinen perusväki katsomoista. Jos oletetaan, että jääkiekon MM-kisojen katsomoon tulemisen tärkein motiivi ei ole ryystä kalliista kaljaa Ö-luokan olosuhteissa Ä-luokan seurassa, keiden siellä pitäisi pelata, jos ei kansallisvaltioiden lippuja enää saisi heiluttaa? Sen miettiminen ei ole varsinaisesti minun tehtäväni, mutta veikkaan, että osa porukasta jäisi tulematta ihan vain siksi, ettei saa kokea kicksejään joko Suomi-Leijonan kannustamisesta tai nikkareiden, svedupellejen ja slobojen solvaamisesta – jos niillä on käytännössä jokin olennainen ero.

Suurimman menetyksen kokisivat joka tapauksessa ne nuijat, jotka tyrkyttävät itseään osalliseksi voittajan kunnian ja huumasta. Tämä ”hyvä me” -porukka ansaitsisi menetyksensä, niin ääliömäistä on läskinä penkki- tai kotisohvaurheilijana uida raatavan urheilijan menestysliiveihin (ja vastaavasti solvata ja pilkata, kun urheilija epäonnistuu). Todellisuudessa sillä hetkellä, kun joku keihäänheittäjä saa kepin lentämään pidemmälle kuin kukaan muu, on aivan yhdentekevää, minkä lipun alla hän kilpailee. Keihäs lentää yksilön kädestä, jos on lentääkseen. ”Meillä” ei ole siinä osaa eikä arpaa. Ei ole ollut eikä tule koskaan olemaan. (13.8.2016)

Raivoa siellä, raivoa täällä

Me ihmiset emme voi hyvin. Uutiset täyttyvät erilaisista raivon ja vihan seuraamuksista. Ehkä kysymys on vain radikaalisti muuttuneesta tiedonvälityksestä, eikä mitään todellista muutosta vihan ja raivon määrässä olekaan tapahtunut. Kuulemme vain siitä kaikesta tosiaikaisesti ja taukoamatta. Tätä voi toivoa, mutta ei siihen ole luottamista. Oma arveluni kuitenkin on, että pinna kiristyy nykyään paljon vähemmästä kuin aikaisemmin ja monilla se pinna ei hellitä ollenkaan.

Ns. **tieraivo** ei ole pelkästään kesän ongelma, vaikka silloin kulkijoita erilaisilla reiteillä onkin sääolosuhteiden takia eniten. Asia nousee kuitenkin takuuvarmasti keskusteluihin viimeistään siinä vaiheessa, kun koulut taas alkavat ja tuhannet ekaluokkalaiset lähtevät liikkeelle ja vanhemmat toivovat hartaasti, ettei juuri heidän lapsensa joutuisi jonkun raivoavan tai muuten vain holtittoman autoilijan uhriksi.

On tietenkin hyvä, että asiasta edes puhutaan. Huolestuttavaa silti on, että asiasta joudutaan joka elokuu puhumaan samalla tavalla, asenteet liikenteessä eivät ole muuttuneet myönteiseen suuntaan vaan pikemminkin tuntuu, että tieraivon eri muodot vain lisääntyvät. Suomalainen liikennekulttuuri on surkea, ja sen toteamiseksi riittää vierailu Tukholmaan, joka on Helsinkiä suurempi kaupunki tai Tallinnaan, joka on Helsinkiä pienempi. Lieneekin selvää, ettei asia pelkällä puheella ja valistuksen yrittämisellä muutu. Täytyy yrittää puuttua niihin syihin, joiden takia oma ja koulutietään käyvän ekaluokkalaisen henki eivät tunnu saavan ihmistä tolkkuihinsa.

Täytyy aloittaa itsestä. Olen ns. kärsimätön jalankulkija ja pyöräilijä. En liiku nopeasti, eikä minulla ole yleensä minnekään kiire. Silti huomaan ärtyväni toistuvasti siitä, että muut väylillä liikkuvat eivät seuraa muitten liikkumista eivätkä varsinkaan ota muiden liikkujien tarpeita millään lailla huomioon. Osa ihmisistä ei yksinkertaisesti piittaa muista ollenkaan, vain oma oleminen, oma asia on merkitsevä. Pyörätiellä kännykkäänsä räpläävä ympäristölle sokea ja kuuro ihminen on vaarallinen sekä itselleen että minulle pyöräilijänä. Tältä osin ärtymys on mielestäni reaktiona perusteltu, vaikka ehkä turhan vahva. Kun edes pyörän kellon huomaavainen soittaminen ei synnytä mitään reaktiota, käyttämäni jupinasana ”tönkkösuolattu” lienee silti jotenkin perusteltu.

Jokainen Japanissa käynyt tietää, että miljoonat ihmiset oppivat kyllä liikkumaan toisensa huomioon ottaen. Japanilaiset eivät halua vahingossakaan koskea vierasta ihmistä (paitsi ruuhkajunnassa, jossa kaikki joutuvat koskettamaan kaikkia muita), joten liikenne sujuu jalkakäytävillä ihmisten valtavasta määrästä huolimatta ongelmitta. Suomessa kaikki on toisin. Olemme geneettisesti edelleen metsässä yksin eläviä kaksijalkaisia, joille muiden liikkujien havaitseminen ja huomioon ottaminen lähentelee henkilökohtaista loukkausta. Pakkoko sen oli tähän tulla juuri kun minä olen liikkeellä. Pysyisi poissa tieltä, joutava!

Tieraivon eri ilmenemismuotoihin voi siis olla perusteensa, vaikka usein kiistanalaisia tietenkin. Liukuportaiden juurelle jumittuneen tyttöporukan näkökulmasta portaita tarvitseva on tietenkin ärsyttävä häirikkö, jonka pyynnölle väistyä voi nostaa keskaria ja haistatella perään. Raivon aiheet eivät aina ole yksiselitteisiä ja usein syytä on niin raivostujassa kuin raivon kohteessakin. Olennaista on se välinpitämättömyys, jolla muiden tarpeisiin suhtaudumme ja se raivon määrä, joka meistä löytyy, kun asiat eivät mene kuten itse haluaisimme niiden menevän. Raivoajien suuri enemmistö koostuu aikuisista, ei pikkulapsista tai murrosikäisistä.

Huomaavaisuus on vanhanaikainen käsite. Modernin saalistusyhteiskunnan eetos ei ole huomaavaisuus vaan itsekkyyys, ahne kiire päästä kahmimaan itselle sekin, mikä voisi olla jaettavissa. Pääosa tieraihostakin mennee tämän itsekkyyden eetoksen piikkiin. Ylinopeutta kaahaavalla autoilijalla ei todennäköisesti ole kiire hyväntekeväisyyteen vaan oman edun varmistamiseen. Silloin jää ekaluokkalaisen turvallisuus helposti toissijaiseksi. Samasta ilmiöstä, vaikka ei välttämättä suoranaisesti rahasta, on kysymys parin tonnin polkupyörällä kiitävässä trikoojannussa, jonka maailmaan ei mahdu muuta kuin oma nopeus, oma yliverainen kunto ja nynnyille näyttäminen.

Jo valmiiksi huonon huomaavaisuuskulttuurin seurauksia pahentaa järkyttävät mittasuhteet saavuttanut laiterippuvuus. Handsfree on nykyään huono vitsi, autoilijoilla on käsi ja kännykkä korvalla koko ajan ja ehkä vielä läppäri siinä sylissä tärkeiden asioiden hoitamiseksi jo ajon aikana. Täytyyhän ne tilit päivittää, jos vaikka joku jossain on sanonut jotain. Pyöräilevät pokémonistit saattavat talven tullen hävitä, mutta nyt niitä täytyy aktiivisesti varoa, oli jalankulkija tai kanssapyöräilijä. Kun huomio on somessa, huomio ei ole liikenteessä eikä muitten ihmisten huomaamisessa. Olisin taipuvainen kieltämään minkä tahansa liikennevälineen ajajalta mobiililaitteet kokonaan, ajokiellon ja tuntuvien sakkojen uhalla.

Iso kysymys tietenkin on, miksi emme halua tai välitä olla huomaavaisia. Miksi meistä on tullut itsekkäitä paskiaisia niin liikenteessä kuin muutenkin? Miksi arvot ovat kääntyneet sillä lailla päällelleen, että kohteliaisuus ja huomaavaisuus ovat noloja juttuja, röyhkeys ja itsekkyyks hyveitä? Voiko ihmisen käytös muuttua vain siksi, että isoiset näyttävät niin huonoa esimerkkiä vuosikymmenestä toiseen? Olemmeko jo sisäistäneet wahlroosilaisen osakkeenomistajan itsekkään moraalimaailmaan? Kaipaamme silti edelleen muiden hyväksyntää, rakkautta ja omaa mielihyvää. Eikö niitä enää saa muuten kuin olemassa raivoavan itseks? Vai juuri olemalla raivoavan itsekkäitäkö olemmekin niin hajalla ja tyytymättömiä? (22.8.2016)

Vaatteita paras

Tämän kesän burkini-kohu pakottaa seuraavaan tekstiin, vaikka en oikeastaan millään jaksaisi asiasta kirjoittaa. Tolkku on ollut useimmista puheenvuoroista kaukana, vaikka ääripäiden välistä on vielä jotenkuten mahtunut menemään. Yhtäällä ovat ne (tekopyhät) islaminlevittäjät, jotka valittavat kovaan ääneen – vaikka aiheesta – että vain muslimien uskonnolliset vaatetusmääräykset halutaan kieltää. Toisaalla ovat ne, joiden mielestä muslimeilta tulee riistää aseiden lisäksi myös ihmisoikeudet, varmuuden vuoksi.

Itse kuulun niihin, jotka suhtautuvat **kaikkiin** uskontojen sanelemiin vaatetusmääräyksiin päätä puistellen. Huvittuneen järkyttynyt puistelu muuttuu ärtymykseksi, kun näillä määräyksillä säädellään ensi sijassa naisten elämää. Ärtymys puolestaan muuttuu täydelliseksi suvaitsemattomuudeksi, kun vaatetusmääräykset muuttuvat arjen jokapäiväiseksi pakoksi, jossa tottelemattomuus voi johtaa ankariin rangaistuksiin, pahimmillaan kuolemaan.

Uskonnoista ja muista ahdasmielisistä perinnäistavoista kumpuavia pukeutumis- ja säädylisyysnormeja ei voi yksinkertaisilla määräyksillä tai kielloilla purkaa, ne ovat hitaita asioita. Lienee silti selvää, että mikä tahansa ulkopuolinen vaatetus sääntö rajoittaa yksilön vapautta ja voidaan ottaa taistelun kohteeksi. Rehellisesti asiaa tutkiva joutuu silti myöntämään, että jokaisella meistä on päänsisäinen normisto, joka saa meidät hätkähtämään siitä poikkeavia ratkaisuja. Miksi itsekkin hätkähdän ajatusta, että ilkiälaston nudisti istuisi ravintolassa viereeni? Miksi kukaan ei tule Linnan kutsuille pelkästään stringeihin pukeutuneena, vaikka vallitsevan lämpötilan perusteella se voisi olla hyvin järkevä ratkaisu?

Vaatteet päällä uimisessa ei ole mitään järkeä. Uima-asujen ainoa tehtävä onkin peittää ne osat ihmisvartalosta, joita vallitseva kulttuurinäkemys pitää liian intiimeinä vapaasti näytettäviksi. Mikä on liian intiimiä, vaihtelee suuresti. Se onkin ongelmien ydin. Meillä maailman ihmisillä ei ole yhteistä näkemystä siitä, mikä on ”sopivaa” uimarannalla tai muuten julkisuudessa. Islamin ankarat ja erityisesti naista orjuuttavat määräykset tuntuvat meistä selkeästi ihmis- ja tasa-arvon vastaisilta, mitä ne ovatkin.

Mutta jokaisessa kulttuurissa on omat rajansa, joiden yli ei ilman mekkalaa voi mennä. Yhdysvalloissa se raja on tunnetusti naisen nänni. Kaikki muu saa pursua ja tursua, kunhan tuo vaarallinen nipukka on peitetty. Tätä tabua eivät valvo uskonkiihkoiset muslimit, vaan ihan arkiset tapakristityt. Myös suomalaisessa yhteiskunnassa on tiukkoja pukeutumiskoodeja, joissa ei useimpien mielestä ole mitään outoa. Kuljen itse ympäri vuoden lyhytlahkeisissa housuissa ja saan viimeistään syyskuusta alkaen sekä oudoksuvia katseita että ”eikö palella” -kysymyksiä. Suomalainen normisto sallii ns. kesäpukeutumisen, mutta se ei ole voimassa yhdeksänä muuna kuukautena.

On pakko myöntää – ja tämän ääneen myöntäminen on myös keskustelun kannalta välttämätöntä –, että vaatetukseen liittyvät normatiiviset ajatukset eivät ole muslimien yksinoikeus, vaikka kokonaisen sukupuolen alistaminen vaatetusmääräyksiin ei muille yhtä keskeistä olekaan. Euroopassa on kiistelty sikhi-miesten turbaanista virantoimituksessa, mutta liekö kukaan vaatinut katolisia nunnia luopumaan normatiivisista asuistaan, joita he käyttävät myös luostareitten ulkopuolella?

Suomen romanien arkiasuksi muuttunut naisten hame herättää ajoittain kiistelyä, mutta jos joku haluaa korostaa juutalaisuuttaan pitämällä kipaa Aleksanterinkadulla, kukaan ei piittaa.

On yksi asia puhua siitä, mitä kaikkea ikävää vaatetusnormit edustavat ja toinen asia puhua siitä, mikä on ”sopivaa” pukeutumista. Luultavasti kaikissa kulttuureissa lähtökohtana on ”maassa maan tavalla tai maasta pois”, ei suinkaan kulttuurinen suvaitsevaisuus. Monissa länsimaisissa suurkaupungeissa vallitsee silti käytännössä melkoinen suvaitsevaisuus: huomiota itseensä haluavat ihmiset ovat pulassa, kun edes täydellinen alastomuus ei enää herätä minkäänlaista reaktiota, jollei kysymyksessä ole nuori ja nätti nainen. Viimeistään ravintolan ovella tämä piittaamaton suvaitsevaisuus kyllä päättyy.

Ihmiset ovat kulttuurisesti egosentrisiä. Se mihin on totuttu, on ”oikein”, vaikei perusteluksi löytyisi yhtään tolkullista lausetta. Miksi miehen housun lahkeen pituudella tai leveydellä on väliä? Miksi musta on meillä ”oikea” surun väri, jossain toisessa kulttuurissa taas valkoinen? Yleensä, vaikka ei suinkaan aina, vaatetusmääräysten takaa löytyy ahdistunut suhtautuminen ihmisen sukupuoliin tuntomerkkeihin, vaikka jostain syystä monet hyvin lämpimissä oloissa elävät yhteisöt eivät vieläköön ole ymmärtäneet, että naisen rinnat kuuluvat tähän kokonaisuuteen. Islamin vimmaiset määräykset voidaan ymmärtää sukupuoliviettiään huonosti hallitsevien miesten yritykseksi minimoida houkutusten määrää. Niqab ja vartalon liikkeetkin piilottava kaapu ovat tässä suhteessa johdonmukainen välttämättömyys, koska jostain syystä islam uskontona ei vaadi miehiä hilitsemään itseään vaan naisia olemaan heitä villitsemättä.

Arvelen olevani aatteellinen nudisti ja mieli tekee suositella sitä myös muille, erityisesti kaikkein kiihkeimmille vaatetusnormittajille. Kun ihmisellä ei ole vaatetuksen tarjoamaa kulissia, hän on vain se mikä todellisuudessa onkin, biologinen eliö, joka muistuttaa hämmästyttävän paljon kaikkia muista ihmislajeihin kuuluvia yksilöitä. Alastomana paavi, imaami ja abbedissa ovat samalla viivalla kaikkien muitten ihmisten kanssa, samoin nuo mahtailevat poliitikot ja itsekeskeiset rikkaat ihmiset. Mutta jos yleinen alastomuus on sietämätön ajatus, on sen hintana kestettävä mikä tahansa pakottamaton pukeutumistapa. Myös uimarannalla.

Voiko katolinen nunna olla katolinen nunna ilman univormuaan? Voiko sukeltaja olla sukeltaja ilman märkäpukuaan? Voiko musliminainen olla harras musliminainen ilman burkiniaan? (28.8.2016)

Eläimet ihmisen vankeina

Luultavasti Linnanmäen Sea Lifen isojen altaiden hiekkapohjalla köllötteleville kampeloille on yksi ja sama, missä heidän hiekkansa sijaitsee, kunhan vesi on sopivaa ja ruokaa riittää. Mutta Särkänniemen delfiineille ei varmastikaan ollut, koska niiden tapa elää ei ole köllötellä hiekkassa vaan liikua laajalla alueella ilman estettä ja kommunikoida lajitovereiden kanssa. Kampelan vankila on ehkä vain ihmisen näkökulma, delfiinin vankila on jokseenkin varmasti vankila myös delfiinin mielestä.

Nuorempana kykenin jotenkin sulattamaan eläintarhojen olemassaolon ja idean lasten takia. Monet lapset ovat vilpittömän kiinnostuneita ja innostuneita nähdessään tarhassa samoja eläimiä kuin television luonto-ohjelmassa. Tarhaan vangitun eläimen tarjoama näkemys eläimen maailmasta on kuitenkin valheellinen. Se on paljon valheellisempi kuin kotieläimen tai koiran kaltaisen pitkälle domestikoituneen eläimen synnyttämä mielikuva. Parhaissakin ihmisen tarjoamissa olosuhteissa eläin on vanki vastoin tahtoaan.

Tätä nykyä olen valmis sulkemaan kaikki eläintarhat ja korkeintaan sallimaan toistaiseksi sellaiset eläimet, joiden luontainen elinpiiri ei ole tarhaolosuhteita kummoisempi. Sellaiseen tarhaan ei vaan jäisi kovinkaan houkuttelevaa valikoimaa. Ei ainakaan taloudellisesti kannattavaa, ja juuri siitä on kysymys. Vaikka kuinka kauniisti puhutaan opetuksesta ja luontokasvatuksesta, eläintarhat

ovat myös liikeyrityksiä. Parhaimmillaan eläimiä kohdellaan niissä kunnioittavasti, mutta silti löytyy aina se kirjanpitäjä, jonka mielestä valikoima ei vedä tarpeeksi vierailijoita. Myös ihmisten vankilat ovat nykyään liian usein liikeyrityksiä.

Ihminen vangitsee eläimiä huvittuakseen, viihteeksi. Sen rinnalla tilanteet, joissa tarhauksen avulla pyritään estämään sukupuuttoon kuoleminen, ovat todella harvinaisia. Nämä sukupuuton uhkatkin ovat lähes aina ihmisen aiheuttamia. On vaikea keksiä mitään muuta syytä, jonka takia eläinten vangitsemista tarhoihin pitäisi sietää. Sen sijaan syitä, joiden takia eläinten viihteellinen vangitseminen pitäisi kieltää ja lopettaa, on vaikka kuinka paljon.

Yksikään eläin ei halua elää vangittuna, vaikka ihminen olisi sitä ruokkinut. Eläinlapsen kiintyminen hoitajaansa ei tarkoita, että eläin haluaa kalterit ympärilleen. Se on voinut unohtaa lajinsa luontaiset elintavat tai ei ole saanut niitä koskaan oppia lajitovereiltaan. Mutta ei eläin siltikään halua aitoja ympärilleen. Vangittu eläin yrittää karata, aivan kuten vangittu ihminen. Eivät edes saalistuksen kohteena luonnossa elävät lajit valitse tarhan turvaa, jos niitä ei siihen pakoteta.

Vangittu eläin myös kärsii. Vangittu älykäs eläin kärsii vielä enemmän. On täysin kestävä tonttä katsoa eläintarhassa apaattisena istuvaa ihmisapinaa tai pieneen tilaan pakotettua delfiiniä. Me tiedämme, että ne kärsivät vankeudesta. Se ei ole eläimen inhimillistämistä, vaan biologinen tosiasia. Älykkäimmät eläimet suhtautuvat luultavasti vankeuteen yhtä ahdistuneesti kuin ihminenkin, ja aivan samasta syystä. Vankila rajoittaa älyllisen eliön vaihtoehtoja ja mahdollisuuttaan toteuttaa itseään.

Osa ihmisistä saattaa myöntää, että eläinten vangitseminen ja elinkautinen tuomio tarhassa on vähän epäreilu juttu. Heille kuitenkin riittää, että tarhassa on ammattitaitoista väkeä hoitamassa ja ruokkimassa eläimiä. Huono tsägi joo, mutta toisaalta eihän tämä elämä kenellekään ihan reilu ole ja tarhassa niillä on hyvä ja turvallinen elämä vai mitä? Kaikkien ihmisten myötätunto ei nouse tasolle, jonka jälkeen eläintarhaan ei enää mennä, vaan osallistutaan mieluummin mielenosoitukseen eläinten oikeuksien puolesta. Se on fakta, jonka takia eläintarhoja edelleen on olemassa yli sen, mitä tarvittaisiin harvinaistuneiden lajien suojelun tarpeisiin.

Älykkäiden delfiinien pakottaminen elämäänsä Suomen Tampereella pienessä delfinaariossa kolme vuosikymmentä on kiistatta rikos, vaikka kaikki on tapahtunut muodollisesti lain mukaisesti. Se on rikos eläinten perusoikeuksia vastaan ja jos delfiineistä jotkut olisivat kouluttautuneet juristeiksi, me ihmiset olisimme varmasti pulassa. Rikosta ei pehmennä se, että delfiinejä on yritetty kohdella näissä olosuhteissa mahdollisimman hyvin. Vankila on vankila, vaikka kultareunuksin.

En myöskään usko, että siirto Särkänniemen vankilasta Attican vankilaan Ateenan lähelle ilahduttaa delfiinejä itseään. Todennäköisempää on, että joku taas kuolee stressiin ja asiantuntijat levittelevät käsiään. Näitten Särkänniemen delfiiniyksilöiden kohdalla virhe tehtiin tietysti jo aikaa sitten, eikä niille hyvää ratkaisua välttämättä ole edes olemassa. Tärkeintä on, että tällaisten virheiden tekeminen lopetetaan eikä eläimiä enää vangita ihmisen viihdykkeeksi. Ainakaan muita kuin kampeloita. (28.8.2016)

Valtio suurkapitalistina

Tartun nykyään innokkaasti jokaiseen **Markku Kuisman** teokseen, koska olen mieltynyt hänen tapaansa käsitellä historiaa rennosti, mutta asiantuntevasti perustellusti. Uusin kirja *Valtion yhtiöt* (Siltala 2016) ei tässä suhteessa tuota pettymystä, ellei kirjan suppeutta (317 sivua, mutta taskukirjakoko) halua sellaiseksi mainita – enkä nyt varsinaisesti halua. Kirjan otsikko on harkiten muotoiltu, koska Kuisma on halunnut välttää termiin ”valtionyhtiö” puolihuolimattomat assosiaatiot. En tiedä onnistuuko väistöliike. Sen sijaan alaotsikko ”Nousu ja tuho” lupaa kyllä liikoja. Kuisma kertoo kolmella esimerkillä siitä noususta, mutta tuhovaihe jää kyllä seuraavaan kirjaan.

Teollisuus- ja taloushistoria vaativat aivan omanlaisensa asiantuntemuksen, jossa pienilläkin yksityiskohdilla voi olla kokonaisuuden hahmottamisen kannalta merkitystä. Markku Kuisma hallitsee valtavan henkilögallerian ja ennen muuta heidän usein huonosti julkisuuteen piirtyneet sidonnaisuutensa kadehdittavan hyvin. Vaikka hän ei useinkaan perustele sen tarkemmin, millä perusteella tämä tai tuo toimija on kuulunut siihen tai tähän leiriin, näkemykset ovat hyvin uskottavia ilman alaviitteitäkin. Monimutkaisiakin asioita voi käsitellä kevyellä kädellä, kun aiheen hallitsee perin pohjin. Usein tulee sellainen tunne, että Kuisma on tuntenut jokaisen käsittelemänsä historiallisen toimijan henkilökohtaisesti. Se ei kaikilta onnistu.

Markku Kuisma on selvästikin halunnut oikaista yksityiskapitalistien vuosikymmeniä kestäneiden ideologisten palopuheiden synnyttämän väärinkäsityksen siitä, että vahvat valtion yritykset Suomessa olisivat olleet jollain lailla vasemmiston aikaansaannoksia ja ainakin täydellisiä taloudellisia fiaskoja. Kuisman kertoma on itse asiassa täsmälleen vastakkainen tälle propagandapuheelle: valtion yhtiöt ovat syntyneet kivikovien oikeistolaisten ideoista ja aktiivisuudesta ja useimmissa tapauksissa yhtiöt ovat menestyneet vähintään yhtä hyvin kuin jollain lailla verrattavissa olevat yksityiset yritykset, monessa tapauksessa selvästi paremmin kuin kukaan olisi uskaltanut uskoa. Tässä mielessä – mutta vain tässä – Kuisman kirja ottaa poliittisesti kantaa. Muuten hän antaa tunareitten kuulla kunniansa ihan siitä riippumatta, minkä värinen lippu tai osakesalkku kenenkin kädessä on heilunut.

Kuisma kertoo valtion toiminnasta suurkapitalistina kolmen esimerkin kautta. **Gutzeit**, **Outokumpu** ja **Neste** edustavat kaikki eri toimialoja, mutta yhdessä ne tarjoavat erinomaisen monipuolisen katsauksen siihen, mitä suuren mittakaavan teollinen yritystoiminta itsenäisessä Suomessa on ollut. Markku Kuisman kertomistapa sopii mainiosti juuri näihin kertomuksiin, koska ne ovat täynnä mitä mielenkiintoisimpia ja usein hyvinkin yllättäviä kulussientakaisia juonitteluja, joiden lopputulos on usein ollut mahdoton kenenkään ennalta arvata. Usein on ollut pienestä kiinni, että jälkikäteen katsoen valtavat asiat ovat liikahtaneet eteenpäin ja lopulta toteutuneet.

Vaikka Gutzeitin ostaminen nuoren Suomen valtiolliseen omistukseen kansainvälisten kurkottajien nenän edestä on kutkuttava tarina oikeistolaisten toimijoiden ristiriitaisista pyrkimyksistä, itseäni viihdytti ja opetti eniten Outokummun monivaiheinen historia. Siinähan perustettiin – toisin kuin Gutzeitin kohdalla – kokonaan uutta teollista toimialaa Suomeen, eikä suinkaan missään tyhjiössä. Kuten myöhemmin Nesteen kohdalla, myös Outokumman perustaminen osoittautuu häkellyttävän suuressa määrin myös rohkeaksi kansalliseksi liikkeeksi kansainvälisiä hintakartelleja vastaan. Tätä puolta en muista koskaan ennen teollisuusyritystemme vaiheiden esittelyjen yhteydessä korostetun näin hyvin. Näkökulma on tärkeä, koska suuryritysten hintakartellit ovat räikeä esimerkki propagandan (”vapaa kilpailu”) ja todellisuuden (kaiken kilpailun estäminen) välillä.

Outokummun tarina on myös erinomainen esimerkki siitä, miten joustavia ideologiset kapitalistitkin voivat olla, kun näkevät valtion tarjoamien ylivoimaisten resurssien haihduttavan periaatteelliset estot valtiollista yritystoimintaa kohtaan tunnetun synnynnäisen inhon tieltä. Yksityisyrittäjyyttä suosivat kapitalistit eivät missään vaiheessa lopettaneet valtion yritystoiminnan kritiikkiään, mutta minkäs tekivät tilanteessa, jossa Outokummun kaltainen menestystarina oli totta eikä utopiaa. Ei näitä väärinmenestyjiä juuri vuorineuvosten ykköspöytiin päästetty mukaan, mutta pakko oli sietää.

Pienessä maassa joudutaan aina ottamaan huomioon isoisten näkemykset. Kuisma kuvaa hyvin sitä oletusten, huhujen ja jossain määrin myös konkreettisten painostustoimien viidakkoa, jossa suomalaiset valtion yritykset joutuivat aloittamaan. Yhtäältä niiden pelättiin johtavan Suomen suoraan päätä sosialismiin tai ainakin Neuvostoliiton valtaan (erityisesti pelättiin Nesteen riippuvuutta itäisistä öljytoimituksista), toisaalta pelättiin – ja syystä – kansainvälisten suurkapitalistien rautaisen kouran otetta, joka sekä halusi pyyhkäistä kartellihinnoittelun ulkopuolella toimivat maailmankartalta että tulla kahmaisemaan pohjattomaan kitaansa Suomen maaperästä löytyvät luonnonvarat (kaivosteollisuudessa näin on myös pitkälle tapahtunut).

Loppujen lopuksi suomalaiset onnistuivat välttämään yllättävän hyvin kaikista ilmansuunnista tulleen painostuksen ja rakentamaan korostuneesti kansalliset teollisuusyritykset, jotka parhaina aikoinaan muodostivat merkittävän osan kokonaistuotannostamme (nythän ne on suurelta osalta pantu lihoiksi ja myyty kansainvälisille sijoittajille). Markku Kuisma antaa kunnian näille jääräpäille, joista varsinkin **Eero Mäkinen** (Outokumpu) ja **Uolevi Raade** (Neste) saavat näin jälkikäteen ansaitsemansa kiitoksen, jota ei välttämättä aikoinaan osattu tai haluttu myöntää. Myös vastapuolen tiukimmat pelurit kuten **Axel Solitander** ja monet **Ehrnroothit** saavat osakseen mehevää huomiota. Kaikki kirjan keskeiset pelurit eivät liene suurelle yleisölle edes etäisesti tuttuja.

Kuisma harrastaa varsin vähän spekulointia. Hän kuitenkin heittää ilmaan ihmetyksen siitä, että kiihkeimmät yksityiskapitalistit käyttävät valtion yritystoiminnan yhteydessä termiä ”valtiososialismi”, kun todellisuudessa kyseessä on ollut mitä suurimmassa määrin ”valtionkapitalismi”. Mielestäni Markku Kuisma onnistuukin erinomaisesti siinä, mitä arvelen hänen päätavoitteekseen eli valtion yritystoimintaan lyötyjen perusteettomien ideologisten leimojen osoittamisessa pelkäsi suunpieksännäksi. Kun valtio on Suomessa ruvennut kapitalistiksi, siitä on aina ollut sosialismi kaukana. Nesteen perustaminen ei ollut Moskovasta juonittu keino saada Suomi sidottua öljyjohdolla Neuvostoliittoon. Loppujen lopuksi valtio kapitalistina on ollut hyvin samanlainen kuin yksityisenkin. Paitsi siinä, että valtiokapitalistin voitoista on ihan oikeasti herunut aineellista hyvää myös tavallisille kansalaisille. Se on aika olennainen ero, kun tarkemmin ajattelee. (30.8.2016)

Kirjallisuuden yliopisto

Runoilija **Kari Saviniemi** vetää Keravalla Leino-akatemiaa, joka ei kuitenkaan ole oikea yliopisto. Saviniemi kuitenkin haluaisi, että Suomessa olisi myös kirjallisuusyliopisto (*Sanojen sisällä ratsastaa toivo : Kirjailijakoulutuksesta – Daimon 2105*). Hänen mielestään ei riitä, että kirjoittamista voi opiskella Helsingin, Jyväskylän ja Turun yliopistoissa. Meillä on Sibelius-Akatemia musiikille, meillä on Kuvataideakatemia kuvataiteille ja meillä on Teatterikorkeakoulu teatteritaiteelle. Mutta miksi siis vain nämä kolme, jotka nykyään on lyöty yhden katon alle otsikolla ”Taideyliopisto”?

Kysymykseen on yllättävän vaikea vastata, vaikka saisi vastata vain itselleen. Yritän kuitenkin, sillä mielestäni asia on pienen pohdiskelun arvoinen hyvinkin. Ajattelen ääneen täysin ulkopuolisena ja korkeintaan uteliaana amatöörinä, sillä hiukankaan lähempää olen seurannut vain Sibelius-Akatemian vaiheita ja nykyistä toimintaa. Itse asiassa kirjallisuus ei ole ainoa taidemuoto, jota ei ole kunnioitettu omalla korkeakoululla. Elokuvataide on myös saanut tulla toimeen ilman akateemista opetusta tarjoavaa omaa oppilaitosta. En myöskään pysty arvioimaan, kuinka hyvin olemassa olevat laitokset hoitavat oman tonttinsa erityiskysymyksiä kuten valokuva- tai tanssitaidetta. Toivottavasti riittävän hyvin.

Elokuvan kohdalla voi arvella, että se on jäänyt akatemiatta silkkää nuoruuttaan. Voisi silti kuvitella, että moderni ”elokuva- ja mediataide” monine dynaamisine osa-alueineen vaatii piankin korkeakoulutasoista koulutusta. Keskityn tässä kuitenkin pohtimaan kirjallisuutta, jonka historia on yleisesti pitkä ja myös pienen kielialueen osalta niin pitkä, että akatemiatta jäämiseen täytynee olla hyviä tai ainakin ”hyviä” syitä. Mitä ne ovat, siihen en osaa vastata, mutta ehkä joku tämän tekstin lukija osaa auttaa. Minä katson vain tätä päivää.

Tarvitsevatko kaunokirjailijat ja tietokirjoittajat korkeakoulutasoista opetusta ja olisiko omalla oppilaitoksella tarjottavanaan sellaista lisäarvoa, jonka takia asian eteen kannattaisi jotain tehdäkin? Saviniemen Leino-akatemialla ei ole edes verkkosivuja, mistä päätellen sen toiminta on suppeaa ja ehkä vähän kotikutoistakin. En muista koskaan törmänneeni kirjailijaan, joka olisi lyönyt nyrkkiä pöytään ja vaatinut kirjallisuusyliopiston perustamista. Ehkä Kari Saviniemi on yksinäinen susi, jonka neljännesvuosisataiselle kouluttajakokemukselle ei anneta sille kuuluvaa arvoa?

On ilmeistä, että kirjoittamista taiteellisen osaamisen lajina ei pidetä sillä lailla erityisenä kuin pidetään säveltämistä, nuottien hallitsemista, siveltemien ja värien tai perspektiivin hallintaa, puheilmiasua ja plastista liikkumista. On kuitenkin vaikea mennä väittämään, että kuka tahansa osaa opettamattakin kirjoittaa. Niinhän asia ei ole, hyvät kirjoittajat ovat yhtä harvassa kuin hyvät säveltäjät ja kuvataiteilijat. Kirjoittamisen aloittamisen kynnyks on ehkä alhaisempi kuin muissa taiteissa, mutta tuskin se polku taiteilijaksi sen helpompi on.

Kirjoittamisen taiteellisuuden arvioinnissa on väistämättä mukana myös se tosiasia, että fiktion kirjoittaminen ei ole ihan sama asia kuin kirjoittaa hyvin ei-fiktiivisesti. Jotkut osaamisen alueet ovat yhteisiä, mutta eivät suinkaan kaikki. Todennäköisesti osa kaunokirjailijoista on ainakin hiljaa itsekseen sitä mieltä, ettei tietokirjoittajia pitäisi ottaa kirjallisuustaitteen käsitteen piiriin yhtään sen enempää kuin valokuvia näppäilevä amatööri on valokuvataiteilija, vaikka sattuisi saamaan kuvansa lehden järjestämän kilpailun voittajien joukkoon.

Suomessa taitaa elää vahvana yksinään omassa maailmassaan hienoa kirjallisuutta luovan yksilön ideaali. Jos hyväksi kirjailijaksi voisi tulla kirjallisuusyliopiston loppututkinnon suorittamalla, haalenisiko kirjailijoiden usein nauttima yksinäisen, mutta nerokkaan suden mielikuva liian tavanomaiseksi? Kykynsä jo näyttäneet kirjailijat eivät tietenkään millekään akatemiolla lämpene, eihän sellaista ollut silloinkaan, kun he olivat aloittelevia ja ehkä vähän hapuileviakin ihmisenalkuja. Eipä tullut silloinkaan kukaan tarjoamaan yliopistotasoista opetusta joten miksi nytkään?

Ehkä onkin niin, että kirjallisuusyliopiston perään haikailevat vain ne, joiden mielestä luonnonmenetelmällä ei synny tarpeeksi tai oikeanlaisia kirjailijoita. Tai sitten oman yliopiston kaipuu kumpuaa halusta päästä sellaiseen opettamaan muita. Tarkemmin ajatellen juuri tämä opettamisen halu saattaakin olla vahvempi kuin halu tulla opetuksi. Totta kai useimmat aloittelevat kirjoittajat kohtaavat hetkiä, jolloin kaipaisi jonkun kokeneemman neuvoa ja tukea. Saisiko sellaista kirjallisuusyliopistosta, onkin toinen asia.

Yksi asia on kuitenkin varmaa: suurin osa suomalaisista tietokirjoittajista kaipaisi kyllä tutkiopetusta niin suomen kielen oikeinkirjoituksessa kuin kielen rikkauden viljelyssäkin. Erityisesti opetukseen pitäisi laittaa toimittajat ja sellaiseksi haluavat. Koko ajan lisääntyvä tietokirjoittajien joukko on taidollisesti hyvin kirjavaa, eivätkä monet edes tajua olevansa ehkä aiheen, mutta eivät kirjoittamisen ammattilaisia. Heille kirjoittamisen opetuksesta voisi olla paljonkin hyötyä. Kokonaan eri asia on, tarvitaanko siihen korkeakoulutusoista laitosta. Ehkä olemme ja pysymme ilman kirjallisuuden akatemiaa, koska riittävää kysyntää ei ole eikä tule. Hengittäkää siis syvään ja rauhallisesti. (31.8.2016)

Huumoria musiikilla

Koko uransa ajan myös musiikkia satiirin ja naurun välineenä käyttänyt **Frank Zappa** nimesi yhden albuminsa ja konserttivideosa kysyvästi *Does Humor Belong In Music?* Zappan vastaus oli tietenkin myönteinen, sillä hänen näkemyksensä mukaan vakava ja huvittava olivat saman asian kaksi puolta. Kuulijan tehtäväksi jää huvittua tai vakavoitua, Zappa tarjosi vain aineistoa ja mahdollisuuksia.

Kun tässä pohdin huumorin roolia musiikissa, en ollenkaan tarkoita sanoilla leikkimistä, se on ihan eri asia. Viittaa siihen perinteeseen, jota jo **Wolfgang Amadé Mozart** harrasti parodioimalla epävireisesti soittavia kylämuusikoita divertimentossaan *Ein musikalischer Spaß* kahdelle käyrätorvelle ja jousikvartetille (KV522 vuodelta 1787). Tai näin ainakin nykypäivän kuulija sävellyksen tahalliset epävireisyydet ja kömpelyydet tulkitsee – Mozart itse ei jättänyt jälkeensä selityksiä, ellei teoksen nimeä halua sellaisena pitää.

Musiikin kyky huvittaa kuulijaa on tietenkin melkoisessa määrin kulttuurisidonnainen ilmiö. Jonkun **Spike Jonesin** tapa rääkätä taidemusiikin klassikoita naurattaa – mahdollisesti – vain

sitä, joka tuntee alkuperäiset sävellykset ja tietää, kuinka ne normaalisti esitetään. En epäile, etteivätkö jonkun balilaisen pikkukylän asukkaat voisi pitää Spike Jonesia hauskana kuunneltavana, mutta ilman länsieurooppalaisen taidemusiikin jonkinasteista tuntemista useimmat huvittaviksi tarkoitettut asiat tuskin avautuvat ainakaan tarkoitettulla tavalla (hälytorvi on tietenkin universaali ilmiö).

Taidemusiikin säveltäjille musiikillinen vitsailu ei ole koskaan ollut erityinen myyntivaltti. Kirkoille palveluksiaan myyvän säveltäjän ei ole koskaan kannattanut olettaa, että hyväkään musiikillinen hupailu tuottaisi jatkotilauksia. Perinteinen hovimusiikki on sekin palvellut tanssin, ei nauramisen kotijumalia. Naurua varten palkattiin narri, ei säveltäjää. Olivat säveltäjämme yksityiselämissään minkälaisia veijareita tahansa, sävellystilaukset hoidettiin kieli keskellä suuta. Romantiikan ajan estetiikassakaan ei huumori varsinaisesti kukkinut. Sankarillisesti kärsivän sielun väräjäinti toki sai usein hahmon, joka voi toisena aikakautena toimia loputtoman hilpeyden lähteenä, jota esimerkiksi tanskalais-yhdysvaltalainen pianisti ja koomikko **Victor Borge** urallaan perusteellisesti hyödynsi.

Koska tämä kirjoitus ei ole humoristisen musiikin historiikki eikä esittely, hyppään johdattelevilta aasinsilloilta suoraan siihen huvittavuuden Tonavaan, jonka on saanut tulvimaan espoolaisakateeminen torvisoittokunta **Retuperän WBK**. Se on jo vuodesta 1933 lähtien koetellut kuulijoidensa huumorintajun rajoja vaihtelevalla menestyksellä. RWBK:n tyyllilajina on ”uudempi ranskalainen torvimusiikki” eli perinteisellä torviseitsikolla ja lyömäsoittimilla synnytetty musiikillinen sillisalaatti. Tosikoille selitettynä RWBK:n loistavat muusikot soittavat tahallaan vähän väärin tahallaan toisiinsa yhdisteltyjä musiikillisia aiheita tahallisen humoristisin verbaalisin lisin.

Lankesin Retuperän synnyttämään loveen jo vuosikymmeniä sitten, vaikka en teekkari ole koskaan ollutkaan. En kyllästy kuuntelemaan RWBK:n räminää ja suloista nuotinvierestä soittamista, koska tarjolla on aina sitä, mikä minua musiikissa kaikkein eniten huvittaa eli odottamattomia yllätyksiä. Kun Carmenin toreadorin uhkea marssi vaihtuu täysin saumattomasti tip-tap -joululauluksi, ollaan asian ytimessä. Huumori syntyy yllätyksestä, jonka ”ylhäisen” ja ”alhaisen” äkillinen liitto synnyttää. Se on kaiken komedian luuydintä.

Retuperän huumori nojautuu toisaalta perinteisten torvisoittokuntien luontaiseen humoristisuuteen (kokoonpanossa on myös tuuba tätä varmistamassa) ja toisaalta ikivanhan potpuri- eli sikermäteknikan tarjoamiin rajattomiin mahdollisuuksiin. Kolmas elementti eli tekkarihuumori on vain kuorutusta, joka saa soittokunnan levyjen säveltäjä- ja kappalelistoja selailevan hyvälle tuulelle. Ilman niitäkin pärjättäisiin, jos jostain syystä olisi pakko. Onneksi ei ole ollut.

Kovin yleisen harhakäsityksen mukaan kuka tahansa osaa soittaa väärin. RWBK:n kaikki muusikot ovat täysiverisiä ammattilaisia, jotka joutuvat harjoittelemaan tosissaan, jotta se väärinsoitto kuulostaa hauskalta. Siinäkin tarvitaan tarkkaa ajoitusta, oikeita vääriä intervaleja sekä kykyä tarvittaessa salamannopeasti tuottaa myös täsmälleen säveltäjän tarkoituksen mukaisia nuotteja kuulijoiden hämmästykseksi. Olen aina kadehtinut retuperäläisten taitavuutta, joka näyttää onneksi olevan perinnöllistä.

RWBK julkaisee levyjä harvakseltaan (1966, 1968, 1972, 1973, 1983, 1985, 1993, 1997, 2003, 2011 ja 2016), mikä johtunee tekkarivuosikertojen luontaisista eroista. Olennaista kuitenkin on, että avasi minkä musiikillisen pullon tahansa, tavara on tasalaatuista ja aina antoisaa. Siksi odotan malttamattomana uunituoreen albumin *Kuin äänilevyiltä* korkkaamista, sillä levy sisältää mm. Mozartin klarinettikonsertton (”Moniläpiökonsertto”), josta olen kuullut ihastuttavasti vielä pidemmän konserttiversiön vuodelta 2011. Olen varma, että Mozart itse olisi hekotellut tälle tulkinnalle päätään nyökytellen. (6.9.2016)

Valheen markkinat

Käytännöllisesti katsoen koko tämän planeetan väestö elää talousjärjestelmässä, jota kutsutaan mielikuvatodellisuudessa markkinataloudeksi. No, ihan samaa kapitalismia se on kuin aikaisemminkin, mutta markkinatalous kuulostaa ilmeisesti mukavammalta. Markkinoillahan kaikilla on niin mukavaa, vaikka rahat tuli tuhlattua tarpeettomaan ja siitä hienosta olkihatustakin irtosi lieri jo kotimat-kalla.

Ei voi kiistää sitä, että kapitalismi on ollut tehokas taloudellisen toimeliaisuuden piiskuri. Kapitalismi käy ihmisen halulla omistaa enemmän, mielellään enemmän kuin kukaan muu. Se saa osan ihmisistä ottamaan riskejä, jotka joskus tuottavat tulosta, joskus perikadon. Mutta kukaan ei jää suremaan epäonnistunutta yrittäjää, uusia on aina tulossa tilalle. Kapitalismi tuottaa omat tukipylväänsä, on ainakin tähän asti tuottanut.

Mutta vaikka kapitalismi on tehokas moottorina, sillä on ikävä taipumus olla systemaattisen epävakaa. Se pullistuu ja lopulta räjähtää. Viimeisimmästä räjähdyksestä on melkein kymmenen vuotta ja järjestelmä ei vaan näytä toipuvan. Markkinatalous yskii, kun kapitalismi on imenyt pääomat finanssikeinotteluun kasinoon ja pankit joutuvat lainaamaan rahaa miinuskorolla eli suomeksi maksavat siitä hyvästä, että joku suostuu ottamaan rahan säilyttämisen riskin (pankki siis olettaa, että tilanne vain huononee). Sijoittajia ei kiinnosta tuotanto, vaan tuotto. Se on huono asia ihmiselle, jonka täytyy ostaa elämiseen tarvittavat hyödykkeet ansiotuloillaan.

Kapitalistisen markkinatalouden ideologia perustuu megaluokan valheeseen, jonka ytimessä on puhe vapaasta kilpailusta. Markkinoiden kautta sen luvataan tuottavan paitsi taloudellisen toiminnan tehokkuutta, myös halvemmat hinnat ja kaikille valuvaa hyvinvointia. Ideologinen propaganda vaatii valtiollisen sääntelyn rippeidenkin poistamista ja kaiken vallan antamista markkinavoimille. Siellä kun kysyntä ja tarjonta tasapainottavat muka toisensa kaikkien yhteiseksi hyväksi. Tämä valhe on niin iso, että sitä on vaikea hahmottaa. Siksi esimerkiksi TTIP-neuvotteluja käyviä byrokraatteja ja suurteollisuuden lobbareita ei ole vielä kukaan hirtetty lähimpään lyhtypylvääseen.

Markkinatalouden suurin valhe on, että samaan aikaan kun vapaita käsiä vaaditaan vapaan kilpailun nimissä, tehdään kaikki mahdollinen, että kilpailua ei olisi. Ei toki niin, ettei kapitalismi tuottaisi keskenään ankarasti kilpailevia yrittäjiä, vaan niin, että jokaisen yrittäjän todellinen tavoite on kilpailun estäminen oman voiton maksimoimiseksi. Kuluttaja kuvittelee, että järjestelmän eri osat joutuvat kilpailemaan markkinoilla, jotka takaavat korkean tuottavuuden ja alhaiset kuluttajahinnat. Niin se ei mene, vaan kapitalismi on aina kovaa pyrkimystä kilpailun estämiseen.

Keinoja riittää. Yksinkertaisinta on pyrkiä monopoliasemaan, jolloin voi sanella hintatason muista piittaamatta. Monopoli on jokaisen kapitalistin unelma, puhuttiin julkisuuteen vapaista markkinoista mitä tahansa. Jos monopolia ei pystytä saavuttamaan, kuten yleensä onkin tilanne, sovitaan hintakartellista alan keskeisten toimijoiden kesken. Jos joku yrittää polkea kartellihintoja, kaikki muut hyökkäävät kerettiläisen kimppuun. Se on ollut tepsivä konsti koko kapitalismin historian ajan. Kolmas tapa on valjastaa valtiovalta rakentamaan ”oman” maan tuotannon suojaksi tullimuureja samalla kun vaaditaan muita maita purkamaan samaiset murinsa. Tällainen protektionismi on toki ideologisesti kiellettyä, mutta ehkä juuri siksi niin suosittua.

Monopoli, kartelli ja protektionismi ovat kaikki näennäisesti torjuttuja keinoja ja aina silloin tällöin niihin hiukan puututaankin. Toimet ovat kuitenkin järjestään ponnottomia, koska niistä hyötyvät maailman suurimmat kapitalistiset yritykset, joiden yli poliittisen vallan on käytännössä mahdoton jyrätä (poliitikkojen rahoitus tulee noilta yrityksiltä). Jos monopoliyritys tai kartelli hajotetaan, sen rakentaminen alkaa seuraavana päivänä uudelleen. ”Tervettä päivää” ei kapitalismi tunne.

Samasta syystä kansainvälisen talouden pahinta sairautta eli rahan katoamista sekä verottajalta että tuotannolta ei saada kuriin. Suuryrityksiä kiinnostaa vain voiton maksimointi, ne eivät ota vastuuta työllisyydestä, elintarvikehuollosta tai lääketurvallisuudesta, yhteiskunnallisesta tasa-

arvosta tai ihmisoikeuksista nyt puhumattakaan. Suuryritykset ovat kapitalistisen markkinatalouden malli, eikä niitä mikään niin ärsytä kuin valtiollinen sääntely, joka pahimmillaan saattaa pakottaa ne kilpailemaan hinnoilla ja laadulla.

Uutiset ja taloustilastot kertovat vuosi vuodelta samaa tarinaa. Omistus ja varallisuus keskittyvät kiihtyvällä vauhdilla. Yhä suurempi osa kaikesta ihmisen tuottamasta rikkaudesta siirtyy koko ajan yhä pienemmän ja pienemmän ihmisryhmän päätösvaltaan. Vakavia yrityksiä padota tätä kehitystä ei oikeastaan ole, vaikka propagandapuheissa teeskennellään huolestuneisuutta suuryritysten kasvavan vallan takia. Voidaan sanoa, että vasemmiston ideologinen haaste ei ole pärjännyt, mutta aivan yhtä avutonta on myös markkinatalouden ideologisilla puolustajilla. Kun jättimäisille valheille rakentuva järjestelmä yskii ja köhii, lääkäriä ei löydy, koska sellaisen ei ole sallittu syntyä. Lääkäri kun saattaisi lipsauttaa totuuden julki. (11.9.2016)

Tietoisuus

Nykyihmisen näkökulmasta maailmassa on yllättävän paljon ratkaisemattomia arvoituksia kaiken olevaisen ilmaantumisesta elämän syntyyn. Kaikki se kiehtoo uteliasta ihmismieltä ja ehkä jonain päivänä tällaisetkin selittämättömyydet saavat selityksensä. Eivät tosin väistämättä. Emme voi tietää, onko kaikkiin kysymyksiin olemassa vastausta, ainakaan sellaista, joka tyydyttää tietoista ihmistä. Erityisen haastavalta vaikuttaa juuri se tietoisuus, jonka ansiosta minä kirjoitan mitä kirjoitan ja sinä lukija luet ja ymmärrät, mitä kirjoitan.

Tarkoitukseni ei ole tässä yrittää hahmottaa nykytieteen näkemystä tietoisuuden kysymyksestä, en tunne aihetta riittävästi eikä tila tietenkään riitä. Sen sijaan pohdin tietoisuuteen liittyvää paradoksia, jonka seurauksena tietoisuus voi merkitä suurta iloa, helpotusta, suoranaista riemua tai toisaalta pysyvää, syvää ja auttamatonta surua. Emme tiedä, onko tietoisuus vain ihmisen omaisuus. Asiaa on vaikea tutkia, myös ihmisessä. Tiedän vain itsestäni, että vaikka nautin tietoisuudesta, välillä se tuntuu raskaalta painolta, jonka takia menee mielellään nukkumaan.

Itse ajattelen, että olla ihminen tarkoittaa juuri olla tietoinen. Jos tietoisuuden ottaa pois, ihminen on yksi eläinlaji monien muiden joukossa. Näin on ainakin siinä tapauksessa, että tietoisuus on vain ihmisen ominaisuus. Pidän muitakin vaihtoehtoja mahdollisina, mutta selvyyden vuoksi tässä tietoisuus on vain ihmisen ominaisuus. Kysymys kuuluu: onko ihmisen hyvä haluta tietoisuutta vai olisiko kaikki helpompaa, jos tietoisuutta ei olisi koskaan kehittynyt?

Ihmisellä ei ole muiden eliöiden silmissä mitään erityistä käyttöarvoa. Olemme varsin harvoille ravinnonlähde, paitsi tietysti lopullisesta möyhentämisestä vastaaville bakteereille ja muille pieneliöille. Todennäköisesti koko muu eliökunta on onnellisen tietämätön ihmisen olemassaolosta. Jos eliöillä olisi tietoisuus, ne kaikki vihaisivat ihmistä, ehkä jotkut koirat pois lukien. Mutta jos ei ole, vain me itse kykenemme murehtimaan olemassaolomme mielekkyyttä ja tarkoitusta. Juuri se on tietoisuuden syvä tragedia.

On vaikea tietää, onko tietoisuus on-off -piirre, vai liukuuko ihminen huomaamattaan tietoisuuden puolelle ja siitä pois. Dementian kourissa olevaa ihmistä havainnoimalla tulee sellainen tunne, että vaikka raja jossain onkin, se ei haittaa tai hidasta liikettä pois tietoisuuden piiristä. Sen sijaan näyttää aika ilmeiseltä, että vaikka ihminen syntyy tietoiseksi, sitä rajaa on toiseen suuntaan todella vaikea, ehkä mahdoton ylittää. Kysymys on aivojen ominaisuudesta, mahdollisesti evoluution tuottamasta ainutlaatuisesta, toistumattomasta piirteestä.

Vaikka ihminen ei kertaakaan elämässään ajattelisi koko asiaa, hän on silti tietoinen eliö syntymästä kuolemaansa tai ainakin ennen dementoitumistaan. Tietoisuutta ei voi kytkeä mielin määrin päälle ja pois, vaikka toisaalta niin tapahtuu aina nukahtaessamme ja herätessämme unesta. Inhimillinen tragedia on siinä, että niin usein emme haluaisi olla tietoisia asioista, jotka kauhistuttavat, pelottavat, väsyttävät, stressaavat mieltämme. Tietoisuuden evoluution kautta saanut eliö yrittää

usein kaikin keinoin sammuttaa tietoisuutensa, milloin kemiallisten substanssien avulla, milloin aivojaan psyykkaamalla ja painostamalla. Jostain asiasta tietoiseksi tulo on yleensä peruuttamaton asia, ja se on henkisesti raskasta.

Vaikka on ilmeistä, että juuri tietoisuus tekee ihmisestä ihmisen, jokin vahva veto meillä on myös tilaan, jossa emme ole tietoisia. En tiedä, onko kyse vain tilapäisestä mukavuudenhalusta vai vaikuttaako meihin jokin geneettinen muisto ajasta, jolloin emme vielä olleet ihmisiä. Kun katselen videonpätkää vangitusta orangista ratkomassa makuualustansa kiinnitysköysiin liittyvää suhteellisen monimutkaista ongelmaa, on vaikea uskoa, ettei ongelmanratkaisuun liittyisi minkäänlaista tietoisuutta siitä, että tulevan lepo hetken mukavuus riippuu siitä, miten kiinnitys onnistuu. Mutta mahattaako oranki kuitenkaan olla murheellisen tietoinen siitä, että hän yksilönä on ihmisen vankina ja hänen lajinsa uhkaa kuolla ihmisen toimien takia sukupuuttoon?

Onko ei-tietoinen eläin ”onnellisempi” kuin tietoisuuden rasittama ihminen? Voiko ”onnelisuudesta” edes puhua muuten kuin tietoisuuden yhteydessä? Jotta voi olla ”onnellinen”, täytyy olla tietoinen siitä, mitä on olla ”onneton”. Siksikö kettu vain näyttää tyytyväiseltä popsittuaan mehevän myyrän, mutta todellisuudessa on vain ”kylläinen” tai ”nälkäinen”? Asia ei saa valaisua muilta ihmisiltä kysymällä, koska he kaikki ovat tietoisia. Siltä, jolla tietoisuutta ei ole, ei voi kysyä. Tietoisuuden paino on aina henkilökohtainen.

Evoluutio on tehnyt ihmisestä tietoisien eliön. Emme tiedä, voisiko jokin yllättävä mutaatio heittää ihmislajin kehityksen tietoisuuden sammumisen tai laadullisen muutoksen tielle. Nykyinen tietoisuuden laji on joka tapauksessa valtava uhka sekä eliökunnalle yleensä että ihmislajille itselleen. Tietoisuus ei suojaa typeryydeltä tai katastrofaalisen huonoilta teoilta. Tietoisuuden katoaminen tekisi ihmisestä huonosti luonnossa pärjäävän ihmisapinalajin, joka ehkä nopeastikin katoaisi muita uhkaamasta. Tietoisuuden laadullinen parantuminen jollain käsittämättömällä tavalla voisi toisaalta saada meidät käyttäytymään vastuullisesti. Sellaisen varaan ei kuitenkaan parane jättäytyä, joten tämän nykyisen tietoisuuden kanssa täytynee pärjätä. Helppoa se ei tule olemaan jatkossakaan. (16.9.2016)

Tietoisuus II

Pakko jatkaa tästä aiheesta toisenkin tekstin verran, nyt keskittyen kysymykseen siitä, mitä tietoisuudesta ihmiselle yksilönä seuraa. Olen pohtinut tätä asiaa siitä lähtien, kun luin joskus kauan aikaa sitten **Pentti Saaritsan** runon, jonka ajatus oli, että kun on jonkin asian tajunnut, on myöhäistä katua. Tietoisuus jostain tarkoittaa, ettei voi enää olla tietämätön ja välinpitämätön. Tarkemmin sanoen tietenkä voi, mutta ei ilmaiseksi. Ihminen, joka vaientaa tietoisuutensa ja toimii vastoin parempaa tietoa, kärsii aina.

Vai kärsiikö? Kun katselee ihmisten vaivatonta välinpitämättömyyttä isoista ja pienistä asioista, tulee väkisinkin mieleen, että joko ihmisten tietoisuuden alue on yllättävän kapea tai sitten he eivät ole Saaritsaansa lukeneet tai muuten tulleet asiaa ajatelleeksi. Tietenkin, jos on geneettisesti tai kasvatuksen tuloksena empatiakyvytön, moraalinen stressi on varmasti aika vähäinen, varsinkin niissä tilanteissa, joissa yksilön mahdollisuus vaikuttaa asioihin on joka tapauksessa vähäinen.

Minulle itselleni on kuitenkin ollut elämänmittainen ongelma kestää sitä, etten toimi kaikkien tietoisuuteeni tulneiden asioiden suhteen siten kuin järkeni ja tunteeni ohjaisivat toimimaan. Tietoisuus ison maailman ja lähietäisyyden loputtomista ongelmista synnyttää omantunnon pistoksia, jotka eivät tapa, mutta vaivaavat kuin krooniset ristiselän kivut. Järki sanoo, että on hyödytöntä kärsiä stressistä sen takia, ettei ole paneutunut kaikkien maailman ongelmien ratkaisemiseen, koska se on käytännössä mahdotonta. Mutta missä menee ”kohtuullisen” reagoinnin raja?

Kun en itse käytä alkoholia enkä muitakaan kemikaaleja tietoisuuteni sammuttamiseen, en osaa sanoa, toimiiko taktiikka alkuunkaan. Ulkopuolisesta näyttää, että tilanne on krapula-aamuna entistä huonompi: se asia, jonka takia tietoisuutta ruvettiin illalla sammuttamaan, on edelleen olemassa ja pahimmassa tapauksessa entistäkin huonommassa jamassa. Sen lisäksi päätä särkee ja olo on yökötävä. Olisiko siis parempi kohdata tietoisuuden seuraamukset aina vaan selvin päin ja tyytyä päivittäin nukkumisjakson tarjoamaan tiedottomuuden lohtuun?

Onhan toisaalta niin, etten ainakaan minä halua sammuttaa tietoisuuttani. Vaikka kärsin siitä, että olen tietoinen aivan liian monista ikävistä asioista, eiväthän ne mihinkään katoa sen ansiosta, että minä en niitä ajattele (tämä on juuri tuon Saaritsan lausahduksen ydin). En missään tapauksessa halua sammuttaa itsestäni tietoisuutta esimerkiksi maailman lasten joka hetki kokemasta väkivallasta ja kaltoin kohtelusta, vaikka en todellisuudessa kestä katsoa lyhyttäkään silmäystä tähän todellisuuteen ja kieltäydyn ehdottomasti katsomasta uudelleen elokuvaa *Tulikärpästen hauta*, vaikka pidän sitä yhtenä vaikuttavimmista koskaan tehdyistä animaatioelokuvista.

Tietoisuudella on tietysti myös valoisa puolensa, eihän kaikki ole kipua ja kärsimystä. Iloitseen siitä, että olen tietoinen monista maailman ihmeellisistä asioista, loputtomista luonnon tarjoumuksista ja inhimillisen luovuuden ja hyvyden hedelmistä. Tällä puolella en koe mitään muuta ongelmaa kuin yksilöllisen elämän rajallisuuden, joka ei sekään ole mikään todellinen ongelma, kunhan yritän vähän tasapainottaa tätä valon määrää. Inhimillisellä tietoisuudella on puolensa ja juuri siksi se on niin kiehtova ja jossain määrin pelottavakin ominaisuus.

Tietoisuus synnyttää tarpeen toimia, puuttua asioihin. Suomalaiselle näyttää olevan tavattoman vaikeata määritellä kohtaa, jossa passiivinen tietoisuus täytyy muuttaa aktiiviseksi toiminnaksi tai niin saa tehdä. Kynnys puuttua lasta laiminlyövästä aikuisen toimintaan on ehkä suhteellisen alhainen, mutta mitä enemmän asia näyttää kuuluvan aikuisen itsemääräämisoikeuden piiriin, sitä korkeammaksi kasvaa muuri, jonka takaisista asioista emme halua mitään tietää. Myös etäisyys helpottaa tietoisuuden passiivisuutta. Maantieteellisesti tai sosiaalisesti kaukainen ongelma ehkä koskettaa tietoisuuttamme, mutta ei helposti valtaa sitä.

Kaikenlainen kansalaisaktivismi kumpuaa tietoisuudesta ja siihen liittyvästä vastuuntunnosta. Tiedän ongelman, en voi enkä halua vaieta tumput suorina. Mihin ihminen energiansa suuntaan, riippuu pienistä asioista, mutta siltä näyttää, että osan ihmisistä tietoisuus pakottaa toimimaan, mutta ei kaikkia. Mielenosoittaja joutuu aina ihmettelemään, mitä siinä kadulla kulkuetta seuraava oikein miettii ja mistä kaikesta on tietoinen, jos mistään. Tässä suhteessa ihmisen tietoisuus on hyvin vahvasti subjektiivinen; itselle tärkeät asiat muuttuvat nopeasti ja vaivatta absoluuttisesti tärkeiksi, vaikka etäältä katsoen on selvää, että viimeisten amurintiikereiden (*Panthera tigris altaica*) suojeleminen on tärkeää aivan eri tavalla kuin pyrkimys päästä eroon ydinaseista tai saada tasa-arvoa transsukupuolisille ihmisille.

Vaikka ymmärrän tietoisuuden merkityksen loputtoman stressin ja ahdistuksen lähteenä, en siitä mistään hinnasta luopuisi. Ei-tietoisen eläimen elo voi olla joissain suhteissa ”helpompaa” kuin hyvästä ja pahasta tietoisen ihmisen. Toisaalta voiko edes puhua ihmisestä ilman tietoisuuden selkäreppua? Pientä geneettisesti poikkeavien ihmisten ryhmää (empatiakyvyttömät) lukuun ottamatta me olemme tietoinen eliölaji ja ominaislaatumme rakentuu vahvasti tietoisuuden ympärille. Toisin emme voi valita vaikka jyrkimmän näkemyksen mukaan ihmisen vastuullisin teko olisi hävittää tietoinen ihminen Maan lajivalikoimasta. Olen tietoinen, siksi iloitsen ja kärsin, loppuun asti.
(18.9.2016)

Femin-ismi

Eveliina Talvitien kirjan *Miten helvetissä minusta tuli feministi?* (WSOY 2016) otsikko on niin taitavasti muotoiltu, että tekstikin oli suorastaan pakko lukea. Kirja on hauska kirjoitettu ja miellyttävän itseironinen kasvukertomus – mutta kokonaan eri asia on, vastasiko se mitenkään otsikon kysymykseen. En tiedä, mutta rohkaistuin Talvitien ajatuksia luettuani pohtimaan pitkää aikaa ääneen feminismiä kulttuurisesti lähes mihin tahansa suuntaan taipuvana yläkäsittienä asioille, jotka eivät välttämättä edes kauhean tiukasti liity toisiinsa.

Olen joskus 1980-luvun villeinä vuosina määritellyt itseni feministiksi, mutta näin jälkikäteen ajatellen se oli pelkkää äkäisten naisten mielistelyä. Kun koin itseni miehenä kovin erilaiseksi kuin emansipoituneiden naistuttujeni syystäkin pystyyn haukkumat lajitoverini, arvelin feministiksi julistautumalla välttäväni perusteettoman leimautumisen. Mutta ei se niin mennyt. Jouduin huomaamaan, että yhtä nihkeästi kuin tien tuomana helsinkiläisenä minua koskaan hyväksyttiin kainuulaiseksi, feministiksi ilmoittautuminen oli todiste yhtään mistään. Olin onto julistusfeministi.

Vaikka suhtauduin tuolloin kuten nykyäänkin hyvin tukevasti naisten kokemaa sortoa ja eriarvoisuutta vastaan, en millään päässyt eroon siitä havainnosta, että samaan johtopäätökseen – naisille kuuluvat samat oikeudet kuin miehille – tultiin varsin erilaisia reittejä, eikä itseään feministiksi kutsuvien naisten asialista itse asiassa ollut ollenkaan sama kuin itselläni, eikä se ollut sama feministeillä itselläänkään. Jälkiviisas tietysti hymähtää, että pienellä analyttisyydellä saman olisi voinut oivaltaa nopeamminkin. No, itse en siihen kyennyt ja siksi huomasi pian, etten enää ollutkaan feministi.

Kuten kaikkien ismien kohdalla näyttää vääjäämättä tapahtuvan, myös feminismi on aina kärsinyt erilaisista, pahimmillaan keskenään jyrkästi ristiriitaisista tulkinnoista ja eri suuntaan vetämisestä. On mahdotonta arvioida, kuinka montaa sorttia feminismiä sen nimeen vannovien joukoissa esiintyy tai kuinka selkeästi feministit itse mieltävät aatteellisen monenkirjavuutensa. Ulkopuolisellekin on silti selvää, että ero kaikkein jyrkimpien ”telaketjulesbojen” (en itse käytä tällaisia ilmauksia, mutta se näyttää olevan feministeillä itsellään käytössä, joten teen poikkeuksen lainausmerkeissä) ja vaikkapa suuryritysten johtajien lasikatosta huolestuneiden pitkälle koulutettujen uranaisten välillä on melkoinen. En siis edes kuvittele feministien olevan yksi joukko, vielä vähemmän yksimielinen.

Oma suhtautumiseni ei pohjautu suhteellisen yleiseen ajatteluun, että feminismi on tasa-arvon kaapuun puettua pyrkimystä korvata miesten hegemonia naisten hegemonialla. Olen vakuutunut siitä, että valtaosa feministeiksi itsensä mieltävistä naisista suuntaa tarmonsä olennaisiin ongelmiin ja tunnistaa myös ne tilanteet, joissa miehet ovat selkeästi alistetussa asemassa (kuten asevelvollisuus, sairastavuus, riski joutua väkivallan kohteeksi jne.). Feminisminsä ajattelemalla omaksuneet ymmärtävät, ettei yhdellä ismillä voi hoitaa kaikkia ongelmia eivätkä naisten kohtaamat ongelmat ja haasteet kaikki ole miesten ylivallan seurausta tai syytä. Joskus se vika löytyy jopa ihan itsestä ja omista asenteista.

Valitettavasti myöskään feminismi ei ole vapaa äärimmäisestä ajattelusta, kiihkoilusta ja vihasta. Sanon valitettavasti, koska feminismi ja jokainen siihen samastuva joutuu koko ajan vastaamaan myös siihen perusteltuun kritiikkiin, jonka kiihkoilijat synnyttävät. Yksi miehiä kollektiivisesti inhoava ja inhotaan julkisesti muistuttava feministi mitätöi helposti sadan maltillisemman työn niissä asioissa, joilla on pysyvä vaikutus niin naisten kuin miestenkin hyvinvointiin. Monella kiihkoilijalla voi olla subjektiiviset perustelunsa vimmalleen, mutta asiat eivät vaan etene vihan kautta. Viha lähinnä synnyttää uutta vihaa. Jotkut miehet ovat ruvenneet vihaamaan feminismiä.

Eveliina Talvitien feminismin kanssa on vaikea kenenkään kiistellä, se on omilla rajoillaan hyvin perusteltu ja ymmärrettävä elämänsäsenne. Se ei kuitenkaan ole julkisen feminismin koko kuva, ja vähän veikkaan, ettei Talvitiekään iloitsi kaikista feminismiin oikeutetusta tai joka tapauksessa yhdistettävistä ilmiöistä. Yleisen miesvihan pariksi sopii hyvin näkemys siitä, että miehet ovat luon-

nostaan naista huonompia tai sama asia toisin päin. Tällaisia ääliömäisyyksiä on feminismin historiassa kuitenkin esitetty. Tai sellaisia, että ihmiskunta ei itse asiassa tarvitse miehiä kuin yhden valioyksilön, jonka siemenellä voidaan tehdä uusia valionaisia. Muistan nuoruudestani julisteen, jonka mukaan nainen tarvitsee miestä yhtä paljon kuin kala polkupyörää. Tuolloin se huvitti, nyt vain tyyppi, aivan kuten osa ns. ”naistutkimuksesta”, joka on tieteeksi naamioitua hölynpölyä.

Yleinen feministinen näkemys siitä, että nainen ei ole tasa-arvoinen, on yleisellä tasolla kiistatta totta. Monissa kulttuureissa naisella ei ole käytännössä muuta kuin kotieläimen arvo, joka ikääntymisen myötä kulkee kohti nolaa. Tätä ei voi tasapainottaa sillä, että Suomessa tasa-arvon ongelmia on suhteellisen vähän, eivätkä ne koske pelkästään naisia. On ymmärrettävää, ettei miesten kokemaa eriarvoisuutta hetkauta kaikkia naisia, mutta ongelmaksi se muuttuu, kun annetaan toimivia aseita niiden käsiin, jotka ihan oikeasti haluavat tarrautua miehiseen ylivaltaan. Minusta ei ole liioittelua sanoa, että feministin vaarallisin vastustaja on toinen feministi, joka ei pelaa yhteistä peliä yhteiseen maaliin.

En kutsu itseäni feministiksi siitä yksinkertaisesta syystä, etten ole elänyt naisen elämää enkä halua teeskennellä, että ymmärtäisin, miltä tuntuu olla nainen miesten hallitsemassa maailmassa. Järjellä asiaa voi analysoida, mutta ei tunteella eläytyä. Pidän silti isoa osaa feministisestä toiminnasta tärkeänä osana yleistä tasa-arvon edistämistä, vaikka sille ilmeisen haitallista feminismiä esiintyy myös Suomessa. Ei siis riitä, että esiintyy feministinä. Täytyisi yrittää esiintyä tolkkuna feministinä, jonka teesejä ei niin vaan ammutakaan alas epäloogisina tai yksioikoisen miesvihan ilmauksina. Itse pidän hyvänä testinä suhtautumista vain miehille pakolliseen asevelvollisuuteen. (24.9.2016)

Valemuistot

Kuulun niihin ihmisiin, joiden on todella vaikeaa muistaa laulujen sanoja ulkoa. Harmillista, kun aivot osaavat antaa kitaraa soittaville käsille ohjeen siitä, mitä sointuja laulavien tueksi pitää soittaa, mutta esilaulajan roolia ei mitenkään voi ottaa, kun samat aivot kieltäytyvät muistamasta varmuudella, miten ne sanat menivät. Pystyn soittamaan satoja lauluja ulkomuistista, mutta tekstisäkeiden osalta muistini sisältää lähinnä tämän: ”Jos vastaan tulee näätä / niin pakoon täyttä päätä / Sen hampaat on niin terävät / ja katse niin kuin jäätä”.

Tunnen ihmisiä, jotka pystyvät lausumaan ulkomuistista runomittaista tekstiä tunnin putkeen ilman ensimmäistäkään virhettä. En tiedä, miltä se tuntuu, kun sanoja ei tarvitse muistella, vaan ne tulevat kuten soinnut kitaristin sormista. Olen avoimesti kateellinen, vaikka ymmärrän, että joku toinen voisi haluta osata soittaa ne sadat sävelmät kuten minä. Miksi meillä kaikilla ei ole hyvä muisti sekä tekstin että musiikin osalta? En tiedä. En tiedä, saanko koskaan tietää.

Hyvä- tai huonomuistisuus ei ole kuitenkaan hämmäntävin inhimillisen muistiin liittyvä piirre. Sehän voi selittyä yksinkertaisesti jollain neurokemiallisella tavalla. Tai ehkä muistamisen kyky on koodattuna perimäämme, siihen ainakin pinnalliset arjen havainnot viittaavat. Hyvin muistaminen näyttää olevan jollain tavalla perinnöllistä, vaikka ei ilmeisestikään yksinkertaista reittiä pitkin. Kaikista runonlaulajien lapsista ei tule runonlaulajia.

Otsikkoni ei liity huonomuistisuuteeni. Varsinainen tarkoitukseni on pohtia lyhyesti muistimme epäluotettavuutta. En tarkoita tilannetta, jossa ihminen ei muista jotain asiaa. Kun ei saa laulujen sanoja mieleensä, jokainen voi todeta tilanteen ilman suurtakaan epä tietoisuutta. Renki petti, eikä ensimmäistä kertaa. Mutta tilanteessa ei ole mitään huolestuttavaa, tähän sattuu koko ajan, melkein jokaiselle ihmiselle. Meidän on itse asiassa helppo hyväksyä muistin pettäminen, koska se on niin tavallista ja enimmäkseen vaaratonta. Harmillista, mutta ei elämän perusteet kyseenalaistavaa.

Varsinaiselle epämuokavuuden alueelle siirrymme, kun joudumme kohtaamaan muistimme epäluotettavuuden tilanteessa, jossa muiston korvaa **valemuisto**, tilanteeseen tai tarpeeseen sopiva

sepite. Valemuisto ei ole sama asia kuin väärin muistaminen tai ei-muistaminen. Se on fiktiivistä muistamista, joka näyttää olevan ihmisen tietoisuuteen erottamattomasti liittyvä ominaisuus. En ole asiaa varsinaisesti koskaan aikaisemmin pohdiskellut, ennen kuin viime sunnuntaina viisas ja älykäs ystäväni muistutti minua muistin olennaisesta roolista tietoisuuden käsitteessä ja samalla toi keskusteluun valemuistot.

Tajusin yhtäkkiä, kuinka suuri tabu taipumuksemme valemuistoihin itse asiassa on. Emme halua ajatella koko asiaa, koska vaikka valemuisto olisi kuinka tiedostamaton tahansa, paljastuessaan se saattaa meidät noloon tilanteeseen. Jos jokin iso ja tärkeä rakentuu valemuistoille, paljastumista seuraava romahdus voi olla totaalinen. Tahattoman valemuistamisen prosessointi voi olla vaikka kuinka traumaattista ja pitkäaikaista, mutta jos ihminen jää kiinni tietoisesta valemuistosta eli harkitusta valehtelemisestä, sitä pidetään moraalisesti varsin tuomittavana ainakin pohjoiseurooppalaisessa kulttuuriperinteessä. Silti se on erottamaton osa ihmisen persoonaa. En usko, että kukaan on kyvytön valemuistoihin eikä varsinkaan tietoiseen valehtelemiseen.

En tässä edes yritä analysoida valemuistojen maailmaa sinänsä, se on laajemman tekstin aihe – varsinkin ns. istutetut valemuistot, joiden avulla on tehty karkeita rikoksia. Haluaisin kuitenkin kysyä itseltäni ja mahdolliselta lukijalta, mitä seuraa siitä, että valemuiston tunnistaminen sepitteeksi on usein hyvin vaikeata, joskus mahdotonta. Onko ns. objektiivisen totuuden tavoittelu ollenkaan mielekästä, jos ihmisen muisti kykenee sekä muuttelemaan kertomusten yksityiskohtia että tarvittaessa sepittämään muistoja, joiden todistaminen sepitteeksi on loogisesti mahdotonta? Kun itsekkin jo iäkäs muistelija kertoo tapaamisesta jo kuolleen ihmisen kanssa, ei ole mitään keinoa tietää, mitkä muistoista ovat totta, mitkä ehkä sepitettä. Sokeroitu valhe ei voi paljastua, sitä voidaan vain epäillä.

Itseäni asia vaivaa erittäin paljon. Olen kiinnostunut ihmisten ja asioiden historiasta. Ymmärrän hyvin ns. lähdekriittisyyden tärkeyden. Mutta se ei auta tilanteessa, jossa kukaan ei pysty tarkistamaan rengin kertoman faktoja, eikä isäntä tai emäntä kykene itsekään olemaan enää varma siitä, muistaako tosiasioita vai itselle sopivaa fiktiota. Ongelma ei koske vain julkisesti muistelevia nimekkäitä ihmisiä vaan jokaista meistä, joka yrittää saada menneisyydestä otetta. Valokuvassa jo kuollut omainen hymyilee ystävällisesti, mutta oliko hän siitä huolimatta säälimätön kurittaja, jos muistikuvat niin väittävät?

Joudummeko luottamaan muistirengimme yli sen, mikä olisi järkevää ja totuuden näkökulmasta asiallista? Onko tuo renki ylipäättään ansainnut minkäänlaista kunnioitusta ja palkitsemista? Vai rakastammeko mahdollisuutta muistojen sepittämiseen niin suuresti, ettemme halua koko asiaa liikaa penkoa? Jos sokeroitu valhe maistuu paremmalta kuin katkera totuus, miksi vaivautua totuuden perään? Taiteessa faktan ja fiktion rajasta ei tarvitse piitata, mutta jo taiteilijan omasta elämästään sepittämä muisteluteos herättää levottomuutta. ”Hyvä tarina, vaikka ei totta olisikaan” toimii vain tilanteissa, joissa ei ole liikaa pelissä. Valemuistojen varaan on paha rakentaa mitään kestäväksi tarkoitettua tai toivottua. (2.10.2016)

Seksi ja velvollisuus

Niin vieraantunut länsieurooppalainen ihminen on biologisesta perustastaan, että joutuu pohtimaan, onko seksi velvollisuus ja jos on, ketä kohtaan. Mutta ehkä se on aikamme kuva, todellinen ja vastaamaan pakottava. Ehkä seksistä on tullut aito ongelma myös uskonnollisesti ahdasmielisten joukkojen ulkopuolella. Kenties siksi, että kaupallisesti viritettyä seksuaalista virikettä on jo enemmän kuin keskimääräinen ihminen pystyy ottamaan vastaan ja prosessoimaan.

Ihmisen seksuaalisuuden yhdistäminen velvollisuuksiin ei sinänsä ole uusi ilmiö. Vanhaan on puhuttu ”aviolisista velvollisuuksista”, joilla on yleensä tarkoitettu, että naisen täytyy myöntyä miehen seksuaalisiin toiveisiin, vaikka ei niin haluaisikaan. Periaatteessa sama tietysti koskee myös miestä. Puheet haluttomista miehistä ovat vain olleet harvinaisempia. Tämä velvolli-

suus kumpuaa arvatenkin siitä sosioekonomisesta merkityksestä, joka avioliitolla on ollut. Lainsäätäjä ja kirkollinen auktoriteetti ovat olleet yhtä mieltä siitä, että kun nainen saa miehen elättäjäkseen ja turvakseen, siitä hyvästä on seksuaalisesta pihistelystä luovuttava, jos muuten olisi siihen taipuvainen.

Moderni ajatus seksistä ensisijaisesti mielihyvän lähteenä herättää kysymyksiä, joita ei vanhassa maailmassa olisi edes osattu keksiä. Velvollisuus tarjota toiselle ihmiselle seksuaalista mielihyvää samalla kun sitä saa itsekin voidaan nähdä markkinatalouden kaikkialle ulottuvana pakkona tai sitten jalona toisen ihmisen hyvästä välittämisenä. Ehkä se on molempia. Tässä suhteessa nykyaikaiset nuoret naiset ovat todennäköisesti vaativampia kuin isoäitinsä. Tasa-arvoa voi nykyään vaatia myös seksin kaltaisella intiimillä elämänalueella.

Onko seksissä jotain sellaista, joka sijoittaa sen muiden mielihyvää tuottavien toimien joukossa ihan erityiseen asemaan? Kun kokkaamme itsellemme ja seksuaaliselle kumppanillemme, koemme sen velvollisuutena juuri häntä kohtaan vai ihan yleisenä hyvän jakamisena? Se on ainakin selvää, että ruokaa on helpompi jakaa kenelle tahansa kuin seksiä. Pelkkä ajatuskin siitä, että ihmisen seksuaalinen kyvykkyys rinnastettaisiin vaikkapa kokintaitoihin, varmaan hämmentää useimpia, ehkä suorastaan raivostuttaa.

Mutta miksi olemme seksistä mustasukkaisia, vaikka tuskin hermostumme, kun puolisoimme loihtii erinomaisen aterian vieraalle, mutta potentiaaliselle parittelukumppanille? Tiedämme kyllä järjellä, etteivät sukupuolielimet kulu tai ”likaannu”, vaikka niitä käytettäisiin myös vakiintuneen parisuhteen ulkopuolella. Tiedämme senkin, että varsin suuri osa miehistä ja naisista ei voi vastustaa kiusausta, vaan harrastaa myös parisuhteen ulkoista seksiä, kun siihen tarjoutuu mahdollisuus ilman merkittävää kiinni jäämisen riskiä. Samalla lailla toimivat useimmat eläinlajit, vaikka eivät aivan kaikki.

Kokeeko ns. länsimainen ihminen, että hänellä on velvollisuus harrastaa seksiä vain vakituisten kumppaninsa kanssa, vaikka kirkko tai valtio ei sitä häneltä (enää) suoranaisesti edellytä? Sisältyykö tähän velvollisuudentunteeseen ulkoisista suhteista pidättäytymisen eli seksuaalisen uskollisuuden lisäksi myös tunne siitä, että vakituisten kumppanin seksuaalisia tarpeita on palveltava, vaikka itseä ei kiinnostaisi?

Seksistä puhuminen on sen verran vaikeaa, että tuskin monikaan nuori ihminen pohtii tällaisia asioita ääneen saati sitoutuu tietoisesti mihinkään toisen nuoren ihmisen kanssa seurustellessaan. Varsinkin nuorten seksi tuntuu olevan täynnä kaikenlaisia oletuksia, joita kukaan ei kuitenkaan vaivaudu testaamaan tai tarkistamaan. Ehkä seksiin liittyvät oletukset ovat ihan älyttömiä, epärealistisia ja kohtuuttomia? Eikö sellaisesta pitäisi varoittaa jokaista, jonka seksuaaliset halut ovat heränneet ja ehkä myös niitä, joilla niin ei vielä ole käynyt?

Nuoret eivät halua puhua seksistä varsinkaan niiden kanssa, joilla voisi olla aiheeseen liittyvää kokemusta ja ehkä jokunen opettavainen, varoittava tai kannustava ajatus. Ilmeisesti on mukavampaa puhua asiasta toisten yhtä kokemattomien ja tietämättömien kanssa. Ihan pihalla lienee viihtyisämpää yhdessä kuin yksin. Sellaisesta, joka mielellään näkisi asiassa tapahtuvan jotain kehitystä, tällainen on tietenkin turhauttavaa. Aikuinen ei kerta kaikkiaan tiedä, mitä seksiin liittyviä turhia oletuksia, kuvitelmia ja velvollisuuksia nuorten mielissä on.

Voi tietysti kysyä, miksi pitäisikään tietää. Jokainen tekkööt samat virheet uudelleen ja uudelleen, eikö vain? Kyllä luonto tikanpojan puuhun auttaa ja sillä lailla. Minusta se on typerää ja tarpeetonta. Monet seksuaalisuuteen liittyvät ahdistukset ja ongelmat johtuvat pelkästään ymmärryksen ja kokemuksen puutteesta. Kyllä yhteisesti hyvän seksin pitäisi olla kouluaine siinä missä käsityö, köksä ja voimistelukin. Kun ajoissa pohdittaisiin seksiin liittyviä voimakkaita tuntemuksia, ehkä niitten kanssa olisi sitten myöhemmin helpompi elää. (4.10.2016)

Pahan palveluksessa

Frank McDonough tarttuu kirjassaan *Gestapo – Natsi-Saksan salaisen poliisin historia* (Atena 2016) yllättävän ajankohtaiseen aiheeseen. Pyrkimys hallita väkivallalla ja terrorilla ei ole historiaa, kaikkea muuta. McDonough tarjoaa kuitenkin ehkä ihan muuta kuin voisi kuvitella. Ei hän Gestapoa toki puhtaaksi pese, mutta kuuraa kyllä perusteellisesti sitä propagandistista mielikuvaa, joka Hitlerin Saksan salaisesta poliisista on sodan jälkeen luotu. Pakko myöntää, että vaikka pidän itseäni poliittisen historian harrastajana, kyllä tämä kirja sai miettimään monia asioita uudelleen.

Kirja on äärimmäisen asiallinen ja pyrkii pakottamaan lukijan miettimään historian todistusaineistoa ohi sen tunteellisen kuohunnan, jota **Hitlerin** hallinnon painajaismaiset vuodet niin helposti synnyttävät. Liittoutuneiden lentopommit ja Gestapon omat roviot ovat tuhonneet pääosan sääntillisesti kootuista dokumenteista, mutta sen verran jäljelle on jäänyt, että kokonaiskuva Gestapon roolista Hitlerin luomassa Saksassa on ollut mahdollista rakentaa ja tulos on uskottava.

Tuttua on se, että Gestapo – **Hermann Göringin** ja **Heinrich Himmlerin** kaltaisten maanikojen – perustama organisaatio oli keskeinen väline hallinnollisessa terrorissa ei-sopiviksi saksalaisiksi määriteltyjä kohtaan. Gestapo ei ollut käytännössä vastuussa miljoonien juutalaisten tuhoamisesta idässä, mutta se piti omalta osaltaan huolta siitä, että sekä hallinnon vastustajat (kommunistit, toisinajattelevat uskonnolliset piirit) että ei-arjalaiset (juutalaiset, kehitysvammaiset, homoseksuaalit, romanit jne.) saksalaiset häädettiin joko maanpakoon (onnekas ratkaisu), vankilaan tai keskitysleireille tuhoutumaan. Ilman Gestapoa Hitler ei olisi pärjännyt omien kansalaistensa kanssa.

Gestapon hirmutöitä kiinnostavampaa McDonoughin kirjassa on itse asiassa myyttien riisuminen. Kirja todistaa varsin vakuuttavasti, ettei Gestapo ollut todellisuudessa sen paremmin kaikkivoipa kuin natsien miehittäjä organisaatio, vaikka tappavan tehokas väkivaltaorganisaatio olikin. Henkilökunnan määrä oli todellisuudessa paljon alle 20 000, eikä sillä määrällä voitu mitenkään hallita Saksan kokoista isoa valtakuntaa. Pääosa Gestapon henkilökunnasta oli myös poliisitoimen ammatilaisia, ei suinkaan ideologisia kansallissosialisteja hölmöilemässä palkkioviroissa. Gestapo ei myöskään suhtautunut Hitleriä uhmaamattomiin saksalaisiin mitenkään tiukasti. Pääosa väestöstä ei sen kanssa tullut koskaan tekemisiin.

Sotaonnella oli selvä vaikutus Gestapon yleisiin toimintaperiaatteisiin. Liki normaalina poliisiorganisaationa aloittanut järjestö muuttui voitonmarssin vaihduttua perääntymiseksi aiempaa paljon brutaalimmaksi ja vaarallisemmaksi myös tavallisille kansalaisille. Gestapoa suuremman uhan muodostivat kuitenkin ilmiantajat, joiden motiivit vaihtelivat päähänpistoista henkilökohtaisten kaunojen selvittämiseen. Rauhan vuosina suurin osa ilmiannoista ei johtanut oikein mihinkään, mutta tilanteen kiristyessä ilmiannoista tuli hengenvaarallinen väline – joskus myös perättömän ilmiannon tehneelle itselleen.

Sitä McDonough ei kiistä, että Gestapon johdossa ja varsinkin yläpuolella oli ideologisia kansallissosialisteja, joita eivät laillisuuden tai inhimillisyyden vaatimukset hidastaneet. Hän kuitenkin korostaa sitä, että käytännön tasolla Gestapo oli ammattipoliisien hoidossa ja esimerkiksi viimeinen johtaja **Heinrich Müller** – jonka onnistui kadota sodan loppuvaiheissa – oli taitava poliisi enemmän kuin aktiivinen puoluepukari. Gestapossa oli paljon brutaaliin väkivaltaan valmiita työntekijöitä, mutta se taitaa olla tilanne kaikissa väkivaltaorganisaatioissa.

McDonough kuvailee kirjansa lopussa myös sitä, miten sodan voittajat kohtelivat Gestapon työntekijöitä. Mielenkiintoisesti kirjoittaja osoittaa pötypuheiksi vallalla olevat väitteet siitä, että DDR olisi rakentanut oman Stasinsa vanhojen Gestapo-miesten varaan. DDR ja Neuvostoliitto eivät armoa Hitlerin palvelijoille antaneet. Sen sijaan Länsi-Saksan ja sodan läntisten voittajien suhtautumisen McDonough kuvaa melko tylästi. Isoimmat kihot hirtettiin, mutta suurin osa myös ilmeisiin rikoksiin syyllistyneistä päästettiin ideologis-poliittisista syistä (kylmä sota) nopeasti takaisin valtaasemiin. DDR:ssä vuonna 1965 julkaistussa *Braunbuchissa* nimettiin 1800 johtavassa asemassa

ollutta natsia, jotka olivat palanneet näkyviin aseisiin Länsi-Saksassa, joukossa 15 ministeriä, 100 kenraalia ja 300 poliisia. Länsi-Saksan hallitus ilmoitti kirjan ”väärennökseksi” ja poliisi takavari-koi kirjan vuoden 1967 Frankfurtin kirjamesuilla.

Adolf Eichmann – juutalaisten kansanmurhan keskeinen hallinto-organisaattori – saatiin oikeuteen vain siksi, että hän ei jättäytynyt saksalaisten ymmärtäväisyyden varaan vaan pakeni maasta ja joutui sitten vuosien kuluttua Israelin salaisen palvelun agenttien kidnappaamaksi. Paremminkin kävi **Werner Bestille**, Berliinin Gestapon hallintopäällikölle. Hänet kyllä tuomittiin kuolemaan tanskalaisessa tuomioistuimessa 1948, mutta jo 1951 hän pääsi vapaaksi ja siirtyi Länsi-Saksaan nousten hyvin palkatuksi neuvonantajaksi *Stinnes*-nimisessä yhtiössä. 1969 Best pidätettiin uusien todisteiden nojalla, mutta hän vetosi huonoon terveyteensä ja loppujen lopuksi juutalaisten joukkotuhoa merkittävästi järjestellyt ja edistänyt aatteellisesti jyrkkä natsi Best sai elää kaikessa rauhassa kuolemaansa asti vuonna 1989 joutumatta koskaan todelliseen vastuuseen tekemisistään.

”Kuten ei Gestapokaan”, toteaa Frank McDonough kirjansa lopuksi. Siihen mielikuvaan verrattuna, joka Gestaposta sodan jälkeen luotiin, sen suunnittelijat, toteuttajat ja toimeenpanijat jäivät pääosin vaille rangaistusta. Saksassa ylpeillään mielellään sillä, että siellä on tehty Hitlerin ajasta kunnollinen selvitys ja katumus. McDonough on selvästikin aivan eri mieltä. Puheet ovat olleet isoja, teot hyvin vähäisiä ja usein suorastaan uhreja pilkkaavia. Kuten Hitlerille, myös Länsi-Saksalle ja Yhdysvalloille oli kommunismi vihollinen numero 1. Kun kylmä sota alkoi, natsista tuli kuin itsestään länsimaitten rintaman luonnollinen osa. Mitäpä sitä vanhoja kaivelemaan, kun on yhteinen vihollinen. Sillä tiellä ollaan muuten edelleen. (6.10.2016)

Katse ja keho

Näyttelijä **Anna Paavilainen** ilmoittaa Hesarin jutussa (8.10.2016), että ”naisten kehot eivät ole tarkoitettu arvioitaviksi”. Jos rajaamme puheenaiheen koskemaan sitä valitettavaa tapakulttuuria, johon suomalaiset pääsevät esimerkin Välimeren maissa matkaillessaan tutustumaan, olemme useimmat varmasti samaa mieltä: ihmisen ulkonäön seksistinen kommentointi ääneen on moukka- maista, huonoa käytöstä kommentoijan sukupuolesta ja humalatilan asteesta riippumatta (macho- kulttuureissa typeröitymiseen ei yleensä tarvita etanolia, Suomessa kyllä tai ainakin porukan tukea).

Subjektiiivisesti koettu epämukavuus on kuitenkin eri asia kuin se, onko ihmisen fyysisellä keholla biologisesti tehtäviä, jotka liittyvät toisten yksilöiden huomion kiinnittämiseen. Vähäinenkin biologian tunteminen vakuuttaa nopeasti siitä, että sekä miehen että naisen keho on mitä suurimmassa määrin kehittynyt viehättämään pariutumiskumppania. Ulkonäkö ei toki ole ainoa tärkeä asia, hajut ja vielä vaikeammin havaittavat piirteet vaikuttavat valintoihin enemmän kuin haluamme uskoa. Ihminen on kuitenkin voimakkaasti näkökyvyn avulla ratkaisuja tekevä laji, joten voi huoletta sanoa, että kun etsimme pariutumiskumppania, kehomme on mitä suurimmassa määrin arvioinnin kohteena ja hyvistä eli evolutionäärisistä syistä.

Tiedämme toki, että Anna Paavilainen haluaa kiinnittää huomiota miesten typeröitymiskulttuuriin ja keinoihin, jolla sitä pidettäisiin edes jotenkin kurissa (tuskin kukaan uskaltaa kuvitella sen juurimista kokonaan pois), ei niinkään keskustella ihmisen lisääntymisbiologiasta. Ne kietoutuvat kuitenkin yhteen tavalla, jota voisi kutsua vaikka kohtalonyhteydeksi. Miesten harrastama naisten äänekäs arviointi kun ei kumpua pelkästä miehisestä typeryydestä (toivottavasti kiihkeimmätkään feministit eivät usko näin helppoon teoriaan), vaan sillä on tukevat juuret biologiassa ja tapakulttuurin valtahistorioissa.

Osa miehistä joutuu kohtaamaan saman ilmiön kuin Paavilaisen kuvaamat naiset. Vaikka siitä ei puhuta samalla äänenpainolla kuin naisiin kohdistuvasta ahdistelusta, sen psykologinen ja yksilö- tasoinen vastenmielisyys on aivan samaa tasoa. Kun seksuaalisesti aktiivinen nainen ei kiinnosta miestä, tuo aktiivisuus tuntuu yhtä ikävältä kuin kovaääninen ohikulkevien naisten perseiden kom-

mentointi. Eivät suinkaan kaikki nuoret miehet ole mielissään, kun iäkkäämmät ”puumat” lähtevät jahtiin. Edes hedelmällisessä iässä olevien nuorten naisten huomio ei aina ole haluttua.

On kuitenkin tärkeää muistaa, että kysynnän lisäksi on olemassa myös tarjontaa. Osa miehistä ja todennäköisesti paljon isompi osa naisista käyttää joka vuosi kymmeniä miljardeja pärjätäkseen muita paremmin arviointikilvassa. En tarkoita, että meikkaajat haluavat kuunnella tökeröitä terassihuutoja vaan sitä, että ulkonäköönsä panostava pyrkii aktiivisesti arvioitavaksi ja ennen muuta korkealle arvioiduksi. Ääripäässä ovat ihmiset, jotka pyrkivät mukaan maailmaan, jossa ulkonäköön liittyvät mielikuvat ratkaisevat kaiken. Mutta paljon vaatimattomampikin ulkoinen kohentelu tähtää samaan, kohentamatonta kehoa parempaan arviointitulokseen.

Tämä halu tulla korkealle arvioiduksi jo ennen varsinaista tutustumista on vahvasti biologista käyttäytymistä, eikä siitä kannata tehdä kiistakysymystä. Kokonaan toinen on se kulttuuri, jossa ulkoinen arvioitavuus on korotettu tärkeäksi asiaksi (ns. läntinen kulutuskulttuuri) tai jossa se on uskonnollisista ja muista vastaavista ideologisista syistä työnnetty taka-alamme (esimerkiksi islamin vaikutuspiirin tapakulttuurit). Kulttuurisiin tapoihin voidaan vaikuttaa, jos niin halutaan. Se iso kysymys on, halutaanko näitä tapoja muuttaa ja ketkä haluavat, ketkä eivät.

Jokainen meistä vähemmän viehättävän näköisistä ihmisistä tietää, mistä puhun, kun sanon, ettei arvioitavana olo ole meille varsinaisesti ongelma. Jos olen isomahainen, vanhentuneen ryppyinen ja vailla omassa kulttuurissani ihailtuja kauneuspiirteitä, ani harva vaivautuu arvioimaan saati ääneen kommentoimaan. Odottelin kerran Töölössä ulko-ovella, kun ohi toikkaroi humalainen mies, joka hetken siinä pyörittyään totesi kovaan ääneen ”emmä sua olis halunnukkaan kun sä oot niin ruma”. Tämä yllättävä kommentti ei hätkäyttänyt minua, enemmänkin nauratti. Olihan se tökeröä käytöstä monellakin tavalla, mutta ei osunut ja koskettanut, koska en oikeasti ollut arvioitavana enkä ole koskaan uskoakseni ollutkaan.

Anna Paavilaisen näytelmissään käsittelemä ongelma on tietenkin todellinen. Ns. haluttavan näköiset ihmiset ovat kulttuurissamme koko ajan arvioitavina, halusivat tai eivät. Mitä enemmän kulttuurimme yllyttää sitä haluamaan (ja mitäpä muuta miljardit some-kuvat olisivatkaan), sitä vaikeampaa on piirtää rajaa tökerön typeröitymisen ja sosiaalisesti hyödyllisen vuoropuhelun välillä. Kukaan ei halua tulla tökerösti kommentoiduksi, mutta erittäin moni haluaa tulla myönteisesti arvioiduksi ja arvostetuksi. Siitä ei päästä mihinkään, ehkä koskaan.

Tasa-arvon näkökulmasta on tärkeää ymmärtää, että vaikka naiset epäilemättä joutuvat näitä tökeryyksiä kuulemaan paljon miehiä enemmän – jopa presidenttiehdokkaiden suusta –, ongelma ei koske vain naisia. Ihmisen itsemääräämisoikeuden rajojen tunnistaminen ja tunnustaminen on kaikin puolin hankala asia, koska ulkonäköön perustuva arviointi ei ole pelkästään yleisesti tuomitua. Suurelta osalta mainosmaailmaa katoaisi ansaintalogiikka, jos ihmisen kehoa ei saisi käyttää arvioivan katseen kohteena. Eihän niitä Anttilan kuvastojen alusvaatteita olisi kukaan jaksanut kahlata läpi ilman katsetta vanginnutta kehoa. Osa miehistä ei lopeta vapaaehtoisesti törppöilykäytöstään, eivätkä monet naiset ulkonäkönsä kohentelua. Mainostajat eivät luovu tärkeimmästä katseenvangitsijastaan. On tässä tekemistä. (8.10.2016)

Historia-parka

Erkki Tuomiojan kättilöimä ja **Antti Blåfieldin** toimittama kirjoituskokoelma *Historian käyttö ja väärinkäyttö* (Siltala 2016) on aika sekalainen tapaus, mutta parhaimmillaan se muistuttaa kyllä historia-aseen hyvistä ja huonoista puolista ansiokkaasti. Tarkoitukseni ei ole seuraavassa varsinaisesti esitellä tätä kirjaa, vaan kirjoittaa muutamista sen tekstien esiin nostamista ajatuksista. Tekstini otsikko johtuu siitä spontaanista mielikuvasta, joka vääjäämättä syntyi, kun historiaa ajattelee hyväksikäytön uhrina. Tuskin ketään ihmistä tai eläintä on koskaan riepoteltu ja väärennetty kuten historiaa. Eikä se ole suinkaan loppumassa.

Kannatan vahvasti monien kirjoittajien korostamaa riippumattoman historian tutkimuksen ja historiasta kirjoittamisen tavoitetta. Kuinka mahdollista tai todennäköistä se on, onkin kokonaan eri asia. Paradoksaalisesti se, joka jo tapahtuneena voisi olla objektiivisesti tutkimuspöydällä tarkempaa analyysiä varten, muuntuu tutkijan pyrkimyksistä riippuen oikeastaan ihan miksi tahansa. Pahimmissa tapauksissa edes yksinkertaisista perusfaktoista ei päästä yksimielisyyteen, kuten vaikkapa siitä, oliko Suomi jatkosodassa Hitlerin Saksan kanssasotija ja liittolainen vai jotain ihan muuta.

Ehkä irvokkainta suhtautumista historiallisiin tapahtumiin edustavat ne monet hallinnot, jotka ovat säädättäneet lakeja siitä, miten kiistanalaisiin historian vaiheisiin ja niiden taustalla oleviin aatteisiin on suhtauduttava. Jonkin historiallisen asian kiistämisen tai kehumisen kriminalisointi ei tietenkään edistä ymmärrystä, vaan sementoi vastakkainasettelua ja valmistelee uutta konfliktia. Historian tutkijan näkökulmasta on sekä naurettavaa että pelottavaa, kun poliitikot kyhäävät hetken tarpeisiinsa milloin minkin näkemyksen kriminalisoivia lakejaan. Asiathan eivät miksikään muutu kieltämällä niistä puhuminen. Kielttäminen voi sen sijaan yllyttää uteliasta. Kielletty paha se vasta kiinnostavaa onkin.

Nykypäivän Suomessa vallitsee niin voimakas epäintellektuaalinen Venäjän vastainen ilmapiiri, että oikein häkeltyy, kun lukee tutkija **Vladislav Zubokin** ja diplomaatti **Heikki Talvitien** asiallisen analyttisiä kirjoituksia Venäjän ulkopolitiikasta. Varsinkin Talvitien lokakuussa 2015 päivätty teksti on erinomaisen kiihkoton ja ajan tasalla oleva kertomus siitä, miksi Venäjän toteutuva ulkopolitiikka ei ole seurausta mistään Putinin vallanhimosta tai muusta yhtä älyttömästä yksinkertaisuudesta. Talvitie onnistuu ristivalaisemaan tilannetta ottamalla mukaan myös maailmanpolitiikan suurimman toimijan eli Yhdysvallat. Siitähän useimmat nykykirjoittajat vaikenivat kokonaan. Jo pelkästään Talvitien tekstin takia tämä kirja kannattaa hankkia luettavakseen.

Mielestäni myös tutkija **Ari Helon** kirjoitus yhdysvaltalaisen historianäkemyksen eriskummallisuuksista on erittäin suositeltavaa ja opettavaista luettavaa kenelle hyvänsä. Voimme päivittäin lukea hämmentäviä uutisia siitä, kuinka tämän päivän poliitikot menestyvät ja häviävät sen mukaan, miten taitavasti he osaavat esiintyä joidenkin 1700-luvulla eläneiden poliitikkojen perinnön jatkajina. Helo onnistuu aika hyvin kertomaan, miksi näin on ja miksi Yhdysvallat ei ole ”normaali” eurooppalainen yhteiskunta myöskään suhteessaan historiaan.

Uskoisin myös tutkija **Heino Nyyssösen** Unkarin tilannetta erittelevän kirjoituksen olevan hyödyksi sille, joka ihmettelee **Viktor Orbánin** hallinnon kovaa retoriikkaa ja ylipäätään yrittää ymmärtää, miksi niin monelle unkarilaiselle tuntuu olevan nykypäivän ongelmien ratkaisemista paljon tärkeämpää se, miten uljaaksi Unkarin muinainen historia voidaan mielikuvien tasolla rakentaa. Jos tähän analyysiin olisi vielä yhdistynyt vertailu Turkkiin, jossa on vallalla pitkälti samanlainen välineellinen ja rekonstruoiva suhtautuminen historiaan, olisin ollut täysin tyytyväinen.

Historian käyttö ja väärinkäyttö on selkeästi poliittisesta vallankäytöstä vapaan historian tutkimuksen puolustuspuheenvuoro. Menneisyyttä ei voi ymmärtää, jos sitä ei voida vapaasti tutkia ilman ideologisia ja päivänpoliittisia silmälappuja, piiskoja tai giljotiineja. Jos sana ja tutkimus eivät ole vapaita, tulokset vääristelevät todellisuutta aina enemmän tai vähemmän. Tässä suhteessa ongelmana eivät ole pelkästään virallisen yhteiskunnallisen vallan käyttäjät eli valtiokoneistot ja poliittiset päättäjät. Vaikka tämän kirjan kirjoittajat hiukan häveliäästi asiaa välttelevät, vääristynyt historiallinen mielikuva on yleensä tutkijoiden omien ideologisten tavoitteiden aiheuttamaa.

Olen usein pohtinut sitä, onko täysin riippumaton historian tutkimus edes mahdollista. Onko mahdollista löytää tutkijaa, jonka ammattietiikka ei missään vaiheessa tai mistään hinnasta petä ja jolla ei ole tutkimustulosten julkaisemista ohjaavia henkilökohtaisia näkemyksiä? Osa historiaa penkovista ja siitä kirjoittavista ei edes peittele puolueellisuuttaan tai korkeintaan teeskentelee, että oma linja edustaa juuri sitä objektiivista sitoutumattomuutta. Oman ikäpolveni ja sitäkin vanhemmat kirjoittajat on melko helppo sijoittaa esimerkiksi poliittisella kartalla oikealle, keskelle tai vasemmalle. Yleensä riittää, kun tietää, ketkä ovat työtä taloudellisesti tutkineet ja varsinkin, ketkä eivät ole rahaa halunneet antaa. Suomessahan on sensuuria erittäin vähän, mutta itsesensuuria ja

varsinkin ”tuettua itesesensuuria” sitäkin enemmän. Tyhmähän sellainen tutkija on, joka rupeaa ehdoin tahdoin penkomaan kasaa, jota vaikkapa varakkaiden veteraanioorganisaatioiden portinvartijat eivät halua pengottavan.

Jokainen poliittista historiaa vakavasti tutkiva oppii kyllä tietämään, että vaikka tutkija itse haluaisi olla riippumaton ja asenteeton, ulkomaailma ei tällaista välttämättä hyvällä katso. Mitä tuoreemmista ilmiöistä puhutaan, sitä todennäköisemmin tutkija löytää edestään suljettuja ovia ja torjuttuja tutkimuslupia, vaikka rahoitus olisikin jollain ihmeellä kasassa. Vuoden 1918 tapahtumat ovat Suomessa edelleen arka asia, talvisodan kaltaisesta myytistä puhumattakaan. Asioita, joiden takia edelleen halutaan pystyttää patsaita, paljastaa muistolaattoja ja nimetä aukioita, on yleensä erittäin vaikea tutkia riippumattomasti. Ihanteellisuutta on raskasta pitää yllä. Silti juuri siihen pitäisi kaikissa tilanteissa pyrkiä. Historia-parka ansaitsee nykyistä parempaa kohtelua, sillä vain avoin pyrkimys totuudellisuuteen kykenee asettelemaan kapuloita kiihkoilulle ja historian väärinkäytölle. (10.10.2016)

Kekkonen

En ole vielä lukenut **Maarit Tyrkön** uudempaa Kekkos-kirjaa, mutta katsoin Areenalta **Ari Lehtoisen** dokumenttielokuvan *Urho*, jossa Tyrkölläkin on iso rooli – välillä niin iso, että huomasin mieltäväni, onko elokuva loppujen lopuksi nimetty oikein. Se ei kuitenkaan ole tässä olennaista. Kuvat vanhenevasta ja sitten nopeasti dementoituvasta Kekkosesta olivat liikuttavia. Tuossa vaiheessa ihminen pelkistyy, kaikki elämän aikana kertynyt karisee pois ja jäljellä on vain kuolemaa kohti kulkeva eliö.

Urho Kekkonen oli poikkeusyksilö, jonka kaltaisia ei välttämättä osu Suomen kokoiseen maahan edes kerran vuosisadassa. Kekkonen oli niin keskeinen toimija, että häneen piti jokaisen suomalaisen ikään katsomatta ottaa jotain kantaa. Olen itse sitä ikäpolvea, joka meni kouluun, kun Kekkosesta tuli tasavallan presidentti ja valmistuin työelämään, kun hänen pestinsä päättyi. Ikäsilteni Kekkonen oli synonyymi tasavallan presidentille. Hänestä laulettiin sen kummemmin mitään tarkoittamatta ”hei mambo, tehdäänkö Kekkosesta luuranko” tai kysyttiin, ”miten käy Kekkoselta rock and roll”.

Olen luultavasti tyypillinen suurten ikäluokkien suomalainen, jonka elämään Kekkonen ei suoraan vaikuttanut millään lailla, mutta välillisesti sitäkin enemmän. Olen ehtinyt äänestämään Kekkoselle jatkokautta, mutta sen lisäksi ainoa yhtymäkohta oli osallistuminen kansakoulun laulunopettajani **Jalmari Kahrin** johtaman lapsikuoron kanssa Kekkoson kamppailukseksi ehdokkaaksi nostetun **Olavi Hongan** vaalijuhlaan kuoropoikana vuonna 1962. Saimme palkkioksi muutaman markan. En tiennyt osallistuneeni Kekkoson vastustajien vaalityöhön. Kuoron johtaja sen kai tiesi.

Kekkoseseen ei suhtauduta välinpitämättömästi. Hänen elässään puhuttiin perässähihtäjistä – Hesarin politiikan veteraanitoimittaja **Unto Hämäläinen** käyttää termiä blogissaan edelleen –, eikä suinkaan myönteisessä mielessä. Kun Kekkonen oli vallankäyttäjistä vahvin, hännystelijöitä ja juoksu-poikia tietenkin riitti yli oman tarpeen, mutta niin riitti niitäkin, joille Kekkoson vastustamisesta ja vihaamisesta tuli suoranaisten elämäntehtävä. Aikoinaan tunnettu tällainen hahmo oli **Kauko Kare**, mutta paljon vaikutusvaltaisempiakin oli, myös ns. vuorineuvoskaartissa, josta osa toisaalta käytti täysimääräisesti hyväksi Kekkoson idänpolitiikan kyntämän kaupanteos mahdollisuuden. Vaikka tämä ystävyys ei ehkä aina ihan vilpittömästi ollutkaan, pokka piti loppuun asti.

Poliittisen historian harrastajan näkökulmasta Kekkoson kohdistunut vastustus ja suoranaisten viha ovat helposti ymmärrettäviä. Kekkonen oli taitava peluri, mutta myös pitkävihainen ja armoton niille, joiden katsoi joko pettäneen luottamuksen tai asettuneen tahallaan tielle. Kekkosella oli yksi rooli kainuulaisen metsätilan raatajille ja ihan toinen poliittisille vastustajille. Jälkiviisaasti on väitetty, että Kekkosella oli niin paljon valtaa, koska muut sallivat hänen sitä itselleen kasata.

Mutta kyllä se Kekkonen erityislaatu juuri siinä näkyy, kuinka sitkeästi ja taitavasti hän vastustajansa tieltään raivasi. Loppujen lopuksi kukaan ei enää tohtinut panna hanttiin. Kaikilta se ei olisi onnistunut, vaikka olisi mahdollisuutta tarjottu.

Vaikeammin ymmärrettävää on se viha ja katkeruus, joka edelleen – Kekkonen kuoli 30 vuotta sitten – pitää vallassaan osaa Kekkonen ajan kokeneista ja ihme kyllä myös nuoremmista, joille tuo aika ei ole edes omakohtaisesti koettua. Suomalaisessa poliittisessa historiassa tunnetaan käsite Kekkos-kauna, joka yhdistää hyvin sekalaisen joukon äärioikealta demareihin. Vihan syvyyttä kuvastaa hyvin se, että Kekkostä pitävät monet edelleen Kremlin asiamiehenä, joka myi Suomen itsenäisyyden pysyäkseen vallassa. Mitään heikentävää vaikutusta tähän kaunaan ei tunnu olevan sillä, että Suomi pysyi itsenäisenä ja on vasta Kekkonen jälkeen menettänyt itsenäisyytensä EU:n ja euron myötä. Kekkonen myös yritti viimeiseen asti pehmittää neuvostojohtajat antamaan Karjalan kannas ja Viipuri takaisin Suomelle. Ihan kaikessa ei Kekkonenkaan onnistunut. Sekin riittää ilmeisesti joillekin pysyvän kaunan perusteeksi.

Vaikka Kekkonen oli kova sisäpoliittinen peluri, jota ei demokraattisten menetelmien oppikirjassa ole mitään syytä siteerata, hänen jälkimaineensa kietoutuu vääjäämättä ulkopoliittikan ja Neuvostoliiton suhteiden hoidon arviointiin. Kiihkoton historiantutkimus on osoittanut, että oltiin Kekkonen käyttämistä menetelmistä mitä mieltä hyvänsä, häntä on vaikea kritisoida tuloksista. Epäisänmaallisuudesta syyttäjillä on suuria vaikeuksia löytää mitään kättä pidempää, joten yleensä tyydytään hutkimaan vain yleisesti ”liiallisesta myöntävyydestä”. Läsnä olleet todistajat ovat kuitenkin kertoneet, että Kekkonen uskalsi panna kovan kovaa vastaan, kun sellainen tilanne tuli. Sen vastapainoksi hän ymmärsi joustaa pienissä asioissa ja ryypätä vodkaa isäntien tahtiin. Kekkonen johdolla Suomi selvisi isoista ja pienistä jääpadoista.

Teoriassa voisin olla jyrkkä Kekkos-kriitikko. Hänen pelisilmänsä avulla Suomen porvaristo kesytti suomalaiset kommunistit ja pehmitti innokkaimmat puoluepomot perinteisen ministerisocialismin ajajiksi eli varmistamaan SDP:n pärjäämisen oikeistolaisesta politiikasta huolimatta. Kekkonen pehmitti myös Neuvostoliiton sietämään Suomen kytkemisen taloudellisesti maihin, jotka pyrkivät kauppasodalla painamaan Neuvostoliiton polvilleen (siinä myös sitten lopulta asevarustelun avulla onnistuen). Kekkonen ”edistyksellisyys” oli suurimmalta osin peliälyä, ei hän aidosti muuttanut poliittisia näkemyksiään, vaikka nuoruuden väkivaltaisesta äärioikeistolaisuudesta rauhoittuikin keskittien vanhoilliseksi. Kyllä Kekkonen myös Suomen vasemmistoa vedätti 10-0, vaikaumuksellinen porvaripoliitikko.

Kekkoseen on kuitenkin pakko suhtautua lähinnä ihailen, niin taitava hän oli poliittisena eläimenä. Hinta saattoi olla kova, yksityinen Urho Kekkonen joutui uransa loppuvaiheissa olemaan myös yksinäinen, epävarma ja peloissaan. Ei hän julkisen roolinsa takanaan ollut mikään leppoisa ja lupsakka kansanmies. Kekkonen linjan rakentamisessa tarvittiin ihan toisia ominaisuuksia. Kekkonen ulkopoliittinen perintö on tänä päivänä tuhottu likimain kokonaan. Venäjän suhteiden osaaaminen näyttää ainakin julkisten lausumien perusteella olevan lähellä nolaa. Jos Kekkonen pääsisi nykyistä tilannetta kommentoimaan, hän epäilemättä toistaisi tunnetun manauksensa ”saatanan tunareista”.

Ei Kekkostä tarvitse ihannoida ihmisenä eikä poliitikkona. Mutta kyllä hän kaikkine ikävine ominaisuuksineenkin oli Suomelle turvallisen ulkopoliittikan takalaita aikoina, jolloin olisi voinut käydä paljon huonomminkin. Vuoden 2017 juhlilla Kekkoselle kuuluu tuoli ihan siitä keskeltä. (13.10.2016)

2017: Olen sittemmin lukenut Maarit Tyrkön myöhemmänkin Kekkos-kirjan *Presidentti ja toimittaja*, joka kuvaa toisaalta monimutkaisia ihmissuhteita ja politiikkaa, toisaalta hyvin läheltä ja aika dramaattisesti vanhenevan vallankäyttäjän hätää vääjäämättömän edessä. Olen kuullut happamia kommentteja siitä, kuinka Tyrkkö ”käyttää Kekkostä hyväkseen”. Minusta syytöksiin ei ole ainakaan näitten kirjojen perusteella perustetta. Itse olen kiitollinen siitä, että Tyrkkö on nämä kirjat julkaissut, vaikka on varmasti arvannut, mitä kaikkea saa sen takia kuulla motiiveistaan. Tyrkön kirjat täyttävät erästä isoa aukkoa Suomen poliittisessa lähihistoriassa. Sen lisäksi ne kertovat vallasta, vanhenemisesta ja ihmisen ikuisesta kaipuusta olla rakastettu.

Aikuisviihdelakkoilijat

Luulin NYT-liitteen puffaamaa **Toni Jyvälän** pornolakkoavautumista tavanomaiseksi viikonloppuvihteeksi. Olin näköjään väärässä. Hesari jatkaa aiheesta osastolla Elämä & Hyvinvointi (en tiedä, miksi jälkimmäinen sana kirjoitetaan isolla alkukirjaimella) seuraamalla Jyvälän 100 vuorokauden selibaatin sujumista. Hyvin kuuluu menevän, jo on olo parempi ja ”moni on ilmoittautunut tukilakkoon”. Nimimerkit ”Jannu”, ”Serveri” ja ”GettingRidOfPorn” tukevat Jyvälää ja samalla oletettavasti itseään. Valtakunnassa on siis tältä osin kaikki hyvin ja pornoa inhoavat arvokonservatiivit voivat ruveta kilpailemaan siitä, kuka saa Jyvälän vaaliehdokkaakseen.

Asia on tietenkin vakava, vaikka Hesarin suhtautuminen aiheeseen on ollut ainakin toistaiseksi pelkkää sosiaalipornoa. Yksityiskohta, johon ensimmäiseksi pitäisi kiinnittää huomiota, on adjektiivi ”pakonomainen”, joka on toimittajan, ei Jyvälän käyttämä termi. Se on kuitenkin aika olennainen, ellei ihan oikeasti halua ryhtyä arvokonservatiiviseksi pornonvastustajaksi (ainakaan Jyväskylä ei haastattelun mukaan halua). Tätä jälkimmäistä ryhmään leimaa huoli siitä, että joku muu on kiinnostunut pornosta, ei oma suhtautuminen (ainakaan julkisesti). Jyväskylä on tullut porno-kaapista omin avuin, eikä ratsasta arvokonservatiivisella moralismilla. Mielestäni hän puhuukin vakavasta asiasta. Jos mikä tahansa – myös seksi – muuttuu pakonomaiseksi, asialle on syytä tehdä jotain.

En osaa edes arvailla, onko tällaisesta julkisesta kampanjasta muuta seurausta kuin että Jyvälällä on hyvä motivaatio pitää nettipornon käyttö minimissään. Kaiken tämän julkisuuden jälkeen olisi tietenkin noloa, jos ei edes aiempi lakkoputki eli 70 vrk ylittyisi. Tsemppiä ja jaksamista toivottaa varmasti nimimerkkitukijoukon lisäksi Hesarin toimitus, sillä arvatenkin sadan päivän kohdalla Jyväskylä on taas julkisuudessa joko ”sankarina” tai pakkomielteen murjomana luuserina. Voiko pakkomieltä hoitaa julkisuudella? Nimimerkillä tukevia se ei ainakaan auta. Mutta ehkä yksi ja toinen on vilkaissut elämäänsä vähän etäämpää ja on todennut, että ei maar, kyl täs varmaan jotain muutakin elämässä pitäis tehdä. Se on varmasti ihan hyvä seuraus, jos ei halua psykiatrin pahnoille.

Mielenkiintoisesti Hesarin jutuissa vaihtelevat termit ”porno” ja ”aikuisviihde”, tuo nerokas keksintö, jonka avulla vanhasta ja nuhjuiseksi leimatusta kääriytyi esiin paitsi yhteiskuntakelpoinen, myös sukupuolisesti neutraali myyntituote. Vaikka kaikki tietävät, että aikuisviihde on sama asia kuin porno, jotenkin se ei kuulosta samalta. Ja koska elämme maailmassa, missä tärkeintä on se, miltä asiat tuntuvat ja kuulostavat, aikuisviihde on jäänyt pysyvään käyttöön. Vaikuttaa myös siltä, ettei Hesarin toimitukseen halua olla ankara aikuisviihdettä kohtaan. Sehän on merkittävä laillisen liiketoiminnan ala, jolla siten täytyy olla sama suoja kuin kaikella muullakin yrittäjyydellä.

Toni Jyvälän haastatteluista kyllä pilkottaa ongelman ydin eli seksin loputon tarjonta maailmassa, jossa sana on vapaa ja kaupankäynti on hyve. Kun taipumus pakkomielteisyyteen kohtaa seksisomen, millä niitä enää saa erilleen toisistaan? En tiedä, ilmenisikö Jyvälän & Co pakkomielle seksiin jollain muulla tavalla, jos nettiä ei olisi. Kai he olisivat ns. ”tupakkakauppojen” vakituisia, mutta harvakseltaan mitään ostavia asiakkaita. En muista, että siitä maailmasta olisi koskaan erityisiä Elämä & Hyvinvointi -juttuja kirjoitettu, paitsi silloin harvoin, kun poliisi taas kiintiöratsasi alan liikkeitä ja kiikutti roisimman tavaran suomalaiselle siveyspoliisille arvioitavaksi ja arkistoitavaksi.

On suorastaan banaalia toistaa, kuinka seksi (tai porno tai aikuisviihde) on ollut myös verkoviestinnässä keskeisenä kriittisen massan luoja ja hakuteknologioiden innovaattorina. Se kannattaa kuitenkin pitää mielessä, jos ruvetaan pohtimaan, pitäisikö netin pornotarjonnalle jotain tehdä (Hesarin tähänastisten juttujen perusteella on vielä vaikea tietää, seuraako jossain vaiheessa moralistinen aktio vai ei). Jos tyydytään toteamaan, että pakkomielteiset nettipornon kuluttajat kuuluvat mielenterveysosastolle, eivät siveyspoliisin toimialaan, riittää muutama avautumisjuttu aina silloin tällöin. Jos kuitenkin ajatellaan vakavasti, että seksin tyrkyttäminen viestimissä on jollain tavalla mennyt kohtuuttomuuksiin, kukaan ei tiedä, mitä sellaisesta voisi seurata.

Anonyymille etäseksille on maailmalla valtava kysyntä. Sadat miljoonat ihmiset eivät saa seksuaalista mielihyvää ja tyydytystä ns. normaaleista ihmissuhteista syistä, joita on liian monia tässä pohdittavaksi. Markkinataloudessa tällainen kysyntä tuottaa vääjäämättä tarjontaa (jos elää jossain muussa taloudessa, voi seksin puute olla kokonaisvaltainen ja pysyvä kohtalo). Verkkomaailma on kuitenkin siitä erityinen paikka, että maksullisten palveluiden rinnalla elää ja voi hyvin myös valtaisa maksuttomien palveluiden tarjonta. Seksi ei ole tässä suhteessa poikkeus, vaan pikemminkin jälleen tiennäyttävä. Kenenkään ei tarvitse maksaa etäseksistä, jos ei välttämättä halua. On lähinnä kiinni viitseliäisyydestä ja osaamisesta, verkko tarjoaa mitä vain ihmisen mielikuvitus osaa kuvitella.

Pornografia – ihmisen seksuaaliseen kiihottamiseen tarkoitettu sisältö – on ikivanha ilmiö, ei millään muotoa modernin kaupunkilaisnyhveröluuserin onnettomiin tarpeisiin kehitetty välttämätön paha. Jos jätetään keskustelun ulkopuolelle seksiin ja pornografiaan ahdistuneesti suhtautuvat ihmiset, on helppo väittää, etteivät seksi tai porno tietenkään voi olla sinänsä paha asia, koska ihminen on aina seksuaalinen olento, jolle seksuaalinen mielihyvä on yhtä tärkeää kuin nälän ja janon tyydyttäminen. Iso kysymys – jonka käsittääkseni myös Toni Jyväälä haluaa esittää – on se, voiko seksiä olla liikaa niin että mielihyväästä ja sen tavoittelusta tulee jotain ihan muuta.

Uskoakseni kysymykseen on pakko vastata myönteisesti. Seksistä voi tulla pakkomielle, painolasti ja harhaanjohtaja. Ei siksi, että seksissä olisi itsessään mitään vikaa, vaan ihan siksi, että sitäkin voi olla liikaa, kuten suolaa, sokeria ja tyydyttyneitä rasvahappoja. Kukaan ei varmaan koskaan kykene määrittelemään, mikä määrä seksiä on ”riittävä” (halukkaita tähän kyllä on vaikka kuinka paljon ja yleensä heidän mielestään aika vähän riittää). Se on itse kullekin lankeava vastuu, jonka joudumme kantamaan siinä missä vastuun suolan, sokerin ja rasvojen ahmimisesta. Seksi on aivan liian hieno asia hylättäväksi, mutta senkin kanssa täytyy yrittää pysyä itselle ja muille terveellisissä määrissä ja muodoissa. Yksinkertaista, mutta totta. (15.10.2016)

2017: Jyväälän pitämän *Pornoaddiktin päiväkirjan* mukaan pornolakko kesti 125 vuorokautta, sitten tuli erittäin paha takapakki puhelinseksin muodossa ja uusi aloitus maaliskuussa. Viimeisin päiväys on vapun alta, 48 vuorokautta ilman etäseksiä. Vaikealta näyttää, mutta Jyväälällä on tietysti julkisen päiväkirjan tarjoama tuki. Facebook-tilinsä Jyväälä kuitenkin kertoo lopettaneensa. Ehkä se on vinkki pakkomielleisyyden heikentyneestä voimasta?

Tarvitseeko herra kuitenkin?

Jokainen suomalainen kuulee tämän kysymyksen pahimmillaan useita kertoja päivässä. Taitaa nykyään laki määrätä, että kuittia täytyy tarjota aktiivisesti eikä jättäytyä asiakkaan pyynnön varaan. Mutta miksi kysytään ”tarvitsetko” kuitenkin? Mistä asiakas voi tietää, tuleeko kuittia tarvitsemaan vai ei? Todellisuudessa asiakas tulkitseekin väärän kysymyksen oikein eli vastaa kysymykseen ”haluatko” kuitenkin. Kun olen huomauttanut asiasta muutamalle kassahenkilölle, olen saanut vastaanani hämmentyneitä ilmeitä ja viittauksen saatuihin ohjeisiin. Kun sama virhe tehdään kaikilla kassoilla, on selvästikin kyseessä koko kaupan alueen kattava löysä ajattelu.

Vastaaviin tarkemmin ajattelematta käytettyihin ilmaisuihin törmää tietysti kaikkialla. Juuri äsken ilmaisjakelulehden yleisökyselyssä tivattiin ”Voisitko muuttaa lentokentän kupeeseen?” Lie-nee selvää, ettei lehteä kiinnosta tietää, kuinka monella lehden tekijällä olisi tekninen mahdollisuus muuttaa asumaan lentokentän viereen. Oikea kysymys – jonka luultavasti useimmat vastaajat intuitiivisesti osaavat päätellä – olisi tietenkin ollut ”Haluaisitko muuttaa/olisitko valmis muuttamaan”.

Kun tällaisia ajattelemattomuuksia sylkevät suustaan toimittajat, joiden ammattina on tekstin tuottaminen, tulee helposti hiukan epätoivoinen olo. Tässähän ei ole kysymys mistään kielipoliisin toimesta (mistä siitäkin riittäisi puhuttavaa) vaan kommunikaatiosta, semantiikasta ja viime kädessä ymmärtämisestä tai ei-ymmärtämisestä. Miksi toimittaja käyttää verbiä ”voida”, kun hän tar-

koittaa haluamista? Nehän ovat kaksi aivan eri asiaa, jotka toimittaja varmasti myös tietää kahdeksi eri asiaksi. Arvoitus on, miksi tuo tietämys ei hengitä raskaasti niskaan, kun otsikkoa kirjoitetaan. Toivon, että kysymys on vain kiireestä, mutta varaudun pahempaankin.

Meille ihmisille on ominaista puhua yhtä ja tarkoittaa toista. Ehkä siksi aivomme ovat kehittyneet tulkitsemaan myös väärää kysymyksiä tilanteen mukaan aivan oikein – ja oikean kysymyksen väärin, kun siitä on itselle hyötyä. Miten tuo korjausmekanismi toimii, sitä tuskin tarkasti tiedetään, mutta mitä ilmeisimmin ihmisen maailma ei toimisi näinkään hyvin, jos tuollaista korjauspiiriä ei aivoissa olisi. Kaupan kassan kysymys on tietysti harmiton ja seuraukset pääosin vähäisiä (jos sitä kuittia ei halunnut ottaa vaivoikseen ja myymäläetsivä pidättää ulko-ovella, ehkä se kassahenkilö vielä muistaa äskeisen ostoksen ja kuittikin löytyy roskiksesta).

Mutta entä jos arjessa näin näppärästi hoituva asia johtaakin vakavampiin seuraamuksiin? Entä jos aivomme eivät osakaan tulkita väärin aseteltua kysymystä korjaavasti vaan vastaamme juuri siihen, mitä kysymys semanttisesti tarkoittaa? Jos ajatellaan esimerkiksi poliittisia gallupkyselyitä, semanttisia piirteitä tutkaileva huomaa nopeasti, että yksinkertaisella sanojen valinnalla voi ohjata vastaajaa ymmärtämään kysymyksen siten kuin kyselijä haluaakin, vaikka pinnalta katsoen niin ei olisikaan ja vastaamaan ”oikein”.

Klassinen ”ohjaileva kysymys” ujuttaa kysymykseen näkemyksen, joka ei ole neutraali fakta, vaan mielipide. On yksi asia kysyä ”Pitäisikö EU:n jatkaa Venäjän vastaisia talouspakotteita?” ja aivan toinen kysyä ”Pitäisikö EU:n jatkaa Venäjän aggressiivisesta ulkopoliitiikasta johtuvia talouspakotteita”. Harva meistä on harjaantunut ymmärtämään kysymyksenasettelun semanttista merkitystä. Aivomme ovat taitavat korjaamaan ilmeisiä ristiriitoja, mutta kyllä niitä on myös suhteellisen helppo huijata. Juuri tästä syystä vallankäyttäjien suhtautuminen kansanäänestyksiin on ristiriitainen.

Vallassa juuri nyt oleva ei lähtökohtaisesti halua koskaan kysyä kansalaisten mielipidettä yhtään mistään, eikä varsinkaan niin, että vastaus sitoisi vallankäyttäjää. Poikkeuksena on tilanne, jossa kaivataan kiistanalaisella ratkaisulle vastuunkantajia ja lisää uskottavuutta. Kansanäänestys voidaan järjestää jopa silloin, kun myös ei-toivottu vastaus on mahdollinen. Tällainen oli tilanne, kun Suomessa järjestettiin kansanäänestys EU:hun liittymisestä. Kun gallupit enteilivät, että ruotsalaiset suhtautuisivat liittymiseen myönteisemmin, valtaeliitti sopi keskenään, että Ruotsi äänestää ensin ja Suomi vasta sitten. Tämä järjestely toimikin, mutta ”oikein” äänestäneiden enemmistö oli niin pieni (56,89 %), ettei riskiä uskallettu enää ottaa euroon siirtymisen kohdalla. Ruotsi-korttiakaan ei ollut enää tarjolla, kun Ruotsi torjui yhteisvaluutan neuvoa-antavan kansanäänestyksen perusteella.

Meillä kansalaisilla tuppaa olemaan sellainen kanta, että kansanäänestys pitää järjestää asiassa, jossa oma näkemys on kyselyiden perusteella enemmistönä. Jos ollaan vähemmistössä – kuten Suomessa ovat Naton täysjäsenyyden kannattajat pysyvästi olleet huolimatta alituisesta propagandasta, jolle ei löytyne historiasta vertailukohtaa –, ollaan herkästi sitä mieltä, ettei näin monimutkaista ja tärkeää asiaa saa jättää tunteenomaisesti ja ilman tietoa näkemyksensä muodostaville kansalaisille. Siksi meille ei ole luvassa kansanäänestystä Naton täysjäsenyydestä, vaikka semanttisia harjoituksia oikean lopputuloksen antavasta kysymyksestä onkin tehty esimerkiksi yhdistämällä peruskysymykseen ”tulisiko Suomen hakea jäsenyyttä” lisäehto ”jos Ruotsikin niin tekee”.

Kuullun ja kirjoitetun ymmärtäminen on tärkeä asia. Niin tärkeä, että koko ihmiskunnan historian ajan on hallitseva eliitti ponnistellut, jotta kansalaiset eivät ymmärtäisi, mikä askel ollaan ottamassa ja rupeaisi niskuroimaan. Tavanomainen tapa on ehdotukseen liitettävä vähättely ”tästä hän jo itse asiassa päätettiin kun” tai uhkaus ”tälle ratkaisulle ei ole vaihtoehtoa”. Koska valtaeliitti kansan kuulemiseen pakotettuna pyrkii helposti huijaamaan, olisi hyvä vetreyttää itse kunkin aivoja lukemaan rivit, rivien välit ja vielä niiden takana olevat aiheet. Aidosta demokratiasta voidaan puhua vasta, kun kansalaiset tekevät päättäjiä sitoa ratkaisuja tietoisina siitä, mitä ovat haluamassa.

Vaalidemokratia on vain yksi askel, eikä välttämättä edes se tärkein. Jokaisen asiasta välittävän kansalaisen pitäisi lukea ja omaksua **Rolf Dobellin** kirjan *Selkeän ajattelun taito* (HS Kirjat 2012) viesti. Se ei riitä, mutta siitä olisi hyvä aloittaa. (20.10.2016)

Vain voittaja on sankari?

Pirkko Turpeinen-Saari ja Into Kustannus ovat julkaisseet kirjan, joka ei tule saamaan ainakaan julkisuudessa anteeksi olemassaoloaan. *Lahtari, punikki & teurastaja* pyrkii pohtimaan sitä, miten voittajien kirjoittama historia muovaa käsitystämme siitä, keistä tulee sankareita, keistä halveksittuja ja punikkeja, lahtareita, pyöveleitä ja teurastajia. Pirkko Turpeinen on koulutukseltaan psykiatri, joka on toiminut Euroopan neuvoston kidutusta tutkivan komitean asiantuntijana. Historian tutkijana ja tulkitsijana hän on amatööri, kuten useimmat meistä lukijoistakin. Poliittisella kartalla Turpeinen oli aikoinaan kommunistina, mutta liittyi vuonna 1991 SDP:n jäseneksi. Se ei tällä hetkellä taida ilahduttaa demareita. Ainakin **Erkki Tuomioja** on ehtinyt nyrpistellä tälle kirjalle.

Lahtari, punikki & teurastaja ei harrasta ”toisaalta – toisaalta” -puhetta ollenkaan. Turpeinen kirjoittaa asioista suoraviivaisesti ja välillä suorastaan hengästyneesti. Tietokirjallisena tuotteenä kirjaa ei voi pitää täysosumana, vaikka monet väittämistä tarjoavat lähdetiedot saman tien. Tyyliä tulee lähinnä johdonmukaisuudesta: tässä kirjassa ei esiinny empimistä tai jossittelua. Se on samaan aikaan vahvuus ja heikkous. Jos on taipuvainen ajattelemaan kuten Turpeinen tai täysin vastakkaisella tavalla, tarvetta vastaväitteille ei ehkä nouse. Jos lukija sen sijaan ei ole ottanut asioihin mitään kantaa, hänen on ehkä vaikea pysyä perässä.

Kirjassa on aika paljon toistoa, eikä tätä todennäköisesti ole ainakaan isommalla porukalla oikoluettu. Kirjan rakenne – toisaalta Suomen suhteellisen tuttua poliittista historiaa, toisaalta Jugoslavian äärimmäisen monimutkaista historiaa rinnakkain – on ongelmallinen, vaikka sen voi perustella kirjan keskeisellä tavoitteella eli pyrkimyksellä osoittaa, että voittaja kirjoittaa totuuden, jolla ei välttämättä ole mitään tekemistä objektiivisen totuuden kanssa. Monella lukijalla voi olla oma-kohtainen suhde **Gustaf Mannerheimiin**, mutta sekä **Kullervo Manner** että **Ratko Mladić** ovat melko varmasti pelkkiä nimiä huonosti luetussa poliittisen historian yleisteoksessa.

Vaikka Turpeisen rakentama kuva Kullervo Mannerista, vuoden 1918 sisällissodan valkoisille ja saksalaisille hävinneestä vallankumousjohtajasta on kovin ylevä, on se mielestäni kirjan perusidean näkökulmasta pätevä. Manner ei halunnut väkivaltaista sisällissotaa, vaan oli monessa tilanteessa paljon uskollisempi lailliselle järjestykselle ja demokratian ihanteelle kuin porvaristo. Hänestä vuoden 1918 jälkeen rakennettu kuva julmana punikkijohtajana on selvästi propagandistinen. Tässä suhteessa se on peilikuva sille vähintään yhtä propagandistiselle kuvalle, joka valkoisessa Suomessa rakennettiin Mannerheimista. Siinä missä Mannerheimin sankarikuvassa ei ole tahran häivääkään, Turpeisen kronikka piirtää kuvan varsin epämiellyttävästä, oikukkaasta, rahanahneesta ja tunteettomasta narsistista, joka vain sattui olemaan oikeaan aikaan oikeassa paikassa ja pystyi opportunistisesti muotoutumaan valkoisen vallan tarpeiden mukaiseksi sankariksi olematta edes oikeasti pätevä sotilasjohtaja.

Oma näkemykseni Mannerheimista ja hänen roolistaan Suomen porvarillisessa sotahistoriassa ei juuri poikkea Turpeisen piirtämästä kuvasta, joskin täytyy tunnustaa, etten ole aikaisemmin tiennyt Mannerheimin tosiasiallisesti käynnistäneen sisällissodan jättämällä harkitusti piittaamatta Svinhufvudin sähköstä, jolla tämä ilmoitti, ettei Venäjä tule puuttumaan Suomen asioihin. Mannerheim oli päättänyt tuhota punaiset ja tämä operaatio sitten naamioitiin ”vapaussodaksi”, josta kukaan ei pysty nimeämään valtiota, jota vastaan muka taisteltiin. Todellisuudessa kyse oli tietenkin porvariston taistelusta työläisiä vastaan ja Mannerheimille kaikki oli pelkkää esivalmistelua Venäjän tsaarin nostamiseksi takaisin valtaan ja bolševikkien tuhoamiseksi – konkreettisesti, ei vain poliittisena vastustajana.

Siinä missä Suomen poliittisen historian rintamalinjat eivät välttämättä Turpeisen suoraviivaisesta moukaroinnista miksiäkään muutu – Mannerheimin ikävät henkilökohtaiset ominaisuudet laajasti jo myönnetään, mutta valkoinen historia ei vielä sillä kumoudu –, mielikuvat Jugoslavian sodista ja varsinkin niiden toimijoiden rooleista joutuvat Turpeisen valkopesussa kovalle koetukselle. Lyhyesti sanoen Ratko Mladićin persoonan ympärille kirjoitettu historia poikkeaa vakiintuneesta läntisestä totuudesta niin täydellisesti, että valmiiksi skeptinenkin lukija joutuu nikottelemaan.

Minulla ei ole keinoja punnita ja vertailla Turpeisen ja perinteisen läntisen totuuden tarjoamia todistusaineistoja, mutta lyhyesti voi sanoa, että molemmat eivät ainakaan voi olla oikeassa. Pitkään asiaa pohdittuani olen taipuvainen ajattelemaan, että vaikka Turpeinen ei löydä Mladićin persoonasta ja toimista mitään kritisoimista, hänen luettelemansa näkökohdat propagandasodasta Jugoslavian ympärillä pakottavat kyllä miettimään moneenkin kertaan, mihin tietoihin oikein voi luottaa. Turpeinen rakentaa todistelunsa pääosin ns. läntisiin lähteisiin, joita on aika vaikea julistaa serbien kansalliskiihkoiseksi propagandaksi. Näistäkin lähteistä syntyy kuva, joka ei todellakaan mairittele Saksan ja Yhdysvaltain johtajia. En pysty ottamaan kantaa sisällissodan yksityiskohtiin, ne ovat liian paksun propagandasumun peitossa. Mutta kyllä minusta on ilmeistä, että Jugoslavian sodista mainostoimisto Ruder-Finnin ammattitaidolla rakennettu mielikuva on pääosin valhetta tai vähintäänkin valikoitua totuutta.

Tämän toteamiseksi ei tarvitse ottaa kantaa serbien, kroaattien ja muslimien keskinäisiin väleihin tai raakuuksiin, joihin aivan varmasti syyllistyivät kaikki osapuolet. Ei tarvitse ihailia Mladićia voidakseen todeta, että Saksalla ja Yhdysvalloilla oli selkeä motiivi hajottaa Jugoslavia ja jakaa se etupiireihin (Slovenia ja Kroatia Saksan, muut Yhdysvaltain). Kosovon väkivaltainen ”itsenäistäminen” Serbiasta on hyvin tunnettu esimerkki, jonka Krimin takaisinotosta Venäjälle rai-voavat propagandistit mielellään unohtavat. Missä määrin Jugoslavian hajottaminen oli askelma Naton laajemmassa suunnitelmassa marssia kohti itää, on vielä avoinna, mutta kovin loogisilta nuo toimet siitä näkökulmasta vaikuttavat. Yhtenäistä, Venäjään myönteisesti suhtautuvaa Jugoslaviaa ei yksinkertaisesti haluttu sietää, eikä sitten siedettykään.

Pirkko Turpeisen kirja ei loppujen lopuksi tarvita sen todistamiseen, että voittaja sanelee historian totuuden. Se on nähty lukemattomia kertoja ennenkin. Hyvä on kuitenkin aina välillä pysähtyä miettimään, miten helposti ostamme erilaisia vihollis- ja sankarikuvia. Sellaisillehan on tämän päivän militaristisessa kiihkoilussa suuri tarve. Millä perustella 12 miljardin asevarustelu, jos ei rajan takana väijy mihin tahansa pahuuteen kykenevä ikivihollinen? Militarismi tarvitsee sankareita ja vihollisia, arjessa sellaisille ei ole käyttöä. Siksi jokainen pyrkimys purkaa sankari- ja vihollismyyttejä on tervetullut. Me emme tarvitse sotapropagandaa, me tarvitsemme kiihkotonta totuutta ja viisasta valtioiden johtamista. Molempia on maailmassa aivan liian vähän. (25.10.2016)

Epätoivo ja äänioikeus

Yhdysvalloissa valitaan pian uusi presidentti. Älykkään ja sivistyneen, vaikkakin aselobbyn valjais-
sa tiukasti askeltaneen **Barack Obaman** korvaa joko suuryritysten suosikki **Hillary Clinton** tai perusyhdyshälyttäjien äänestäjä **Donald Trump**. Kun ainoa tolkkua ehdokas eli **Bernie Sanders** pelattiin ulos, valinnanvaraa ei voi kehua. Kaikkein oudointa tässä tilanteessa ei ole se, että moni tavallinen äänestäjä joutuu antamaan äänensä suurpääoman ehdokkaalle, jotta Donald Trumpin esimaalaama painajainen ei ainakaan toteutuisi. Oudointa on se, että Yhdysvalloissa on kymmeniä miljoonia ihmisiä, jotka ovat vapaaehtoisesti ja monet suorastaan intoa puhkuen antamassa äänensä miehelle, joka on jo ehtinyt halveksia suurinta osaa yhdysvaltalaisista (naiset, latinotaustaiset, rumat jne.), jonka henkilökohtainen käytöshistoria muistuttaa lähinnä kymppiiluokan häirikköpöjan ansioluetteloa ja joka kaiken päälle valehtelee sujuvasti tekevänsä asioita, joita hän ei voi eikä halua tehdä.

Voiko omanonnensaseppä-yhteiskunnan pohjalle vajonneen ihmisen ahdinkoa mikään paremmin kuvata kuin se, että hänen ”ainoa toivonsa” on krooninen, patologinen valehtelija, joka ei koko vaalikampanjansa aikana ole kertaakaan kuvaillut, miten hän aikoo suljetut kaivokset avata, rakentaa sen rajamuurinsa ja vieläpä panna meksikolaiset maksamaan koko lysti? Varmasti mukana on perinteistä tietämättömyyttä, surkeaan peruskoulutukseen yhdistyvää huijattavuutta ja yleistä virran mukana kulkemista. Mutta ei Trumpin kannatus pelkästään sitä voi olla, sillä kymmenet miljoonat ovat päättäneet häntä äänestää, tapahtui mitä tapahtui. Jos Clinton voittaa, hän selviää tästä epätoivon hyökyaallosta vain sen takia, ettei Trumpin kykene taivuttelemaan puolelleen ketään, jolla on vielä edes vähän toivoa.

Olemme Euroopassa tavallaan tottuneet siihen, että populistisellakin politiikalla on rajansa ja että kannatus harvemmin kantaa todelliseen valtaan asti (Hitler oli merkittävä poikkeus, jota ei pitäisi unohtaa mahdollisena uusittavaksi). Eurooppalaiset populistit voivat kerätä kannatusta katteettomilla tai yleiseen kaunaan vetoavilla lupauksilla, koska he eivät joudu lupauksiaan lunastamaan tai – kuten Ruotsin tapauksessa – eivät joudu mukaan edes vähäiseen vastuunkantoon. Yhdysvallat ja Trump ovat jotain ihan muuta. Ne edustavat sitä ”Amerikkaa”, jonka olemme toivoneet aina jäävän elokuvien ja pittoreskien matkakertomusten puolelle. Tuota ”Amerikkaa” ei ohjaa järki, kohtuullisuus tai maltti. Tuota ”Amerikkaa” ohjaa epätoivo.

Trumpin kaltainen hahmo on ollut uutta myös Yhdysvalloissa. Vaikka siellä on totuttu hyvin jyrkkiin näkemyksiin ja vastakkainasetteluihin, kaksipuoluejärjestelmän vahvuus on perinteisesti pitänyt huolen siitä, etteivät *status quo* -häiriköt etene kovinkaan pitkälle. Trump pääsi yllättämään republikaanipuolueen sisäkautta. Oliko se oveluutta vai silkka onnenkantamoinen, se selvinnee myöhemmin. Fakta kuitenkin on, että ehkä ensimmäistä kertaa Yhdysvaltain historiassa toinen valtapuolue joutui vaaleihin ehdokkaalla, jota se ei olisi missään tapauksessa halunnut kuulakuvakseen. Ne perinteiset puolueihmiset, jotka kuvittelivat Trumpin kärsivän tilanteesta, ovat joutuneet toteamaan, että se oli väärin kuviteltu. Osa äänestäjistä todennäköisesti äänestää Trumpia juuri siksi, että hän tappelee julkisesti puolueensa koneiston ja eliitin kanssa.

Äärimmäistä ironiaa Trumpin äänestäjien näkökulmasta edustaa tietysti heidän ehdokkaansa itse. Pohjalle pudonneet ihmiset luottavat rehentelevään miljardööriin, kun tämä lupaa avata suljetut kaivokset, tappaa kaikki terroristit maailmassa ja tekevänsä maasta jälleen ”suuren”. Mistä ihmeestä nämä ihmiset ovat saaneet uskon luottaa Trumpin kaltaiseen liukkaaseen liikemieheen? Siitäkö, että häntä – täysin perusteetta – pidetään *rags to riches* -unelman toteuttajana ja seurattavana esimerkkinä lopetetun hiilikaivoksen työntekijälle? Miten kukaan voi uskoa Trumpia katteettomia lupauksia, ellei ole täysin tietämätön tai täysin tosiasioista piittaamaton?

Trump lilluu todellisen tsunamin reunalla. Valtava joukko yhdysvaltalaisia on menettänyt elämänilonsa aivan kuten 1920- ja 1930-lukujen suuren laman aikana. Kymmenet miljoonat ihmiset ovat niin epätoivoisia, että takertuvat valehtelevan miljardöörin lupauksiin, vaikka Trumpin työhistoriaa silmäilemällä voi nopeasti vakuuttua siitä, ettei hän tulisi mahdollisen valintansa jälkeen pannaan tikkua ristiin ”luusereiden” eli muiden kuin itsensä puolesta. Trumpia kiinnostaa vain oma valta ja omaisuus, eikä niiden lisäämisessä neljän vuoden keikka presidenttinä ainakaan haittaa tee.

Olen ollut erittäin ärtynyt siitä massiivisesta tuputuksesta, jolla erityisesti Helsingin Sanomat on näihin vaaleihin suhtautunut. Oli syynä Saarikosken pariskunnan työllistäminen tai jokin poliittinen agenda, vaalien ja varsinkin esivaalien saama huomio on ollut täysin kohtuutonta. Mitään suomalaista ilmiötä lehti ei varmaan koskaan ole samalla intensiteetillä seurannut. Ainoa hyöty tästä tyrkyttämisestä on ollut se, että Yhdysvaltain kansalaisyhteiskunnan surkea tila on tullut väkisinkin tutuksi. Se puolestaan on tärkeä asia, koska sekä kansantaloutensa koon että asevoimiensa globaalien läsnäolon takia Yhdysvaltain käänteet heijastuvat kaikkien muidenkin elämään.

Itse en ensi sijassa pelkää sitä, että Trumpista tulee presidentti ja hän rupeaa painelemaan huvin vuoksi ydinohjusten laukaisunappeja ”ratkaistakseen” maailman ongelmat. Sellaisesta ei ole vaaraa, koska ydinsota uhkaisi myös Trumpin omia bisneksiä. Sen sijaan pelkään aidosti sitä, että

Yhdysvallat muuttuu ennustettavalla tavalla aggressiivisesta suurvallasta sisäisesti epävakaaaksi ja siksi ennustamattomalla tavalla aggressiiviseksi suurvallaksi. Siinä missä Venäjän kansa on kouliintunut sietämään epä mukavuutta ja kurjuutta, Yhdysvaltain vauraudessa kuluttamaan tottuneen väestön sietokyky on arvoitus.

Mitä tapahtuu, jos Clinton voittaa ja trumpistit etsivät pettymykselleen purkukanavia? Mitä tapahtuu, jos Trump voittaa – vastoin tämänhetkisiä ennusteita –, mutta ei sitten pystykään lunastamaan mitään niistä lupauksista, joilla hän nyt kerää ääniä? Kuinka pitkään epätoivossaan äänestäneet sietävät sitä, ettei taaskaan tapahdu mitään? Jos trumpistit pettyvät myös Trumpiin, kenen tai minkä puoleen he sen jälkeen kääntyvät, kenen lupausten varassa sen jälkeen jaksavat? Vai jaksavatko enää ollenkaan? Pidän yhteiskunnallisen räjähdysmahdollisuutta Yhdysvalloissa merkittävänä vaarana. Se räjähdys ei välttämättä jää maan rajojen sisäpuolelle. Olisiko muun maailman syytä kannustaa Yhdysvaltoja sotimisen sijasta keskittymään oman maan ongelmien ratkaisemiseen? Katteettomilla lupauksilla ei köyhyys katoa ja nälkäinen vatsa täyty. Aseteollisuus ei työllistä kaikkia Trumpin äänestäjiä. (30.10.2016)

Insesti-isät ja ne muut

Seuraava teksti on syntynyt ärtyneenä reaktiona suomalaisen lehdistön itsepintaiselle halulle uutisoida – erityisesti tehdä otsikoita – ”insestistä syytetystä ja tuomitusta isästä”, vaikka koko ajan kysymys ollut paljon vakavammasta asiasta ja törkeämmästä rikoksesta eli lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. En tiedä, mikä toimittajia on motivoinut tällaiseen vääristyneeseen otsikointiin, sillä itse teksteissä on pääosin puhuttu oikeasta asiasta. Voisiko selitys olla niin lattea kuin toimittajan laiskuus: ”insesti-isä” on paljon kätevämpi ilmaisu kuin ”lapsensa seksuaaliseen hyväksikäyttöön syyllistynyt isä”?

Laiskuus on tässä tapauksessa joka tapauksessa tavanomaistakin suurempi synty, koska nyt liikutaan tabujen, väärinkäsitysten ja perättömien kuvitelmien täyttämällä alueella. Mielikuva insestin ja lapsen seksuaalisen riiston yhteydestä on totta joskus, mutta ei aina. Voiko kenenkään edun mukaista olla käsitteiden sekoittaminen niin, että insestistä tuomittu joutuu kantamaankin lopun elämäänsä lapsenraiskaajan tappavaa leimaa?

Tarkkuutta tarvittaisiin siksikin, ettei insestin, pedofilian ja lasten hyväksikäytön todellisuudesta laajuudesta ole helppoa saada täsmällistä tietoa. Jo insesti eli perheensisäinen seksi on äärimmäisen vaikeasti tutkittava asia, koska monissa tapauksissa kyse ei ole edes pakottamisesta vaan molemminpuolisesta vapaaehtoisuudesta. Insestisten suhteiden määrää ei kukaan tiedä, koska vapaaehtoiset insestisen seksin harjoittajat eivät pidä asiasta meteliä. Aikuisten välinen insesti ei ole edes kaikkialla maailmassa kriminalisoitua.

Vielä vaikeampaa on hahmottaa lasten seksuaalisen hyväksikäytön mittasuhteita ja olosuhteita, koska – toisin kuin kiihkeimmät lynkkaajat esittävät – lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön syyllistyvät sekä pedofiilit että ei-pedofiilit. Jos lähdetään siitä biologisesta näkemyksestä, että pedofilia on seksuaalisen suuntautumisen muoto siinä missä kaikki muutkin (eli ei oteta moralistista kantaa), se ei ole itse valittu tapa vaan synnynäinen taipumus. Emme tiedä, kuinka suuri osa ihmisistä syntyy pedofiiliksi emmekä sitä, kuinka suuri osa syyllistyy koskaan rikolliseksi määriteltyihin tekoihin taipumuksensa houkuttelemana sanktioista huolimatta. Asiaa ei voi kunnolla tutkia, koska kysymyksiin ei ole luvassa rehellisiä vastauksia pedofilian vahvan stigman takia, eikä kaikkia tapauksia koskaan saada tietoon.

On kuitenkin tärkeä ymmärtää – myös Oulun tapaukseen liittyneiden ”maahanmuuttokriittisten” väitteiden takia –, että osa lasten seksuaalisesta riistosta ei liity mitenkään pedofiliaan (kuten raiskaus ei aina liity seksiin). Kulttuurinen suhtautuminen lapsen koskemattomuuteen vaihtelee rajusti ja se vaikuttaa niihin hyväksikäyttötapauksiin, joiden taustalla ei ole pedofilia vaan esimerkiksi

yleinen seksuaalinen holtittomuus (*anything goes*), sattuma (tuli vastustamaton tilaisuus) ja erilaiset uskomukset, joihin myös Oulun tapauksessa vedottiin. Olosuhteissa, joissa lasten yleinen turva ja arvostus on heikolla tolalla, riski joutua ei-pedofiilisen hyväksikäytön uhriksi on todennäköisesti paljon suurempi. Eihän siitä ole kuin satakunta vuotta, kun lääkärit vielä yleisesti ajattelivat, etteivät vastasyntyneet tunne kipua.

Emme tiedä, mistä motiiveista Oulun tapauksessa on ollut kysymys. Siksi se ei teoriassakaan kelpaa todisteeksi siitä, että maahanmuuttajat syyllistyisivät keskimääräistä herkemmin lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Toisaalta on selvää, että kaikki vakiintuneista olosuhteista ja sosiaalisesta kontrollista vapaa alentaa kynnyksiä sille, että jotain tapahtuu – syystä tai toisesta. Pakolaisleireiltä raportoidaan säännöllisesti hyväksikäyttötapauksista, joihin ovat syyllistyneet juuri ne ihmiset, joiden piti olla siellä lasten suojana. Perimmäisiä motiiveja emme tiedä, joten yleistysten kanssa täytyy olla varovainen.

Insesti on globaali tabu, mutta suhtautuminen siihen ei ole yhtä latautunutta kuin lasten hyväksikäyttöön. ”Insesti-isä” on pikemminkin naurettava ja sääliä aiheuttava, kuin vihaa synnyttävä käsite. Se ei ole lähelläkään nettikeskusteluiden lynkkausjoukkojen suosimaa ”lapsenraiskaajaa”, joka menee suoraan sietämättömyyden ytimeen ja lopettaa paitsi keskustelun, myös asioiden järkipäisen erittelyn. En kaipaa tuota termiä otsikoihin, mutta ei siellä insesti-isistäkään pitäisi puhua. Sekin leimaa, mutta ehkä myös joskus päästää liian vähällä.

Kaikkein vaarallisinta lasten turvallisuudelle on puhuminen yleistävästi ”sairaista” tai ”pervoista”. On psykologisesti ymmärrettävää, että kauhistuttavan teon tekijää ei haluta tunnustaa tasa-vertaiseksi ihmiseksi. Voimakkaan tabun kohteena olevasta käyttäytymisestä halutaan päästä nopeasti ja siististi eroon, jotta se ei koskettaisi puhdasta itseä. Tällainen on tietenkin asian kiertämistä. Vankiloissa kyllä istuu pitkää tuomiota lasten sarjaraiskaajia ja -murhaajia, mutta heitä on määrällisesti vähän. Paljon suuremman uhkan muodostavat olosuhteet, joissa ei-pedofiilinen, tavallinen ihminen päätyy käyttämään lasta hyväksi tämän avuttomuuden, ympäristön piittaamattomuuden ja seurausten vähäisyyden summana.

Kaikkia lapsia on mahdotonta suojella kaikelta pahalta. Perheen yksityisyydessä ehtii tapahtua paljon, ennen kuin ympäristö reagoi asioihin – eikä aina reagoi ollenkaan, kuten Suomessakin on saatu huomata, vaikka kuin ylpeilemme olevamme lastensuojelun huippumaa. Vaikeneminen tai sen vastakohtana jyrkästi leimaava viha ja katteettomat yleistykset painavat ongelmat piiloon. Se ei ole ainakaan lasten itsensä edun mukaista. Siksi oli vuoden hienoimpia tekoja, että **Marlene Otiene** rikkoi vaikenemisen paksun panssarin. Se ei pelastanut häntä itseään, mutta saattaa pelastaa tulevaisuudessa niin lapsia kuin aikuisiakin. Tabuistakin täytyy uskaltaa puhua totta ja vain totta. (31.10.2016)

Ei pelkästä kateudesta

Suomalainen tapa käsitellä näkyvästi edellisen vuoden verotustietoja marraskuun harmauden kunniaksi herättää aina intohimoja. Meidän vähävaraisten mielestä verotustietojen julkisuus on hyvä asia, moni ei-vähävarainen puhisee raivosta ja ties mistä muusta syystä. Puhutaan ”yleisestä kateuspäivästä” ja ”palkkajahdistista”. Ajatus lienee, että julkisuudessa sinänsä on jotain torjuttavaa ja että ainakin on kyse sietämättömästä kateudesta.

Varmasti myös kateudesta: kukapa ei nauttisi mielellään kymppitonin kuukausipalkkaa ja seuraisi pankkitilille valuvia pääomatuloja. Kun usein tässä asemassa olevat ihmiset eivät tunnu tekevän sen kummempaa työtä kuin 2500 euroa kuussa ansaitseva hoivaihminen, inhimilliselle kateudelle on luonnollinen perusta. Suomessahan ei perinteisesti ole varakkuudella rehennelty, kuten joissakin muissa kulttuureissa tapana on, vaan syntymärikkaat ovat ymmärtäneet vaieta, pukeutua ja elää kuten muutkin. Vasta 2000-luvulla on kulttuuri ollut muuttumassa: muutkin kuin työeläkejär-

jestöjen johtajat esiintyvät röyhkeästi tunnuksella ”tämä kuuluu minulle”, ”olen ansainnut kaiken tämän varakkuuden”. Kyllähän se kateuden syntii lisää.

Mutta että kysymys olisi vain kateudesta, se on tietenkin pötypuhetta. Julkinen keskustelu varallisuuseroista, verotuskohtelusta ja kohtuudesta on yhteiskunnallisesti äärimmäisen tärkeää. Varakkaiden kyky elää eristyneenä todellisuudesta on varsinkin Suomessa rajallinen, joten myös heille on tärkeää, ettei se kateus muutu väkivaltaiseksi vihamielisyydeksi. Meille muille keskustelu on tärkeää, jotta eriarvoisuus ei lisääntyisi vaan vähentyisi. Varakas voi itsekkäästi vastustaa eriarvoisuuden vähentämistä, jos epäilee sen merkitsevän oman varakkuuden vähenemistä tai sitä, ettei varakkuus enää ole yhtä hienoa kuin aikaisemmin. Mutta onhan se selvää – ellei nyt ihannoida bruttaalia vallihautayhteiskuntamallia –, että kaikkien edun mukaista on, etteivät varallisuuserot kasva hallitsemattoman suuriksi.

Tämän aamun Hesarissa espoolainen **Leena-Maija Soini** kirjoitti ”palkkajahdistista” ja väitti, että yhteiskunta pysyy pystyssä sen ansiosta, että naapuri on varakkaampi kuin itse on. Minusta Soinilla on tässä kaksi väärää väitettä. Ensinnäkään kukaan ei ”jahtaa” Suomessa ketään palkan takia. Jos varakas kokee julkisen keskustelun kiusallisena, ehkä kannattaa sitä peiliä katsoa ja kysyä, miksi se keskustelu kiukuttaa. Siksikö, että siellä syvällä, pois arjesta tungettu omatunto muistuttaa, ettei se oma varakkuus aina ole rehellisellä työllä saavutettua? Julkisen verokeskustelun kohteena ovat vain aidosti suurituloisimmat, eivät edes kaikki varakkaat. Jos puhutaan ”jahdistista”, pitäisi olla jotain näyttöä siitä, että julkisuudesta on seurannut jotain konkreettista haittaa – paitsi kateutta. Ainahan siitä varakkuudesta ja kateuden kohteena olemisesta eroon pääsee.

Vielä kestävämpi on Soinin logiikka varakkuuden merkityksestä yhteiskunnan pysytystä pitämisessä. Jos nyt unohdetaan veroparatiiseihin piilotetut miljoonat – nehan eivät ole näissä keskusteluissa edes mukana, koska verottaja ei niistä tiedä –, fakta on, ettei suomalainen yhteiskunta pyörisi varakkaiden maksamilla veroilla kovinkaan pitkään, heitä on yksinkertaisesti liian vähän. Veronsa nipottelematta maksavalla erityisen varakkaalla ihmisellä tai yhteisöllä voi toki olla pienellä paikkakunnalla merkitystä, mutta vastaavasti monet varakkaat pääomatuloista nauttivat eivät osallistu kunnallisveron maksamiseen eurollakaan. Suomen päättäjät kun ovat vapauttaneet pääomatulot jostain syystä kokonaan kunnallisverotuksen ulkopuolelle. Tällaisista ratkaisuista julkista keskustelua juuri kaivataan.

Leena-Maija Soinin tapaan ajattelevat näkevät tulojen taisteluna, jossa tappiolle jääneiden luusereiden pitäisi ymmärtää vaieta kiitollisena siitä, että saavat sentään olla olemassa, vaikka eivät selvästikään ole varakkaan veroisia eläjiä. Tällaista itsekkyyttä ei tietenkään pidä yleistää kaikkien varakkaiden piirteeksi, vaikka vanha sanonta rikkaiden saituudesta todennäköisesti pitääkin paikkansa. Vastapainona ovat jotkut ”uusriikkaat”, jotka pitävät verojen maksamista reiluna meininkinä ja haluavat omaa menestystään jakaa. Mikään yleinen asenne tämä ei varakkaiden keskuudessa näyttäisi kuitenkaan olevan. Korjatkaa vapaasti, jos olen väärässä.

Verotustietojen julkisuus ja mahdollisuus keskustella asiasta numeroiden pohjalta on tietenkin vasta lähtökohta, mahdollisuus. En ole itse havainnut, että vuosittaisesta veromekkaalasta olisi koskaan seurannut syvällisempää pohdintaa siitä, mitä kaikkea jyrkistä tuloeroista – niistähän lähinnä on kyse – voi seurata ja seuraakin. Pitkään aikaan ei ole enää ollut muodikasta puhua taloudellisesta tasa-arvosta hyveenä, koska vallitseva markkinaliberalistinen ideologia pitää tuloeroja aatteellisen itseisarvona, olivat perustelut miten kiistanalaisia hyvänsä. Perinteinen sosialistinen argumentointi on julkisuudessa työnnetty niin marginaaliin, ettei sitä kukaan enää kuule. Se ei silti tarkoita, ettei se voisi olla täysin ajankohtaista.

Pienillä tuloeroilla on todennäköisesti psykologisesti ahkeroimista ja pinnistelyä virvoittava vaikutus. Tietoisuus siitä, että työskentelemällä hiukan tehokkaammin voisi saavuttaa naapurin tulo-tason, voi toimia myönteisenä voimana. Toisaalta lienee selvää, että tuloerot, joita pidetään kohtuuttomina, eivät tällaista myönteisyyttä synnytä, vaan lähinnä ärtymystä, kiukkoa ja ehkä jopa poliittista aktiviteettia. Voisi siis kuvitella, että varakkaiden kannattaisi edistää toimia, jotka vähentävät

kateutta ja tuloeroista johtuvaa vihamielisyyttä. Näin ei kuitenkaan tapahdu, varakkaat eivät yleisesti ottaen piittaa tuloerojen ikävistä seurauksista. He pitävät mieluummin isot tuloerot ja oman sijoitumisensa silläkin uhalla, että yhteiskuntarauha voi järkkäytyä ja pitkällä tähtäimellä saattaa varakas hankalaa tilanteeseen.

Varakas ei piittaa, koska hänen ei ole pakko. Riittävä tulotaso mahdollistaa eristäytymisen, tiukan paikan tullen fyysisen siirtymisen sellaiseen elinympäristöön, jossa ilmasto on miellyttävä ja kukaan ei uhkaa sosialisoida varakkaan omaisuutta. Näitä paikkoja riittää ainakin toistaiseksi ja käyttäjiä piisaa. Oikein rikkaathan ovat aina eläneet sillä lailla. Ei-varakas ei voi pakottaa varakasta yhtään mihinkään. Suomen kaltaisessa näennäisdemokratiassa voi tietysti äänestää ja toivoa, että se edustaja ei liian nopeasti unohda, kenen äänillä tuli valituksi. Mutta siihen se vaikuttamisen mahdollisuus ei-rikkaalle jämähääkin. Liekö siis suurikaan ihme, jos edes kerran vuodessa ei-varakas harrastaa masokistista rituaalia lueskellen ihmisistä, joiden tulot kuukaudessa ovat moninkertaiset omaan vuosituloon verrattuna. Sen päälle sitten taas lottoamaan, mitäpä sitä tavallinen ei-varakas muuta. (1.11.2016)

Ansionsa mukaan?

Kun nyt Yhdysvaltain presidentinvaaleista kiinnostunut maailma huohottaa epäuskoisena, huomaan itse pohtivani, miten jatkossa käy niille ihmisille, jotka antoivat äänensä **Donald Trumpille** tämän kaikkien julkisista toilailuista, hävyttömyyksistä ja ilmeisistä valheista huolimatta. Trumpistit ovat asia erikseen, moiselle käyttäytymiselle aidosti kannatuksensa antaneet. Mutta eivät vaalit heidän äänillään ratkenneet. Ratkaisun tekivät ne ihmiset, jotka uskovat enää ihmeeseen. **Hillary Clinton** ei sellaista luvannut ja kun hän jätti myös **Bernie Sandersin** äänestäjät käytännössä huomiotta, näille onnettomille ei muuta vaihtoehtoa edes jäänyt kuin Trump.

Jokainen Yhdysvaltain poliittista historiaa seurannut tietää, että vaikka sikäläisessä valtajärjestelmässä presidentille on kirjoitettu poikkeuksellisen keskeinen poliittisen toimijan rooli, varsinkin taloudellisia voimavaroja vaativat ratkaisut ovat kaikki kongressin ja senaatin enemmistön tahdon varassa. Presidentti voi tehdä näyttäviä aloitteita, hän voi tukea ja juonitella, mutta ei hänellä ole suoraa pääsyä budjettivaroihin. Jotta Trumpin lupaama muuri Meksikon rajalle voitaisiin rakentaa, tarvittaisiin kongressin päätös sen rahoittamisesta. (Tässä yhteydessä ei kannattane pohdiskella vakavasti Trumpin lupausta maksattaa muuri meksikolaisilla.)

Monilla niistä ihmisistä, jotka antoivat Trumpille äänensä hänen käyttäytymisestään huolimatta, on edessään ikävä totuuden hetki. Kun osoittautuu, ettei presidentti olekaan oikeasti Superman, ei Captain America eikä edes Hulk, vaan korkeintaan The Mask. Miten reagoi se maahan muuttanut, jonka mielestä USA:n maahanmuuttopolitiikka on liian sallivaa ja rajat pitää panna uusilta tulijoilta umpeen, kun Trump joutuu pyytämään Washingtonin päättäjiltä lupaa kieltää maahanmuutto? Miten reagoi se työtön mainari, joka haluaa uskoa Trumpin lupauksiin kannattamattomien kaivosten avaamisesta? Kuinka todennäköistä on, että Trump avaa kannattamattoman kaivoksen omilla varoillaan?

Vaalitulokseen pettyneillä on varmasti nopeasti mielessä tunne ”no nyt saivat mitä tilasivat, pitääkää hyvänänne”. Paitsi että tuskin monikaan tiesi, mitä on tilaamassa. Todennäköisesti Donald Trump itsekin ei vielä tiedä, mitä tuleman pitää. Suuret puheet vaalikampanjan aikana ovat yksi asia ja asioiden toteutus toinen. Kovimmat kyynikot voivat puhua Trumpin seuraavasta vararikosta, jonka kohde tulee vaan olemaan aiempia paljon suurempi. Aivan varmasti Yhdysvallat kääntyy monessa asiassa jyrkästi vanhoillisempaan suuntaan. Keille kaikille se on hyväksi, jää nähtäväksi.

Itse en oikein kykene vahingoniloon, sillä synnynnäisiä trumpisteja lukuun ottamatta äänestäjät tulevat todennäköisesti olemaan pettyneitä, osa hyvin pettyneitä. Jos muistellaan **Barack Obaman** monia toteutumattomia lupauksia (Guantánamo on edelleen toimiva vankileiri), voi vain

kuvitella Trumpin vaalikampanjan aikana tehtyjen suurisuisten lupauksen ja todennäköisesti toteutuvan ristiriitaa. Pettynyt ihminen ei välttämättä toimi järkevästi. Niille, jotka arvelivat Clintonin voiton johtavan raivostuneiden trumpistien ja Trumpin viattomien äänestäjien kapinointiin, voi tulla yllätyksenä se, mitä tapahtuu, kun Trumpin pitäisi ruveta lunastamaan lupauksiaan.

Iso kysymysmerkki on ainakin se, mikä tulee olemaan istuvan presidentin ja häntä ainakin muodollisesti tukevan republikaanipuolueen keskinäinen suhde. Sehän muuttui vaalikampanjan aikana lievästä epämukavuudesta avoimeksi halveksunnaksi, kun edes ”omat” eivät uskoneet Trumpin vaalivoittoon. Kukaan ei vielä tiedä, miten hyvin yhteistyö Valkoisen talon, senaatin ja kongressin välillä alkaa sujua. Puoluejohto joutuu tukeutumaan Trumpin valtaan mm. äärimmäisen tärkeässä korkeimman oikeuden täydentämiskysymyksessä (sitä ovat jotkut pitäneet tärkeimpänä syynä monille republikaaneille äänestää Trumpia kaikesta huolimatta), mutta kiinnostaako Trumpia hyppiä häntä avoimesti halveksineen puoluekoneiston tahdissa on kokonaan eri asia. Ehkä hän nimittää korkeimpaan oikeuteen **Rudy Giulianin**.

Vaalitulos kertoo joka tapauksessa valtavasta muutoksesta äänestäjien käyttäytymisessä. Perinteinen puoluevalta sai täydellisen tyrmäysiskun. Mitään merkkejä siitä, että kumpikaan valtapuolueesta näkisi syytä sisäiseen muuttumiseen, ei ainakaan vaalikampanjan aikana näkynyt. Bernie Sandersin erittäin vahva kannatus jäi demokraattipuolueelta täysin hyödyntämättä, mutta Trump hyötyi siitä aivan varmasti välillisesti, ehkä jopa suoraan. Yhdysvaltain vaalijärjestelmä on rakennettu kahden navan puoluevallan varaan. Nyt siitä hyötyi Trump henkilökohtaisesti, mutta hyötyikö tavallinen yhdysvaltalainen? Paineet tehdä asialle jotain kasvoivat moninkertaisiksi, kun valituksi tuli ehdokas, jota yksikään puolueista ei olisi halunnut.

Moni asia on avoinna, sillä vasta arki kertoo, mistä aineksista diileri Trump aikoo nelivuotiskautensa rakentaa. Hänen poliittinen ohjelmansa on niin sekava, että on vaikea tietää, mitä siitä voi seurata tai olla seuraamatta. Uskonnollinen oikeisto voi odottaa kaikenlaista, mutta eihän se tietenkään tykkää, jos tuleva presidentti joutuu vastaamaan oikeudessa syytteisiin 13-vuotiaan tytön raiskauksesta. On selvää, että Trumpin vaalikampanjan aikana luotu kuva tulee muuttumaan, niin hän se aina arjen tosiasioiden edessä muuttuu. Mielenkiintoa pitää ainakin yllä Trumpin vahvasti manifestoima tapa olla piittaamatta tosiasioista. Yhdysvalloissa presidentin toimia seurataan tarkasti, joten ehkä Trump joutuu opettelemaan itsehillintää. Tai sitten ei ja ihan muut saavat sitä itsehillintää hakea.

Suomessa suurimmat sopeutumishaasteet on varmaan Hesarilla, joka joutuu nyt miettimään koko USA-kuvionsa uusiksi. Miten sovittaa yhteen transatlanttinen Nato-missio ja eristäytymispolitiikkaa ainakin puheissa vahvasti edustanut inhokki-Trump? Jatkaako Saarikosken pariskunta Trumpin kritiikkiä vai vaihdetaanko levyä? Ainakin **Timo Soini** voi nyt täydellä innolla suunnata katseensa kansainvälisiin haasteisiin, sillä Trumplandia tarjoaa varmasti tekemistä Soinin kaltaiselle suulaalle arvokonservatiiville. Ehkä sekä Suomi että Yhdysvallat voittavat, jos Soini siirtyy Trumpin maailmaan? Mutta kyllä tässä vähän sääliksi käy sekä Yhdysvalloissa huijatuksi taas kerran tulevia että sitä toista puolta kansaa, jolle Trump on yksinkertaisesti painajainen, kauhistus, jonkinlainen 2010-luvun Hitler. Odotettavissa on epävakaata kelejä. (9.11.2016)

2017: Trumpin ensimmäiset sata päivää ovat osoittaneet, ettei Trumpilla ole mitään aikeita muuttaa tapojaan. Hänen hallintonsa koostuu upporikkaista ja sotilaista, hänen käyttäytymisensä on edelleenkin täysin ennalta arvaamatonta ja poukkoilevaa. 59 Tomahawk-ohjusta Syyriaan osoittivat, että sopivan impulssin saatuaan Trump ei emmi väkivaltaisia toimia – jos sitä nyt on kukaan epäillytkään. Kansainvälisen politiikan kuvioita kiinnostavampaa onkin tieto siitä, että Trump ei ole menettänyt ydinkannattajiensa luottamusta, vaikka hänen suosionsa presidenttinä on historiallisen alhaisella tasolla ja Trump mitä todennäköisesti häviäisi vaalit, jotka käytäisiin juuri nyt. Vaikka suurin osa suurista lupauksista on edelleen lunastamatta ja ainakin osa siihen tilaan jääkin, uskollisimmat trumpistit eivät piittaa. Jääkin nähtäväksi, onko mitään, mikä saa tämän ydinjoukon luottamuksen murentumaan. Ehkä vain se, jos Donald Trump ryhtyisi käyttäytymään ennustettavasti, vastuullisesti ja neuvotellen. Tällä hetkellä sitä vaaraa ei näytä olevan.

Kaikki mitä et koskaan halunnut tietää

Juhani Suomi on viimeisiä mohikaaneja, ellei peräti viimeinen. Siinä ulkopoliittisessa prosessissa, jonka kuluessa sodanjälkeinen realistinen ulkopoliittikka Venäjän suuntaan muutettiin Yhdysvaltoja nuoleskelevaksi, Natoon hinkuvaksi seikkailupoliittiseksi, siinä Juhani Suomi ei näe oikeastaan mitään hyvää. Tämä prosessi on kuitenkin kitkerä loppunäytös pitkässä kertomuksessa, jonka Suomi on koonnut tuoreeseen kirjaansa *Suomi, Neuvostoliitto ja YYA-sopimus* (Tammi 2016).

Juhani Suomen historiikki on niin perusteellinen, että tähän *magnum opukseen* tuskin kellenkään on mitään olennaista lisättävää, vaikka arkistoista tietysti aina uusia detaljeja löytyykin. Kokonaan eri asia ovat johtopäätökset. Juhani Suomi on korostuneesti ja tunnetusti **Urho Kekkosen** miehiä, eikä hän mitenkään peittele Kekkosen poistumisen jälkeiseen aikaan kohdistamaansa tyytymättömyyttä, vaikka se pääosin onkin muotoiltu kohteliaan ironian muotoon.

On todella hienoa, että nyky maailmassa vielä tällaisiakin perusteoksia julkaistaan. Suomen kirjan aihepiiri on mitä ajankohtaisin, mutta tietysti väärällä tavalla, kun se kritisoi nykyistä Venäjäpolitiikkaa ja osoittaa historian voimalla, kuinka paljon osavammin asioita ennen hoidettiin. Halutonkin joutuu myöntämään, että mikään ei peruskuvioissa ole muuttunut, vaikka Stalin on vaihtunut Putiniin. Venäjän sotilasstrategiset ja puolustuspoliittiset tarpeet ovat ennallaan, vaikka maailma ympärillä on rajusti muuttunut.

Juhani Suomen upea teos herättää varmasti närrä niissä oikeistohenkisissä piireissä, joiden mielestä Kekkosen aika piti jo unohtaa ja ymmärtää, että nyt maailmassa määrää Yhdysvaltain johtama Läntinen Liitto eli Nato. Närrä ymmärtää, sillä Suomi marsittaa lukijan silmien ohi niin valtavan määrän todistusaineistoa, että vastahakoinenkin – jollaisiin itse en tosin kuulu – joutuu myöntämään, että kovin samanlaisilta kuulostavat tarinan vaiheet, otti minkä vuoden tahansa tutkittavaksi. Aina on ollut kysymys siitä, että meriteitten osalta sumputettu Venäjä on huolissaan Saksan suunnalta tulevasta hyökkäyksestä ja haluaa Suomelta takuut siitä, ettei Suomi ainakaan heti ja halukkaasti anna maatilkkuaan hyökkääjän käyttöön, kuten on aikaisemmin antanut.

Suomen tapa kirjoittaa perusteellisesti ja yksityiskohtaisesti on palkitsevaa sille, joka janoaa tietoa, mutta voi se pinnallisemmän kiinnostuksen kohdalla kääntyä itseään vastaan. Itsekin joudun varaamaan kirjan kirjastosta uudelleen, koska en ihan ehtinyt kuukaudessa kaikkea läpi käymään. Silti tekee mieli sanoa, että tämä taival kyllä kannattaa tarpoa läpi. Suomi tietää asiasta käytännöllisesti katsoen kaiken ja on ollut myös itse mukana kuvioissa hyvin lähellä vallan ydintä, joten mukana on myös omakohtaista tietämystä, vaikka kirjoittaja ei itseään esiin tuokaan.

Blogini otsikko syntyy suoraan siitä tosiasiasta, että Juhani Suomen kirjan viesti on nyky-Suomessa totaalaisesti kielletty. Se viesti – että Venäjällä on legitimit perustelut hakiessaan Suomen suunnalta sotilaspoliittisia turvatakuuta –, ei kerta kaikkiaan kelpaa Natoon koko 2000-luvun salaa hiipineelle valtiolle ja sen eliitille, joka on päättänyt laittaa kaikki munansa Yhdysvaltain koriin. Suomen oikeistolainen eliitti ei halua tietää faktoja Suomen ja Neuvostoliiton/Venäjän yhteisestä turvallisuushistoriasta, koska niistä ei voi tehdä kuin yhden johtopäätöksen: Natoon liittyminen on avoin sodanjulistus Venäjän suuntaan ja Suomelle onneton ratkaisu.

Ulkopoliittinen osaaminen on Suomessa vaihdettu ”läntisen linjan” kritiikittömäksi seuraamiseksi. Toki ammattidiplomaatteja edelleen on, mutta kun halutaan ottaa kantaa, asialle värvätään jokin Ulkopoliittisen instituutin kaltainen yhden aatteen toimisto. Nykyinen SOS-hallitus tuntuu suorastaan ylpeilevän sillä, miten vähäistä sen ulkopoliittinen itsenäisyys ja rohkeus on. Nöyrä alituminen EU:n ja Yhdysvaltain ulkopoliittisen päätöksenteon mukaiseen käytökseen on johtanut siihen, ettei Suomella enää ole itsenäistä ulkopoliittikkaa. Sitä voidaan juhlapuheissa teeskennellä, mutta teeskentelyksi se jää. Päätökset tehdään Bonnissa ja Washingtonissa.

Se lienee selvää, että Juhani Suomen kaltaisen kadonneen maailman tietäjän sanomaa ei haluta kuunnella ja vielä vähemmän ottaa siitä viisautta nykyhetken ratkaisuihin. Linja on valittu ja se on ihan muuta kuin YYA-sopimuksen ydin eli realismi suhteessa naapuriksi sattuneeseen suur-

valtaan. Linjan valintahan ei ole ideologinen, kummallakin puolella rajaa valtaa pitää oikeistolainen hallinto, vaikka sen kansallismielisyyden aste on Venäjällä paljon korkeampi kuin itsenäisyydestään iloisesti luopuneessa Suomessa. Linjana on pysyvä Venäjän vastaisuus, mitä kaikkea se milloinkin tarkoittaa. Tai ainakin siihen hetkeen asti, jolloin isännät ja emännät ilmoittavat, että nyt se Venäjä onkin taas liittolainen ja pahan puhuminen täytyy lopettaa.

Historia on usein turhauttavaa, myös siitä lukeminen. Historian ymmärtämisestä ei yleensä seuraa, ettei virheitä tehtäisi uudelleen, joskus jopa ilomielin ja suurella haulilla. Juhani Suomen näkemys historiasta on pragmaattinen, vaikka sellainen ei ole muodikasta. Kaltaisen poliittisen historian harrastaja on joka tapauksessa kiitollinen siitä, että Juhani Suomen kaltainen asiantuntija jaksaa kirjoittaa meille tavallisille kansalaisille, vaikka julkista kiitosta ei liiemmin tule. Jos aiot sanoa jotain Suomen ja Venäjän suhteista, etkä ole lukenut tätä kirjaa, et todennäköisesti tiedä, mistä puhut. (9.11.2016)

Diplomaatit työkkärissä

Kun olin lapsi, suhtauduin diplomaatteihin hyvin kunnioittavasti. Isäni toimi 1960-luvun alussa sotilasasiamiehenä Varsovassa ja sen kautta pääsi suomalaislapsi näkemään vilauksen diplomaattien elämästä, joka poikkesi huomattavasti siitä, mihin kotona oli totuttu. Eihän se tietenkään sitä loputonta kutsuilla käymistä pelkästään ollut silloinkaan, vaikka lapsen näkökulmasta siltä helposti vaikutti. Opin kuitenkin ymmärtämään, että diplomaatti on ihminen, jonka tehtävänä on tulla toimeen muiden kanssa siitä riippumatta, missä ollaan ja keiden kanssa ollaan tekemisissä.

Diplomaateilla ja diplomatialla on pitkä, värikäs ja jokseenkin huonosti tunnettu historia. Maallikon on vaikea ymmärtää, että sekin on pohjimmiltaan vaativaa ammattityötä, vaikka aina silloin tällöin tehtäviin nimitetään myös muilla perusteilla, joskus kaikkia järkiperusteita vastaan. Diplomaatin täytyy olla kielitaitoinen, sosiaalisesti lahjakas ja mielellään laajasti sivistynyt. Viinapään on syytä olla hyvä, ellei satu olemaan lasiinsylkijä. Poliitikot ajattelevat mielellään, että diplomaatin tärkein kyky on olla luotettava sanansaattaja, joka ei niinkään ajattele itse vaan toteuttaa kotimaasta tulevia ohjeita. Sotilaat ovat vielä ihan oma ryhmänsä: sotilasasiamiehet ovat laillistettu- ja vakoilijoita näytelmässä, jossa kaikki tietävät, että kaikki tietävät.

Diplomatian historia on pitkälle suurvaltojen tai sellaiseksi pyrkivien tasapainottelua sotimisen ja muiden keinojen välillä. Pienille valtioille diplomati on keskeinen väline pysyä hengissä isoisten kahinoidessa. Niille isoille vallankäyttäjille, jotka ovat **von Clausewitzinsa** lukeneet ja ymmärtävät, että sota ei saa olla tavoite vaan politiikan jatkamista muilla keinoin, diplomati voi toimia jopa osana sotavalmistelua. Pienille vallankäyttäjille diplomati taas voi olla keino pysytellä neuvottelupöydässä ja välttää joutuminen inhimillisesti ja taloudellisesti kauhistuttavaan sotimiseen.

Kun ajattelee 2000-luvun maailmanpolitiikan näyttämöä, on vaikea välttää vaikutelmaa, että vaikka diplomaattien ammattikunta vielä on muodollisesti olemassa ja toiminnassa, sitä ei käytetä enää samaan kuin aikaisemmin. Eli neuvottelemaan rähinöinnin sijasta, etsimään kohtuullista kompromissia avoimen tappelun sijasta ja pelastamaan vallankäyttäjien kasvot tilanteissa, joissa he omaa kömpelyyttään tai taustavoimiensa pysyvän typeryyden takia uhkaavat menettää sekä uskottavuutensa että kansainvälisen maineensa. Diplomaatit ovat joutuneet sivuraiteelle prosessissa, jossa vallankäyttäjät eivät halua sopia, vaan nujertaa vastustajansa, saada kiistattoman voiton ja hegemonian.

Diplomatian nykyinen alennustila (tai ehkä pikemminkin pakotettu työttömyys) juontaa uskoakseni Neuvostoliiton romahtamisen jälkeiseen aikaan. Ydinaseiden tuottama kauhun tasapaino oli pakottanut myös mekkaalointiin taipuvaiset mukautumaan siihen tosiasiaan, ettei erimielisyyksiä kerta kaikkiaan saanut päästää liian suuriksi. Päätoimijoiden keskinäiseen sotimiseen ei ollut varaa kenelläkään. Kun Neuvostoliitto katosi maailmannäyttämöltä, alkoi välittömästi vallan uusjako, jossa Yhdysvallat arveli hetken kypsäksi ilmoittautua planeetan ainoaksi supervallaksi ja johtajaksi.

Olen jokseenkin varma, että tämä maailmanpolitiikan muutos ei ollut ammattidiplomaattien neuvon mukainen, vaan se kumpusi kansallishenkisistä kuvitelmissa ja ahneista imperialistisista toiveista. Kun Yhdysvallat Pearl Harbourin jälkeen luopui sivustakatsomisen roolista, sen poliittiset johtajat uskoivat nyt voivansa saada kaiken. Ammattidiplomaatti ei tällaiseen lyhyeksi ajatteluun sortuisi, koska siihen ammattitaitoon kuuluu poliittisen historian perusteiden ymmärrys. Se puolestaan opettaa, että sanelu on huono vaihtoehto neuvotteluille, sopimiselle ja kaikkien osapuolten toiveiden huomioon ottamiselle. Kaikki imperiumit sortuvat.

Nyt kun Yhdysvalloissa ja sen ulkopuolella jännätään, miten **Donald Trumpin** presidenttikausi muuttaa maailmanpolitiikan kuvioita, Euroopassa ja Suomessa joudutaan ottamaan huomioon sellainenkin mahdollisuus, että Neuvostoliiton romahduksesta alkanut kausi on päättymässä ja Yhdysvallat ehkä kääntyy sisäänpäin (niitä sisäisiä ongelmia riittää, ei Trumpia olisi muuten äänestetty presidentiksi). Yhdysvaltojen vanavedessä kiltisti seilanneet EU-maat joutuvat nyt arvuuttelemaan, pitääkö heidän kaivaa Venäjän-tuntijansa ja diplomaattinsa naftaliinista tai työkkäristä. Heidän palveluksiaanhan ei ole kymmeneen vuoteen tarvittu ollenkaan, kun suhteita Venäjään on hoidettu diplomatian sijasta propagandalla. Venäjä on Ukrainan kriisistä lähtien toiminut samoin. Diplomaatti vain pöydän yhdellä puolella on arvoton, **Vladimir Putin** kyllä tietää sen.

Kaikkialla Euroopassa noussut populistinen, rasistinen ja ksenofobinen kansallishenkisyys ei ole vahinko tai sattuma. Se on tulosta siitä, että neuvottelut ja sopiminen on korvattu sanelulla. EU:n demokratiavajeen syveneminen vuosi vuodelta on tästä surullinen esimerkki. Eurooppa ei ole sairastunut, se on lietsottu halveksimaan sopuisuutta ja huomaavaisuutta, hurraamaan sapelinkalitelulle, militarismille ja rahan ylivallalle. Kun itsekkyyks ja ahneus ovat osoittautuneet ainoiksi EU-maita yhdistäviksi ilmiöiksi, ei kannata ihmetellä äärimmäisten näkemysten suosion äkillistä kasvua. Näin käy, kun diplomatia korvataan uhkailuilla ja painostuksella, sovun etsiminen nyrkin heristyksellä.

Suomi pärjasi ison ja oikukkaan Neuvostoliiton naapurina loppujen lopuksi häkellyttävän hyvin. Se oli pitkälti **Urho Kekkosen** vahvan tahdon ja taitavuuden ansiota: Suomessa kyllä olisi riittänyt niitä, jotka neuvokkaan itädiplomatian sijasta olisivat hakeutuneet Yhdysvaltojen helmoihin seurauksista piittaamatta. Kekkonen oli itse taitava diplomaatti, vaikkei varsinainen ammattilainen ollutkaan. Tänä päivänä Suomessa ei ole vain Kekkosen kokoista aukkoa ulkopoliittisessa osaamisessa, meillä on vielä isompi ongelma siinä, että valtaeliitti on kokonaan unohtanut perinteisen diplomatian merkityksen. Nykyisen hallituksen ulkoministeri **Timo Soini** on niin kallellaan angloamerikkalaiseen maailmaan, ettei hän ymmärrä olevansa vastuussa myös Suomen idänpolitiikasta (sitähän ei enää oikeastaan ole, mitä nyt **Sauli Niinistö** ehkä hiukan yrittää vanhoja perinteitä tekohengittää). Kun joku yhden aatteen Ulkopoliittinen instituutti korvaa älykkään diplomatian, ollaan isossa pulassa. Sellaisessa nyt ollaan. (14.11.2016)

Valkoisia valheita, osa 1

Jos olisin Suomen valkoisen vallan perinteen vaalija ja ihailija, tätä kirjaa lukisin jatkuva häpeän puna poskilla (tietenkin sillä edellytyksellä, että myöntäisin tosiasiat enkä jatkaisi valheessa elämistä). **Marjaliisa** ja **Seppo Hentilä** ovat koonneet yhteen keskeiset tosiasiat historian lyhyestä ajankaksosta, joka melkein teki Suomesta keisarillisen Saksan siirtomaan ja kuningaskunnan vuonna 1918. *Saksalainen Suomi 1918* (Siltala 2016) ei ole pelkästään tärkeä kirja, sen pitäisi kuulua jokaisen satavuotisten valkeiden valheiden lumoissa tai huijaamana edelleen elävän lukemistoon.

Kirja on tärkeä, koska se valottaa toisaalta huonosti tunnettua (tarkoituksellisesti sellaiseksi jätettyä) historian vaihetta, toisaalta osoittaa oikeistolaisen Suomen itsenäisyyspyrkimysten suhteellisuuden ja ”vapaussodan” käsitteen perinpohjaisen valheellisuuden. Ensimmäinen on kirjan varsinainen tavoite, jälkimmäinen enemmänkin sivutuote. Kun tulossa ovat sekä Suomen itsenäisyyden

100-vuotisjuhlinta odotettavissa olevine valheineen (työväestö oli itsenäisyyden perässä todellisudessa paljon hanakammin kuin porvaristo) että heti perään vuoden 1918 satavuotismuistelu vielä varmemmin odotettavissa olevine taisteluineen historiallisesta totuudesta, Hentilöiden tuore kirja tarjoaa vahvan annoksen kiihkottomasti, mutta ei kuivasti koottuja tosiasioita.

Saksalainen Suomi 1918 tarjosi ainakin itselleni runsaasti uutta tietoa. Ei niinkään tapahtumien yleisestä kulusta, vaan yksityiskohtia, jotka pakottavat miettimään monia vakiintuneita ajatuskulkua uudelleen. Se juuri onkin mielestäni hyvän poliittisen kirjan tehtävä: tarjota uutta informaatiota ja panna ajattelemaan kokonaisuutta entistä tarkemmaksi ja selväpiirteisemmäksi. Tässä suhteessa Hentilät ovat mielestäni onnistuneet erinomaisesti. Vaikka kirjoittajat eivät salaa yleistä näkemystään siitä, että suomalaiset monarkistit, saksalaisintoilijat ja voittanut valkoinen puoli yleensä toimivat lyhytnäköisesti, ammattitaidottomasti ja monessa tilanteessa yksinkertaisesti typerästi, he eivät sorru paatukseen. Kirjan makoisinta antia on saksalaisten ja suomalaisten toimijoiden ratkaisujen ja motiivien jatkuva kuljettaminen rinnakkain. Se on hyvin valaisevaa.

Monelle valkoisen Suomen ihailijalle Hankoon 3.4.1918 rantautunut kreivi **Rüdiger von der Goltz** on edelleen **Gustaf Mannerheimiin** rinnastuva sankari. Historian ironiaa on, että juuri Mannerheim suhtautui Goltziin ja saksalaisten maihinnousuun kaikkein kielteisimmin. Mannerheimia raivostutti ajatus, ettei hän saa kaikkea kunniaa punaisten vallan tuhoamisesta. Von der Goltz oli kuitenkin älykäs ja tilanteet tajunnut sotilasdiplomaatti, joten hän pelasti Mannerheimin kasvot sallimalla tämän järjestää tunnetun voitonparaatinsa valkoisina turkislakkeineen ja sipsuttavine hevosineen pari viikkoa sen jälkeen, kun saksalaiset olivat ottaneet vastaan helsinkiläisten kiitokset.

Von der Goltz osoittautuu Hentilöiden esittelyssä muutenkin paljon monisyysemmäksi ja mielenkiintoisemmaksi henkilöksi kuin millaiseksi valkoinen perinnekirjallisuus hänet on kutistanut. Von der Goltz oli ehdottomasti Saksan keisarikunnan asialla, mutta häneltä riitti aitoa myötätuntoa myös Suomea kohtaan (toisin kuin useimmilta muilta saksalaisilta, joille Suomi oli pelkkä pelinappula, kuten pari vuosikymmentä myöhemmin taas saatiin huomata). Punaa vitivalkoisille poskille voi nostattaa myös kuvaus siitä, kuinka paljon inhimillisemmin saksalainen maihinnousujoukko suhtautui punaisiin vankeihin kuin suomalaisten kostonhimoinen rankaisuporukka.

Von der Goltz ja monet muut saksalaiset toimijat näyttäytyvät karussa tapahtumaketjussa nukkemestareilta, joiden liikuttelemat suomalaiset tomppelit sortuvat milloin tolkuttomaan ahneuteen (valkoinen Suomi mm. vaati itselleen Kuolan niemimaata ja suurta osaa Itä-Karjalasta käytännössä vastikkeetta), milloin katteettomaan ja monarkistiseen unelmointiin (elämme tasavallassa vain, koska Saksa hävisi ensimmäisenkin maailmansodan).

Jopa kaikkein kiihkeimmät aatteelliset tasavaltalaiset, kuten **Santeri Alkio**, lumoutuivat nukkemestareiden edessä, vaikka muuten näkivät selvemmin Saksan itsekkäät tarkoitusperät, eivätkä antaneet täysin hämätä itseään. Sen sijaan **P. E. Svinhufvud**, **J. K. Paasikivi** ja muut monarkistiset oikeistijohtajat näyttäytyvät lähinnä hölmöläisinä. Ei Mannerheimkaan Hentilöiltä saa mairittelevaa kuvausta. Kun hän anglofiilinä ei suostunut noleskelemaan saksalaisia saappaita, vaan lähti mieluummin suosiolla rakentamaan Venäjän keisarin vallan palauttavaa verkostoaan, Mannerheim tuli kuitenkin vahingossa toimineeksi kaukonäköisemmin kuin useimmat muut valkoisen Suomen johtohenkilöt.

On kiehtovaa lukea siitä johdonmukaisuudesta, jolla Saksa eurooppalaisena suurvaltana suhtautui Suomen pelkkänä pelinappulana ja valmistautui tekemään maastamme siirtomaan, jonka ainoana tehtävänä oli toimia puskurina pohjoisesta työntyviä brittejä vastaan ja jonkinlaisena valttikorttina Venäjän kanssa neuvoteltaessa. Varmasti Saksassa oli Suomeen lämpimästi suhtautuvia yksilöitä, mutta tiukan paikan tullen tunteet jätettiin nopeasti sivuun. Tässä suhteessa kenraali **Erich Ludendorff** on hyvä esimerkki tylstä strategista, jolle suomalaisten hädällä tai nälällä ei ollut mitään merkitystä, jos niitä ei voinut käyttää Saksan sotilasstrategian hyväksi. Sama kuvio toistui Hitlerin Saksan kanssa. Sitäkin liian moni Suomessa erehtyi luulemaan ”ystäväksi”.

Saksalainen Suomi 1918 ottaa varovaisesti kantaa myös satavuotiaaseen kiistakysymykseen siitä, ratkaisiko saksalaisten maihinnousudivisioona sisällissodan tuloksen. Sen Hentilät osoittavat

vakuuttavasti, ettei Saksaa kiinnostanut valkoisten ja punaisten välienselvittely, sille Suomi oli osa Venäjää ja sitä kautta käynnissä ollutta maailmansotaa. Keisarillinen Saksa oli toki luonnostaan antibolševistinen, mutta toisin kuin valkoinen historiantulkinta on pyrkinyt väittämään, mihinnousua ei motivoinut halu varmistaa valkoisten voitto. Myös punaisten johto neuvotteli saksalaisten kanssa, eikä ole syytä epäillä, etteivätkö saksalaiset olisi voineet operoida myös punaisen Suomen kanssa. Miten pitkälle punaiset olisivat olleet valmiita alistumaan Saksan komentoon, jäi näkemättä. Ainakaan saksalaista kuningasta he eivät olisi kaivanneet.

Mannerheim joutui myöntämään, että valkoisten armeija tarvitsee saksalaisia aseita, mutta kovalle se otti. Hentilät eivät ota kantaa jyrkästi, mutta rivien välistä voi lukea, että ilman saksalaisten väliintuloa sisällissota olisi heidän mielestään joka tapauksessa kestänyt paljon kauemmin ja kenties päättynyt jollain muulla tavalla kuin se nyt päättyi. Valkoisen historiankirjoituksen suuria valheita onkin ollut esittää saksalaiset samaan aikaan pyyteettöminä vapauttajina ja samaan aikaan vain Mannerheimin urotöiden täydentäjänä. Sama skitsofrenia elää vahvasti edelleen. Itse olen taipuvainen uskomaan, että moni muukin asia kuin sisällissodan lopputulos oli ollut toinen ilman Saksan interventiota. Sitä pohdiskelua jatkan kuitenkin joskus toiste. *Saksalainen Suomi 1918* kannattaa joka tapauksessa lukea. Paitsi jos haluaa jatkaa elämistä itsepetoksen ja harhojen vallassa. (15.11.2016)

Ei edes tiede ole turvassa

Minusta **Tiina Sarjan** kirjalle *Kuka oikein tietää : Kun mielipide haastoi tieteen* (Docendo 2016) annettu nimi ei tee sisällölle ihan oikeutta. Kyllä Sarja tästäkin kirjoittaa, mutta se on pikemmin peruste kirjoittaa laajasti ja perusteellisesti siitä, mitä tiede on, mitä se ei ole ja miksi se on ylivoimainen väline hyödyllisen tiedon jalostamisessa. Pääosin tämä kirja on nimittäin asiallista ja suorastaan oppikirjamaista johdatusta siihen, miten tiedeyhteisö ja siihen liittyvä julkaisutoiminta ovat rakentuneet, miten ne toimivat ja miten ne pärjäävät monen kirjavan haastajaporukan kanssa. Näkökulma sopii mainiosti kirjoittajalle, joka on sekä tekniikan tohtori että tiedeviestinnän maisteri.

Tiina Sarja kirjoittaa korostuneen asiallisesti, kuin halutakseen korostaa, ettei häntä saa houkutelua samoihin käytös- ja ilmaisutapoihin kuin mihin tieteen kriitikot usein näyttävät mieltyneen. Tämä asiallisuus, välillä suoranainen kuivakkuus, on tietysti kaksiteräinen asia. Oppikirjan täytyykin sellainen olla (siis asiallinen), mutta kun kirjan otsikko viittaa ajankohtaiseen polemiikkiin, jää Sarjan perusteltu, mutta jotenkin laimeaksi jäävä analyysi vähän harmittamaan. Monia tieteen menetelmiä ja peruslähtökohtia pysyvästi kritisoiivat ajattelutavat eivät joudu missään vaiheessa ryöpytykseen, vaikka olisivat sen mainiosti ansainneet. Suomessa esimerkiksi valtiollinen kirkko on kovin suopea tiedemiehille (yhdessäkin poseerataan mielellään), mutta eivät senkään teologiset lähtökohdat ole sovitettavissa edes alkeellisen tieteellisen ajattelun kanssa (yritetty toki on, huonoin tuloksin).

Toinen ilmeinen Tiina Sarjan kiinnostuksen tai kokemuksen ulkopuolelle jäävä maailma on politiikka melkein kaikissa muodoissaan. Tieteen rahoitusta käsitellään, mutta poliittisten toimijoiden vaikutusta mm. tieteellisen ajattelun arvostukseen ei valitettavasti käsitellä kirjassa ollenkaan. On kuin isoja yhteiskunnallis-taloudellisia ratkaisuja tehtäisiin epäpoliittisessa umpiossa, jossa ongelmat liittyvät enemmänkin tietoteoreettisiin erilaisuuksiin kuin harkittuihin poikkeaviin tavoitteisiin. Kuitenkin poliittiset päättäjät ovat monella tavalla keskeisessä asemassa varsinkin tieteen perustutkimuksen rahoittamisessa, eikä päätöstä leikata yliopistojen rahoitusta voi erottaa päättäjien maailmankatsomuksista ja ideologisista pyrkimyksistä. Päättäjät ei ole automaattisesti tieteellisen ajattelun ystävä, mutta tätä Sarja ei ole halunnut tai rohjennut avata.

Itse tartuin kirjaan sen alaotsikon tarjoaman houkutuksen takia. Tiina Sarja pohtii aika laajastikin toisaalta tieteellisen tietoon, toisaalta pelkästään kokemukseen ja mielipiteeseen nojaavan ajattelun ja toiminnan eroa. Näkökulma ei kuitenkaan ole kirjan keskiössä, vaan se on siroteltu vä-

hän sinne ja tänne. Itse olen sitä mieltä, että juuri erilaisten näkemysten perusteluiden suorastaan nihilistinen asettaminen samalle viivalle – mistä jotkut itsetehostuksen tarpeen kiimassa olevat mediatyöläiset ja viestinnän eliittiin päässeet kantavat päävastuun – on se varsinainen ongelma. Kautta aikojen tutkijat ovat käyneet julkista keskustelua maallikoiden kanssa. Mutta vasta nyt annetaan arvovaltaista tukea sellaiselle ajatukselle, että maallikon mielipide on aina vähintään samanarvoinen kuin asiaa tutkineen tieteilijän (tämä lienee nykyinen sukupuolineutraali termi tiedemiehelle) näkemys. Kaikkein räikeimmin populistista ”kansan viisaus ohittaa aina tutkijan suppean näkökulman” -väitettä ajavat journalistin irvikuvat ovat ilmiselvästi kateellisia tutkijoiden arvostuksesta ja haluavat itse sille paikalle.

Julkisessa viestinnässä on 2000-luvulla sotkettu tehokkaasti – ja uskoakseni paljon myös tarkoituksellisesti – välttämätön ja usein arvokas dialogi ammattitutkijoiden ja maallikoiden välillä sellaiseen tiedonvälitykseen, joka tähtää jo lähtökohtaisesti tietämisen ja ymmärtämisen lisäämiseen. Kun lyödään saman pöydän ääreen väittelemään uskontotieteilijä, fundamentalistiuskovainen ja ateisti, parhaassa tapauksessa voidaan löytää itse kunkin ajattelussa olevia jääkyhmyjä ja sulatella niitä niin pitkälle, että myönnetään myös tuon toisen pöydän ääressä olevan keskustelijan olevan ihminen kuten minäkin. Ei sellainen hyödytöntä ole.

On kuitenkin kokonaan eri asia uskotella, että tuollaisesta keskustelusta voisi syntyä merkityksellistä uutta tietoa. Ateismi ei edusta tiedettä (vaikka keskusteluun kutsuttu ateisti voi tietenkin olla tieteen edustaja) yhtään sen enempää kuin uskovainen tai uskontotieteilijäkään. Heidän puheenaiheensa ei ole tieteen ulottuvilla edes samalla tavalla kuin vastaava väittely eläin- ja kasvipöytärasvojen terveysvaikutuksista voisi olla. On paljon asioita, joihin tieteellä ja tieteellisellä ajattelulla ei ole paljoakaan annettavaa (uskonto, politiikka, makuasiat). Toisaalta on paljon asioita, joissa vain tieteellä on mielekästä tietoa tarjottavana (useimmat luonnontieteet, monet sovelletut tieteet) ja vielä enemmän niitä, joitten kohdalla tieteen rooli on vähintäänkin iso kysymysmerkki (talous, teologia, humanistiset alat).

Ei ole tietenkään Tiina Sarjan vika, että hän on kirjoittanut asiallisen oppikirjan eikä räväkkää, poleemista pamflettia. Sarjan kirja on ehdottomasti hyödyllinen ja tarpeellinen, mutta se ei välttämättä kykene iskemään suoraan siihen mätäpäiseeseen, jota kohti kuitenkin kurkottaa. MV-lehden annilla itseään päivittäin ruokkiva tuskin tarttuu Tiina Sarjan asiategstiin, joten muitakin konsteja täytyy yrittää. Itse nostan kriittisen tikun nokkaan toimittajat ja heidän taustayhteisönsä. Viime kädessä ne näyttävät sekä esimerkkiä että tarjoavat foorumit tieteenvastaisuudelle. MV ei ole itse ongelma, vaan enemmänkin ongelman tuottama, pahasti tulehtunut näppylä.

On täysin ratkaisevaa vallitseville asenteille, miten toisaalta keskeiset tiedonvälityskanavat (YLE, Helsingin Sanomat jne.) ohjaavat keskustelujen tyyliä ja asenteita ja miten toisaalta poliittinen eliitti suhtautuu ns. kokemus- ja mielipidetietoon eli käytännössä populistiseen taktiikkaan. Nyt kun Perussuomalaiset on hallituspuolue, sen oma julkinen retoriikka on lieventynyt, mutta jäsenistön militantti osa ei ole seurannut perässä. Kun poliisi suojelee uusnatseja vastamielienosoittajilta, se on poliittisen eliitin tukea myös tieteenvastaisuudelle. Äärioikeisto on aina halveksinut tutkittua tietoa, koska totuus ei sovi kansalliskiihkoiseen veripuheeseen. Tieteenvastaisuuden tukeminen on aina myös tieteenvastaisuutta.

En itse ole erityisen optimistinen. Vaikka tiedebarometrit ja kirkostaeroamistilastot kertovat hienoisesta taikauskaisuuden vähenemisestä, julkisen puheen laatu ei ole foorumeiden vapautumisen ja määrällisen lisääntymisen seurauksena noussut. Nekin, joiden täytyisi kantaa kovin vastuu tolkun säilyttämisestä, kilpailevat mainosrahoista antautumalla sensaatioiden metsästyksen ja ”kansan” mielistelyyn. Hyvä huono esimerkki on Hesarin verkkokeskustelu, joka moderoituna ei tietenkään koskaan yllä MV-lehden avoimesti rikolliseen riehuntaan, mutta joka esimerkiksi sallimalla pysyvän rasistisen venäläisvastaisuuden näyttää mallia. Vastaavasti Yleisradio on selkeästi edistänyt ns. kokemusasiatuntemuksen nousua tiedepohjaisen asiantuntemuksen rinnalle ja jopa ohi. Jos isoiset toimivat näin, miksi se ei vaikuttaisi? Tiedekään ei ole näissä oloissa turvassa. (20.11.2016)

Aina joku uskaltaa ajatella toisin

”Toisinajattelija” tarkoitti minun nuoruudessani vain yhtä asiaa eli Neuvostoliiton poliittista järjestelmää sisältäpäin vastustanutta ja uhmannutta yksilöä. Termi oli läpeensä poliittinen ja tarkoitettu muistuttamaan siitä, ettei Neuvostoliitossa ollut sallittua ja hyväksyttyä ajatella ”toisin” kuin NKP:n keskuskomitea oli hyväksi arvioinut. En muista, että termillä olisi ollut 1970- ja 1980-luvuilla juurikaan muuta käyttöä. Esimerkiksi Kekkonen ankaraa vastustajaa **Kauko Karetta** saattoivat kannattajat kehua tällä termillä, mutta koskaan sillä ei tarkoitettu porvarillisessa yhteiskunnassa kaltoin kohdeltua ajattelijaa tai toimijaa. Eihän sellaisia pitänyt olla olemassakaan.

Matti Salminen (ei se bassolaulaja kuitenkaan) on koonnut kirjan *Toisinajattelijoiden Suomi ; Tarinoita yhden totuuden maasta* (Into 2016) siltä pohjalta, että porvarillisen vallan haastajat ne Suomessa todellisia toisinajattelijoina ovatkin ja ovat aina olleet. Näkökulmaa voi aavistella kannen punaväristä ja silmiin osuvista tunnettujen vasemmistolaisten kasvoista. Silti Salmisen päätös rajata käsitteellisesti kirjan ulkopuolelle Kauko Kareen kaltaiset toimijat on jollain tavalla harmillinen, koska se tyypistää varsinaisen aihepiirin (”miksi ihminen ajattelee toisin seurauksista piittaamatta”) todellista pienemmäksi. Toki mukana on useita ajattelijoina, joita ei voi millään mittarilla pitää vasemmistolaisina (kuten **Urho Kekkonen**), mutta kun oikea puolisko on jätetty pois, kuva on väkisinkin vino.

Salminen ei myöskään peittele omaa ideologiaansa, vaikka ei sitä tarkemmin määrittele. Hänen poliittinen kotinsa lienee jossain vasemmistodemareitten kohdalla, ainakin hän suhtautuu suunnilleen yhtä torjuvasti äärioikeistoon ja kommunisteihin. Ehkä tämä henkinen sitoutuminen tuo kirjaan jonkin lisäarvon, mutta itse en sitä oikein hahmottanut. Ehkä odotin vääriä asioita eli neutraalia kaikenlaisen toisinajattelun esittelyä ja erittelyä. Rajauksensa puitteissa Salminen on kyllä tehnyt taustatyötä, mutta olisiko koko toisinajattelun kirjo ollut liian vaativa urakka? Siksikö kirjassa ei myöskään ole minkäänlaista teoreettista johdantoa siihen, mitä ”toisinajattelussa” on eri aikoina voitu tarkoittaa?

Toisinajattelijoiden Suomi piirtää kuvaa miehistä ja muutamasta naisesta, joita valkoinen Suomi on pitänyt valtaansa uhkaavina ja joihin siksi on kohdistettu painostus- ja sortotoimia, toisen maailmansodan jälkeen lähinnä ei-väkivaltaista sanallista aseistusta ja toisaalta vaikenemista hyväksi käyttäen. Osaan tarinansa päähenkilöistä Salminen on selvästi eläytynyt vahvasti, joten tasapuolista esittelyä ei kannata odottaa. Monet kirjaan päässeet ovat toisaalta niin hyvin yleisellä tasolla tunnettuja ja analysoituja, ettei Salmiselle jää paljoakaan mielekästä kerrottavaa. Siksi on hyvä, että hän käyttää tilaa suurelle yleisölle vähemmän tunnettujen rohkeitten ihmisten elämän ja ajattelun kuvailuun. Sellaiset nimet kuten **Arvid Järnefelt, Felix Iversen, Aarne Orjatsalo, Erkki Vala, K. H. Wiik, Johan Helo** ja **Ensio Hiitonen** tuskin tulisivat ensimmäisinä mieleen, jos kotimaisia toisinajattelijoina pyydetäisiin luettelemaan.

Salminen tarjoaa sekä taustatietoja että pitkiäkin sitaatteja, jotka puoltavat paikkaansa, kun kyse on näiden ihmisten ajattelun esittelemisestä. Myös lopussa oleva tiivis päähenkilöiden taustoitutus on hyödyllinen, vaikka ei koko kirjaa läpi lukisikaan. Kirjan typografia ei tässä suhteessa kuitenkaan ole erityisen onnistunut. Sitaatteja ei ole nostettu millään teknisellä tavalla esiin, vaikka se olisi kirjan rakenne huomioon ottaen ollut täysin perusteltua. Nyt joutuu silmä tarkkana katsomaan, mistä lainausmerkit alkavat ja missä ne päättyvät. Tarkkaavaisuus on tarpeen myös siksi, että Salminen on lisännyt tekstiin runsaasti myös omia pohdintojaan. Siinä ei ole mitään vikaa sinänsä, mutta lukijan on välillä vaikea hahmottaa, kuka on äänessä ja minkin näkemyksen esittäjä.

Salmisen kirja olisi taatusti hyötynyt ulkopuolisen kustannustoimittajan avusta. Tyyli horjuu välillä tietokirjan ja ajankohtaisen blogitekstin välillä. Ulkopuolisen silmä olisi ehkä myös huomannut joidenkin asioiden toiston, joka lienee seurausta siitä, että kirjaa on tehty palasina. Yleisissä tietokirjoissa tarjoillaan harvemmin lukuvinkkejä pitkin tekstiä, mutta vaikka tapa tuntui minustakin hiukan oudolta, on pakko myöntää, että monissa tapauksessa Salmisen vinkkailu on ihan

hyödyllistä sille, joka ei aihepiiriin ole aiemmin tutustunut. Salminen myös antaa reilusti tunnustusta niille tutkijoille ja historiasta kirjoittaneille, joiden asennetta hän pitää riittävän kriittisenä ”yhden totuuden maata” kohtaan.

Moni (tarkoituksella) unohdettu ajattelija ja yhteiskunnallinen toimija saa Salmisen ansiosta mahdollisuuden tulla muistetuksi rohkeudestaan ja joskus myös kaukonäköisyydestään. Tämän rinnalla Salminen heittää mietittäväksi joitakin viljejä ajatuksia kuten kysymyksen siitä, oliko Urho Kekkonen Suomen merkittävin toisinajattelija, hänhän joutui ennen vallan kahvaan pääsyä ja tasavallan valtaistuimelle nousua taistelemaan usein hyvin vahvoja voimia vastaan. Kysymys on tavallaan akateeminen, koska Kekkonen ei ainakaan jäänyt useimpien porvaristoa vastaan puhuneiden tavoin nujerretuksi tai unohdetuksi – tai joutunut esimerkillisen toimintansa takia tapetuksi, kuten **Maiju Lassila** tai **Arndt Pekurinen**.

Minusta tuntuu, että ”toisinajattelua” ei Suomessa ole oikein koskaan analysoitu kunnolla yhteiskunnallisena ilmiönä, koska termillä on ollut niin voimakas ideologinen lataus. On vaikea tietää, pitikö **Paavo Haavikko** itseään ”toisinajattelijana”, **K. J. Ståhlberg** tuskin ainakaan. Ehkä Salmisen olisikin pitänyt problematisoida keskeistä käsitettään ennen syöksyä historian tapahtumiin. Itselläni on sellainen tunne, että Salmisen kattaukseen tulleita ihmisiä kuvaa paremmin käsite ”rohkea yhteiskunnallinen ajattelu” kuin semanttisesti laimeampi ”toisin” ajattelu. Useimpia Salmisen sankareita nimittäin yhdistää juuri rohkeus ajaa asiaa, jota virallinen valtaeliitti ei ole halunnut ajettavan (ateismi, pasifismi, työläisten oikeudet, väkivallattomuus, sosiaalinen tasa-arvoisuus jne.). Tällainen rohkeus ei mielestäni tee tasavallan presidentistä vielä ”toisinajattelijaa”.

Toisinajattelun ytimessä on aina asetelma, jossa yksilö asettuu eliitin valtaa vastaan silläkin uhalla, että siitä koituu itselle harmia tai jotain vielä pahempaa. Kaikki toisinajattelu ei ole koskaan ollut hengenvaarallista, mutta kun se on sitä ollut, yksilön rohkeuden ja uhrivalmiuden kysymyksiä on vaikea välttää. Siitä näkökulmasta katsoen Salmisen henkilögalleriassa on kyllä aivan liikaa väkeä. Liikaa niitä, joitten kynä ja suu ovat kyllä olleet vallankäyttäjille epämieluisia, mutta eivät oikeasti vaarallisia. Oikeastaan tekisi mieli sanoa, että ne suurimmat toisinajattelijat ovat menettäneet päättäväisyytensä takia henkensä. **Yrjö Kallinen** sai valkoiselta Suomelta neljä kuolemantuomiota vuonna 1918, hänen selviämisenä ja siitä seurannut ihmeellinen elämänuransa olivat valkoisen vallan näkökulmasta puhdas vahinko. (23.11.2016)

Fidel

Kuuba ja sen johtaja **Fidel Castro** ovat pelkällä olemassaolollaan kiusanneet maailmanpoliisiksi itsensä muilta mitään kysymättä ylentäneen Yhdysvaltain hallintoa yli viisi vuosikymmentä. Suhautuminen häirikköön on ollut armoitonta: massiivinen propagandasota, yksipuolinen kauppasaarto, jatkuva sabotaasi ja yhteiskunnallisen vakauden järkyttäminen ja lukuisat yritykset salamurhata mies, jota ei voinutkaan ostaa eikä pakottaa alistumaan. Nyt on luontoäiti onnistunut siinä, missä CIA kumppaneineen toistuvasti epäonnistui. Castron kuolema ei silti mitenkään muuta hänen elämäntyönsä merkitystä.

Kokoonsa nähden Kuuba on aina herättänyt valtavia intohimoja. Yhdysvaltain koko maailmaan ulottuneen propagandan seurauksena meidän on kaikkien ollut melkein pakko ottaa kantaa Kuubaan ja ennen muuta Fidel Castroon. Jälkikäteen arvioiden Yhdysvaltain hallinto teki varmaan jättivirheen tehdessään Kuubasta niin ison asian. Mutta eihän maailmanpoliisin tarvitse virheitään myöntää tai analysoida. Silti on tosiasia, että Yhdysvallat on käyttänyt suunnattomasti rahaa suistaakseen Castron vallasta ja palauttaakseen Kuuban mafian ja muiden yritysten temmellyskentäksi. Kaikkien noiden miljardien tuloksena Floridassa on äkäisten ulkokuubalaisten yhteisö, mutta juuri mitään muuta ei aikaan ole saatu.

Barack Obama oli ensimmäinen Yhdysvaltain presidentti – järjestyksessä nro 11 Castron valtakaudella –, jolla oli selkärankaa myöntää, että Kuuban eristäminen ei ole toiminut ja että politiikkaa täytyy muuttaa. Obaman myönteisiä eleitä ei pidä kuitenkaan liioitella; hänen takanaan pääosa poliitikoista istuu syvällä Sikojenlahden poteroissa haluamatta minkään muuttuvan. Kukaan ei tiedä, mitä **Donald Trump** aikoo Kuuban suhteen tehdä, jos mitään. Miamin emigrantit eivät Trumpin silmissä välttämättä ole kauhean erilaisia kuin Meksikon rajan yli tulleet. Fidel Castron kuolemalla tuskin on mitään välitöntä merkitystä, eihän hän enää vuosiin ollut vallan kahvassa muutenkaan.

Meillä Suomessa suhtautuminen Kuubaan ja Fidel Castron on ollut yhtä kahtiajakautunutta kuin muuallakin. En tiedä, kuinka paljon aitoja fidelistejä meillä on koskaan ollut, mutta Kuuba on saanut sekä poliittisesti motivoitunutta tukea että puolustajia politiikasta huolimatta, koska se on ollut niin selvästi altavastaajana jättimäisen naapurinsa uhkaamana. Sympatiaa on tietysti lisännyt se, että Kuubasta on virrannut niin paljon hienoa musiikkia ja muusikoita. Sikareillakin on omat ystävänsä, mutta ei nyt mennä siihen sen syvemmälle. Castron tuli lopulta tupakoinnin vastustaja, ellen väärin muista.

Kuuban ja Fidel Castron vihollisten joukko on uskollista sekin. Esimerkiksi Helsingin Sanomat on käynyt Castron vastaista propagandasotaa viisi vuosikymmentä aina sen mukaan, miten paljon Yhdysvallat on avointa nuijimista kaivannut. Menetelmä on ollut kautta aikojen sama: kirjoitetaan näyttävästi epäkohdista ja vaietaan kaikesta siitä hienosta, mitä Kuubassa on saatu aikaan. Ja jos jossain kohdin on ollut pakko myöntää, että Kuuban terveysjärjestelmä hakkaa kansalaisen näkökulmasta menen tullen esimerkiksi Yhdysvaltain tarjonnan, kiirehditään aina tarjoamaan vastapainoksi vapauden puutetta, salaisen poliisin tiukkaa kurinpittoa ja kumivenepakolaisten paljoutta.

Kuuban vastaisen propagandan keskeinen tehtävä on aina ollut pestä musta valkoiseksi eli todistella, että kaikkien ongelmien syynä on Fidel Castro ja hänen valtansa, ei suinkaan Yhdysvaltain painostustoimet. Todellisuudessa Kuuba on vain puolustautunut ison naapurin vastavallankumouksellisten toimien pakottamana ja se isoin asia eli julma kauppasaarto on puhtaasti yksipuolista. Kuuba ei ole koskaan julistanut Yhdysvaltoja kauppasaartoon. Castron hallinnolla on toki omat syntinsä, mutta on mahdotonta tietää, miten asiat olisivat menneet, jos Yhdysvallat olisi luonut Kuuban suuntaan normaalit diplomaattisuhteet heti Castron vallan vakiinnuttua. Väitän, että hyvin toisin olisivat asiat menneet.

Kun maailmassa nykyään on muuten vähemmän ideologioita ja enemmän varsinkin uskonnollista kiihkoilua, Kuuban erityisasema Yhdysvaltain edustaman asevoimakapitalismin piikkinä – ja vielä aivan kiinni nivusissa – vain korostuu. Obamalle ei älykkäänä ihmisenä tuottanut vaikeuksia vierailulla näytösluontoisesti **Raúl Castron** luona, mutta useimmille yhdysvaltalaisille Kuuba edustaa kaikkea sitä pahaa, mitä propagandan myrkyillä vain voidaan loihkia ihmisten mieleen. Vaikka vanhoilisten päättäjien enemmistö joskus kallistuisi sille kannalle, että normaalit diplomaattiset välit ovat myös Yhdysvaltain etu, kansalaisten näkemysten muuttuminen tulee viemään kymmeniä vuosia.

Se on suuri sääli. Kuuba on monessa suhteessa valoisa poikkeus Väli-Amerikan kokonaiskuvassa, vaikka ei ottaisi vertailukohdaksi edes pahanpohjimmaista eli Haitia. Ehkä tämä vertailu on kuitenkin hyvä pitää mielessä, sillä ilman Fidel Castron aloittamaa vallankumousta Kuuba voisi olla Haitin kaltainen ryöstetty ja hylätty maa. Yhdysvaltain oikeiston pysyvä vaatimus ”vapaasta Kuubasta” (siis siitä, että kasinot täytyy palauttaa mafiosoille ja maan luonnonvarat luovuttaa yhdysvaltalaisille suuryrityksille) on paitsi kohtuuton ja oikeudeton, myös Yhdysvaltain itsensä kannalta täysin järjetön. Kumpikin hyötyisi kukoistavasta kaupasta ja molempiin suuntiin kulkevasta turismista. Miamin emigranttien räikkien tahtiin tanssiminen ei tuota kuin kipeät varpaat.

Fidel Castron henkilökohtainen jälkimaine tuskin muuttuu olennaisesti hänen kuolemansa takia. Suurelle vihaan opetetulle enemmistölle hän pysyy pilkan ja kaunan kohteena, meille muille hän on edelleen poikkeuksellisen älykäs, mutta myös kovaotteinen ja armoton vallankumouksellinen, erinomainen puhuja ja organisaattori, aidosti lähellä tavallista ihmistä pysynyt kansanjohtaja. Castro joutui lukuisten murhayritysten takia käytännössä eristäytymään, mutta ei hänen useimpia kuubalaisia tarvinnut koskaan pelätä. Ulkomaisista pankkitileistä vihjailuille Castro lupasi lahjoit-

taa kaikki näiden löytämät rahat. Eipä tainnut löytyä sitä ensimmäistäkään dollaria. Castro kun ei ollut sellainen normaali latinalaisamerikkalainen *jefe*. Hän pysyi loppuun asti uskollisena tärkeimmälle eli kuubalaisille. Kuubalaisille *libertad* on paljon isompi asia kuin *freedom*. (26.11.2016)

Sattumamarsalkka

En oikein osaa selittää, miksi minun piti lukea **Martti Turtolan** tuore kirja *Mannerheim* (Tammi 2016). Turtola on sotahistorioitsija, joka kirjoittaa ”vapaussodasta” ilman lainausmerkkejä. Hän hyväksyy julman sisällissodan naamioimisen taisteluksi vapaudesta, vaikka tietää oikein hyvin, että Neuvosto-Venäjä oli laittanut **Svinhifvudin** matkaan lupauksen siitä, ettei sotkeudu taisteluihin Suomessa. Mannerheim ei piitannut tästä sähkeestä, koska oli päättänyt palauttaa valtaan Venäjän keisarin ja siihen tehtävään sopi mainiosti suomalaisten työläisten nuijuminen hengiltä ja sitä loogisesti seuraava hyökkäys **Leninin** joukkoja vastaan. Mitä nyt saksalaiset tulivat asioita sotkemaan.

Karu tosiasia lienee, että Mannerheim-myytin purkaminen on myönteinen asia, vaikka sen mistä lähtökohdista tekisi ja siksi minäkin tähän kirjaan tartuin. Turtolan kaikkia motiiveja on vaikea tietää, sillä varsinaisesti mitään olennaista uutta hän ei aiheeseen tuo. Mannerheim-kirjathan myyvät varmasti, käsittelytavasta riippumatta. Myytinrakastajat ostavat ylistyskirjoja, myytinmurtaajat niitä toisia. Turtolan kirja kuuluu kyllä kiistatta jälkimmäiseen ryhmään, sillä hän keskittyy purkamaan myytin kestävämpiä osatekijöitä, joita on paljon. Nautitaan siis siitä, vaikka kirjan kansi viittaakin myytinrakennuspuolelle.

Turtola tuntee ja hallitsee aihepiirinsä – sotahistorian – erittäin hyvin, mutta kyllä tätä kirjaa olisi ollut syytä vähän myös kustannustoimittajan kautta käyttää. Kirjassa on paljon palasista koottuun viittaavaan asioiden toisteluja, ikään kuin kirjoittaja ei enää muistaisi, mitä juuri vähän aikaisemmin kirjoitti. Kustannustoimittaja ja kärkäs lukija tällaiset kuitenkin heti huomaa, harmikseen. Turtolan tapa käyttää huutomerkkejä on myös häkellyttävä. Niistä olisi voinut 90 % poistaa ilman vahinkoa ja samalla uskottavuutta parantaen. Kirja myös päättyy dramaturgisesti jotenkin latteasti, kun Turtola käyttää viimeiset sivut lähinnä sen pohdiskelemiseen, kuinka vakavaa Mannerheimin alkoholinkäyttö oli ja voiko sitä kutsua alkoholismiksi. Ei asia merkityksetön ole, mutta ehkä ne viskigrogit eivät kuitenkaan myytissä olennaista roolia ole näyttelleet.

Vaikka Turtolalla on selkäytimessä tarve arvostaa Mannerheimia porvarillisen Suomen pelastajana ja marsalkkana, aika vähän myönteistä hän kohdehenkilöstään onnistuu kasaamaan. Vuoden 1918 sisällissodan ratkaiseminen valkoisten hyväksi, sotavarustelun vuoden 1939 aikana ja kansakunnan yhdistäminen sotien aikana hän mainitsee plus-puolella, mutta kyllä se miinus-puoli on hirveän paljon pidempi ja painavampi. Turtola muistuttaa nuoren Mannerheimin rohkeudesta (jopa uhkarohkeudesta) rintamalla ja kyvykkyydestä organisoida ankaralla kurilla sotkuisia järjestelyjä. Mutta toisaalta Turtola joutuu toteamaan, ettei Mannerheim ollut ammattitaitoinen sotapäällikkö, vaan pikemminkin asiat menivät kuten menivät Mannerheimista riippumatta. Päätöstä olla yhtymättä Leningradin piiritykseen Turtola pitää kaukonäköisenä, vaikka muuten Mannerheimin ratkaisuille löytyy ihan muita motiiveja.

Turtolan kertoman perusteella Mannerheim oli mitä suurimmassa määrin oikeassa paikassa oikeana hetkenä – siis loppujen lopuksi, vaikka ehti lukuisia kertoja myös epäonnistua perusteellisesti lukuisissa hankkeissaan. Lyhyt juhlahetki valkoisen armeijan johtajana 1918 oli tosiasioiden valossa puhdasta sattumaa ja johtui enemmän kyvykkäiden upseereiden vähydestä kuin Mannerheimin omista toimista. Jos sattuma olisi hiukankin toisin käännetty johtimiaan, tsaarin uskollinen palvelija ei olisi Suomeen edes tullut ja joku muu olisi saanut yrittää nujertaa punaiset suomalaiset. Hiukan vähemmän sattumanvaraista oli se, että Mannerheim pääsi nöyryyttävien takaiskujen jälkeenkin palaamaan suomalaisen vallan ytimeen sekä sotilaan että poliittisen vallan käyttäjänä, dilettanttina itse asiassa molemmissa rooleissa, mutta suunnattoman kunnianhimoisuutensa ansiosta loppujen lopuksi esteet voittaen.

Sen Turtolakin joutuu toteamaan, etteivät Mannerheimin teot myyttiä oikeuttaisi, vaan kyse oli siitä, että hän oli sopiva rooliin, johon hän pyrki ja sopiva jopa **Stalinille**, joka ei vaatinut Mannerheimia tilille sotarikoksista, joihin tämä ilman muuta syyllistyi paljon suuremmassa määrin kuin tuomitut, joita voi pitää Mannerheimin sijaiskärsijöinä. Stalinkin ymmärsi, että Mannerheimia voi käyttää vakuutena sille, että suomalainen laita-oikeisto ei ryhdy keikuttamaan venettä. Tai kyllähän se keikutti ja Mannerheim antoi salaa vauhtia, mutta ulospäin voitiin teeskennellä, että marsalkka yhdistää koko kansan hävityn sodan jälkeen. Stalin oli yhtä häikäilemätön kuin Mannerheim ja ymmärsi venäläisen aatelisupseerin mielenlaatua ehkä paremmin kuin monet suomalaiset.

Ehkä oudointa Turtolan analyysissä on se, ettei hän missään vaiheessa tiivistä ääneen Mannerheimin ikäviä luonteenpiirteitä sillä sanalla, joka nykymaailmassa tulee vääjäämättä mieleen. Mannerheim oli ilmiselvä narsisti, ehkä suorastaan psykopaattinen valtavassa epäempaattisuudessaan ja kyvyssä kohdella läheisiäkkin ihmisiä julmalla tavalla. Mannerheimin huumorintajuttomuus ja varsinkin kyvyttömyys nauraa itselleen eivät yksin todista narsismista, mutta kun listalle lisätään sairaaloinen kunnianhimoisuus, kyvyttömyys myöntää omia virheitä, pitkävihaisuus, demokratianvastaisuus, loputon vallanhimo ja opportunistisuus, kuva on aika kiistaton. Turtola yrittää selittää Mannerheimin vastenmielisiä luonteenpiirteitä kurjalla lapsuudella. Se lienee osaselitys varsinkin empatiakyvyttömyyteen, mutta eihän pikku Gustaf ennen isän häipymistä ja äidin ennenaikaista kuolemaakaan mikään kullannappu tainnut olla.

Yksi suuria arvoituksia Mannerheimin tarinassa on se, miksi niin monet kanssapelurit alistuivat hänen tahtoonsa, usein vielä lapsellisten kiukutteluiden ja ”muuten minä eroan” -leikkien jälkeen. Psykologisesti luontevan selityksen antaa se narsistin piirre, joka sallii manipuloida ihmisiä ilman omantunnon kolkuttelua. Silti on vaikea ymmärtää, etteivät poliitikot nähneet vaaran merkkejä siinä, kuinka Mannerheim eri tilanteissa pyrki systemaattisesti keräämään kaiken vallan itselleen – ja sodan melskeissä siinä pitkälle onnistuikin. Kyllähän jotkut kovat pelurit kuten **Paasikivi** ja **Tanner** asian näkivätkin, mutta riittävää rintamaa ei syntynyt tai Mannerheim oli onnistunut tekemään itsestään – tai myytistään – jo korvaamattoman. Ystäviähän Mannerheimilla ei ilmeisesti koskaan ollut, vain lojaaleja ihailijoita, palvelijoita ja tukijoita.

Turtola antaa reilusti tunnustusta viime vuosien tärkeimmälle Mannerheim-kirjalle eli **Juhani Suomen** vuonna 2013 julkaistulle monumentaaliteokselle *Mannerheim – viimeinen kortti?* (Siltala). Suomihan repii hajalle erityisesti sotavuosiin liittyviä myytin aineksia niin perusteellisesti, ettei Turtolalle ole jäänyt käytännössä muuta kuin tilaisuus viitata kollegansa perusteelliseen selvitykseen. Tässä mielessä voidaan sanoa, että Turtola ottaa erittäin vahvasti etäisyyttä myytinrakentajiin, vaikka se viimeinen johtopäätös, että Mannerheim oli todella ikävä tyyppi, jääkin sanomatta. Turtola ei rakenna myyttiä, mutta ei halua toisaalta ihan kokonaan luopua ajatuksesta, että Mannerheim on maineensa ja asemansa ansainnut. Siksi tuore kirja jää jotenkin puolitiehen, vaikka kirjoittaja epäilemättä saakin osansa siitä lokasingosta, johon Suomen Mannerheim-falangilla näyttää olevan loputtomasti ammuksia. (28.11.2016)

Prenikkateatteri

Sitä ehtii aina vuodessa unohtaa, mitä kaikkea koomista ja typerää itsenäisyyspäivän ns. virallisiin rituaaleihin liittyy. Tänä on uutisoitu niistä virallisista silmin ansioituneista miehistä ja muutamasta naisesta, joilla on kunnia ottaa vastaan jonkun ”ritarikunnan” myöntämä kunniamerkki eli prenikka. En tiedä, kuinka edustava oma suhtautumiseni on ikäluokassani eli niissä suurissa. 1960-luvun hippunuorena en kovallakaan miettimisellä ole keksinyt mitään järjellistä syytä suhtautua tähän prenikkateatteriin vakavasti saati arvostavasti. Minulle tämä on pelkästään monarkiaavajeesta kärsivien pakkotasavaltalaisten sijaistoimintaa.

Eikä tarvitse kenenkään tulla erikseen muistuttamaan, että siellä Neuvostoliitossahan ne prenikat vasta kunniaissa olivatkin! Tiedetään ja suhtaudutaan myös prenikoiden itäversioihin samalla hilpeydellä, joskin on todettava, että siellä prenikkateatterin yhteiskunnallinen kattavuus oli meikäläistä paljon laajempi eli muutkin kuin eliittiin kuuluvat raskautettiin rintapieliin kasautuvilla romumetallisilla koristuksilla. Sitähän nokkela tietää tullessa epädemokraattisesti hallittuun maahan, kun hallitsija tuskin pysyy pystyssä itselleen myöntämiensä kunniamerkkien vetovoiman takia.

Eikä tarvitse myöskään tulla epäilemään, että siinä se vanha hippikommandi vaan kateellisenä kuolaa, kun isänmaa palkitsee kunnollisen uran tehneitä, aisan yli potkimattomia ja muutenkin nuhteettomia eliitin jäseniä. Mikään ei tuottaisi minulle suurempaa (hetkellistä) iloa kuin lähettää Valkoisen Ruusun ritarikunnan sihteeristölle (kai heillä sellainen on?) vastauskirje, jossa kieltäydyn kohteliaasti, mutta päättäväisesti *Valkoisen Ruusun ritarikunnan pronsisesta ansiomerkistä*, vaikka sitä ei ole koskaan myönnetty kenellekään. Minusta valtiolliset ansiomerkit ovat yksinkertaisesti syvältä, erittäin syvältä. (Ansiomerkit ovat syvältä yleensäkin, mutta yleensä vaarattomia.)

En tiedä, kaipaatko lukijana lisäperusteluita, mutta koska vielä luet tätä, täältä niitä pesee.

A. Valtiolliset kunniamerkit ovat syvältä, koska niiden valintaperusteet ovat silkkaa silmänlumetta. Niitä ei myönnetä todellisten tekojen tai saavutusten perusteella, vaan johtavan aseman ja riittävän pitkän uran seurauksena (ikää täytyy myös olla, ritarikunta ei erityisemmin arvosta nuoruutta, mikä tiedoksi **Robinille**, **Benjaminille** ja myös **Cheekille** – hän tosin saattaa olla pian vaaravyöhykkeessä). Tänä viimeksi pankinjohtaja **Reijo Karhinen** näytteli Hesarissa ”nöyrää” oloa, vaikka hänen pitäisi eliitin ytimeen kuuluvana oikein hyvin ymmärtää, mistä tässä teatterissa on kysymys.

B. Valtiolliset kunniamerkit ovat syvältä, koska ne ovat todellisuudessa eliitin sisäinen palkitsemisjärjestelmä, jossa ei yritetä edes muodon vuoksi teeskennellä demokratiaa. Äitienpäivänä saattaa aittapolulta parrasvaloihin napattu 20:n lapsen väsynyt äiti kiitävän hetken paistatella, mutta itsenäisyyspäivän alla ei rahvaalla ole paikkaa valokeilassa, paitsi jos sattuu olemaan ohiammuttu ja aivan hemmetin sitkeähenkinen veteraani. Nämä poikkeukset ovat kuitenkin samassa roolissa kuin Hesarin kiintiövasemmistolainen toimittaja: että voidaan sormella osoittaa, jos syytetään yksipuolisuudesta.

C. Valtiolliset kunniamerkit ovat syvältä, koska ne ovat aidon tasavaltalaisuuden näkökulmasta silkkaa monarkismin tekohengitystä. Jos prenikoita jakelisikin karusti oikeusministeriön 13. osaston prenikkajaosto, mutta ei, pitää olla ”Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunnan” kaltaisia teennäisyyksiä. Mikä ihmeen ”valkoinen ruusu”, ruusuhan on yleensä punainen? Siksikö vain, että keisarillisen Venäjän armeijan korkea upseeri **Gustaf Mannerheim** pääsi vaikuttamaan asiaan tämän alan asian-tuntemuksellaan, eikä hän tietenkään voinut hyväksyä mitään punaista? No, toisaalta, onhan meillä vaakunassakin leijona, tuo Varsinais-Suomesta Koillismaalle ulottuvalla vyöhykkeellä niin yleinen suurikokoinen kissapetoeläin.

En missään tapauksessa halua riistää keneltäkään niitä miellyttäviä väristyksiä, joita tällaisen valtiollisen huomionosoituksen osuminen kohdalle saattaa synnyttää. Jos koko teatteria ei lakkauteta, jollekullehan niitä titteleitä ja prenikoita täytyy myöntää ja kadunmies moisesta vain hämmentyisi. Olen silti vakavasti sitä mieltä, että satavuotiaaksi sinnitellyt Suomen tasavalta pärjäisi vallan mainiosti ilman tätä jokseenkin irvokasta prenikkasirkusta. Irvokasta siksi, että sekä myöntäjät että vastaanottajat teeskentelevät. Teeskentelevät, että kyse olisi oikeasti ”ansioituneesta toiminnasta isänmaan hyväksi” ja metallia saavat olisivat siinä objektiivisesti muita paremmin ansioituneita.

Itsenäisyyspäivän mitalisade on aina suunnattu, suunnataan ja tullaan suuntaamaan siihen kaveriporukkaan, jonka avulla valta pidetään niiden käsissä, joihin se vuonna 1918 päätyi ja jotka onnistuivat surkean veikkauskierroksen 1939-1944 tuloksista huolimatta pitämään tuosta vallasta kiinni. Sateen yksi suihku on tarkoitettu militäreille, jotka urheasti pitävät porvarilliset siviilit tur-

vassa, vaikka kunnon rähinää ei ole ollut seitsemään vuosikymmeneen. Kyllä moisesta turhautumisputkesta jo muutama kenu joutaa prenikoita. Se toinen suihku suuntautuu luonnostaan sille samalle verkostolle, joka muun ajan vuodesta nostaa toistensa palkkoja ja palkkioita, jotta hajurako rahvaaseen ei pelkästään säily, vaan mieluummin kasvaa koko ajan.

Tiesitkö muuten, arvoisa lukijani, ketkä ei-suomalaiset ovat sadan vuoden aikana saaneet em. ritarikunnan ketjun? No esimerkiksi **Hermann Göring**, **keisari Hirohito**, **Nicolae Ceaușescu**, **Erich Honecker** ja **Başar al-Assad**. Monen muun lisäksi tietenkin, ei ritarikunta vallankäyttäjää aseta eriarvoiseen asemaan, kaikki kuuluvat kuitenkin samaan kerhoon. Tai tiesitkö, että vuonna 1963 ritarikuntamme joutui vaihtamaan **Akseli Gallen-Kallelan** suunnitteleman hienon hakaristin kuusenhavuristiin, koska **Charles de Gaulle** joutui harmikseen peittelemään prenikkaansa ranskalaisten tuoreen äkäisiltä katseilta? Tekevälle sattuu ja prenikkateatterin pitkät näytäntökaudet ja vaihtuva ohjelmisto tuottavat yllätyksiä. Mutta tärkeintähän on, että eliitillä on kivaa keskenään. (1.12.2016)

Vapaa sana tekee myös kipeää

Sain tänään tietää, että Suomessa toimii ”yhdenvertaisuusvaltuutettu” (jatkossa YVV). Wikipedian mukaan se ”on viranomainen, jonka tehtävänä on valvoa yhdenvertaisuuslain (1325/2014) syrjintäkieltojen noudattamista sekä edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja ehkäistä syrjintää. Lisäksi valtuutettu toimii kansallisena ihmiskaupparaporttoijana ja maastapoistamisen valvojana. Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimialaan kuuluvat uuden yhdenvertaisuuslain mukaiset syrjintäperusteet: ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen ja muu henkilöön liittyvä syy. Sukupuoleen tai sukupuoli-identiteettiin perustuva syrjintä kuuluu tasa-arvovaltuutetulle ja työelämään liittyvät syrjintätapaukset aluehallintovirastoille.”

Asia selvä, varmaan tällainen ”itsenäinen ja riippumaton” viranomainen on tarpeen. Tämän päivän uutisten perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että ainakin tämän viraston erikoisasiantuntija **Robin Harms** on syytä passittaa opiskelemaan Suomen lakia vähän lisää. Niin oudolta kuulostaa hänen perustelunsa vaatimukselle Huopalahdessa roikkuvan Hitlerin Saksan lipun poistamisesta: ”Lainsäädäntö on mielestämme tässä asiassa selvä. Natsilippujen pitäminen ikkunassa ei nauti lain suojaa. Ääriliikkeiden kuten Suomen vastarintaliikkeen (SVL) toiminta perustuu muiden ihmisten oikeuksien kyseenlaistamiseen ja vastustamiseen, jolloin heidän toimintansa ei nauti sanan- ja kokoontumisvapauden suojaa”. Herra Harms, minkään lipun pitäminen ikkunassa ei nauti lain suojaa, joten ryhdyttekö välittömästi toimiin myös kaikkien muiden näkösilällä pidettävien kansallisten lippujen poistattamiseksi? Kyllä aina löytyy joku, jonka mielestä jokin lippu on loukkaava ja ärsyttävä.

En tiedä, pitäisikö tähän asiaan suhtautua ollenkaan vakavasti. Toisaalta YVV tekee tässä itsestään narria ilman ulkopuolista apua (SVL:n lippu on tummavihreällä pohjalla oleva nuoli ylöspäin, ei Hitlerin Saksan lippu), mutta toisaalta kyseessä on ilmaisunvapauden piiriin kuuluva asia. Koska asiasta kirjoitan, lukija voi arvata, että jälkimmäinen painoi enemmän. Minusta on uskonnollista ja huolestuttavaa, että YVV:nä toimiva viranomainen hyökkää näin avoimesti ja asiantunte mattomasti perustuslain takaaman sananvapauden kimppuun. Pelkästään sen takia tätä hakemusta ei saa päästää ohi noin vain.

Liput ovat symboleja ja ihmislaajille näyttää olevan hyvin ominaista rakastaa ja vihata symboleja (tietysti siksi, että symbolien takana oleville asioille ei voida mitään). Kansallishenkisesti virittyneille ihmisille valtiolliset ja muut liput ovat symbolimaailman kunkkuja. Niitten takia ei pelkästään revitä pelivehkeitä, vaan ollaan valmiita kuolemaan ja tappamaan. Historia on täynnä hurmeisia kertomuksia jonkun lipun omistuksesta ja käyttövallasta käydyistä rähinöistä. Niiden rinnalla ky-

symys siitä, saako huopalahtelainen opiskelija pitää Hitlerin Saksan käyttämää lippua ikkunassaan vai ei, on tietysti vähäinen. Mutta samasta asiasta siinä on kyse. Opiskelija haluaa viestittää, että hän ihailee natsismia. YVV väittää, että lipun pitäminen ikkunassa ”loukkaa ihmisarvoa”. Molemmat ovat siis lippusymboliikan lumoissa. Molemmat ovat mielestäni tomppeleita.

YVV:llä ei selvästikään ole todellisia epäkohtia hoidettavana, jos sillä on aikaa tällaiseen. Harmsin esittämät perustelut eivät pelkäästään linkuta, niillä ei ole mitään kestävyyttä. Hitlerin Saksan käyttämien symbolien kriminalisointia on harrastettu Saksassa, Itävallassa, Unkarissa, Puolassa, Tšekissä, Ranskassa, Brasiliassa, Israelissa, Ukrainassa ja Venäjällä, mutta ei Suomessa. Täällä on ymmärretty, ettei symboleja vastaan kannata taistella, sen sodan voittaa aina symboliaan marttyyri-na puolustava. Perustuslakimme turvaa jokaisen, myös natsin sananvapauden. Symboli ei ole teko, vaan mielipide. Sen ei tarvitse saada erillistä lain suojaa, koska se saa suojaa suoraan perustuslain pykälän 12 kautta.

Tietenkin myös tuo natsihenkinen opiskelija on tomppeli yrittäessään uhoilla tuolla kangaspalalla jotain, mihin ei itsellä ole lihaksia. Mutta kun YVV vetoaa samassa talossa asuviin ”ulkomaalaisiin”, se tulee osoittaneeksi myös täydellisen tietämättömyytensä. ”Ulkomaalaisuus” ei nimitäin millään tavalla korreloi YVV:n olettamien yhteiskunnallisten näkemysten kanssa. Monet niistä ”ulkomaalaisista”, joista YVV kai on tässä huolissaan, tulevat maista, joissa juutalaisvastaisuuden tähänastiseen huippuunsa vienyt **Adolf Hitler** on edelleen kova sana, ihailtu valtiomies, joka ei valitettavasti ehtinyt viedä hommiaan ihan loppuun asti. YVV:ssä tuskin voidaan olla epätietoisia siitä, etteivät ”ulkomaalaiset” ole etnisesti, maailmankatsomuksellisesti, uskonnollisesti tai kulttuurisesti homogeeninen ryhmä. Voi hyvinkin olla, että tuossa talossa asustaa suomalaisen natsin lisäksi juutalaisia vihaava muslimi, jolle tuo natsilippua ulkoiluttava tyyppi on sankari.

Tämä YVV:n typerhtiminen liittyy todennäköisesti siihen hämäärään ajattelutapaan, jonka mukaan kaikkia näkemyksiä ei tarvitsekaan suvaita. Ns. länsimainen sananvapauden käsite lähtee kuitenkin siitä, ettei ketään saa syrjiä hänen mielipiteidensä takia. **Tarja Kiemunki** sai sakot, koska Suomen lain mukaan saa vapaasti olla sitä mieltä kuin Kiemunki näyttää olevan, mutta se mielipide täytyy esittää yksilöitä ja etnisiä ryhmiä loukkaamattomalla tavalla. Saa olla mitä mieltä tahansa ja tämän mielen saa vapaasti ilmaista, mutta ilmaisutapa ei saa olla toista objektiivisesti loukkaava. Olisi mielenkiintoista kuulla YVV:n perustelevan oikeudessa, millä tavalla jotakuta loukkaa punainen kangas, jonka keskellä on valkoinen ympyrä ja johon on maalattu ikivanha onnen symboli. Todennäköisesti suuri osa tuon lipun näkevästä ei edes osaa tulkita sen symboliikkaa eli ei tiedä, mistä lipusta on kyse. Pelkkä pahastuminen edellyttää aika monimutkaista ajatusketjua.

Sananvapauden suojelemisen suurimpia ongelmia on se, että liian moni tulkitsee käsitteen koskevan vain omasta mielestä mukavia näkemyksiä. Kyllä minuakin potuttaa natsien uhoilu Hitlerin symboleilla, mutta vielä enemmän huolestuttaa yhteiskunta, jossa ruvetaan kriminalisoimaan symboleja ajankohtaisten virtausten ja hetken näkemysten pohjalta, vaikka teeskennellään demokratiaa ja vapaata sanaa. Jos lukee YVV:n tehtäväkuvausta, sen mukaan viranomaisen on huolehdittava myös siitä, ettei natsia, savolaista, mormonia tai pedofiilia syrjitä. Yhdenvertaisuuslain tarkoitus ei ole suojata yksitä ja tarjota aseita hyökätä toisten kimppuun. **Kirsi Pimiän** pitäisi itse asiassa lähettää Robin Harms Huopalahteen juttelemaan tuon natsilippuopiskelijan kanssa, josko häntä on elämässä syrjitty, kun hän näyttää turvautuvan natsi-ideologiaan.

Sananvapaus ei ole helppo asia. Sen järkähtämätön puolustaminen edellyttää, että hyväksyy aidosti yleisen tasavertaisuuden eli samat oikeudet fiksuille (samaa mieltä kuin itse on) ja mätteille (eri mieltä kuin itse on). Tämän hyväksyminen on erittäin vaikeaa, tiedän sen omasta kokemuksesta. Mutta vaihtoehto, vallassa olevan mielivalta, on paljon pelottavampi vaihtoehto, vaikka sattuisi olemaan samalla puolella. Inhoan sanaa ”suvaitsevaisto”, mutta valitettavasti tuon haukkumasanan taustalla on myös perusteltua kritiikkiä siitä, että osa suvaitsevuuista vaativista ei kannata aitoa sananvapautta. Natsit eivät suvaitsevuuista tietenkään itse harrasta, mutta ovat oppineet, etteivät sitä harrasta kaikki vastapuolellakaan. Aito, loppuun asti viety sananvapaus tekee myös kipeää.

Tällä kuvalla [alkuperäisen blogin yhteydessä] haluan ilmiäntää yhdenvertaisuusvaltuutetulle Tampereella sijaitsevan Viinikan kirkon, joka on terrorisoinut natsihenkisillä ovenpielillään kulmakunnan ulkomaalaisia jo vuodesta 1932 lähtien. Tässä ei poliisi tarvitse edes kotietsintälupaa, sen kun ottaa mukaan vasaran ja taltan. Oikean reunan hakaristeistä saa vähällä vaivalla hienoja F-kirjaimia. Tai ei sittenkään, sehän voidaan tulkita kannanotoksi Führerin puolesta... parasta kun hakataan sileäksi saman tien! (2.12.2016)

Funk funkimpi funkis

Minulla ei ole minkäänlaista asiantuntemusta ruveta arvioimaan muotoilija **Samu Aarnion** kirjaa *Funkis Karjalassa I* (Pohjois-Karjalan historiallinen yhdistys 2016), joten teen sen puhtaasti satunnaisena lukijana. Itse asiassa mieleni tekee sanoa pari ajatusta tuosta funkiksesta eli arkkitehtuurin tyyliuunnasta, jota kuvaillaan käsitteellä ”funktionalismi”. Ensin silti muutama sana Aarnion kirjasta, johon tartuin uteliaana monestakin syystä. Äidin puolen sukuni on osittain karjalaista ja suvussa on ollut arkkitehteja, joista toinen eli **Elsi Borg** on päässyt Aarnion kirjaankin (NNKY:n Hospitz 1939 Sortavalassa, nykyään hotelli *Ladoga*). Kirjassa useammankin kerran esiintyvä **Uno Ullberg**, tunnettu funkis-arkkitehti, piirsi isovanhemmilleni kesähuvilan Neionniemeen Vuoksen rannalle (valitettavasti jäi rajan tuolle puolen ja tuhoutui sodissa) ja tarjosi nuorelle isoisälleni **Kaarlo Borgille** töitä toimistossaan.

Samu Aarnion kirjan taustalla on Joensuussa ja Petroissa kesällä 2016 esillä ollut samanniminen näyttely, mutta kyseessä ei ole näyttelyvihkonen, vaan täysipainoinen Pohjois- ja Laatokan-Karjalan funkis-rakennusten esittely kuvin, sanoin ja arkkitehtuuripiirroksin. Kirja on kauttaaltaan mustavalkoinen, mikä ei funkiksen kohdalla ole sinänsä ongelmallista, kun kohteet ovat pääosin mustavalkoisia nekin. Kun teoksessa kuitenkin on rinnakkain historiallisia ja nykyhetken kuvia, jälkimmäisten toteuttaminen värikuvina olisi helpottanut katsojan orientoitumista. Kuvatyö ansaitsee sinänsä kiitoksen, sillä Aarnio on käynyt kuvaamassa sekä edelleen käytössä olevia rakennuksia ja raunioita. Tämä ratkaisu on ehdottomasti parempi kuin olisi ollut vain todeta, mitä 1930-luvulla tehdylle rakennukselle nyt kuuluu.

Aarnion tekstit ovat asiantuntevia ja informatiivisia, taitto – sekin Aarnion käsialaa – on onnistunut ja kirjassa on tietoteokseen kuuluvat viitteet ja lähteet asianmukaisesti. Aarnion teksti olisi kuitenkin kaivannut oikolukua, sen verran on sekä kirjoitusvirheitä että vähemmän onnistunutta suomea mukana. Kukaan ei ole kaikkien asioiden mestari. Täysin anteeksiantamatonta sen sijaan on se, ettei kirjassa ole hakemistoa, vaikka kirja vilisee arkkitehtien ja muiden toimijoiden nimiä sekä paikannimiä suomeksi ja venäjäksi. Yksittäisen arkkitehdin löytäminen edellyttää jokaisen sivun läpikäymistä, mitä voi pitää jo lukijan kiusaamisena. Hakemistojen puute todistaa sekin osaltaan kustannustoimittajan tarpeesta. Kustannuksia hakemisto ei olisi juuri lisännyt.

Kirja esittelee suuren joukon arkkitehteja, jotka tuskin ovat ammattikunnan ulkopuolella erityisen tunnettuna. Funkis ei ollut suosion huipulla kuin runsaan vuosikymmenen, mutta monet sen tulokista ovat kestäneet aikaa loistavasti ja kuuluvat edelleen ihmisiä kiinnostavien nähtävyyksien joukkoon. Tässä mielessä Aarnion kirja, vaikka keskittyykin vain yhdellä alueella toteutettuihin hankkeisiin, tarjoaa uteliaalle amatöörille mielenkiintoisia löytöjä. Ainakin itselleni tällainen uusi nimi oli **Erkki Huttunen**, jota voi hyvin perustein kutsua Karjalan funkiksen kuninkaaksi, niin keskeinen ja merkittävä hänen työnsä on ollut.

Toinen mielenkiintoinen, joskaan ei sinänsä aivan uusi havainto liittyy siihen, miten voimakkaasti funkis Suomessa ja myös Karjalassa on liittynyt osuusliike SOK:n julkiseen kuvaan. Taustalla on se, että Erkki Huttunen aloitti 1928 SOK:n rakennusosastolla piirtäjänä ja vuosina 1939-1941 hän toimi osaston johtajana. Omassa mielenmaisemassani SOK on aina ollut valkoisen

funkiksen leimaama liikemerkkejään myöten. Varmaan kaikkea muutakin firman historiaan mahtuu, mutta ehkä en ole ainoa, joka yhdistää automaattisesti nämä kaksi asiaa.

Aarnion kirja kertoo myös havainnollisesti ja kiinnostavasti siitä, miten vaihtelevia 1930-luvun uusien funkisrakennusten kohtalo on ollut. Monet rakennukset ovat nykyään samassa tai samantyyppisessä käytössä kuin alkujaankin, vaikka välttämättä nykyiset katsojat ja käyttäjät eivät talojen arkkitehtonista historiaa tunnekaan. Toisaalta monet Sortavalan (Сортавала) keskustan ulkopuoliset rakennukset ovat joko tuhoutuneet kokonaan tai jääneet raunioitumaan kiinnostuksen, rahan tai molempien puutteessa. Jännityksellä kuitenkin odotan Aarnion kirjan jatko-osaa, joka oletettavasti kattaa eteläisemmän Karjalan ja Karjalankannaksen alueen. Pelkästään Viipurin takia odotukset ovat erittäin korkealla, joten toivotaan Samu Aarnion jatkavan ja saavan hankkeelle edelleen rahoitusta.

Kuten alussa vihjailin, funkis tyylinä on ollut elämässäni läsnä myös perhetaustan takia. En lapsena enkä vähän myöhemminkään ajatellut näkemieni piirustusten ja kuvien funkis-taustaa, mutta jollain tavalla kiinnyn tyyliin, vaikka en millään tavalla pelkästään siihen. Funktionalismin perusajatukset ovat minusta edelleen järkeviä, vaikka oma esteettistä aistiani viehättää myös moni ei-funktionaalinen tyyli kuten jugend ja klassismi. Funkis ei nimittäin johtanut yksiviivaiseen kaavamaisuuteen, vaikka sellaiseenkin ideologisia aineksia olisi ollut. Monissa funkis-helmissä on kiehtovia yksityiskohtia, kuten kaarevia pintoja ilman mitään erityistä syytä. Monet funkis-tyyliset kirjainmallit ja muotoillut esineet miellyttävät nekin, osin samoista, osin selittämättömistä syistä.

Miksi funktionalismi kuitenkin jäi toisen maailmansodan jälkeen sivuun ja erilaiset ”modernistiset” tyylit, joita arkkitehtuurin osalta voisi kutsua myös uustylsiksi ja vieläkin ikävämmiksi, valtasivat suunnitteluhuoneet? Tai en minä oikeasti tiedä, kävikö niin, mutta jotenkin siltä tuntuu, että sotien jälkeen ei enää rakennettu mieleen painuvia uusia taloja (en tässä yhteydessä lähde pohtimaan modernia arkkitehtuuria sinänsä, olen sen suhteen aivan liian tietämätön ja möläyttäisin kuitenkin jotain todella typerää). En tiedä, olisiko tänä päivänä ”sallittua” suunnitella julkinen rakennus 1930-luvun funkiksen periaatteiden ja esteettisten ihanteiden mukaisesti. Funkis-Guggenheim olisi mielenkiintoinen ajatus.

Kaltaiseni sataprosenttinen arkkitehtuuriamatööri on oman esteettisen mielensä vanki. Minua ei mikään mahti saa pitämään 1960- ja 1970-lukujen betonisuunnittelua säilyttämisen arvoisena (vaikka en aktiivisesti vaadi edes Makkaratalon siistimistä), vaikka se on olennainen osa nuoruuttani. Se ei vaan koskaan ole herättänyt minussa mielihyvää. Muistan edelleen vuonna 1970 yleisölle avatun Töölön modernistisen kirjaston, jonka piirtäjä **Aarne Ervi** esiintyy myös Samu Aarnion kirjan sivuilla. Se oli kirjastona ihana asia, ei vähiten tuolloin modernin musiikkikirjastonsa takia (sitäkään ei enää ole), mutta pelkästään sen sähköiskuja tarjoilleet muoviset pintamateriaalit herättivät torjuntaa (Rikhardinkadun kirjasto on toista maata). Minua se rakennus ei vaan viehätä esteettisesti. Olen selvästikin leimautunut sotia edeltäneen maailman estetiikkaan ja funkikseen, vaikka synnyin vasta 1949. Funkis koskettaa minua, sitä uudempi oikeastaan ei ollenkaan. (4.12.2016)

FZ (ja tupakka)

Säveltäjä **Frank Zappa** täyttäisi parin viikon kuluttua 76 vuotta, jos ei olisi mennyt täysin ennenaikaisesti kuolemaan jo 4.12.1993 vain 53 vuoden ikäisenä. Kuolinsyyksi ilmoitettiin julkisuuteen eturauhasen syöpä, josta Zappa ehti aktiivisesti kärsiä joitakin vuosia. Vaikka FZ ehti tuossakin ajassa luoda valtavasti, voimme vain apeina aprikoida, mitä kaikkea hän olisi tehnyt musiikissa ja yhteiskunnassa, jos olisi elänyt edes **Mick Jaggerin** ikään (nyt 73 vuotta). Mielikuvitus ei riitä, mutta ehkä vuosi 2017 ei edes alkaisi **Donald Trumpin** valtakautta peläten. Zappa harkitsi nimitäin itsekin vakavasti ehdokkuutta ja olisi ilman sairastumistaan saattanut sen toteuttaa. Mikään ei olisi sen ehdokkuuden jälkeen ollut ennallaan.

Seuraava teksti spekuloi elintapojen ja eliniän yhteydellä, eikä millään tavalla koskettele Zappan musiikkia, vaikka syksy 2016 on tuonut harrastajien ulottuville kaksi uutta levyä ja toivon mukaan joulun alla vielä kolmannen. Nyt ei siis puhuta musiikista vaan siitä, miksi luovat elämät katkeavat kesken. Tarkoitukseni on myös kysyä, ovatko ne oikeasti jääneet kesken vai onko kyseessä pelkkä harha, joka sisältää kestäättömän oletuksen jostain vakiomittaisesta luovan yksilön elämänkaaresta.

Spekulaation lähtökohtana voimme hetken aikaa miettiä, millaisessa maailmassa eläisimme, jos mm. seuraavat henkilöt eivät olisi kuolleet selvästi ennenaikaisesti (suhteessa ihmisten yleiseen keski-ikään ko. kulttuurissa, ei muuten): **Tim Buckley** (kuoli 28-vuotiaana), **Jimi Hendrix** (kuoli 27-vuotiaana), **Buddy Holly** (kuoli 22-vuotiaana), **Brian Jones** (kuoli 27-vuotiaana), **Janis Joplin** (kuoli 27-vuotiaana), **Jim Morrison** (kuoli 27-vuotiaana), **Gram Parsons** (kuoli 26-vuotiaana) ja **Otis Redding** (kuoli 26-vuotiaana) – tai **Toivo Kuula** (kuoli 35-vuotiaana), **Heikki Suolahti** (kuoli 16-vuotiaana) ja **Petri Walli** (kuoli 26-vuotiaana)...

Suinkaan kaikki edellä mainitut eivät kuolleet sitä tahtoen, pikemminkin päinvastoin. Itsemurhat eivät ole luovien ihmisten joukossa mitenkään tavallisia, vaikka niihin kohdistetaan helposti hyvin kiihottunutta kiinnostusta, jota jokamies ei saa aikaan oikein millään. Tarkoitukseni ei ole myöskään pohdiskella näitä kuolinsyitä sen laajemmin, kirjo ulottuu itsemurhista liikenneonnettomuuksiin, tukehtumisista huumeiden yliannostuksiin. Jokainen kuolee johonkin, onko asiassa sinänsä mitään spekuloinnin perustaa? Itse ajattelen – tietysti FZ:n takia –, että jotkut näistä kuolemista ovat kuitenkin erityisen kiukuttavia, koska ne ovat johtuneet pikemminkin piittaamattomuudesta kuin sattumasta.

Frank Zappa suhtautui alkoholiin hyvin pidättyvästi, vaikka tietävästi saattoi nauttia hyvää viiniä aterian yhteydessä. Hänen yleistyksensä viininjuojista (eivät rähise) ja olutveikoista (rähisevät erittäin herkästi) lienee pohjautunut varsin laajaan empiiriseen havaintoaineistoon kiertueilla. Vaikka Zappa ei itse juopotellut, ei hän suhtautunut siihen yhtä tylysti kuin varsinaisiin huumausaineisiin. Sitkeän harhakäsityksen mukaan Zappa aloitti huumeiden käyttämisen villeinä hippivuosiina, mutta karu tosiasia on, että jopa kannabis, jota hän on kertonut kokeilleensa, aiheutti Zappalle huonon olon. Eikä siinä kaikki, hänestä tuli tunnetusti erittäin suvaitsematon työnantaja. Zappan palkkalistalta lensi nopeasti pois, jos jäi kiinni pössyttelystä työaikana tai kiertueella. Muusikot opivat olemaan varuillaan, mitä helpotti se, että Zappa asusti yleensä eri hotellissa. Mutta kyllä niitä käryjäkin kävi ja kenkää tuli.

Edellä sanottuun katsoen Zappan suhde tupakkaan oli erikoinen. Hän aloitti tupakoinnin hyvin nuorena (pikkuveli **Charles Robert** on antanut todistajanlausuntonsa kirjassaan *Frankie and Bobby : Growing up Zappa*, 2015) ja jatkoi sitä keskeytymättä, herkeämättä koko lyhyen elämänsä ajan. Zappa kiisti silti olevansa nikotinisti, hän vain sattui ”pitämään tupakasta”. Jokainen Zappan julkisia esiintymisiä seurannut kuitenkin ymmärtää, että kyseessä oli erittäin vahva riippuvuus, jonka symbolina oli kitaraan kiinnitetty teline, johon Zappa saattoi soolonsa ajaksi sijoittaa sauhuavan Winstoninsa. Riippuvuuden jyrkkä kiistäminen on varmaan psykologisesti helpostikin selitettävissä, mutta muuten rationaalisen Zappan henkilökuvassa se on joka tapauksessa outo poikkeama. Ironisesti voi ajatella, että oli kaikkien onni, että Zappa ehti kuolla ennen nykyajan tupakointikieltoja. Vielä eläessään Zappa ehti manata lentoyhtiöitä, jotka kielsivät tupakoinnin – Zappan mielestä naurettavista syistä kuten passiivisen tupakoinnin vaarallisuuden perusteella.

Klassisen selityksen mukaan luova ihminen ei piittaa terveistä elämäntavoista, koska hänellä on tärkeämpäänkin tekemistä ja kuolema korjaa kuitenkin jossain vaiheessa. Tällainen romanttisesti riutuva elämäntaiteilija ei tietysti ole pelkkää fiktiota, mutta kun lukee hengissä pysyneiden rockhemmojen liikuttavia raitistumiskertomuksia, tulee tunne, että se rock and roll -elämäntapa on lähinnä surkeaa elämäntähtäilyä. Stimulanttien vaikutuksesta luomistyöhön on kiistelty ja kiistellään varmaan loputtomiin, mutta harvassa taitavat olla ne mestariteokset, jotka on ihan oikeasti luotu kännissä tai kamapäissä. Taiteilijat ja muusikot tietävät itse, kuinka paljon on kysymys kovasta työstä. No, totuus harvemmin on mediaseksikästä.

Taiteiden historia tuntee tapauksia, joissa ihmisen luomisvoima purkautuu kerralla ja sammuu sitten. Tällaisissa tapauksissa on vaikea puhua ennenaikaisesta kuolemasta muuten kuin yleisinhimillisessä mielessä. Mutta olisiko täydessä luomisvoimassa kuolleen pitänyt muuttaa elintapojaan, ettei olisi joutunut vastaamaan viikatehenkilön kutsuun kesken touhujen? Jo kuolleiden kohdalla kysymys on tietysti myöhässä, mutta spekuloidulla mielellä ajattelee helposti, että jos Zappa olisi lopettanut tupakoinnin joskus 1970-luvun alussa, ehkä hänen elimistönsä ei olisi tarjonnut syöväälle edes sitä eturauhasta? Kukaan meistähän ei tiedä, oliko hänen tappavan tautinsa syy juuri tupakassa, mutta yleisten syiden perusteella sellaista voi ainakin vahvasti epäillä. Zappa olisi itse varmasti kiistänyt epäilyn jyrkästi.

Nuoret ihmisethän eivät kuole tupakoinnin aiheuttamiin syöpiin, joten esimerkkiä voi katsoa vain vanhemmista. Mutta eihän kukaan nuorena sitä tee ja ajattele, että voi kuolla nuorena. Sellaista vaihtoehtoa ei kerta kaikkiaan ole. Se mikä synnyttää mielihyvää, ei voi olla vaaraksi. On mahdotonta tietää, yrittikö kukaan Zappalle marmattaa tämän alituisesta tupakoinnista (tuskin yritti kahta kertaa). Vielä 1970-luvulla oli Suomessakin tavallista, että yhteinen oleskelutila oli sakeana tupakansavusta. Ehkä Zappa syntyi vaan vääränä vuosikymmenenä, olisi pitänyt odottaa pari vuosikymmentä ja hän olisi edelleen hengissä. Mutta toisaalta meillä on **Keith Richards**, joka kaikkia lääketieteellisiä ja biologisia todennäköisyyksiä uhmaten on edelleen elossa ja täyttää kahden viikon kuluttua 73 vuotta, vaikka omankin todistuksensa mukaan on rääkännyt elimistöään kohtuuttomasti jo yli puolen vuosisadan ajan. Oudot ovat elämän ja kuoleman polut. (5.12.2016)

Salaa muu?

Tähtitieteilijä ja toimittaja **Anne Liljeström** puhuu Hesarin henkilöesittelyssä ”muunsukupuolisuudesta”. Verkkokeskusteluun osallistuneiden reaktioista päätellen aihe kiinnostaa monia, mutta samalla juttua on moitittu siitä, ettei se loppujen lopuksi avaa perimmäistä asiaa eli subjektiivista kokemusta yhtään ymmärrettävämmäksi. Ehkä jutun tarkoituksena olikin nostaa aihe esille, ei selittää sitä. Näin siksi, ettei toisen ihmisen sukupuolen kokemusta taida olla helppoa ymmärtää, jos ylipäätään mahdollista ollenkaan. Nythän ei puhuta biologiasta vaan psykologiasta – tai suoraan neuropsykologiasta.

Minusta Hesarin juttu ei tehnyt riittävän selväksi, ettei Liljeström puhu biologisesta sukupuolesta, joka ei ole mielipide tai subjektiivinen tuntemus. On ilmeisesti aivan eri asia syntyä ”väärään” kroppaan kuin kokea olevansa biologisten vaihtoehtojen ulkopuolella. (Tästä asiasta en halua ryhtyä kiistelemään, kun en ole biologi, mutta käsittäkseni kromosomitasolla sukupuolia ei ole loputtoman monta). Myös Liljeström viittaa tähän harmitellessaan alitajuisia pyrkimyksiä korostaa hänen feminiinisyyttään esimerkiksi television maskeeraustuolissa. Täysin biologiasta riippumatta ”muunsukupuolinen” ei halua tulla kohdelluksi korostuneesti miehenä tai naisena.

Jos ajatellaan, että biologia muodostaa aineellisen perustan sekä sukupuoleen liittyvien elinten, hormonien että aivojen tasolla, yksilön subjektiiviset kokemukset ovat biologian ja ympäristön (ympäröivän yhteisön) käyttäytymien välissä teoriassa ja käytännössä. Useimmat yhteisöt suhtautuvat asiaan aika yksitotisesti, eikä mitään ”muuta” liene siedetty kuin poikkeustapauksissa. Liljeströmin lailla tuntevien ihmisten kohtalo lienee historiallisesti ollut sopeutua jompaankumpaan pääsukupuoleen, hyvällä tai pakolla. Se, että tänä päivänä asiasta voidaan puhua ja se voi heijastua jopa lainsäädännössä sallivasti, lienee hyvin uusi ilmiö, jonka saanee elintilastaan kiittää yleistä seksuaaliseen käyttäytymiseen liittyvien ahdasmielisyyksien osittaista lievenemistä.

Yritin tosissani lukea Anne Liljeströmin kuvausta siitä, millaista on olla ”muunsukupuolinen” ja joudun myöntämään, etten luultavasti kykene sitä ymmärtämään. Yritin muistella omaa elämäni ja varsinkin tuntemuksiani nuorempana. Muistan useinkin hassutelleeni pukeutumalla hameeseen. Olen leikkinyt innokkaasti pikkuautoilla, mutta toisaalta en ole koskaan tuntenut minkäänlaista ve-

toa perinteisiin miesten piireihin (autot, urheilu, metsästys, ryyppääminen, testosteroniuhoilu). Muistan toisaalta antaneeni viiksien kasvaa jo varsin nuorena, koska pidin kasvojani jotenkin liian naisellisina ilman viiksiä ja partaa. Olen ensimmäisen lapseni syntymästä alkaen kokenut aika voimakasta hoitoviettä, joidenkin tuttujen mielestä miehelle oudon voimakkaastikin. Tiedän pohtineeni useinkin, millaista olisi olla nainen. Joskus kateellisena, joskus kauhistuneena.

Olenko tällä perusteella salaa itseltänikin ”muunsukupuolinen”? Biologisesti ja seksuaalisesti olen mies, enkä usko minkään visuaalisen piirteeni viestittävän epävarmuutta sukupuolestani. Silti, kun oikein uppoudun yritykseen ymmärtää Anne Liljeströmin maailmaa, joudun myöntämään, etten oikeastaan osaa sanoa, mikä muu määrittäisi minut mieheksi kuin biologia ja seksuaalinen käyttäytyminen. En voi kiistää, ettenkö olisi ”heteromies”, mutta jos joku kysyisi, tunnenko suurta yhteenkuuluvuutta muitten heteromiesten kanssa, niin vastaukseni olisi kielteinen. Asia ei missään tapauksessa ole minulle iso ja tärkeä, eikä minulla ole mitään vaikeutta esiintyä yhteiskunnan olentusten mukaisena heteromiehenä. Koko totuus se ei silti taida olla.

Kun jatkan syvemmälle, löydän aika paljon asioita, joissa en ole koskaan halunnut olla kuten muut heteromiehet enkä ehkä ole ollutkaan. Minulla ei ole ajokorttia eikä alfa-uroksen tarpeita. En koe itseäni äijäksi, enkä viihdy äijäilevässä seurassa. Välttelen riskejä ja vaaroja, viihdyn hyvin kotona. Kutsuilla leikin mieluummin lasten kanssa kuin juttelen joutavia tylsässä aikuisseurassa. En silti ole koskaan tuntenut tarvetta määritellä itseäni joksikin muuksi kuin mieheksi. Mutta johtuuko se vain siitä, ettei sellaista vaihtoehtoa ole ollut näkyvästi tarjolla? Vai pikemminkin siitä, ettei asia ole minulle kuitenkaan oikeasti tärkeä. En huolestu, jos joku ei pidä minua tarpeeksi ”miehenä”. En muista, että olisin moista koskaan murehtinut, en edes seurusteluyrityksissäni.

Mietin vielä sitä, voisiko ”muun” kokemisessa olla eroa siitä riippuen, kumpaan biologiseen pääryhmään on sattunut syntymään. Anne Liljeström ei selvästikään halua olla nainen eikä mies, mutta minua asia ei niin huoleta. Stereotyyppisesti voisi ajatella, että yhteiskuntamme on aina suhtautunut suvaitsevammin ei-naisellisiin naisiin kuin ei-miehekkäisiin miehiin. Homofobian lisäksi ei-miehiin saattaa kohdistua suurempia vaatimuksia käyttäytyä biologian mukaisesti. Mutta ehkä vahvasti koe-tun ”muunsukupuolisuuden” ongelmana onkin juuri se, että puoli pitäisi valita, vaikka itse ei ollenkaan halua. Tässä vaiheessa myönnän, että vaikka olisin kuinka häilyvästi ”mies”, en ole samassa tilanteessa kuin Anne Liljeström.

Kuinka pitkälle ihmisen subjektiivisia tunteuksia pitäisi kuulla ja kunnioittaa? Eihän kukaan paheksu sitä, miltä Anne Liljeströmistä tuntuu, mutta jo se, ettei häntä saisi maskeeraajantuolissa kohdella naisena, asettaa ympäristölle haasteita, joihin ei välttämättä olla vielä kypsiä. ”Oletettuun” sukupuoleen liittyviä ennako-oletuksia on valtavan paljon, eikä ole realistista odottaa tai vaatia, että ne katoaisivat vain siksi, että joku ”androgynni” sellaista pyytää. Toisaalta Kanadassa ja Yhdysvalloissa on jo lainsäädäntöä, jonka perusteella voidaan määrätä rankkoja sakkoja siitä, jos yksilöä ei puhutella juuri sillä persoonapronominilla, jonka hän itse kokee oikeaksi. Eikä tämä ole vitsi, New York Cityssä on julkaistu 31 termin lista, josta valita ja joihin viranomaisten täytyy mukautua. NYCissä voi olla ”drag queen”, mutta myös ”non-op”, ”HIJRA” tai ”two-spirit”, mitä ne sitten tarkoittavatkin (minulla ei ole aavistustakaan).

Näen tässä asiassa vahvan ylilyönnin vaaran (joka mielestäni on rapakon takana jo toteutunut). On yksi asia tunnustaa, että yksilöllä on oikeus kokea itsensä juuri sellaiseksi kuin haluaa ja toinen asia vaatia, että yksilöllä on subjektiivinen oikeus vaatia 250 000 dollarin sakon uhalla verovirkailijaa muistamaan, että tiskille tulee ”two-spirit” tai ”non-binary transgender”. Minusta tuollaiset 31:n termin listat (Kanadassa huhutaan olevan jo 72 termiä valmiina) voisi jättää tutkijoille ja yksityiseen kanssakäymiseen. Ajatelkaa nyt vähän niitä lomakepohjiakin! Pahoin silti pelkään, että Anne Liljeströmin myötätuntoa herättävä puheenvuoro tulee meilläkin hukkumaan joululahjalistaa pitempien gender-vaatimusten alle. Itse olisin täysin tyytyväinen, jos voisin valita kyselykaavakkeesta vaihtoehdon ”muu”, jos siltä sillä hetkellä tuntuisi. (8.12.2016)

2017: HelMet-kirjastojärjestelmään voi nyt rekisteröityä myös sukupuolella ”muu”. Minusta se on aivan oikein.

Nikkelitalvisota

Teoriassa historiantutkimus on aina tietoa lisäävää toimintaa. **Antti Hietalahti** ei ole ammattitutkija, ja ehkä juuri sen takia hän on uskaltanut haastaa suomalaisen talvisotahistorian tulkitsijat puhumaan asioista, joista on sekä tietoisesti että ymmärtämättömyyttä haluttu vaieta. *Talvisodan salainen strategia* (Otava 2016) on erittäin mielenkiintoinen historiallisten prosessien kuvaus, mutta samalla erittäin tärkeä muistutus siitä, että historian tapahtumiin kajoava tulkitsee poliittisten toimijoiden tekoja. Hietalahti ei elvistele, mutta ei myöskään nöyristele. Kun todistusaineisto hänen mielestään osoittaa, että ammattitutkijoiden tulkinnat talvisotaan johtaneista – tai ylipäätään toisen maailmansodan – tapahtumista ja niiden taustoista ovat kestävämpiä, hän sanoo sen suoraan.

Antti Hietalahdella on merkittävä uutinen jokaiselle, joka on tuudittanut itsensä talvisodan pyyteettömien ja sankarillisten myyttien uneen. Hietalahti väittää, että talvisota oli suomalaisten puolelta vakava virhearvio ja Neuvostoliiton puolelta hyvin rajoitetuin tavoittein toimeenpantu kurinpalautus, jonka yhteydessä ei saanut näyttää puna-armeijan todellista iskukykyä Saksalle, joka kurinpalauksen harkiten salli. Hietalahden kirjan ydin on Petsamon Kolosjoen alueen nikkeliesiintymä, jonka merkitystä Saksan sotilaalliselle suorituskyvyllä on perinteisesti vähätelty, mutta jonka Hietalahti nostaa keskeiseksi elementiksi sotkuisessa kansainvälisessä tanssiesityksessä, jossa Suomen poliittinen johto – ennen muuta **Risto Ryti** ja **Väinö Tanner** – kuvitteli voivansa hyppyyttää sekä Saksaa että Neuvostoliittoa omaksi hyödykseen.

Hietalahden todistelu on myrkkyä niille, jotka haluavat pitää yllä mielikuvaa Suomesta avuttomana suurvaltojen uhrina. Hietalahti osoittaa varsin hyvin, kuinka Suomi kävi salaista sotaa Petsamon nikkelin avulla tarkoituksena pakottaa Saksa estämään Neuvostoliiton pyrkimykset Suomen suunnalla. On mahdollista, että jokin yksityiskohta ei mennyt juuri kuten Hietalahti kuvailee, mutta kokonaiskuva on huomattavasti uskottavampi kuin perinteinen uhrimyytti. Päätäjät voivat tehdä katastrofaalisia päätöksiä, kuten ulkoministeri **Eljas Erkkö** kieltäytyessään itsepintaisesti taipumasta Neuvostoliiton rajantarkistusehdotuksiin talvisodan alla vastoin mm. Saksan, Englannin ja Mannerheimin neuvoja. Mutta tuollakin ratkaisulla oli loogiset syynsä: Erkkö luotti siihen, ettei Neuvostoliitto hyökkää Saksan reaktion pelossa. Erkolla oli perusteet niin ajatella, mutta niitä ei voitu kertoa ääneen. Siksi piti sepittää myytti, jota on tekoahjattu näihin päiviin asti.

Talvisodan salainen strategia perustuu paljolti lähteisiin, joita on perinteisesti vähätelty (kuten Göringin lupaukset menetysten takaisin saamisesta) tai joita ei ole enää olemassa. Lähteiden vähyydelle Hietalahti antaa kaksi selitystä, jotka molemmat murentavat osaltaan uhrimyytin uskottavuutta. Ensinnäkin koko nikkelikysymystä käsiteltiin 1930-luvulla äärimmäisen salaisena asiana, josta ei tietoisesti haluttu jättää mitään kirjallisia dokumentteja. Aluksi sumuverhona oli ”kalajauhotehdas”, mutta myöhemmissä vaiheissa yksinkertaisesti hoidettiin asiaa suullisesti. Tässä oli tärkeä rooli **K. N. Rantakarilla**, joka toimi käytännössä Suomen saksalaismielisten asiamiehenä Hitlerin Saksassa. Tästä roolista ei esimerkiksi Wikipedian artikkeli kerro käytännössä mitään.

Totuuden paljastavia lähteitä myös tuhottiin aktiivisesti siitä lähtien, kun Saksan häviö alkoi näyttää selvältä. Näin asian kiteyttää Hietalahti: ”Kun harjoitettu politiikka johti katastrofaaliseen epäonnistumiseen, vastuunalaisilla paikoilla toimineet ymmärsivät, että arkaluontoiset paperit kappavat vain yhtä työvälinettä: tulitikkua.” Risto Ryti ajatteli kuten Churchill: historian kirjoitus täytyy hoitaa itse, jotta se näyttää hyvältä. Hietalahden mielestä Ryti ansaitsi sotasyllisyysuomionsa erittäin painavin perustein. Hän ei ollut sijaiskärsijä vaan keskeinen peluri sotiin johtaneissa prosesseissa. Moni keskeinen arkistolähde on edelleen ulottumattomissa. Hietalahti vaatii salailun lopettamista ja esimerkiksi Petsamon Nikkeli Oy:n todennäköisesti Lontoossa olevan arkiston avaamista tutkijoille.

Hietalahti selventää merkittävästi suomalaisten päättäjien rooleista ja -mielisyyksistä luotua *bona fide* -kuvaa. Ryti ja Tanner eivät olleet saksalaismielisiä ollenkaan, toisin kuin Rantakari ja monet muut äärioikeiston edustajat. He laskivat kuitenkin, että Saksan pakottava tarve saada Petsa-

mon nikkeli haltuunsa tarjoaa mahdollisuuden painostaa Saksa tukemaan Suomea suhteessa Neuvostoliittoon. Myöskään **Gustaf Mannerheim**, jonka vähäisen merkityksen talvisotaan johtaneen politiikan muotoilijana Hietalahti hyvin osoittaa, ei ollut saksalaismielinen. Yhteinen nimittäjä oli Neuvostoliiton vastaisuus, siinä Saksa sai saman roolin kuin 1918. Anglofiilit sietivät jopa saksalaisia, kun heidän avullaan näytti olevan mahdollisuus toteuttaa Suur-Suomi. Myös Mannerheim oli anglofiili, jota tosin kiinnosti Suur-Suomen sijasta tsaarin Venäjän palauttaminen.

Jälkiviisaus ei historiantutkimuksessa ole mikään synti. Hietalahti osoittaa vakuuttavasti, että Suomen hallitseva eliitti ei ole ollut kiinnostunut rehellisyydestä edes jälkiviisauden muodossa. Vaikka talvisota johtui lähinnä epäonnistuneesta riskinotosta (edes Tanner ei syksyllä 1939 uskonut Neuvostoliiton hyökkäykseen Saksa-kortin takia), todellista poliittista laskelmointia ei ole haluttu myöntää, koska uhrimyytti ja siihen kiedottu kotimaisten päättäjien ”viattomuus” ovat olleet poliittisesti niin hyödyllisiä. Suurin osa suomalaisista uskoo edelleenkin, ettei talvisotaa olisi voitu välttää, vaikka tosiasiat osoittavat ihan muuta. Sota oli poliittinen valinta, vaikka sitä ei tietenkään sinänsä haluttu. Poliittisten päättäjien ydin otti riskin, koska he luottivat siihen, että Saksan intressi nikkeliä kohtaan riittää pitämään Neuvostoliiton aisoissa. Riski petti, koska Saksa halusi antaa uppiniskaiselle Suomelle opetuksen siitä, miten suurvaltojen ja pienten maitten välisiä asioita hoidetaan.

Kaiken tämän avaamalla Hietalahti on syyllistynyt majesteettirikokseen. Hän asettaa kyseenalaiseksi kaiken sen kauniin ja liikuttavan, jolla talvi- ja jatkosotia on yli puoli vuosisataa hellit-ty näyttönä suomalaisuuden hienoimmista puolista. Talvisota oli todellisuudessa tarpeeton epäonnistuneen nokittelun seuraus, jonka avulla sekä Saksa että Neuvostoliitto osoittivat Suomelle sen paikan kansainvälisellä näyttämöllä. Suomi otti opiksi, mutta vain Saksan osalta. Suhtautuminen Neuvostoliittoon muutti vasta totaalisesti hävityn jatkosodan jälkeen, pakon edessä. Jatkossa Suomi teki, kuten Saksan etujen mukaan tuli tehdä. Tuon valinnan katastrofaaliset seuraukset eivät kuulu Hietalahden kirjan raameihin, mutta nekin tulevat ymmärrettävämmiksi, kun tunnetaan paremmin talvisodan taustoja. Saksa ei luovuttanut Suomea Neuvostoliiton etupiiriin salaisella lisäpöytäkirjalla, vaan Saksa käytti tuota lisäpöytäkirjaa opettaakseen suomalaiset jukuripäät ja anglofiilit tavoille.

Historian ymmärtämisessä ei ole tärkeää päästä osoittamaan syyttävällä sormella. Hietalahden konnagalleria on kyllä pitkä ja siinä ovat mukana melkein kaikki 1930- ja 1940-luvun alun suomalaiset poliitikot Mannerheimia lukuun ottamatta. Suomalaisten elämällä leikittely on vakava asia, mutta tärkeämpää on ymmärtää, etteivät asiat todellakaan tapahtuneet ”vahingossa” tai ”jotenkin vain”. Ratkaisuilla oli taustansa, jotka joiltain osin vasta nyt alkavat selkiintyä ja oudoilta aina tuntuneet linjanvedot saavat luonnollisen selityksen. Ehkä yllättävintä on se, kuinka haluttomia useimmat suomalaiset historiantutkijat ovat olleet kaivelemaan syvemmältä sitä mahdollisuutta, että suomalaiset poliitikot ovat olleet kylmäverisiä pelureita, jotka ihan oikeasti uskoivat voittavansa. Ehkä se niin kirpaisee myöntää, että poliittinen tarkoituksenmukaisuus (uhrimyyttiä ei saa uhata) on johdatellut tutkijat ei-uskottaviin johtopäätöksiin. Antti Hietalahti on tässä suhteessa ehkä tehnyt suurenkin palvelun ammattilaisille – jos he vain ymmärtävät tuon palveluksen ottaa vastaan. (12.12.2016)

Miksi uskonnottomuus ei ole uskonto

Olin nuorempana aika ärhäkkä ateisti. Kuvittelin, että kyllä se siitä, kun pääsee rauhassa keskustelemaan ja argumentoimaan. Enpä olisi voinut pahemmin erehtyä. Tarkemmin ajatellen mistään elämäni keskusteluista uskonnollisesti ajattelevien ihmisten kanssa ei ole seurannut ainakaan mitään sellaista, minkä olisin itse voinut havaita, suuntaan tai toiseen. Havainnon masentama luovuinkin ateismista joskus 2000 luvun alussa ja olen siitä alkaen määritellyt itseni uskonnottomaksi.

Jos kuvittelin sen riittävän, tarjolla oli uusi erehdys. Missä tahansa maailmankatsomuksellisessa keskustelussa, jossa ateisti tai uskonnoton ottaa kantaa asiaan, jossain vaiheessa joku älypää keksii väittää, että ateistit ja vapaa-ajattelijat ovat vain yhden sortin fundamentalistisia uskovaisia. Tätä keskustelullista ”nokkeluutta” viljelevät ihmiset ovat todennäköisesti kiukkuisia, kun omat argumentit loppuvat. Silti heidän väitteensä on niin eriskummallinen, että se kaipaa mielestäni hiukan pohdintaa.

Jos ohitamme sen loogisen ristiriidan, joka sisältyy väitteeseen, että olla uskomatta jumalaan olisi itsessään uskoa, voimme kuvitella fundamentalistisyytöksiin joitakin syitä. Silkkä kiukku siitä, että ateisteilla ja uskonottomilla on niin kovia perusteluja, vaikuttaa todennäköisesti joihinkin ihmisiin niin, että suusta alkaa tulla ”ite olet” -syytöksiä, vaikka niissä ei olisi mitään tolkkua. Taus-talla lienee ajatus, että pudottamalla ateistit uskovaisten tasolle he osoittautuvat yhtä erehtyväisiksi kuin uskovaiset – ainakin välittömän psykologisen reaktion tasolla.

Ehkä jotkut ”ite olet” -syytösten sinkoajista tekevät niin silkkää nolostumista, kun ovat tajunneet, että todistustaakka tosiaankin on eriskummallisen väitteen esittäjällä (”Jumala on olemassa”), ei niinkään sillä, joka väitettä epäilee. Tämän yksinkertaisen toteamuksenhan pitäisi lopettaa jokainen jumala-keskustelu alkuunsa. Uskovaiset eivät ole koskaan ottaneet todistustaakkaa kannettavakseen, vaan ovat kautta vuosituhansien tyytyneet joko kohauttamaan olkapäitään tai vetoamaan ”uskon voimaan” ja väittämällä korskeasti, ettei jumalan olemassaoloa tarvitse todistaa, koska asia on inhimillisen todisteluvelvollisuuden yläpuolella. Samalla nämä korskurit tietenkin tulevat myöntäneeksi, ettei heillä ole mitään väitteidensä tueksi.

Mutta entä jos uskova tai sellaisena esiintyvä ei kerta kaikkiaan ymmärrä, mitä tarkoittaa olla uskomatta mihinkään korkeampaan voimaan? Voisiko se olla yhtä vaikeaa kuin on uskonnot-toman ymmärtää, miksi ja miten normaaliaivoinen ihminen voi uskoa väitteisiin, jotka ovat hyvin yllättäviä ja joiden tueksi ei ole olemassa yhtään ainuttakaan todistetta? Jos uskonottomuus on käsittämätöntä, on tietenkin paljon helpompi niputtaa se muitten ”väärin” uskomusten valtavaan joukkoon kuin ottaa se vakavana haasteena. Näin tekevät todennäköisesti ainakin ne, jotka eivät muutenkaan pohdiskele uskomustensa perusteita.

Itse olen päättänyt selittää näkemykseni kärsivällisesti jokaiselle, joka haluaa kuunnella ja ajatella. Olen myös päättänyt, etten esittele uskonottomuutta lähetyssaarnaajien tyyliin ”parempa-na vaihtoehtona”. Jos kuulija ei vakuutu perusteluistani, asiaa tuskin auttaa vakuuttelu, painostus tai houkuttelu. Ns. taistelevan ateismin suurin ongelma eivät ole faktat, vaan ihmisen psykologia. Harhaisen maailmankuvan sisäistänyt ihminen ei näe sitä harhaisena, joten uusiin ajatuksiin voi päätyä vain oman polun kulkemalla, ei intämällä. Meistä ihmisistä ei ole hauskaa huomata ollemme hölmöjä. Julkisesti se on vielä vähemmän hauskaa.

Uskonottomuus ei ole uskonto, koska se ei pyri vastaamaan yhtään mihinkään. Uskonottomuus on yhtä pieni asia kuin pisamattomuus. Uskonottomuus ei ole alku, vaan lopetus, josta ei seuraa mitään. Uskonottomuutta ei juhlita tai murehdita. Kun siihen on päätynyt, sen voi käytännössä unohtaa (vaikka ympäröivä maailma tietysti tekee unohtamisen vaikeaksi). Uskonottomuus ei ole edes vastaamista väitteeseen, että jumala on olemassa. Se ei kiistele tai väittele, koska se ei ole ideologia, vaan taikauskon puuttumista. Uskonottomuus on täysin immateriaalinen olotila, joka ei välttämättä reagoi mitenkään ulkomaailmaan. Sillä ei ole erityisiä tuntomerkkejä, se vain on.

Uskonottomuus ei ole ideologia tai ”vain yksi uskomus muiden joukossa”, vaan useimmiten ideologisten pohdintojen lopputulos, pääteasema. Tämä voi kuulostaa karulta, jos aivot ovat täynnä metafysisiä kysymyksiä ja luonnontieteiden tarjoama vastaus ei tunnu riittävän. En tiedä, miltä muista uskonottomista tuntuu, mutta itse koen sen vain kielellisenä ilmaisuna sille, etten ole vähäisessä määrin taipuvainen taikauskoisuuteen. En myöskään ”usko” tieteeseen, vaan pidän sitä yksikertaisesti parhaana todellisuuden kuvaamisen välineenä.

Aika yleisesti ilmeisesti ajatellaan, että uskonottomalla ei voi olla moraalialia eikä elämälle syvällistä tarkoitusta. Uskonottomana tiedän, että asia on täsmälleen päinvastoin. Koska en voi vedota jumalan tahtoon, joudun tekemään moraaliset ratkaisut itse ja joudun siksi pohtimaan niitä

koko ajan. Myös ”elämän tarkoitus” on koko ajan pohdintaa vaativa asia, ellei laillani ajattele, että elämällä ei tarvitse olla mitään tarkoitusta. Uskonnoton on vapaa pohtimaan isoja ja pieniä asioita ilman ehtoja. Tässä mielessä ajattelen, että uskonnottomuus tarkoittaa ennen muuta vapautta ja velvollisuutta ajatella itse. (20.12.2016)

Luokkayhteiskunta ei puhumalla katoa, mutta...

Luokista ja luokkayhteiskunnasta ei ole pitkään aikaan saanut puhua, meillähän on ollut jo vuosikymmeniä käynnissä vastakkainasetteluiden purkaminen eli kokoomuslainen työväenpresidentti ja hyvinvointi jaettu tasan kaikkien kesken. Siksi onkin niin tyrmistyttävää, että joku uskaltaa kirjoittaa pamfletin otsikolla *Luokkalaki* (Into 2016). Asialla on ollut kansanedustaja, tutkija **Anna Kontula**, joka muistuttaa yltäkylläiseen jouluun ja aivan uskomattomaan vuoteen 2017 valmistautuvia suomalaisia siitä, että Suomi on edelleen luokkayhteiskunta.

Kantola kuvaa kiihkoilematta, mutta vastaansanomattomasti sitä syrjintää, joka silkoisen tasa-arvonpinnan alla todellisuudessa vallitsee. Kantola tarkastelee myös itse yhteiskuntaluokan käsitettä monipuolisesti osoittaen oikeiston propagandan katteettomaksi. Vastakkainasettelu ei ole todellakaan ohi, työväenluokka on edelleen olemassa ja sitä kohdellaan tasa-arvon nimissäkin huomomin kuin muita. Kantolan todistelulle antaa vahvaa tukea hänen rehellinen näkemyksensä työväenluokkaisesta taustasta kansanedustajaksi nousseen tilanteesta: Kantola on kyllä peräisin työväenluokasta, mutta ei siihen enää kuulu, sillä kansanedustaja nousee eliittiin, halusi tai ei.

Porvaristo on perinteisesti hyljeksinnyt luokkapuheita, koska ne vievät niin vääjäämättä asioiden ytimeen eli siihen, että kansalaiset eivät muodollisessa demokratiassakaan ole saman arvoisia ja ettei yleinen ja yhtäläinen äänioikeus tarkoita, että työläinen olisi johtajan veroinen. Kantolan kirjan suurin ansio onkin siinä, kuinka hän konkreettisin esimerkein osoittaa, millä tavoilla sosiaalinen asema johtaa eriarvoisuuteen, oli kysymys pankkisalaisuudesta, yksityisyyden suojasta tai terveysjärjestelmästä. Tarkoitukseni ei ole tässä kerrata Kontulan todistelua, se kannattaa jokaisen lukea itse.

Tartun sen sijaan mielelläni Kontulan loppukaneettiin, jonka siteeraan tässä kokonaisuudessaan sen herättämien isojen ajatusten takia:

”Tänä päivänä lähes kaikki suomalaiset allekirjoittavat syrjimättömyyden ja tasavertaisuuden ihanteet. Miksi ei tälle perustella voisi syntyä liikettä aidosti tasa-arvoisemman yhteiskunnan puolesta? Sellaisen, jossa laki ja oikeudet eivät katso luokka-asemaasi. Jopa sellaisen, jossa luokkia ei enää ole.”

Tämän kauniin ja optimistisen ajatuksen taustalla on Kontulan näkemys siitä, että maailman kapitalistiseen tuotantotapaan perustunut järjestelmä on romahtamassa. Ei niinkään ”sosialismin” takia, kuten aikaisemmin ajateltiin, vaan (tieto)tekniikan ja digitalisaation kaikkialle ulottuvien vaikutusten takia. Kapitalismin perusta, lisäarvon nyhtäminen ihmisen työstä, käy ohueksi, kun työn tekevät robotit ja tavaran kopion hinta lähenee nolaa. Finanssikapitalismi yrittää näyttää elinvoimaiselta vaihtoehdolta, mutta kaikki tiedämme, että se ei ole todellista, sitä ei voi syödä ja juoda.

Kysymys luokkajaon pysyvyydestä on siis täysin mielekäs, sanoi mainostoimisto Bob mitä hyvänsä. Tavaroita tuottava kapitalismi on jo nyt joutumassa nurkkaan, kun maailmasta ei pian löydy enää maata, johon tuotannon siirtämällä olisi mahdollista alentaa tuotantokustannuksia. Tuottava tuotanto ei voi nojata globaaliin köyhyyteen, jossa kellään ei ole varaa ostaa tuotteita. Vauraan eliitin ostoilla ei pyöritetä kovinkaan isoa teollisuutta. Köyhät eivät tarvitse eliittiä, mutta eliitti tarvitsee köyhiä paitsi lisätäkseen vaurauttaan, myös ollakseen eliittinä olemassa. Eliittihän katoaa, jos kaikki kuuluvat siihen.

Luokaton yhteiskunta on perinteisen marxilaisen kommunismin perimmäinen tavoite. Minusta se on arvokas ja kestävä tavoite, jonka puolesta on jaksettava toimia, sanoivat **Stalin**, **Reagan** tai paavi mitä tahansa. Luokaton yhteiskunta voi olla utopiaa, mutta silti sitä kannattaa tavoitella, sillä hiukan vähemminkin luokkayhteiskuntaa on parempi kuin täysiverinen jako ylä- ja alaluokkaan. Anna Kontulan kysymys on helppo ohittaa ja kuitata epärealistisena haihatteluna, mutta minusta se ei ole sitä vaan täysin ajankohtainen, perusteltu näkemys. Ahneuteen ja oman voiton tavoitteluun perustuva yhteiskunta on tuottanut suunnattomia rikkauksia, mutta ei todellista tasa-arvoa. Se on mahdollista vain hävittämällä luokkien mahdollisuuskin.

Juuri nyt eivät Kontulan maalaamat visiot näytä olevan suosiossa. Toisaalla todellisuudesta erkaantunut finanssikapitalismi elää omaa varjoelämäänsä, johon tuotantokapitalismi kiinnittyy yhdeltä reunaltaan. Toisaalla politiikassa jylläävät äärimmäiset tunteet, kansallishenkisyys, kansainvaellus pakoon sotia ja köyhyyttä, siekailematon väkivalta oman näkemyksen edistämiseksi, pahimmillaan kaikkien sota kaikkia vastaan. On vaikea löytää esimerkkejä, jotka puhuisivat ihmiskunnan kääntymisestä rationaalisesti ongelmia selvittävään suuntaan. Viha on nyt rakkautta vahvempi. Luokkataistelu uhkaa paisua globaaliksi välienselvittelyksi.

Kapitalismi ei ole koskaan ollut erityisen itsekriittinen järjestelmä, mutta sen markkinataloudellinen äpärälapsi (äpäri siksi, että aito kapitalisti rakastaa monopolia ja vihaa kilpailua) on osoittautunut sopeutumiskykyiseksi. Kykeneekö se sopeutumaan myös palkkatyön katoamiseen? Kukaan ei vielä tiedä. Palkkatyön korvaava yhteiskunta ei kuitenkaan vääjäämättä perustu kapitalismiin ja markkinatalouteen. Siinä piilee myös mahdollisuus lähteä aivan uusiin suuntiin. Aidosti tasa-arvoisuuteen perustuva luokaton yhteiskunta ei ehkä tule olemaan täysin **Karl Marxin** ennusteiden mukainen, mutta ainakaan se ei voi perustua eliitin valtaan. Paljon riippuu siitä, kumpaa eliitti tulee pitämään parempana: sopeutumista vai täydellistä tuhoutumista. (20.12.2016)

Ymmärtää metsä ja sen puut

Peter Wohllebenin kirja *Puiden salattu elämä* (Gummerus 2016) kuuluu viime vuoden tietokirjasadon ehdottomiin huippuihin. Ei siksi, että se olisi poikkeuksellisen hyvin kirjoitettu. On helppo huomata, ettei tietokirjoittaminen ole Wohllebenin varsinainen ammatti, joskin tässä tapauksessa amatöörin ote on tarkoittanut myös perisaksalaisen pikkutarkan raskauden poissaoloa. Kirja on huippu, koska se avaa ymmärrystämme alueelle, jonka luulimme jotenkin jo hallitsevamme. Wohllebenin tarinointi osoittaa nopeasti ja terävästi, kuinka järkyttävän riittämättömästi olemme ymmärtäneet sekä puut että metsän.

Puiden salattu elämä ei missään vaiheessa lipsahda huuhaan puolelle, siitä ei skeptisen lukijan tarvitse huolestua. Wohlleben lähestyy rakkaita puitaan luonnontieteen kautta, mutta uskaltaa käytännön metsänhoitajana myöntää, että alamme vasta ymmärtää, emme tiedä vielä läheskään kaikkea. Tämä on myös kirjan ehkä järkyttävien huomio. Samalla kun Wohlleben paljastaa perinteisiä oletuksia kumoavia havaintojaan, hän tulee osoittaneeksi, mitä valtavan paljon on vielä sellaista, mitä emme tiedä emmekä varsinkaan ymmärrä.

Puiden salattu elämä ilahduttaa ja liikuttaa meitä puiden ja metsien ystäviä. Wohlleben ei peittele syvää kiintymystään ja se on aivan oikein. Hän ei kuitenkaan ole puita silmät kiinni halaileva ja niiden tunne-elämästä huolestuva höpsö. Käytännön esimerkein Wohlleben osoittaa, että puut ja metsä ovat paljon enemmän kuin kasa selluloosaa, ligniiniä ja lehtivihreää. Kirjan lukemisen jälkeen huuhaalta vaikuttaneet väitteet puiden sosiaalisesta elämästä ja kommunikaatiokyvyistä eivät ole sitä enää ollenkaan. Wohlleben kuitenkin muistuttaa siitä, etteivät puut piittaa meistä ihmisistä vähääkään, rakkaus on yksipuolista. Ihminen on vain yksi tuholainen muiden joukossa, vaikkakin pelottavan kyvykäs. Tämä biologinen realismi on kirjan vahvuuksia, se pitää latvuksiin kurkottajan jalat tukevasti materiaalisessa todellisuudessa.

Nostan esiin joitakin kirjan tuottamia elämyksiä, vaikka useimmat täytyy jättää seuraavan lukijan löydettäväksi. Wohlleben korostaa kautta kirjansa, että luonnontilainen metsä on jokaisen puun ainoa oikea elinympäristö. Suomalaisten metsänhoitajien ja kaupunkisuunnittelijoiden poskilla läikkyä varmasti paljon punaa Wohllebenin lempeässä puhuttelussa. Kaupunkien puista hän käyttää ilmaisua ”katulapset”, koska suurin osa urbaaneista puista joutuu elämään – tai siis kituuttamaan koko surkean lyhyen elämänsä – ilman luonnontilaisen metsän tarjoamaan opastusta ja suojaa. Ihmisen toimet merkitsevät puille ja metsälle aina huononnusta verrattuna siihen, että niiden annettai-siin olla rauhassa. Wohlleben tarjoaa aivan uusia perusteluita niin luonnonsuojelualueiden puolusta-jille kuin asfalttiviidakon vastustajille.

Wohlleben ei anna lukijan missään vaiheessa unohtaa, kuinka erilainen aikakäsitys puilla on kuin meillä lyhytikäisillä nisäkkäillä. Puuteollisuuden tarpeisiin synnytetty mielikuva satavuoti-aista metsistä yli-ikäisinä ja ”hakkuukypsinä” osoittautuu katteettomaksi propagandaksi (silläkin varauksella, että Wohlleben toimii Keski-Euroopassa, ei Suomessa). Tuossa iässä useimmat puut ovat vasta nuorukaisia, jotka jaksaisivat ilman ihmisen tuhoavia toimia elää 400–500 vuotta, parhaissa tapauksissa tuhansia vuosia. Wohlleben ei kiistä sitä, että kaikki puulajit eivät ole yhtä pitkäikäisiä, mutta korostaa toistuvasti sitä, että puiden todellisen iän voi hahmottaa vain sellaisissa metsissä, joissa ihminen ei ole aiheuttanut tuhojaan. Tästä syystä joudumme omissa erämaissam-mekin tyytymään nuorempiin puihin kuin mikä olisi periaatteessa mahdollista.

Kolmas Wohllebenin tarjoama valtavan oivalluksen lähde on puiden verkostoituminen. Me näemme varren ja syksyllä maahan putoavat lehdet, mutta puiden kannalta tärkeimmät osat ovat maan alla. Juuret ja niiden monimutkaiset yhteydet toisiin puihin, sieniin ja maannoksen pieneliöihin ovat puun elämän hermokeskus, jonka vähäinenkin vahingoittaminen estää puun täyden kehittymisen (kaupunkiympäristössä juuristo ei koskaan voi elää kunnolla). Emme vielä ymmärrä kovin-kaan hyvin, miten puiden hämmentävän monipuolinen kommunikointi tapahtuu, mutta jo nyt tehdyt löydöt osoittavat, että puut ovat yhteydessä toisiinsa, ne osaavat varoittaa ja auttaa toisiaan, reagoi-vat ulkoisiin uhkiin sekä yksilöinä että yhteisön jäseninä. Juurten avulla puut muodostavat yhteisön eli metsän.

Puiden salattu elämä on kirja, jonka toivoisi jokainen luonnosta vähänkin välittävän ihmisen luke-van. Kouluissa se voisi olla pakollisena osana biologian kurssia, päiväkodeissa siitä voisi mainiosti lukea valittuja otteita. Lapsille monet kirjan huomioista olisivat ehkä helppojakin ottaa vastaan ja omaksua, koska he eivät ole vielä ehtineet tulla puunjalostusteollisuuden aivopesemiksi. Wohlleben ei itse polemisoi eikä kritisoi suoraan, vaan tyytyy toteamaan, että puille ja metsille olisi parasta, jos ihmistä kaikkine touhotuksineen ei olisi lähimaillakaan.

Wohlleben kirjoittaa niin käytännönläheisesti, ettei oikeastaan hurjinkaan väite synnytä torjuntaa. Hän voi käyttää ilmaisua Wood Wide Web ilman skeptikon tuhahtelua, sillä kaikki lok-sahtaa paikalleen luontevasti, johdonmukaisesti. Wohlleben kirjoittaa uskottavasti, koska hän ei teoretisoi, vaan kuvaa henkilökohtaisia havaintojaan. Arvaan, että osa biologeista karsastaa kirjan tapaa haastaa perinteinen rajanveto eläinten ja kasvien välille. Meille maallikoille voi olla helpompi hyväksyä ajatus siitä, että kaikilla elollisilla on enemmän yhteisiä kuin erottavia piirteitä, eikä jyr-kistä rajauksista ole oikeastaan mitään hyötyä.

Vaikka Wohllebenin tapaa kirjoittaa puista ja metsistä on realismissaankin lempeä, kirjan pohjalta syntyy isoja moraalifilosofisia, suorastaan eksistentiaalisia kysymyksiä ihmisen oikeudesta kohdella puita ja metsiä kuten niitä kohtelemme. Olen itse jo vuosikausia pyytännyt puilta anteeksi jokaista paperille painettua julkaisuani, koska olen tietoinen siitä, että puut eivät kuole ja muutu sahatavaraksi tai paperiksi vapaaehtoisesti. Puut eivät halua joutua toukkien, sienten tai ihmisen saaliiksi, nekin haluavat elää mahdollisimman pitkän elämän terveinä ja osana yhteisöään eli met-sää. Siihen niillä on yhtä suuri oikeus kuin kaikilla muillakin elollisilla olennoilla? (4.1.2017)

Trollipropagandaa

Ainakin Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa nimimerkillä kirjoittavat russofobit kuten ”Juha Suomesta”, ”Katsottuna oikealta”, ”XCV84” ja muut vastaavat ovat kovin ihastuneita sanoihin ”trolli” ja ”trollitehdas”. Enää ei tarvitsekaan puhua itse asiasta, kun voi aina sormen mennessä suuhun kirjoittaa halveksivan tekstin ”Venäjän trolleista” eli korvata omat argumentit puheena olevassa asiassa toisten mielipiteen esittäjien solvaamisella. No, tämä ei sinänsä ole ollenkaan uutta, näin on tämä porukka aina toiminut: nimimerkin suojista, asian vierestä ja eri mieltä olevia tietoisesti loukatun ja halveksuen.

Kysymys ei ole siitä, onko totta että Venäjän, Yhdysvaltain tai vaikka Israelin hallinto palkkaavat ihmisiä kirjoittamaan eri foorumeille. Tämähän on ikivanha metodi eli propagandan levittäminen kaikkia käytössä olevia kanavia pitkin, kaikki sitä ovat tehneet ja tekevät edelleen. Aikaisemmin se oli vain niin paljon helpompaa, kun tiedotusvälineet olivat lähinnä porvariston käsissä. Päätoimittaja saattoi ongelmitta hoitaa sen, mihin nyt etsitään apua ympäri verkkoa esiintyvistä mielipiteenmuokkaajista. Luulisi olevan tyhmemmällekkin selvää, että propagandaa eivät harrasta vain ne, jotka sattuvat olemaan eri mieltä kuin itse on.

Itse näen näissä trollipuheissa kaksi isoa ongelmaa. Ensimmäinen on se, että aito keskustelu korvautuu trolleista puhumisella. Tämä saattaa olla foorumin ylläpitäjän tarkoituskin. Esimerkiksi Helsingin Sanomat sallii nykyään niin karkean russofobian (joka mihin muuhun väestöryhmään kohdistettuna synnyttäisi välittömästi vastatoimia, puhumattakaan siitä, millä tavalla lehti sallii nimillä naapurimaan demokraattisesti valittua presidenttiä), että sitä on mahdoton pitää sattumana. Lehden julkaisijoiden mielestä on selvästikin parempi, että puhutaan trolleista kuin siitä, mistä Venäjän ja Yhdysvaltain suhteissa oikeasti voisi olla kysymys kuten öljystä ja aseista.

Toinen – ja luultavasti vielä huolestuttavampi – ongelma trollipuheissa on ns. tarkistetun totuuden lähes täydellinen hukkuminen hälyyn, joka koostuu paitsi tietämättömyydestä, myös harkitusta propagandistisen tiedon levittämisestä monissa eri muodoissa. Tämän sotkuisen hälyn keskeltä on aktiivisenkin ihmisen vaikea kaivella lähteitä, joita voi millään perusteella pitää luotettavina. Suomesahan ei ilmeisesti seurata laajemmin muun maailman tiedotusvälineitä, minkä seurauksena sanomalehdistö ja YLE voivat kaikessa rauhassa levittää yhden totuuden propagandaa ilman että kukaan puuttuu siihen. Kun samaan aikaan verkkokeskusteluissa sallitaan täysi kakofonia (pyydän anteeksi, jos yleistän oikeudettomasti seuraamani Helsingin Sanomien käytännön koskemaan kaikkia muitakin verkkofoorumeita), ei ole ihme, jos useimmat nostavat kätensä ylös, kääntävät selkensä ja tekevät jotain ihan muuta.

Tämä juuri on uskoakseni mm. trollipropagandan tavoitekin. Terävä, asioihin pureutuva julkinen keskustelu ei ole koskaan ihmisen historiassa ollut eliitin suosiossa. Tänä päivänä ongelmaa ei voi ainakaan Suomessa ratkaista yksinkertaisesti katkaisemalla totuutta etsivien ja siitä ääneen puhuvien pää. Siksi joudutaan tuottamaan paljon hälyä siinä toivossa, että tolkut ihmiset kylästyvät ja häipyvät paikalta. Mielestäni näin on Hesarin keskusteluissa pääosin jo tapahtunutkin, ja se ainoa selkeä poikkeus eli Unto Hämäläisen *Perässähiihtäjä*-blogi sulkeutui marraskuussa 2016. Toinen – ja sekin koko ajan käytössä oleva tekniikka – on tietysti epämieluisien näkemysten moderointi. Itse en ole saanut varmaan vuoteen läpi yhtään ainoata tekstiä, joka on liittynyt Ukrainan tilanteeseen. Kukaan muu kuin kirjoittaja itse ei tällaista ulossulkemista tietenkään huomaa, joten sitä on helppo käyttää.

Puheen siirtäminen kiusallisesta asiasta (kuten Yhdysvaltain ja Naton toimet Ukrainan kriisissä, Israelin hallinnon apartheid-politiikka tai ministerien taloudelliset kytkennät) väittelyksi siitä, kuka on aito isänmaallinen suomalainen, kuka Putinin palkkaama halveksittava trolli, sopii mainios- ti niille, joiden vaikutusvalta ei ole mitenkään riippuvainen ns. julkisista foorumeista. Nykypäivän eliiteille onkin ominaista, että ne eivät keskustele siellä, missä eliitin ulkopuoliset yrittävät pitää yllä illuusiota ”vaikuttamisesta” asioihin (oma blogini on esimerkki tällaisesta illuusioajattelusta), vaan

tyytyvät keskustelemaan keskenään ja jättävät nimimerkkihuligaaneille lakonmurtamisen likaiset työt eli mahdollisesti uhkaavan aidon keskustelun sabotoimisen.

Näitten nimimerkkihuligaanien toimintatavat eivät ilmeisesti ole kaikille tuttuja, koska osa ihmisistä ei joko koskaan ole seurannut muuta kuin oman harrastuspiirinsä verkkokeskusteluita tai ovat aikoja sitten lopettaneet yleiskeskusteluiden seuraamisen niiden ikävän luonteen takia. Otan tähän esimerkin, joka hyvin valaisee sitä tapaa, jolla keskustelu nykyään ohitetaan ja keskitytään sättimään muita. Tässä nimimerkki ”Eino Turjake” antaa 7.1.2016 panoksensa keskusteluun CIA:n & Co:n väitteille siitä, että Vladimir Putin määräsi häiritsemään Yhdysvaltain vaaleja niin, että Donald Trump tulisi valituksi (kaikki kirjoitusvirheet ovat alkuperäisestä tekstistä):

”Meidän onneksemme täällä suomalaisilla foorumeilla toimivat tavalla tai toisella Venäjän trollit ja muut 'edustajat' voi kuka tahansa jolla on ÄÖ yli 15 tunnista ja jopa nähdä mihin lajiin tämä kuuluu: Pietarin trolleihin, loikkarisuomalaisiin eli J ryhmään, aitostalinisteihin, viherstalinisteihin, hyväntahtoisiin idiootteihin ja sairaalasta paenneisiin. Esimerkiksi HS ketjuilla kirjoittavat ovat ihan yksilökohtaisesti 100 % luokiteltavissa. Sitten tietysti on trollien intelligentsija jonka ÄÖ on 40 luokkaa. He saattavat joskus onnistua muiluttamaan jutun jota ei nanosekunnissa ehdi haaita joko valheeksi tai propagandaksi tai muusi sekoitusyritykseksi. Onneksi tuossa suhteessa suurin osa kansalaisistamme on melko turvassa.”

Edellisen kerran tällainen suhtautumistapa toisin ajatteleviin oli vallalla 1920- ja 1930-luvuilla, jolloin myös eliitti antoi äärioikeiston hoitaa likaiset työt, mutta sääti vapaaehtoisesti vasemmistolaisien kansalaisvapauksia rajoittavia lakeja ja käytännössä salli vasemmistoon kohdistuneen väkivallan, myös henkilökohtaisen. Jos rangaistuksia tuli, ne olivat lieviä ja armahdus tuli nopeasti. Emme ole vielä tässä tilanteessa, mutta pohjustavat menetelmät eivät siitä kauheasti poikkeaa, kun niitä tarkemmin katsoo. Poliisi harjoittelee voimankäyttöä tällä hetkellä pienen anarkistiporukan kimpussa, mutta niitä oppeja on helppo soveltaa isompiinkin joukkoihin, jos kansalla rupeaa kiehumään yli. Verkkokeskusteluiden vihapuhe sallimalla ja sitä suorastaan lietsomalla (moderoidaan asiategnit pois ja jätetään nimimerkkihuliganismi koskematta) luodaan pohjaa muillekin toimille. Jos tähän alistumme, myöhemmin on turha itkeä. (7.1.2017)

Armi, Danny ja Erika

Luin joitakin viikkoja sitten mäkihyppääjä **Matti Nykäsen** elämästä vuosikausia yksinoikeudella raportoineen **Kai Merilän** kirjan *Luottotoimittaja* (Johnny Kniga). Tuo kirja ei mielestäni ollut laajemman käsittelemisen arvoinen, mutta kun tänään tapailin iltapäivälehdessä otsikkoa Dannyn ja Erikan lemmenlomasta luksushuvilalla Thaimassa, huomasin mieltäneeni Merilän kirjoittamaa tekstiä alitajuisesti. Joudun siis palaamaan asiaan, jotta saan sen pois mielestäni. Jos ei muuten, niin **Armi Aavikon** takia (miten hauskaa saada lopultakin tekosyy kirjoittaa Armi Aavikosta!).

Kaikki ikäiseni ja vähän nuoremmatkin muistavat Armi Aavikon, tuon poikkeuksellisen viehättävän missimme, jonka osittain murheellista elämäntaivalta ja täysin ennen aikaista kuolemaa jouduimme seuraamaan keltaisen lehdistön sivuilta, halusimme tai emme. Armin ura ei edennyt, kuten missien yleensä, koska nykyinen musiikkineuvos **Ilkka Lipsanen** eli laulaja Danny iski silmänsä ja muut tarttumaelimet Armiin ja teki tästä menestyneen laulajan. Me kateelliset emme tietenkään ole koskaan antaneet tätä anteeksi Dannylle, kuten emme hänen hirveää tukkamuoitiaankaan (joskus olen epäillyt, että Donald Trump on ollut D-Tuotannon asiakkaana). Mutta minkäs teit.

Dannyn ja Armin ikäero oli aikoinaan vain 16 vuotta. Se oli siihen aikaan enemmän kuin nykyään, mutta olennaisempaa oli, että – näin minä sen muistan – suuri yleisö tulkitsi Dannyn käytävän nuorta ja nättiä missiä hyväkseen uransa edistämiseen. Totuuden nimissä on tietenkin sanottava, että ilman Dannyn vetoapua Armista tuskin olisi tullut suosittua lauluartistia ollenkaan. Riippumatta siitä, suhtautuiko parin suhteeseen moralisoiden (minä en suhtautunut tuolloin enkä suhtaudu edelleenkaan, aikuisia molemmat), tilanne ei vaikuttanut ihan tasaveroiselta. Eihän Danny

tuolloin vielä musiikkineuvos ollut, mutta kokenut alan konkari silti ja tietysti yhtä neuvokas kuin aina muulloinkin. Kokonaiskuva oli häiritsevää ja – näin minä sen muistan – kaikki me olimme jotenkin Armin puolella ja vähän huolissamme.

Pitääkö meidän olla huolissamme julkisuuden valinneiden pärjäämisestä? Olen melko varma, että jälleen moralistit pelistä pois jättäenkin aika moni pohtii tänään mielessään, miten tangokuningatar **Erika Vikman** tulee pärjäämään musiikkineuvoksen kyydissä. Emme me sitä 51 vuoden ikäeroa niinkään pohdi, vaikka tietysti ymmärrämme, että Dannyn ikäiselle voi sattua kaikenlaista ihan siitä riippumatta, mitä tekee tai on tekemättä. Mutta pohdimme hiljaa mielessämme, kannattaako Erikan esiintyä Dannyn kanssa jutuissa, jotka eivät pohjimmiltaan, vaikka epäilemättä yksityiskohdiltaan, poikkea jutuista, joita Kai Merilä rustasi aina kun Matilla alkoi olla rahapula tai päässä tuntui tyhjältä julkisuusvajeen takia.

Julkisjuttujen pohjimmainen idea tietysti onkin saada lukijat tunteenomaisesti samastumaan julkisuudella elävän kohtaloon, koska vain se saa meidän ostamaan ja klikkaamaan, kun aistimme kertovat oman julkikkisemme olevan taas tapahtumien keskipisteessä. Kai Merilän kuvauksen mukaan Nykäsen kansansuosio muutettiin lehdissä rahaksi hyvin määrätietoisesti ja suunnitelmallisesti, eikä missään nimessä vastoin Nykäsen parempaa tietoa. Nykästä voidaan kutsua ”uhrikksi”, mutta vain lainausmerkeissä. Hänkin on aikuinen, joka on vastuussa omista tekemisistään, myös niistä pöljistä ja juorulehtiin päätyneistä.

Emme todennäköisesti pelkää, että Erika Vikmania odottaa **Johanna Tukiaisen** tie. Erika on tangokuningatar, eikä hän siksi välttämättä tarvitsisi 74-vuotiaan musiikkineuvoksen vetoapua. Jos hän on tarpeeksi hyvä laulaja, ura urkenee ilmeisesti. Silti tällaiset ”lemmenloma luksushuvilalla” -tyyppiset jutut synnyttävät tympeän tunteen ja pakottavan kysymyksen: Oliko tämä ihmissuhde pakko myydä keltaiselle lehdistölle? Vastaus on ilmeinen: ei ollut pakko, mutta niin silti tehtiin. Suuren yleisön tirkistelynhalua ruokitaan nyt koko rahan edestä, vaikka ainakaan minä en usko, että musiikkineuvos Lipsanen olisi niin persaukinen, että on ollut pakko pyytää Ilta-Sanomat sponsori.

Vertaileekohan Erika Vikman itseään Armi Aavikkoon? Vaikea uskoa, ettei ajatus ole ainakin joskus tullut mieleen. Tangokuningatar ei näytä ollenkaan noin vain pompoteltavalta, pikemminkin päinvastoin. Hänen rinnallaan Danny näyttää juuri siltä mikä onkin. Mutta onko myös Erika Vikman halunnut julkisuuden juuri tällä tavalla? Onko Erika & Danny sama juttu kuin Armi & Danny vai ovatko ajat muuttuneet ja Erika päättää tasaveroisena kumppanina siitä, missä määrin ja millä tavalla pariskunnan intimitteettisuojaa muserretaan? En tiedä, joudun toivomaan parasta.

Osalla julkikkisista on tilillään todellisia tekoja, joiden ansiosta he ovat tunnettuja ja suosittuja joka tapauksessa ja juorujutuista huolimatta, eivät kaikki ole johannatukiaisia. Matti Nykänen on uransa jälkeisistä toilailuista riippumatta yksi kaikkien aikojen parhaista mäkihyppääjistä. Danny on tukkamuodistaan huolimatta yksi suomalaisen pop-viihteen suurista nimistä. Erika Vikman on hänkin osoittanut jo laulajankykynsä. Liekö tässä mitään perusteltua syytä olla huolissaan yhtään mistään? Eikö tämä loppujen lopuksi ole kaikille win-win tai jopa 50-60?

Kai Merilä kuvailee elävästi julkisen esiintymisen addiktoivaa vaikutusta ja sitä tyhjyyttä, joka iskee, kun julkisuus yhtäkkiä katoaa. Merilä vakuuttaa, että julkisuutta voi hallita hänen kaltaisensa ammattilaisen avulla. Tarvitseeko Danny ja vain hän **Rita Tainolan** kaltaista julkisuudenanostelijaa? Onko lemmenloma Thaimaassa vain lääkettä siihen tautiin, että nuoruus on väistämättä ohi ja julkisuus ei tule enää ilman suurta vaivaa? Voiko Erika Vikman myöhemmin arvostettuna veteraanilaulajana muistella huvittuneena vuoden 2017 ihmeellisiä tapahtumia, kun allekirjoittanut, Lipsanen, Tainola ja jopa Nykänen makaamme jo haudan uumenissa? Toivotaan ainakin niin. (10.1.2017)

Voihan Obama, mitä jätit tekemättä!

Yhdysvaltain väistyvä presidentti **Barack Obama** on kiistatta karismaattinen henkilö, joka pystyy tekemään vaikutuksen myös sellaiseen, joka ei haluaisi joutua Yhdysvaltain hallinnon korkeimman edustajan lumoihin. **Georg W. Bushin** painajaismaisten hallintovuosien jälkeen Obaman äly, loistava tilanne- ja huumorintaju sekä luontaiset esiintyjänlahjat tuntuivat lähes uskomattomilta. Silti on fakta, että kahdeksan Obama-vuoden jälkeen Yhdysvaltain presidentiksi valittiin **Donald Trump**. En väitä, että se oli Obaman syytä, mutta selkeitten yksittäisten poliittisten epäonnistumisten lisäksi Yhdysvaltain demokraattinen puolue ei Obaman johdolla kyennyt pitämään edes asemiaan, vaan päästi erittäin rikkinäisen ja sekavan republikaanipuolueen valtaan täydellä värisuoralla.

Todennäköisesti Barack Obama olisi kaikesta tästä huolimatta voittanut Donald Trumpin. Ei siksi, että **Hillary Clinton** on surkea vaan siksi, että Obama olisi ollut Trumpille vaarallisempi vastustaja. Todennäköisesti vielä selvemmin Trumpin olisi päihittänyt **Michelle Obama**, joka myös loisti presidenttien puolisoiden joukossa valovoimaisena poikkeuksena. Valitessaan Clintonin ehdokkaaksi aivan liian myöhään, aasipuolue teki mahdolliseksi sen, että järkyttävän paljon vähemmän ääniä kerännyt Trump kykeni valehtelemaan itsensä presidentin asemaan. Itse uskon, että jopa **Bernie Sanders** olisi pärjännyt Clintonia paremmin.

Nyt olemme kuitenkin siinä tilanteessa, että runsaan viikon kuluttua joudumme päivittäin jännittämään, mitä maailman mahtavimman valtion päämies sattuu yöllä tviittaamaan, minkälaisen pukin hän seuraavaksi palkkaa kaalimaan vahdiksi ja missä asiassa hän seuraavaksi valehtelee hetkeäkään epäröimättä. Ero Barack Obaman persoonaan tulee olemaan äärimmäinen, paljon äärimmäisempi kuin koskaan aikaisemmin. Trump ei ole Georg W. Bushin tavoin typerä, vaan ennen näkemättömän härskillä tavalla narsistinen rähinöitsijä. Ennen näkemätön siis Yhdysvaltain presidentin tehtävissä.

Myönnän avoimesti, että haluaisin sanoa Barack Obamasta myönteisiä asioita. En usko, että hän on millään yleisellä mittarilla paha, väkivaltainen tai murhanhimoinen ihminen. Silti hänen saldonsa kahdeksan vuoden presidenttinä antaa aiheita vakavaan kysymykseen siitä, tekikö Obama parhaansa, olivatko hänen rikoksensa pakotettuja vai oliko hän vain liian heikko, erityisesti aselobbyn liikuttavissa oleva nukke. Mehän tiedämme, että vaikka Yhdysvaltain presidentillä on poikkeuksellisen paljon toimeenpanovaltaa, hän ei ole tosiasiallisesti yksinvaltiaan asemassa. Siksi on kysyttävä, missä määrin Obaman kauden tapahtumat olivat hänestä riippumattomia, missä määrin hän ohjaili politiikkaa tai ainakin salli sen.

Lienee kiistatonta, että Obama epäonnistui täysin pyrkimyksissä rajoittaa pahamaineisen aseteollisuuden lobbysin valtaa, jos hän sitä todellisuudessa edes yritti. Surkuhupaisa Nobelin rauhanpalkinto ei paina mitään sen kaiken sotimisen rinnalla, mihin Obama antoi ainakin luvan. Parhaatkaan humanistiset puheet eivät muuta muuksi sitä, että presidenttinä Obama määräsi lukuisat salamurhat toteutettaviksi. Ikoninen kuva presidentistä kykkimässä huoneen nurkassa, kun hallintoeliitti seuraa **Osama bin Ladenin** teurastusta, kertoo surullisesti siitä, mitä myös oli olla presidentti Obama.

Obama yritti merkittäviä sosiaalisia uudistuksia, eikä varmaan kotona muuta olisi sallittukaan. Hyvät aiheet kuitenkin romuttuivat pääosin siihen, ettei niillä ollut riittävää kannatusta miljonäärien kansoittamassa kongressissa ja senaatissa. Kun aasipuolue ei onnistunut voittamaan lain-säädännön kannalta välttämätöntä enemmistöä, Obama sai käytännössä harrastaa varjonyrkkeilyä, kun norsupuolue yksinkertaisesti käänsi selkensä ja kieltäytyi reagoimasta. Presidentin toimivallan rajat tulivat harvinaisen selkeästi näkyviin, kun vanhoilliset republikaanit yksinkertaisesti kieltäytyivät käsittelemästä korkeimman oikeuden täydentämisestä presidentin esittelystä, ennen kuin presidentiksi on vaihdettu varmasti vanhoillisen ratkaisun tekevä henkilö.

Myönnän kuuluneeni niihin, jotka kuvittelimme Obaman nyt ainakin sen Guantánamon vankileirin sulkevan, vaikka tiesimme, että se on haastava prosessi. Kahdeksassa vuodessa tapahtui niin vähän edistystä, että Donald Trump pääsee rakentamaan haluamansa kidutuskeskitysleirin vähin vaivoin ja kustannuksin. Samoin askeleet Kuuban kauppasaarron poistamisessa tapahtuivat niin myöhään, ettei vapaan kaupankäynnin edullisuus ehtinyt käydä ilmeiseksi. Toimet olivat siis oikeansuuntaisia, mutta auttamattoman myöhään ja laimeina. Tarkoituksella vai vastustuksen takia, emme vielä tiedä. Samaa voi sanoa Israelin apartheid-hallinnon tukemisesta. Viime hetken näpätys oli näyttävä, mutta miksi se ei tapahtunut kahdeksan vuotta aikaisemmin? Kun Trump päästää vävy-poikansa hoitamaan Lähi-Idän tilannetta, saamme sitten opetella uuden määritelmän käsitteelle ”tulenarka”.

Obama on selkeästi suosituimpi maailmalla kuin kotipuolella. Se voi osittain johtua G. W. Bushin jälkeisen ajan euforiasta, mutta kyllä Obamalla on selvästi kaikki hyvän diplomaatin taidot hallussaan. Onko motivaatiota, on kokonaan eri asia. Kysyntää ei Trumpin aikana tietenkään tule olemaan, Trump kun ottaa palvelukseensa vain nöyriä renkejä. Obama tietysti kirjoittaa muistelmat ja ansaitsee niillä jokusen miljoona dollaria, joilla Malia Annin ja Natashan kunnollinen koulutus lienee turvattu. Ehkä Obama valitsee hiljaisen eläkeläisen elämän, ehkä ei. Stand up -koomikon ura olisi ainakin tarjolla ja epäilemättä menestyksekkäästi. Ehkä se ei Trumpin presidenttikaudella olisi edes mitenkään outoa.

Miljoonat yhdysvaltalaiset jättivät äänestämättä tai vaihtoivat ehdokasta, koska he olivat pettyneitä Barack Obaman ratkaisuihin. Henkilökohtainen karisma ja miellyttävyys eivät loputtomasti kompensoi tosielämän tapahtumia. Obamasta ei tullut rauhan presidenttiä. Hän ei kyennyt johtamaan puoluettaan politiikkaan, joka olisi pyyhkäissyt republikaanien vanhoillisen porukan pelilaudalta. Hän ei myöskään kyennyt yhdistämään kansakuntaa, vaikka epäilemättä vilpittömästi sitä halusi ja ehkä yrittikin. Obama nousi valtaan Bushin tuhoaman maan suurena toivona, mutta väistyy nyt pidettyinä, mutta objektiivisesti ottaen enemmän epäonnistuneena kuin onnistuneena presidenttinä. Mitä tästä voi oppia? Ainakin sen, etteivät pelkät hyvät aikomukset riitä, kun odotukset ovat mahdottomia. (11.1.2017)

2017: Lehtitietojen mukaan Obamat saavat muistelmitaan sievoisen 60 miljoonan dollarin palkkio. Barack Obamaa on tekopyhästi moitittu 400 000 dollarin luentopalkkioista, vaikka hän tuskin on maksajaa pakottanut. Ehkä vapaus presidentin virasta antaa Barack Obamalle mahdollisuuden toimia tarmokkaammin tärkeiden asioiden puolesta. Toivotaan niin.

Mannerheim ennen ”Mannerheimia”

Teemu Keskisarjan kirja *Hulttio : Gustaf Mannerheimin painava nuoruus* (Siltala 2016) oli pakko lukea, vaikka innostunut en ollut. Mannerheim-myytin rakentajat ovat kuitenkin ohittaneet lapsuuden ja nuoruuden niin systemaattisesti, että olihan se katsottava, mitä omia teitään kulkeva ja kirjoittava historiantutkija saa aiheesta irti. Ilman myytin tarjoamaa näkökulmaa olisi varmaan todettava, että eipä kovin kummoista ollut ruotsinkielisen aateliston elämä 1800-luvun loppupuolella ja kuka nyt jaksaa lukea sivukaupalla täysin tuntemattoman hankalan luonteen kehitysvaiheista. Keskisarja kirjoittaa omalla tyylillään, joka miellyttää osaa lukijoista, osaa ei. Arvostan sinänsä halua kirjoittaa toisin kuin muut, mutta tämän opuksen kohdalla tuntui hetkittäin, että Keskisarja leikittelee kirjallisesti, kun erityistä kerrottavaa ei ole. Tyyli onnahtelee paikoitellen kuin viimeistely olisi jäänyt hiukan kesken. Ehkä nuorta Mannerheimia hyvinkin vitutti umpikujaan uudelleen ja uudelleen ajautunut elämä, mutta asiatekstissä tällainen hyppää roskaksi silmään.

Jos asiat olisivat menneet toisin – tekee mieli sanoa ”kuten niiden olisi kaiken todennäköisyyden mukaan pitänyt mennä” –, tällä kuvauksella olisi vain yleinen kulttuurihistoriallinen merkitys. Kun päähenkilönä – vaikka ei missään tapauksessa ainoana hahmona – kuitenkin on kansalliseksi merkkihenkilöksi julistettu julkkis, Keskisarja kirjoittaa ja lukija lukee koko ajan se suunnaton

myytti ja sen lukuisat yksityiskohdat taustalla. Etsimme vihjeitä tulevasta, etsimme selityksiä tapahtumille ja loppujen lopuksi tietysti toivomme ymmärtävämmä jotain siitä, miksi juuri Gustaf Mannerheimista tuli ”Mannerheim”. Keskisarja näyttää itse tulevan kirjan loppuilla siihen näkemykseen, ettei lapsuuden ja nuoruuden tutkiminen valaise oikeastaan millään tavalla myytin Mannerheimia, koska välillä on vuosikymmenien lisäksi myös läpipääsemätön ryteikkö vahvoja ennakkokäsityksiä, niin myönteisiä kuin kielteisiääkään.

Muistelen joidenkin varhaisten kriitikoiden ehtineen ihmetellä sitä, miten leppoisasti ja hetkittäin arvostavastikin (tai ainakin ymmärtäväisesti) Keskisarja kohteeseensa suhtautuu. Ilmeisesti on odotettu – ei vähiten kirjan nimen takia – jonkinlaista häväästyskirjaa. Tutkijalle on kuitenkin käynyt kuten helposti käy, että paneutuminen elämän yksityiskohtiin tekee lempeämmäksi ja haluttomaksi viskellä kiviä. Mikäänhän ei siitä muutu, jos hulttion kuvailee hulttioksi henkilökohtaista antipatiaa huokuen. *Hulttio* ei ole missään nimessä häväästyskirja, enemmänkin se pyrkii osoittamaan, että myös Gustaf Mannerheim oli tavallinen ihminen hyvine ja huonoine piirteineen, ennen kuin hänestä tehtiin (eikä ollenkaan vastentahtoisesti) myytti.

Itseäni kiinnosti jo etukäteen ja kirjaa lukiessa vielä enemmän sen seuraaminen, miten loputtoman monien sattumien tulosta ihmisen toteutuva elämänkaari aina on. Pelkästään elämä ennen penisillien keksimistä oli kovin oikukasta. Lavantauti ei kysellyt, oliko tartunnan saanut aatelin vai rahvasta. Gustaf Mannerheim selvisi useammastakin lavantautitartunnasta, sisar Anna (Annicka) kuoli siihen jo 14-vuotiaana. Gustaf ei selvinnyt voidakseen muuttua suurmieheksi, vaan puhtaan sattuman kautta. On itse asiassa vaikea löytää Mannerheimin uralta käännekohtaa, joka olisi ollut määrätietoisen toiminnan tai ylipäättään ponnistelun tulosta. Kaikki vaan kääntyi loppujen lopuksi onnekaasti niin, että Mannerheim sattui olemaan oikeassa paikassa oikealla hetkellä. Ja jos ei sattunut, siitä ei ole ollut suurempaa tarvetta puhua.

Keskisarja tuo ansiokkaasti esille sen, miten ratkaisevaa roolia myös Gustaf Mannerheimin elämässä näyttelivät suhteet. Hyvin pitkään laiskotellut ja häiriköintiin taipuvainen Carl Gustaf Emil olisi ilman sukuverkostojen moninaista apua ilman muuta joutunut tyytymään johonkin hyvin tavanomaiseen uraan Suomessa. Sattumanvaraisten tapahtumien rinnalla kulkee koko ajan kroonista rahapulasta pelastavien setien ja tätien verkko, joka järjestää myös sosiaalisen kiipeämisen mahdollisuuksia, toimii puolisonvalinnan avustajana ja yleisenä turvaverkkona. Gustaf Mannerheim putosi ja pudottautui tuon verkon varaan niin monta kertaa elämässään, että olisi perustellusti voinut omistaa aikuisen elämänsä kiitollisuudelle sukulaisiaan kohtaan.

Sattuman ja sosiaalisen verkoston lisäksi asioiden kulkuun vaikuttavat tietysti aina myös ihmisen omat valinnat, pyrkimykset ja pelot. Vaikka Gustaf Mannerheim kaskujen tasolla ilmoitti jo hyvin nuorena haluavansa kenraaliksi, todellisuudessa hänen pyrkimyksensä olivat yhtä epämääräisiä kuin kenellä tahansa teinillä. Ainoa asia, mitä nuori Mannerheim Keskisarjankin todistuksen mukaan selvästi tavoitteli, oli aateliston loistelas, loiselämiseen perustuva tyyli. Jossain vaiheessa tämä vielä kiteytyi valtavaksi ihailuksi Venäjän keisarillista hovia kohtaan. Sitä Mannerheimkin palveli uskollisesti kolme vuosikymmentä ja olisi epäilemättä jatkanut oman elämänsä loppuun asti, jos eivät historian pyörähdykset tätä olisi tehneet mahdottomaksi. Mannerheim sai vapautuksen keisarin palveluksesta vihaamansa Leninin allekirjoittamalla päätöksellä.

Vaikka Teemu Keskisarja on jossain määrin lumoutunut oman hulttionsa elämäntarinasta, ei hän suoranaisesti Mannerheim-faniksi kuitenkaan julistaudu. Keskisarja kyllä omistaa kokonaisen luvun sen pohtimiselle, ovatko Mannerheimiin jälkikäteen kohdistetut epäilyt homoseksuaalisuudesta uskottavia. Keskisarjan mukaan näyttöä on todella vähän ja Mannerheimin elämän loppuun asti jatkunut pyrkimys pitää naiset – myös ne ihastuttavat – tietyn etäisyyden päässä heijasti enemmän yleistä suhtautumista oman yksityisyyden jakamiseen kuin seksuaalista valintaa. Mannerheim välitti yksinkertaisesti ratkaisevasti enemmän maineestaan ja kunniastaan kuin mahdollisista läheisten ihmissuhteiden tarjoamista iloista. Kukaan ei valintaan pakottanut, se oli oma päätös, joka kyllä pakotti fanit kaunistelemaan totuutta ja tarjosi vihamiehille maukkaita hiukopaloja.

Keskisarja ei ymmärrettävästi ole malttanut katkaista tarinaansa pelkkään nuoruuteen, vaan kuljettaa sen vuoteen 1918 eli meidän tuntemamme Mannerheimin syntymiseen asti. Mikään nuorukainenhan hän ei silloin enää ollut, vaan 51 vuoden iässä tuon ajan standardien mukaan jo valmis vanhuuden tai haudan lepoon. Keskisarja ei edes yritä keksiä mitään aasinsiltaa, vaan toteaa melko suoraan, että Mannerheimin syntymisen 1918 ja uudelleen 1939 olivat puhtaita sattumia, eikä mikään Gustaf Mannerheimin lapsuudessa tai nuoruudessa niitä voi selittää tai ennakoita. On luultavaa, ettei Mannerheim itsekään ajatellut toisin. Se ”vääjäämättömyys”, jollaista jokaisen myytin syntymisessä jälkipolvet niin mielellään näkevät, oli todellisuudessa pelkkä näköharha, illuusio. Jos Mannerheim olisi saanut valita, Suomi olisi jatkanut keisarillisen Venäjän osana ja Mannerheim itse hovin uskollisena palvelijana. Mikään ei puhu muun puolesta.

Mannerheim-fanit voivat silti nukkua edelleen rauhassa. *Hulttio* ei ravistele myyttiä, tuskin edes hipaiseekaakaan sitä. Kirja kertoo ihan eri Gustaf Mannerheimista, eikä kenenkään myyttiä ihailevan tarvitse piitata tosiasioista. Näinhän myytit toimivat, ne ovat itseriittoisia ja valmiita. Meille muille, myös aktiivisille myytinmurtajille, Keskisarjan kirja on yksi ansiokas lisäpala muotokuvassa, joka ei kiinnosta kaikkia. Todellinen Gustaf Mannerheim on niin etäällä myytistään, ettei sopua ehkä vielä parinkaan sukupolven aikana synny. ”Mannerheimille” on omat, itselleni hyvin vieraat tarpeensa, eikä niillä ole mitään tekemistä ”Gustaf Mannerheimin” todellisen persoonan kanssa. Aika vaikeaa tuota jälkimmäistäkään on ihailla, vaikka syyt ovatkin ihan toisia. Gustaf Mannerheim osasi tarvittaessa lumota lähiympäristönsä, mutta se oli opeteltua kulissia. Hulttion roolista hän kasvoi aikuiseksi, mutta ei mukavaksi tyyppiä silloinkaan. No, sellaista sattuu. (11.1.2017)

ოზგებ ბესარიონის ძე ჯულაშვილი ja Suomi

En itse ole koskaan tuntenut erityistä kiinnostusta Neuvostoliittoa ja isoa maailmanosaa kolme vuosikymmentä julmassa otteessa pitänyttä **Stalinia** kohtaan. Minusta Stalin ei ollut ollenkaan kiehtova persoonallisuus ja hänessä psykopaattinen tunteettomuus saavutti niin vastenmieliset mittasuhteet, että vähemmästäkin kiinnostus lopahtaa. Mutta tietenkin on myös niin, ettei Stalinia pääse kokonaan pakoon, niin musertava hänen vaikutuksensa 1900-luvun historiaan (ja valitettavasti heijastuksina myös 2000-luvulle) on ollut. Siksi sitä tarttuu myös **Kimmo Rentolan** tuoreeseen kirjaan *Stalin ja Suomen kohtalo* (Otava 2016), lukee sen ja kirjoittaa siitä vielä lyhyen arvion.

En tiedä Rentolan motiiveja tämän kirjan kokoamiseen. Se perustuu osittain vanhempiin teksteihin eli ei edusta kokonaan uutta tutkimusta. Kirja ei lupaa eikä tarjoa mitään radikaalisti uutta tietoa tai edes tulkintaa. Olisiko kustantaja pyytänyt ja professori vastannut pyyntöön, koska molemmat tietävät, että Stalinin nimellä voi aina myydä? Tällaista inhorealista tulkintaa tukee myös Rentolan tapa kirjoittaa. Se tiedetään muutenkin, ettei hän kirjoita kuten **Markku Kuisma** tai **Tee-mu Keskisarja**, mutta jopa Rentolan tyyliasteikolla tämä Stalin-kirja on jotenkin intohimoton, haluton. Kontrasti kirjan teeman – Suomen kohtalo vieraan vallan psykopaatin käsissä – ja toteutuksen minimalistisen tyylin välillä on vahva. Niin isoa asiaa ei tunnu olevan, että se tiristäisi Rentolan kynästä edes hitusen verta, hikeä tai kyynelnestettä.

Edellinen ei ole moite, pelkkä toteamus. En odottanut kirjallista ilotulitusta, mutta olin ylättynyt Rentolan rutikuivuudesta isojen asioiden äärellä. Tähän on historian tutkijalla ja popularisoijalla ilman muuta oikeus. Ehkä suomalaisissa isoja tunteita herättävä aihe on suorastaan houkuttellut kirjoittajan pysymään asiassa ja vain asiassa. Sen tuntijana Rentola on kiistatta erittäin vahva. Kielitaitonsa ja lähteiden tuntemuksensa ansiosta on helppo uskoa, jos Rentola sanoo, että jostain asiasta ei ole vahvistavaa tietoa. On hyvä, että tutkija sanoo kiertelemättä, että todisteita puolesta tai vastaan ei yksinkertaisesti ole. Satuiluun ei ole tarvetta, pysytään siis faktoissa.

Ei Rentolakaan täysin ulkopuolisenä silti kirjoita. Hän kirjoittaa suomalaisesta näkökulmasta, ei liioittele mutta ei myöskään vähättele railoa, jonka kokee venäläisen ja tšekäläisen elämäntavan, ajattelun ja kaikesta siitä seuraavan välillä. Tässä mielessä Rentola ei ole ”puolueeton”, vaikka

välttääkin onnistuneesti Stalinin demonisoinnin, joka olisi se helpoin tapa saada ostajia ja lukijoita. Pikemminkin Rentola tulee pitkän kirjan vaiheita korostaneeksi sitä, miten paljon Stalin teki myös isoja virhearviointoja, joita ei tietenkään myöntänyt, mutta jotka hän itse tajusi ja muutti äkillisesti linjaansa. Tämän prosessin kuvaus saattaa olla asioita vähemmän seuranneelle kirjan suuri yllätys. Stalin ei ollutkaan Suurta Suunnitelmaa tiukasti noudattanut kaikentietävä diktaattori, vaan ovela ja taitava taktikko, jolla ei kuitenkaan ollut kykyä nähdä kaikkia asioita ennalta ja joka oli loppujen lopuksi erehtyväinen ihminen.

Stalinin kaikenlainen de-demonisointi on tarpeen, jotta ymmärretään paremmin, milloin nykypäivänä ollaan tekemisissä Stalinin kaltaisen psykopaatin kanssa, milloin ei. Rentola pysyttelee tiukasti vuosissa 1939–1950, mutta moni lukija todennäköisesti pohtii, onko Vladimir Putin nykypäivän Stalin. Minusta Rentola tulee osoittaneeksi – vaikka se tuskin on ollut hänellä tarkoituksena –, että ei todellakaan ole. Stalin oli erittäin vähän riippuvainen työvereistaan, koska hän suhtautui epäluuloisesti jokaiseen. Stalin tapatti valtavia määriä itselleen välttämättömiä sotilasjohtajia ja muita asiantuntijoita vain kysyäksään jonkin ajan kuluttua, että miksi ihmeessä meillä on tällainen pula hyvistä sotilasjohtajista. Stalinin toimet eivät olleet kaikki ollenkaan rationaalisia, koska ne eivät heijastaneet kollektiivisia tarpeita vaan pelkästään Stalinin omassa päässä vellovaa todellisuutta.

Rentola käyttää suppean kirjansa sivuista monet sen näyttämiseen, että Stalin tiesi tehokkaan neuvostotiedustelun ansiosta melkein kaiken, mikä häneltä yritettiin pitää salassa. Vaikka Rentola ei sitä ihan suoraan sano, voidaan jälkiviisaasti todeta, että jos suomalaiset olisivat tienneet, mitkä kaikki tiedot Stalinilla itse asiassa oli käytettävissään, uhma olisi voinut olla toteutunutta vähäisempää. Historian ironiaa on, että Stalin olisi välttynyt monilta virheiltään – myös suhteessa Suomeen – jos toisaalta neuvostotiedustelu ei olisi ollut sekain määrin pelätyn diktaattorin mielitelystarpeen vankina ja toisaalta jos Stalin olisi uskonut päteviä tiedustelijoitaan toteutunutta paremmin. Moni asia kun ei ollut, kuten Stalinille kerrottiin tai hän itse halusi asioiden olevan. Se on aina huono perusta isoille päätöksille.

Rentolan kirjan ”tärkein” kysymys on tietenkin se, säästyikö Suomi Stalinin hirmuvallalta omaa neuvokkuuttaan ja taistelukykyään, Stalinin suomalaisia kohtaan tuntemaan ”suopeuden” seurauksena vai ihan vaan monen sattuman summana. Rentola osoittaa mielestäni aika hyvin, että Suomen omat ratkaisut eivät olleet ratkaisevassa asemassa, mutta eivät toisaalta merkityksetömiäkään. Suomi osoitti henkistä haluttomuutta alistumiseen niin monella tavalla, että sodankäynneissä tappiolle jääminenkin ei ollut pelkkää häviötä. Toisaalta Rentola myös osoittaa, että vaikka Stalinilla oli selvästikin Suomea kohtaan erityisiä tuntemuksia, ne olivat kaukana ”hellistä”. Stalin piti suomalaisia tyhminä (koska eivät ymmärtäneet alistua voiman edessä), mutta samalla kunnioitettavina (koska tyhminäkin olivat niin sitkeästi koko ajan vastahangassa ja tappelivat itsemääräämisoikeutensa puolesta). Jos Stalinilla oli helliä tunteita mitään kohtaan, Suomi ei siihen kategoriaan kuulunut, eikä tarvinnutkaan. Suomen selviäminen Neuvostoliiton suoranaisestä uhmaamisesta (talvisota) ja huonoksi osoittautuneella hevosella ratsastamisesta (luottaminen Hitlerin Saksan voimaan) johtuivat – näin Rentola todistelee – siitä, että Stalin arvioi Suomen lopullisen nitistämisen tulevan millä tahansa mittarilla järjettömän kalliiksi.

Rentola jättää jotenkin auki kysymyksen siitä, olisiko Stalin mieluummin nähnyt Suomen Puolan kaltaisena kansandemokratiana vai YYA-Suomena. Kirja todistelee, että talvisodassa tarkoitus oli katkaista Suomi ja miehittää siitä riittävä osa ja että jatkossa varsinkin sotilailla oli kyllä halukkuutta nujertaa vastarinta Suomessa miehittämällä keskeiset kaupungit, satamat, tukikohdat ja Ahvenanmaa. Stalinin toimintalogiikka ei kuitenkaan tue ajatusta siitä, että Stalin luopui Suomen valtaamisesta vain siksi, että se olisi ollut sotilaallisesti liian kallista juuri silloin, kun se olisi ollut mahdollista. Rentola osoittaa mielestä sen, että Stalin jätti Suomen rauhaan harkiten, puntaroituaan ratkaisun hyviä ja huonoja puolia. Kokonaan tämä ei johtunut suomalaisten sitkeydestä ja vastarinnasta, mukana oli myös maailmanpoliittisia nappuloita kuten Ruotsi, Englanti ja lopulta myös Yhdysvallat. Näyttää kuitenkin katteettomalta väittää, että Stalinin oli pakko luopua Suomen miehit-

tämisestä. Ei ollut pakko, mutta sen Stalin arvioi itselleen edullisemmaksi. Suomalaisia kommunisteja hän ei arvostanut, eikä siksikään pontevasti tähdännyt Suomen ”kansademokratisointiin”. Ei sen toteutuminen olisi Stalinille ollut vastenmielistä, mutta hän suhtautui asiaan arkirealistisesti, ei ideologisesti.

Oma kokonaisarvioni Rentolan todisteluiden perusteella on, että hyvin monet asiat vaikuttivat Suomen selviytymiseen Stalinin kuristukselta, eikä monen sattuman summa ollut suinkaan vähäisin tekijä. Kuten Rentola, annan itsekkin suuren merkityksen suomalaisten asenteelle, samoin Stalinin tunteista vapaalle ulkopoliittiselle laskelmoinnille (rauhallinen naapuri on aina parempi kuin koko ajan rähisevä ja pahojaan suunnitteleva naapuri). Näyttää kuitenkin siltä, että loppujen lopuksi monet sattumat yhdessä ratkaisivat, että Stalin otti juuri ne askeleet, jotka hän otti. Emme pääse Stalinin mieleen, mutta se kuva, jonka Kimmo Rentola rakentaa, ei todista mistään ”Suomen syöjäs-tä”. Mitään erityistä sympatiaa Stalin ei Suomea kohtaan tuntenut, mutta jonkinlaista vastahakoista arvostusta kuitenkin. Ehkä se yhdessä kansainvälisen poliittisen näyttämön käänteiden kanssa takasi, että ikuisesti epäluuloinen Stalin ei koskaan lähtenyt Suomen kanssa katsomaan sitä lopullista pokerikättä. Stalinille riitti, että Neuvostoliitto pysyi plussalla. Pelithän eivät lopu koskaan, vaikka pelaajat vaihtuvat. (17.1.2017)

Vaihtoehtoisten faktojen maailmassa

Kun presidentiksi itsensä valehdelleen **Donald Trumpin** virkaanastujaistilaisuus keräsi selvästi vähemmän väkeä kuin esimerkiksi **Barack Obaman** vastaava tilaisuus 8 vuotta aikaisemmin tai – mikä nöyryyttävintä – Trumpin vastaiset naisten mielenosoitukset, presidentin tiedotuksesta vastaavat marssittivat näyttämöllä aivan uuden asean eli *vaihtoehtoiset faktat*. Tätä asetta käytetään – ja oletettavasti sille tulee Trumpin hallinnon aikana runsaasti tarvetta – tilanteessa, jossa perinteiset faktat ovat vastenmielisiä tai saavat pääpomon kiukkuseksi. Kun valhe nimetään ”vaihtoehtoiseksi faktaksi”, loppuu teoreettinenkin tarve myöntää omat virheet. Sehän on osoittautunut Donald Trumpille täysin ylivoimaiseksi haasteeksi.

Samaan aikaan Oxfamin tuoreet laskelmat kertovat, että 8 maailman rikkainta miestä (se rikkain nainen on vasta sijalla 11) omistaa yhtä paljon kuin puolet ihmiskunnasta. Uutisen häkellyttävintä tieto ei valitettavasti ollut se, että pieni vähemmistö kahmii kaiken. Hälyttävintä oli Oxfamin välittämä tieto siitä, miten nopeasti tuo puolen maailman varallisuuden kahmineen porukan koko on pienentynyt. Vielä muutama vuosi sitten tähän kyseenalaiseen saavutukseen tarvittiin melkein kymmenkertainen määrä miljardöörejä. Tasaisen vauhdin taulukolla vuoden 2020 tienoilla 1-2 rikkainta miestä omistaa saman verran kuin puoli ihmiskuntaa.

Pinnalta katsoen näillä kahdella häkellyttävällä ja suoraan sanoen masentavalla uutisella ei ole mitään yhteyttä. Minusta niillä kuitenkin on ja yhteinen tekijä on se, että tosiasioista on tullut harkinnanvaraisesti tärkeitä asioita. Eivät Oxfamin listalle päässeet miljardöörit tietenkään kiistä varallisuuttaan (eri asia sitten on, kuinka tarkkaa tietoa meillä siitä on ja kuinka moni listalle kuului, vaan ei häveliäisyysyistä halua kuulua). Muutamat heistä ovat jopa julkisesti sitä mieltä, että miljardit täytyy jakaa hyviin tarkoituksiin, eikä jättää vain yksityiseen kulutukseen tai pelkästään kasvattamaan pottia entisestään. Maailman miljardöörit elävät kuitenkin vaihtoehtoisten faktojen maailmassa sikäli, että he eivät piittaa tuon taivaallista maailman suunnattomasta eriarvoisuudesta. Se fakta, että miljardit ihmiset elävät hädin tuskin ihmisarvoista elämää, ei kuulu näiden miesten valitsemiin faktoihin. He ovat valinneet ihan muut faktat, myös **Bill Gates** ja **Warren Buffett**.

Donald Trump valehteli itsensä presidentiksi lupaamalla palauttaa keskiluokan ja teollisuustyöläisten kadonneet työpaikat ja ihmisarvon. Hän valehteli häikäilemättä nostavansa ”unohdetun kansan” taas vallan kahvaan. Kun tuli aika nimetä uuden hallinnon avainhenkilöitä, unohdettu kansa ei päässyt edes pistesijoille, vaan valinnat kohdistuivat joko Trumpin kaltaisiin miljardööreihin tai milita-

risteihin, joissakin tapauksissa samassa ihmisessä yhdistyivät sekä militarismi että vauraus. Fakta on, ettei Trump päästänyt vallan kahvaan ketään siitä joukosta, joka hänet valtaan äänesti. ”Vaihtoehtoinen fakta” lienee se, että jollain merkkillisellä logiikalla nämä Trumpin omin käsin poimimat sotilaat ja upporikkaat kuitenkin edustavat juuri sitä unohtettua ja syrjittyä kansanosaa.

On selvää, että Trumpin lupaukset savupiiputeollisuuden paluusta eivät tule toteutumaan. Työpaikathan eivät ole kadonneet siksi, että kierot demokraatit ovat ne hävittäneet, vaan koska kapitalismi ei yksinkertaisesti enää tarvitse näitä työpaikkoja. Ihmiset ovat työttömiä, koska kapitalisti saa haluamansa voiton paljon varmemmin ja tehokkaammin keinottelemalla finanssipuolella. Miksi vaivautua maksamaan palkkaa ihmisille, jotka sairastelevat, tekevät lapsia ja tarvitsevat jopa ruokaa elääkseen? Paljon järkevämpää on sijoittaa rahat virtuaaliseen talouteen, joka ei tuota mitään kenellekään, paitsi satumaisia voittoja onnekkaille ja taitaville. Siellä ja vain siellä liikkuvat todella isot rahat.

On fakta, etteivät Gates, Buffett & Co ole tehneet töitä kymmenien miljardien omaisuuksiensa edestä. He ovat upporikkaita, koska talousjärjestelmä suosii varallisuuden kasautumista. He ovat upporikkaita, koska talousjärjestelmä suosii varallisuuden siirtymistä köyhiltä rikkaille. Donald Trump tulee tarvitsemaan kaikki keksimänsä ”vaihtoehtoiset faktat” selitellessään seuraavien vuosien aikana kannattajilleen, miksi kaikki hänen toimensa satavat viime kädessä upporikkaimpien eli muiden donaldtrumpien laariin, eivät suinkaan nostata kuolleita terästehtaita taas tupruttamaan ympärilleen savua ja luomaan työpaikkoja.

Upporikkaat ovat oikeassa väittäessään, etteivät ongelmat ratkea sillä, että he jakavat omaisuutensa köyhille. Sekin on tarpeen tehdä, mutta ei ennen kuin varallisuuden kasautumista suosiva ja sitä tarvittaessa aktiivisesti synnyttävä talousjärjestelmä on vaihdettu. Siihen asti on parempi, että sosiaalista omaatuntoa edes hitusen omaavat upporikkaat lahjoittavat hyviin tarkoituksiin eli harrastavat ”hyväntekeväisyyttä”. Sekin sana on todellisuudessa ”vaihtoehtoinen fakta”. Hyväntekeväisyys ei ole koskaan eikä missään ratkaissut rakenteellisia ongelmia, koska sen tarkoitus ei ole ratkaista rakenteellisia epäoikeudenmukaisuuksia vaan luoda mielikuva siitä, että rikas on nyt tehnyt osuutensa.

Donald Trump on oikeassa vaatiessaan, että suunnan ja tapojen on muututtava. Yhdysvaltain poliittisen kulttuurin syvä korruptoituneisuus ja lähes täydellinen alistuneisuus suuryritysten eduille estävät kaikki hyvät muutokset. Donald Trump on kuitenkin täysin väärä henkilö näistä muutoksista saarnaamaan, koska hän ei missään tapauksessa tule romuttamaan suuryritysten valtaa Yhdysvaltain politiikassa. Hän tulee todennäköisesti vahvistaneeksi sitä ja lopputulos selitetään taas ”vaihtoehtoisilla faktoilla”. Jos aasipuolue olisi ollut historiallisen fiksu ja valinnut ehdokkaakseen **Bernie Sandersin**, olisi ollut pienen pieni mahdollisuus sille, että suuryritysten nukketeatteri Washingtonissa olisi saanut hiukan uutta ohjelmistoa, ehkä jopa uusia käsikirjoittajia ja vierailevan ohjaajan. Nyt sekkin mahdollisuus on upotettu vähintään neljän vuoden päähän (en tosin itse kuulu niihin, jotka uskovat Trumpin valheilla lastatun laivan pysyvän neljää vuotta pinnalla – neljä kuu-kauttakin tuntuu pitkältä ajalta).

Me ihmiset olemme synnynnäisiä valehtelijoita. Pienen ihmisen valheella on yleensä pieni vaikutus yhtään mihinkään. Tilanne on toinen, kun suurimmat vallankäyttäjät perustavat toimintansa julkeaan ja ylimieliseen valehtelemiseen. Trump on jo ehtinyt osoittaa, että hänen valtiomiehitymistään lupailleet ovat täysin väärässä. Valheelle rakennettu jatkaa kulkuaan valheiden reunustamaa reittiä, mitä nyt ajoittain ”vaihtoehtoiset totuudet” värittävät maisemaa. Maailman rikkaimpien miesten ei tarvitse piitata vähääkään siitä, mitä mieltä muut ihmiset ovat. Donald Trump saattaa kuvitella olevansa samassa asemassa. Se on todennäköisesti Trumpin lopulta tuhoavien virhearvioitten yksi keskeinen tekijä. Jopa Trumpin kannattajat odottavat faktoja, jotka eivät lillu missään vaihtoehtomaailmassa. Sitä joko on työtön tai ei ole. Sitä joko tulee toimeen palkallaan tai ei tule. Faktat tulevat olemaan Donald Trumpin suurin vihollinen. Maailman rikkaimmille miehille muiden faktoilla ei ole merkitystä, koska he itse ovat se tärkein fakta. (23.1.2017)

Oligarkki kävi kylässä

Joillakin suomalaisilla oli tiistaina mahdollisuus nähdä ilmielävä oligarkki. Suomessahan ei oligarkkeja ainakaan virallisesti elä, kun se ilmeisin ehdokas eli **Björn Wahlroos** muutti Ruotsiin. Suomen näytille tullut oligarkki ei kuitenkaan tullut tänne oligarkkina, vaan Ukrainan presidentin roolissa. **Petro Porošenko** on ukrainalainen ekonomi ja liikemies, jonka Yhdysvaltain ja EU:n johtajat arvioivat keväällä 2014 sopivimmaksi henkilöksi toimimaan uuden, länteen kurottavan Ukrainan johtajana. Vaaleissa, joiden väittäminen vapaiksi ja normaaleiksi olisi valhe, Porošenko sai äänestämään päästettyjen äänistä riittävästi eli 54,7 %. Oligarkki ja pitkään Ukrainan politiikassa mukana ollut konkari oli muuttunut tasavallan presidentiksi.

Toisinkin olisi voinut käydä. Ukraina on valtio, jossa ylintä tosiallista valtaa ovat käyttäneet oligarkeiksi nimitetyt liikemiehet, joilla voi olla oma puolue tai sitten he toimivat taustavoimana jollekin puolueelle, jonka kautta valtaansa käyttävät. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeisen ajan on muu maailma voinut seurata ukrainalaisten oligarkkiryhmiä kiivasta taistelua siitä, kenellä on valtaa muita enemmän. Ukrainan parlamentin lukuisat käsirysyt ja monipuolinen poliittisesti motivoitunut väkivalta ovat tuntuneet hyvin ”eksoottisilta” ainakin täältä pohjoisesta käsin, mutta ukrainalaisille itselleen ei ole ollut iloa siitä, ettei kansaa ole siunattu viisailla ja henkilökohtaisesta edusta piittaamattomilla johtajilla.

Ukrainan sekavalta näyttävä oligarkkivalta on osittain seurausta tiukan keskusvallan katoamisen aiheuttamasta kultakuumeesta, mutta jotenkin näyttää siltä, että myös maan historia ja jyrkkä alueellinen eriytyminen ovat synnyttäneen valtion, jolla ei ole riittävästi sisäistä yhteenkuuluvuutta. ”Ukrainalaisuus” on epäilemättä olemassa, mutta se ei ole tarkoittanut, että ukrainalaisilla olisi polttava halu elää yhdessä ja rakentaa yhdessä kaikille hyvää valtiota. Lyhyesti sanoen ukrainalaiset vaikuttavat kovin eripuraisilta tavalla, jonka muuttuminen pelkästään järkevillä päätöksillä ei tunnu todennäköiseltä. Voi olla, että Suomessa oli samanlainen tilanne kevään 1918 jälkeen.

Ukraina on muodollisesti itsenäinen valtio, mutta monimutkaisten kansainvälisen politiikan ja myös geopoliittisen sijaintinsa takia se on ollut aina ”idän ja lännen” välimaata vähän samaan tapaan kuin Puola hiukan pohjoisempana. Maata ovat miehittäneet kilvan lännestä ja idästä tulleet sotajoukot, joilla on ollut sekä strategisia että avoimen ahneita pyrkimyksiä. Hitlerin Saksalle Ukraina tarkoitti aineellisten resurssien kaivosta, Neuvostoliitolle osittain samaa, mutta ennen muuta vahvaa muuria sydän-Venäjän suojana. Kun Ukraina irtaantui Neuvostoliitosta, Yhdysvalloissa jotkut arvioivat hetken otolliseksi laajentaa Natoa eli Yhdysvaltain sotilaallista voimaa myös siihen suuntaan. Tämä pyrkimys ei tosin onnistunut ennen kevään 2014 operaatioita, koska maan sisäinen valtataistelu osoittautui vahvemaksi kuin mikään ”värivallankumous”.

Petro Porošenko on ollut vallassa vasta muutaman vuoden, mutta lienee jo nyt mahdollista todeta, etteivät ainakaan kaikki häneen kohdistuneet odotukset ole toteutuneet. Saamme vasta joskus myöhemmin – ehkä – tietää, oliko Porošenkon päätös käynnistää sisällissota itäisten alueiden kapinoinnin nujertamiseksi hänen omansa vai antoiko rahoittaja eli EUSA selvän määräyksen, ettei separatismia saa sietää (toisin kuin usein luullaan, Ukrainassa se teollisesti kehittynyt osa maata on idässä, Venäjän suunnalla kun taas länsi on lähinnä maanviljelyä, joten idän menetys ei ollut mikään pikkujuttu). Käytännössä Porošenkosta on kuitenkin tullut sotiva presidentti.

Mittavan taloudellisen tuen ehtona on ollut Ukrainan syvälle korruptoituneen yhteiskunnan ohjaaminen normaalimman länsimaisen demokratian suuntaan. Ajoittaisista ”toimiin on jo ryhdytty” -tyyppisistä uutisista huolimatta edes kiihkeimmät propagandistit eivät uskalla väittää, että mikään olisi oikeasti muuttunut. Oligarkkien valta, joka Ukrainassa näyttäytyy myös hyvin vanhoillisena klaanityyppisenä alueellisena hallintana, ei ole kadonnut, tuskin heikentynytkään. Suurliikemiehiä ei tietenkään kiinnosta oman valtansa kaventaminen. Koska kansalaisyhteiskunnan päästäminen valtaan on sekin riskialtista, jatkuu nykyinen puheiden ja tekojen välinen ristiriita ainakin siihen asti, kunnes edessä on taas vallanvaihto.

Miksi presidentti Petro Porošenko vaivautui tekemään valtiovierailut Baltian suurvaltoihin Viroon ja Suomeen? Makeiskauppoja hän ei ainakaan tullut tekemään. Diplomaattinen kohteliaisuus ei salli suorapuheisuutta, mutta lienee aika ilmeistä, että tarve tällaisille vierailuille on ollut Ukrainassa, ei kohdemaissa. Porošenkon vierailua eivät edes normaalisti valtiovierailuista jonkin kotieläimen kokeisia otsikoita tekevät lehdistön osat suuremmin noteeranneet. En nyt väitä, että Porošenkon vierailu olisi ollut Suomelle ja **Sauli Niinistölle** kiusallinen velvollisuus. Mutta on vaikea nähdä siinä myöskään mitään erityistä etua ja lisäarvoa. Vieras ei nimittäin keskittynyt ainakaan uutisten perusteella ylistämään maittemme välistä taloudellista ja kulttuurista yhteistyötä, vaan häntä kiinnosti enemmänkin Venäjän haukkuminen.

Venäjälle räksyttäminen on ollut normaalia käytöstä EU-maitten johtajilta, mutta todennäköisesti ainakin tasavallan presidentin näkökulmasta Porošenkon vierailu olisi kaikin mokomin voinut painottua myös toisin. Virossa ehkä taputettiin käsiä, Suomessa tällaista ei varsinaisesti haluta korostaa ja suurennella. Porošenko ei näytä ajatelleen niinkään isäntiään kuin omaa agendaanda. Sellainen on tavallista ja ymmärrettävää, mutta ei ehkä pidettyä. En ihmettelisi, vaikka Sauli Niinistön vastavierailun kanssa ei pidettäisi hirveää kiirettä. Presidentinvaalit uhkaavat lähivuosina molemmissa maissa, eikä kukaan tiedä, ketkä silloin ovat ehdokkaina tai ketkä tulevat valituiksi.

Oligarkkitaustainen presidentti kuulostaa lähtökohtaisesti vastenmieliseltä idealta. Minun silmissäni Porošenko menetti uskottavuutensa määrätessään sotajoukot hyökkäämään ”separatistien” kimppuun. Voi olla, että Porošenko on oligarkiksi ihan mukava ihminen. Tyhmä hän ei voi olla, koska on kerännyt rutiköyhässä maassa miljardiomaisuuden ja on edelleen hengissä. Mutta onko Porošenko valtiomies, siihen on vaikeampi antaa myöntävää vastausta. Hän ei ole kasvanut kaikkien ukrainalaisten presidentiksi, hän ei ole tehnyt kansalaisyhteiskuntaa vahvistavia uudistuksia eikä varsinkaan yhdistänyt hajanaista kansaa. Päästötodistukseen voi olla vielä aikaa, mutta vaikea on välitodistuksessakaan nähdä välttävää parempia numeroita. Itäisen Ukrainan asukkailta taitaa tulla suoraan ehdot, samoin Putinilta. Donald Trumpin arvosanaa vielä odotellaan ja se saattaa olla se tärkein. Ukrainan oligarkit kun eivät käytä omia miljardejaan kansalaisten hyväksi. (26.1.2017)

Erik Ensimmäinen ja viimeinen

Modernin Suomen ehkä ainoan aidon renessanssiruhtinaan eli **Erik Tawaststjernan** kuolemasta ehti kulua yli kymmenen vuotta, ennen kuin tuhansien suomalaisten varmasti kiihkeästi odottama elämäkerta valmistui. Asialle uskaltautui Tawaststjernan oppilas, sihteeri ja lopulta professorikollegi **Matti Vainio**. Ehkä hän olikin ainoa vielä elossa oleva tutkija, jolla on ollut omakohtaiset siteet sekä itse kohteeseen että hänen työskentelytapansa. Toinen hyvin läheltä asioita katsonut olisi ehkä ollut Sibelius-kirjasarjan valmiiksi kätilöinyt **Gitta Henning**.

Lienee Matti Vainiokin tätä hanketta pitkään miettinyt ja hautonut. Erik Tawaststjernan kaltaisesta persoonallisuudesta kirjoittava on väkisin hankalassa tilanteessa: miten pitää lukemattomiin eri suuntiin rönsyillyt elämä kohtuullisissa mitoissa ja uomissa ja toisaalta, miten varmistaa, että lopputulos on edes vähän yhtä värikäs kuin kohteensa. Tässä suhteessa Vainio on mielestäni onnistunut kiitettävän hyvin. Erik Tawaststjerna tuntematonkin saa varmasti riittävän monipuolisen kuvan hänen erikoislaadustaan, eikä tuota kuvaa voi syyttää ylenpalttisesti kaunistelevalta. Vainio ei peittele Erik Tawaststjernan persoonan ikävämpiä puolia, mutta ei myöskään tirsyttele niitä sensaatiopannulla.

Vaikka Vainio ei ole sortunut rakentamaan yksipuolisen myötäsukaista henkilökuva, on hänen kirjoitustyyliinsä muuten varsin varovainen ja Erik Tawaststjernan ympärillä liikkuneiden lukuisten epätavallisten persoonallisuuksien kuvailu välillä turhankin häveliästä. Ei kai nykypäivänä enää ole liian ”rohkeaa” puhua homoseksuaalisuudesta sen omalla nimellä, varsinkin kun useimmat siihen aikalaisten silmissä ”syyllistyneet” ihmiset ovat jo kuolleita. On tietenkin ymmärrettävää, ettei Vainio ole halunnut hienotunteisuussyistä revitellä luonteeltaan intiimejä yksityisasiota. Mutta

jos jonkin asian haluaa mainita elämäkerrassa, ehkä asioista kuitenkin kannattaisi kirjoittaa suoraan eikä jättää asioita lukijan arvailtavaksi. Ehkä teksti olisi myös kaivannut vielä yhden ulkopuolisen oikoluvun, paikoitellen tekstiin on jäänyt tahatonta toistoa ja yleiseen asialliseen tyyliin huonommin sopivia huutomerkkejä.

Onko kaikki farssia vain (Otava 2016) on kirjan nimeksi otettu suora lainaus Erik Tawaststjernan omista pohdiskeluista. Se muistuttaa osaltaan siitä, että huolella vaalittu julkinen kuva taiteellisesti luovasta professorista ei todellakaan ollut sama asia kuin Erik Tawaststjernan monimutkainen ja osin hyvin ristiriitainen persoona. Kaviaarilla tilaisuuden tullen mielellään herkutellut, yläluokkaisesti maailmaa ja sen käytännöllisiä hankaluuksia tarkastellut Tawaststjerna oli toisaalta hyvin vaatimattomissa olosuhteissa kasvanut ja toisissa yhteyksissä hyvin niukasti elävä paradoksien nippu. Tuhannet ihmiset saivat kokea hänen hymyilevän, lempeän ja hyväntahtoisen puolensa, mutta Erik Tawaststjerna saattoi myös olla erittäin tyly, kärsimätön ja ennen muuta täysin kiittämätön. Kuvaukset hänen ”sihteereilleen” pakottamista olosuhteista tuntuivat uskottavammilta jonkun orientin itsevaltiaan maailmassa.

Erik Tawaststjerna oli erittäin älykäs, kielitaitoinen, matemaattisesti hyvin lahjakas, äärimmäisen karismaattinen ja taitava ihmisten suostuttelija, jolle ei tuottanut mitään vaikeuksia solmia suhteita maailman tunnetuimpien taiteilijoiden kanssa. Erik Tawaststjerna kykeni lumoamaan melkein kenet hyvänsä, mutta sen sijaan että olisi käyttänyt kykyjään pörssissä, hän valjasti kykynsä taiteen ja tieteen palvelukseen. Varsinkin näin jälkikäteen ajatellen monet Erik Tawaststjernan muulle maailmalle välillä täysin kohtuuttomat toimintatavat tavallaan saavat siunauksen sitä kautta, että tulipa niillä kärsimyksillä kuitenkin saatua aikaiseksi arvokkaita ja pysyviä asioita. Erik Tawaststjernan kirjoja ja esitelmiä ei tunnetusti kukaan muu olisi voinut luoda. Eikä mikään huono käytös muuta sitä tosiasiaa, että kriitikkona Erik Tawaststjerna loi myötäelävän, turhia tölväisyjä visusti karttavan tyylin, joka korostui, koska sen rinnalla oli ajallisesti **Seppo Heikinheimon** täysin toisella etumerkillä varustettu mustavalkoinen tuomiopäivän pasuunan tyyli.

Matti Vainio ei asiaa paisuttele, mutta kyllä hän rivien välissä myös muistuttaa lukijaa siitä, että monet Erik Tawaststjernan saavutukset olivat todellisuudessa ryhmätyön tulosta, vaikka hän ilman nolouden häivääkään otti kaikki kiitokset itselleen. Erik Tawaststjerna rakasti huomiota ja ylistystä, tässä suhteessa hän oli aito taiteilijanarsisti. Ilman suuren ihmisjoukon kannattelua hän ei kuitenkaan olisi koskaan saavuttanut tavoitteitaan ja tämän Vainio kauniisti tuo esiin esimerkiksi kuvaamalla puoliso Carmenin hiljaista urotyötä Erik Tawaststjernan kaoottisen maailman tukipilarina. Vainio tuo myös kiertelemättä esiin sen roolin, joka hänellä itsellään ja muilla ”sihteereillä” oli sekä hanttihommissa että – mitä ei ehkä aina tulla ajatelleeksi – myös sanontojen ja yksityiskohtien hiomisessa. Erik Tawaststjernalle kelpasivat vain riittävän tietävät, taitavat ja osaavat apulaiset. Ilman sellaisia hän oli helposti pulassa.

Kuulun itse sukupolveen, jolle Erik Tawaststjernan tekstit Hesarissa olivat odotettua mielenlylennystä ja luennot kuin virvoittavaa vettä kuivalla yliopiston keitaalla. Mitään omakohtaisia kontakteja minulla ei ole ollut, eikä Erik Tawaststjernan syvin lumovoima koskaan ole itseäni koskettanut. Ehkä siksikin luin tätä elämäkertaa yhtä aikaan uteliaana, kiehtoutuneena ja vähän ärsyyntyneenä. Huomasin monta kertaa kysyväni tuotuneena, eikö kukaan todellakaan uskaltanut tai halunnut sanoa Erik Tawaststjernalle selvää eitä edes kaikkein kohtuuttomimpina hetkinä? Totta kyllä hänen ”sihteerinsä” lopettivat yksi toisensa jälkeen, jollain lailla romahtaneita siltoja oli yllättävänkin paljon ja todennäköisesti kaikki Erik Ensimmäisen hirmuvallan tulosta. Silti yleisvaikutelmaksi jää – jollei Vainio ole tietoisesti jättänyt kertomatta tapauksista, joissa Erik Ensimmäinen ei saanut tahtoaan läpi, jokunen niitä kirjassa on –, että Erik Tawaststjerna sai tahtonsa melkein aina läpi. Jos ei heti ja hyvällä niin itsepintaisella hivutuksella sitten.

Johtuiko tämä häikäilemättömyys – muuta sanaa on vaikea keksiä – osittain siitä, että Erik Tawaststjerna pani maailman maksamaan siitä, että hänen uransa pianistina päättyi ainakin sisäisesti erittäin traumaattiseen tappioon? Tällaista Vainio ei spekuloi, mutta kauempana oleva lukija saa

tällaistakin mieleen, niin vakavissaan Erik Tawaststjerna tavoitteli uraa, jonka kyllä sitten hänen poikansa **Erik T. Tawaststjerna** pitkälle toteutti, vaikka isä ei sitä enää ollut kokemassa ja ehkä saamassa välillistä lohtua. Pianistinuran päätyminen hän ei johtunut ulkoisista tekijöistä vaan siitä, ettei Erik Tawaststjernan täysin riittämätön koulutusperusta tarjonnut riittäviä eväitä suvereeniin soolouraan. Emme tiedä, olisiko kaikki mennyt toisin, jos Erik Tawaststjernan lapsuudenkoti olisi ollut vauras ja pikku-Erik istunut nelivuotiaasta lähtien ammattitaitoisten opettajien kasvatettavana. Itse arvelen, että kyllä olisi ja emme nyt ajattelisi Erik Tawaststjerna Sibeliuksen tutkijana, vaan pianistina.

Vaikka Erik Tawaststjerna oli tavattoman omaperäinen persoona itsekkin, hänen pitkäaikainen työnsä **Jean Sibeliuksen** parissa johti jonkinlaiseen persoonien sulautumiseen siten, että elämäkerturi alkoi kokea olevansa yhtä kohteensa kanssa. Ehkä tämä oli yksi syy siihen, ettei Sibelius-elämäkerran loppu ollut loistokas, vaan aivan kuten Sibelius, myös Erik Tawaststjerna menetti lopulta kokonaan luovuutensa ja työkykynsä. Kurinalaisemmalla metodilla sarjasta olisi ehkä tullut 7-osainen ja se olisi valmistunut hyvissä ajoin ennen vanhuutta ja aivoinfarkteja. Mutta ei Erik Tawaststjerna ollut vaihtoehtoa. Hän oli hyvässä ja pahassa oman persoonansa vanki tuottaen ihmeellisiä asioita, mutta myös jääden niiden yksinäisten seinien sisäpuolelle. Erik Ensimmäinen oli myös ainoa ja viimeinen. (30.1.2017)

Aina oikealla puolella

Olen suomalaisen upseerin poika, reservin luutnantti ja vakaumuksellinen pasifisti. Minulla ei ole Suomen ja Venäjän kaksoiskansalaisuutta, mutta isän puolen sukutaustan puolesta voisi ollakin. Reservin upseerin tittelistä huolimatta henkilötiedoissani on ainakin virtuaalisesti paksu punainen merkintä, jonka takia minua ei olisi otettu sisään Kadettikouluun eikä päästetty reserviläisenä läheläkään mitään strategisesti tärkeää, ”salaista” tai salaista. Syynä ei kuitenkaan ole ollut se, että iso-isäni isoisä päätti tulla jostain Rostovin takaa kaukaiseen provinssikaupunki Gelsingforsiin yrittäjäksi. Syyksi riitti se, että olin ja olen yhteiskunnallisten näkemysten takia ”epäluotettava”.

Viime päivinä on ihmetelty, valehtelevatko puolustusministeri **Jussi Niinistö** ja Suomen armeija, vai pelkästään jälkimmäinen. Itse epäilen, että vaikka Niinistö on perussuomalaisten edustaja, ei häntä niin täydellisesti ole voitu asioista sivussa pitää, ettei hän tuntisi Suomen armeijan historiallista ja nykyaikaista rakenteellista oikeistolaisuutta. Itse uskon tässä vaiheessa paljon enemmän Ylen toimittajia kuin kenraaleja. Heille totuuden kertominen ei tarjoa mitään etuja, mutta kaikki kiistämällä voidaan jatkaa ”kansanarmeijan” illuusion ylläpitoa. En usko, että Ylen puolelta ollen valmiita penkomaan tätä asiaa pohjia myöten, kyllä toimitusjohtaja jossain vaiheessa puhalttaa pelin poikki.

Ääneen puhutaan vain Venäjästä ja sen vaikutusvallasta, mutta koko ajan kaikki asioista vähänkin perillä olevat tietävät, että puhutaan myös niistä suomalaisista, joiden isänmaallisuutta ja luotettavuutta kriisin hetkellä epäillään. Kaksoiskansalaisuudesta voidaan puhua ääneen, minun kaltaisistani ei. Suomalaisten jakaminen luotettaviin isänmaallisiin ja epäluotettaviin epäisänmaallisiin oli julkista arkea 1920- ja 1930-luvuilla, mutta Neuvostoliiton voittoon päättyneen sodan jälkeen kaikki se piti painaa pinnan alle, näkymättömiin ja kuulumattomiin. Mutta ei se mihinkään kadonnut, tietenkään. Armeija on aina ja kaikissa yhteiskunnissa vallassa olevan luokan ja eliitin työkalu. Suomen armeija on ollut pian sata vuotta valkoisen, porvarillisen Suomen armeija. Jos se sodan jälkeen hetken näytti joltain muulta, se häivähdys ei kauaa kestänyt.

Ideologisesti epäluotettavien kansalaisten diskriminointi jopa armeijassa olisi perustuslain vastaista, joten virallisesti sitä ei tietenkään esiinny. Jokainen armeijan käynyt julkisesti vasemmistolainen kuitenkin tietää, miten homma toimii. Suomen armeija on itse itseään täydentävä säätiö, jonka palvelukseen otetaan vain ”sopivia” ihmisiä. Ei niin, etteikö jopa vastuunalaisissa tehtävissä saattaisi joku demari olla – muistan itse rajut huhut Kadettikouluun päässeestä demarista 1970-

luvulla – mutta todennäköisesti hänkin on demari tannerilaisittain, ei mikään ”tuomiojalainen”. Varusmiehet ovat tietenkin eri asia, vaikka vahvistamattomien huhujen mukaan erinäinen joukko kommunistiksi leimattuja olisi erityisesti 1970-luvulla saanut vapautuksen palveluksesta hyvin köykäisin perustein. Ei niitä pahimpia agitaattoreita haluttu edes varusmiehiksi. Parempi oli pitää ne ulkopuolella.

Ei minua Helsingissä asuessani koskaan häiritty kertausharjoituskäskyillä, mutta kun asuin joitakin vuosia Kainuussa, siellä oli pula reservin upseereista niin kova, että jopa kaltaiseni K-mapin äijä kutsuttiin muutamaksi päiväksi maastoon. Kuten varusmiesaika, myös nämä muutamat reservin harjoitukset olivat perin opettavaisia (typeriä, mutta opettavaisia). Ensinnäkin vahvistui oletus, että armeija valmistautuu ainakin tykinruokaporukan kohdalla edelleen pitkin pääteitä idästä panssarivaunuilla köröttelevän vihulaisen varalle. Tätäkin mielenkiintoisempaa oli erään ilmeisesti hiukan liikaa ilolientä nauttineen paikallisen gauleiterin uhopuhe siitä, mitä tapahtuu, kun liikekannallepanokäskey tulee. Kun ketään kantahenkilökuntaan kuuluvaa ei ollut kuulolla, tämä sankari kertoi varsin avoimesti siitä, miten salaistakin salaisempi systeemi toimii.

Viesti tulee ensin tietysti gauleiterin kaltaisille varmoille yhteyshenkilöille. Seuraavaksi pannaan turvasäilöön epäilyttävät tyypit (siis minut, kaksoiskansalaiset ja varmaan myös maahanmuuttajat taustastaan riippumatta – tarinan aikaan asia ei vielä ollut ajankohtainen). Lopuksi kootaan niistä luotettavista ja isänmaallisista etukäteen tehdyn suunnitelman mukainen joukkio sotakuntoisia miehiä. Avainhenkilöitä olivat tietysti metsästäjät, rajamiehet ja ”määrättyjen” klubien jäsenet. Gauleiterimme huomasi jossain vaiheessa olevansa ehkä liian puhelias ja korosti, että tällaisista asioista ei tietenkään saa puhua ääneen. Eihän sitä voi tietää, milloin sellainen epäluotettava ”isänmaanpetturi” on kuulolla.

Minusta on aivan turhaa kiistellä siitä, ovatko armeijan vakanssit kaikille avoinna. Eivät ole, tietenkään, eivät ole koskaan olleet eivätkä tule koskaan olemaan. Armeijan kaltainen organisaatio toimii vain osittain ns. parlamentaarisessa valvonnassa, monet asiat se päättää täysin itsenäisesti ja siviilejä vaivaamatta. Kaikkein salaisimpien organisaatioiden osat eivät ole mukana eduskunnan budjetissa, vaikka valtion rahaa käyttävätkin. Näin on kaikissa maissa järjestelmästä riippumatta. Sitä voi turvallisesti pitää ns. oletusarvona kaikkialla. Armeija on tiedustelupalveluiden lisäksi aina se yhteiskunnan nurkka, jossa yleiset lait pätevät vain näennäisesti. Järjestelmä toimii, koska armeijan edustajat kiistävät kaiken jyrkästi ja koska sanattoman sopimuksen perusteella ideologisesti riittävän samanhenkiset päättäjät teeskentelevät uskovansa, mitä armeija sanoo.

Historian ironiaa tietenkin on, että kansallis-oikeistolaisen Venäjän hallinto on Suomen armeijan näkökulmasta yhtä epäilyttävä kuin oli aikoinaan Neuvostoliiton hallinto. Venäjän kohdalla edes yhteinen oikeistolainen ideologia ei riitä tekemään naapurista luotettavaa. Tunne lienee molemminpuolinen. Kun oikeistolainen puolustusministeri julmistelee oikeistolaisten johtamalle Yleisradiolle oikeistolaisten täydellisesti hallitseman armeijan puolesta, täytyy ehkä henkäistä muutaman kerran paradoksin ymmärtämiseksi. Avain on tietysti russofobia, joka on porvarillisuuttakin vahvempi ideologia. Jussi Niinistön fobiat eivät välttämättä kumpua ihan samasta lähteestä kuin kenraaleilla, mutta kyllä se heidät samalle puolelle varmistaa.

Mutta miksi siis Yleisradio on ruvennut keikuttamaan valkoisen armeijan venettä? Onko joku ihan oikeasti huolissaan Suomen kansalaisten tasa-arvoisesta kohtelusta armeijassa? Jos on, sitä huolta tulee riittämään, vaikka kaksoiskansalaisuusasia ratkaistaisiin lailla tai millä muulla tahansa tavalla. Omassa kiihkeässä poliittisessa nuoruudessani kiisteltiin siitä, onko parempi boikotoida porvarillista armeijaa (siviilipalvelus) vai yrittää vaikuttaa siihen sisältä päin (normaali asepalvelus, pyrkiminen aliupseeri- ja upseerikouluun). Reservin upseerina kannatin jälkimmäistä, vaikka tiesinkin, että armeija on umpiporvarillinen maailma, jonka muuttaminen ei ole mahdollista. Minusta tuli kuitenkin pasifisti, joskaan ei armeijan ideologisen valkoisuuden takia. Minulle kaikki armeijat ovat nykyään samanvärisiä, kuoleman mustia.

En pidä siitä, että armeija ja porvarilliset vallankäyttäjät eivät myönnä armeijan poliittista väriä. Se on ohittamaton tosiasia, josta ei kuitenkaan saa puhua ääneen. Tämä vaikeneminen on asian vaarallisin puoli, ei niinkään se, ettei vasemmistolaisesti ajatteleva ihminen pääse näkemään armeijan strategisia papereita, tukikohtia ja asejärjestelmiä. Tietenkin tämä kansalaisten jakaminen luotettaviin ja epäluotettaviin on sietämätöntä ja perustuslain vastaista. Sitä muuria ei kuitenkaan hevin rikota, en itsekään ole pitänyt pään takomista mielekkäänä. Aina löytyy jokin näennäisesti legitiimi peruste sille, ettei epäluotettavaa päästetä näkemään ja kokemaan liikaa. Armeijan pakasta eivät valttikortit lopu koskaan kesken.

On kuitenkin eri asia todeta asioiden tila ja tyytyä periaatteelliseen kritiikkiin kuin teeskennellä Jussi Niinistön tavoin, että Suomen armeija kohtelee kansalaisiaan tasa-arvoisesti ja vielä vaatia, että muidenkin täytyy yhtyä teeskentelyyn. Isänmaan puolustaminen, isänmaan etu ei ole sama asia kuin eliitin, vallassa olevien etu. Jussi Niinistö palvelee Suomen nykyistä eliittiä (ikä yli 100 vuotta), kuten tekee myös Suomen armeija (epäilyt epäisänmaallisesta hingusta alistua Naton päättäjävallalle eivät mahdu tämän tekstin puitteisiin) ja päättäjien suuri enemmistö. Minäkin haluan suojella isänmaatani, mutta myös ja ennen muuta tältä samalta eliitiltä, ahneelta ja epäisänmaalliselta oikeistolaiselta porvaristolta, joka tiukan paikan tullen on ennenkin hypännyt milloin Saksan, milloin Yhdysvaltain sylikoiraksi.

Loppuvuodesta tunteet tulevat kiihtymään. Jos Jussi Niinistö on joulukuun alussa edelleen puolustusministeri, hän tulee pitämään perinteisiä juhlapuheita perinteisesti hurraaville kansanjoukoille. Minä taas muistutan siitä, että eliitti ei koskaan anna kaikille suomalaisille samaa arvoa. Veneen keikuttaja tai sellaiseksi leimattu on automaattisesti alempiarvoinen tai suoraan arvoton, oikeudeton ja saa kuulla kunniansa, kuten nyt Yle (nykyisissä oloissa ei kuitenkaan kuulu kalloonsa). Historia tuntee puolta vaihtaneita armeijoita. Sen varaan ei Suomessa kuitenkaan kenenkään kannata laskea. Armeija valitsi puolensa vuonna 1918 – tai eliitti armeijansa, ihan kuinka vain asian haluaa ilmaista. Muutosta ei ole näköpiirissä. (3.2.2017)

Jos presidentti ei osaa lukea eikä kirjoittaa...

Katsoin pari päivää sitten **David Pakmanin** tuoreen ohjelman *Uh-Oh: Does Donald Trump know how to read?*, joka esittelee todisteita jo pitkään liikkuneille epäilyille, että Yhdysvaltain presidentiksi vastikään valittu **Donald Trump** ei osaa lukea eikä kirjoittaa. Tämä 12 minuutin pituinen ohjelma on sinällään aika karmiva, mutta aivan erityisesti minuun vaikuttaa dokumentaarinen pätkä, jossa Trumpin oma asianajaja yrittää saada häntä lukemaan paperista todistajalausuntoon tarkoitettu pätkä. Trump on kuvassa aivan eri ihminen kuin julkisuudessa: hiljainen, hämmentynyt ja erittäin sääliittävä. Trump yrittää ensin keksiä tekosyitä sille, ettei rupea lukemaan pyydettyä kohtaa (”tämä on kovin pitkä” ja ”minulla ei ole silmälaseja mukana”, vaikka kukaan ei ole koskaan nähnyt Trumpin käyttävän laseja). Lopulta Trump kokoaa ilmeisesti yksittäisistä sanoista lauseita, jotka liittyvät paperilla olevaan asiaan, mutta ovat hänen itsensä muotoilemia.

David Pakman sen paremmin kuin muutkaan asiaa käsitelleet toimittajat eivät näytä ottavan kantaa siihen, onko kyseessä lukihäiriö eli dysleksia vai ihan oikeasti lukutaidottomuus. Trumpin kirjoitustaitokaan ei näytä ohjelman perusteella menevän allekirjoitusta pidemmälle. Jopa ne kuuluisat tviitit ovat ilmeisesti saneltuja. Pakman voi olla puolueellinen, mutta vaikuttaa siltä, ettei kenelläkään ole näyttää kiistämättömiä todisteita siitä, että Donald Trump kykenee lukemaan ja kirjoittamaan normaalilla tavalla. Jostain syystä edes **Hillary Clintonin** kampanjaväki ei kuitenkaan tätä asiaa pitänyt vaalikampanjassa esillä, kuten ei myöskään Trumpia uhannutta oikeusjuttua 13-vuotiaan tytön raiskaamisesta 1990-luvulla. Jälkimmäinen selittyisi sillä, että myös **Bill Clinton** oli sotkeutunut samoihin kuvioihin. Mutta miksi vaietaan presidentin lukihäiriöstä?

Jos oletamme kohteliaasti, että kyseessä on lukihäiriö, ei kouluja käymättömyyden seuraus, voidaan kai arvioida, että kirjoitustaidon puute on vähemmän dramaattinen ongelma jopa presiden-

tille. Hänen virkatoimiensa ytimessä ei ole kirjallisten tekstien tuottaminen ja vaikka olisi, sen asian voi aina hoitaa sanelemalla sihteereille. Jos Trumpin tviitit hoituvat sanelemalla, ainoat ongelmat liittyvät tviittien sisältöihin, eivät niiden syntytapaan. Kokonaan toisenlainen on tilanne lukutaidon kohdalla. Jos presidentti ei kykene lukemaan papereita, joita hän allekirjoittaa tai ei kykene lukemaan tärkeiden asioiden taustaksi tuotettuja dokumentteja, hän on kokonaan sen varassa, mitä apulaiset hänelle kertovat dokumenttien sisällöstä. Se on todella pelottava ajatus. Riittää kun muistaa, että **Steve Bannon** on Trumpin neuvonantaja.

Trumpin lukihäiriötä vähätelleet ovat muistuttaneet siitä, että monella Trumpin edeltäjälläkin on ollut samanlaisia ongelmia. Se on totta: **George Washington** kärsi dysleksiasta, samoin **Woodrow Wilson** ja **Dwight D. Eisenhower**. Kenenkään ei ole kuitenkaan aikaisemmin väitetty olleen täysin luku- ja kirjoitustaidoton. Trumpin kohdalla sekin on mahdollista. Kun kuuntelee esimerkiksi Trumpille tyypillistä, rehentelevää ja itserakasta puhetta, voi panna merkille sen yksinkertaisen ja jankkaavan rakenteen. Trump harrastaa lyhyitä, muutaman sanan pituisia lauseita, joita myös toistelee herkästi. Vertailu kaunopuheiseen **Barack Obamaan** on järkyttävä.

Ei liene syytä epäillä, ettei Donald Trump olisi istunut koulun penkillä hänkin. Kokonaan toinen asia sitten on, oppiko hän siellä mitään. Trump syntyi miljonäärin lapseksi, joten hänen ei välttämättä ole koskaan tarvinnut selvittää luku- ja kirjoitustaitoa vaativista arkisista asioista. Trump on myös voinut tottua ajatukseen, että hänen asemassaan luku- ja kirjoitustaito eivät ole välttämättömiä. Ainahan voi käyttää apulaisia tai katsoa televisiota. Trumpin on väitetty myöntäneen, ettei hän ole koskaan lukenut kirjoja ja että hänen tärkein informaatiokanavansa on televisio.

Kaikki tuo sopii kuvaan, jonka Trump on itsestään halunnut luoda julkisuudessa (ne muut kuvat hän torjuu valheina). Luku- ja kirjoitustaidottomuushan eivät kerro mitään ihmisen kognitiivisesta älystä. Trumpilla on selvästikin ollut tällaista operationaalista älyä niin paljon, että hän on pysynyt lukuisten konkurssiensa ja epäonnistuneiden hankkeiden keskellä miljardöörinä (tai näin joudumme olettamaan, koska Trump ei suostu kertomaan todellista varallisuuttaan). Hänen käytöksensä, visuaalinen makunsa ja näkemyksensä eivät kuitenkaan kerro minkäänlaisesta sivistyneisyydestä, ei sielun tai järjen.

Entä jos luku- ja kirjoitustaidoton, mutta äärimmäisen kunnianhimoinen ja narsistinen liikemies päättää, että hänpä haluaa rahan lisäksi myös poliittista valtaa. Entä jos tällainen liikemies on niin epäempaattinen, ettei piittaa halunsa seurauksista muille ihmisille? Jos tällainen liikemies valitaan presidentin tehtäviin, kuka loppujen lopuksi huolehtii siitä, että päätökset perustuvat sekä tutkittuun tietoon että tuon tiedon punnitsemiseen? Trump on toistuvasti korostanut, ettei hän lue mitään pitkiä selostuksia. Mutta lukeeko hän mitään omin silmin ja aivoin? Ei varmaan, jos hänellä ei ole lukutaitoa. Onko hänellä perusteita poiketa esittelijän näkemyksestä, joka todennäköisesti perustuu taustatietojen läpikäyntiin? Ei tietenkään, mutta silti voi niin tehdä. Mikään ei pakota luku- ja kirjoitustaidotonta presidenttiä luottamaan avustajiensa järkeen.

Donald Trumpin arvot, asenteet ja näkemykset ovat yksi asia, hänen kykynsä arvioida presidentin päätösten seurauksia aivan toinen. Muutamassa viikossa Trump on ehtinyt allekirjoittaa määräyksiä, jotka joku muu on oletettavasti kirjoittanut, mutta joilla on synnytetty ennen näkemätön kansainvälisten protestien aalto. **Keith Olbermann** on listannut 50 Trumpin mokaa parilta ensimmäiseltä viikolta. Tämä kaikki tilanteessa, jossa Trumpin hallinto on suurelta osin järjestämättä, virkamiehistö vaihtamatta. Trump on jo ehtinyt julistaa sodan mediaa ja ”niin kutsuttuja” tuomareita vastaan. Luku- ja kirjoitustaidon puutetta ei tarvita tähän kaikkeen selittäjäksi, mutta tuskin se aivan merkityksetön asia silti on. Kyllä lyhytnäköisten, typerien päätösten takana voi olla yksinkertaisesti äärimmäinen sivistymättömyys, joka perustuu siihen, että kirjallisuuden sijasta lähdeaineistona on televisio.

Minusta on painavia perusteita kysyä, ymmärtääkö Donald Trump ollenkaan, mitä hänen ja hänen avustajiensa ajamat asiat tarkoittavat? Ehkä Trump tuntee kiinteistökeinottelun, mutta teollisuustuotanto on hänelle selvästi täysin tuntematon alue. Muuten ei vaalilupauksia ja protektionistis-

ta politiikkaa voi mitenkään käsittää. Oma veikkaukseni on, että jo nyt moni fiksumpi käyttää Trumpia edistääkseen omia bisneksiään seurauksista piittaamatta. Trumpin sivistymättömyys ja tietämättömyys saattavat olla paljon syvällisempiä kuin kukaan uskaltaa ajatella. Tarpeeksi itsekeskeinen, sivistymätön narsisti saattaa olla teräväpäiselle toimijalle tai kiihkoilijalle juuri se oikea näkösuoja. Tällä vauhdilla neljä viikkoa on jo liikaa, neljä vuotta varma katastrofi. (7.2.2017)

Laillistetut huumekauppiat

Tupakka (*Nicotiana*) on myrkkukasvi, jonka sisältämä nikotiini aiheuttaa useimmille käyttäjilleen voimakkaan riippuvuuden eli addiktion. Nikotiini on myrky, jota kuitenkin käytetään erittäin yleisesti aisteja huumaavana nautintoaineena. Nikotiinin pitkäaikainen käyttö johtaa tilastollisesti erittäin usein hengenvaarallisiin sairauksiin, joista tunnetuimpia ovat erilaiset syövät keuhkoissa ja kurkussa. Nikotiini on useimmissa maailman valtioista laillinen huumaus- ja nautintoaine, vaikka sen käyttöä on viime vuosikymmeninä pyritty monissa maissa myös rajoittamaan. Suomessa toimet tupakoinnin rajoittamiseksi alkoivat vuonna 1976 säädetyllä lailla. Vuonna 2017 on edetty niin pitkälle, että tupakointi on pääsääntöisesti sallittua vain sitä varten osoitetuissa tiloissa ja ulkona.

Tämä on valistuneelle ja tiedonhaluiselle ihmiselle selvä asia. Vähemmän selvää ja tunnettua on, kuinka raivoisasti nikotiiniriippuvuuteen nojaava teollisuus on taistellut jokaista rajoituspyrkimystä vastaan. Aika ajoin uutisissa näkyvät oikeustaistelut tupakkateollisuus onkin pääosin voittanut tai saanut päätöksen, joka on antanut tälle huumekaupalle jatkoluvan. Tupakkateollisuus on käyttänyt miljardeja dollareita puolustaakseen oikeutta kääriä valtavia voittoja ihmisiä vammauttavan ja tappavan huumeen kaupalla. Se on lahjonut, huijannut ja painostanut lääkäreitä, tutkijoita ja päättäjiä. Se on toistuvasti jäänyt kiinni julkeasta lobbauksesta, myös Suomessa.

Kaikesta tästä meille vähemmän tutusta vastenmielisyydestä kertoo **Heikki Hiilamon** kirja *Maailma tupakkayhtiöiden vallassa* (Into 2017). Kirjan otsikko on dramaattinen. Niin on myös kertomus kuolemankauppiaiden häikäilemättömyydestä ja kyvystä olla piittaamatta tuotteensa aiheuttamista kärsimyksistä ja tuhoista. Hiilamo itse ei voisi kirjoittaa vähemmän dramaattisesti. Harvoin törmää kirjaan, jossa on jätetty käyttämättä jokseenkin kaikki mahdollisuudet rakentaa lukijaa pihdeissä pitävää dramaattista kaarta. Hiilamo on ilmeisesti ajatellut, että karut faktat itsessään riittävät. Tavallaan se on totta, tavallaan ei. Kirja on vaikuttava, mutta se olisi kyllä voinut olla myös paljon vaikuttavampi.

Hiilamo on valitettavan varovainen syyllisten nimien mainitsemisessa. Erityisesti päättäjät pääsevät kohtuuttoman vähällä. Muutaman kansainvälisen lobbauksen keskeisen herran esittely jää sekini hyvin värittömäksi. Välillä tuntuu, kuin kaikki konnantöitä tehneet olisivat jonkinlaisia **Adolf Eichmanneja**, ylempien käskyjä tottelevia ja siksi vastuusta vapautettavia. En tiedä, onko tämä ratkaisu ollut Hiilamon puolelta harkittu. Jos on, ratkaisu on minusta huono. Kun tuomiolla on jättimäinen teollisuus, se hahmottuu lukijalleen keskeisten toimijoiden persoonan kautta. Ei kuitenkaan tässä kirjassa. Tupakkateollisuuden omistajista ei puhuta mitään, muutama PR-työtä hoitanut nilkki mainitaan, mutta yleisesti ottaen tupakkateollisuus jää yhtä kasvottomaksi kuin ennenkin.

Näin on myös Suomea koskevissa kirjan luvuissa, vaikka – kuten Hiilamo itse todistaa – Pohjoismaat ja Suomi ovat olleet tupakkateollisuudelle tärkeä alue tutkittaessa ja sovellettaessa sekä aktiivista lobbausta että julkisen mielipiteen muokkausta. Kirjassa ei ole edes hakemistoa, jonka kautta voisi hahmottaa toimijoiden kokonaisuutta. Suomen lobbareista nimetään vain **Johan Puotila** ja **Lasse Lehtinen**, mutta heidätkin lähinnä mainitaan neutraalisti, vaikka erityisesti Lasse Lehtinen on käyttänyt häikäilemättä tupakkateollisuuden hyväksi myös henkilökohtaista näkyvyyttään ja suhteitaan. Hiilamo on jättänyt kokonaan käyttämättä mahdollisuuden avata tupakkateollisuuden lobbaukseen liittyvää korruptiota. Yhdessä lauseessa – jonka kaltaisia lukija olisi kaivannut paljon lisää – Hiilamo toteaa kuivasti lobbari **Matti Otvan** vaihtaneen puolta vasta sitten, kun Philip Morris oli jättänyt jonkin hänen laskunsa maksamatta.

Poliittiset päättäjät Hiilamo päästää myös vähällä. **Sauli Niinistön** rooli ryhmäkannelainsäädännön jarruttajana tulee mainituksi, mutta esimerkiksi esitellessään tupakkateollisuuden perustamaa peitejärjestöä Huomaavaiset tupakoitsijat ry:tä jättää mainitsematta sen, ettei Lasse Lehtinen ollut ainoa, vaan sille antoivat kasvonsa myös monet tunnetut päättäjät kuten SKP:n puheenjohtaja **Aarne Saarinen** ja **Jörn Donner**. Yhdistys sai kohtuutonta arvovaltaa juuri tätä kautta ja sen analyysin jättäminen pois on vakava puute kuten eri puolueiden suhtautumisen esittelyn loistaminen poissaololaan.

Hiilamon kirja toimii epäilemättä siinä perustehtävässään, että se osoittaa tupakkateollisuuden häikäilemättömyyden ja tuloksellisuuden. Kirja myös osoittaa, että vaikka Suomesta katsoen voisi kuvitella, että tupakkateollisuus on auringonlaskun juttu, globaalissa näkökulmassa näin ei suinkaan ole. Teollisuudella pyyhkii edelleen erittäin hyvin, eikä tietoisuus tupakoinnin vaarasta kosketa miljardeja maailman asukkaita millään lailla. Hiilamo ei millään tavalla vähättele tilannetta, mutta ei toisaalta myöskään hyödynnä aiheensa tarjoamia mahdollisuuksia. Kyllä näin tunteita kuohuttavasta aiheesta olisi voinut kirjoittaa myös hiukan enemmän tunteisiin vaikuttavalla tavalla. Nikotiiniriippuvuus koskettaa Suomessakin edelleen satojatuhansia ihmisiä. Myös Suomessa kuolla edelleen tupakoinnin aiheuttamiin sairauksiin. Ennen muuta myös Suomessa joutuu tupakoimaton edelleen lähes päivittäin toteamaan sen, etteivät tupakoitsijat juuri koskaan ole huomaavaisia. Ei narkomaani ole.

Edellä olevan arvioinnin tylyyttä selittää ehkä osittain se, että suhtaudun aiheeseen itse hyvin voimakkaasti kielteisesti. Minusta jokainen tupakkateollisuudessa mukana oleva on moraalisesti rikollinen, vaikka toistaiseksi vielä lain suojaama sellainen. Minusta Lasse Lehtisen kaltaiset rahasta tupakkateollisuutta palvelevat julkkikset ovat halveksittavia nilkkejä. Ottaa nyt rahaa siitä, että ihmisten myrkyttäminen voisi jatkua! Toisaalta suhtaudun tupakkateollisuuteen myös esimerkkinä siitä, miten kapitalismi ideologisella tasolla on täysin piittaamaton ja vastuuton. Tiedämme, että tupakkateollisuuden edustajat ovat viimeistään 1950-luvun alusta lähtien tienneet, että tupakkaa ei pitäisi sen myrkyllisyyden takia valmistaa. Teollisuuden purjehdus on tietysti vaatinut joukon ihmisiä, joiden moraalitai puu melkein mihin tahansa. Pohjimmiltaan kysymys ei kuitenkaan ole siitä, että Lasse Lehtinen on moraaliton nilkki vaan siitä, että kapitalistinen markkinatalous ruokkii tällaista vastuutonta toimintaa.

Suomen horisontista katsoen tupakkateollisuus ja tupakoitsijat ovat vuonna 2017 historiallisen heikossa hapessa. Parveketupakoinnista vielä väännetään kättä, mutta julkinen tavoite on Suomi ilman tupakkaa. Todellisuus ei silti ole niin hyvä kuin äkkiä ajatellen voisi luulla. Vaikka perinteinen tupakointi on vähentynyt, nuuskaaminen ja ”sähkötupakka” ovat ilmeisesti ainakin joissakin väestöryhmissä lisänneet suosiota. Se on varoitusmerkki tupakkateollisuuden sitkeähenkisyydestä ja vallasta. Ei se ole luovuttanut eikä tule luovuttamaan. Taistelua on pakko jatkaa silloinkin, kun vastustajaa ei näyttäisi olevan lähimaillaakaan. Suomessa tupakkateollisuudella ei ole hyvää karmaa, mutta ei pidä tuudittautua kuvittelemaan, ettei uusia lasselehtisiä ja mattiotvia löydy tekemään tupakkateollisuuden osakkeenomistajien puolesta likaista työtä. Olisi Hiilamo voinut edes yhden luvun kirjoittaa siitä, ketkä viime kädessä keräävät voitot tästä laillistetusta huumekaupasta.

(11.2.2017)

2017: Minä tietysti toivoin turhaan, että Lasse Lehtinen lähtisi peräämään kunniaansa tultuaan nimitetyksi moraalittomaksi nilkiksi. Ilmeisesti kukaan tekstin lukeneista noin kymmenestä ihmisestä ei sattunut tuntemaan Lehtistä. Heikki Hiilamo kiitti arviosta ja vahvisti samalla, että kirjan superasiallinen tyyli oli harkittu teko. Olen onnellinen siitä, ettei minun tarvitse olla yhtä asiallinen, vaan voin moittia tupakkateollisuuden mannekiineja vapaasti.

Olen ihminen, siis eläin

Hyvän tietokirjan tunnistaa siitä, että sellaisen luettuaan on hyvä ja virkistynyt mieli. **Helena Telkänrannan** *Eläin ja ihminen : Mikä meitä yhdistää* (SKS 2016) on juuri sellainen. Kirja tarjoaa sekä uutta informaatiota että uusia näkökulmia. Se saa ajattelemaan kansien välissä olevaa tietoa pidemmälle. Telkänranta kirjoittaa miellyttävällä tavalla asioita paisuttelematta, vaikka monet kirjassa esitellyt uudet tutkimustulokset antaisivat mahdollisuuden kissaakin isompiin otsikoihin ja ihmettelyihin. Ratkaisu on hyvä senkin takia, että näitä ihmeellisiä uusia tietoja on niin paljon.

Telkänranta osaa popularisoida kirjansa taustalla olevan monitieteisen maailman niin hyvin, ettei lukija juuri jää epäilemään virhetulkintoja. Toisaalta kirjoittaja muistuttaa jatkuvasti siitä, kuinka tietomme eläimistä on muun tieteen lailla itseään korjaavaa ja alati täydentyvää. Lopullista sanaa ei ole sanottu sen paremmin kanasta kuin bonoboista. Tällainen asenne on modernin pintatiedon ja valheen maailmassa aina tervetullut. Lukijasta tuntuu, ettei häntä aliarvioida tai pidetä pöljänä. Telkänranta kirjoittaa kiinnostuneille, kriittiseen ajatteluun halukkaille aikuisille.

Kirjan painopiste on uusien tutkimustulosten esittelyssä, ei tieteenhistoriallisessa vertailussa. Minusta tämä on hyvä ratkaisu, sillä biologinen ja muu eläintutkimus on harpponut niin valtavin askelin, ettei jo ohitettujen näkemysten kertaamisesta varsinaisesti olisi saanut erityistä lisäarvoa. Sen Telkänranta tekee kuitenkin selväksi, että vaikka monet aiemmat näkemykset tuntuvat uudemman tiedon valossa suorastaan huvittavilta (tai järkyttäviltä), ei meillä ole mitään syytä naureskella. Ihminen toimii kunkin historian hetken tarjoamalla eväillä. Tiedon puute ei ole peruste sormella osoittelemiseen, tiedosta piittaamattomuus sen sijaan on iso moka.

Telkänranta keskittyy kirjansa alaotsikon mukaisesti kuvaamaan niitä piirteitä, jotka näyttävät olevan ihmiselle ja muille eläimille yhteisiä. Kysymys ei ole kuitenkaan mistään viihdelehtimäisestä hassujen samankaltaisuuksien esittelystä, vaan vakavammasta yhteisen evoluution selittämisestä. Yhteiset piirteet eivät ole sattumaa, vaan niillä on useimmissa tapauksissa selitys yhteisessä menneisyydessä, ajassa ennen eri suuntiin lähtemistä. Eliömaailmassa toki on myös ilmiöitä, jotka vain näyttävät samanlaisilta (kuten monet ”hymyt”, joita ihminen mielellään näkee milloin minkin eläimen kasvoilla), mutta biologinen tutkimus on myös osoittanut, että vanha hokema yhteisestä geneettisestä pohjasta ei ole viihdettä.

Itseäni on jo pitkään kiinnostanut kysymys siitä, onko ihmisen kuvitelmiille omasta ainutlaatuisuudestaan varsinaisesti mitään tieteellistä perustaa. Telkänrannan yhteenveto kerää valtavan määrän todistusaineistoa sen puolesta, että vaikka ihmiseen kertynyt kombinaatio näyttää varsin ainutlaatuiselta, melkein kaikkien ihmisen taitojen kohdalla eläinkunnasta löytyy yksittäisiä lajeja, jotka ovat juuri tuon ominaisuuden osalta kehittyneet ihmistekin pidemmälle. Mutta kyllä myös näillä näkymin pelkästään ihmiselle ominaisia piirteitä löytyy, vaikka Telkänranta tyytyy vain vi-
lauttamaan näitä ”ratkaisevia eroja”.

Telkänrannan mukaan pelkästään ihmiselle ominaisia näyttävät olevan kyky ajatella paitsi omia, myös muiden ajatuksia. Osaamme myös kumuloida, kasata tietämystämme täysin ainutlaatuisella tavalla abstraktin kielen avulla. Kyky ajatella tulevaisuutta osana pitkää jatkumoa näyttää sekin olevan vain ihmiselle mahdollista. Tämä kaikki on ratkaisevasti tärkeämpää kuin se, että kymmene valmista esineitä on ylivertainen. Ihmisen kulttuuri on ainutlaatuinen eliömaailmassa ja siksi me olemme hyvin erilainen eläinlaji. Ensimmäinen laji, joka pystyy tuhoamaan sekä itsensä että kaikki muut lajit.

Telkänranta ei vähättele eettisiä kysymyksiä, mutta ei myöskään tee niistä suurempaa numeroa kuin mihin evoluutiobiologia näyttäisi antavan perusteita. Eläinten maailmassa ei moraalisia ongelmia ole, vaikka me ihmisinä mielellään sellaisia olemme näkevinämme, kun harakka nappaa pikkulinnun poikasen omaksi ravinnokseen tai käki pullauttaa alkuperäiset munat tylästi reunan yli. Ihmisen rakentamien eettisten koodien soveltaminen muihin eläimiin on yhtä epämielekkästä kuin olisi sinivalaan vaatia, että ihmisten tulisi kommunikoida kuten ne, veden läpi laulaen.

Silti jokainen ihmisen asemaa eläinmaailmassa esittelevä kirja synnyttää aina pohdinnan siitä, mitkä ihmisen teot ovat ”biologisesti väärin” eli aiheuttavat prosesseja, joita biologinen evoluutio ei voisi sallia. Itse ajattelen, ettei ihmisen alkuperäinen kilpailu muiden eläinlajien kanssa resursseista voi olla ”väärin”, mutta että jossain vaiheessa ihmisen kyky ryövätä rajallisia resursseja itselleen muuttui ei-biologiseksi. En tarkoita niinkään ihmisen kykyä tuhota muita lajeja, sukupuutot ovat evoluution erottamaton osa myös ilman ihmisen toimintaa. Tarkoitin ihmisen kykyä pakottaa muut eläimet luopumaan omasta elämäntavastaan ja vaihtamaan se ihmisen palvelemiseen. Tiedämme, että jotkin loiset kykenevät orjuuttamaan isäntäuhriensa tahdottomaksi zombiksi, mutta oma kykymme ja ennen muuta halumme alistaa muiden lajien elintapa omallemme on ainutlaatuinen.

Ihmisen ei-biologisuus näkyy sekä lajien muuttamisessa lemmikeiksi tai tuotantoeläimiksi että miljoonien lajien ainoan mahdollisen elinympäristön tuhoamisessa. Olemme ainoa eläinlaji, joka aktiivisesti ja menestyksellä estää muita lajeja elämästä biologisen evoluution ja maapallon tarjoamien fyysisten reunaehtojen mukaisella ”omalla tavalla”. Itselleni tämä on raskas eettinen ongelma, jonka ratkaisemisen tiedän lähes mahdottomaksi. Lemmikieläimistä voisimme jollain aikavälillä luopua ja jättää papukaijat sinne, missä ne voivat elää papukaijan elämää.

Paljon vaikeampaa olisi luopua tuotantoeläimistä, siis lihansyönnistä, meijeritaloudesta ja teollisesta eläinperäisten muiden tuotteiden valmistamisesta. Kaikkein vaikeinta ihmisen on jättää muu eliökunta rauhaan, lopettaa niiden maailman tuhoaminen, tyytyä olemaan vain yksi laji muiden joukossa. Iso kysymys – johon en näin suppeassa tekstissä edes yritä ehtiä – on se, voisiko ihminen pysyä ihmisenä ja jättää silti muut eläimet rauhaan. Se on ajankohtainen kysymys joka päivä miljardoille ihmisille ja eläimille. (21.2.2017)

Houreista hutiloiden ja liikaa luvaten

En mielelläni moiti kenenkään tietokirjaa. Tiedän, mitä kaikkea valmis kirja edellyttää ja miten vaikeaa asiantuntijankin on onnistua kirjoittamaan hyvä tietokirja. Tämän kriittisen arvion kirjoitan ennen muuta yleisistä syistä, vinkkinä sekä kustantajille että meille tietokirjoittajille. Sen vinkin voi kiteyttää vaikka näin: On aihe mikä hyvänsä, tee työ kunnolla, rakenna looginen kokonaisuus ja muista lähdeluettelo ja hakemisto.

Minna-Maria Fyrqvist on kustantajan sivujen mukaan ”Hollannissa asuva Helsingin yliopiston kasvatti, vapaa kirjoittaja ja kulttuuriperinteen tutkija. Fyrqvist on aiemmin julkaissut teosofisia Kalevala- ja sampo-tulkintoja käsitteleviä artikkeleita. *Teosofien Suur-Suomi* on hänen ensimmäinen tietokirjansa.” En tiedä, mitä kaikkea Fyrqvist on Helsingin yliopiston kasvattina opiskellut, mutta yleensä kustantajan tehtävänä on pitää huolta siitä, että jos se ”ensimmäinen tietokirja” ei ole vielä valmis tuote, asialle tehdään jotain. Nyt niin ei ole selvästikään tehty.

Teosofien Suur-Suomi (Kustannusosakeyhtiö Teos 2016) houkuttelee lukijaa sekä kannella (Gallén-Kallelan paljon käytetty, mutta aina yhtä tehokkaasti katseet vangitseva *Ad astra*) että otsikollaan. Suuri yleisö ei todennäköisesti tiedä paljoakaan teosofiasta, mutta mihin tahansa yhdistettynä ilmaisu ”Suur-Suomi” synnyttää jännitettä ja odotuksia. Valitettavasti Fyrqvistin kirjan sisältö ei vastaa otsikkoaan edes lempeästi tulkiten. Rehellinen otsikko olisi ollut jotain tyyliin ”Tarinoita suomalaisten teosofien nationalistisista ja Kalevala-mystisistä näkemyksistä”.

Heti kärkeen voi todeta, että Minna-Maria Fyrqvist kyllä tuntee aihepiirin, josta kirjoittaa. Hän on paneutunut erityisesti **Pekka Ervastin** ajatteluun ja vaiheisiin hyvin. Kirjan ongelmat eivät liitykään yksittäisiin sisältöosiin ja niiden faktoihin, vaan kokonaisuuteen, tietokirjaksi kirjoitetun teoksen rakenteeseen, etenemiseen ja lukijan kohtelemiseen. Itse oletan, että Teos ei ole tarjonnut kustannustoimittajan apua. Kokematonkin sellainen olisi nimittäin ohjannut – lempeästi tai väkisin – kirjoittajan tekemään kokonaisuutta parantavia ratkaisuja. Se on kustannustoimittajan tehtävä, josta hyötyvät kaikki.

Tietokirjaa on vaikea pitää onnistuneena, vaikka se olisi sujuvasti kirjoitettu ja täynnä mielenkiintoisia yksityiskohtia, jos lukijasta tuntuu toistuvasti, että kirja on koottu erillisistä, kirjoittajaa kiinnostaneista palasista. En voi tietää, onko kirjan nimi kirjoittajan vai kustantajan päättämä. Oli kumpi tahansa siitä vastuussa, kirja kertoo äärimmäisen vähän minkäänlaisesta yhteydestä Suur-Suomi -ajattelun ja suomalaisen teosofian (jota käytännössä edustaa yksinään Pekka Ervast) välillä. Siitä, että **Sigurd Wettenhovi-Aspan** houreinen kiihkoilu sisälsi antikommunismia, juutalais- ja venäläisvihan sekä ylettömän kansallismielisyyden tuloksena myös unelmia Suomen valtiollisten rajojen ulottamisesta ties minne, on hyvin pitkä matka sen todistamiseen, että Suur-Suomi olisi ollut merkittävässä tai edes vähäisessä roolissa teosofisessa ajattelussa.

Itselleni kirjoitus- ja toimitustyön pahasta keskeneräisyydestä todistavat myös sekä viitteiden ja lähdeluettelon että hakemiston puuttuminen. Kirjassa on paljon siteerauksia, joiden lähde joutuu lähinnä arvailemaan. Joskus on perusteltua jättää lukemista raskauttavat sadat viitteet pois, mutta kyllä tällaisissa tapauksissa on yleensä aina kunnollinen bibliografia, josta lukija voi päätellä, mihin aineistoon kirjan sitaatit nojautuvat. Hakemiston puute menee ilman muuta kustantajan piikkiin, sellaisen tekeminen näinkin suppeasta kirjasta ei olisi kokeneelta toimittajalta vienyt kuin 1-2 työpäivää. Hakemiston puute tarkoittaa lukijalle, että on luettava läpi koko kirja voidakseen todeta, että se ja se oletettu henkilö ei esiinnykään kirjassa. Älytöntä ja aivan turhaa.

Fyrqvistin kirja sisältää myös mielenkiintoista aineistoa sille, joka yrittää ymmärtää 1900-luvun alun aatevirtauksia ja ennen muuta sitä, miten omituisiin houreisiin houkuttuivat mukaan monet tunnetutkin taiteilijat. Harva suomalainen tietää, että vuonna 1907 perustettuun Kalevala-looshiin tulivat mukaan Ervastin lisäksi mm. **Eino Leino**, **Yrjö Kallinen** sekä säveltäjät **Oskar Merikanto**, **Leevi Madetoja** ja **Erkki Melartin***. Ervast on silti kirjan ilmeinen avainhenkilö, jonka ajattelun kehitystä kuvaillessaan Fyrqvist onkin parhaimmillaan. Mitään kokonaiskuvaa Ervastista ei kuitenkaan synny, sillä Fyrqvist ei edes pyri kriittisesti kysymään, mistä kaikista aineksista Ervastin persoona lopulta rakentui. Esimerkiksi Ervastin väitettyä homoseksuaalisuutta ei Fyrqvist edes hipaise, vaikka asialla on saattanut olla vaikutusta sekä Ervastin kokemuksiin että ajattelun muodostumiseen. (Wettenhovi-Aspan naisviha sentään mainitaan.) Kirjoittaja myös tuo Ervastin tarinaan jotenkin vaivihkaa ja aivan yhtä huomaamatta Ervast myös tarinasta katoaa ilman minkäänlaista yhteenvetoa. Lukija ei myöskään kirjan luettuaan tiedä, suhtautuuko kirjoittaja teosofiaan neutraalisti kuten tutkija, vai jollain muulla tavalla. Kirjan teksti antaa perusteita moniin oletuksiin.

Wettenhovi-Aspa on kirjassa jokseenkin turhaan, jollei ajatella, että hänen värikkäistä tempauksistaan saa takuuvarmasti viihdyttävää lukemista. Fyrqvist ei myöskään rakenna perusteltua siltaa Ervastista **Martti Haavioon**, joka saa lyhyesti edustaa modernimpaa Suur-Suomen tavoitetta. Sama ongelma vaivaa koko kirjaa: sen henkilöahmot pulpahtelevat esiin ja katoavat tavalla, josta on vaikea löytää mitään johdonmukaisuutta. **Madame Blavatskyn** ja muitten teosofisen maailmanliikkeen nimihahmojen mukanaolon voi perustella selityksenä Ervastin ajattelulle, mutta nämäkin kohdat ovat kovin rapsodisia. Juttu kulkee mutta tarina ei oikein millään rakennu.

Paradoksaalisesti sekä teosofia näkemysjärjestelmänä että Suur-Suomi -ajattelu poliittisena ideologiana jäävät kunnolla määrittelemättä ja rajaamatta. Vaikka Kalevala-mystiikka onkin olennainen osa suomalaisten teosofien perinnettä, olisi erityisesti Ruusu-Ristin perustamiseen johtaneita syitä pitänyt lukijoille avata. Tässäkin olisi kriittinen esilukija ollut tarpeen, sillä pidän täysin mahdollisena, että Fyrqvistillä jäi yhtä ja toista informaatiota käyttämättä. Sokeus oman aineiston edessä uhkaa jokaista tietokirjoittajaa. *Teosofien Suur-Suomi* ei kanna kunnolliseksi tietokirjaksi, mutta siinä on aineksia useampaankin mielenkiintoiseen esseeseen. Kustannusosayhtiö Teos ansaitsee julkaisusta ehdot, vaikka kirja onkin esineenä nätisti taitettu ja tyylikäs. Hyvä tietokirja on kuitenkin aina siellä kansiensa välissä. (24.2.2017)

* Fyrqvist ei kerro, mistä lähteestä on peräisin tieto säveltäjien liittymisestä Kalevala-looshiin. Melartin ainakin liittyi Teosofisen Seuran Suomalaiseen osastoon vasta tammikuussa 1910, Ervastin allekirjoittama tervetulo kirje on säilynyt Kansalliskirjaston Melartin-arkistossa (KK Coll. 530)

Kohti uutta luokkataistelua?

Slovenialaisen filosofin **Slavoj Žižekin** *Uusi luokkataistelu : Terrorismin ja pakolaisuuden todelliset syyt* (Into 2017), on todennäköisesti vuoden tärkein tietokirja, joka ei kuitenkaan tule saamaan ansaitsemaansa huomiota. Kun alkuteos on julkaistu jo vuonna 2015, voi suomalainen lukija vain kitkerästi todeta, ettei Žižekiä ole kuunneltu muuallakaan Euroopassa. Tai jos on kuunneltu, ei ole pahemmin välitetty. Tavallaan reaktion voi ymmärtää: totuus on joskus erittäin ikävä yllätys. Kun Žižek avaa patologin rauhallsuudella sekä vasemmistoliberaalin, matuvihamielisen rasistin että globaalin kapitalistin julkisivun, puolestapuhujien luontainen joukko on pieni. Koska Žižek ei ”valitse puolta” tarjolla olevista valmiista vaihtoehdoista, vaan tarjoaa kokonaan uuden näkökulman, lukijan on joko paneuduttava asiaan tai poistuttava paikalta jatkamaan sokeaa kulkuaan.

Žižekin kirjassa on vain runsaat sata sivua, mutta harvoin on näin pieneen tilaan saatu mahduttamaan yhtä monta tärkeää ajatusta ja ajattelemaan pakottavaa väitettä. Rasistit ja kapitalistit tuskin kirjaan kajoavat, koska ei ole ihan pakko (fiksi kapitalisti kyllä lukee Žižekiään salaa vertaisiltaan). Tärkein kohderyhmä ovat siten ”vasemmistoliberaalit”, juuri se soinilaisten ja janitskinilaisten solvaama ”suvakkien” ryhmä, jonka Žižek arvioi eläneen kuplassaan jo liian kauan ja tarvitsevan kunnon potkuja humanitääriselle persukselleen. Kun ainakin lähtökohtaisesti kuulun itsekin tuohon ryhmään, haluan ottaa Žižekin haasteen vastaan. Minusta hän kirjoittaa ajoittaisia vaikeaselkoisia pyrähdyksiä lukuun ottamatta juuri kuten yhteiskuntafilosofin tuleekin eli selkeästi ja vastuullisesti.

Žižekin kirjan ainoa ”ongelma” arvioijan näkökulmasta on tärkeiden ja mainitsemisen arvoisten asioiden valtava määrä. Terrorismista on vähemmän puhetta, mutta pelkästään pakolaisuuden ja siihen suhtautumisen analyysi avaa loputtomasti huomiota kiinnittäviä ja ansaitsevia kohtia. Voisin täyttää koko blogitekstin loistavilla sitaateilla pääsemättä kuitenkaan alkua pidemmälle. Siksi pyydän hartaasti jokaista, joka tähän asti on lukenut tekstiäni: kun olet lopettanut, käy ostamassa Žižekin kirja tai lainaa se kirjastosta (joudut tosin jonottamaan – HelMet-kirjastossa sata ihmistä odottaa 27:n hankitun kappaleen vapautumista edelliseltä).

Žižek kurittaa eniten omiaan eli vasemmistoa. Hän ei tosin ole perinteinen kommunisti, mutta ehdottaa silti kommunismin keksimistä uudelleen, parempana, ilman ns. neuvostokommunismiin sisäänrakennettuja vikoja. Žižekin poliittinen asemoiminen ei kuitenkaan ole sinänsä tärkeää. Sen voi huoletta unohtaa, sillä hänen kritiikkinsä kohdistuu niin moneen ”itsestäänselvyyteen”, että poliittisen kartan eri puolilla on syytä epämukavuuteen tai hymyyn, ihan tapauksesta riippuen. Kun Žižek esimerkiksi toteaa, ettei oman elämäntavan puolustaminen ole sinänsä rasistista tai fasistista, voi kuulla äärioikealta hyväksyviä murahduksia. Toisaalta Žižek muistuttaa samaan hengenvetoon, että islamin paapominen on vain demonisoivan islamofobian peilikuva ja kaikki fanaatikot ovat pohjimmiltaan samanlaisia. Žižek kieltäytyy yhtymästä eurooppalaiseen huonon omantunnon ja syyllisyyden vellontaa, hän haluaa järkeviä toimia. Kaikki uskonnot ovat yhtä rivoja, kun niiden nimissä tehtyjä tekoja ryhdytään tarkemmin tutkimaan (Rotherham, Vancouver, Vatikaani).

Žižekin keskeisiä toteamuksia on se, ettei moderni pakolaisuus ole sinänsä uusi ilmiö, vaan vääjäämätön seuraus toisaalta kolonialistisesta sorrosta, toisaalta uskolonialistisesta, globaalista kapitalismista. Pakolaiset tulevat epäonnistuneista maista, mutta tuon epäonnistumisen seppinä ovat häärineet siirtomaavallat ja nykyiset vauraat länsimaat. Rikkaat muslimimaat kuten Saudi-Arabia eivät ota (pääosin muslimien asuttamista maista) pakolaisia vastaan ollenkaan, vaan käyttävät vierastyöläisiä orjina. Tämä paradoksi kumpuaa kuitenkin kietoutumisesta globaaliin kapitalismiin, ei islamista. Žižek suhtautuu pakolaisiin ja pakolaisuuteen realistisesti ja korostaa, että monet liikkeelle lähteneet ovat vaarallisen harhan vallassa. Subjektiiivista oikeutta liikkua vapaasti ja asettua asumaan sinne minne haluaa, ei yksinkertaisesti ole olemassa, kukaan ei sellaista ole koskaan tai missään luvannut.

Žižek myös muistuttaa – venäläistä kirjailijaa ja ohjaajaa **Jevgeni Griškovetsia** siteeraten – , etteivät pakolaiset ole humanitääristen perustarpeidensa jälkeenkään ”eurooppalaisia”: ”Nämä

ihmiset ovat uupuneita, vihaisia ja nöyryytettyjä. Heillä ei ole mitään käsitystä eurooppalaisista arvoista, elämäntavoista ja perinteistä, monikulttuurisuudesta tai suvaitsevaisuudesta. He eivät tule koskaan vapaaehtoisesti noudattamaan eurooppalaisia lakeja. He eivät tule koskaan olemaan kiittollisia ihmisille, joiden maihin he ovat onnistuneet vaikeuksien kautta pääsemään, koska juuri nämä valtiot ovat muuttaneet heidän omat kotimaansa teurastamoiksi.” (s. 50)

Žižek kritisoi armotta vasemmistoliberaalista (Suomessa varmaan käytettäisiin ainakin oikealla termiä ”vihervasemmistolaisuus”) huonon omantunnon ja sentimentaalisuuden yhdistelmää, joka ummista silmänsä pakolaisuuden ja maahanmuuton ongelmilta ja estää samalla näkemästä todellista syyllistä. Se ei ole omaa tietämättömyyttään älisevä peräkylän rasisti, vaan kansainvälinen taloudellinen ja poliittinen järjestelmä, joka synnyttää pakolaisuutta omalla toiminnallaan, vaikka ei sitä aina tavoittelisikaan (joskus tosin myös tavoittelee). Žižek ei arastele väittää, että käytännössä armeijat ovat ainoita organisaatioita, jotka kykenisivät hoitamaan kansainvälisen pakolaisuuden logistiikan, hyvää tarkoittavat pehmohumanistit ovat vain tiellä ja pahentavat ongelmia.

Žižek menee vielä pidemmälle ja toteaa suoraan, että pelkkä ”suvaitsevaisuus” ei toimi, sillä pakolaisuus peittää todellisuudessa alleen sen, että kaikkein huonoimmassa asemassa olevat eivät voi ryhtyä edes pakolaiseksi, he eivät pääse edes hukkumaan kumilautalle. Žižek käyttää ilmaisuja ”kaikkia sitovat vähimmäisohjeet”, jotka siis koskisivat sekä tulijoita että vastaanottajia. Avuton suvaitsevaisuus on korvattava taistelulla pakolaisuutta synnyttävää uskolonialismia ja toisaalta minkä tahansa kaavun takana toimivaa fundamentalismia vastaan. Pakolaiset ovat hinta globaalista taloudesta, ei ole toista ilman toista. Myös kansallinen suverenisuus täytyy Žižekin mielestä määritellä uudelleen, aiempaa joustavammalla tavalla ja lähtökohdaksi on otettava ihmisyyden yhteisomistus.

”Pääsyy pakolaisuuteen on globaali kapitalismi ja sen geopoliittinen peli. Jos emme muuta sitä, afrikkalaisten pakolaisten joukkoon yhtyy pian toisia pakolaisia Kreikasta ja muista Euroopan maista. Minun nuoruudessani tällaista organisoitua yritystä säädellä yhteistä omaisuutta nimitettiin kommunismiksi. Ehkä meidän pitää keksiä kommunismi uudestaan.” (s. 95) Žižekissä ei ole hitustakaan vallankumousromanttikoita, vaan hän pitää myös täysin mahdollisena sitä, että katastrofia ei voida välttää. Taistelu sisällä olijoiden ja ulos suljettujen, mutta sisään pyrkivien välillä, voi päättyä yhteiseen tuhoon. Kuvitelmat suunnattomasta eko- tai pakolaiskatastrofista maailman puhdistavana uuden mahdollistajana Žižek torjuu vihaisesti ”hävyttöminä”. Kaaokseen pyrkii yleensä vain se, joka siitä voi taloudellisesti hyötyä.

Žižekille suurin vastustaja on ihmisen passiivisuus, ihmeen tai ”jonkun toisen” odottelu. ”Me olemme ne, joita me olemme odottaneet”, hän muistuttaa. Žižek pitää uutta luokkataistelua välttämättömänä: *”Meidän pitää jälleen ottaa luokkataistelu osaksi päiväjärjestystä. Se on mahdollista vain vaatimalla riistettyjen ja alistettujen globaalia solidaarisuutta. Ilman tällaista globaalia näkökulmaa pateettinen solidaarisuus Pariisin uhreja kohtaan on näennäiseettistä hävyttömyyttä. (...) Ehkä tällainen globaali solidaarisuus on utopia. Mutta jos me emme tee mitään, olemme todella hävinneet. Ja ansaitsemme sen.” (s. 103)*

Žižekin viesti on pohjimmiltaan yksinkertainen. Ei ole väärin puolustaa omia arvoja ja elämäntapaa, mutta sitä ei tule tehdä jakamalla maailman ihmiset ”meihin” ja ulkopuolelle jätettäviin. Ei pidä tuijottaa pakolaista, johon rasistin sormi raivosta tutisten osoittaa, vaan kysyä, kuka hyötyi siitä, että tämänkin ihmisen oli pakko lähteä liikkeelle. Žižek ei vaivaudu edes teeskentelemään puhuvansa kapitalismia puolustaville oikeistolaisille, hän puhuu suoraan niille, jotka uskovat olevansa pelastamassa maailmaa. Minusta Slavoj Žižekiä pitäisi kuunnella kaikkialla, missä on aitoa halua tehdä yhteisestä maapallosta ainakin siedettävä paikka kaikille. Lue Žižekiä, lopeta idealismi, rupea realistiksi. Uusi luokkataistelu tarvitsee myös sinua! (26.2.2017)

Soinin näköinen puolue?

Kirjoitin **Timo Soinista** viimeksi kaksi ja puoli vuotta sitten. Silloin ylläkkeenä oli tuore kirja (*Peruspomo*), nyt tuore ilmoitus jättää Perussuomalaiset oman onnensa nojaan. Ilmoitus ei ollut millään tavalla yllättävä, kuten eivät myöskään Soinin imelän epäuskottavat vakuuttelut siitä, että puolueväki kyllä osaa valita hänelle hyvän seuraajan. Juuri nyt on mahdotonta kenenkään tietää, mitä Perussuomalaisten puoluekokouksessa tapahtuu. Sen sijaan erilaisten vaihtoehtojen mahdollisia seurauksia voi pohdiskella ja sellaiseen on painavia syitä, jotka eivät liity suoranaisesti itse puolueeseen tai edes Timo Soiniin.

Soinin ilmoitus ei ollut yllätys, koska on jo pidemmän aikaa ollut ilmeistä, ettei Soinin kroppa kestä kahden reen vetämistä. Kun toinen niistä on vieläpä rankan kannatuksen laskun raskauttava, Soinin ratkaisu on inhimillisesti täysin ymmärrettävä. Ilmoittamalla, että hän mielellään jatkaisi kuitenkin ulkoministerinä, vahvistaa kahden reen tulkintaa. Soini viihtyy kansainvälisissä kuvioissa ja siirtyy johonkin kristillis-vanhoilliseen ”kansainväliseen tehtävään” mieluiten täyspitkän ministeripestin kautta. Jää nähtäväksi, kuinka painava Soinin toive on sen jälkeen, kun hän on päästänyt puoluevallan kahvasta.

Soinin ilmoituksen tärkein sisältö on luonnollisesti se, että hän ei ole jatkossa pitämässä hyvin eri suuntiin ideologisesti kiskovaa puolueväkeä kurissa ja kasassa. Kukaan ei tiedä, kykeneekö **Sampo Terho** tai **Jussi Niinistö** paikkaamaan Soinia juuri tässä roolissa. Oma veikkaukseni on, että eivät kykene, kun **Jussi Halla-aho** tulee Brysselistä nostamaan osinkovoittojaan. Sillä ei sinänsä ole suurta merkitystä, kuka Soinin paikan perii. Ratkaisevaa on, että puolue tulee hajoamaan joka tapauksessa. Soini on ollut Perussuomalaisille sekä Messias että liima. Halla-aho voi osalle porukasta olla vaikka minkälainen Messias, mutta hänen valintansa puheenjohtajaksi olisi todennäköisesti liikaa Sipilän uusliberalistiselle koalitiolle.

Miksi piittaakaan siitä, mitä Perussuomalaisten puolella tapahtuu? Yksinkertaisesti siksi, että puolue toimii tänä päivänä tärkeimpänä äärioikeistoa äänestävän väestönosan julkisena edustajana. Soini ei ole sallinut avointa natsimielisyyttä, vaikka onkin suhtautunut sallivasti äärioikeistolaiseen hörhöilyyn. Halla-aho puheenjohtajana tarkoittaisi vääjäämättä puolueen julkisten näkemysten tiukentumista kohti vaivoin peiteltyä fasistisuutta, ja kun Halla-ahon puheenjohtajuus olisi seurausta puolueen kannattajakunnan kasvaneesta äärioikeistolaisuudesta, asiaan on syytä suhtautua vakavasti. En itse ennusta, että Halla-aho nousee puheenjohtajaksi. Se on silti täysin realistinen vaihtoehto.

Monet ihmiset pitävät Soinia kaappinatsina. Minä olen eri mieltä. Halla-aho saattaa kaappinatsi olla, kun jo hänen julkinen kuvansa on niin lähellä sitä. Mutta Soini on lähempänä Yhdysvaltain republikaanipuolueen vanhoillis-uskonnollista oikeistoa kuin Ku-Kux-Klania. Ilmoitus luopua Perussuomalaisten puheenjohtajuudesta ei johdu siitä, että Soini haluaisi Halla-ahon ottavan puolueen käsiinsä, vaan siitä huolimatta. Kun vaakakupissa on toisella puolella oma terveys (joka ei ulkopuolisen silmissäkään hyvältä näytä), seuraajan natsihenkisyyden aste jää kakkoseksi.

Soini ei testamentannut puheenjohtajuutta kenellekään. Syynä voi olla laskelmointi eli Soini haluaa ensin nähdä, ketkä tyrkylle aidosti haluavat. Todennäköisesti hyvissä ajoin ennen kokousta Soini tulee kyllä vihjaisemaan selkokielellä, kuka ainakin olisi hyvä seuraaja. Onko se Terho vai J. Niinistö, sitä on nyt turha veikkaila. Olennaista lienee, että se ei tule olemaan Jussi Halla-aho. Mutta ryhtyykö Soini aktiivisiin toimiin Halla-ahon kuningastien plokkaamiseksi, sillä tulee olemaan merkitystä. Soini on vielä toistaiseksi asemassa, josta käsin hän voi pitää puoluettaan itsensä näköisenä ja muotoisena. Puoluekokouksen jälkeen kaikki ei välttämättä jatku kuten tähän asti.

Olen kuullut näkemyksiä, joiden mukaan Jussi Halla-aho on natsi, mutta että häntä on turha pelätä, koska niin ikävä ihminen ei koskaan saa suuria porukoita ympärilleen. Näinkin voi olla, mutta täytyy muistaa, etteivät saksalaisetkaan äänestäneet valtaan sitä Hitleriä, joka päättäväisesti syöksi koko maailman sotaan ja hävitykseen. Soinin vetäytymisen yksi seurausvaikutus voi olla, että vuosikausia puoliväkisin hiljentynyt äärioikeisto ryhtyy tosissaan vaatimaan politiikan muutta-

mista. Riittää, kun kuvittelee Halla-ahon Perussuomalaisen puheenjohtajana hetkellä, jolloin Eurooppaan rantautuu satojen tuhansien afrikkalaisten nuorten miesten kärsimätön ja vihainen joukko. Jos joku väittää pystyvänsä sulkemaan Suomen rajat ja turvaamaan perinteisen elämäntavan, miksi hän ei saisi laajaa kannatusta?

Naapurimaa Ruotsissa äärioikeistoa eli Sverigedemokrater-puoluetta kannattaa neljännes äänioikeutetuista. Soinin puolueen samaa tavoitellut kannatus romahti hallitusvastuun myötä (sama tapahtuisi Ruotsissa, mutta ovat liian jääräpäisiä edes kokeillakseen), eikä Halla-aho voi vakavissaan odottaa 4-5 prosenttia suurempaa kannatusta omalle linjalleen. On kuitenkin mahdollisuuksien rajoissa, että Suomenkin poliittiselle kartalle syntyy puolue, jonka tavoitteet ovat avoimesti äärioikeistolaisia, rasistisia ja maahanmuuttajavihamielisiä. Jos se syntyy sen ansiosta, että Timo Soini on elättänyt kyytä povellaan hyvin tietäen sen olevan kyy eikä pyy, historiallista syyllisyyttä on vaikea välttää. Soini on katkonut joitakin kaikkein julkisimpia äärioikeistolaisia oksia, mutta jättänyt itse puun rauhaan. Se saattaa kostautua seuraavissa eduskuntavaaleissa.

Onko SFP:n tai KD:n kokoinen äärioikeistolainen ja avoimesti rasistinen pienpuolue todellinen uhka? Ei ehkä ns. normaalioloissa, mutta sopivalla hetkellä sellaisen kannatus voi roihahtaa aivan kuten Perussuomalaisen kannatus jyrkästi sen takia, että perinteiset puolueet eivät kuunnelleet äänestäjiä enää edes puolella korvalla. Vielä vaarallisemmaksi tilanne voi muuttua, jos perinteiset isommat puolueet rupeavat laskelmoimaan äänestäjien peloilla ja rukkaavat suhtautumistaan esimerkiksi maahanmuuttoon tai kehitysapuun äärioikeistoa mielistelevään suuntaan. Piti siitä tai ei, Timo Soini on pakottanut Perussuomalaiset näköisekseen: arvokonservatiiviseksi, mutta ei avoimesti äärioikeistolaiseksi. Kun tulppa lähtee, kukaan ei tiedä, mitä sieltä putkesta loppujen lopuksi alkaa virrata. (5.3.2017)

Business as usual

On aina miellyttävää, kun veroja systemaattisesti välttelevä sikarikas väki jää kiinni edes paidan helmasta. **Bastian Obermayerin** ja **Frederick Obermeierin** raportti *Panaman paperit : Miten rikaiden veronkierto paljastui* (Into 2017) tuottaakin mukavia jälkiväriä, vaikka itse asia eli panamalaisen lakitoimiston kautta organisoitu rahanpesu, piilottelu ja verojen välttely tulikin tutuksi jo keväällä 2016. *Panaman paperit* kertoo tarinan siitä, miten anonyymien vuotajan ja tarmokkaiden journalistien ansiosta rikollinen touhu nousi hetkeksi asialistalle. Samalla kirja tulee kertoneeksi, ettei näinkään jättimäinen paljastus ole johtanut mihinkään merkittäviin toimiin. Päivänvaloa kesämättömien omaisuuksien piilottelu jatkuu ennallaan eli *business as usual*.

Panaman paperit on yllättävän puuduttavaa luettavaa, vaikka voisi odottaa journalistien kykenevän kertomaan tarinan vetävästi ja viihdyttävästi. Osasyynä saattaa olla näkökulman valinta: prosessia tarkastellaan saksalaisen lehden toimituksen näkökulmasta, eikä mehukkainkaan aihe näköjään pysty muuttamaan tylsää kiehtovaksi. En sano, että kirja on huono ollenkaan, mutta ainakin itse odotin vähemmän prosessinkuvausta ja enemmän poliittisten johtopäätösten tekemistä. Jälkimmäisiä ei kirjasta juuri löydä, Obermayer ja Obermeier eivät ole mitään barrikadijournalisteja. Niinpä kannattaa odotukset virittää tarjonnan mukaisiksi, jos ei kirjaa vielä ole lukenut.

Kirjan sisältöä ei myöskään ole edes yritetty ”lokalisoida” eli lisätä vaikka pientä lukua Mossack Fonsecan suomalaisista asiakkaista, joista Nordea lienee se tunnetuin, vaikka ei missään tapauksessa ainoa. Ratkaisu saattaa olla resurssipoliittinen, mutta on se selvä miinus silti. Nyt voi asiaa tarkemmin tuntemattomalle syntyä mielikuva, että Panaman paperit viilsivät Pohjoismaista vain Islantia, jonka pelurit saivat jopa konkreettisesti näpeilleen. Suomessahan on vähemmän niitä, joilla edes olisi rikollista rahaa piilotettavaksi suurempina erinä, mutta näin täydellinen vaikeneminen on sääli.

Ei vuoden takainen valtava paljastusten vyöry muutenkaan merkinnyt kaikkialla ripeitä toimia ja laillisuusasteen paranemista. *Panaman paperit* kuvaa viiltävän sarkastisesti esimerkiksi Ukrainan oligarkkien touhuja ja sitä, kuinka presidentti **Petro Porošenko** keskittyi elokuussa 2014 järjestelmään omaisuuttaan piiloon Brittiläisille Neitsytsaarille ja samaan aikaan maan itäosissa oli käynnissä tuhansien ihmisten hengen vaatinut sisällissodan verinen näytös. Paljastusten suhteellista vaikutusta kuvastaa hyvin se, että vaikka Islannissa lakia rikkoneet ja korruptoituneet poliitikot joutuivat väistymään, Ukrainassa näin ei ole tapahtunut, vaan Porošenko on jatkanut vallan huipulla kuin mitään ei olisi tapahtunut.

Tällainen jälkianalyysi olisi tehnyt kirjasta paljon toteutunutta mielenkiintoisemman, mutta valitettavasti joudumme sellaista vielä odottamaan. *Panaman paperit* päättyy hyvin lyhyisiin jälkisanoihin, jotka eivät edes yritä arvioida vuodon yleistä merkitystä. Siksi asiasta kiinnostuneen on paneuduttava esimerkiksi Wikipediassa olevaan yhteenvetoon tai erilliseen listaukseen papereista löytyneistä Mossack Fonsecan asiakkaista. Molemmat sisältävät valtavasti tietoa, jota *Panaman paperit* ei sisällä. Erityisesti jälkimmäinen listaus kertoo karusti siitä, miten laajalle levinnyttä rikokkaita rikollisuus on ja miten vain osa on joutunut tekemisistään vastuuseen.

Tällaisissa raporteissa on aina sosiaalipornon vaara. Inho upporikkaita veronvälttelijöitä kohtaan voi muuttua itseisarvoiseksi vahingoniloksi, joka peittää alleen isoimmat ja tärkeimmät asiat eli rikkaiden rikollisuuden vakiintuneisuuden ja globaalisen luonteen. Obermayer ja Obermeier eivät oikeastaan ollenkaan herkuttele likaisilla yksityiskohdilla, minkä lisäksi he ovat jättäneet suurimman osan nimistä kokonaan mainitsematta ja konniin viitataan monessa tapauksessa vain välillisesti. Kyseessä lienee sekä varovaisuus että jonkinlainen maltin säilyttäminen. Tärkeintähän ei ole päästä ilkkumaan ja heristelemään sormea.

Mutta mikä asiassa olisi tärkeintä? Itseäni häiritsee tavattomasti se poliittinen varovaisuus, jolla Obermayer ja Obermeier suhtautuvat monien maiden, erityisesti Yhdysvaltain hallintoon. Kirjaa lukiessa voisi luulla, että hallinnot kyllä laittaisivat verojen välttelijät ja rahanpesijät kuriin, jos vain olisi tietoa. Näinhän ei asia todellisuudessa ole, ei ole ollut eikä luultavasti tule olemaankaan. Mossack Fonsecan kaltaisia toimijoita on vaikka kuinka paljon, eivätkä kaikki niiden toimet ole suinkaan laittomia. Kansainvälinen eliitti tarvitsee näitä järjestelyjä niin paljon, etteivät lainsäädäntötoimet kurin parantamiseksi juurikaan edisty ja kovia puheita harvoin seuraavat kovat teot.

Hyvä esimerkki on Yhdysvallat, joka liittovaltion tasolla esittää mielellään tiukkaa suhtautumista veronkiertäjiin. Liittovaltio sallii kuitenkin veroparatiisit osavaltioissa, eivätkä Delaware, Wyoming ja Nevada ole millään tavalla kunniallisempia kuin Panama, Luxemburg tai Caymansaaret. Karu tosiasia on, että maailman mahtavat eivät halua niin tehokkaita toimia, että laitton rahanliikuttelu kerta kaikkiaan estettäisiin. Syynä ei ole se, että kaikki maailman rikkaat olisivat samalla lailla mafiovoja, vaan se, että jopa kaikkein demokraattisimmissa yhteiskunnissa rikkaimmilla on toistuvaa tarvetta pitää omaisuutensa piilossa julkisuudelta.

On vaikea tietää, ovatko rikolliset rahan liikuttelijat oikeasti säikähtäneet edes mittavaa Mossack Fonsecan vuotoa. Muutamat ovat tietysti ihan oikeasti joutuneet hankalaan tilanteeseen, mutta yhtä selvää lienee se, että suurin osa maailman rikkaista ei ole pinteeseen joutunut eikä ehkä joudukaan. Poliittista tahtoa ei kerta kaikkiaan ole riittävästi ja vaikka sitä jossain hetkellisesti olisi-kin, globaali järjestelmä vavahtaa vain globaaleista järjestelyistä. Yhden veroparatiisin sulkeminen on vain pieni ja poistuva häiriö niille, jotka eivät halua rikkauttaan julkiseksi. Rikkaat saattavat olla keskenään kilpailijoita tai jopa ideologisia vihollisia. Mutta kun uhattuna on kaikkein pyhin eli yksityinen omaisuus, silloin löytyy aina yksimielisyys, jolla 99 %:n vaatimukset torjutaan ja maailma jatkuu ennallaan. *Business as usual*. (10.3.2017)

Itsenäinen – mistä?

Harva valtiollinen käsite vaihtaa etumerkkiään yhtä nopeasti kuin ”itsenäisyys”. Riippuu täysin hetkestä ja puhujasta, onko tämän tai tuon itsenäisyys ylistyksen vai raivon ja vastatoimien arvoinen. Tästä riippumatta käsitettä käytetään pontevasti niin kansallisessa kuin kansainvälisessä politiikassa, joka jollain abstraktilla tasolla näyttää tunnustavan ”subjektiivisen itsenäisyshalun” legitiimiksi tunteeksi.

Historiallisesti katsoen tarve vaatia ja vastustaa jonkin ryhmän tai alueen itsenäisyyttä on vaihdellut kovin. Siirtomaavallan kultakaudella itsenäisyydestä puhuvia käsiteltiin joko brutaalisti tai vielä pahemmin, mutta niin vain käytännöllisesti katsoen kaikki siirtomaaisäntien julmasti alistamat kansakunnat ovat nykyään valtiollisesti itsenäisiä yksiköitä, joilla on yksi ääni YK:ssa ja urheilujärjestöissä. Kansalaisten brutaali kohtelu tosin ei ole aina kadonnut itsenäisyyden myötä, vaan nykyinen kiusanhenki on teknisesti ottaen yleensä ”omia”.

Itsenäisyshaluja on monenlaisia, eivätkä suinkaan kaikki ole vielä tyytyväisiä. Yhdysvallat toteutti Kosovon albaanien itsenäisyystoiveet, koska se sopi suurvallan muihin kuvioihin, mutta YK:n jäsenyyttä maa ei ole saanut. Kurdit joutuvat sen sijaan elämään ja kuolemaan 4-5 valtion alueella, koska poliittista tahtoa itsenäisen Kurdistanin perustamiseksi ei vaan löydy. Melkein yhtä levällään asuvat saamelaiset tyytyisivät siihen, ettei heitä kohdeltaisi kuin kakkosluokan kansalaisia. Joillekin taas ei itsenäisyys kelpaa, vaikka sitä miten tyrkytettäisiin. Ahvenanmaalaiset ovat huomanneet, että Suomen erityistalousalueena voi noukkia hedelmät joutumatta edes antamaan nuorukaisia sotavoimien palvelukseen.

Itsenäisyydestä haaveilevat pääosin pahasti alistetut, kurjissa oloissa kituuttavat kansat. Mutta eivät vain ne. Euroopassa on ainakin kaksi merkittävän kokoista aluetta, jotka haluaisivat lopettaa oman hyvinvointinsa jakamisensa köyhempien naapurien kanssa. Tämä on ilmeisintä Kataloniassa, jossa elintaso taitaa olla selvästi korkeampi kuin muualla Espanjassa. Eikä se Skotlantikaan mikään kurjala ole. Kataloniassa haluttaisiin nauttia hedelmät itse, Skotlannissa taas ei haluta joutua kulkemaan Englannin vanavedessä kuin jolla Ruotsinlaivan perässä.

Onkin ilmeistä, ettei itsenäisyyttä tavoitella yhdestä tai edes kahdesta, vaan hyvin monesta eri syystä. Kannattajalle riittää yleinen korupuhe ja vaikka haaveilu, vastustaja kaivelee raadollisia syitä ja etsii perusteita estää epätoivottu kehitys. Kun katselee maailman itsenäisten valtioiden lueteloa, tajuaa nopeasti itsenäisyyden hyvin erilaiset taustat. Vanuatu on kiistaton tasavalta, toisin kuin Abhasia (jota Georgia ei suvaitse), Saharan demokraattinen arabitasavalta (jonka luonnonvarojen ryöväämistä Marokko haluaa jatkaa), Taiwan (jota Kiina pitää hairahtuneena lapsenaan) tai Transnistria (josta Moldova pitää kiinni kuin kruununjalokivistä).

Kun maailmalla halutaan itsenäisyyttä, aika usein halutaan itsenäiseksi ikaikaisesta sortajasta. Kataloniassa tai Skotlannissa tällainen puhe tuntuu liioittelulta, vaikka sillä oma historiallinen oikeutuksensa onkin. Mutta kun Turkin kurdi tai Israelissa asuva palestiinalainen haluaa itsenäisyyttä, se halu on varsin helppo ymmärtää. Jos niin epäuskottavat valtiot kuten Kosovo tai Makedonia saavat Yhdysvaltain tuella olla itsenäisiä, miksi eivät yhtä hyvin kurdit ja palestiinalaiset? (Kosovon itsenäisyys on yhtä mielekästä kuin että Savosta tehtäisiin itsenäinen savolaisten tasavalta.)

Vastaus löytyy tietenkin raadollisesta suurvaltapolitiikasta, jota harjoittavat myös entiset suurvallat kuten Espanja ja Iso-Britannia. Itsenäisyys on hieno juttu, kun se tukee suurvallan tavoitteita, mutta tiukasti kitkettävää ”terrorismia”, jos se ei sovi suurvallan pirtaan. Kaikkein estettävimä on toisen suurvaltatoimijan suuntaan halajava itsenäisyystahto, sellainen pyritään nujertamaan kehtoonsa aina ja kaikkialla. Mitään vapaata itsenäisyshalua ei ole olemassakaan, vaan vapautta säännöstellään imperiaalisissa keskuksissa Washingtonista Pekingiin ja Lontooseen, Moskovasta Madridiin ja Ankarään.

Yleinen historiallinen trendi näyttää suosivan maailman pilkkoutumista yhtä pienempiin itsenäisiin tai sellaista näytteleviin valtioihin. Se on osittain näköharhaa. Suurin osa itsenäisistä valtioista on suurvalloille karpäsenkakkaa, jota maailmaan mahtuu lisääkin. Mutta kun puhe kääntyy merkityksellisiin itsenäisyyttä havitteleviin alueisiin, äänensävy muuttuu nopeasti. Skotlanti ja Katalonia eivät ole mitään vanuatuja, eikä Kurdistan kerta kaikkiaan sovi Suur-Turkista unelmoivan sulttaani **Recep Tayyip Erdoğanin** suunnitelmiin. Itsenäisyys on juhlapuheiden peruskauraa, mutta tosielämässä tarkkaan säännöteltävä kivaa.

Ihanteellisessa maailmassa jokainen itsenäisyyttä haluava kansa voisi perustaa oman pikku valtionsa. Todellisessa maailmassa sellainen onnistuu yleensä vain suurten mullistusten yhteydessä, kun isoisten huomio on kiinnittynyt johonkin vielä tärkeämpään. Jos itsenäisyyttä haluavalla sattuu olemaan merkittäviä luonnonvaroja, se saattaa saada muodollisen itsenäisyyden, mutta jäädä taloudellisesti riippuvaiseksi. Koko latinalainen Amerikka kantaa tätä painolastia siinä missä entisen Neuvostoliiton läntiset reunavaltiotkin. Ainoa poikkeus taitaa olla Kuuba, jota Yhdysvallat on arrottomasti kauppasaartanut puoli vuosisataa kykenemättä silti palauttamaan menetettyä valtaansa.

Kun kansalliset liput hulmuavat, kannattaa aina kysyä, kuka nyt itsenäistyi ja mistä, kuka siitä hyötyi ja kuka ei. Me ihmiset haluamme olla ”itsenäisiä”, mutta onko sitä valtioiden tasolla oikeastaan olemassakaan, kun kaikki ovat riippuvaisia kansainvälisestä kaupasta? Kukaan ei halua tulla sorretuksi, sitä itsenäisyystaistelua ei mikään mahti lopeta. Mutta kun sorto ja väkivalta etäännyvät, mikä sen itsenäisyyden arvo ja hinta lopulta on?

Kun tänä vuonna 2017 juhlietaan vimmaisesti Suomi-nimisen valtion satavuotista itsenäisyyttä, voi jokainen tykönään miettiä, missä määrin EU:n täysjäsen voi itsenäisyydestään enää puhua. Toki meille on jätetty hiekkalaatikkoleikit, jotta eduskunta ja valtioneuvosto voivat pitää puoluejärjestelmää hengissä. Mutta meillä ei ole enää omaa valuuttaa ja talouspolitiikkaa eikä täysin itsenäistä lainsäädäntöä saati ulkopoliittikkaa. Suomesta on tullut muodollisestikin se, mikä se on aina ollut eli suurvaltojen ehdoilla itsenäistä näyttelevä karpäsenkakkaa.

Nyt olin hiukan kohtuuton. Venäjän lähinaapuruus antaa meille hitusen karpäsenkakkaa merkittävämmän roolin – ainakin siihen asti, kunnes Suomesta tehdään Naton täysjäsen. Sen jälkeen meillä ja ”itsenäisyysdellämme” on merkitystä vain ohjuskuja suunnitteleville strategeille. Nato-maana roolimme - ja itsenäisyysstemme – on samassa kastissa kuin Albanian, Viron tai Norjan. Ei paljon naurata. (18.3.2017)

Ennustaminen

Koska tieto on mm. valtaa, tietäminen muita paremmin on aina ollut osa vallankäyttöä ja sen historiaa. Paremmin tietämistä hienompaa on vain tietää ennalta, kyetä ennustamaan tapahtuma, joka sekä aikajanalla että kausaalisessa tapahtumaketjussa on vielä tapahtumatta. Kyky ennustaa tulevia houkuttelee, vaikka järki sanoo, että ennustaminen on hienempi nimi arvailulle. **Philip E. Tetlock** ja **Dan Gardner** väittävät, että osa meistä ihmisistä kuitenkin on kyvykkäämpiä tulevan ennustajia kuin todennäköisyyden pohjalta voisi olettaa. *Superennustajat : Ennustamisen taito ja tiede* (Terra Cognita 2016) on sekä kertomus *Good Judgement* -hankkeesta että pohdiskelua ennustamisen tieteellisyden asteesta ja todisteista.

Vierastan kirjassa kuvatun ennustusturnajaisten kaltaista toimintaa, joka tähtää ennen muuta poliittisten ja sotilaallisten päätöksentekijöiden työn helpottamiseen. Yhdysvaltalaiseen pahaan tapaan tämä toiminta on irrotettu yhteiskuntamoraalisista yhteyksistään, jolloin ei kysytä ennusteen seurauksista vaan kiinnostutaan vain ennustuksen osuvuudesta. Kirjan kuvaamat superennustajat (nimitys niille, joiden kyvyt ovat selvästi keskimääräistä tasoa suuremmat, pysyvästi) eivät ota kantaa siihen, keitä tai mitä heidän ennustuksensa auttavat. Heille näyttää riittävän – ainakin kirjan kuvausten perusteella – ajatus siitä, että he palvelevat ”omaa hallitusta”.

Paljon kiinnostavampaa on pohtia, voiko tulevaisuutta ihan oikeasti ennustaa ”tieteellisesti” eli valideiksi osoitetuilla välineillä, tekniikoilla ja persoonallisuuksilla. Tässä kohdassa *Superennustajat* valottaa kiinnostavasti todennäköisyyksiä ja ihmisaivojen psykologiaa kietoen mukaan **Daniel Kahnemanin** ja **Nassim Nicholas Talebin** kaltaiset tunnetut ajattelijat ja uusien näkymien avaat. Tuloksena on kymmenen käskyä sille, joka mieli superennustajaksi: (1) keskity mielekkäisiin ennusteisiin, (2) pilko monimutkaiset tehtävät osiin, (3) tasapainota sisä- ja ulkopuolinen näkymä, (4) tasapainota yli- ja alireagointi, (5) etsi ristiriitaisia kausaalisia tekijöitä, (6) erittele epävarmuuden asteet huolellisesti, (7) tasapainota itseluottamus, varovaisuus ja päättäväisyys, (8) opi virheistä mutta vältä jälkiviisuusvinoutuma, (9) hyödynnä muitten osaamista ja pane muut hyödyntämään omaasi, (10) tasapainota väistämättömät virheet kuten polkupyörän ajaja joutuu tekemään. Ja kaikeksi tämän jälkeen: älä noudata orjallisesti näitäkään ohjeita, vaan ajattele luovasti!

Jätän omasta puolestani avoimeksi kysymyksen siitä, onko ”superennustaminen” tiedettä edes osittain, vai jotain muuta (minusta Tetlockin ja Gardnerin todistusaineisto kertoo kyllä siitä, että osa ihmisistä ennustaa merkittävän paljon paremmin kuin muut, mutta en pidä ilmiötä erityisen ”tieteellisenä”). Kiinnostavinta on minusta kysyä, millainen rooli tulevan ennustamisella kulttuurisamme oikeastaan on ja miksi olen ilmeisesti itsekkin siihen sotkeutunut.

Minua tämä näkökulma on kiinnostanut ainakin kolme vuosikymmentä, kun on ollut tilaisuus pohtia sekä laajojen yhteiskunnallisten ilmiöiden että konkreettisten teknisten ratkaisujen vaihteita. Jouduin monen muun kaltaiseni tavoin esimerkiksi ihmettelemään, etteivät sen paremmin Neuvostoliiton arkkiholliset kuin liittolaiset osanneet ennustaa supervallan romahdusta – ja vielä vähemmän ja huonommin kaikkea siitä seurannutta (prosessihan on edelleen täydessä käynnissä, eikä pelkästään Ukrainassa).

Näin 1980-luvun loppupuolella unen, jossa Moskovan kaduilla oli isoja englanninkielisiä kaupallisia ulkomainoksia. Minään ennustuksena en sitä pitänyt edes silloin. Silti on mahdollista, että aivoni pohtivat – varmuuden vuoksi unessa – sellaistaakin vaihtoehtoa, että sosialistinen järjestelmä korvautuu elinaikanani markkinakapitalismilla. En muista muutenkaan tehneeni yhteiskunnallisia ennusteita esimerkiksi Suomen hallitusten kokoonpanoista. Äänestin EU:hun liittymistä vastaan, mutta arvasin – en ennustanut – että Suomi kulkee Ruotsin taktisesti viitoittamaa tietä. Ennustin elokuussa 2014, ettei Timo Soini viihdy enää pitkään Perussuomalaisten johdossa, vaan siirtyy kansainvälisiin ympyröihin. Niin taitaa käydä, mutta ministerikokemuksen Soini halusi sitä ennen, toisin kuin uumoilin.

Paljon useammin olen tehnyt tulevaisuuteen liittyviä ennusteita kirjastonhoitajan roolissa. Kirjastojen verkkoon siirtymisen ja verkostoitumisen vauhti pääsi ehkä yllättämään, mutta tuskin itse asia. Se oli minusta niin ilmeistä koko 1990-luvun ajan. Sen sijaan CD-levyn tulevaisuuden ennustin täysin pieleen. Kuvittelin levy-yhtiöiden lopettavan niiden valmistamisen taloudellisista syistä heti, kun musiikin verkkolevytys pääsee vauhtiin. Aliarvioin pahasti yhtiöiden vanhoillisen hitauden ja talouskonttorin varman päälle pelaamisen. Vertaisverkot sun muut säikäyttivät teollisuuden pahemman kerran ja siksi CD pidettiin valikoimissa, vaikka ei olisi ollut pakko (LP-levyjen valmistaminen lopetettiin aikoinaan teollisuuden omalla päätöksellä). Loppusilauksen on antanut vanhoillinen kuluttaja, joka edelleen antaa joululahjaksi mieluummin CD:n kuin Spotifyn kahden kuukauden lupamaksun.

Onnistuneitten teknisten ennusteitten joukkoon lasken SACD:lle lukemani varhaisen tuomion (”ei tule yleistymään, jää pienen hifistijoukon jutuksi”) ja sen, etten ole koskaan antanut yksittäisille e-kirjoille ja varsinkaan niiden lukulaitteille läpimurron mahdollisuutta, vaikka hypetysuutiset ovat aina välillä panneet epäilemään hetkeksi. Olen ollut skeptinen myös kirjallisuuden Spotify-palvelun syntymisen suhteen, vaikka sen osalta olisin mielellään epäonnistunut ennustaja. Pidänkin siinä edelleen porttia raollaan, asia ei ole ratkennut, toisin kuin musiikin ja videon jakelussa, jossa fyysiset tallenteet ovat CD:n ja DVD:n sinnittelystä huolimatta jääneet vähän sivuraiteelle.

En ole edellä mainitsemiani ”ennusteita” tehnyt siksi, että olisin pyrkinyt superennustajaksi tai saadakseni itselleni mainetta ja mammonaa (kumpakaan ei ole ollut edes tarjolla). Oma intoni

ennustella asioita on ollut hyvin käytännöllistä, samoisinkin kuluttajanvalistuksellista. En ole halunnut, että kirjastomme tuhlaavat rahansa nopeasti vanhentuvaan tekniikkaan (e-kirjojen lukulaitteet) tai ylihinnoiteltuun verkkopalveluun (äänitteiden tarjonta levyteollisuuden hinnoilla) ja olen siksi yrittänyt ääneen varoitella, usein tahattomasti ennusteen muodossa. Onko sillä ollut merkitystä, sitä en osaa sanoa. Mutta kyllä minua edelleenkin harmittaa, etten aikoinaan älynnyt varoittaa kirjastoja tekemästä Kuntaliiton ”neuvottelemaa” kiskurisopimusta kotimaisten elokuvien kirjastojakelusta (olin ns. sivuraiteella ja siellä kuuli vasta toteutuneen).

Delfoin oraakkeli ratkaisi ennustamiseen liittyvän suurimman epäkohdan eli erehtymisen mahdollisuuden jo tuhansia vuosia sitten pitämällä ennusteet monitulkintaisina. Tätä metodia ovat innolla soveltaneet myös myöhempien aikojen ennusukot ja -eukot. Konstikos silloin on väittää, että **Nost-
radamus** osasi ennustaa myöhempien vuosisatojen tunnetut tapahtumat. Kukaan ei kai ole pitänyt listaa epäonnistuneista ennustuksista, vaikka saatamme lyhytaikaisesti rekisteröidä jälleen yhden pieleen menneen maailmanlopun ennusteen. Mutta sen kerran, kun se pieni todennäköisyys sattuman kaupalla toteutuu, aina löytyy intomieliä uskomaan, että kyseessä oli tosi osuva ennuste, ei sattuma (tai ilmeisen ääneen lausuminen).

Tämä on ennustamisen noidankehä. Ihminen ei halua uskoa, että ennustaminen on vaikeaa ja mitä kauempana tulevaisuudessa tapahtuvista asioista puhutaan, sitä vaikeammaksi kaikki muuttuu. Siksi markkinoilla on aina tilaa ajatukselle, että erinäisillä tekniikoilla ennustamisen laatua voidaan parantaa merkittävästi. Silloin vaan helposti unohdetaan, että on yksi asia arvioida monien informaatio-aikeiden perusteella jonkin tapahtuman todennäköisyyttä ja aivan toinen asia aidosti ”ennustaa” eli ennalta tietää jokin tapahtuma, jonka toteutumisen todennäköisyys on fifty-fifty. Ei ole ollenkaan tyhmää kysyä, miksi ennustajat eivät koskaan osoita taitojaan ennustamalla seuraavan viikon lottoriviä.

Itse en halua väheksyä ”superennustajien” taitavuutta. Ihailen siihen liittyvää tarmokasta informaation analysointia, kriittistä ja itsekriittistä suhtautumista erilaisille vinoumille alttiiseen informaatioon ja viime kädessä ennustetta korjaavaan virheiden havaitsemista ja eliminointia. Se kaikki muistuttaa tieteellisen tutkimuksen metodia, vaikka lopputulos ei välttämättä ”tiedettä” olekaan. Se on kuitenkin eri asia kuin tempaista tyhjästä ”ennuste” seuraavalla viikolla skorpionia odottavasta taloudellisesti tärkeästä tapahtumasta. Oikea ennuste on aina varovainen ja epätäydellinen, ”liian hyvä” on todennäköisesti pelkkää huijausta. (18.3.2017)

Kirjailijan paras ystävä?

En yleensä puutu kirjailijoiden (siis oikeiden Kirjailijoiden eli fiktiota tekevien) asioihin, mutta Suomen Kirjailijaliiton tuoreessa jäsenlehdessä (lehden nimi on osuvasti *Kirjailija*) on laaja juttu ”luku-aikapalveluista” ja tekijänoikeudesta. Niistä en malta pysyä erossa. Olen tässä myös oikeiden kirjailijoiden asialla, en aja omaa etuani, joten yrittäkää kestää.

Venla Hiidensalon kokoama juttu ”*Luku-aikapalvelut tulevat: Kirjojen Spotify vai myynnin piristysruiske*” pohdiskellaan eri näkökulmista sitä, mitä kirjallisten sisältöjen verkkojakelussa ehkä on tapahtumassa ja sitä, minkä kokoinen tai -makuinen luu näyttää jäävän luovalle kirjoittajalle käteen, kun kustantaja ja muut välikädet ovat ottaneet omansa. Tilanne näyttää lievästi sanoen aika kylmäävältä: häntä heiluttaa koiraa, mutta sekin tehdään mahdollisimman vähällä informaation jakamisella. Vähän tietävä ei välttämättä osaa tehdä oikeita ikäviä kysymyksiä. Tilanne tuskin on sattumaa. Vaikka klassiset kustantajan pumpulipussissa lilluvat ja ennakoitaan ryystävät kirjailijat taitavat olla enää elävää perinneaineistoa, voi Kirjailijan jutun perusteella kyllä kysyä, ovatko nykyajan kirjailijat asemoineet itsensä oikein?

Faktahan on, että kirjallisten sisältöjen verkkolevitys ei ole kunnolla käynnistynyt. Englanninkielisessä maailmassa syntyy sentään jonkinlaisia kustantajia ja Amazonin kaltaisia toimijoita

hyödyttäviä käyttömassoja, Suomessa ei niitäkään. E-kirjat ovat jääneet kuriositeetiksi, joka ei muuksi muutu säännöllisin väliajoin kirjoitettavilla tekohengityshypetyksillä. Merkittäviä syitä on kolme: kohtuuton hinta eli ahneus, teknisen standardoinnin epäonnistuminen eli mokataan mieluummin kaikki ja kuluttajien kulttuurinen haluttomuus luopua hyvin toimivasta käyttöliittymästä eli paperikirjasta. Pidän tätä perinteistä e-kirjaa epäonnistumisena, minkä kai puheet ”lukuaikapalveluista” todistavat oikeiksi. Tulevaisuudessa tilanne voi kuitenkin olla toinen. Kirjailijalle se tulevaisuus voi olla miellyttävällä tavalla toinen vain, jos pelin säännöt muutetaan.

Miksi kirjailijat antavat kustantajien määrätä tahdin, tanssilajin ja tulonjaon? Eivätkö kirjailijat ole käsittäneet, että pitämällä verkkojakelun oikeudet (vääristyneessä nykykielessä ”digitaaliset oikeudet”) omissa käsissään heillä on mahdollisuus nousta kirjallisten sisältöjen julkaisemisessa paarialuokasta päättäjäksi? Eivätkö kirjailijat tajua, että kustantaja on aseeton ilman julkaisu- ja levitysoikeuksia? Vai eivätkö kirjailijat vaan jaksa välittää? Koko asetelma – jota myös Kirjailijan juttu heijastelee – on harhainen. Ei kustantajaa oikeasti kiinnosta luovan kirjailijan etu. Kun Otavan **Antti Kasper** väittää, että intressi on yhteinen (”mahdollisimman suuri myynti”), hän vaikenee kokonaan olennaisesta eli tulonjaosta. Jos kustantaja ajattelisi muutakin kuin omaa liikevoittoaan, luovan tekijän rojaltiprosentti olisi aina kaksinumeroinen ja se ensimmäinen ei olisi 2 vaan 7, 8 tai 9.

Tiedän toki, että monet kirjailijat ovat persoonina kyvyttömiä puolustamaan omia etujaan, kuten niin moni meistä ihmisistä muutenkin. Kirjailijoitten etujärjestö kuitenkin on olemassa pelkästään kirjailijoitten edun puolustamiseksi, joten siltä sopii odottaa sekä realistista että itsekästä suhtautumista olennaiseen eli rahan jakamiseen. Minusta Venla Hiidensalon juttu antaa kustantajien aivan kohtuuttomasti puhua omaa propagandaansa ja jättää samalla käyttämättä tilaisuuden lietsoa luovat kirjoittajat kapinaan. Tällä hetkellä paras neuvo jokaiselle kirjailijalle olisi: älä tee kustannussopimusta verkkojakelusta, joka hyödyttää enemmän kustantajaa kuin sinua. Jos et saa selvää, mikä tulojen jako tulee olemaan, sinua huijataan raskaimman päälle. Jos kuvittelet, että kai se nyt ainakin fifty-fifty on, tulet pettymään. Älä tee kustantajalle edullista sopimusta, ellet ole jo valmiiksi riittävän hyvätuloinen.

Perinteisen kustantamisen työnjaossa kustantajasta on monelle kirjailijalle ollut aidosti hyötyä ja apua. Moni kaunokirja olisi ilman muuta jäänyt julkaisematta ilman nykyisen kaltaista kustannusteollisuutta. Hinta on aina ollut kova eli kirjailija myy tavaransa siihen hintaan, minkä kustantaja suostuu maksamaan. Mutta paperikirjojen maailmassa asiat ovat sentään olleet jotenkin arkijärjen ulottuvilla ja myyntitilityksistä on voinut jotain ymmärtää. Kuten Hiidensalon jutusta käy ilmi, verkkojakelussa ei kukaan tunnu tietävän täsmällisesti mitään (se on tietysti hämäystä, mutta vaikea todistaa). Kirjailijan ei kuitenkaan pitäisi koskaan unohtaa tärkeintä sääntöä: verkkojakelun kustannukset ovat hyvin lähellä nollaa. Kun levityskuntoinen PDF tai muu on valmis, jatko ei tuota enää uusia kustannuksia. Se on hyvä hetki kysyä, miksi kirjailija ei saa verkkojakelun voitosta suurinta osaa.

Yksittäinen kirjailija on harvoin asemassa, jossa hän voi ilmoittaa, että julkaisen seuraavan teokseni itse ja otan kaikki tuotot itselleni. Vai onko? Miksi melkein kaikki suomalaiset kirjailijat antavat pääosan luovasta työstään tulevasta tuotosta vapaaehtoisesti välikäsille? Onko siihen jokin pakko, kuten oma kyvyttömyys, pelko jostain kustannusmaailman kostosta tai jotain vielä oudompaa? Kirjailija on yrittäjä, jolla on sopimusvapaus. Tai on siihen asti, kunnes nimi on kustantajan laatimassa asiakirjassa, jolla tuo vapaus myydään, minun mielestäni pilkkahintaan. Suomessa on ehkä 10 – 20 kirjailijaa, jotka ainakin teoriassa voisivat ilmoittaa kustantajalle, että jos en saa verkkojakelutulosta 75 %, en tee kanssanne sopimusta. Kuinka monella näistä potentiaalisista uhmakkaista on jo oma kustantamo eli ei turhia välikäsiä? Aika harvalla.

Perinteiset kaunokirjallisuuden kustantajat ovat onnistuneet luomaan illuusion omasta korvaamattomuudestaan. Historiallisesti katsoen onnistuminen ei ole yllättävää. Mutta illuusion kestävyys myös verkkomaailman aikana hämmästyttää ainakin itseäni. Ilmaisulla ”Otavan kirjailija” on edelleen lumovoimaa, vaikka karussa todellisuudessa Otavakin satsaa pakollista enemmän vain muutamaan harvaan nimeen (eikä siinä haittaa, jos on nuori, nätti ja erittäin hyvin myyvä). Muut

saavat käytännössä pärjätä miten parhaaksi katsovat. Me kirjojen lukijat pönkitämme osaltamme tätä illuusiota ajattelemalla vanhastaan, että Otavan tai Tammen nimi kirjan selässä on jonkin ”laadun” tae. Näinhän ei asia ole, jos on koskaan ollutkaan. Kaupallinen kustantaja julkaisee sitä, mikä myy.

Minusta nyt on korkea aika kirjailijoiden nousta kapinaan ja ilmoittaa yhdellä suulla, ettei verkkojakelun sopimuksia enää tehdä kustantajien sanelemilla ehdoilla. Jos kustantaja haluaa korkeilla ”lukuaikapalvelua” (se tulee toimimaan vain, jos hinta pudotetaan Spotifyn ja Netflixin tasolle, mikä on kustantajille mahahaavan arvoinen ajatus), se on syytä sallia vain kirjailijoiden määrittämällä ehdoilla. Niistä tärkein on, että nettotuotosta enemmistön täytyy tulla luovalle tekijälle, ei valua välikäsille, joiden panos myynnissä voi olla jotain välillä aika merkittävä – nolla. Jos olisin Suomen Kirjailijaliiton jäsen, vaatisin etujärjestöäni tappelemaan, en myötäilemään ja ”ymmärtämään” kustannusmaailmaa.

Jossain tulevaisuudessa kaupallinen kustannustoiminta perinteisessä mielessä päättyy ja sen tilalle tulee jonkinlainen kumppanuuteen tai omatoimisuuteen perustuva julkaisumalli. Tulevaisuuden kirjailija käyttää muuta kuin omaa kustantamoaan vain siinä tapauksessa, että kustantajalla on tarjota luovalle kirjoittajalle jotain merkittävää etua (sellaiseksi ei lasketa sitä, että kustantaja pääsee vetämään välistä maukkaan siivun). Tuo tulevaisuus ei kuitenkaan toteudu itsestään. Toisten luovuudella elävien valta voi myös jatkua. Valinta on jokaisen luovan kirjoittajan - ja heidän etujärjestönsä. (20.3.2017)

Vihollinen, vihollinen, vihollinen

Raimo Pesosen kirja *Viholliskuvien paluu* (Like 2016) on ulkonaisesti vaatimaton, mutta sisältä täyttä asiaa. Pesonen on kerännyt yhteen kaiken olennaisen siitä prosessista, jonka kuluessa Suomi on muutettu sotilaallisesti liittoutumattomasta ja kansainvälisesti arvostetusta rauhanturvaajasta Venäjää kaikin mahdollisin tavoin hännäkö ”lännen” etuvartio – vain, jotta saataisiin suomalaisten enemmistö kannattamaan Naton täysjäsenyyttä. Oma käsitykseni asioiden tilasta ja prosessien kuluista ei juuri poikkea siitä, mitä Pesonen tiivistää. Lähinnä hän on ilmaisuissaan maltillisempi ja jättää diplomaattisesti sanomatta ruman sanan sielläkin, minne minä sen laittaisin. Joka tapauksessa kaikin puolin suositeltavaa luettavaa jokaiselle, joka on erehtynyt kuvittelemaan, että **Carl Haglundin** & Co tie on hyvä myös Suomelle ja suomalaisille.

Pesosen erinomaisen kirjan tarkemman esittelyn sijasta (odotan tietenkin, että valistuneet lukijani siihen tarttuvat ilman eri käskyä) tarraudun kiinni hänen esiin nostamiinsa teemoihin, ennen muuta **vihollisuuden** käsitteeseen. Termihän kuuluu propagandanastojen ikivanhoihin peruskäsitteisiin, siinä ei ole sinänsä mitään uutta. Uutta on kuitenkin se, kuinka häikäilemättömästi nykypäivän propagandassa vihollisuus on liu'utettu tarkoittamaan konkreettisen sotavastustajan lisäksi myös kaikkia niitä tahoja, jotka jossain skenaarioissa voisivat muuttua vihollisiksi tai jotka ovat vihollisia jollekulle ihan muulle. Ennen vihollista katsottiin kiväärin tähtäimen läpi, nykyään riittää löysä valhejournalistinen lötinä.

Suomalaisessa militäärisessä propagandassa ja mielipiteenmuokkauksessa termillä ”vihollinen” tarkoitetaan poikkeuksetta Venäjää, vaikka maan nimeä ei aina suoraan mainitakaan. Vaikka Venäjä tosiasioiden maailmassa on yhtä vähän Suomen ”vihollinen” kuin Ruotsi, Norja, Viro tai Albania, tässä mielikuvavasodassa siitä ei paljon välitetä. Venäjä on valittu ”viholliseksi” sekä historiallisista syistä (toisessa maailmansodassa saksalaiset olivat aseveljiä ja muunmaalaisiin eri sotatoimissa päästy tutustumaan – ja kaiken lisäksi Suomi kärsi sotilaallisen tappion kaksi kertaa) että siksi, että Venäjä kokee Naton laajentumisen turvallisuuspoliittiseksi uhaksi ja vastustaa siksi Suomen ja Ruotsin täysjäsenyyttä ja samalla eliitin tärkeintä hanketta.

On tärkeä huomata ja ymmärtää, että nykyinen viholliskuvien rakentaminen nojaa korostuneesti vihjailujen, mielikuvien menetelmiin. Kun Venäjä ei tosiasiallisesti uhkaa Suomea millään tavalla ja teoriassakin sen luoma uhka liittyy juuri Nato-jäsenyyteen, ei edes yritetä tarjota todisteita uhasta, vaan ”annetaan ymmärtää” tämän ja tuon tarkoittavan tai ainakin voivan tarkoittaa, että Venäjällä on pahoja aikeita Suomea kohtaan. Vahingossakaan ei todisteta, miksi tällaisia aikeita olisi. Syykin on selvä: Venäjä on avoimesti ilmaissut, että se suhtautuu Suomeen hyvän naapurussuvon pohjalta ja vain liittyminen Natoon voisi tätä tilannetta muuttaa.

Propagandarintama on ns. valtalehdistön osalta varsin rikkumaton. Sanoma-konserni käy Venäjän vastaista sotaansa ikään kuin Neuvostoliitto ei olisi koskaan romahtanut ja ikään kuin Putinin hallinto ei olisi kansallis-oikeistolainen oligarkia, vaan jollain epämääräisellä tavalla ”kommunistinen juoni”. Ilta-Sanomat julkaisee tasaisin ja tihein välein jonkin kielteisen uutisen ja jos sellaista ei pahimpaan tarpeeseen löydy, historiaa voi aina tonkia. Helsingin Sanomat sallii keskustelupalstoillaan avoimen russofobisen kirjoittelun, vaikka lehden päälinjana on teeskennellä neutraalia ja kritisoida Venäjää vain toimituksellisten juttujen kautta.

Jos joku älyää ihmetellä, eikö niinkin isosta maasta voisi edes joskus löytyä jotain myönteistäkin kirjoitettavaa, kukaan ei tietenkään vastaa. Propagandasotaa ei ole koskaan julistettu, se ei ole avointa vaan piiloteltua toimintaa. Propagandasodan tarkoituksena on vahvistaa ennakkoluuloja, levittää pelkoa ja torpedoida mahdolliset myönteiset aloitteet. Kukaan ei siksi enää muista, että tämä sodan tuorein vaihe alkoi kuin käskystä vasta Ukrainan kriisin käynnistyksen yhteydessä. Suurten lehtiemme päätoimittajat tietävät tykönänsä, mitä ovat sopineet ja ehkä siitä joskus vuosien kuluttua kuulemme mekin. Mutta pelkästään vertaamalla suomalaisen ja esimerkiksi brittiläisen lehdistön Ukraina-uutisointia on helppo havaita, että propagandasota käynnistettiin epäuskottavan yhtenäisesti ja yhteisellä aikataululla heti Sotšin olympialaisten päätyttyä.

Viaton mieli voi kysyä, mitä pieni Suomi voi hyötyä siitä, että se käy aktiivista propagandasotaa isoa naapuria vastaan. Arkijärjen mukaan tällainen onnistuu vain, kun sitä naapuriakin isompi poika on luvannut, että hän tulee apuun, jos hännääjään kosketaan. Osa suomalaisesta oikeistosta käsittääkseni uskoo, että jo solmitut 95 % Nato-langoista riittää pitämään Venäjän passiivisena suhteessa Suomeen (prosenttiliike on kiinnostunut vain täysjäsenyydestä, millään muulla ei ole väliä). Skeptikko taas ajattelee, että Venäjä on näinkin passiivinen suhteessa Suomeen lähinnä siksi, että se luottaa kansalaismielipiteen pysyvän Nato-vastaisena. Toistaiseksi se onkin riittänyt.

Henkilökohtaisesti olen erittäin huolissani nykyisestä viholliskuvia luovasta ja ylläpitävästä propagandasodasta erityisesti pitkällä aikavälillä. Pidän itse Putinin hallintoa ja sen politiikkaa kaikin puolin vastenmielisenä, mutta tiedän myös, että olemme rajanaapureita myös tulevaisuudessa. Ei voi olla Suomen ja suomalaisten suuren enemmistön etu koskaan tai missään olosuhteissa hankkiutua Venäjän viholliseksi. Se vaara kuitenkin kasvaa sitä myöten, kun Suomi suhtautuu Venäjään vihollisena, eikä vaivaudu asiaa piilottelemaan. Viholliskuvien luominen ei ole vaaratonta leikkiä. Se on täysin vastuutonta toimintaa, joka pahimmillaan toteuttaa ennusteensa ja tekee Venäjästä vihollisen.

Nykyisen ulko- ja puolustuspoliittisen linjan hallitusammattilaiset eli perussuomalaiset **Timo Soini** ja **Jussi Niinistö** eivät ole aivan Carl Haglundin veroisia tukialushaukkoja, mutta kumpikaan ei kai ole vierailut Venäjällä vielä, kuten jo diplomaattinen peruskohteliaisuus edellyttäisi. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan pitkää linjaa tunteva ymmärtää heti, kuinka suuresta ja periaatteellisesta linjanmuutoksesta tällainen kertoo. Molempien salkkujen antaminen Perussuomalaisille puolestaan kertoo siitä, etteivät myöskään Kokoomus ja Keskusta halua parantaa suhteita Venäjään, vaan kannattavat 100- tai 110-prosenttisesti viholliskuvapropagandistista linjaa. Presidentti **Sauli Niinistö** on tällä hetkellä ainoa idänpolitiikan perusteet hallitseva hallintoeliitin jäsen, joka on myös julkisesti sitoutunut toimimaan Naton suhteen kansalaisten enemmistön tahdon mukaisesti. Ilmankos hän vaikuttaa olevan tuostakin hakauksissa SOS-hallituksen kanssa. Presidentti ei tunnu sisäistäneen viholliskuvapolitiikkaa kunnolla. (31.3.2017)

Pelolla hallitsemisesta

Kun seuraa kansainvälisiä uutisia, tulee helposti tunne, että ”maailma on tullut hulluksi”. Ongelmia ei ratkota neuvottelemalla, vaan väkivallalla. Tämä ei koske pelkästään varsinaisia konflikteja, vaan myös suomalais-eurooppalaista lintukotomaailmaa. Väkivalta ei tunnetusti ratkaise ongelmia, vaikka saattaa tuottaa voimakkaita mielikuvia oman näkemyksen voitosta. Historian pitkä muisti ei kuitenkaan tue käsitystä siitä, että väkivalta ratkaisee ongelmia. Se on kuitenkin tehokas keino piilottaa ongelmia verisenä sykkivän pelon alle.

Viime päivinä olemme saaneet lukea Syyriassa sattuneesta iskusta, jossa ilmeisesti sariini-kaasua on levitetty tai sitä on levinnyt pienen kylän asukkaiden kauhuksi ja kuolemaksi. Kuolleita on ollut vähemmän kuin muutaman viikon takaisessa Yhdysvaltain iskussa Irakissa. Se isku ohitettiin hyvin vähin äänin, kun taas tästä sariinimurhaamisesta saatiin Donald Trumpille mainio tekosyy päästä kokeilemaan yhdysvaltalaisten ohjusten tuhovoimaa Syyrian armeijaa vastaan. Ikään kuin 59 ohjusta lentokentälle millään tavalla auttaisivat sariinimyrkytyksen saaneita. Tai yhtään mitään muutakaan. Kenttä oli parin tunnin kuluttua taas toimintakykyinen.

Mutta ei tietysti ole ollut tarkoituksaan. Ei vallassa olevia ja ohjusiskukäskyjä antavia liikuta vähääkään syyrialaiskylän asukkaiden kohtalo. Heitä kiinnostaa se pelko, jota tällaisen ”kostopommituksen” avulla pyritään lietsomaan. Vaikka näillä kahdella tapahtumalla ei ole mitään loogista yhteyttä, ne kytetään yhteen mielikuvasodan kuvastossa. Näin Yhdysvallat iskee, kun **al-Assad** (tai joku muu, se ei ole olennaista) käyttää sariinia eikä esimerkiksi napalmia, jonka massiivisesta käytöstä Yhdysvalloilla on maailman suurin kokemus.

Tänään on saatu lukea uutisia Tukholmasta, missä ilmeisesti keskieuropalaisen mallin mukaan on ajettu kuorma-autolla ihmisjoukkoon surmaamisen tarkoituksessa. Tukholman isku tapahtui vain vähän sen jälkeen, kun Pietarin metrossa oli tehty pommi-isku tuhoisin tuloksin. Lehdistö kertoo suurin otsikoin, kuinka ihmiset eivät enää uskalla käyttää metroa. Tukholmassa poliisi on käskenyt ihmisiä pysymään kodeissaan, koska ”missään ei ole turvallista”. Ruotsalaisten reaktiot voitaneen laittaa kokemattomuuden piikkiin, Silti vaikutus on pohjimmiltaan sama Pietarissa ja Tukholmassa: tavallisen ihmisen turvallisuudentunnetta on horjutettu. Pelko on saatu istutettua.

Rationaalisen erittelyn perusteella on vaikea löytää syytä siihen, miksi yksittäinen pommi-isku muuttaisi kyseisen liikennemuodon tai paikan yleisestikin turvattomaksi. En tiedä, onko koskaan tai missään tehty terrori-iskua samassa paikassa kahdesti. Mutta ei selvästi tarvitsekaan, mielikuvien tasolla metrosta tai jostain kadusta tulee ”turvaton” yhdenkin iskun perusteella. Uusintaiskusta ei olisi erityistä hyötyä, tuhon voimat kannattaa suunnata jo jonnekin muualle. Pelko tietysti lievenee ajan myötä. Elämän on jatkuttava ja kun jokin turvattomaksi leimautunut paikka ajan mittaan osoittautuu yhtä turvallisiksi kuin ennenkin, ihminen sopeutuu ja unohtaa.

Siksi pelkoa täytyy synnyttää uudestaan ja uudestaan. Oli kyse valtiollisesta terrorista tai jonkun pienemmän porukan toiminnasta, olennaista on tuottaa sopivin väliajoin ihmisten mielenrauhan romuttavia järkytyksiä. Sillä lailla avautuu pelolla hallitsemiselle riittävä tila ja valtuutus. En usko, että monikaan tukholmalainen kykenee kysymään, millä tavalla yksi kuorma-autolla tehty isku muuttaa koko kaupungin turvattomaksi. Näin pelolla hallitseminen juuri toimii. Se käynnistää meissä ihmisissä hyvin syvällä olevat itsesuojeluvaistot, jotka ovat rauhallista harkintaa nopeampia ja joihin siksi turvaudutaan aina, kun pelko saa vallan.

Minusta on tärkeä ymmärtää, että myös ns. rauhanomaisissa ympäristöissä käytetään peloteltua vallan välineenä. SOS-hallituksemme toiminnalle on ollut ominaista isojen muutosten (tai ainakin ehdotusten) vyöryttäminen niin, että jokaisella kansalaisella on taatusti jotain syytä olla levoton ja jopa peloissaan. Ihminen vastustaa vaistomaisesti isoja muutoksia, ellei kykene itse päättämään muutosta joko merkityksettömäksi tai itselle edulliseksi. Kun muutokseen liittyy voimakkaita pelkoja, tuon päättelyn asteelle ei välttämättä päästä ollenkaan. Jäljelle jäävät vain nopeat intuitiiviset reaktiot ja stressi.

Peloteltua ihmistä on helpompi tuupata kohden epämieluisia kohtaloita kuin itsevarmaa ja stressitöntä. Kun poliisi pelottelee koko kaupungin olevan turvaton, valtaosa ihmisistä ei rupea testaamaan asiaa vaan tottelee. Kun ihmistä tarpeeksi pelotellaan ja sen jälkeen tuupataan, hän sopeutuu siihen ja alkaa ajatella, että tämä on normaalia. Suomessakin on tällä hetkellä normaalia pelotella ihmisiä sodan uhkalla (Venäjä), terrorismilla (Pietari ja Tukholma) tai pakolaisilla. Tai mittavilla irtisanomisilla, palkanalennuksilla, terveyspalveluiden yksityistämällä ja kallistumisella, eläkkeiden alentamisella, eläkeiän nostamisella, näitähän riittää.

Eliitti on kaapannut kaiken vallan pelon avulla. Protestit ovat heikkoja, vaikka kiukkua riittää. Joukkotiedotusvälineet nuolevat eliitin paikkoja eivätkä hoida tärkeintä tehtäväänsä vahtia, valvoa ja haukkua. Teoriassa sana on Suomessa maailman vapain. Todellisuudessa ihmiset pelkäävät niin paljon, etteivät uskalla suutaan avata. Sananvapautta ei käytetä, ettei sen käytöstä vaan kosteta. Pelko pitää terävänkin kielen tylsänä, meillä on liikaa menetettävää. Yhteiskunnallista extreme-harrastusta ei juuri ole, poliittiset puolueetkin muistuttavat toisiaan niin, ettei äänestäjä tiedä mitä tehdä ja jättää äänensä käyttämättä.

Pelkoa on montaa sorttia, joten se on oiva vallan apuväline. Yhden vaientaa iso asuntolaina, toisen työpaikan menetyksen uhka. Osa kyllä huutaa, usein kovaa ja rumasti, mutta sekin huuto kumpuaa pelosta, pelosta jäädä lopullisesti syrjään, jäädä osattomaksi vähästäkin. Suurin osa arjen rasismista ja vihapuheesta on pelokkaan ihmisen reaktiota. Pelko hallitsee ja pelolla hallitaan, helposti. Siksi on tärkeitä koko ajan kysyä, onko pelko perusteltua vai pelotellaanko meitä manipuloinnin tarkoituksella. Tukholman julistamisessa turvattomaksi ei ole mitään tolkkua, se on selvää manipulointia (ehkä tahatonta, mutta silti). Pietarin metro ei ole sen turvattomampi nyt kuin aiemminkaan. Joka päivä suurkaupungeissa kuolee liikenneonnettomuuksissa pienen terrori-iskun verran ihmisiä.

Pelolla hallitsemisen nerokkuus on siinä, että me pelotellut teemme työn itse. Meille annetaan vain pieni tuupaus ja sen jälkeen hoidamme lietsunnan ihan itse. Kauhistelemme yksin ja yhdessä, annamme mielikuvituksen lentää, varaudumme pahimpaan, uskomme herkemmin sellaista mihin ilman pelkoa suhtautuisimme kriittisesti. Tämä ei ole pelkästään Putinin tai Trumpin maailmaa, se on yhtä hyvin **Juha Sipilän** hallitseman Suomen maailmaa. **G. W. Bushin** hallinto tämän täydellä teholla aloitti vuonna 2001, sen jälkeen mallia ovat matkineet kaikki vallasta kiinnostuneet Daesh-murhaajista finanssikeinottelijoihin. Pelokas ihminen tottelee, pelokasta ihmistä on helppo johdatella antamaan viimeiset vallan rippeensäkin pois.

Enkö muka itse pelkää? Kyllä, mutta yritän pitää pelkoni kurissa (en tarkoita nyt henkilökohtaisia fobioita, joille on vaikea mahtaa mitään). En ajattele, ettei salama iske kahta kertaa samaan kohtaan (se voi iskeä, kysymys on pääosin sattumasta), mutta tiedän, etteivät ihmisen tekemät tihutyöt kulje yksiä ja samoja raiteita. Kerran kunnolla peloteltuun ei kannata uhrata energiaa. Tukholmasta ei ole tulossa turvaton kaupunki yhtä vähän kuin **Breivikin** riehuminen muutti Oslon pysyvästi tappotantereeksi. Osa peloista on järkeviä ja perusteltuja, osa ei. Pelko vallankäytön välineenä on hallittavissa. Ei helposti, mutta kuitenkin jotenkin. Siitä emme saa luopua, tuli uutisista mitä tahansa. Pelolla hallitsemiseen ei pidä alistua, sitä on vastustettava aktiivisesti. (7.4.2017)

Kiitos, Jussi Hakulinen!

Suomalaisella televisioviihteen rintamalla kohistaan (käytän ilmaisua ironisessa, iltasanomaisessa merkityksessä) tällä hetkellä siitä, että säveltäjä **Jussi Hakulinen** on ilmoittanut kieltävänsä sävellyksensä *Joutsenlaulu* julkaisemisen tv-sarjan *Vain elämää* jälkituotteissa. Hakulinen olisi itse asiassa halunnut kieltää myös laulun esittämisen ohjelmassa. Mielenkiintoisena lisäepisodina on käynyt ilmi, että ohjelman tuotantotiimi oli valmis maksamaan 5000 euroa ylimääräistä siitä hyvästä, että laulaja **Robin** saa esittää Hakulisen laulun *Rakkaus on lumivalkoinen* ilman viimeistä, ”ateistista” säkeistöä. Näin Robinin puhtoinen imago ei saanut tahraa.

Mielestäni on hienoa, että Suomesta löytyy vielä luovia tekijöitä, jotka ottavat tekijänoikeuslain takaaman moraalisen oikeuden vakavasti. Alan yrittäjille lain tämä puoli on aina ollut lähinnä pieni kiusankappale, koska sen avulla ei voi varsinaisesti tehdä rahaa, sillä voi korkeintaan estää jotakuta muuta tekemästä rahaa vastoin luovan tekijän tahtoa. Juuri tästähän Hakulisen *Joutsenlaulun* käytössä juuri on kysymys (en halua moralisoida Hakulisen ratkaisua myydä toisen laulun esitysoikeus 15 000 eurolla, kyllä artisti rahaakin tarvitsee – mutta olisi ollut kyllä hauska nähdä tuotantotiimin edustajien naamat, jos Hakulinen olisi tylysti ilmoittanut että laulu esitetään kokonaan tai sitä ei esitetä ollenkaan).

Tässä ei ole edes tärkeätä se, miksi Jussi Hakulinen ei halua laulunsa olevan mukana ohjelmassa *Vain elämää*. Koska hän oli valmis myymään toisen laulunsa, kyse ei liene ohjelmaformaatin täydellisestä torjumisesta. Mutta *Joutsenlaululla* on ollut keskeinen asema niin yhtyeen **Yö** kuin Hakulisen omissakin vaiheissa, joten ilmeisesti asialla on henkilökohtaista merkitystä. Hakulisen periaatteellisuus ansaitseekin muutaman lisäpohdinnan.

Moraalinen tekijänoikeus jää yleensä aina taloudellisten oikeuksien jalkoihin. Kun Jussi Hakulinen nyt nostaa asian voimalla esille, voi mieleen muistua vuosien varrelta muitakin tapahtumia, joissa ehkä on taustalla ollut enemmän kysymys periaatteista kuin rahasta. Sisältöteollisuus ei moraalisia oikeuksia oikein osaa ymmärtää, siellä kysymys on aina muodossa ”kuinka paljon se ja se maksaa”. Kun joku sanoo, että tämä tai tuo ei ole kaupan, tuo joku nähdään kiusantekijänä tai vinksataneena. Ai ei meidän raha kelpaa, no ole sitten ilman!

Todellisuudessa luovalla tekijällä voi olla monia eri syitä valvoa teostensa käyttöä myös eitaloudellisesta näkökulmasta. Maailmankatsomukselliset näkökohdat voivat olla erittäin painavia silloin, kun luova tekijä suhtautuu teksteihinsä vakavasti. Tätä voi tavallisen iskelmä-pop-muotin sisällä olla vaikea ymmärtää, kun omat tekstit ovat systemaattisesti tyhjää täynnä. Jos luova tekijä tekee uskonnollisen tekstin, hän ei tietenkään halua sitä hyödynnettävän ateistisessa juhlassa yhtään sen enempiä kuin Jussi Hakulinen haluaa, että poptähti jättää viimeisen säkeistön laulamatta sen viestin takia.

Itselläni ei ole vaikeuksia asettua Jussi Hakulisen asemaan. Pikemminkin ihmettelen, miten vähän Suomessa kukaan piittaa siitä, missä mitään musiikkia soitetaan. Yhdysvalloissa on tavallista, että muusikot kieltävät (yleensä oikeistolaisilta) poliitikoilta oikeuden hyötyä jostain suositusta laulusta. Ei tule mieleen Suomesta vastaavaa tapahtumaa. Ovatkohan meillä piirit niin pienet, ettei Kokoomus vahingossakaan juhli **Agitpropin** tahtiin ja vihervasemmistolainen halua mieluummin kuulla **Jethro Tullia** kuin **Rostedia**? (En kerta kaikkiaan keksinyt selkeästi kokoomuslaiseksi leimautunutta, tunnettua muusikkoa, vaikka tietävästi **Vicky Rosti** on kuntavaaleissa Kokoomuksen ehdokkaana.)

Kaikki eivät hyväksy ajatusta, että luovalla tekijällä on luomukseensa jotain oikeuksia. Jotkut verkkokeskustelijat ovat pitäneet Hakulista ”ahneena”, vaikka hän päätöksellään luopui ehkä kymmenien tuhansien eurojen tienestistä. Jos on itse ahne, voi olla vaikea tällaista periaatteellisuutta käsittää. Minusta tärkeintä Hakulisen suhtautumisessa ei ollut se, että hän kielsi *Joutsenlaulun* jatkokäytön juuri ohjelmalta *Vain elämää*. Tärkeintä oli, että Hakulinen oli valmis menettämään mieluummin rahaa kuin periaatteensa. Se on oikein ja kunnioitettavasti tehty.

Laki on Jussi Hakulisen tukena, vaikka juhlapuheissa tekijänoikeudesta kauniisti puhuva viihdeteollisuus tietenkin todellisuudessa puristelee nyrkkejä, kun tällaiset jussihakuliset uskaltavat panna kapuloita ansaintalogiikan polulle sotkemaan. Parasta tekijänoikeuttahan on se, joka on ostettu luovalta tekijältä ei-luovalle firmalle. Mahtaa se harmittaa, kun eurooppalaisen tekijänoikeuden mukaan moraalisia oikeuksia ei voi ostaa eikä myydä. Jussi Hakulinen on nyt ja tulevaisuudessa laulujensa moraalisen tekijänoikeuden omistaja. (Sivumennen todeten Hakulinen on myös ollut poikkeuksellisen fiksu, kun on pitänyt laulunsa taloudelliset oikeudetkin itsellään; se ei ole tavallista populaarimusiikissa).

Maailmassa, jossa kaikki tuntuu olevan kaupan, on helpottavaa törmätä mihin tahansa, mikä jää tai jättäytyy kaupankäynnin ulkopuolelle. Siksi kiitän Jussi Hakulista päivän parhaasta uutisesta ja toivon, että hän pitää linjansa jatkossakin. Samalla toivon, että muutkin luovat tekijät muistavat pitää puolensa, jos joku haluaa hyötyä heidän taiteestaan tavalla, joka tuntuu vääraltä tai loukkaavalta. Teokset ovat tekijänsä lapsia, ei niitä halua nähdä huonoilla teillä. Mikä parasta, jokainen saa vapaasti päättää, missä se oma teos pääsee parhaiten oikeuksiinsa. On myös hienoa, että lakimme turvaa alkuperäisen tekijän moraaliset oikeudet senkin jälkeen, kun taloudellinen suoja on jo lakannut. Suomessa opetus- ja kulttuuriministeriö voi kieltää teoksen käytön, jonka voidaan katsoa loukkaavan aikoja sitten edesmennyttä tekijää. (8.4.2017)

Suuret ja pienet moskeijat

Kokoomuksen kuntavaaleissa Helsingissä pelastanut **Jan Vapaavuori** on ilmoittanut suoraan vastustavansa kaavaillun suurmoskeijan rakentamista. Vapaavuori uskaltaa näin sanoa, koska hän sai harvinaisen paljon ääniä. Kun Vapaavuoren kovin kilpailija **Anni Sinnemäki** suhtautui rakentamishankkeeseen paljon myönteisemmin, saattaa hyvinkin olla, että osa äänistä annettiin, jotta moskeijaa ei rakennettaisi.

Suurmoskeijan rakentamishanke tuo mieleen parin vuoden takaisen kohun siitä, kun kaupunki antoi monen mielestä arvokkaan ja keskeisen tontin ortodoksijuutalaisen **Chabad Lubavitch**-lahkon käyttöön Mariankatu 3:ssa, aivan presidentinlinnan naapurista. Vanhaan tulli- ja pakkohuoneeseen rakennetaan näyttely- ja koulutuskeskus. Keskusteluissa ihmeteltiin, mikä tarve tällaisella lahkolla on tulla näin voimallisesti Suomeen ja Helsinkiin. Sitäkin kysyttiin, hoidetaanko tasavallan presidentin turvallisuutta parhaiten siten, että viereen rakennetaan melko jyrkistä näkemyksistä tunnetun juutalaisen uskonlahkon toimintakeskus.

Samanlaisia ajatuksia epäilemättä liittyy myös suurmoskeijahankkeeseen, koska kyseessä ei taida olla erityisen ekumeeninen tapaus. Paikalliset shiia-muslimit epäilevät, että keskuksesta tulee vain sunneille tarkoitettu tila, koska rahoitusta on luvassa ilmeisesti lähinnä varsin jyrkkää wahhabistista sunnilaisuutta edustavista Arabian niemimaan maista. Ei-muslimilla on pelkoja siitä, että tällaisesta suurmoskeijasta kaikkine oheistiloineen tulee jihadistista kiihkoilua opettava ja levittävä keskus, jonka myöten myös Suomi siirretään kansainvälisten kiistojen keskelle. Vaikka niin ei tapahtuisi, kukaan ei voi taata, että niin tule tapahtumaan.

Uskonnottomana en ole ymmärrettävästi innostunut mistään uskonnollisesti virittyneistä rakennushankkeista. Yritän kuitenkin lähestyä tätä asiaa ennakkoluulottomasti, sillä eihän sekään kuulosta aivan johdonmukaiselta, että Helsinki vuokraa mielellään tontin ortodoksijuutalaiselle lahkolle, mutta tulevan pormestarin suulla torjuu vastaavanlaisen tontin luovuttamisen sunni-islamilaishalle lahkolle. (Käytän tässä termiä ”lahko” neutraalisti kuvaamaan sitä, että kyseessä on yhden näkemyksen mukainen uskonnollinen ryhmä.)

Suomessa on virallisesti voimassa uskonnonvapaus. Perustuslain 11§:n mukaan ”*Jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.*” Perustuslaki puhuu ihmisistä, ei lahkoista tai kirkkokunnista. Silti sen henki on suvaitseva. Jos haluaa, saa olla uskonnollinen ja saa kuulua uskonnolliseen yhdyskuntaan. On vaikea perustella, miksi perustuslain mukaisella kirkkokunnalla ei olisi oikeutta rakentaa jäsenilleen toimitiloja.

Tästä näkökulmasta katsottuna tontin luovuttaminen juutalaiselle lahkolle ja tontin epäminen islamilaishalle lahkolta olisi perustuslain tai ainakin sen hengen vastainen toimi. Siinä ei välttämättä rikottaisi lakia, mutta ainakin ihmisten yhdenvertaisuutta vastaan. Ei voi eikä saa olla niin,

että Helsinki on myönteinen juutalaisille, mutta ei islamilaisille. On mielenkiintoista nähdä, miten Jan Vapaavuori tämän tilanteen aikoo ratkaista.

Voin tarjota Vapaavuorelle ilmaisen vinkin, jota myös muut rakennushankkeita hautovat uskonnolliset ja vastaavat yhdyskunnat voivat tahollaan soveltaa. Älkää hakeko lupaa millekään suurelle. Hakekaa lupaa ihan vaan tavalliselle, pienelle. Pieni ei huolestuta kuten iso ja tulee halvemmaksikin. Jos porukka ei mahdu yhteen pieneen, hakekaa lupaa kahdelle tai useammalle pienelle. Etuliitteellä ”suur” on ainakin suomessa ja Suomessa ikävä, kiihkoileva väritys. Suomalainen tykkää enemmän pienestä, oman kokoisesta mittakaavasta, myös rakennushankkeissa. Ei pidä antaa sen hämätä, että monet vallasta humaltuneet huipulle päästyään haluavat vimmatusti ikuistaa itsensä jonkin tolkkuttoman kalliin rakennushankkeen kautta. Suurin osa suomalaisista naureskelee näille pönöttäjille ja heidän muistomerkeilleen.

Itse en usko, että torjuva suhtautuminen moskeijojen rakentamiseen edistää muslimiväestön sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Mutta ei sitä sopeutumista suurmoskeijakaan välttämättä edistä. Sen sijaan muutaman pienen ja aidosti ekumeenisen moskeijan rakentaminen saattaisi olla merkittävä edistysaskel. (En tosin tiedä, kuinka realistinen ajatus ekumeenisesta eli kaikille lahoille kelpaavasta yhteisestä paikasta on.) Pelkästään Chabad Lubavitchin saaman lämpimän vastaanoton takia Jan Vapaavuoren on pakko tarjota suurmoskeijan vaihtoehdoksi muutamaa pienempää. Tietenkin olisi parempi, jos rakennettaisiin kulttuuri- ja yhdessäolotiloja ilman uskonnollisia viritelmiä, joilla on taipumus ovelta karsia tulijoita, ei houkutella. Mutta demokratiaan kuuluu myös oikeus käyttää omaa rahaansa sellaiseen, mitä muut pitävät turhuutena.

Sen sijaan demokratiaan ei ehkä kuulu, että jostain kaukaa rajojemme ulkopuolelta annetaan rakennusrahaa sellaisin ehdoin, jotka sulkevat pois avoimen vuorovaikutuksen. Etuliitteen ”suur” lisäksi tämän moskeijahankkeen selkeästi suurin este on sen rahoituksen kytkeytyminen ahdasmielisyyteen ja demokratialle vieraisiin käsityksiin mm. naisen ja miehen tasa-arvoisuudesta. Kun tšekäläiset organisaattorit eivät uutisten mukaan ole osoittautuneet erityisen vastuullisiksi ilmaisen rahan hoitajiksi, suhtautuisin erittäin varauksellisesti vähäisiinkin rahavirtoihin vanhoillisista ulkomaista. Jos paikallisin voimin ei synny muutamaa pientä moskeijaa, ehkä niiden tarvekaan ei ole polttavan suuri. Aito uskohan ei kuorista piittaa ja kai jokaisen jumala sen rahapulankin ymmärtää? (11.4.2017)

Valta ja vaalit

Hesari uutisoi muka yllätyksenä, että valta keskittyy sinne, missä asuvat varakkaat, vaikutusvaltaiset ja näkyvät ehdokkaat. Tässä ei ole mitään uutta eikä yllättävää. Koko vaalijärjestelmämme on rakennettu sitä silmälläpitäen, ettei yllätyksiä tulisi. Edustuksellisen demokratian suomalainen malli perustuu ajatukseen, että on yhdentekevää, keitä edustajiksi valitaan, kunhan todellinen valta on suurimpien puolueitten eliitillä. Tämä ei ole missään uhattuna. Se ei myöskään tule olemaan uhattuna, ellei vaalijärjestelmää merkittävästi muuteta. Eikä sitä tietenkään muuteta, koska se toimii, kuten suurimpien puolueitten eliitti haluaa.

Vaaleissa on kuitenkin eroja. Sitä tuskin kukaan ihmettelee, että eduskuntaan valitaan hiihtäjiä ja tv-julkkiksia. Eduskunta on niin kaukana tavallisen ihmisen arjesta, ettei paljon liikuttaisi, jos siellä istuisi 200 simpanssia äänestysnappeja painelemassa. Kuntavaalit ovat hiukan eri asia, koska periaatteessa niissä valitaan edustajia päättämään myös paikallisista, pienistä asioista. Tietenkin sama puolue-eliittien valta toimii sielläkin, mutta aina silloin tällöin myös pienen ihmisen ääni pääsee kuulumaan, vaikka sillä ei vallankäytön kannalta merkitystä olekaan.

Olen itse harmissani siitä, ettei kuntavaaleissa monikaan käytä hyväksi tilaisuutta antaa päätöksenteolle paikallista väriä. Pitkälle vieraantuneen ihmisen äänestyskäyttäytyminen – annetaan ääni sellaiselle, jonka on usein nähnyt televisiossa pällistelemässä – on sinänsä ymmärrettävää. Yhden selvää on se, ettei tv-julkkiksen äänestäminen lisää millään tavalla todennäköisyyttä, että tälle

äänestäjälle tärkeitä asioita hoidettaisiin entistä paremmin. Ehkä äänestäjä onkin luopunut jo toivosta ja äänestys on pelkkää rutiininomaista sijaistoimintoa.

En itse kuulu edustuksellisen demokratian ystäviin. Myönnän, että se on valistumatonta yksinvaltiutta parempi tapa hoitaa yhteisiä asioita. Mutta se on niin kaukana ihanteellisesta, ettei tyytyväisyyteen ole suurempaa syytä. Miksi yhden julmuriin diktatuurin ainoana vaihtoehtona pitää olla pienen poliittisen eliitin valta, jonka haastamiseen ei ole rakennettu mitään toimivaa tapaa? Suomessakin tuo eliitti esiintyy mielellään parlamentarismien puolustajana, koska se on yksi tapa sanoa, että kansan on turha haaveilla vallankäyttöön osallistumisesta. Samasta syystä kansanäänestyksiin ja kansalaisaloitteisiin suhtaudutaan kuin herkästi tarttuvaan kulkutautiin, tympein ilmein ja pitkin pinselein. Presidentinkin kansalaiset pääsivät valitsemaan suoraan vasta sitten, kun presidentiltä oli riittänyt kaikki merkittävä toimeenpanovalta. **Sauli Niinistö** voi olla karismaa, Jenni ja Lennu, mutta todellista yhteiskunnallista valtaa hänellä on erittäin vähän.

Tarrautuminen parlamentarismiin selitetään helposti sillä, ettei parempaakaan vaihtoehtoa ole olemassa. Sveitsin toistuvia kansanäänestyksiä milloin mistäkin ei haluta pitää esimerkkinä toimivasta suorasta demokratiasta, vaan pikemmin siitä, ettei koskaan voi tietää etukäteen, mitä mieltä kansa tulee olemaan. Tässä osutaankin asian ytimeen. Mikään ei suorassa demokratiassa ole niin pelottavaa – siis eliitin näkökulmasta – kuin yllätyksen mahdollisuus. Jos Vantaalla valtuustoon valitaan peräti kuusi homekoulujen vastustamisesta voimansa saanutta ihmistä, mitä voisikaan tapahtua, jos kansa ihan oikeasti saisi päättää kaikesta siitä, mistä nyt päätetään edustuksellisesti eli puolue-eliitin ohjeiden tai suorien määräysten mukaan?

Parlamentarismissa on ripaus käytännön sanelemaa pakkoa (suora demokratia on myös loigistinen haaste), mutta pääaineena on valtaeliitin huoli siitä, mitä suora demokratia voisi tuoda tullessaan eli uhkan eliitin vallan johdonmukaiselle jatkumiselle. Puolueitten johtajat on suhteellisen helppo saada ymmärtämään, miksi kaupungin on kaavoitettava tämä tai tuo alue niin, että grynderi saa maksimaalisen tuoton. Saman asian pakottaminen korkeista asumiskustannuksista kärsivän kansalaisen kurkusta alas olisi paljon haastavampaa. Voisi jopa käydä niin, että grynderi ei saisi mitään haluasi. Niin kauhistuttavan tilanteen estää se, ettei kansaa tarvitse todellisuudessa koskaan kuunnella.

Parlamentaariset vaalit ovat mitä suurimmassa määrin teatteria. Suomessa jo yli 40 % kansalaisista on todennut tämän ja jättää äänestämättä. Yhdysvalloissa presidentiksi pääsee neljänneksellä potentiaalisista äänistä ja vaikka vähemmällä kuin kilpailija. Eliittiä ei legitimitietin hentous häiritse. Edustajanpaikat täytetään aina, oli protestoivia kuinka paljon tahansa. Tämä onkin parlamentarismien nerokas vallankäytön idea: kaikki näyttää demokraattiselta, vaikka häidin tuskin puolet äänioikeutetuista haluaa oikeuttaan käyttää. Teatteriesitys on myös henkilötasolla aitoa, koska moni poliitikkokin kuvittelee – ainakin uransa alkuvaiheissa – olevansa vilpittömästi äänestäjiensä asialla. Siksi ilon ja pettymyksen tunteet ovat laskennan jälkeen aitoja, ainakin politiikan omalla mittarilla mitattuna.

Presidentinvaalien suuri suosio viittaa siihen, että äänestäminen eli demokraattinen vaikuttaminen koetaan kiinnostavammaksi, kun sen oman äänen voi laittaa suoraan perille. Muistan itsekin nuorempana kokemieni valitsijamiesvaalien latteuden. Äänesti ketä tahansa, lehmänkauppoja oli luvassa, aina. Mutta suora kansanvaali sallitaan myös Skandinaviassa vain tilanteissa, joissa aitoa valtaa ei ole jaossa. Ne muutamat kerrat, jolloin kansaa on muista syistä ollut pakko kuulla, ovat olleet eliitille kuumottavia tapahtumia. EU-jäsenyydenkin oli sen verran täpärällä, että siinä piti laittaa Ruotsi auraamaan tietä edellä ja euron kohdalla riskiä ei enää otettu. Eikä missään tapauksessa tulla ottamaan Nato-jäsenyydestä, ennen kuin gallupit lupaavat liittymiselle varman tuen.

Eliitin haluttomuus päästää kansalaisia aidosti vallan lähimaillekaan on tietysti historiallisesti ikivanha ilmiö. Uutta – sekin lainausmerkeissä – on lähinnä se, kuinka todellinen vallankäyttö naamioidaan parlamentarismien näteillä kosteilla. Helsingissä asioista päättää ehkä 5-10 hengen suuruinen porukka, vaikka valtuustossa istuu 85 edustajaa. Fiksuimmat siellä tietävät olevansa näytelmän statisteja ja nostavat kiltisti kokouspalkkionsa, eivätkä rettelöi esimerkiksi vaatimalla kansa-

laisten näkökantojen ottamista huomioon valtuuston päätöksissä. Minäkin kävin äänestämässä, koska parlamentarismi ei anna nukkuvalle edes illuusiota, jonka äänestäminen suo. En silti ajattele, että äänen antaminen merkitsisi todellisuudessa muuta kuin pientä mielenilmaisua. Ei se paljon ole. Minusta aito demokratia tarkoittaa jotain aivan muuta. (12.4.2017)

Hyvä paha some

Helsingin Sanomat on juhlistanut yhdysvaltalaisen suuryrityksen Facebookin 10-vuotista taivalta Suomessa (itse firma perustettiin jo 2004) näyttävästi, vaikka ei ihan pelkästään myötäkarvaan silitäten. Itse en voi analysoida kyseisen ohjelmiston hyviä ja huonoja puolia, koska en ole edes kohuikäyttäjä enkä tule koskaan olemaan. Olen kuitenkin seurannut sivusta monen tutun ja sukulaisen suhtautumista ja käyttäytymisen muutosta. Sama tilanne lienee kaikilla, jotka eivät ole antaneet periksi Facebook-pakolle, joka lienee koko internetin historian taitavimpia huijausviestejä. Käyttäjien suuren määrän takia on joka tapauksessa toisarvoista, onko itse käyttäjä vai sivustaseuraaja. Kokonaan pakoon ei Facebookia pääse.

Erilaiset nettipakot ovat sinänsä tuttuja varmasti useimmille. Itse en käytä muita hakupalveluita kuin Googlea, koska olen oppinut tuntemaan sen tavat toimia (ymmärrys voi tietysti olla illuusio, jolle Googlessa naureskellaan tyytyväisinä). En kuitenkaan käytä Googlen Chrome-selainta, koska en pidä siitä ja koska en halua antautua liikaa yhden yrityksen palveluiden käyttäjäksi. Googlen sähköpostipalvelua kuitenkin taas käytän, samoin YouTubea (passiivisesti). Tämä blogitekstikin ilmestyy Googlen omistamalla alustalla. Objektiiivisesti mitaten olen siis aika pitkälle Googlen näpeissä, vaikka käytän Twitteriä ja selaan Firefoxilla.

Facebook on käytännössä maailma ainoa Googlen mittaluokan kilpailija. Jälkimmäisen yritys kilpailla suoraan **Mark Zuckerbergin** Facebookin kanssa (Google+) floppasi perusteellisesti. Googlen etuna on ollut varhaisempi startti ja huomattavan laaja palvelupaletti. Facebookin kasvu taas on perustunut lähes kokonaan yhteen palveluun, joka on vastustamattomalla voimalla osunut johonkin sosiaalisen ihmisen ydintarpeeseen. Molemmat yritykset esiintyvät nykyään kuitenkin hyvin samankaltaisina yrityksinä valloittaa sekä netin kaikki ulottuvuudet saman yrityksen piiriin että haalia käsiinsä kaikki tai ainakin melkein kaikki mainosraha, joka verkkomaailmaan sijoitetaan. Kumpikaan ei näytä saavan nopeasti ylivoimaista niskalenkkiä, mutta netin historia muistuttaa myös siitä, että tänään mahtava voi olla huomenna unohdettu.

Vaikka some toki on paljon muutakin kuin Facebook, pohdin seuraavassa joitakin näkymiä sen hyvin edustaman psykologisen riippuvuuden lajin kautta. Sillä riippuvuudestaan on suurelta osin kysymys niissä palveluissa, joihin pääosa mainosrahasta uppoaa. Ilman vahvaa riippuvuutta minkä tahansa palvelun arvo mainostajalle voi olla perin lyhytaikainen. Google rikastui ja kasvoi jätiksi siksi, että valtaosa netin käyttäjistä tuli riippuvaiseksi Googlen hakualgoritmeista. Vaihtoehtoja on aina ollut, mutta viimeistään siinä vaiheessa, kun googlaamisesta tuli verkkotiedonhaun yleistermi, riippuvuuden syvyys oli selvä. Käyttöliittymäjumala Microsoft toi vuonna 2009 tarjolle oman Bing-hakukoneensa. Marraskuussa 2015 sen osuus nettihauista oli Yhdysvalloissa 21 %, kun Google hallitsi 64 5:lla. Edes **Bill Gates** ei ole voinut Googlen ylivaltaa horjuttaa. Facebook ei ole yrittänyt ainakaan vielä oman hakukoneen tarjontaa, vaikka sellainen saattaa olla suunnitelmassa.

Facebook-käyttäjiä – tai -riippuvaisia, kuten itse helposti ajattelen – on maailmassa ehkä 1,5 miljardia (vuoden 2015 alussa 1,39 miljardia), joista merkittävä osa elää rikkaan maailman ulkopuolella (vuonna 2014 Intiassa, Brasiliassa, Indonesiassa ja Meksikossa oli yhteensä 285 miljoonaa FB-käyttäjää). Kiina ja Iran ovat katsoneet parhaaksi estää kokonaan kansalaistensa FB-aktiiviteetit, koska Zuckerbergia on vaikea suoraan kommentaa, ja myös monissa muissa maissa on esiintynyt ajoittaisia vastatoimia. Tyhmempikin valtionjohto kysyy herkästi, onko kansan valta-enemmistön käyttämä verkkopalvelu hyvä vai huono asia. Facebook on sekä suuren kiintymyksen että inhon kohteena, joten sillä täytyy olla paljon vaikutusvaltaa.

Mainosrahan käyttäjiä kiinnostaa eniten se, miten eri ikäluokat käyttävät jotain palvelua. Aikoinaan nuorison palveluksi leimautunut ”naamakirja” on todennäköisesti ilman kenenkään tietoista pyrkimystä kuitenkin muuttunut aikuisten ja ehkä siinäkin joukossa vähän vanhempien välineeksi. Tämän päivän teineille FB voi olla yksi väline muiden joukossa, mutta mitään monopolia sillä ei ole eli suora riippuvuus on ohi, toisin kuin ehkä keski-ikäisillä, joille notkea ja joustava siirtyminen ohjelmistosta toiseen on vierasta. **Instagram** ja **Snapchat** ovat useimmille nuorille paljon tärkeämpiä kuin Facebook, jota perin nolostuttavasti sekä oma äiti että mummu käyttävät innokkaasti. Mutta ilmeisesti myös äideille ja mummuille kannattaa mainoksia näyttää.

Facebookin kaltaisen voimakkaasti addiktoivan some-palvelun pitkän aikavälin vaikutuksia voi vain arvailla. Aika yleisesti arvellaan, että Facebook on samaan aikaan pelastanut miljoonia ihmisiä yksinäisyydestä ja korvannut miljoonia fyysisiä ihmissuhteita. Facebook on todennäköisesti edistänyt ratkaisevalla tavalla yhteiskunnallisten valheitten tehokasta levittämistä (ehkä Trump on nyt Yhdysvaltain presidentti FB:n ansiosta?), mutta toisaalta osaltaan tarjonnut kommunikaatioväylän monelle alistetulle ja syrjitylle. Suurempi kysymysmerkki on, onko FB-viestintä muuttanut pysyvästi satojen miljoonien ihmisten sosiaalista ja muuta käyttäytymistä. En tarkoita pakonomaista, addiktioon liittyvää vimmaa tutkia päivitystilannetta muutaman minuutin välein, vaan enemmän sitä, onko Facebookin kaltainen väline vaikuttanut viestintään tai ihmisten psyykeen pysyvällä tavalla.

En osaa vastata. FB on parhaimmillaan tehokas keino viestiä, mutta tuo viestintä rajoittuu nyt ja tulevaisuudessa niihin, jotka ovat FB:n aktiivikäyttäjiä. FB-kuplassa elävän unohtaa helposti, ettei moniakaan FB-viestejä pääse kunnolla lukemaan, jollei ole rekisteröitynyt. Irvokkaalla tavalla esimerkiksi Helmet-kirjasto jakaa käyttäjänsä etuoikeutettuihin ja oikeudettomiin tarjoamalla monella foorumilla kommentoinnin mahdollisuuden vain FB-käyttäjille. Tällaisissa tapauksissa FB-riippuvuus on selvästi sekä tasa-arvon että viestinnän tehokkuuden kannalta este ja haitta, vaikka kuplassa jo olija ei asiaa hahmota.

Vaikka en tiedä tarpeeksi (olen sosiaalisesti liian laiska), olen jossain määrin huolestunut. Minusta voimakkaasti yksityisen informaation hyödyntämiseen perustuva kaupallinen yritys, joka esiintyy somessa jonkinlaisena vilpittömän hyvän edustajana, on aina pelottava ilmiö. Pelottava siksi, että niin monet tuntuvat tosissaan ajattelevan, että Facebook on olemassa jotain muuta kuin vallankäyttöä ja siihen perustuvaa mainosrahojen keräämistä varten. Mikään some-ilmiö ei ole pelkästään hyvä tai pelkästään paha, mutta olen paljon huolestuneempi Googlen ja Facebookin kaltaisista monialajäteistä kuin Twitterin kaltaisesta konkurssin partaalla huojuvasta yhden asian liikkeestä. Liian isot valtakeskittymät ovat paha asia, aina. (23.4.2017)

Tavataanko enää hiekkakuopan reunalla?

Satavuotista itsenäisyyttä juhlivalla Suomella on ikävä ongelma. Luuranko, jota pian sata vuotta on yritetty piilottaa ja hävittää, huojuu kalisten voittajan kaapissa. Tuo kalina nostaa nopeasti pintaan voimakkaita tunteita, jotka näyttävät olevan yhdistelmä häpeää, raivoa, katkeruutta ja sammumaton vihaa. Tuoreen näytön kalinan voimasta tarjoaa kiihtynyt keskustelu valtiovainministeriön tilaamasta ja Rahapajan toteuttamasta juhlarahasta, jossa otsikon ”Kansalaissota / Suomi Finland” alla teloitetaan oletettavasti vuoden 1918 sisällissodan uhreja.

Vanhaan valokuvaan perustuva tyylitelty kaiverrus ei kerro, ammutaanko punaisia vai valkoisia. Historiaa tuntevat kuitenkin tietävät, että punaisiahan siinä hiekkakuoppaan ollaan taas ampumassa – oli kuva kuinka lavastettu tahansa, kuten on epäilty. Juhlarahan raivoisa vastaanotto – ironian huippuna rahatilauksen allekirjoittaneen ministeri **Petteri Orpon** ”toivomus” rahan vetämisestä markkinoilta – kertoo sekä kuvallisen symboliikan monitulkintaisuudesta että satavuotisten tapahtumien elinvoimasta.

Tamperelaisen Suomen historian professorin **Pertti Haapalan** mielestä sekä historiantaju että hyvä maku ovat pettäneet – liikaa realismia? Verkkokeskustelijoiden ennalta hyvin arvattavissa puheenvuoroissa haukutaan juhlarahan tekijöitä sekä ”vanhojen asioiden ja haavojen kaivelusta” että juhluvuoden ilon pilaamisesta moisella synkällä aiheella. Useimmat kiihtyneet tuntuvat kuuluvan sisällissodan voittaneeseen oikeistoon, vaikka joukossa jokunen lahtarienvastainen kommenttikin on makua antamassa. Karvat ovat pystyssä kaikilla.

Juhlaraha on juhlaraha, mutta siellä taustalla on tietysti oikeasti isoja asioita. Tärkein kalinan aiheuttaja on tietenkin se, ettei voittanut valkoinen Suomi ole koskaan aidosti myöntänyt omia rikoksiaan tai sitä, että myös valkoisten lain mukaan rikoksia tehneet vapautettiin vastuusta. Pitkään tekohengitetty myytti sisällissodan haavat umpeuttaneesta ”talvisodan ihmeestä” on tämän päivän keskustelun valossa kuollut ja kuopattu. Vuoden 1918 haavat sykkivät tuoreina, vaikka maailma ympärillä on muuttunut ja käytännössä kaikki sisällissodan kauhut henkilökohtaisesti kokeneet ovat jo kuolleet. Sitä sopii miettiä, miksi tuo sota jatkuu edelleen suomalaisten mielissä.

En itse asiassa tiedä, jatkuuko se enää nuorempien keskuudessa. Oma veikkaukseni on, että ei jatku. Uudet sodat ja järkytykset ovat peittäneet alleen sen, mitä virallisten satavuotisjuhlien yhteydessä on pakko vähän muistella, vaikka niin mielellään ei muisteltaisi ollenkaan. Tuon muistelun tarjoamaan mahdollisuuteen kiistellä vuoden 1918 tapahtumista, syistä ja seurauksista koskettaa luultavasti vielä 1970-luvun sisällissodan kokeneita suuria ikäluokkia, mutta sitä nuorempia jo aika vähän. Oman iättömän ryhmänsä muodostavat ne molempien äärilaitojen luokkakantaiset, joiden mielestä vastapuoli on syyllinen maailman kaikkiin ongelmiin menneisyydessä, nyt ja tulevaisuudessa.

Olen itse pohtinut, tarttuisivatko suomalaiset nyt aseisiin kuten vuonna 1918, jos joku riittävän raivokkaasti yllyttäisi? Yhteiskunta ei tietenkään ole yhtä rujosti jakautunut köyhiin ja hyvin pärjääviin, mutta eihän se jako oikeasti ole minnekään kadonnut. Suomalainen äärioikeisto käy jo hanakasti sekä kotoisten vasemmistolaisten että mitä tahansa aatetta edustavien muualta Suomeen tulleitten kimppuun. Monet asiat jakavat kansan tiukasti kahtia homoliitoista Natoon. Jos joku tarpeeksi yllyttää, nouseeko telkkarin ääreen lysähtänyt hakkaamaan naapurissa asuvan ”väärenlaisen” suomalaisen kuoliaaksi?

En tiedä, mitä valkoisen Suomen ihailijat ajattelevat, kun he kieltävät kaivelemasta vanhoja asioita ja muistuttelevat keskustelijoita siitä, miten Suomen olisi käynyt, jos punaiset olisivat voittaneet. Tuntuu siltä, että voittajien puolella ei ole koskaan rohjettu käydä asioita läpi itsekriittisesti. On pidetty tärkeämpänä rakentaa kestävämmällä pohjalla olevia myyttejä kuin myöntää, että sisällissota oli huono ratkaisu ja sitä seurannut yhteiskunnallinen vaino vielä huonompi. Kuvittelevatko valkoiset suomalaiset todellakin, että jollain talvisotajutuilla vuoden 1918 vääryydet on pesty puhtaaksi? Ei selvästikään kannattaisi kuvitella, pyykki on suurelta osin edelleen pesemättä ja näillä näkymin myös pesemättä jää nykyisiltäkin vallanpitäjiltä.

Ehkä suurimman katkeruuden vuoden 1918 hävinneiden perillisissä ja tukijoissa (jollainen itsekkin olen) synnyttää se, että valkoiset voittajat ovat omineen itsenäisyystahdon, vaikka merkittävä osa oikeistosta olisi ilomielin lahjoittanut tuoreen itsenäisyyden tsaarille tai saksalaiselle kuninkaalle, vaikka ei punaisille. Myytti epäisänmaallisista punaisista on mielestäni väkevin haavoja auki pitävä yksittäinen väite. Siitä ei kyetä keskustelemaan rauhallisesti, jos muutenkaan. Valkoisille olisi liian suuri myönnytys todeta, että pääosa punaisten puolella taistelleista halusi kiihkeästi rakentaa itsenäistä Suomea, tosin ilman teollisuus- ja pankkimiesten sekä suurtilallisten ökyvaltaa. Oikeiston sisällähän monimutkainen suhde itsenäisyyteen on aina jäänyt juhlapuheiden varjoon. Kapitalistille koko ostava ja kuluttava maailma on ainoa isänmaa. Mutta eihän sellaista ääneen voi sanoa. Voi vähemmän luokkakantainen havahtua.

Valkoinen Suomi tekisi palveluksen myös itselleen uskaltamalla olla rehellinen. On selvää, että sadan vuoden myyttien purkamisen sattuu. Mutta jos palkkiona olisi kansakunta ilman luurankojen kalinaa ja sykkivän haavan poltetta? Ettei meistä tulisi koskaan kansakuntaa, joka hakee oikeutusta nykyisille väkivallanteoilla satojen vuosien takaisista epäoikeudenmukaisuuksista, kuten

on käynyt esimerkiksi Unkarissa. Punaisella Suomella on vähemmän peiliin katsomista, koska sen synnit pengottiin alusta alkaen perusteellisesti ja niistä myös rangaistiin, joskus aiheesta, useimmiten kohtuuttomasti. Silti se itsetunnoltaan terve kansakunta tarvitsee myös punaiseen Suomeen itsensä yhdistävien kykyä muuttaa viha ja katkeruus vapaaehtoiseksi sovuksi.

Nyt vuonna 2017 ennusmerkit aidon sovun löytämisestä vuonna 2018 eivät ole kummoisia. Ns. valtiomiesainesta ei Suomen poliittisesta johdosta löydy. Toivo onkin tavallisten ihmisten tasolla. Siellä jos missään, voidaan vuoden 1918 yli joskus päästä. Mutta ei unohtamalla, vaan olemalla rehellinen. (25.4.2017)

PS Tuoreen uutisen mukaan Petteri Orpon ”toivomusta” on noudatettu ja kansakunta jatkaa totuuden pelkäämistä.

Tekstien kronologinen luettelo

2014

Mihin psykopaatteja tarvitaan? 4
Sokeana pisteenä ”taistolaisuus” 5
Vaalimainonnan tekopyhyydestä 7
Vapaan tahdon vankina 8
Lex Beatles ja EU:n syvin olemus 9
Pilakuvia sieltä, missä naurukin on mustaa 10
Herravihasta ja vallankumouksesta 11
Hapetonta hypetystä 12
Kiikari väärinpäin 13
#YesTooManyWomenChildrenAndMen? 15
Ukraina, Venäjä, EUSA, Nato ja Suomi 16
Hauskaa pahuutta? 18
Kun vähemmän on enemmän 19
Pahat hyvät veljet 21
Soini on Soini on Soini 23
Rehelligesti ja kiertelemättä, Unkarista 26
Vastuussa aina Putin 28
Miksi olla antikommunisti? 30
Antidigi 32
NSA kanssamme? 33
Talvisota 2.0 35
Kannattaako Israelin tuotteita boikotoida? 37
Naiset kansanmurhan ytimessä 38
Paha ei kieltämällä katoa 40
Väistä, minä en näe sinua! 42
Piikki-Riku 43
Papit pahanteossa 44
Valkoisen rahan suojelijat 45
Voiko mamu olla rasisti? 46
Uskalla kuolla hyvin – siis ajoissa 47

Näkykö ihmisen pahuus päällepäin? 49
Jos talvisota olisi vältetty... 50
Vitjat ja valat 53
Viimeinen napinpainallus 56
Suomen ryöstöviljelyin kansallisaarre 57
Herkät ja sähköllekin herkät 59
Kuluttajadata ja tekijänoikeus 60
Tosielämän paratiisit (ja parasitiitit) 62

2015

Muitten luovuudella ajeleva ala 63
Ihmissudet joukossamme 65
Sotakuhnurit ja Allan Finholm 66
Vapaudesta loukata 68
Yksien ja toisten pyhät 69
Vallan osto- ja myyntiliike 71
Vallasta ja sen ansaitsemisesta 72
Utopioiden on oltava totta 73
Korkeintaan pikkuserkkuja 75
Ευθανασία – yksilön viimeinen toivo 77
Väärin auttamisen pitkä historia 78
Viheroikeisto 80
Alkuperäistä – niin paljon melua tyhjästä 81
Vain ihmiset itkevät 83
Tekojen perusteella 84
Make up or what? 85
Resoluutiota kaikki tyynni 87
Tasa-arvo tai ei arvoa 88
Urbanisti luonnossa 89
Miksipä ei myös ruotsalainen? 91
Suvivirttä hyräillen 92

Asetehtailijan ehdoilla 93
Syntyykö hyvä musiikki haarojen välissä? 94
Hyvitystä, vaan mistä? 95
Pilveen? 97
Rehellinen omalla nimellä 98
Aivan tavatonta 99
Hampusta ja hamputta 101
Ne tekevät sen taas itse 102
Ahneella on hyvä olo 103
Guggenheimin kupru 104
Nupit koilliseen? 106
PK på svenska 107
Trump, trump, trump! 108
Viha puheena ja elämäntapana 109
Äly, tekoäly, älyttömyys 110
Ryssävihasta 111
Emme tiedä, oliko Muhammed pedofiili 112
Epäeettisen mainonnan neuvosto 114
Me kansanmurhaajat 115
Suomen ja kapitalistin etu 116
Ei valoa, ei villoja 117
Ihmisoikeus 118
Kaikki musiikki? 119
Miksi en yhdy Valtaojan valssiin? 120
Tapaus Jari Rosenberg 121
LieBlock 123
Elämä ilman uskontoa 124
Miksi fiksu tupakoi? 125
Asiasta, mutta huonolla kalustolla
ja hutiloiden 126
Terveys bisneksenä 127
Kun oikeistokonservatiivia oikein
kiukuttaa... 128
Tuleeko Hitler-aho? 130
Kaiken takana on virus 131
Närkästynyt, ei kateellinen 132
Con Air Koivunen 133
Miksi en ole vegaani, vaikka voisin
ihan hyvin ollakin 134
Epäsöme 135
Lajirasismia 136
Emme tiedä 137
Daavidien puolesta 138
Voiko musiikista kirjoittaa? 139
Itsenäinen vai itsenäisehkö? 140
Pakolaisuus ei ole vaihtoehto 141
Aseet ovat aina eri asia 142
Venäläisestä Suomesta 143
Google, plus vai miinus? 145
Ei edes pientä ja hentoa otetta... 146

2016

”Jumalan siunausta”? 147
Kenen kultaa te oikein kaivatte? 148
Kun mies muuttuu ympäristön
ongelmaksi 149
Janne, The Drama Queen 150
Sukupuolittuneen tahdon armoilla 151
Varasta vain luovasti 152
Somejuoppo, laitenarkkis ja
tsekkaushullu 153
Suomi Pietarin tiellä 154
Paahtoleipäjeesukset 156
Kasvoilla on väliä 157
Miehen ”kunnia” naisen haarojen välissä 158
Vain rakentamispäätös on lopullinen 159
Sano ei kidutukselle 160
Kun Naton lentolaivueella ei ole mitään
tekemistä Naton kanssa 161
Ettei romahdus olisi lopullinen 162
Entropian vastaisesta elämästä 163
Viina 164
Verkkosnagarilla 165
Pienempi on kauniimpaa 166
Mieli kroman vankina 167
Pojun likainen raha 168
Goljat vs. Kolosszus 169
Lotat ja rahat 171
Orjat EU:ssa 173
Eroatko, Casper von Koskull? 174
Luokkakantaiset 175
Nahkatukat 177
Jämähäneet 178
Kritisoin, tiedän siis jotain 179
Fasistin katoamistemppu 181
Trumpistit 182
Reservin pasifisti 184
Tyrmäävän typerää 187
Terve potilas 188
Haltioituneet 189
Israel – Madagaskar 190
Syytettynä: sananvapaus 192
Antiantiamerikkalaisuus 193
Paavin ihmeet 195
Tavallista suurempi puhallus 196
Naisoletettu 198
Köyhempi? 199
EU-painajainen 200
Eexit 202
Rotu on harhaa 203
Vain yksi on joukosta poissa? 205

Sota kansalaisia vastaan 206
Kapitalisti sosialisoi riskinsä 208
Ahdistumaton seksuaalisuus 209
Eläimen kipu 210
Henkistä rikollisuutta 212
Velaton 213
Vallan narussa 215
Tekniikan jumaluusharha 216
Onko monopoli murtumassa? 217
Pöhinättä paras? 219
Sotarahat 220
Loiset 222
Eettinen tappaja? 223
Jumala ei ole ainakaan nainen 225
”Me” emme koskaan voita 226
Raivoa siellä, raivoa täällä 227
Vaatteitta paras 229
Eläimet ihmisen vankeina 230
Valtio suurkapitalistina 231
Kirjallisuuden yliopisto 233
Huumoria musiikilla 234
Valheen markkinat 236
Tietoisuus 237
Tietoisuus II 238
Femin-ismi 240
Valemuistot 241
Seksi ja velvollisuus 242
Pahan palveluksessa 244
Katse ja keho 245
Historia-parka 246
Kekkonen 248
Aikuisviihdelakkoilijat 250
Tarvitseeko herra kuitin? 251
Vain voittaja on sankari? 253
Epätoivo ja äänioikeus 254
Insesti-isät ja ne muut 256
Ei pelkästä kateudesta 257
Ansionsa mukaan? 259
Kaikki mitä et koskaan halunnut tietää 261
Diplomaatit työkkärissä 262
Valkoisia valheita, osa 1 263
Ei edes tiede ole turvassa 265
Aina joku uskaltaa ajatella toisin 267

Fidel 268
Sattumamarsalkka 270
Prenikkateatteri 271
Vapaa sana tekee myös kipeää 273
Funk funkimpi funkis 275
FZ (ja tupakka) 276
Salaa muu? 278
Nikkelitalvisota 280
Miksi uskonnottomuus ei ole uskonto 281
Luokkayhteiskunta ei puhumalla katoa,
mutta... 283

2017

Ymmärtää metsä ja sen puut 284
Trollipropagandaa 286
Armi, Danny ja Erika 287
Voihan Obama, mitä jätit tekemättä! 289
Mannerheim ennen ”Mannerheimia” 290
ოცებ ბესრობის ძე ჯუღაშვილი
ja Suomi 292
Vaihtoehtoisten faktojen maailmassa 294
Oligarkki kävi kylässä 296
Erik Ensimmäinen ja viimeinen 297
Aina oikealla puolella 298
Jos presidentti ei osaa lukea eikä
kirjoittaa... 301
Laillistetut huumekauppiat 303
Olen ihminen, siis eläin 305
Houreista hutiloiden ja liikaa luvaten 306
Kohti uutta luokkataistelua? 308
Soinin näköinen puolue? 310
Business as usual 311
Itsenäinen – mistä? 313
Ennustaminen 314
Kirjailijan paras ystävä? 316
Vihollinen, vihollinen, vihollinen 318
Pelolla hallitsemisesta 320
Kiitos, Jussi Hakulinen! 321
Suuret ja pienet moskeijat 323
Valta ja vaalit 324
Hyvä paha some 326
Tavataanko enää hiekkakuopan reunalla? 327

Asiahakemisto

Julkaisun nimi on kirjoitettu *kursiivilla*.

A

”amerikkalaisuus” 193-194
Aaltio, Panu 20
Aalto, Janne 224
Aaltonen, Wäinö 181
Aarnio, Jari 161
Aarnio, Samu 275
Aavikko, Armi 287
Abba 92
Abdulla, Zahra 80
Abhasia 313
AdBlock 123
addiktiivisuus 154
Adele 94, 170
Ager, Brian 201
Agitprop 322
agnostikot 125
ahneus 65
Ahtisaari, Martti 34, 76, 147
Ahvenanmaa 92
aikuisviihde 250
Akchoté, Noël 120
Alanko-Kahiluoto, Outi 81
al-Assad, Bašar 273, 320
alastomuus 229
Alkio, Santeri 264
alkoholilainsäädäntö 165
alkuräjähdytys 137
Allah 113
al-Qaida 94
ALTER-EU 201
Amazon 216
Amerikkalainen painajainen 133
Ampuisinko ihmisen? 223
amurintiikeri 239
anonyymi verkkoviha 98
antiamerikkalaisuus 193-194
antikommunismi 30-32, 144
antisemitismi 84, 150, 190-191
Appelsin, Ulla 215
Apunen, Matti 43
Arhinmäki, Paavo 105
arkkitehtuuri 275-276
Armeijan hukatut miljardit 220
Armstrong, Richard 105
arvaaminen 314-315
aset 142-143

asefetisismi 143
asehankinnat 220-222
asekauppa 168-169
asekauppiat 169, 221
aselobby 93, 142-143, 183
aseteollisuus 93, 220-222
asevelvollisuus 184
Assange, Julian 107
Ateenalaisten laulu 52
ateismi 124, 282

B

B. Virtanen 152
Baker, James 221
Bandera, Stepan 127
Bannon, Steve 302
Baudier, Michel 70
BBC 49
Beatles, The 9, 61
Belfort, Jordan 65
Benjamin 272
Berlusconi 16
Besson, Luc 18
Best, Werner 245
Bildenberg-ryhmä 55
Björk, Pirjo 172
Blavatsky, Madame 307
blogit 219
Blåfield, Antti 246
Bofors 93
Borg, Elsi 275
Borg, Kaarlo 275
Borge, Victor 235
Braunbuch 244
Breivik, Anders Behring 321
Brexit 202-203
Bruun, Erik 123
Bryssel myyty 200
Buckley, Tim 277
Buffett, Warren 74, 294
Bulgaria 173
burka 157
burkini 228-229
Bush, George W. 37, 109, 144, 289, 321

C

Cacciatore, Raisa 209
Cameron, David 201
Castro, Fidel 11, 31, 79, 268
Castro, Raúl 269
Caymansaaret 62, 167

CD-levyn tulevaisuus 315
Ceaușescu, Nicolae 273
Chabad Lubavitch 323
Cheek 272
Cheney, Dick. 109
Churchill, Winston 280
CIA 27-28, 287
Clausewitz, Carl von 262
Clinton, Bill 301
Clinton, Hillary 183, 254, 259, 289, 301
Clooney, George 105
Conrad, Joseph 115
Coppola, Francis Ford 18
Corporate Europe Observatory 201
Cruz, Ted 184
Csernok, Attila 26-27

D

Daesh 321
Dahlberg, Paul 107
Danny 287
dansband 92
Dave Lindholm – Tietenkin 146
DDR ja natsit 244
De Niro, Robert 18
Debussy, Claude 151
delfiinit 229
Delfoin oraakkeli 316
Den blomstertid nu kommer 92
DiCaprio, Leonardo 65
digitaalisuus 32-33
diplomaatit 262
diplomatia 262
Disney, Walt 194
Dobelli, Rolf 216, 253
Does Humor Belong in Music? 234
Donner, Jörn 304
DRM-suojaukset 12
drone 66
dysleksia 301
Däniken, Erich von 117

E

ECM Records 120
edustuksellinen demokratia 325
Eerola, Juho 130
ehostaminen 85-86
Ehrnrooth-suku 233
Eichmann, Adolf 245, 303

Eisenhower, Dwight D. 302
e-kirja 12, 216-217, 315-317
eliitti 217-218
elokuvamusiikki 19-20
elokuvaväkivalta 18-19
eläimen suru 83
eläimet 305
Eläin ja ihminen 305
eläinsuojelu 134, 210-211, 229-230
eläintarhat 229
EMI 9-10
Enbuske, Tuomas 215
Engels, Friedrich 30
ennustaminen 314-315
Enqvist, Kari 12, 131
entropia 163
Erdoğan, Recep Tayyip 314
Erkkilä, Antti 120
Erkko, Aatos 36
Erkko, Eljas 280
Ervast, Pekka 305-306
Ervi, Aarne 276
EU 9-10, 139, 142, 155, 173, 200-203, 263
European Serves Forum 201
European Trusted Cloud 96
EUSA 16-17, 28, 112
eutanasia 39, 47-49, 77-78
evoluutio 137, 238
exhibitionismi (sosiaalinen) 189-190

F

Facebook 20, 96, 135, 326
Fagernäs, Peter 46
Faradayn häkki 60
fasismi 130, 181
Fazer 205
feminismi 88-89, 198, 225, 240
Fennica-tietokanta 3
Feynman, Richard 87
fidelistit 269
finanssikapitalismi 62
finanssikeinottelu 208, 236
Finholm, Allan 66
Finlayson 205
Firefox 123, 145
Fiskars 89
Flores, Antonio 72
Forsström, Petter 181
Fredman, Jaakko 95
Fricke, Torsten 145

Fry, Stephen 139
F-Secure 98
funkis 275
Funkis Karjalassa I 275
Fyrqvist, Minna-Maria 305

G

Galbraith, John Kenneth 73
Gallen-Kallela, Akseli 273, 305
Gallen-Kallela-Sirén, Janne 104
Gangnam style 170
Gardner, Dan 314
Gates, Bill 74, 169, 294, 326
Gaulle, Charles de 273
Gehry, Frank 104
Gestapo 244-245
Giuliani, Rudy 260
Going clear 213
Goljatit : Kuka niitä tarvitsee? 138
Goltz, Rüdiger von der 264
Goodman, Paul 73
Google 96, 145, 169-171, 326
Google+ 326
Gorbatšov, Mihail 221
Gotlanti 91
Grahn, Kim 103
Gramex 64, 95
Gramexpress 63, 119, 169
Griškovets, Jevgeni 308
Gronow, Pekka 3, 120
grynderit 90
Guantánamo 259, 290
Guevara, Che 6
Guggenheim 104-105
Guggenheim, Peggy 104
Guggenheim, Solomon R. 104-105
Gutzeit 205, 232
Göring, Hermann 244, 273, 280

H

Haapala, Pertti 328
Haaparanta, Pertti 58
Haavikko, Paavo 268
Haavio, Martti 307
Haavisto, Pekka 72, 80
Haglund, Carl 67, 76, 91, 161, 318
hakaristi 273-274
Hakulinen, Jussi 321
Halla-aho, Jussi 113, 130, 166, 310
Halmesmäki, Martti 103

Halminen, Laura 11, 126
Halonen, Tarja 147
Hamilo, Marko 128
hamppu 101
Hare, Robert 4
harhanäyt 156
Harkimo, Hjallis 21, 23, 71
Harms, Robin 273
Harris, Sam 8
Haukio, Jenni 72
Hautala, Heidi 80
Heart of darkness 115
Heikin blogi 3
Heikinheimo, Seppo 140, 151, 180, 297
Heilä, Ilkka 152
Helo, Ari 247
Helo, Johan 267
Helsingin Sanomat 12-13, 35, 179-180, 184,
195, 218, 286
Helsingin Sanomien moderaattorit 98
Helsinki 219
Hendrix, Jimi 277
hengellinen rikollisuus 212
Henning, Gitta 297
Hentilä, Marjaliisa 263
Hentilä, Seppo 263
herraviha 11
Hesselblad, Elisabeth 195
Hietalahti, Antti 280
Hiidensalo, Venla 316
Hiilamo, Heikki 303
Hiitonen, Ensio 267
hijab 157
Hildesheimer, Wolfgang 140
Himmler, Heinrich 244
Hirohito, keisari 273
Hirvisaari, James 130
hirviökamera 87
historia tutkimuskohteena 246-247
Historian käyttö ja väärinkäyttö 246
historiantutkimus 155
historiantutkimus 178-179
Hitler 115
Hitler 181
Hitler 190
Hitler 244
Hitler 274
Hitler 51
Hitler 54
Hitler, Adolf 51, 54, 115, 151, 181, 190,
244, 274

- Hitlerin raivottaret* 38
 Hitlerin Saksa 38-39, 84
 hiukset 177
 HJK 227
 Holappa, Henrik 204
 Holly, Buddy 277
 Holmes, Sherlock 110
 holokausti 38-39
 Honecker, Erich 273
 Honka, Olavi 248
 Horthy, Miklós 27
 Hruštšov, Nikita 16
 Hubbard, L. Ron 118
 Huhtanen, Jarmo 172
Hulttio 290
 huomaavaisuus 228
 Huttunen, Erkki 275
 huuhaa 87
 huumausaineet 65-65, 101
 huumeidenvastainen sota 101
 huumori musiikissa 234-235
 Hynönen, Hannes 57, 66
 hyvitysmaksu 94
 hyvä kuolema 47
Hyvän kääntöpuoli 4, 5
Hyväntahtoiset 224
 Hägglund, Gustav 221
 Häkkinen, Perttu 117
 Hälsans Kök 37
 Hämeen-Anttila, Jaakko 101
 Hämäläinen, Unto 248
 Hänninen, Erkki VJ 166
 Hänninen, Jyrki 63
 häpeäkulttuuri 158
 häpeärauha 179
- I**
 IFPI 119, 170
 ihmeet (katolinen kirkko) 195
 ihmisoikeudet 118-119
 iitti, Vesa 117
 ikuinen elämä 168
 Ilta-Sanomat 187
 Ilves, Toomas Hendrik 75
 Immonen, Olli 130
 inflatoni 137
 Ingervo, Sirkku 80
 Inha, Into Konrad 152
 insesti 256
 Instagram 327
- internet 217-218
 investointisuoja 208
 ISIS 94
 islam 113, 228-229, 323
 Iso Numero 173
 Iso-Britannia 202-203
 Israel 37-38, 190-191
 isänmaallisuus 140-141
 Itkonen, Juha 179
 itku 83
 itsekkyyys 228
 itsensäpaljastelukirjallisuus 189-190
Itsenäisen Suomen rajat 178
 itsenäisyys 140-141, 313
 itsesensuuri 193
 iTunes 61, 119
 Ivanova, Maria 111
 Iversen, Felix 267
- J**
 Jackson, Bruce E. 221
 Jagger, Mick 276
 Jalasvuori, Matti 131
 Janitskin, Ilja 165
 Jansson, Tove 56
 Janukovyč, Viktor 29, 221
 jatkosota 44
 Jeesus 156
 Jehovan todistajat 212-213
 Jethro Tull 322
 Jewish National Fund 37
 Jokinen, Heikki 119
 Jokipii, Mauno 182
 Jolkkonen, Jari 93
 Jones, Brian 277
 Jones, Spike 234
 Jones, Tommy Lee 18
 Jonstad, David 162
 Joplin, Janis 277
Joutsenlaulu 321
 Jugoslavian sodat 254
 juhlaraha 327
 julkinen keskustelu 265
 Jumalan siunausta 147
 Jumalan sukupuoli 225
 Jumalan tiet ovat tutkimattomat 138
 jumaluusharha 216
 Juncker, Jean-Claude 202
 juutalaiset 84, 190-191
 juutalaisvastaisuus Suomessa 84

Jyvälä, Toni 250
Järnefelt, Arvid 267
Järven tarina 20
Järvinen, Petteri 33
Järvinen, Teppo 127

K

Kaaro, Jani 73, 132
Kaatuneiden muistosäätiö 58
Kádár, János 27
Kadettikoulu 298
Kahneman, Daniel 315
Kahri, Jalmari 248
Kainuun ELY-keskus 197
Kaira, Lauri 63-64, 169
kaivosvaltauokset 148-149
kaksoisstandardi 88
kalastus 211
kaljuus 177
Kallinen, Yrjö 268, 307
Kanerva, Arla 179
kannabis 101-102
kansalaisaktiivisuus 239
kansalaissota 1918 264, 327
kansallisbibliografia 3
kansallishenkisyys 227
kansallispuistot 148-149
kansallissosialismi 38-39
kansallissosialismi Suomessa 181
kansallistunnukset urheilussa 227
kansanmurhat 115-116
kansanäänestykset 252, 325
Kant, Immanuel 129
Kapanen, Heikki 46
kapitalismi 62, 208, 213-214, 236, 308
kapitalistin isänmaallisuus 116-117
kapitalistit 208
Kare, Kauko 248, 266
Karhinen, Reijo 272
Karila, Juhani 223
Karjala 275
kartelli 236
Kasper, Antti 317
Katalonia 313
kateellisuus 257-258
kateus 132
Katkennut silta 26-27
kaukasianjättiputki 83, 136
kauppasaarto 269
Kauppinen, Juha 196
kehitysapu 78-79
Kehitysavun kirous 78-79
kehitysoptimismi 120-121
keho katseen kohteena 245
Kekkonen, Urho 13, 41, 102, 177, 248-249, 261, 263, 267
Kekkos-kauna 248-249
Kender, Kaur 192
kerjäläiset 173
kerjäläisteollisuus 173-174
Kerneis, Pascal 201
kertausharjoitukset 299
Keskisarja, Teemu 290, 292
Keskuskauppakamari 115
keuhkohtaantumatauti 125
Khalifa, Whiz 171
kidutus 160
Kiemunki, Tarja 274
kiihkoisänmaallisuus 178-179
kilpailu 236
kimmerialaiset 82
Kindle 12, 216
kipu (eläimen) 210-211
kirjallisuuskritiikki 179-180
kirjankustannustoiminta 317
kirjankustantajat 13
kirjojen Spotify 316
kirkot 124
Kiss, Dénes 6
Kissani Jugoslavia 46
kiukuttelukirjallisuus 129
Kivi, Jaana 200
Kivinen, Mikko 153
Kivinokka 90, 159
klaanikulttuurit 158
Klikinsaastaja.fi 188
klikkausjournalismi 187
Klinge, Matti 155
Knausgård, Karl Ove 189
Koivisto, Mauno 24, 147
Koivunen, Tapani 133
Kokoomus 11, 22, 36, 71, 80, 144, 175-176, 222
Kolmodin, Israel 92
kommunismi 309
konservatismi 128-129
Konstig, Joonas 128
Kontula, Anna 98, 283
koprofilia 206
Korhonen, Keijo 138
korruptio 296

- Koskenniemi, V. A. 181
 Koski, Susanna 176
 Koskimies, Mikko 46
 Koskull, Casper von 174
 Kosovo 46, 254, 313
 Kossuth, Lajos 27
 Kotilainen, Antti 170
 kriitikot 179-180
 Krim 16-17, 82, 254
 Kuisma, Markku 154, 231, 292
Kuka oikein tietää 265
 Kukkala, Emilia 215
 kullankaivuu 148-149
 kulttuurientropia 163
 kulttuurinen egosentrismi 229
 kuluttajadata 60-61
 Kummola, Kalervo 21-23
Kummolan kääntöpiiri 21-23
 kunnia 158
 kunniamerkit 271-272
 kuolema 47
 kuolema ennenaikaisesti 277
 kuolemanpelko 77-78
 kuoleminen 47
 Kuosma, Tapio 63
 Kurdistan 313
 kustannustoiminta 316-318
 Kuuba 268-269
 kuubalaiset kirurgit 195-196
 Kuuban kauppasaarto 290
 Kuula, Toivo 277
 Kuuva, Kari 65
 kännykät 42
 kärsimys 56-57
 Kääriäinen, Matti 78-79
 köyhyys 199
- L**
- Laamanen, Lamppu 146
 Laden, Osama bin 289
Lahtari, punikki & teurastaja 253
 laitenarkkis 153
 Laitila, Teuvo 84
 lajirasismi 136
 Lapinlahden Linnut 153
 lapsipornografia 192
 Lassila, Maiju 268
 lasten seksuaalinen hyväksikäyttö 256
 lastensuojelu 257
 Latokartanon peruskoulu 93
 Lauerma, Hannu 4, 5
 laululyriikka 146
 Lavonen, Eero 46
 Lehikoinen, Ari 248
 Lehtinen, Lasse 21, 303
 Lehto, Seppo 130
 Leino, Eino 307
 Leino-akatemia 233
 Leinonen, Veikko 212
 Lenin, Vladimir Iljitš 6, 31, 270
 Leo, arkkipiispa 69
 Lepomäki, Elina 176
 Leppälä, Kari 3
 Lex Beatles 9
 LGBT-aktivismi 205
 Liberace 50
 Lieberman, Avigdor 191
 lihansyönti 211
 liikekannallapano 299
 liikenneturvallisuus 20, 42
 likainen raha 168-169
 Liljeström, Anne 278
 Lindholm, Dave 146-147
 Lindqvist, Sven 115
 Linkola, Pentti 162
 Lipsanen, Ilkka 287
 Littell, Jonathan 224
 lobbaus 200-201
 loismaisuus (pankit) 222-223
 lotat 171-172
 Lotta Svärd 171-172
 Lotta Svärd Säätiö 171-172
 Lower, Wendy 38
 Ludendorff, Erich 264
 lukihäiriö 301
Lukuaikapalvelut tulevat 316
 lukutaidottomuus 301
 Lumley, Joanna 65
 luokkakantaisuus 175-176
Luokkalaki 283
 luokkataistelu 308
Luokkavallan vahtikoirat 215
 luokkayhteiskunta 283
 luonnonsuojelu 159, 196-197
 luonnonvarojen riittävyys 162
Luottotoimittaja 287
 luova ala 63
 lupiini 83, 136
 Luukanen-Kilde, Rauni-Leena 118
 lävistykset 85-86
 Löfven, Stefan 102

M

maahanmuuttajat 46, 149, 257
maahanmuutto 121-122, 142
Maailma tupakkayhtiöiden vallassa 303
Maailman pisin pajunköysi 112
maailmanloppu 56, 162
maanomistus 149
maanpuolustus 220-221
Madagaskar 190-191
Madetoja, Leevi 307
mafia 18-19
Mafiaperhe 18
Maidanin laukaukset 29
Mainonnan eettinen neuvosto 114
mainonta 114-115, 123
Manner, Kullervo 253
Mannerheim – viimeinen kortti? 271
Mannerheim, Gustaf 44, 253, 264, 270, 272, 281, 290-291
Mannerheim-myytti 270-271, 290-291
Mao Zedong 31
markkinatalous 166-167, 236
Marx, Karl 30, 73, 284
McDonough, Frank 244
medikalisaatio 128, 188
meikkaaminen 85-86
Meksiko 259
Melartin, Erkki 307
MEN ks. Mainonnan eettinen neuvosto
Mensa 111
Merikanto, Aarre 151
Merikanto, Oskar 151, 307
Merilä, Kai 287
Merkel, Angela 75, 109
mesenaatit 168-169
meteli 106
metsähakkuut 159
Metsän tarina 19
metsät 284-285
mieli 167-168
mielipidekirjoittelu 286
militarismi 93, 161, 184
Milwall FC 23
Minaj, Nicki 114
Miten helvetissä minusta tuli feministi? 240
Mitä mieltä Suomessa saa olla 128
Miyazaki, Hayao 56
Mladić, Ratko 253
Moderni hiljainen musiikki 147
Modigliani, Amedeo 163

monopoli 208, 236
Monsanto 208-209
moraalinen tekijänoikeus 322
Morrison, Jim 277
Mossack Fonseca 311-312
Motin talo 46
Mozart, Wolfgang Amadeus 56, 140, 151, 163, 234
Mr. Fish 10-11
MTV Music 170
Mugabe, Robert 72
Muhammed, profeetta 70, 112-113, 156
Mujica, José 72-73
musiikkikirjoittelu 139-140
musiikkikritiikki 140, 180, 297
musiikkitiede 297
Mustajärvi, Markus 161
mustaliuske 197-198
muunsukupuolisuus 278
MV??!!-lehti 165, 218, 265
Müller, Heinrich 244
Mysliveček, Josef 151
Mäkinen, Eero 233
Mäkipää, Nina 157

N

Nagy, Imre 27
nainen kirkossa 225-226
naisoletettu 198
narsismi (Mannerheim) 271
Nato 14, 16-17, 76, 161, 186, 221-222, 254, 261, 301, 314, 318-319
neekeri 198
Neitsyt Maria 225
nekrofilia 206
Neste 232
Netanjahu, Benjamin 84, 191
Netflix 12, 170
Neuvostoliiton vastaisuus 144
Neuvostoliitto 27-28, 35, 51-52, 76, 172, 178-179, 261, 266, 272, 280, 292-294
Niemi, Kaius 218
Niiniluoto, Ikka 127
Niinistö, Jussi 223, 298, 310, 319
Niinistö, Sauli 15, 22, 71-72, 100, 147, 161, 176, 263, 297, 304, 319, 325
Niinistö, Ville 81
nikkeli 197-198, 280
nimimerkkikirjoittelu 98
niqab 157

NKP 144
Nordea 174, 222
Nostradamus 316
Novak, Ulrich 145
NSA – näin meitä seurataan 33
NSA 33-34, 109
Nuasjärvi 121
Nuoliristi 28
Nykänen, Matti 287
Nyssönen, Heimo 247
Näin ihminen vapautetaan työn ikeestä 73
Näitä levyjä et löydä Spotifysta 120

O

O'Connor, Sinéad 177
Obama, Barack 29, 34, 66, 108, 183, 254,
269, 289, 294, 302
Obama, Michelle 289
Obermayer, Bastian 311
Obermeier, Frederick 311
Odd Fellows 53
Oikea Sektori 29
oikea vastaus väärään kysymykseen 251
oikeistolainen armeija 298-301
oikeuslaitos (Yhdysvallat) 133
Oinaala, Sampsä 196
Oksanen, Sofi 57
Olbermann, Keith 302
Oldrup, Thomas 112
oligarkit 296
Onko kaikki farssia vain 297-298
Oranen, Raija 152-153
Orbán, Viktor 27, 247
Orjatsalo, Aarne 267
orjuus 173
Orko, Risto 181
Orpo, Petteri 327
ortodoksisuus 225
Osem-konserni 37
ostoboikotit 37-38
Otiene, Marlene 257
Otva, Matti 303
Oulujärven ylitystie 159
Outokumpu 232
Oxfam 294

P

paahtoleipäjesukset 156
Paasikiven-Kekkonen linja 76

Paasikivi, Juho Kusti 13, 264, 271
paavi 195, 284
Paavilainen, Anna 245
Pacius, Fredrik 227
Pajunen, Jussi 104
Pakman, David 301
pakolaisuus 118-119, 141-142, 308
Palestiina 191-192
Palme, Olof 93
Panaman paperit 175
Panaman paperit 311
pankit 222
Panula, Jorma 94
paperikirja 216
parisuhteen vallankäyttö 151-152
parlamentarismi 325
Parsons, Gram 277
pasifismi 184
paskasakki 121
Pasternack, Iris 188
Pearl Harbour 263
pedofilia 112-113, 205, 256
Peiponen, Valto A. 178
Pekurinen, Arndt 268
Pelkonen, Risto 78
pelolla hallitseminen 320
Pelttari, Tuomas 120
penkkiurheilu 227
perisynti 8
Persson, Åke 112
Peruspomo 23-26
Perussuomalaiset 23-26, 40, 130, 310
Perä, Pekka 196-197
Pesonen, Raimo 318
Petsamo 179, 280
Petsamon Nikkeli Oy 280
Pfeiffer, Michelle 18
Philip Morris 303
pieni on kaunista 138-139, 166-167
Pietari 179
Pilakuvia perseestä 10-11
pilvipalvelut 96
Pimiä, Kirsi 274
plagiointi 152-153
Please, please me 9
Pokémon 42
poliisiväkivalta 206-207
poliittinen eliitti 215
poliittinen historia 253-254
poliittinen korrektius 107, 198
poliittinen satiiri 10-11

poliittisesti korrekti laastari 107
Porajärvi 51
pornoaddiktio 250-251
pornografia 250-251
Porošenko, Petro 29, 296, 312
Portugali 103
prenikkateatteri 271-272
Presidentintekijät 71
presidentinvaalit 71
Presidentti ja toimittaja 249
Presley, Elvis 156
propaganda 286-287
protektionismi 236
psykopaatit 4
Puiden salattu elämä 284
puistopökkösieni 82
puolustusvoimat 298
Puotila, Johan 303
Purokuru, Pontus 215
Putin, Vladimir 14, 16, 28-30, 111, 126, 261,
263, 286-287
puut 284-285
pyhimykset (katolinen kirkko) 195
Pyhä perhe 80-81
pyhän kokeminen 69-70
Pähkel, Lea 192
päiväkirja (Sibelius) 150-151
Pärssinen, Nina 116
Pääatalo, Kalle 189
pöhinäkulttuuri 219

R

Raade, Uolevi 233
Radio Free Europe 28
Raevaara, Tiina 153
Rajala, Panu 152
Rajamäki, Kari 84
Rakkaus on lumivalkoinen 321
Rákosi, Mátyas 27
Ramsinniemi 159
Rantakari, K. N. 280
Rantala, Riku 43, 132, 164
rasismi 46, 84, 87, 121-122, 203-204, 308
rasismi (poliisin) 207
rauhantyö 184-185
Raunioista nousee Donbass 126
Reagan, Ronald 144, 284
Redding, Otis 277
Rehn, Olli 201
Reiner, Bob 65

Rentola, Kimmo 292
Repo, Mitro 225
Repola 51
resoluutio 87
Retuperän WBK 235
Reuhkala, Ilari 120
Richard, Cliff 9
Richards, Keith 278
Ridente la calma 151
rikkaat 132, 295, 311-312
rikolliset 18-19
Rintamamiesliitto 182
RKP 80
Robert, Charles 277
Robin (laulaja) 272, 321
rodullistaminen 203-204
rodunjalostus 77
Romania 173
romanit 84, 158
Roselius, Aapo 181
Rosenberg, Tiina 121
Rossi, Matti 6, 126
Rostedt, Jehtro 176, 322
Rosti, Vicky 322
rotuennakkoluulot 85
rotuopit 203-204
Rubikin kuutio 111
Ruder-Finn 254
Runeberg, Johan Ludvig 227
Ruoho, Aila 212
ruotsalaisuus 91
Ruotsi 40-41, 91, 102, 107
russofobia 17, 35, 53, 91, 111-112
Rutanen, Jonna 153
Ruusu-Risti 307
Rydman, Wille 105, 176
ryssäviha ks. russofobia
Ryti, Risto 280
Rüütel, Arnold 76
Räsänen, Syksy 137
Räty, Arto 46

S

Saab 93
Saakašvili, Mikheil 221
Saariaho, Kaija 94
Saarikoski, Saska 75, 193
Saarikoski, Sonja 198
Saarinen, Aarne 21, 304
Saaritsa, Pentti 238

SACD 315
 sadismi 160
 safe harbour 170
 Saharan demokraattinen tasavalta 313
 Sainio, Pentti 21, 220
 Saksa 35, 38-39, 51, 263-264, 280
Saksalainen Suomi 1918 263
 saksalaisten maihinnousu 1918 264
 salaseurat 53-55
 Salmikivi, Heikki 219
 Salminen, Matti 266
 sananvapaus 35, 68, 192, 198, 217-218,
 273-274
 sananvapausrelativismi 69
 Sanders, Bernie 183, 254, 259, 289, 295
 Sankarivainajain Muistosäätiö 58
 sariini (myrkykaasu) 320
 Sarja, Tiina 265
 Saudi-Arabia 139
 Sauri, Pekka 80-81
 Savander, Niklas 46
 Savile, Jimmy 49-50
 Saviniemi, Kari 233
 Schubert, Franz 147
 Scorsese, Martin 65
 Sea Life 229
 seksi velvollisuutena 243
 seksuaalikasvatus 209
 seksuaalikielteisyys 209-210
 seksuaalikuivaston kaksoisstandardi 88
 seksuaalinen häirintä 149
 seksuaalinen itsemääräämisoikeus 205
 seksuaalinen väkivalta 149
 seksuaalisuus 242-243, 245-246
 seksuaalisuus (lasten) 209
 Selén, Kari 45
Selkeän ajattelun taito 253
 Seurasaari 90
 Shakespeare, William 163
 Sibelius, Jean 150, 298
 siirtomaavalta 115-116
 Sillion, Ioana 174
 Sillanpää, Sami 35
 Silvennoinen, Oula 181
 Sinnemäki, Anni 81, 323
 Sipilä, Juha 154, 161, 198, 321
 Siríza 75
 sisällissota 1918 264, 327
 siviilipalvelus 186
Sivilisaation loppu 162
 SKDL 41, 102
 Skepsiksen haaste 118
 skientologit 213
 Skotlanti 313
 SKP 41, 102
 skyytit 82
 Skön, Lauri 188
 Slicko 89
 Snapchat 327
 Snowden, Edward 129
 Soini, Leena-Maija 258
 Soini, Timo 15, 23-26, 40, 102, 130, 154,
 161, 166, 260, 263, 310, 315, 319
 Soininvaara, Osmo 80
 SOK ja funkis 275
 Solitander, Axel 233
 some 20, 135, 326
 somejuoppo 153
 somelukko 21
 Sosialistinen opiskelijaliitto 5
 sotapapit 44, 224
 sotapropaganda 253-354, 318-319
 sotaveteraanit 57-58
 sotilaspolitiikka 318-319
 Sotkamo 196-197
 Spotify 12, 61-62, 119-120, 170, 315
 Springer-konserni 123
 SS-miehet 182
 Stalin, Iosif 6, 11, 31, 51-52, 54, 261, 271,
 284, 292-294
Stalin ja Suomen kohtalo 292-293
 Statovcic, Pajtim 46
*Stephen Fry's Incomplete and Utter History
 of Classical Music* 139
 Stiller, Ruben 166
 Stinnes 245
 Stojanova, Vasilka 174
 Stubb, Alexander 154, 176, 201
 Ståhlberg, Kaarlo Juho 268
 Suhonen, Ville 19
 sukupuolittunut suhtautuminen 151-152
 Suojeluskunta 45-46, 172
Suojeluskuntien rahat 45
 Suolahti, Heikki 277
Suomalaiset fasistit 181
 Suomen Aseveljien Liitto 58
 Suomen etu 116
Suomen pyhä sota 44
 Suomen Sisu 130
 Suomen Sähköherkät ry 59
 Suomen vastarintaliike 273
 Suomenlinna 90

- Suomi on ruotsalainen* 91
Suomi on venäläinen 143
 Suomi, Juhani 51, 261, 271
Suomi, Neuvostoliitto ja YYA-sopimus 261
 Suomi-Neuvostoliitto-Seura 58
 Suonperä, Kaarina 100
 suora demokratia 325
Superennustajat 314
 superrikkaat 62
 suurmoskeija 323
 Suurpää, Matti 140
 Suur-Suomi 306-307
 suurvallat 167
 suvaitsevaisto 122
 suvaitsevaisuus (sukupuolinen) 205-206
Suvivirsi 92
 Svenskfinland 91
 Sverigedemokraterna 40-41, 102
 Swift, Taylor 61, 120
 Svinhufvud, Pehr Evind 264, 270
 symbolien kriminalisointi 274
 sähköliherkkyys 59
 Särkiniemi 229
 Särkiö, Pekka 224
 säveltäjän teosluettelo 164
 säveltäjät 140, 151
 säveltäminen ja sukupuoli 94
- T**
- taidemuseot 168-169
 Tainola, Rita 288
 taistolaisuus 5-7
 taiteellinen varastaminen 153
 Taiwan 313
 Taleb, Nassim Nicholas 162, 315
 taloushistoria 231-232
 taloussuhteet 155
Talvisodan salainen strategia 280
 talvisota 35, 50-51, 280-281, 293
 Talvitie, Eveliina 240
 Talvitie, Heikki 247
 Talvivaara 196-197
Talvivaaran vangit 196
 Tamminen, Sakari 103
Tango pelargonია 65
 Tanner, Väinö 271, 280
 tapakouluttajat 99-100
 Tapaseura ry 99-100
Tapaus Google 145
Tappakaa ne saatanat 115
- Tarkiainen, Kari 46
 Tarton rauha -järjestö 178-179
 tasa-arvo 88, 225-226, 246
 tataarit 82
 tatuoinnit 85-86
 Tauris 82
Tautitehdas 188
 Tawaststjerna, Erik 180, 297-298
 Tawaststjerna, Erik T. 298
 tekijänoikeus 9, 94, 60-61, 63-64, 152-153, 169-170, 317, 321-322
 tekijänoikeusteollisuus 169-171
 tekniikka 216
 tekoäly 110
 Telkänranta, Helena 305
 Temonen, Tuukka 71
Tenukeppi 153
 teollisuushistoria 231-232
Teosofien Suur-Suomi 305
 Teosto 64, 95
 Terho, Sampo 310
 Terrafame 198
 terrorismi 308, 320
 terveysbisnes 127, 188
 Tervo, Jari 121, 166
 Tetlock, Philip E. 314
 Theobald, Robert 73
 Theroux, Louis 49
 Tichyn kosminen kulttuurilaari 3
 tiede 265
 tiedebarometri 121
 tiedeuskovaisuus 121
 tieraivo 228
 tieteellinen nöyryys 137-138
 tietoisuus 237-238
 tietoturva 96
 Tikka, Marko 181
 Tilli, Jouni 44
 Tiuri, Martti 59
 Tiusanen, Antero 115
 Tivall Sweden AB 37
 todistustaakka (uskonnot) 282
 toimittajat 215
Toisinajattelijoiden Suomi 266
 toisinajattelu 266
 Toiskallio, Jarmo 224
 TOR-verkko 97
 Toukansaari 159
 Trafigura 198
 Transnistria 313
 Trianonin rauhansopimus 27

Tricont 5
Trippi ihmemaahan 101
trollaaminen 286
trollit 286
Trump, Donald J. 17, 30, 108, 160, 175, 177,
182-183, 193, 254-255, 259, 263, 269,
276, 287, 289, 294, 297, 301
trumpistit 182-183
Truthdig 11
tsekkaushullu 153
Tsipras, Aléksis 75
TTIP 202, 236
Tujunen, Taru 71
Tukiainen, Johanna 288
tulokaslajit 81, 136-137
Tuomioja, Erkki 14, 30, 75, 246, 253
tupakka-addiktio 276-277
tupakkateollisuus 303-304
tupakointi 125-126, 303-304
Turjake, Eino (nimimerkki) 287
Turpeinen-Saari, Pirkko 253
Turtola, Martti 270
Turunen, Seppo 137
turvallisuuspolitiikka 318-319
turvapaikanhakijat 118-119, 142
Twitter 3, 327
Tyrkkö, Maarit 248-249
työttömyys 74

U

uhriutunut oikeistolaisuus 129
Ukraina 16, 28, 35, 126, 296
Ulkopoliittinen instituutti 263
ulkopolitiikka 13-14, 261
Ullberg, Uno 275
Unkari 26-27, 247
Unkari 1956 27-28
Untitled 12 192
Uola, Mikko 182
UPM 159
urbanisaatio 89
urheilu 226-227
urheilubisnes 21-23
Urho 248
Urlus-säätiö 45-46
uskonnollinen kiihkoilu 69
uskonnollinen pukeutuminen 157
uskonnonvapaus 147, 323
uskonnot 69-70
uskonnottomuus 124, 281-282

uskonrauhan rikkominen 68
Uskonto, isänmaa ja antisemitismi 84
utopiat 73
Utrota varenda jävel 115
Uusi luokkataistelu 308

V

vaalijärjestelmä 324
vaalimainonta 7
vaalit 7-8
Vaaranen, Heli 151
vaihtoehtoiset faktat 294
Vain elämää 321-322
Vainio, Matti 297
Vala, Erkki 267
valemuistot 241-242
Valkoisen Ruusun ritarikunta 272
Valonkantajat 117
Valtaoja, Esko 120-121
valtio yrittäjänä 231-232
valtiollinen itsenäisyys 313
valtiollinen kidutus 160
valtiollinen murhaaminen 66-67
valtiollinen terrorismi 320
valtiolliset salamurhat 289
Valtion yhtiöt 231
vankilateollisuus 133
Vanuatu 313
vapaa tahto 8
vapaakauppa 209
Vapaamuurarit 53
Vapaavuori, Jan 323
Vartiosaari 90, 159
Vartiotornin varjossa 212
Vasantola, Satu 157, 203
vasemmistolainen toisinajattelu
Suomessa 267-268
vegaanius 134
vegetarismi 134
velka 213
velkatalous 213-214
Vennamo, Meri 69
Vennamo, Veikko 23
Venäjä 14-16, 28-29, 35, 75-76, 139,
143-144, 155, 247, 261, 286, 296-297,
314, 318-319
Venäjä ja Suomen talous 155
veriappelsiinit 38
verkkokeskustelut 165
verkkomaailman hallinta 145-146

veronkierto 174-175, 311
veropakolaisuus 103
veroparatiisit 62, 174-175
Veroparatiisit ja Suomi 63
verotiedot ja julkisuus 257-258
veteraaniteollisuus 57-58
vieraslajit 81, 136
vihapuhe 68, 87, 98, 110-112, 122, 165, 204
Vihavainen, Timo 128
Viholliskuvien paluu 318
Vihreä liitto 80
viina 164
viinakulttuuri 164-165
Viinikan kirkko 275
Vikman, Erik 288
Vilkko, Marjo 91, 143
Virkkunen, Janne 36
Viro 75-77, 192
virukset 131
Virus – elämän synnyttävä 131
Vuotoksen allas 159
väkivalta 15, 158
Väyrynen, Paavo 141

W

Wagner, Richard 151, 190
Wahlroos, Björn 104, 116-117, 130, 148, 154,
174, 202, 296
Wall Street 65-66
Walli, Petri 277
Washington, George 302
Wettenhovi-Aspa, Sigurd 307
Wiik, K. H. 267
Wikileaks 107
Wilson, Woodrow 302
Wohlleben, Peter 284
Wolf of Wall Street, The 65
Wood Wide Web 285

Y

yhdenvertaisuusvaltuutettu 273
Yhdysvallat 16-17, 28, 33-34, 38, 107-108,
133, 139, 145, 161, 194, 206-207, 247,
254-255, 259, 263, 268-269, 289-290,
312, 329
yhteiskuntaluokat 283
yksinvaltiaat 72-73
Yle 298-300
Ylhäisten Kotileipä Oy 124

ylidiagnosointi 188
ympäristönsuojelu 196-197
Young, Neil 62, 120
Younited 98
YouTube 12, 61, 169-171
YYA-sopimus 261
Yö 322

Z

Zabludowicz, Chaim ”Poju” 168-169
Zappa, Frank 234, 276
Žižek, Slavoj 308
zoofilia 205
Zubok, Vladislav 247
Zuckerberg, Mark 135, 326

Å

Åkesson, Jimmie 40, 102
Åland 92

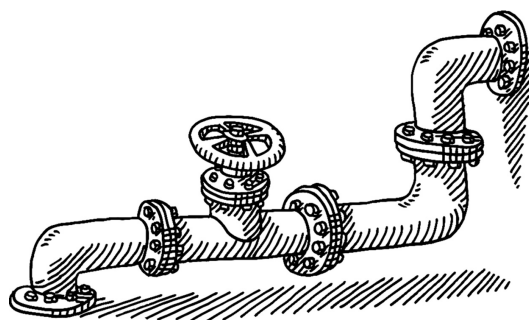
Ä

älyluoti 93
älytutkimus 110
Ärjänsaari 159
äänestysbrändi 7
äänioikeus 89
äärioikeisto 310

Ö

Östersundom 90

#YesAllWomen 15

”Olen vuodesta 2014 julkaissut verkossa blogitekstejä otsikolla *Heikin varaventtiili*. Tähän julkaisuun on koottu huhtikuuhun 2017 mennessä ilmestyneet tekstit. En ole ruvennut niitä muuttamaan muuten kuin monien kirjoitusvirheitten osalta. Jokunen jälkiviisas kommentti on myös päässyt mukaan kuvaamaan ajan rientoa. Aiheet vaihtelevat ajankohtaisista ikuisiin. Minua ne kaikki ovat kuitenkin jollain lailla liikuttaneet.”

04

Heikki Poroila: *Varaventtiili*
Blogikirjoituksia 2014-2017

Honkakis

978-952-68711-1-0

Honkakis

info@heikkiporoila.fi

